

॥ ૐ શ્રી ॥

નૂતન રૂપ.

આજ એવરસાધક નૂતન વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે, નૂતન રૂપ ધારણ કરે છે. હૃદયમાં રહેલ અપૂર્વ દિવ્ય તત્ત્વને એણે પોતાનામાં આજ સુધી ધારણ કર્યું છે, અને વાચકના પશુ અતરૂપ કંઈ કંઈ નવું બળ પ્રકટાવ્યું છે—દિવ્ય તત્ત્વનો અપરવાદ કરાવ્યો છે એવરસાધકના નૂતન રૂપમાં સામર્થ્યમય, ચેતનમય શબ્દો દત્તા, અને એકાદાં કર્તૃત્વ-પ્રાપ્તિવ્યનું જ્ઞાન નવા નવા રૂપમ મળતું હતું અને યથારાક્ષિત સર્વે એ તે સમયે પોતાનું કર્તૃત્વ સાધ્યું છે.

અને તેથી એક રીતે વિચારીએ તો એવરસાધકને નવું રૂપ ધારણ કરવાની આવશ્યકતા નથી, કારણ હવે નૂતન બલુવાનું કંઈ પણ અવશ્ય નથી. પરંતુ જ્ઞાતિ નિરંતર નવીન બલુવાનું જોવાને ઉત્સુક રહે છે. નવીનતાનો મોહ સ્વાભાવિક રહે છે, અને તેથી જ સર્વની હૃદયાર્થ એવરસાધક પ્રકટ થાય છે.

જૂની વસ્તુ પણ જ્યારે નવું રૂપ ધારણ કરે છે ત્યારે તે આકર્ષક લાગે છે. મનુષ્યે હૃદયમાં યોગશક્તિ જ્યારે કષિરત્નમેરમાં રૂપાંતર થાય છે ત્યારે તે યોગક દેવરૂપે રૂપગતના આધારરૂપે બને છે. પાનપત્ર ઋતુમાં શુષ્ક થયેલું વૃક્ષ પણ જ્યારે નવપલ્લવિત થાય છે ત્યારે મનુષ્યની હૃદય સભ્ય-તેનાતરફ વળે છે કારણ જ્ઞાતી અભિનવતા મનુષ્યને હાથ આપે છે તથા પોતાના રૂપથી બુદ્ધિને તૃપ્તિ આપે છે. પદાર્થમાત્રની નૂતનતા કાંઈને કાંઈ રૂપમાં પણ લાભ અને રૂપ આપે છે. જ્યાં નિત્ય અભિનવતા છે ત્યાં જ નિરંતર સુંદરતા, આનંદવર્તે છે. સત્પ્રવેશ પણ નિરંતર અભિનવતાને પ્રાપ્ત હોય છે અને તેથી જ સર્વનું સહજ સ્વભાવે તેમના પ્રતિ આકર્ષણ રહે છે. વસ્તુની હૃદયતા પ્રતિ દેહની પણ પ્રતિ બધાંની નથી જ્ઞાન બાલક પણ જૂનાં રમકડાંથી રમતું નથી, નવા રમકડાંથી આનંદ પામે છે આ સર્વ એનાં એમ જણાય છે કે વિવિધ પ્રકારની અભિનવતા એ આત્માના પડછાપા છે, આત્માનું સદૃશ્ય છે પરમ તત્ત્વનો અનુભવ કરનારને તો એ વાત અનુભવે સમ્ય જણાય છે, અને તેથી જ વાર વાર પ્રવેશ કરે છે કે 'અભિનવતા ધારણ કરો.'

જે અભિનવતામાં — નૂતનતામાં પ્રીતિ નથી રાખતા એવા જાતદર્શીને પણ કોઈ માટે જૂના નિકર્યો, જૂની કિંમતો નિરસ લાગશે જ. કુદરતના નિયમને અને મહાપુરુષોના યોગને જે વિચારીને અનુસરતા નથી તેને કુળના અનુભવે પણ વિચાર અને કિંમતો નૂતનતા ધારણ કરવી પડશે એ નિશ્ચય છે.

સનાતન આત્મા, સતતત્વ તત્ત્વ પણ વિવિધ પ્રકારે આ વિશ્વમાં વાર વાર નૂતન રૂપે ધારણ કરે છે, અનેક રૂપમાં હૃદયોદય થાય છે, લીલાતનુરૂપે રક્ષ થાય છે, જૂના તત્ત્વમાં નવા રૂપમાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે જ મનુષ્યનો વિમલ થા ઉદાર થય છે.

નવીનમાં રમનાર નવીન સજ્જનાર ઉત્કર્ષને પામે છે, લૌકિક સિદ્ધિને પણ પ્રાપ્ત કરે છે. જૂનામાં હૃદયના પિત્તને વિહરને પામે છે જ્ઞાનમાં નૂતન નિમેષનું બધું થતાં સર્વનું

અસ્તિત્વ રહેલું નથી. નદીમાં જુના જળને સ્થાને નવું જળ લાગતી તદ્દીની ચુંદરતાઆદિ ટો છે, અને કેવળ જળને ધારણ કરી નાખનારું આબોચીયું થોડે ઠાળે નષ્ટ થઈ જાય છે. નદીનતામાં અદ્યુત્ત સામર્થ્ય રહ્યું છે. સુખપ્રાપ્તિમાટે પ્રત્યેક મનુષ્યનો પ્રયત્ન યતો જરૂર છે, જે સ્થાને પોતે હોમ તેનાથી ઉંચી નથી રિયલિટી જવામાટે સર્વ કંઈ ઇચ્છા કરે છે. પચાસ રૂપયાના પગારવાળા સેા રૂપયા મેળવવાનો યત્ન કરે છે. એક ગીઝવાળા બે મીલ ઠાકવાનો વિચાર સેવે છે. રાતના જિજ્ઞાસુ રાતપ્રાપ્તિ માટે નવા નવા મંથોનું અધ્યયન કરે છે, અનેક જ્ઞાનીઓનો સમાગમ સેવે છે. આરોગ્યને ઇચ્છનાર વિવિધ વ્યાયામની ક્રિયાઓ કરે છે. એક જૂની રિયલિટીમાંથી હિતમ નવીન રિયલિટી જવાને વિચારમાં આખામટલ અદોરાત્ર યત્ન કરે છે. અને તેથી નિષ્વ યાય છે કે અભિનવતા એ આત્મનત વિલક્ષણ વસ્તુ છે, નિત્ય નવીન તાર ઉમેરતાં જીવન યગ્ર છે, ટક છે અને પરિણામે દેવી બને છે.

એ જ વિચારથી આત્માક્રમ, પરમતત્ત્વજ્ઞ પૂર્વના શ્રેયસ્સાધકના બોજારૂપે આજ આ શ્રેયસ્સાધક તરુ ૩૫ ધારણ કરે છે-પરમાત્માના બોધને તથા તેમની ઇચ્છાને અનુસરે છે. એની દૃષ્ટિ એના સનાતન આત્માપ્રતિ નિરંતર વળેલી રહેશે, અને ત્યાંથી વહેતા જળને મંદુક કરવા બનતા પ્રપતે જામનું રહેશે, શ્રેયસ્સાધકની અભિનવતાનું મૂળ તેના આપ પરમાત્મામાં જ રહ્યું છે, અને તેથી એ જ આત્માના સત્યાબલે શ્રેયસ્સાધકની અભિનવતા ટકશે, અને કંઈ પણ ઉપયોગી તારવ યથાશક્તિ પોતાનામાં ધારણ કરશે અને જગતને જાણાવશે.

શ્રેયસ્સાધકના આસક, પોષક પરમાત્મા આપની કૃપાથી, આપની આંતર પ્રેરણાથી આજ આ શ્રેયસ્સાધક ઉદભવને પામે છે. આપ તેમાં નિરંતર જગ પ્રેરતો, અને તેહારા આપ જેમ સર્વનું કૃપાણુ સાધતા હતા તેમ હજી પણ સર્વ કૃપા સાધતા રહેજો. આપની જ સત્યાથી સર્વ કંઈ આદ્યું છે અને આગ્રેરી, માટે સર્વ અભિમાનના સમર્પણપૂર્વક એ જ પ્રાર્થના કે આપ શ્રેયસ્સાધકપ્રતિ અનુગ્રહદૃષ્ટિથી તિરંતર બેજો.

શ્રી જયંતીદેવી,

આચાર્ય પદસ્થાપનમહોત્સવ.

વેશાખ શુકલ પંચમીના દિવસે આપણા પરમ પૂજ્ય ગેવ, ખેવ બાપજીની વિમુતિરૂપ પૂ. શ્રીમત્ સુરેશ્વર ભગવાનને આચાર્યપદે સ્થાપના નિમિત્તના ઉત્સવનું પાલન શ્રીમદ્દિદાશ્રમમાં થયું હતું. બાપજીની જુના સ્થાનમાં પ્રાતઃઅવધી ઉત્સવના કાર્યક્રમનો આરંભ થયો હતો. પુણ્યહવાચન થયા પછી અગ્નિચોટી મંગલમય ક્રિયા કરવામાં આવી હતી. તે પછી પ્રતિમા, પાદુજાનું પૂજન અર્ચન અને પરમ પૂજ્ય શ્રીમાજીને વંદન કરવાનો વિધિ થયા પશ્ચાત્ શ્રીસુરેશ્વર ભગવાનને આચાર્યપદે સ્થાપનામાં આભ્યા, અને ત્યાર પછી પૂ. શ્રી જયંતીદેવીને વંદન કરવાનો વિધિ અને છેવટે આરતી વગેરે થયાપછી શ્રીસુરેશ્વરભગવાને આચાર્યના હર્ત્ત્વને સૂચન કરતો એક લેખ આચાર્યપદેથી વાંચ્યો હતો. તેઓશ્રીથી આરંભાતી આ પ્રથમની લેખનપ્રતિ શ્રોતાઓને સંતોષાવનક યથા હતી. તે પછી સાક્ષરત્વ શીન્ડીવટાસ સંપરી, શ્રીગોવર્ધનગામ વગેરે વિદ્વાનોનાં બ્યાખ્યાનો યથા પ્રાતઃઅવધી કાર્યક્રમ પૂર્ણ થયો હતો. સાંજેકાલે બે ત્રણ વ્યાખ્યાનો થયા પશ્ચાત્ મોમદ સુરેશ્વરાચાર્યજીએ હરિઝની ધૂવ શાંતિપૂર્વક કરાવી દીર્ઘનિંદા આરંભ કર્યો હતો. આ ઉત્સવનિમિત્ત નવાં કાર્યોની રચનામાં અન્વય છે. કીર્તનની સગ મિત્રે આ મંમંક ઉત્સવનો કાર્યક્રમ પૂર્ણ થયો હતો.

પરમપૂજ્ય શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનપ્રતિ શ્રીમાન્ વિશ્વવંદની રહસ્યમય અવધર્મના,

મંગલમ્

પૂઠ શ્રીમાન્ વિશ્વવંદનો પરમ પૂજ્ય ભગવાન્શ્રીપ્રતિ અપૂર્વ આવગરિત ભક્તિવાલો લખેલો પ્રાર્થનામય પત્ર અત્ર પ્રકટ કરીએ છીએ. પૂઠ શ્રીમાન્ વિશ્વવંદનું અપ્રકટ સાહિત્ય મોટું પ્રસંગે સહ નવીન રૂપમાં પ્રકટ કરવાની રત્નરૂપરૂપ પૂજ્ય ભગવાન્શ્રીની હિચ્છા હતી, પરંતુ સર્વેના કુર્તાએ તે પ્રસંગ ન આપ્યો. હવે એ આશિષ અપ્રકટ રહી ન જાય. એ હેતુથી આ પત્રથી આરંભ કરીએ છીએ. દિનતિના ચિત્તરે વિશજતા શ્રીમાન્ વિશ્વવંદની ક્રીસદ્ગુણપ્રતિ કેવી દીનતા તથા ભક્તિ હતી એ આ પત્રથી સ્પષ્ટ થાય છે. વળી આપણા શ્રેષ્ઠ, કથેય, ઉપાસ્ય શ્રીસદ્ગુણ પરમાત્મા શ્રીમન્દમિહાચાર્યજી તથા શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીમાં તેઓની કેવી અભેદભાવિતા હતી તે પણ પત્રના અવનોકનથી સમજાય છે. બેયરમાધકા કર્તવ્ય, પ્રાપ્તવ્યના અવધિને પામે તોપણ શ્રી સદ્ગુણીએ કરેલા મહદ ઉપકારો ન વિસરતાં નિરભિમાનપણે તેઓનીપ્રતિ હૃદયને ઉઠળતો માથો ભાવ અને પ્રત્યેક ક્રિયામાં તે દર્શાવવાનો આત્મરેખ કર્તવ્યરૂપ છે એ જ્ઞાન આ પુણ્ય પત્રથી મળે છે. મહાપુરુષોની સર્વ વિદ્યામાં મળી પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિ અન્વદના કલાણુઅર્થે જ હોય છે, અને તેથી આ પ્રાર્થનામય રૂપિત્કાર પણ અન્યને અપાતો ઉપરેલ સ્મરણમાં રાખવાની આવશ્યકતા છે. ઉપરેલ આચાર્યસિદ્ધ થતાં જીવનમાં કુનાર્થ થવાય છે.

૦૫૦ એ૦

નવીન વર્ષ : પૂર્ણિમા પ્રકર

૧૯૧૬

વીરમગામ.

...શ્રી પરમાત્માન્

તત્ર ઉઠાળા મારતા આનન્દમહોદધિમાં, અતરમ આનન્દસરિતા, આ પત્રરૂપ પ્રણીતિમ-
લા, સૌરસાહ આ નવીન વર્ષે આવીને જાય છે. આનન્દમહોદધિના આનન્દના પ્રમાણમાં તેથી
વૃદ્ધિ મળી નથી, અને તોપણ સરિતા પ્રુષ્ઠ થાય છે. વીરમગામસુધી સદી આવેલી આનન્દ-
સાગરની બરતી ઉતરીને પોતાની પ્રમોદમાં રિપર મધ્ન હશે એ ભરતીના રમણીય હોય—એક
એકથી વધારે ઉંચે ચડતા તરંગ—પુનઃ અવધોકય, પુનઃ તેમ અવગાહન કરવા, પુનઃ તેથી
એકએક મવા રૂતિ આર્થત આતુર હોય એવાં શુ અમય ?

xxx માં મત કરનાર xxx ના ' એક દિવસમાં આ શુ મધ્ન મધુ. ' ' આહિ' કંઈ નહોતું,
અને એવિદ્' આ શુ મધ્ન મધુ. ' એક દિવસમાં આ રૂતિમાળી પણ નીકળતા પતનીય થાય છે.

ચેન્નઈ રચનામાં આપના મદિમાએ જે દિવસ ચું પ્રવર્તીવી હીધું, અને પાછું એમણે આ રવન યો
રીને વિશ્વપ્ર ગયું, એ વિચારો જ્ઞાતિને અરૂપ કરી દે છે.

આપ સર્વોચ્ચપતિ ઔદ્યયમૃતિપ્રતિ નવીન વર્ષમાં આપના હક્તો વિવિધ વાચનાઓ
કરે છે, આપના મથાતા આ જનને તો આપે

‘ નયી માગ્યાં જેણું કંઈ જો નથી નાથ આપું,’

‘ રૂપા તર કેમ કરી માપું. ’—

એ યુક્તિનુસાર આપના યોગ્ય સર્વ આપું છે. વર્તમાનમાં જેની જેની જરૂર જણાય છે
તે સર્વ આપો છો, અને ભાવ્યમાં આવશ્યકતા કરતાં પણ વધારે આપ્યા કરવાના આપના આંતર
નિશ્ચયને આપની પ્રત્યેક કૃતિદારા આપ સર્વપ્રકારાવલ પ્રકટ કરે છે, તે પછી આ જ્ઞાતિને
ઉપકારનિવેદનવિના જીલ્લું કંઈ જ કરાવ્ય રહેણું નથી, અને તેથી ફરો રાજે આપનાં ચરણમાં
નમન કરતી આ જ્ઞાતિ વરે છે કે,

દેવિચ્ચપતિ યું વજુંવું, ઉપકાર આપ અનન્ત,

આજના મહાસ દિને x x x આપશ્રીના ચરણપૂર્વક મદલ્ય કર્યાં હતાં.

આપ જ્ઞાનાઓના દાતા છો; આપના દારથી માથકે નિર્મુખ જતો નથી. આપના હાસનું
વાચકપણું તો આપે રાખ્યું છે, અને તો પણ દીર્ઘ દાયથી સંબંધ કરી રહેણું એ માથકપણું
અતિચિરે આ જ્ઞાતિમાં પ્રાપ્ત થઈ આપનાપતિ એક જ વાચના કરે છે; અને તે આપ ચરીકારશો જ
એવો દદ પ્રત્યય છે. પ્રતો યાએરિકાની અને સંઝનતી જેઠા પણ દેવામાં કરે છે; માત્ર આપની
જ એક એક એવી છે કે જે કર નિશ્ચય જતી નથી, તથા જે વ્યાજ hundred-fold,
thousand-fold-fold અને million-fold આપે છે. આ વ્યક્તિના મમતવું તો કંઈ જ નથી,
તો પણ અન્યની દુઃખિયા જે કંઈ દેવ તે આપ શીર્ષતની hundred માં જ તે જમા રહે, એવો
આ જ્ઞાતિને સદામઠ છે. આપ એ જામદને રીકારો, એવું સુભામ્ય વિરલને જ પ્રાપ્ત હોય છે,
પણ એ વિરલમાં આ વ્યક્તિને આપ ગણો છો, એ જગી આ વાચના કરી છે. આપશ્રીની
hundred ના નિયમે આ વ્યક્તિને ચલિંગિવ હાત છે, અને તેથી રવેગાથી એ બેન્કપાથી પોતાના
મિથ્યાભિમાનના પદાર્થને ઉપાડવા એ કદી પણ પ્રજ્ઞા કરે એમ નથી; અને તેથી આપશ્રીને
જમા મહિત્તા કશે વિચાર કરવાનો રહેતો નથી. પોતાના મિથ્યાભિમાનને આ નવીન વર્ષે આપની
hundred માં મૂકી દેવું, એના જેવું ઉચ્ચ કાર્ય આ વ્યક્તિને આ દાણે અન્ય કાંઈ હાસનું નથી.

x x સર્વ સાં ૬૦ ૫૦ સમર્પે છે.

સર્વ જીવોએતું ચરણ જ્ઞાતિમાં વેમથી આપ છે. x x— થી તેમને થયેલી
તૃપ્તિથી અર્ધિ પલ તાપનિજ્ઞાતિ થઈ છે.

મહાકાશમાં મૂકવાના પેલા આપના સુરગ્ય મોઠો સ્વાચકારી મોકલવા રૂપા મળે.

એ જ વિદ્યાર્થી.

સિં. છો. ના

સરેમ સાં ૬૦ ૫૦ પ્રજ્ઞામ.

॥ ઐ શ્રી ॥

કર્તવ્યઆદેશ.

સજ્જન જીવન જીવણું એ જ જીવન. એ શિવશક્તી અન્ન અવરણ એ જીવનમય નથી, તેમાં માનવતા નથી, તેમાં સર્વશેષતા નથી, તેમાં અજ્ઞાપના નથી, તેમાં રસજતા નથી, તેમાં આનન્દ નથી, તેમાં વાનવ મુખ નથી. શાન્તિ નથી, વૃષ્ટિ નથી.

જ્યાં સજ્જનતા છે એટલે ચેતનતત્ત્વની જ્ઞાપ્તિ છે ત્યાં જ જીવન છે. યથાર્થ જીવન જીવી જાણનાર તે જ ઉત્તમ મનુષ્ય છે એ શિવજીવન જીવણું તે પદ્મ, પદ્મી, વૃક્ષ, વૈષી અને બીજાં જડ જીવન જેવું જ મનાયું છે. ચેતનતત્ત્વથી જ્ઞાપ્તિવિનાનું જીવન જીવવામાટે એક કૃત્ય આદર્શ નિર્ણય કરવામાં આવે છે તો તેના અવલંબને જડ જીવનવાળો મનુષ્ય ચેતનમય-પ્રાણુ-મય બની રહે છે.

એક ઉચ્ચ આદર્શ લક્ષમાં રાખી તેની પદ્મજાએ માલતા માર્ગ સરળ, સુખમ યામ છે. થોડા માર્ગે જવા આવે એક યુગ્મ નેતાની જરૂર રહે છે અને તેથી જ મુમુક્ષુ વૃત્તિને યાચારો થોડા શુદ્ધી સદ્ગુણ સેવા વારંવાર પ્રમેય છે. તે સત્પુરુષને જીવના પરાપૂર્વા કર્મસંસ્કારોનું જ્ઞાન હોવાથી સર્વજ્ઞ અધિસારાનુસાર કર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાન વગેરે વિવિધ માર્ગો દર્શાવી એક આદર્શ પથુ પ્રચલે છે, જેથી કર્તવ્ય સદેહાસથી સધાતા ધાર્મિક રક્ષ મળે છે, મનુષ્ય પ્રમાણી બને છે.

સાચી મુમુક્ષુતા જાનતાં પ્રાપ્તવ્ય જ્ઞાતવ્યમાટે વૃત્તિ વિરમતી નથી, તેને કશું પણ જપ વ્રજતો નથી અન્તરૂમાં પરમ તત્ત્વથી આવે અભેદ યશ અર્થે અનિવાર્ય દાહ ઉકેતો રહે છે, અને આવી તીવ્રજ્ઞા તેને માટે માર્ગ બોળી આપે છે, મત્સ્ય સંહ્યા કોઈ મળી આવે છે, અદમ્યથી તેને સંહ્યા મળી રહે છે, આન્તર જ્ઞાન જામે છે. આમ અનેક રીતે તેને થોડા કુંઝી મળી જતાં પ્રશિષ્ટાને આન્તર દ્વાર બોલી રહે છે.

ઉપર જે નિષ્કપ વિચારો વલ્લુસાર મજ્જન જીવન જીવવાની અભિલાષા-તદ્દર્શ તારંવાર પ્રકટતી, તીવ્રજ્ઞાન સંજળ હોમ સંદેષમાં અનેકવાર ઉઠી આવતા જણાતા સાચા, પશુ બીમુરહેવાના રત્નપાવર્યાન પછી અન્તરૂતી મુદ્ધ અવરણ થતાં વળી વૃત્તિ શયનતાને ધરતી જણાઈ દેને ક્યાં જણું ? મને પૂછવું ? શું કરવું ? અન્તરૂતી ગુચ્છ કેમ ઉઠેલવી ? આમ અનેક પ્રશ્નો મનમાં વ્યથા થતાં રટ્ટમાં કરવું કશું એ કરવાનું, જાણવાનું, અનુભવવાનું ખાત્રી જ રહ્યું અને પૂર્વના મહા પાપકર્મપ્રભાવે ગુરૂકેવ તો અદમ્ય યથા ! ન્યારે સર્વ જાણી સેવાનું દર્શ તમારે પ્રગાદથી, બહિર્મુખતાથી, ઉપેક્ષાથી અદમ્ય કહ્યું, જેથી ચેતાથીના વાસ્તવ સ્વરૂપનું જ્ઞાન પામવા જે પ્રકારનો વલ્લ કંઠો નેહએ તે ન કરાયો એથી જ આજે પરિતાપ શમાઓ પશુ દમતો નથી, એ રાષ્ટ્ર યજ્ઞ જ્ઞાતી સદ્ગુણ જળ મળણ લાન્સ કે કેવળ હતાશ બની નિરર્થક જીવન તો નથી જ ગાળવું.

મણી વિચારના પાત્રાનુમે એક નિશ્ચય થયો. શ્રીકૃષ્ણદેવ વારંવાર સદગ્ગ સદગ્ગ વાતમાં પ્રત્યોષના કે 'કંઈ ન અને તેા બાવશી મધિરને પ્રાર્થના કર્યા કરતી.' આ પોતાપોતા બોધ આ પ્રસંગે સરળ સામ્યો.

ખરેખર, પૂર્વે પણ અનેક બહતોએ વિપત્તિમાંથી પીળાં સાધન નથી કર્યાં. ક્રોધદીની લાગળ જતા કાંતે તેણે શું કર્યું ? ધીરૂણ બચવાનને આત્મ રૂપે પ્રાર્થના, ક્રોધનો સાથે વનમાં ફર દળનાર શિષ્યોસાથે આવી ભોજન માગ્યું. પાડવે પાસે કંઈ ન હતું. અશ્વપાત્ર રચના કર્યું અર્થ હતું ક્રોધદીએ ત્યાં શું કર્યું ? ઉંડા ભાવવાળી પ્રાર્થનાથી જ એ વિશ્વવેળા પરમાત્માને એ કર્યા મળેદને માટે પકડ્યો. હેરતની રાજા આવી લાગી મળેદના દરબનેા બાવ કર્યો પોત્રર વિશ્વભોક્ષુથી શાળના પળ ઓછા ભાગમાં પડેામ્યો. શ્રીવિષ્ણુ ભગવાન હોડી આગમ્ય.

પ્રાર્થના સરળ હતાં સર્વોત્તમ અને આકર્ષક સાધન છે. ભદ્રાચલ પ્રાર્થના પ્રભુને દીર-સામરેથી, દેશાસર્માંથી, વિશ્વવેળામાંથી આકર્ષી શકે છે—જગાડી શકે છે. પ્રાર્થનાવાળું અનઃકરણ એક સમયે પ્રભુને અધનમાં મૂકે છે. પ્રાર્થના પાત્રું અપાવે છે, કુઝા વિચારે છે, તાપ દમાવે છે, માત્ર જતાવે છે, અર્થમિદિ કરાવે છે.

મને પણ આવી અનુભૂતી વિષમ અવસ્થામાંથી એ જ શ્રીકૃષ્ણદેવની પ્રાર્થના આદર્ભાવે કરવા નિશ્ચય થયો. શાકપ્રથા દરબમાં કંઈક આનન્દ જણાયો, ઉશાસ જણાયો. નિત્ય નિયમિત સમયે પ્રાર્થના કરવા માંડી અને અન્ય સમયે પણ જનિ તે જ ભાવવાળી રહેવા લાગી.

ઉચ્ચ હૃદયની અતિશય અનુભૂતિ અભિલાષી પ્રકરનાં શ્રીકૃષ્ણદેવના રચનામાં જનિને આમદર્શી નેતાની શીક સામ્યું. આ કમે એક સમયે એવું અનુભૂતે ઉડા ભાવથી પ્રાર્થના કરતાં મન બહારના વિચારોથી વિરામ્યું. કંઈક ઉડે ઉડે જવું બહામું. નિદા ના નદાતી તેમ અદગ તન્દાતેવું સમનમું, હતાં અનુભૂતિ મનમિત્ર અધર્મ દની. તે સમયે પ્રાર્થનાપુત્ર એક જ વાવ જગત્ દતો કે 'પ્રભો ! સન્માર્માંથી કરો.'

શ્રી પ્ર. બહેન. (૫૭)

સૂચના:- (૧) 'પરમપ્રાપ્ત' પરમજ્ઞાન મને પરમપ્રાપ્ત કહે પાડી. વ્યવસ્થાપક, આરિન્ધમનિદર, પડોદર. 'એ સદાએ રહેવો, પરન્તુ મનીઓરરથી શિવા અન્ય રીતે નાણાં મોકલનારે એ સદામાં કરતા જમનાદાર અ આરામ મહેતા અથવા યોદાસાલ જયશંકર ઓશી એ પેડી એકત્ર નામ અદરમ લખવું કે જેથી પર્યાય વાપરમાં દરકન આવે નાંદ.

વ્ય. એ.

પરમ પુત્રવ હૃદયની આપના તરફ આવેલા પ્રેમ દેવ તે આદિ અતર પ્રેમના અગ્રાજ જણાવેવું છે પણ કાકાઓવરથી આપના દહ બાકો. સર્વ કાલ અનર પ્રેમને એ જ વિગતિ.

પ્રસાદ

(વહે સનાહ હોરાહોર જપરા હર આહો)

જે ઈશ્વરને જાણે છે તે ઈશ્વરશિયામ અન્ય જાગતતી વાત કરતો નથી

હજરતજી કરતા પ્રસન્ન રહેશે

પાપને ધીછારો પણ પાપીને નહિ

ચેતન્યવાળો થયા જ તારી શકે છે

આપણ મન આપણી મરજીપ્રમાણે વર્તણું નથી તો પીળનું મન આપણી મરજીપ્રમાણે વર્તશે એવી આશા રાખવી નહિ

ખરો ત્યાગ તો આશામાનતા ત્યાગથી સિદ્ધ થયો અણ્યામ છે

યોગમાં આખા જીવનનું પરિવર્તન કરવાનો હિક્ષ છે તે ન થાય ત્યાંસુધી કેવળ જુદાનું યાન નહોતું છે

કેવળ અક્રિય થતું એ જ પાપરહિત થતું છે

સાચી ઉપાસના એનું જ નામ છે કે જેમાં જીભ તો રૂ પછી શરીરના અંગે અંગ અને નાડીઓ દસમતી રહે

કર્મન પણ ઉપકારક :-

૧ નિર્ધનતામાં ભ્રમરતા

૨ એકાન્તમાં ઇન્દ્રિયનિમગ્ન

૩ ભયમાં સત્ય

અધિકારી થવામાં નિરવિમાન સ્વરૂપ રિયલિટી તથા પ્રાજ્ઞાતપર્વત નપત કરણ પ્રવેશો પ્રથમથી નિશ્ચય કરવો અધિક યોગ્ય છે

સ સારસ્વ મહાનૃસેગનું શ્રવિચાર એ મોટું આયુષ્ય છે

આત્મનિરીક્ષણ મનુષ્યને જ નત કરવાવાળો એક અત્યંત અદ્વિત વસ્તુ છે

જે ચેતાના મહત્તરતરફ લક્ષ રાખે છે તેમાં મહત્તર રહેતું જ નથી

સમગ્ર દિલ આહો

જીસમે આઠો પહર ફુલો રહે વહી પ્રેમ દે

God is ever ready to enter your house-the mind x x x but he cannot, because x x x, there is no room for him

The Divine Love is a God sent grace or a gift from a Self-Guru,

(મહાપુરોહિત વચ્ચે મારી)

શ્રેયસ્સાધક

એકમે

માનવ જીવનની સર્વોચ્ચમતા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યસંદેશ :

“જીવન ધરો”

॥ ૐ શ્રી ॥

જરૂર જાણજો.

વર્ષ : ૪ માંક : ૨
 સં. ૧૯૬૩, ત્રિપેઠ યુગલ ૪
 શાનિવાર
 તા. ૧૨ : ૨૬ : ૧૯૩૩

પૂનઃપ્રવર્ણ :
 શ્રેયસ્સાધક. ચારિત્ર્યમન્દિર
 વડોદરા.

વાર્ષિક લગાવમ :
 દિનાર્થ : ૨.૫૦-૦૦
 દિન-લગાવ : ૧૬૫૬૬૬.

શ્રી ચારિત્ર્યમન્દિર :
 વિદ્યાર્થીને ભણવા માટે
 શાસ્ત્ર સંસ્થા.
 શાસ્ત્ર સંસ્થા.
 સંસ્થા સંસ્થા.
 વિદ્યાર્થીને સંસ્થા સંસ્થા.
 સંસ્થા.
 વિદ્યાર્થી ચારિત્ર્યમન્દિર
 મળી સંસ્થા.
 સંસ્થા : વડોદરા.

માનવ મી પ્રતાપનિત્ય શ્રી
 શ્રી, શાંતીપ્રાપ્તિ—વડોદરા
 રાજ્યપ્રાપ્તિ વિદ્યાર્થી
 પટેલ, શ્રી મેવરસાધક
 તરફથી પ્રકાશ,
 મેવરસાધક સંસ્થા વિદ્યાર્થી-
 માટે પ્રાપ્તિ અને પ્રકાશ
 માં નિત્યપ્રાપ્તિ.
 વડોદરા, મે ૨૬-૧-૧૯૩૩
 ૬૫. તા ૧૨-૧-૧૯૩૩

ભણતો કે દરેક વસ્તુ, વિચાર અને ક્રિયાપાછળ પરમેશ્વર
 રહ્યા છે. આપણે ધર્મશાસ્ત્ર, માટીશાસ્ત્ર કે હથાણાએ કામ
 લેતા હોઈએ તો પણ જરૂર ભણવું કે એવી સર્વ વસ્તુપાછળ
 ઈશ્વર રહેલા છે. આપણે એક કુવરાને, નોકરને, શત્રુને કે
 નાદાન મિત્રને કંઈ કહેતા હોઈએ તો પણ તે ઈશ્વર સાંભળે
 છે એ જરૂર ભણવું. આપણે ખાતા હોઈએ, ફરતા હોઈએ,
 કાપડને ફગાતા હોઈએ, કાપડને ખોટી કાલજ આપતા હોઈએ,
 કાંઈ ન ભણે તેમ કોંપી કરતા હોઈએ તો પણ એ ગંધી ક્રિયાની
 પાછળ ઈશ્વર છે એમ ચોક્કસ ભણવું. આપણા મનની પાછળ
 પણ ઈશ્વર છે જ.

શ્રીમદ્વેદાનંદજી.

હૃદયમાર્થન.

પરમાત્મનું જન્મતમા આપવિહોણું. કયા આળે બે માસ જેટલો સમય પીતી મયો છે, પરન્તુ અમારી રચન દરિ તે આપને જ બોલે છે વિષયના અનેક પદાર્થો દરિઓમાર થતા દેખાતાં નથી-આસક્તિથી આકર્ષણ થતું નથી સર્વમાં આપને જ ખીં નંપનો શોધી રહ્યાં છે અમારી દરિમાં વસ્તુમાત્રને આપરૂપ જોવાની સક્તિ હજી આવી નથી અને તેથી આપનું અદર્શન, પદાર્થની આસક્તિનું અદર્શન કરાવે છે આપના સ્થાનમાં, ઉપાસનાગૃહમાં, આ સંબંધસાક્ષીમાં, જ્યોતી યદમાં, ઉદ્યાનના માર્ગમાં, નિર્વાણરથાનમાં, આપને શોધીએ તોએ આપની રૂપ મૂર્તિનાં દર્શન નથી થતાં પ્રભુ ! આપને ક્યાં શોધીએ ? બતાવો આપનું સ્થાન કે દર્શન આપો. અન્તર દરિને.

હૃદયમાર્થન ! આપ ક્યાં છો ? આપના વિના અમારો હૃદયસંસાર શૂન્ય થયો છે, જે સ્થાનમાં આનન્દના ઓમ અખંડ છાંતા, ત્યાં આળે કંતેણના ઓમ છઠ્ઠી રહ્યાં છે જન્મવૃત્ત દુ ખના પ્રસંગે આશ્વાસન લેવા, આનન્તર ગુરોને ઉલ્લેખ તથા સાચા આનન્દને પામવાને આપની પાસે આવતાં કંટો હાલે ક્યાં આવીએ ? બતાવો, આરે બદમેજી આપનું સ્થાન, અથવા પ્રકટ મોઝિ' હૃદયમન્દિરે

૧ સંસારમાર્ત ! આપના વિના આળે અમારા અનેક રસના પડાઓ સંકેદાઈ ગયા છે. જીવનરસને રેલાવનાર, રસમા તનમય કરનાર, આપ સંસારમાને અમે જ ખીંએ જીંએ સદર્શન-વિના જાન, સુખ, સર્વ શુભ યદ રહ્યાં છે દિવ્ય સસામતનું પાન હરતા અમારા અણુઅણુ જીવનરસથી છંડાતાં, અપૂર્વ બદને અનુભવતાં આળે રસનું એક પ્રજ્વલિત દુ નદિ મળતા હૃદય વિશ્વકૃષ્ણ શુભકતને અનુભવે છે સદર્શનમાં મન્યન્તરીરૂપે અતિમ આશીર્વાદ અર્પનાર જો સંસારનિધિ ! સંસારરંગમૂર્તિથી અદરશ થઈને આપ ક્યાં છુપાયા છો ?

બોલો, પડો ઉધાડો દર્શન આપી રસને રેલાવો હૃદયર મનૂર્મીએ

હૃદયમાર્થન ! આપની ઓઘાપૂજી દરિથી અમે પોષાતાં, ખીસતાં, અને નવજીવન પામતાં નિભાવ્યા ગમે તેવાને ન જોયું કૃતિસામુ' ઉધાર રહીને, દર્શોબાં અનેક સાધનો કરાવ્યાં અનેક રીતે ભક્ત ક્યાં ઉધાડીને, બનાવ્યાં ચલસાલી પ્રમાદીને, હાંવ્યાં દુ જો સંકલ્પથી, સમધાનમાં સ્થાપ્યાં મનજીતિને, સહારાના ગજબાજીનાં હૃદયેમા વહેવડાવ્યાં ત્રણો પ્રેમભક્તિનાં સુ મુ કહીએ પ્રભુ ! આપના વિના અમારા તનમન નિર્જીવસમા યદ રહ્યાં છે. ઓઘાપૂજિનિધિ ! જેવી રીતે પાલ્યાં પોખ્યાં, સલાળળે તેવી જ રીતે, નિભાવળે ઉધાર દરિથી સદા હૃદયે પ્રકટ રહજો બેલળે હૃદયની કંઠે કંઠે

થા જ દેવી.

હૃદયનું કૃષ્ણ દ ની પુવગતિધિએ આ લેખ વચાવો છો.

॥ ૐ શ્રી ॥

કર્તવ્યઆદેશ.

(મર્તાકે પૃષ્ઠ ૭ ના અનુસંધાનમાં.)

અન્ય ચિન્તન એક પશુ નદિ કદનાં જીવ સિવાય હતી. જીતિતંત્ર પ્રકૃપરે જાણે સંધ્યે દોષ એમ લાગ્યું. દુઃખોતે જાણે આ ગમ્યે જુ' જ નદિ એમ થયું. આન્તર મધુ જાણે પુણ્ય કે જુ' એ રીતે આન્તર દેશે કંઈક કંઈક જાણ્યું. જેવજ જાણિત હતી, જરૂરનો કાલાકલ કાને આવનો નહોતો, મનો કાલાકલ જાણને નહોતો. એવી રમણીય વિચિત્રતા કું એ પ્રદેશમાં વહેતું કવ્ય જોવા લાગી. કમે કમે વાજાજોતું જાણતાં તેમાંથી આકાર રૂપ થયો. મેં જા' જોયું. એ જ મારા હૃદયધાર, હૃદયધારની રિભ મનોરમ, દક્ષિત મુખમુકાવાળી શીશુરેવની મુતિ. આશીર્વાદમુદાસદિત મારામિતિ કુષારદાસ ક્યો. કુતો કરત જોડી અવાજ જની રહી. મારા મનોમત જાવો સર્વજ પ્રજાને અજાન દોષ જ નહિ, મહા મધુરજાતી જાણક પ્રેમસાદક વચનો ઉચ્ચાર્યા: 'શ્રીમાદતર આદેવનો આદર્શ સખી કર્તવ્ય કરો. 'તાદાશુ મને થયું, આથી મારે જુ' સમજાયું. તરત જ મારા હૃદયમાં પૂજ્ય શ્રીમાન વિશ્વવંદ્યુ, એક મધુર કર્તવ્યકવ્યક. ૫૪ રૂપો આંખુ' કું નો એવ મુજ સાધું. 'જહુ જ આવાથી મરગરિત થઈ મેં શીશુરેવના ચરણમાં મરનક મૂકી જો'એ નજર કરી તો જાણ્યું કે દેવ અત્યંત યથા કતા. પુનઃ એ રથાને નીમન કરી આગાનુસાર ચિન્તન કરવા માંડ્યું.

પૂજ્ય વિશ્વવંદના આદર્શજીવનમાંથી સર્વ મળી રહેશે જ. દેવે તેમના નિશ્ચયપ્રમાણે દિશા સાધી કર્તવ્યપથે વહેવા માંડું. કાણે કાણે સદાચ કરવા શીશુરેવ ચિરે વિશાળે છે જ તે હવે જા'મારે નિશ્ચયક.

શાન્ત ચિત્તે, આનંદથી, સદાચી એ પદનો વિચાર કરવો યદ્ય ક્યો.

'કું તો એવ મુજ સાધું, નંકરિપદવર્મા મદાસી.'

આદો! આ કીર્તન એ' અનેકાર વાંચ્યું હતું, મુખપાદ ક્યું હતું, પશુ શરૂએ કહેતાં હતા તેમ વિચાર્યું નહોતું. 'વચિ પશુ નદિ કરે વિચાર' એ ખીજી જોવાડીમાંથી જાણેતું તેના કદી હપથોમ નહોતો ક્યો. આમાન્ય જ જાણતાં વચનોમાં પશુ ઉડે અર્થે સમાવશે દોષ છે, 'પંથુ ઉપરચોડીયા વાચનની જીતિગાળી મારી મતિએ જાણ્યું પ્રવેશ નહોતો ક્યો એ રૂપક થયું.

પ્રત્યેક કિષાના મર્મને જાણવામાં આવે છે ત્યારે જ તે જ પ્રકારવાર થઈ શકે છે. ઉપર ઉપરથી જે કંઈ થાય છે તે સંરક્ષક પાનનાર ક્યું નથી, તે જ રીત મારા અનુભવમાં આવી. કીર્તનના અર્થપ્રતિ સદમ વિચાર કરવા મતિ પ્રેરે છે. 'કું તો એવ મુજ સાધું' આ પદની અર્થ

પંક્તિરૂપર સહસ્રા વિચાર રૂપનાં કલ્યાણ કાને કહેવાય છે ? કલ્યાણ સાચી ચાપ છે ? કલ્યાણ-
અર્થે જેવી ક્રિયા કરવી ? તે માટે અને યોગ્યું ઈચ્છાનેતુ જણાયું કે હું તેમાં કંઈ સમજી જ
નથી, મારી જગદાસકૃત વૃત્તિ તેમાં ઉડી ઉતરી જ નથી. કલ્યાણ એટલે સર્વ પ્રકારે શુભ ચણ,
સુખી હોવું સંતોષને પામવું 'એમ મુજ સાધુ' - એ શી રીતે, તો કહ્યું કે 'નૃહરિપદચરમા
મહાલી.' કલ્યાણ થવામાં સદૃશરૂની આવશ્યકતા ઉપરાંત તેમાં તનુભવતાં હોવી જોઈએ કલ્યાણ
અર્થે કષ્ટદેવમાં સંસન થવડું, મહાલવાનું, રસપ્રસ થવાનું, એકતા સાધવાનું સુનાગ્ય પ્રાપ્ત
કર્તાવિના સંભાગે કેમ વહન થાય ? સચી સંજવન બદાના બસે, તીવ્ર કલ્યાણની બાવનાથી,
કષ્ટદેવથી સંયોજનને પામવું એ શું મારું કર્તવ્ય નથી ?

આ રીતે એક સંગ્રહ નિઘન પ્રકટવાથી કષ્ટક બસને ઉત્સાહ જણાયા, પુનઃ વિચાર-
એથી ઘરે યાદ, શું આટલું જ કરવાથી અર્થસિદ્ધિ થશે ? ઉપાસ્યમાં સાચી અદા તથા પરમાર્થ
સંસન્નપણું છે તો ત્યાં તેવું વર્તન હોય ? જોઈ, મીવિશવલે શું જણાવ્યું છે ?

"નાના નીતિ નિષ્ઠા પારતો, મમ નિવમને ધાળી,

ફળવું કાઢને ના સ્વરૂપ, અનીતિના પથે ચાલી "

અરે ! મોટાં મોટાં સાધનોના ક્ષેત્રમાં ફાળ બારી, પણ જે કમથી જ્યુ જોઈએ તે જ
બૂલી ! થોડાં માર્ગે જનાર સાધક સર્વ કષ્ટ વિધિવલ જ આચરણ કરે છે, અને જો તે રીતે નથી
થતું તો તેના પરિણામે તે પાછો પડે છે અને યુગ્ધચાપ છે, એ સત્ય જ છે 'આટલે મોટી
પ્રીતિ' પ્રમાણે આરંભો જ વિચાર કર્યાવિના હોડવા માડ્યું તેથી આજે ખસતાવાનું રહ્યું
વિવિધ પ્રકારે કલ્પનામાં ઉડવા માડ્યું. હવે પણ પ્રથમ પગથોડું જ બૂલાય ત્યાં મદાસયની
અમાસીમાં બેસી સુખ લેવાનું સુસાગ્ય કર્યાથી પ્રાપ્ત થાય ! મારી જિમારવિનાની, મિત્રા
તરંગવાળી અસ્પર્ધાઉપર ફાણબર કારણ ઉપજ્યું. તિરસ્કાર પણ આજે.

મમનિવમપૂર્વક અન્યેક પ્રકારની નીતિને જાણવી થટે છે અવદાર અને પરમાર્થ
સાધતાં આ નીતિ જો નથી બૂલાતી તો જ શુદ્ધ રીતે તેમાં થય મળે છે, સુખ મળે છે.

અવદારકાસે વડિસોપ્રતિની નીતિ, સંજ ધિએ રનેદ્વિઓપ્રતિની નીતિ, આશિતરતો-
પ્રતિની નીતિ, બાલોપ્રતિની નીતિ કે જેના વિધાનો ચાલે થઈ છે તે પ્રમાણે વર્તવાથી
અનાધાસ મનઉપર અકુશ આવે છે, નિરોધ સધાય છે, સર્વના પ્રીતિપાત્ર થતાં સુખ મળે છે.

પરમાર્થ પક્ષે શ્રી સદૃશ લક્ષ્યાનુપ્રતિ વર્તવાની નીતિ સર્વોત્તમ પ્રકારે સાધતાં બીજા
લક્ષી સાધનો અહર રૂપાઈ જાય છે ફાણ ફાણની સાવધાનતા હોય છે તો જ આ ધર્મનું પાલન
થાય એ સીશુરૂપીય કેમ બોલવું, જેવી રીતે વિનયથી બેસવું, જેવી નમ્રતા ધરવી, જેવી
અભિમુખતા ધારણ કરવી, આવેલોને આનંદથી રોકવા-આ સર્વોત્તમ નીતિમાં સમાવેશ દશાશે છે
આ સર્વ કપારે અને છે કે પરમાર્થમાં જતા સાધકે મમનિવમનું સેવન કર્યું હોય છે ત્યારે જ
સાધનમાનનો આ થાયો છે

(અપૂર્ણ)

શ્રી પ્ર૦ બહેન.

આરંભક વચનો.

માનવશીલ પ્રિય બાળકો ! -

આજ શ્રીસાધનસમારંભનો આરંભ માથ છે. સમારંભમાં આવીને આપણે શું કરવાનું છે, તે અનેક રીતે આપણા કૃપાળુ ઇષ્ટશીએ સમજાવ્યું છે, જણાવ્યું છે, કહી બતાવ્યું છે. બાળકાનું કંઈ પણ કહેવું નહીં, પરમાત્મવેદન ભોજનરૂપે સાધનવારણે આપણને આપી દીધો છે, કહે તો માન એ સાધનનો વારંવાર ઉપયોગ કરીને ઇશ્વરેભવને પામવું એ જ આપણું કાર્ય છે. કયા સાધનથી વેદન મળે તે વિચારવાનું છે. વિચાર કરતાં જણાય છે કે સંયમદ્વારા એ વૈભવ સત્વર મેળવી શકાય છે, બેઠાસથી, આમદથી, સારવાનતાથી સંયમ સાધતાં સર્વ કંઈ મળે છે. વાળીનો, નેત્રનો, મનનો યોગ સંયમ યતાં તે સર્વ સ્થાનોમાં અર્પણ બધ પ્રકારે છે. એ બધ પરમાત્માનો વૈભવ છે, જેને યોગીએ યોગથી, જ્ઞાનીએ જ્ઞાનથી અને ભક્તો ભક્તિથી પ્રાપ્ત કરે છે. સર્વને અનેક રીતે સંયમ કરીને પડે છે. સંયમથી વાત ભણીતી અને જૂની છે. આપણે પણ સમારંભમાં આવીને એ જ ક્રિયાને સાધવાની છે, એજ જૂની વાતને વિચારવાની છે, અને આચારવામાં મુકવાની છે.

આજો ઇલાહી રહેતી દોષ તો બદાવના સંરક્ષણે જોઈ પ્રદબ્ધ કરવાને તેને બંધ રાખવાની છે. આસન દીકું પડ્યું હોય, અને તેમ જોઈ હોઈએ તો ટકાર પછે રિચરતા ભાવવાની છે. ચરીરની પ્રત્યેક ક્રિયામાં ભય આપવાનો જરૂર છે. સિપર સુલભાનનરૂ વિચારીને ચરીરની કુર્મલતા કલાવવાની છે. નિભાજેતું ભાગે તો તત્કાલ ભયન થઈ જતું, મારણ કે નિર્મા તન્દામાં જતાં સાધકને ખોટી ચાન્તિનું જ્ઞાન થાય છે. માટે સાવધ થઈ પણ દૃષ્ટિની રિચરતા માટે મર્યાદિત જગ્યામાં ત્રાટકમાં સ્થાપીને જપ કરવાના છે. નિપ્રયોજન નામ યુગ યચનું, આને તેને સ્પર્શ કરવાનું મન થાય તો તેને અટકાવવાનું છે.

સાકડું ચીરવા માટે જોરથી કુહાડે મારીએ છીએ તેમ અન્તરૂમા ચાલના અનેક વિચારોની પરંપરા અટકાવવા આરંભમાં બહુપૂર્વક જપ કરવાના છે. સ્વપ્નમાં સંયમમાં શરીર, મન, ગ્રાણ્ય સર્વને રિચર કરવાં જોઈએ. સર્વ કરજોના પૃથ્થિમાં પરમાત્મા અને તેમને વેદન છે, એને અનુભવ સંયમમાં રિચરતા યતાં થાય છે. મધ્યમ સંયમ બનતાં, ઇષ્ટપ્રતિ માત્સી અભિમુખતા રહે છે. સાચી અભિમુખતા અસાધ્ય જગાડે છે, જગ્યામાં પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરાવે છે. મહા ભંડારની કુંચી ઇન્તરન કરે છે, વિષ વૈભવને મખર્ચે છે, માવન ઇન્તર, ઇત્ત ઇન્તર જાનાવે છે, અને પરમાત્મત્રય કરે છે.

આની અભિમુખતા પ્રકટાવવા સંયમી બનવા, શાઓ તથા અવપુરોએ પ્રયોગ આપ્યો છે અને આપી રહ્યા છે. આપણા ઇષ્ટશી તો પ્રત્યેક સમારંભમાં, આ સમયે, મર્વ રીતે સંયમી રહેવાને ઉપદેશ આપના હતા. કોઈને કંઈ કંઈ સચ્ચ કરતાં, સંયમ સાધવાની ઉત્સુકતા પ્રકટાવના

કાયાકળમા, નિંદા કે આમગપાટામાં રસભેગાર મન બલવાન નથી, પરંતુ ઇવનંતે ઉપયોગી વાતો, વિચાર કે વાચનમાં બળવાર મન બલવાન છે.

કર્તૃસ્વતા અભિમાનથી કામ કરનાર મન બલવાન નથી, પણ અક્ષિપ્તપણે કામ કરનાર મન બલવાન છે.

વિધનું વિલાસી મન નલવાન નથી, પરંતુ સ્વસ્થવિલાસી મન બલવાન છે.

પણુ ધનથી કરનાર મન બલવાન નથી, પરંતુ ધનથી દેશભાંધી અદ્ય પણુ આચારમાં ઉતારનાર મન બલવાન છે.

માત્ર બધા નિઃશ્વે કરનાર મન બલવાન નથી, પરંતુ નાના નિશ્વયને પણ નિલાવનાર મન બલવાન છે.

સદા સદાજમાં તપનાર મન બલવાન નથી, પરંતુ પ્રતિકૂળ પ્રસંગમાં પણ શાંતિ ધારણ કરનાર—સૈધથી મન બલવાન છે.

ચિંતા, કલેશ કે કાયાદિ વિકારોથી અન્યને લાક્ષણનાર મન બલવાન નથી, પરંતુ વિચાર, વાણી કે ક્રિયાથી મોટા પણ આનંદ, ઉત્સાહ કે પ્રયત્નના મહાવનાર મન બલવાન છે.

મારા—તારામાં પડી રહેતો મન બલવાન નથી, પરંતુ દિનપરદિન મારા—તારાપણુ ઓછું કરનાર મન બલવાન છે.

માત્ર મોલના સાધનપર અણુમનાર મન બલવાન નથી, પરંતુ પરમાત્માપરની શ્રદ્ધા અને તેની કૃપા પર અણુમનાર મન બલવાન છે.

મ૦ ૧૦ શીલત.

રમારક સંબંધી

“હ્રીં પ્રિણવે નમઃ” મંત્ર રમારકનું કામ કરે ચતુષ્પદી રમે બધુ-બગિની પોતાનું પર્મકૃત્ય સમજી નેટલી અને તેટલી વિશેષ સંખ્યામાં સમે ધણાતરથી સારી સંખ્યામાં આવ્યા છે અને હજી આવ્યા કરે છે જેમણે સખવાનું કર ન કરું હોય તે હજી પણ ઉત્સાહપૂર્વક મળે અને અહિં મોકળી આવે.

જાહેર અખર.

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજી મહારાજના તથા શ્રીમાત્ર છોટાલાલ ઇવનલાલ (માસ્તર સાહેબ) ના લેખિત પદો તથા લેખો જે પ્રકટ થયા છે તેના સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખેલા (કોપીરાઇટ) છે. તેથી કોઈ માણસ, તેમના હાયદાસર પ્રતિનિધિની સંમતિ વિના, તે છાપશે, છપાવશે, અનુવાદ કરશે, કિંવા સંવાદ લખવશે, તો તે કાયદાથી વિરુદ્ધ થાશેલો. ગણારો અને તેની સામે કાયદાસ પગલા લેવામા આવશે.

જમનાદાસ ગગારામ મહેતા.

છોટાલાલ જયરા કર ઓજા.

શ્રીમતી જયંતીદેવીના અપુત્યાદો.

॥ ઓં શ્રી ॥

શ્રી નૃસિંહસિદ્ધાન્તચન્દ્રોદય.

(અનુસ્તુતિ અમલકાલ વર્ષ ૨૭ અંક ૫ ના પૃષ્ઠ ૧૮૬થી.)

(લેખક શ્રીચુત નર્મદાશંકર દેવશંકર મહેતા, બી. એ.)

[આ લેખ શ્રી મહાકલ્યાણ સં. ૧૯૭૧ સાલના અંકમાં હેરટે અપ્રકાશિત પ્રસિદ્ધ થયા પછી શ્રી મહાકલ્યાણ બાંધકામી લેખ પછી અપ્રસિદ્ધ રહ્યો ગયો છે. લેખ મહાકલ્યાણ તથા મનનીય હોવાથી તેમજ આપણા વર્ષના અગ્રવર્ય સાધકવર્ષ એણે નર્મદાશંકર દેવશંકરે સાક્ષરતા હસ્તે લખાએલો હોવાથી તેટલો તેઓ લખી રાક્યા છે તેટલો પુણી રીતે પ્રસિદ્ધ કરવાની છત્રાંશી અત્રે સ્થાન આપતો બહુ આનંદ થાય છે.]

વનસ્પતિ અને પ્રાણીવર્ગમાં આપણા જડવાદના તાબુના તણાતા મનુષ્યોની નેહરકારી છે. એકલુ જ નહિ પણ જનકમાનસરસે પણ આપણી તેટલી જ અધર્મમય પ્રવૃત્તિ છે. પોતાના વડિલોએ કરેલા કલુને યાજવાની જ્ઞાનભારી પોતાને માથે નથી, એટલું જ નહિ પણ પોને કરેલા કલુને ન આપવાની દનતથી મળું વર્ણની મુલત લીલી જ્ઞાની યોજનાઓ અપણે કરીએ છીએ, આર્થશ્રમિમાં હેઠળી પ્રાચિન વડિલોના રાનાદિ વેલવોને વારસામાં લાઇ ધરોપવિતાદિ સંસ્કાર વહેંચી જૂના કાલની યોજનાઓ છે એમ માનુ છે, અને તે છતાં " હિન્દુ હો " નો લાલ લાપ આપણાની સાતમી પેઢીની મિલકત મળતો હોય તો કે ટેંકા હાથ માડવા આપણે તરફર થઇએ છીએ, " મરે માથે કંઈ જ નહિ અને હું સર્વની પાસે માગુ " — આ સૂત્રથી જ નજી પશ્ચિમની સુધારણા સુધાદે હોય એમ કેવલ સ્વાર્થમય જીવન ગાળીએ છીએ, પોતાની કલુનિશ્ચિત કરવાની અસક્તિ હોય તો મેણુદારને પગે પડી દાસત્વ દર્શાવી કલુમોચન કરાવવાની જૂની ધર્મમય પદ્ધતિમાં લીધુપદ ગણી પોતાના સ્ત્રીપુત્રાદિના સ્વાસ્થ્યર માલ નિષ્કત વગે કરી કાઢેમાં જઈ ન દારી લેવામાં નાનક આપણને અવની નથી. અહો ! અ જ આપણુ ગુણીઓનું નવા જમાનાનું રાગ અને નીતિનું ગાંઠીવં ?

આપણા સત્તાતન વેદધર્મની ત્રિવિધ કલુની ભાવના આ કાલમાં હોય પામી હતી તેને સુખર પ્રાપ્તમાં શ્રીમન્તસિ હોવાપર્યજીએ પુનઃ અદ્યુન વેચી પોતાના કપરેશમાં જામત કરી છે. તેઓશ્રીનું મનત્વ્ય હજી કે જગત્પ્રધી મનુષ્યવ્યક્તિ આ લોકતા અને પરપોતાની સુખને છૂટે છે, તથા પ્રજાની પ્રાપ્તિ કરવાની કમવાસનાને વસ વર્ગે છે તથા ધનાદિને સુખના સાધનરૂપે રવીકારે

છે ત્યાંથી તે લોકૈપણા, પુત્રદારૈપણા, અને વિતૈપણાને અધીન વર્તે છે, અને ત્યાંથી એ ત્રણ ઈષ્ટાને જ્ય થયો તથા ત્યાં મુખી તે ઈષ્ટાને સંવે કરનાર અથવા નિર્વાહક સમેતન વર્ગપ્રતિ તેનું પ્રજ્ઞાપન છે. જે વિતૈપણા પિત્રમાન છે તે ધનાદિ માધનો જેપનાતરથી મળવાનાં છે તેવા મનુષ્યોપ્રતિ આપણું ક્ષણ છે. માતૃગ્રામ્ય અને વિતૈપણા સુદગામી છે. વર્ગ વિષય સુખઅર્થે અથવા અપત્રપ્રાપ્તિઅર્થે સ્ત્રીની અપેક્ષા છે. (અત્ર સ્ત્રીવ્યક્તિના મંત્રધર્મા પુરુષની ઈષ્ટા સમગ્રવાની છે) તે જે પૂર્વજોત-શરી આપણને ઉત્તમ શરીરદિ મેપતિ મળી છે તેમનાપ્રતિ આપણું પ્રજ્ઞ છે. પિતૃગ્રામ્ય અને પુત્રદારૈપણા પરસ્પર અચિનાભાવથી જોડાયેલાં છે. અને જે આ લોકની ઈષ્ટા અથવા પરલોકની ઈષ્ટા મનકેપર રાત્ર્ય ભોગવતી હોય તે આ લોકના અર્થાર્થ અથવા રાજ્યવિજેપ્રતિ આપણું પ્રજ્ઞ છે, અને તેની સાથે દેવર્ષિઓપ્રતિનું આપણું પ્રજ્ઞ છે. પરલોકની વાચનાં ઉદય ન થઈ હોય તેવા પ્રાણીઓ જે પ્રકારના હોય છે : (૧) એકે તે મતિની જગતને સીધે પરલોકના રસ્તેપને અથવા જન્માન્તર પરિણામને સમજ સકતા ન હોય, અને તેથી આ લોકને જ સર્વસ્વ માની ધનાદિ સંમદમાં અભિરુચિવાળા હોય. આવા મનુષ્યોના સંમદમાં જ કૃતિ કહે છે:—જ માંપરાયઃ પ્રતિમાસિ મૃતં વાલં પ્રમાયન્તં ચિત્તમોદૈન મૃદન્— પ્રમાદવાળા અને વિતતમાં મેદ પામેલા મૃદને પરલોકનું જ્ઞાન હવે પામતું નથી (૨) બીજા વર્ગના મનુષ્યો વિદ્વાન્ એટલે લૌકિક વિદ્યાને પ્રાપ્ત હોઈ પરલોકના અસ્તિત્વને માને છે, તે પશુ તેમાં દેહીની મરણપછી અતિ યતી હશે કે કેમ તે બાજવે અંદેહવાળા હોય છે, અથવા ધની જ નથી એવા નિમગ્નવાળા હોય છે. પ્રથમ વર્ગના મનુષ્યો દુઃખના પરિણામમાં પરમે કને માનનારા થાય છે, અને બીજા વર્ગના મનુષ્યો મોઢ મદાપુરુષના સંમદમાં આત્મા પછા ગમત્ર થાય છે. આ જને પ્રકારના જનુષ્યોને ત્યાંથી પરલોકવાગ્દા જામી તથા ત્યાંથી દેવગ્રામ્ય નથી એમ માનીએ તે પશુ તેમની આ લોકની વાચના ધનર હવે ના કરનાં વધારે જમરાણી હોય છે તેથી તેઓનું આ લોકના જ્ઞાનપ્રસારકર્મક્રમણિ (જેમને આપણા પૂર્વજે વદર્ષિસંગા આપે છે), અને લૌકિક ચોતસેમતું વદન કરનારી રાત્ર્યસત્તાપ્રતિ (જેમને આપણા પૂર્વજે રાજ્યવિસંગા આપે છે) પ્રજ્ઞ છે. અર્થાત્ લૌકિક વિદ્યાના પ્રસારમાં જેમણે પેતાનું જીવન અપુરું છે એવા વિહૃ વર્તેને અને તેમના ધનાદિ પદાર્થોને પ્રાપ્ત કરાવવામાં અને તેનું રક્ષણ કરાવવામાં જે રાત્ર્યસત્તાનો જ્ઞાન લેવાય છે તે સત્તાને પેતાની રક્તિઅનુસાર દાન અથવા કર આપવાં પડે છે, અને તે ઉત્તમ સત્તાપ્રતિ સંધાનદર્શિથી પ્રવર્તતું પડે છે. જ્ઞાનપ્રાપ્તિમાં વિદ્ય કરકર્ષે ધણી નિમિત્તોમાં મોમન-સંદાયાઈએ જલસેદ અને રાજ્યોડની મજાના કદી છે. x

(અપૂર્વ.)

॥ ૐ શ્રી ॥

કર્તવ્યઆદેશ.

(અર્થાત્ ૨ ના જુદા ૧૨ ના અનુસંધાનમાં)

યમના અંગમાં અર્ધિસા, સત્ય, અસ્તેચ્યાદિ આવે છે, અને તે પાળતાં પૂર્વોક્ત નીતિ નિયમો સધાઈ જ નામ છે એ રૂપ જ છે. નિયમ સધાતાં સંતોષ, આશિષકમ, જપ, તપ વગેરે પ્રકારે છે, અને એ સર્વ સિદ્ધ થતાં જ્ઞાતિ સંકુચિત ભાવ ત્વજી વિશાલ બને છે, અને ત્યારે જ

' દુઃખં કામને ના સ્વરૂપ, અનીતિના પુષ્પે યાદી ' એ બની રહે છે.

યમ નિયમને ધારણ કરતી જ્ઞાતિ દેહના ચિત્તને શ્લેષ કર્પાથી પ્રકટાવે ! ન્યાસપી વાણીથી, મનયો, ક્રિયાથી મેલના પશુ ચિત્તને સંતોષ પ્રકારે એકું થાય તો તે અનીતિ જ છે નીતિ એટલે કુરાચારથી રહિત રહેવું એટલું જ નથી પણ તેમાં આવા ઉચા ઈચ્છા સદ્ગુણોનો પણ સમાવેશ ગણાયો છે.

આ સર્વનો વિચાર કરતાં મારી નિરાશ જ્ઞાતિને ધણે ઉત્સાહ ઉપજાયો, પુનઃ ચિન્તન આશુ' કે યમ નિયમને સાધતાં વિશેષ શું પરિણામ આવતું હશે ! ત્યાં જણાયું કે

' ધનંત્રુ ધુ' ધુ' સઉતું હિત, મુજ મન સૃષ્ટિ સઉ વદામી,

કા જે સૃષ્ટિના તરી' એક અણુ મુજ નાથવિષુ ખાલી. '

યમ નિયમ સર્વાંગથી સધાતા સર્વપ્રતિના રામદેવ જતા રહેવા એકાએક, કેમકે આણુ પરમાણુમાં મારા જ કંઈ અપેક્ષા હોવાથી સમય વિશ્વને જ વડાણું મણુવાણું છે ત્યાં સદા સદગુણો એકાએક ધરતી જ્ઞાતિએ કેટલું વિચારવાનું છે ! કર્પાથી કલ્યાણ થાય !

જ્ઞાતિ અનન્દથી ચુલ્લેરો મહિમા વિચારતાં આદે' બની બોલી ઊઠી ' ધનંત્રુ દેવ ! મને સન્માન આપી કરી ખરી. ' ત્યાં કંઈક અવધૂં થયું, ' હજી વિચારો. '

સાવધ બનીને એ પદની આગળની પંક્તિમાં ચિત્તને ખેંચી.

' વિષયોની પ્રજા પ્રીતિ હું દેવો' વિચારે જાણ,

હરિવ્રજ જે તે વિધિથી નિત્ય કરતો જ્ઞાતિ ' આ' ધરતી. '

સત્ય, સત્ય, સર્વ જાણ નિવસેલા છે, પરંતુ જ્યાં સુધી આ દશ પ્રપંચઉપરની અનર્થ અસંજ્ઞા નિર્જન નથી થતી ત્યાં સુધી પૂરેખા નિયમો સુદૃઢ નહીં જ રહે. તે માટે વારંવાર સદ્વિચારમાં રિયતિ યાજ તો જ બની શો. નિરંબર સદ્વિચારમાં ટકી રહેવું એકાએક, તેથી રંગાર્થ રહેવું એકાએક.

સદ્વિચાર એ એકું અગોપાં આધન છે, એ અનેક પ્રસંગે બાલેયું કદાં. પણ સર્વ જાણેયું બ્યારે આચારસિદ્ધ થાય ત્યારે જ દુઃખપદ બને છે, એ વ્યક્તિ પર ન હોવાથી માત્ર જ્ઞાતિ સદ્વિચારના રસપદને ચિન્તનના લાગી

(અર્ધ.)

શ્રી ૬૦ વહેન.

॥ૐ શ્રી ॥

.ધીરવંશજયન્તોમદોલસવન્તુ. ધન્યામી સાહિત્ય- (સં. ૧૯૯૮)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

યુવક વિભાગ—જીવનનો ઉત્સવ

(૧)

(લેખક : રમણલાલ વ્રમનાદરા શાહ.)

સામાન્ય ઉત્સવ ઉજવવો હોય છે, તે પણ તેના માટે અગાઉથી કેટલી તૈયારી કરવી પડે છે. એક સંવાદ કે ગરબાનો કાર્યક્રમ ચોક્કસ હોય છે, તે તે માટે આપણે કંઈક કંઈક આયત્ન એના કરીએ છીએ, તે જ પ્રમાણે જે જીવનનો ઉત્સવ ઉજવવા માગે છે, તેના માટે શું તૈયારી ન કરવી પડે ! જે જીવન વ્યર્થ રહે તે જીવન તે જ જીવનમાં જીવનનો ઉત્સવ માની શકાય,

જીવનઉત્સવની પ્રાથમિક તૈયારીમાં હું સીરસવાસ્તવને પહેલું સ્થાન આપું છું. પ્રાથમિક પાથો જ કાગો હોય તેના પર ઇમારત ઘી રીને ચખાઈ શકવાની નથી. કાલ્યુ ઇમારત ચખાઈ તો તે ટકવાની કેટલો મુશ્કેલ ? આપણે એની ઇમારત ચખવા માગીએ છીએ, જે જીવનમાં ધામું કામ આગે.

આ સીરસવાસ્તવમાટે કંદારની આવરવડા રહે, ધારો કે સીરસવાસ્તવ મેઝબુનું શું તેથી આપણે આપણા જીવનનો ઉત્સવ વ્યર્થ રહે ઉજવવો શકી શકાય ? એવા તો થણા મૂર્છા છે, એમજો એમના જીવનનો ઉત્સવ ઉજવવો એમ શકી શકાય ? આ વિચાર કરતાં આપણને જણાય છે કે આ ઉપરાંત કંઈ બીજીની જરૂર છે, અને તે માનસિક નિરાશ. આ માટે પ્રથમ પગમું તે ધ્યાનચર્ચા રૂપે યનામુખી ને જરૂર આવરવડ છે.

પ્રથમચર્ચાને મનકાષ્ટિ ગાદ સંજ્ઞા છે. દરેક વસ્તુપર સંમત શખતાં સીખીએ તો જ અભિચારીનું અર્થાર્થ રહે પાશન થઈ શકે. આજ ગમે તેમ ભેવા કરે; કાન કંઈ ન ધારીશવત્તુ જ સાંભળે; ક્રમ કંઈ અર્થવચરનો વાણીનો વ્યાપાર જ બેઝબા કરે; જરૂર તો અનુભવ ને અનુભવ જ રહે. ત્યાં આવી સ્થિતિ હોય ત્યાં પ્રથમચર્ચા શું શક્ય છે ?

આ બધો ઇન્દ્રિયોનો નિરોધક વ્યવહાર આયત્ન હોય છે, ત્યારે આપણે આપણામાં કંઈ એનનતર આ દારા યમાત્ત જ કરના હોયએ છીએ. એક એક કંઈ ગમે તેમ નાંખીએ તો ઇમારત ન જ ચળાય. જ્યાંને યોગ્ય રૂપમાં મંજુર કરવાની જરૂર છે, એ રહે ઇન્દ્રિયોનો નિરોધ કરતાં સીખીએ તો જીવનનો અર્થો ઉત્સવ આપણે થઈ શકીએ.

હવે પણ વિચાર કરતાં આપણને સમજશે કે જીવનનો ઉત્સવ ઉજવવા માટે કંઈ અનુષ્ઠાન રહી જાય છે. આ અનુષ્ઠાનની પાંખના એક જ એક છે અને ને વ્યવસ્થામિત દિષ્ટિ, પ્રાણીમાનસિત

ક્રિસ્તસ્થિતો ભાવ સમજી તે માટે જ જીવન સમર્પણું. પોતાના દેહની પણ પરના કર્મોત્તિના પરહિતમાટે પોતાના જીવને નોખમમા હિતારેવા પડે તો તે માટેની તત્પરતા અપાર, અચૂન રહે તે જ જીવનમાં જીવનનો ઉત્તર માણી શકાય.

નાનાઓ પોતાનો જીવનનો ઉત્તર વડિલોની આગળ પાલન કરી ઉઠાવે.

યુવાનો પોતાનાથી જનતો અધિક સેવા તનમનથી અર્પી ઉઠાવે.

જુદો પોતાના અનુભવથી અન્યને માર્ગદર્શક થઈ અને ધન અર્પી જીવનનો ઉત્તર ઉઠાવે.

શુદ્ધિમાને પોતાની શુદ્ધિનો ઉપયોગ સમાજઉત્થોગી સાહિત્ય રચી જીવનનો ઉત્તર ઉઠાવે.

દરેક મનુષ્યમા રહે પશુ શુભ રહેતું છે. તે શુભને બહાર લાવી અન્યને માટે વાપરે તો જ તે જીવનનો ઉત્તર ઉઠાવી શકે.

(૨)

[સેખક : ઉમિયાશંકર દાકર, આણંદ.]

ઉત્તર એટલે રસ અને આનંદનું યોગ્ય. ઉત્તર એટલે ભાવ ને ભવ્યતા, ઓશાઈ ને ઓજસ્ય દર્શનનો અરસર. ઉત્તર એટલે તો જીવનનો ધન્ય પળો.

" " " એવા જ ઉત્તરોમાં આજે આપણે જીવનના ઉત્તરને વિચારીએ.

કુદરત કમળોનો ઉત્તર ઉઠાવે છે. હેમત ને શિશિર ઋતુઓ જળ ને વનંતઃક્રમ આવે. સૌંદર્ય પછી ઓખ, વર્ષા ને શરદ ઋતુના મંડાણ મળાય, એ ઋતુઓની મધ્યમાવસ્થા-વસંતઋતુમાં ઝંઝૂલોનો ઉત્તર ઉઠાવાય છે. દેહ મીઠો પડત વાય, નીતર્યાં કાચળોનાં નિમજી નીરનાં ઝરણાં કબરું કરતાં આમતેજ સરકતાં ઝગકર્તાં કરે, ત્રિવિધરંગી પુષ્પોનો પરિમલ વાતાવરણમાં કાંઈ 'બનેશ' મધમધાટ ફેલાવી દે, આંખોની મનસીઓ ખાતી કોણસી પંચમ સુરે ટહુકા કરતાં અવનવાં બીજો ગાય, ને એ સમયે સહ કોઈના રસ અને આનંદની અવધિ ન રહે. સઉને હિરણ્ય અને સંતોષ ઉપજે, આ છે ઋતુઓનો જીવન-ઉત્તર.

માનવ-જીવનના ઉત્તરને અર્થે જ જીવનની મધ્યમાવસ્થા છે. માતૃમાવસ્થાના નિરોધ જીવનમાં આનંદ-મરતીના પૂરમા વિદ્યા સંપાદન કર્યા પછી કુમારાવસ્થા, ને પછી યુવાવસ્થા આવે; ત્યારપછી જુદાવસ્થાનો કાળો જીવે આ માનવજીવનની અવસ્થાઓમાં યુવાવસ્થા એ જીવનની વસંત છે. જીવનનો ઉત્તર એ મધ્યમાવસ્થામાં જ દમ્ભાએલો છે. યુવાનીને ઉત્તમોત્તમ રીતે છની નજીવી એ જીવનનો ખરેખરો ઉત્તર ઉઠાવના જરૂર છે.

કરજી !

યુવાનીનો તનમનાટ કાંઈ એક હોય છે. એ અવસ્થામાં અતુલિત જગ, અજગ રસ, ચેતન, ને નવું નવું અનુભવવાની આકાંક્ષાઓ હોય છે. આજે જીવનનો નીચોડ એ યુવાનીમાંથી નીતરે છે.

યુવાની પોતાને માટે અને પારખને માટે થવું જોઈ છે. બીજાઓને રસ, માધુર્ય, આનંદ વગેરેમાં ઘેરીમાં લેવાનાં એ એ જીવનને ઉત્સવ ઉગ્રાંશ બનાવે છે. દરેક યુવાન એવી ઉત્સવ-નિમિત્ત સહ જોઈને ઊઠે નો જીવન ધન્ય અને, ને મંચારમાં સ્વર્ગ કાપે.

યુવાની તો ચંદનપ્રમી છે. ચંદન જેમ જેમ ધસાધ તેમ તેમ તેમાંથી મુગધનો મધમધાટ વધારે ને વધારે જાય છે. આ પ્રમાણે યુવાન જેમ વધુ દ્યોતીમાં મુકાય તેમ તેમ તે તેનાથી ન કંટાળતાં વધુ ને વધુ કર્તવ્યપરાયણ બનેતા રહે ને જીવનમંથનમાં અજીત રહે જાય ને પોતાનો જીવન-પરિમલ વધુ ને વધુ ફેલાવે જાય તો તેણે જીવનનો ઉત્સવ ઉગ્રાંશ ગણાય.

પ્રતિધના, કુખ્ય, કષ્ટ, શોક વગેરેને જે મણુનો નથી, ને પોતાના કર્તવ્યને જે જાળવે જાય છે તેણે ધણુ પોતાના જીવનનો ઉત્સવ ઉગ્રાંશ ગણાય.

માનવી પોતે કર્તવ્યપથનો યાત્રી અને તે બીજાને ધણુ કર્તવ્યપથે દોરે તેનું જીવન ધણુ ધન્ય છે.

સાકચ, સંયમ, સત્ય ન રહેલ જેના જીવનમાં શરણ છે, તેને તેના જીવનનો ઉત્સવ ઉગ્રાંશ થી કમીના રહે ?

પ્રભુપ્રેમમાં મગત રહે ને કુ-વચી મોઢથી દૂર રહે, મોઢમાં રક્ષાય નહિ ને બીજાને રક્ષાણે નહિ, તેનું જીવન ખરેખર પ્રમુખ છે. અને પ્રભુ તે મંગલ સત્, ચિત્, આનંદ સ્વરૂપ છે. ઉત્સવનું સ્વરૂપ ધણુ છે એ, તો જેનું જીવન પ્રમુખ છે તેણે પોતાના જીવનનો ઉત્સવ અર્પણ રીતે ઉગ્રાંશ છે એમ જાણવું.

બાલક ને શુદ્ધિ, ધુન ને પ્રલસાદ, એકલવ્ય ને અભિમન્યુ, કૃષ્ણ ને શુભાષા, અર્જુન ને શુધિહિર, તામરેવ ને શિવાજી, ખુશરૂ કી કાસિંચન ને તેજોલિપત, સિંકત ને મેદુનીનીનીની સુવેના જીવન તપાસણો તે તમ મરને જણાશે કે તેમણે તેમના જીવનના ઉત્સવ અર્પણ રીતે ઉગ્રાંશ છે જીવનમંથનમાં નહિ અજીત ને, તેમાં નહિ મુંચવાતા, ધીરજને ધારણ કરીને જે જીવનકે સોમરો-અરપર નીકળી જાય, ને બોળને ધારણ ને આશીર્વાદપ નીવડે તેણે તેને જીવનકે ઉગ્રાંશ ખરેખર ઉગ્રાંશ જ છે એમ કહી શકાય.

હીડી-મોટીજેવાં ગણ્યાં, યાત્રી-જાગર જેવાં પળીઓ, ચાપરાં પ્રાણીઓ, જળચરો પાણીઓ ને માનવમધુરણ એ સર્વનાં વિવિધ પ્રમળના જીવન છે ધણુ જેણે જીવનની સાચી તક સાધી લેઈને, સચો ઉપયોગ આણીને તેને પૂર્ણ કર્યો છે, ને ઉન્નત જીવન જીવી જાય છે તેણે ખરેખર પોતાના જીવનનો ઉત્સવ ઉગ્રાંશ છે.

આજ જીવન કેવળ મહાકાવ્ય મમળે ને ઉજવે તો પ્રાચીન આચારવર્તનો, ને પ્રાચીન મનિકુળ ને યજ્ઞી મહાદેવની યાજ ને સર્વનાં જીવન સાચા જીવન બને.

પ્રતિદેશ :- આપણા પરમ જેવ, ધ્યેય,
ઉપાસ્ય, પૂજ્ય સુરેવના, સમાધિસ્થાનમાં
પાદુકારથાપનને વિધિ યથાપદી વડેદરમકેય
તરફથી તે સ્થાનમાં દર રવિવારે સાંજના મંજન,
આરતી વગેરેના કાર્યક્રમ

યોજાવીશો. આમ્ને છે.
તે કાર્યક્રમોનાં આરંભ-
આમિતીએ ૨૫-૩૦ ની
સંખ્યામાં વિદ્યાદેવ પ્રક-
ભાગ લે છે તા રોજી
ને સોમવારનારાં શ્રી
શાન્તાબેન દેસાઈ તર-
ફથી દેખના દીક્ષાદિન-
નિમિત્ત ભાગ્ય, આર-
તીને કાર્યક્રમ રાખવામાં
આમ્ને હતો.

***

શ્રી આનંદિય નિવરું
નવું સત્તા ૨૧ જીથી
છે ન મધ્ય છે નવા
વિદ્યામાંથી આવના
લાખ્યાં શ્રવે યોગ
વિદ્યામાંથી આવે નવા
છે. તરફથી સંખ
પરાવનાં બંધુઓ શ્રે-
તાના અને પોતાના
પરિમિતોનાં વિદ્યા-
શાંતિને આમમના
મોડે અને મે કલાવે
મે વધુ આપકાર દાખ

૧૫

***
[લાવાળમસ બધી : ત્યા (ગીત) વર્ણવે
લલાળ મધુ બંધુએ તરફથી આવી મધુ
-જેમ ન મોડેયુ હોય તે હવે સત્તરે મોકલાવે

આતુર સુખાનુ-ગન વર્ણો સાંપન
સમાર ભાગ્ય-મોજોની વાદીમાં-સંમમદિ
કિયામટે પ્રથમથાપના જે સ્થાનઉપર પૂજ્ય
સુરેવ બિરાજ્યા હતા તે સ્થાનઉપર રમણ-

સ્મારક.

સ્મારક એટલે બાહ્યદિષ્ટી અદરમ વસ્તુને
મૂર્તિમંત કરતું પ્રતીક અને તે પ્રતીક કોણ
હોય છે ? પોતાની અર્પિત પ્રિયવસ્તુ જેણે
આપણે જીવનપથ ઉત્તરણે, આપણા કિત-
માટે પોતાના દેહની પાંચ પરવા ન કરી, આપણને
હવે ધ્યેયમાં બનાવવા અમામ પરિચમે રચના
કાંધી સમાર જોની, આપણને હાડ દસાળ્યા
વસંતતા દાખવીને, અને એવું ફેરવું
સંભારીએ !

આપણે આપણને જ પ્રક પદીએ-એવા
આપણા વસંતપાલક સુરેવમાટે આપણે સં-
કરું ? આનો બાહ્ય કે પ્રક ભાગ્ય બી શી મધુ
વાળવમાટે જે અવમર પ્રાપ્ત હોય તે તે સ્મારક
આમાં એટલો ત્યાગ કરીએ એટલું વધુ પુણ્ય
મેળવીએ હોય કહેને કરીએ તો સમજવું કે
આપણી એમવાતરની ભક્તિનો ભૂખ જ
કારણ છે સહ પોતપોતાનું કર્મ સમજ
એટલો અને તેટલો અધિક ત્યાગ કરે બધા
બંધુઓ તથા મહેનાતરથી આ રીતે પોતાના
દેહાદય પાછા સારા પ્રમાણમાં રકમ ભાગ
છે બધાતરફથી હવે આવી પલ્લ મધુ છે.
સ્મારકનો હવે અદરમ કરવાનો હોવાથી એ
નિમિત્તનું જેમના તરફથી હવે મોકલવાનું
બાકી છે તે હવે મોકલી આપે અને જેમણે આ
પુણ્ય કર્મમાં દણ ભાગ લીધો તુલિ હોય તે
ઉત્સાહ પૂર્વક લખે, એ જ ગિરિમિ

હતા આ પુણ્ય કાર્યમાટે સાધનો તથા સંજ્ઞો
લક્ષણ ૧૨૫ મ ખ્યામાં પ્રક્રમિત થયા હતા
દર રવિવારના, પૂર્વવ કાર્યક્રમ તો નિમિત્ત
રિતે ચાલુ છે જ ત્યારે સર્વ-મંડલથી સુરેવપ્રતિ
જે ભક્તિભાવ પ્રદર્શિત કરી રહ્યું છે તે બહુ
સતેમકનક છે પરમાત્મા તેનું સત્ત્વ આપવા
હજી કવે

વિદ્યુતરીકે તેઓધોનાં
પરવા સ્થાપવામાં આમ્ને
છે, અને ત્રયોદશાનિમિત્ત
સાધકબંધુઓ તરફથી
સમાર ભાગ્યમા અદર-
મોજન કરાવવામાં આમ્ને
શાંત મંજન આરતી
વગેરેના કાર્યક્રમ રાખવામાં
આમ્ને હતો

કપડવજી - ભાના
નવીન મંદિરમાં પરમપૂજ્ય
શ્રી સુરેવના પાદુકાનું
સ્થાપન કરવાની પ્રયા-
તમશ સાધક બંધુઓની
યથાધી શ્રી મોતીલલ
મયનસાલ પૂજ્ય દેવીશી
પાસે પાદુકા મેળવવા
વડેદરે આવ્યા હતા,
પાદુકા મેળવથી વેશાખ
શુક્લ દ્વિતીયાના દિવસે
પાદુકારથાપનનો ઉત્સવ
ઉજવવા નિમિત્ત પ્રાતઃ-
શાલથી અભિષેકવિધિથી
કાર્યક્રમની શરૂઆત થઈ
હતી ખંબાદને આશરે
એક સો મનુષ્યોને બહા-
બોળન લાવ્યું હતું સર્વે
ભાગ્ય આરતી વગેરે થઈ

॥ ॐ श्री ॥

શ્રેયસ્પાપકોનો શ્રેયસ્કર દિવસ.

જીવનને સચેતન કરનાર, તમજાવેલો પ્રકાશમાં લઈ જનાર, ઈશ્વરને પ્રકટાવનાર, અનંત જન્મપર્યાંત રહી રહેલાં સંજ્ઞા મુખ્યત્વે જન્મમૃત્યુના અકરને હાથ કરનાર, સચેતન શાન્તિમાં સુધાવનાર, આત્માજીને યાત્રા દર્શાવનાર, આત્મદીર્ઘજીવને દર્શાવનાર, સદૃશ તારાનો પ્રવેશાવનાર, અનેક વિકારી દુઃખો બચાવનાર, ઈશ્વરની વાતે સંકુચાઈનાર, જીવનને જગ્યાવનાર, એવો એક દિવસ છે, અને તે મ નદિવમ છે બી રહ્યું રહેવ સાધકને મંત્ર-ઉપદેશ આપે તે દિવસ છે. આ દિવસે સાધકનું ઉદ્દેશ્ય કાવિ થયા છે અધીગ્રામી જીવ ઉત્તતગ્રામી બને છે.

જન્મજા જન્મદિવસ અનેક મનુષ્યો ઉજવે છે. મનુષ્ય દેહમાં આવવું એ પણ પુણ્ય મનાય છે હવે પણ એવું કહે છે એવો મનુષ્ય દેહને પ્રકટાવનાર દિવસ પણ તેથી આનંદપ્રપન્ન થાય છે કેમ ન સમજનાર મનુષ્ય પણ પેતાના જન્મદિવસે કેવલ લૌકિક આનંદ જોમવે છે. કંઈક વિચારરીઝ પુરો આનંદસાચે વિવિધ મર્યાદા પણ કરે છે, પરંતુ સાધકને તો જન્મદિવસજરતા પણ મંત્રદિવસ અત્યંત ધન્ય દિવસ બાજે છે જન્મ પાળીને જો મનુષ્યત્વ પણ ન મેળવીએ તો અનેક જન્મદિવસ કેટલીએ પણ તે પરિણામે નિર્થક થઈ રહે છે. મનુષ્યત્વથી જન્મદિવસ સાધક ધાય છે માર્ગવ દેહમાં સામર્પણે પ્રકટાવનાર, આ સિદ્ધિઓનું દર્શન કરાવનાર, દેવને પણ દર્શાવનાર, ધ્યાન સંજ્ઞાનાર, આ મંત્રદિવસ છે, શુભી દીક્ષા પામેલો સાધક મનથી જ્યારે મંત્રજગ્ન જાગ્યું કરે છે ત્યારે તેના સુખને, સામર્પણે અરધિ રહેતો નથી મનથી આવદન કરતાં તત્કાલુ, એકાલુ, દુઃખાલુ નવપરજવ થતુ, વચક્રમાંથી કૌપદી-વગેરેનું પ્રકટીકરણઆદિ મંત્રસામર્પણના દર્શાવે છે. મંત્ર ક્રમે ક્રમે ઉપાસકને આનંદમાં ઉડે ઉતારે છે, માયાના લપમણેપઆદિ આવરણો દલવે છે, ઈશ્વરની નિહલ લઈ જાય છે એકામતાથી મત્ર જગનાર 'દર્શન' ન કરવે રે, ચક્રો ચાલે ક્રમે ક્રમે 'એ વચનાનુસાર કરાથી પણ પાછો પડેના નથી, પરંતુ અનેક વિગ્ના ઉત્પત્તિને નિર્ધારિત રથને પહોંચે જાય છે, અપરોક્ષ સુખને અનુભવ કરે છે

મંત્રજગ્નથી જ તદ્દિમુનિએ જગતને પારખા છે આપનીએક સિદ્ધ મત્રો યોગ્ય સદેશપાસેથી મહત્વ કરતાં આજે પણ ઉપાસકને કલની પ્રતીતિ કાવિ છે, મલિન અને શુદ્ધ ઉપાસનાના મંત્રો, અનેક પ્રકારના દેવ જે પૂર્વ લાખમાં મંત્રજગ્નથી પછાઈ કાચો થતો દત્તક મનુષ્યમાં સર્વ પ્રકારનું સામર્પણ છે એમ ઠાણે તથા અનુરોધ વારંવાર કરતાં આગળ છે તેથી સત્તા મંત્રની સિદ્ધિ જાણ્ય છે. માટે શિવ જન્મજો ! બહેનો ! સસારદુઃખ મનને મત્રથી જાગ્યું કરો સદેશુ પરમાત્માએ આરોહા જીવઉદારક મંત્રને જાણ્યો. આપણા ઇશ્વરોએ ! જાંવાર આપણીમાં તપપ્રયોગ, વિવિધ મંત્રના પુરસ્કારો વગેરે કરાવ્યાં છે, દિક્ષા મૂલ્યની

૧ છે, માર્ગે પગથી ભરાઈયાં છે. હવે મનુષ્ય સંધે પહોંચતું કે મધ્યમાં રહેતું એ આપણાં ઉપર રાખીને પોને અદરબ થયા છે. તેથી હવે આપણે વંધારે બાગવાનું ચકતે રસપૂર્વક એકાગ્રતાથી મંત્રરહન કરતાં અનંતમાં ઇષ્ટપરમાત્માની નિકટમાં જઈએ. નેહાએ ઇષ્ટપ્રોતા ઉદ્દેશને સમગ્ર વિચારી વારંવાર એ જ દિશામાં પ્રયત્ન કરવો એ આપણું કામ હતું છે.

શુક્રપાસેથી મંત્ર લઈને પછી તેને અનંતરૂપા એક ખુલામાં નાંખી મૂકીએ તો તત્કાલ મુખ કે શાન્તિનું જ્ઞાન થતું નથી. જો કે એ જીજ્ઞાસુ કેવલ નિરર્થક તો કહી જઈ જાય. જેમ ભૂમીમાં રહેલાં વ્યનેક શ્રીજીએ જુદી યતાં ઉગી નીકળે છે, તેમ જામ જન્મે થોડા સામગ્રી મળતાં તે શ્રીજી સત્સંસ્કારને જામદ કરે છે. પરંતુ તેમ થતાં દેહીય વ્યનેક જન્મે વધી પશુ જાય, તેથી એવરસાધકે જે આ દેહમાં જ એવસૂની સિદ્ધિ કરવાનો આશય રાખી પ્રયત્નશીલ થતું જોઈએ. શુક્રમંત્રઅસ્ત્રથી આપણા અને અનંતમાંથી વ્યનેના પ્રતિનિધીને છેડીને, પરમાત્માને એડીને પરમાત્મારૂપ થતું, એવી પરિણામી સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરવાનો આશય પ્રકટાવવાની આવશ્યકતા છે.

મંત્રદિવસે સફળ શ્રમવાન સાધકના કન્યાઓને સંક્રમ્ય કરે છે. સાધક શુભનું ચરણ સ્વીકારે છે, આપણાં લેવાનો શુભવિધિ થાય છે. આપણાં લેવાથી કિયેને વ્યવહાર ચાલી રહી છે. આ કિયામાં જ જમવતું અસ્તિત્વ છે. આપણાં લેવાથી કિયા સર્જન થતી જોવામાં આવે છે. શરાર, પેશા ધીરે છે અને વ્યાજ લે છે. પ્રાણીઓ જન્મનામું જાન મદબ કરે છે અને જાણીયાં આપે છે. પિતૃઓ પુત્રની શ્રાદ્ધઅંજલી સ્વીકારે છે. કુળપ્રાંતિ શુભ સંક્રમ્ય પ્રેરે છે. દેવાઈ વરણાગ્રાદિદાસ અપવિત્રી આદુતિ સ્વીકારી પ્રચલન મધ્ય આધિદેવિક તાપને નિચરતાં ઉપાસકને અભીષ્ટ આપે છે. મનુષ્ય હોડને પાણી પામ છે, છોકરો જનતાં જાયા તથા મધુર ફળ લે છે. મુખને અન્ન ધાંસ વગેરે સાલિક આપે છે, માંવ તેને દુધ આપે છે. રાજાને પ્રજા કરગરે સમયસર કરે છે, રાજા પ્રજાને જોઈતું કેટલુંક મુખ આપી રક્ષણ કરે છે. સુખમાંથી તાદુલ આપ્યા, કુપ્રભુમાં વેગલ લીધા. મીષ્ટીએ મીઠાઈ કુણુને આપી અને અનેક યોગ લીધાં. આરંભમાં પિતા પુત્રને વિદ્યાવગેરે આપે છે, પછી પુત્રપાસેથી પિતા વિનંતવું મુખ લે છે. મનુષ્ય ઉઠી ભાગ્ય નિરંતર મનને આપે છે, પરિણામે મન વાગવાસદથી સિદ્ધિનું રહન દાંવે છે. આ પ્રકારે આપણાં લેવાની કિયામાં જ વ્યવહાર પરમાર્થ સિદ્ધ થાય છે. હવે એવરસાધકે ઉપામાં ઉપી કિયા આપવાનેતાની દોષ તે વ્યવહાર કરવાની છે, અને તે કિયા તે શુભે આપવું—શુક્રપાસેથી લેવું, એ જ છે. મંત્રદિવસે સાધકે પોતાનું આત્મ શ્રોત્રદેવને મુખમાં દેવું અને મંત્ર લેવો. આ કિયા આપવા લેવામાં સર્વોત્તમ પ્રકારની અને પરિણામે શ્રેષ્ઠ રહને લેખવનવારી છે. આપણું અદ્ભૂત અસિન થતાં પરમાત્મા આપણું અર્પણ રજા કરે છે, અને તેથી સંસ્કારમાં

॥ ૐ શ્રી ॥

શ્રી નૃસિંહસિદ્ધાન્તચન્દ્રોદય.

(મતાક ૪ ના ૧૪ ૨૭ ના અનુસંધાનમા)

(લેખક શ્રીશુભ નર્મદાશ કર દેવગ કર મહેતા, બી એ.)

આથી નજી વામના અથવા ધૃષ્ટાધી દષ્ટમેલા શૂદ્રમેષીએ જેઓ પ્રજાપતિવતનું પાલન કરે છે તેમને દેવ-સજી, પિતૃ-સજી અને મનુષ્ય-સજી નિવૃત્ત મરણનું હોય છે, એવે તેમણે દેવોને, પિતૃઓને અને મનુષ્યોને અર્થે નિયત વિદિત કર્યાં હોય છે તે કર્તવ્યમાં પ્રમાદ સેવનાર શૂદ્રમેષી નથી, પણ માર વિષમવાસનાથી ભ્રમયેલા પશુચુમલ છે.

જેમથી જ મનુષ્યપ્રાણી સજીવાનું હોય છે, તે પણ સુપ્રમાના સજી મરણા હોતાં નથી કેટલાક મનુષ્ય-સજીમા જ, કેટલાક પિતૃ-સજીમા જ અને કેટલાક દેવ-સજીમા જ વધારે દર્શાયેલા હોય છે તેથી પ્રત્યેક શૂદ્રમેષીએ પોતાની આત્મા વાસનાના વેગને વિચાર કરી તમ્મ તેના બ્રહ્માન્ધનો વિચાર કરી કયા બ્રહ્મને નિવૃત્ત કરવા તેણે ઉપાયો સાધવાના છે તે શુદ્ધાભ્યાસા જાણી શેડુ બે છે એટલે તે અસ્થ અમયમાં સચુક્રત ધર્મ શો છે.

સજીને સજીનિવૃત્તિના પ્રકાર બે હોય છે — (૧) જે રૂપનું સજી વહેણું છે તે રૂપમા સજીનિવૃત્તિ કરવી લઘુદત્ત તરીકે જાણી કરજો કાઢ્યાં હોય તો તે વાગવા; (૨) તે સજીમા ભદ્રામાં લેણુદારને ઉપયોગમાં આવે તેવા પ્રદાર્ય આપવા અથવા અચકિત હોય તો તેનું દાસત્વ સ્વીકારી સજીથી મુક્ત થવું અને પ્રકાર આ લોકમા પ્રસિદ્ધ છે, અને કર્મશાસ્ત્રમા પણ વિવિધ સજીનો નિવૃત્તિ બે પ્રકારથી સ્વીકારાયેલી છે પરતોકવાસનાને લીધે જેમને દેવ-સજી છે, તેમણે વિવ્રાત શૈલા મર્ચે દેવ-રૂપનું મરતપરતન કરી પોતાની દાસકર્મિત પ્રદર્શિત કરવાતી છે, અને તે દાસકર્મવર્તી જ પ્રમલ ધયેતા તે તે લોકાધિપતિ પોતાના લોકમાં જાણસકને મરણપછી સ્થાન આપે છે, અને સતોકય, સારપ્યાદિ અધર મેલનું મુખ આપે છે આવા પરરપર ઉપદાર્ય ઉપકારક મળ ધને સક્ષમાં લઈ મીલનવાનુ ગીતામાં પ્રબોધે છે કે —

દેવાન્ માગ્યમાનેન ત દેવા માગ્યન્તુ વ ।

પરસ્પર માગ્યત ધ્રેવ પરમાપરયમ ॥

તેથી જ રીતે આપણા વૈદ્યા શાસ્ત્રના પ્રવૃત્ત સર્વેત જલાર્થિના રૂપગાંભીરના વારસાને સંભાળવાની અને તેનો વિચાર કરવાની આપણી ફરજ છે અને તેથી જ રાજાપાપપ્રવચનામ્માં ન પ્રમદિતવ્યમ—એ શાસનને લક્ષમાં નાખી આપણાં વૈદ્યા શાસ્ત્રોનું પયાશકિત આપવન કરી તથા તેનું પ્રવચન કરી આપણા સત્તાતન વેદધર્મનું રક્ષણ કરવું જરૂરનું છે આ જમાનામાં સ્વાધ્યયનો લોપ એટલે સુધી થયો છે કે પૌર્ણિક પ્રજાને પોતાના વેદનું, શાખાનું, પ્રવરનું, ગોત્રનું

જાન નથી, અને લાશ્વિ પ્રસંગે કામગીર મેર લાખી હાલે ત્યારે સ્વપદાર ચાલ છે. આ જાગન વર્તમાન કાગમાં કેળવાયેલા મનુષ્યને કાઈ રીતે જાગવું નથી. બાઈબલમાં પ્રકરણોમાં શું શું આવે છે તે યાદ રહે છે, મિલ્ટનના *Paradise Lost* અને *Paradise Regained* ની કહીએ. મુખ્યપાત્ર કરી રાખા છે, અને તેના રહસ્ય અને અવ્યયમકૃતિનું વર્ણન કરવામાં ઊંડાસા રહે છે, અને વેદની એક શાખાના એક એ અધ્યયન કરતાં કાં તે શરમ આવે છે, અથવા વેદમાં કંઈ જ નથી એવું માની જાહણીને તિરાકાર કરવામાં આવે છે. આ છુદ્ધિને કુરુપયોગ અથવા વિપર્યય નહિ તો શું? મીમન્સુસિદ્ધાન્તમાં 'પોતાનું' છવન જેમણે સ્વેચ્છ રીતે નિહાળ્યું છે તેમને રૂપદ જણાયું હતો કે વેદવિદાને કાંઈ પણ અંશમાં જાણવાર કાંઈ પણ જાણણું તેમના મનિષ્ઠમાંથી - મૃત્યુધિક અર્થે સંકાર પામ્યાવિના પામે એવો નથી, આ લેખકને પોતાનો અનુભવ છે કે એક પ્રસંગે મુકેશ વળુશાખાની માધ્યમિન સંદિતામાં નરૂ અથવા કદ્દ કેટલા છે એવો પણ એક સંદિતાપાત્રી જાહણે પોતાની સાનિધ્યમાં પૂછેલો, અને તે જાહણું છવન પછું જ દિલિ હતું અને તેથી આ લેખકને કહ્યું 'દમનું આપું' હતું, તોપણ તે જાહણુંને મંત્રોજા અંતમાં કરાં નરૂ વા કદ્દ આવે છે તે થાદ શુભવાના અમનો જ માત્ર વિચાર કરી દહિણા આપવામાં આવી હતી, અને એ કે આ લેખકથી તે જાહણુંને તો કદાચ વિના ન રહેવાય કે "મનરજા" આ વેદનું અધ્યયન તમને નરૂ કદ્દ અર્થે જ દોષ તો ફરકારવિના બીજું શું? હવે મળે? - અને તેના અંતમાં લેખકે તો ગાલિપ્રદાનનો સ આપ્યો, પરંતુ થીમન દર્શિદ્યાવાર્થેએ વિનિદજાવે તે જાહણુંને પ્રશ્નન કર્યો હતો અને અગાધિ આગવર્ણીના તે મુણાનુદા આપ છે. (અપહૃ.)

ચેતનછવન.

છવનને જે જોવા મળતો નથી તે છવતો નથી. તેનું છવન તે છવન નથી, છવન કોનું નામ કે જે હમેશાં પ્રગતિમાન દોષ. છવન તેનું નામ જે કિષારત દોષ, છવન તે છે જે ક્ષયદોષ, છવન એ છે જેનું પરિણામ આનંદ છે.

બાસ્વાત્રયા એ ચેતન અવસ્થા છે, તેથી એ અવસ્થા એ છવનનો બાસ્વાકાગ છે. એ વખત એ ચેતનકાગ છે, એ સમય છવનની અંચગતતો છે. એ અંચગતતાને આગળ અને આગળ કાંઈ જવા માટે અંચગ બનાવતી એ વિધાર્થાછવનનું એક મુખ સદાશું છે. બાસ્વાકાગ જેનો કિષારતક નાપ છે, તેના છવનમાં દેશાદનું સોદી પ્રકારો છે, પ્રગતિનું ચિદન પ્રેરણામક અને છે.

છવનને જેનું અને પરિણામે આનંદ પામતો એ દરેક છવનનું કર્તવ્ય છે. બાસ્વાકાગ એ તેની આરંભક દશા છે. મોટા કળને આપનારો નાનો સ્વરો દોષ છે. અંચગતો તેને ઉછેરવાનો છે. નાણુક મધુરી કળને આપનારો તે જ છે, સુંદર સુચાસિત છવને આપનારો તે જ છે. રમ્પે આ બાસ્વાત્રયા નકામી જાય, કંઈમાં જાય, પ્રમાણમાં જાય, કનંબરદિન અને! આનંદ ત્યારે જ પ્રકટે જે કે જ્યારે મનુષ્યને પોતે કંઈ પણ કદ્યું છે એમ લાગે; પોતાને માટે કદ્યું છે અથવા તો પારકાને માટે કદ્યું છે. પણ કંઈ પણ કિષારિના જડ છવન આનંદ પ્રકટાવતું નથી.

તો - બંધુઓ! છવનને આ રીતે જોઈ મળ્યો કે એ તે છવન છે કે ચેતન છવન છે, એ ચેતન છવન દરો તો તમને આનંદ મળશે જડ છવન આજે પણ દુખદ છે, કાવિયમાં પણ નિર્દેશતાને આપનાર છે, માટે આનો વિચાર તમે કરી લેજો. મુસોચના બદ્દન.

કર્તવ્યઆદેશ.

(ગતિક ૨ ના પૃષ્ઠ ૧૨ ના અનુસંધાનમાં)

સહવિચારનું મામાન્ય સ્વરૂપ એમ મા યુ હતું કે જોદ્ધે બોલવું નહિ, લડવું નહિ, શાન્ત રહેવું, ચોરી ન કરવી, પરાપકાર કરવો, કોઈનું અદિત ન કરવું, પણ કહેવે આજે સહવિચારનું સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ રૂપ છ કથું સૂક્ષ્મ વિચાર કરવાના આમદવળી મારી મતિમાં સમગ્રાયુ ૩ સહવિચારમાં આથી વિશેષ કંઈ હોવું જોઈએ વિષયમાત્રપ્રતિની દ્વ પ્રીતિ—વાસના નિર્મળ થાય. વળી ધિમ મિતતના પરિણામે લાગવું કે આ શરીર જડ છે અને તેનો કર્તૃ આ ય છે. આ શરીર નાશરત છે, તેનો આલક કોણ છે ? આ સર્વ પ્રપચ જેના જતે જાણે છે, તે કોણ છે ? આ સર્વ તો પચ જતની પ્રવૃત્તિ છે તો એ સર્વના અન્તર્ગત અને મારામા નિવસી રહેલું એક ચેતનનર છે એ જ સર્વનું આલક છે, હું એવી કાંઈ વસ્તુ જ નથી, નિત્ય રહેનાર તો એ સૂક્ષ્મ તત્વ છે, આ સર્વમાં એ જ વસી રહ્યું છે

આ પ્રકારના સદ્વિચાર થતાં રાજદેવભાવો વિલાપ છે આસુધી અ પી સારા કૈવલ્ય-લુહિ નથી પ્રગટતી ત્યાંસુધી સદ્વિચારની પૂર્ણતા નથી આવી રીતે સહવિચારનું સ્વરૂપ વિચારતા એમ પ્રકટયો, નીરત્ર આવ્યું અલ્પઆપુઆથી જન્તા વિલાતી લાગી કર્તવ્યભાવ જાગ્યો લાગ્યું.

આજ સુધી અનેક પ્રકારની અવિહિત ક્રિયાથી જિતિ શુભત વાળી થઈ શકતી નહોતી તેને ઉપર વિચારમાં તે સર્વ સાધનોએ સંસ્કારનાની ઉત્તમ અને શુભાગી કરવા માત્ર આદેશ માર્યો રસપૂર્વક, શ્રદ્ધાપૂર્વક એકાગ્રતાથી વિચારનેથી ચાલુ જ હતી ત્યાં તો અતિ અગત્યનો વિચાર પ્રકટ થયો

કયાણુ સાધવા હજી આથી ત્રિશીપ કર્તવ્ય શું કરો ? આ સર્વ જાપનું પણ તેથી કંઈ સિદ્ધિ થાય એમ નથી વળી વિચાર ચાલ્યો કે આટલા સુંદર નિમયો કરવાયુ માટે શું પૂર્ણ નથી કે હવે શું કરવાનું રહે છે ? કાણુમાં આ વિચારમાં સ્થિર ન થયેય, અન્તરૂથી ખીલું વિશેષ જાણવા વેગ થયો સમર્પ્ય વિચારના વચગામા મન ગોચા ખાવા લાગ્યું પટીભર અગપૂર્વક વિચારો રોડી શાન્ત પસી રહી શી સુરહેવનું જ માન રમરણ કરવા માર્યું થોડો સમય જતાં એ યુદ્ધ પડતા આગળના ચરણમાં લાડા મળું શું જાણ્યું ? શી વિષય જ મહાત્મા ઠક્કી રહ્યા છે કે

આજસને કરી આગી ન આપુપ્ આ નો શેલી

ઉપદિષ્ટ શુભી ચુકિતમા નુ નિત્ય મતિ ઢાળી

૧. જોદ્ધા ! જાણવામાં આવતાં સર્વ સાધનો પ્રલપ્ત થાયી નથી થતા એ નક્કી થયુ જીવિની સાધનો જાણવા માટે જેટલી ઉત્સુકતા હોય છે તેટલી કર્તવ્યમાં રહેતી નથી તેથી ફલ જાણી નથી, અને સાધનોના દોષ માની નવાં નવાં સાધનોપ્રતિ દોડે છે નાનું સાધન પણ શ્રદ્ધાથી, રસથી, આગસના ત્યાગપૂર્વક કરવામાં આવે છે તો ત્યાં ફલ તેમાર જ હોય છે

મનુષ્યો અદિ જે પાછા પડે છે, નિરુત્સાહી થાય છે. ભોજનસામગ્રી નિષ્કટ દેવાના બનાવ આવડે છે. સાધનવર્થે જાતેને આગમજેડું અદિત કરનાર મોષ નથી ફરી ફરી રાત્રિ દિવસ વાતમાં મચી પડનારને જ સાચાં ક્ષત પ્રાપ્ત કર્યાના અનિશ્ચયેક દશાંતો છે. આગમ સહ દુર્ભાગી જ રહે છે. સુખાગમનું હાર આગમ અનન્ય જાતે પણ ખોલી દાકતા નથી. :

પણ 'જાણુવાનું' મોદ બોલે કહી ચોડું' પણ જન્મનું દોષ તે કરવાથી માર્ગ કપાતો જાય છે; કૃષ્ણાદ આનંદ રહે છે વ્યવહારમાં પણ આગમને વિચય કરાંદો પણ જાણાયો છે ? આગમ વિવાદો પરીક્ષામાં શું ઉત્તરો થયો છે ? ઉંઘ, બૂધ, મોતશીખ પરિત્યજ્યા અખંડ વાંધવાના પરિશ્રમે સરપતા મલે છે, આગમ વ્યાપારો શું કમ્પ્રાઇઝ પામી શકે છે ? આગમ આંતરિક શુદ્ધવ્યવસ્થા ઉત્તમ યોગાશ્રમ નીતિવળી જાણુ છે ? તો પછી આ પરમ અર્થ સિદ્ધ કરવાના દુર્ગમ માર્ગે મતવિના પ્રવેશનું કેટલું કઠિનતમ છે ? કષ્ટ કરી જતા કરવાથી ક્ષમાપત મચી જ છે, અદિથી તદિધો તનુ તનુ જાણુવાળી મારી વૃત્તિ ચોક્કસ વિચારથી જલજલને ધરતી જાણુઈ, આગમને જપ થાય નદિ-તેથી અનેક જહાજા જનાવવાર વૃત્તિને દવે રેવડેપર અધાર રાખી બેસી રહેવાનું, અરોગ જાણુ, 'દેવ નિદિનનું' નિશ લેવું, બેઠેલાનું બેસી રહેવું, વહેતા જનનું વેગે વહેવું' — એ રીતે જલકેપર આધાર રાખે છે. કર્મસંકાર દુર્બલ દોષ છે તો પણ મનથી સખલ બને છે, આગમ જીવન જડ છે. પલ્લ છે ત્યાં રેતવ્ય છે. આવા આવા મારી મન વેગવાળી વૃત્તિએ નિધય કર્યાં. આગમ વિચારતા વિરોધ અગત્યનો બોધ સમજાયો કે કેવળ આગમ જગત્વાથી કંઈવગર નથી, પણ 'ત આયુષ્ માગતો દાણી.' અદા ! કેટલો સમય વિચાર ! કેટલું આગમ નથી દોતા પણ તે ઉપયોગી જીવન સાગનાર છે એમ પણ નથી હોતું. કેટલાક તર્જનમાં તે તર્જનમાં રહે છે, કોઈ તો ખાવાની ચમી, દારવા કરવામાં, મીનેમા નાટક જિવામાં, સામના જપાટા મારવામાં, અમૃત્ત આયુષ્ અપાવી નાખે છે. પાણીના રેલાવેનું વહી જતું આયુષ્ પ્રતિદાણુ જોઈ થાય છે. મને માત્ર પોતાના જીવનમરે ગ્લાનિ પ્રસરી જીવમલનો અર્થ શુભાવેતો કાળ સમન્વયો.

(અપૂર્ણ.)

ધો. પ્ર૦ ચંદ્રન.

સુચના:— 'ત્રેપસ્થાપક' પત્રમાંથી મને પત્રવ્યવહાર દ્વેષી 'વ્યવસ્થાપક, આરિયમનિર, વડોદરા,' એ સરનામે કર્યો, પરંતુ મનીઝાર:સ્થી કિંવા અન્ય રીતે નાખ્યાં મોકળનરે એ સરનામા ઉપરાંત જમનાદાસ ગંગાદાસ મહેતા અથવા હેરાદાસ જયસંકર ઓઝા એ પૈકીનું એકનું નામ અવરજ સજનું કે જેથી પડોંચ આપવામાં હરકત આવે નહિ.

મીડપેન્ડજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૦ ૧૯૬૩)
ઉત્તીર્ણ લેખો.

યુવક વિભાજ—

જાહેર

૧ સ્ટે ૧૫૧ ૨

પાદપૂર્તિ : ' શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં '

(૧)

(લેખક : રમણલાલ જમનાદાસ શાહ—વડોદરા.)

શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, હૃદયે વસે શ્રીકૃષ્ણ,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, કૃતિ જ તેની કરી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, ધુમ્ધુ ન કોનું છુરું,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, કૃતિ પરાયે કરું

શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, અધ્યાત્મ ઠક્કો બધી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, વાવિની ચિન્તા દણી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, યાવાનું યાયા દરે,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, કમોં લખ્યું ના ફરે

શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, ઉત્સાહથી વાધનાં,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, દુ ખો અર્થિત લાધતાં,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, ધારેલ કમોં ફળે,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, શક્તિ પ્રાપ્તિ મળે

(૨)

(લેખક : ચીમનલાલ નાનાલાલ મહેતા—સંતરામપુર.)

શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, છે પાસ ચિન્તામણી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, છે સ્વચ્છિરોમણી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, ન્યાય વિકૃતિ છે નહીં,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, ચેતન્યજ્યોતિ ભરી.

શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, કોઈ ન હોયી છુદું,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, ખેતરું હું, હું ખુદું,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, અધ્યાત્મમાર્ગે ચડી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, છવન્ત છુદોં જડી

શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, વિધો વિહારી વહુ,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, હું ભલ્લમાને રહું,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, હું નાચી, હું નાચડી,
શા માટે ભય ધારું આ હૃદયમાં, શીષ્યે શીશ્યે છાંયડી

છી.

શ્રી શ્રેયસ્સાધકઅધિકારિવર્ગતરફથી પ્રકટ થયેલા ગ્રન્થો.

રચનાર:-શ્રી શ્રેયસ્સાધક અધિકારી વર્ગના સદસ્ય
શ્રીમદ ઉપેન્દ્રજીવચાર્યજી.

શ્રી ઉપેન્દ્રજીવચાર્યજીના હસ્તે લેખનિભિત્ત પ્રકટ
થયેલાં પુસ્તકો:-

શ્રી ઉપેન્દ્રજીવચાર્યજી	૧-૮-૦૦
શ્રી દિવ્યમૂર્તિ	૧-૦-૦૦
સાધનશ્રેણી	૮-૧૨-૦૦
શ્રી સુદામાખ્યાન	૦-૮-૦૦
માતૃહૃદયવેદન	૦-૮-૦૦
શુભક્રિયામાહાત્મ્ય	૦-૪-૦૦
શ્રી શુક્રજનકાખ્યાન	૦-૪-૦૦
જીવનમય	૦-૨-૦૦
સાધીનો શુદ્ધોદય	૦-૨-૦૦

રસદર્શન.

શ્રી ઉપેન્દ્રજીવચાર્યજીના હસ્તે લેખનિભિત્ત પ્રકટ થયેલાં ગ્રન્થો પુસ્તક તૈયાર કરવામા આવેલું છે એ ઉત્તમવના પ્રસંગે બાળવચાને માટે સુવાદો રચના માટે શ્રીમદ ઉપેન્દ્રજીવચાર્યજીના પ્રાર્થનાપૂર્વક વિરામિ કરવામા આવતાં કેટલાક સંવાદો પ્રતિવર્ષ તૈયાર થયેલા છે. તે એટલા બધા આકર્ષક છે કે તેને ભોજાર એવી સુખકાંઠે મુખ્યભાવથી પ્રસંસા કરે છે. એવા લેખોનો આમા સમાવેશ થાય છે. તે ઉપરાંત આયોધ્યોગી કાવ્યોત્તરે નવીન શૈલિનું અત્યંત રસપાત્રું અને અદ્ભુત સરખું સુંદર સાહિત્ય પણ આમા પ્રસિદ્ધ થયેલું છે. એમાં જિએને ખાસ ઉપયોગી થઈ પડે તેવા તૂતન શૈલિના અરખાઓ પણ છે. આમાના સુવાદો અનેક રચેલે બાળવાચ છે, આમાના અરખાવગેરે કાવ્યો પણ અનેક રચેલે ગવાય છે. આ પુસ્તકોમા તમે કેવળ નવીન પદ્ધતિનું અપૂર્વ સાહિત્ય ભોજી, અત્યાર સુધીમા બાવીસ બાજ પ્રસિદ્ધ થાય છે.

દોકતું મૂલ્ય - ચારથી દસ આના છે.

સંવત, મુદ્રા.	
પ્રતિનો	૧૯૭૭ ૦-૪-૦
કીર્તનાદિ સાહિત્ય	૧૯૭૮ ૦-૧૦-૦
"	૧૯૭૯ ૦-૮-૦
"	૧૯૮૦ ૦-૧-૦
"	૧૯૮૧ ૦-૮-૦
" (જગ્યાથી થઈ) ૧૯૮૨	૦-૮-૦
કીર્તનાદિ સાહિત્ય	૧૯૮૩ ૦-૩-૦
બાસની કામ	૧૯૮૩ ૦-૪-૦ નથી
કીર્તનાદિ સાહિત્ય	
(મહાભય)	૧૯૮૪ ૦-૮-૦
" (અવગોષ્ટરજ)	૧૯૮૫ ૦-૮-૦ નથી
રસ-દર્શન (મંત્રબદ્ધ) ૧૯૮૬	૦-૮-૦
રસ-દર્શન	૧૯૮૭ ૦-૧-૦
એવનાસિદ્ધિ	૧૯૮૭ ૦-૧-૦
રસ-દર્શન	૧૯૮૮ ૦-૧-૦
કામિતમસ	૧૯૮૮ ૦-૪-૦
રસ-દર્શન	૧૯૮૮ ૦-૧-૦
"	૧૯૮૯ ૦-૪-૦
જીવનપત્રનો	૧૯૮૯ ૦-૮-૦
રસ-દર્શન	૧૯૮૭ ૦-૮-૦
અધ્યાત્મ	૧૯૮૨ ૦-૮-૦
રસ-દર્શન	૧૯૮૩ ૦-૪-૦
વિર જીવન	૧૯૮૩ ૦-૬-૦

રચનાર:-શ્રીમતી જયન્તીદેવી.

શ્રી જયન્તીપદ્મપીઠા. ૧-૦-૦

રચનાર - શ્રીમાન ડોનાવાલ જીવનસાસ.

યોગિની કુમારો બામ ૨ ૨-૮-૦

યોગિની કુમારો બામ ૨ ૩-૪-૦

સુધાસોતરિવની લાગ ૧	૦-૧-૦ નથી
... કામ ૨	૧-૮-૦
વિગાનની રસિક વાર્તાઓ	૦-૧૨-૦
મ અલપ્રેરિત સંદેશ	૧-૦-૦
અખ્યાતમળસંપાદક મંથમાલા	
—પ્રથમ અક્ષ	૧-૮-૦
વિદ્યાર્થિના માઓ મિત્ર	૧-૦-૦
બ ધકોરનો ઉપય	૦-૧-૬
બાળકોને કપીરીતે જાણવા ૧	૦-૫-૦
લલચય	૦-૧-૬
રોગના યવાના ઉપાય	૦-૧-૬ નથી
લેગથી બચવાનો ટાઇ ઉપાય	
નથી શું ?	૦-૧-૬
ઉચ્ચની કાઠિન મનુષ્યોએ શા માટે કરવી ?	૦-૨-૦
ભેરસાધકઅધિકારિવર્મ એ શું છે ?	૦-૦-૬
મૂર્તિપૂજનનું અર્ચન કરનાર મૂર્તિપૂજના	
રહસ્યથી કેટલા અજ્ઞાન છે	૦-૧-૬
કુલોપચાર	૦-૨-૦
ધનવાન થવાની અભેલ કલા	૧-૦-૦ નથી

એયં વર્ગના લેખકોના મંથા.

શ્રી ભારતી પ્રતિમા (શ્રી ભારતી દેવી)	૦-૮-૦
શ્રી અર્ચન અન્ગલિ (શ્રી ભારતી દેવી)	
નિમિત્ત રમણ લેખો)	૦-૮-૦
હવનિવેદન (નં ૬૦ મહેતા)	૦-૪-૦
મદ્યોદયવર્તી (ચાર લેખો)	૦-૪-૦
રસાન્ગલિ (પદ્યસંગ્રહ)	૦ ૧૨-૦
ચિન્તનમીતા	૦-૪-૦
શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્ય ઉપસર્ગન	
સંમેલન	૦-૧-૬

કીર્તી નમંજરી.

આ કીર્તનનું પુસ્તક દર ત્રણે શી સાધન મહાર કના ઉત્સવરૂપર પ્રસિદ્ધ થાય છે. તેમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યના તથા શ્રીમતી જગતી દેવીના અત્યંત દિવ્ય સરખા કીર્તનો પ્રકટ થયેલા છે. તેમજ શ્રે. વર્ગના બીજા લેખકોના સુન્દર કાવ્યો પણ તેમાં છે દર વર્ગના છુટક વિભાજન મૂલ્ય રૂ ૦-૩-૦ થી રૂ. ૦-૮-૦ સુધી છે આજ સુધીમાં ૩૬ પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ થયા છે.

શ્રી સદૃષ્ટિપદેશશ્રેણી-અમ્ક દંરથી ૭૬

શ્રી ભેરસાધક અધિકારિ વર્મના પ્રતિ-વાના ઉત્સવમાં જે વ્યાખ્યાનો થાય છે તે સર્વનો અને તે ઉપરાંત વિશેષ લેખોનો આ પુસ્તકમાં સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. તેમાં વિદ્યોત્તમ અનેક પ્રકારના વિષયના લેખો એટલા તો મહત્વના છે કે તેના જેવું બહુમુખ્ય અને વિવિધતાવાળું સાહિત્ય તમને ગુજરાતી ભાષામાં બીજે જ મળશે દરેકનું છૂટક મૂલ્ય આશી આર આના સુધીનું છે

શ્રેયસ્સાધક.

—: સાપ્તાહિક :—

ભેરસાધકોને તેમ જ ખરે સન્નમોને ઉપયોગી થઈ પડે એવા અનેક સદિયારોથી જતેલું, માનવજાતની ઉન્નતિના કર્તવ્યમાર્ગને સરળ રૂપમાં જણાવતું પત્ર વાર્ષિક લખાઈમ લિન્કમાં... રૂ. ૫-૦-૦ લિન્ક-જાહેર... રૂ. ૬ લિન્ક-ગ

પુસ્તકો વગેરે મળવાનું ટેમ્પલ —
બ્યવસ્થાપક, ચારિત્ર્ય મંદિર
વડોદરા.

દરેક પુસ્તકનું પોસ્ટેજ બૂકડું વ્યાખ્યાન હોય છે.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ધોર”

॥ ૐ શ્રી ॥

કયા અન્તઃકરણ પરમાર્થમાં આગળ નથી વધી શકતાં ?

વર્ષ : ૪ અંક : ૬
સં. ૧૯૬૩, આપાદે જુલૈય ૨
શનિવાર
તા. ૧૦ : ૭ : ૧૯૬૩

પત્રવ્યવહાર :
અવસ્થાપક, આરિન્દ્રમંદિર
વડોદરા,

વાર્ષિક લેવાત્મ :
દિ. ૧૦ : ૩. ૫-૦-૦૦
વિનિમ્બકાર : દસ રિલિયન.

શ્રી આરિન્દ્રમંદિર :
વિદ્યાધીનિ ભજવા મુકા-
શાસ્ત્ર સંસ્થા.
દાન દેવાયો સંસ્થા.
સદાચ કરના શાસ્ત્ર સંસ્થા.
વિદ્યાધીનિ સંસ્થા સંસ્થા.
સંસ્થા.
વિદ્યાધીનિ આરિન્દ્રમંદિર
મંદિર સંસ્થા.

સ્થા : વડોદરા.

આ પત્ર શ્રી પ્રતાપવિનય પ્રિંટ
પ્રિંટ, ચોરીખના—વડોદરામાં
રજીસ્ટ્રારના કાર્યાલય
પરથી, શ્રી મેથરસ પબ્લિશર્સ
વડોદરા પ્રકાશક,

જે વિનિમ્બકાર ૫૦ રિલિયન-
માટે ડાખુ અને પ્રકાશક
શ્રી વિશ્વવંશ-કલામ,
વડોદરા, બેરમણેથી પ્રસિદ્ધ
કર્મ, તા. ૧૦-૭-૧૯૬૩

જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર અગ્રહા ઉત્પન્ન થાય છે,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર હતાશ થાય છે,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર વ્યવહાર રહુપો કરે છે,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર એક વાતના જાણુ વિચાર અટકતા નથી,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર હુદ્ડ વાતને માટે મોઢું રૂપ અપાય છે,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર વ્યવહારદષ્ટિ ન ઉઠે છે,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર એક પ્રસંગ કે પ્રતિકૂલ શબ્દ
સાંભળે અને મન તેમાં ફરીફરીને વળગે છે,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર જરા પણ મનને ધ્યાસમય દબાવવા
મયતન-(સાવધ) કરતું નથી,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર પ્રતિકૂલને જાણવા મથતું નથી,
જે અન્તઃકરણમાં કર્મનિયમના-આનુષંગિક વ્યવહારને ફર્મલ
કરતું નથી,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર પોતાના સંકલ્પોનું શોધન કરતું નથી,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર મોઢાને અને કામને શાન્ત નથી રાખતું,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર નિરર્થક ચિત્તાચંચલને પણ રામાવવા
ચલાશીલ નથી,
જે અન્તઃકરણમાં વારંવાર દેહાદિના વ્યર્થ હૃતનયનને પણ
પણ અંકુશ નથી.

શ્રીમદુપેન્દ્રાચાર્યજી.

* ૫૦ રૂબે રૂબે શ્રી શ્રી નિર્વાણી મંત્રી આવેલું.

સંયમ.

પોતાપણે બુનવનાર
 હૃદયની ભૂખ સમાડનાર,
 અમર્યાદિ સ્વરૂપમા રથાવનાર
 જનતાને હરતી કાઢનાર
 સ્વતંત્ર બનાવનાર
 સ્વરૂપમાં રમાડનાર.
 દિવ્ય આન્દોલન વહેવડાવનાર,
 પ્રગતિને અનુકૂલ વાતાવરણુ રચનાર,
 આત્મવિકાસને સગવડ
 આપવાને પ્રકટાવનાર,
 સદ્ગુણ વાસતાને પ્રેરનાર,
 હૃદયમાં છુપેને ખેતીવનાર
 મનની મજાતને ઢરનાર
 દુર્ભક્ષતાને નિવારનાર
 સત્યમાન કરાવનાર,
 શિશુમત્તા શમાવનાર
 આત્મપોતિ ટકવનાર

સ્વધર્મને નિભાવનાર
 મનુષ્યત્વ લાવનાર
 ઇશિત્વમાં રથાવનાર,
 જરૂરતા દેવી સિદ્ધિઓના પ્રતીભાવથી બચાવનાર,
 પ્રતિકૂલતામાં સંઘનશીલતા ગ્રહાવનાર,
 અધ્યમિન્દુપ્રતિ આકર્ષનાર
 નિત્ય અગ્નિવત્તા ઉપભવનાર
 અભાવશત્રિમાંથી શાનપ્રેમાત ઝગમગવનાર
 સદ્ગુરુરૂપાને વર્ણવનાર
 અલિપ્ત બનાવનાર
 હૃદયકાવ્ય અપાવનાર
 બહારમાં રચાડનાર
 બ્રહ્મરૂપે મોહાવનાર—સાધન સંયમ છે.
 બધુઓ ! બહેનો ! સાધે, ખૂબ આગ્રહથી,
 ખૂબ રમણી સંયમ સાધો પરમાત્મા તેના
 સત્સત્તા સર્વને બોધવા કરો.

શ્રી ગણેશાય નમઃ.

॥ ૐ શ્રી ॥

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન શ્રીમદ્દાશાસન રૂપ ૨૭, દર્શન ૨ ના પૃષ્ઠ ૫૪ થી.)

[આપણા વર્ગના અગ્રગણ સાધકરત્ન અને પ્રખર વિદ્વાન્ શ્રીયુત જોડીસનદોસ જોહાલાઈ
 હણીયાં લિખત આ લેખ, શ્રીમદ્દાશાસન રૂપ ૨૫ (સં ૦ ૧૯૨.૯ ના ચેત્ર કૃષ્ણ ૧૪) ના દર્શન
 (અ. ૬) ૬ ના પૃષ્ઠ ૧૮૧ થી ૨૩ થયેા દેવો તે, શ્રી મદ્દાશાસન અંધ પદ્ધતિથી અધુરો છપાયો છે
 - એાલ જોવા મદન નિપયતા સારરૂપ આ લેખ ગાનવિજ્ઞાનને આલના ઉપરથી દ્વાનાથી તેમજ
 સાધકમાત્રે સમજવા જેવો હોવાથી તથાથી અપૂર્ણ રજો છે તથાથી તેને પુનઃ સંપ્ર કરતાં અહીં
 આનંદ થાય કે.]

* શ્રી. પ્રાચીનમાં પ્રકૃતિનું આનું જ સ્વરૂપ જણાવવાં હતું છે કે નામરૂપરિનિર્મુક્ત વસ્તુનું
 સંતિષ્ઠતે જ્ઞાનું । તમારું પ્રકૃતિ કેચિન્નાદ્યામેકે પોતેવગુન ॥ નામ અને રૂપથી રહિત વસ્તુ
 જગત્ જોમાં સંસ્થા પામીને રહે છે તેને જ પ્રકૃતિ કહે છે કેટલાક માતા નામ આપે છે, અને
 કેટલાક અણ કહે છે. અર્થાત્ પરિણામિ તત્ત્વ ને આ પ્રકૃતિ, માતા, અને અણ એ ત્રિભુવિભ
 નામોથી જ્ઞાનકરણ છે. * * માયાકલિદેવતાદયઃ પ્રકૃતેઃ પર્ણદાતાઃ ॥ પ્રાણોત્તિ વિનાકલિયેતિ
 માયેતિ ચ તથા પેરે । પ્રકૃતિયા દરા * * * માયા અવિદ્યા દેવતાદિ પ્રકૃતિના પર્ણદાતા છે.
 કેમકે રૂપતિમાં હતું છે કે અણો, વિદ્યા, અવિદ્યા. માયા, યજ્ઞ. * * *. ત્યાં એ પ્રકૃતિ પ્રધાન
 કહેવાય છે કેમકે એમાં નામરૂપાત્મક સર્વ જગત્ રહે છે અને પુરુષના પ્રધાનરૂપ-અમત્વરૂપ
 એ છે. જેમ શક્તિમાં સર્વ કાર્યો અમત્વ કરે છે તેમ શક્તિપુરુષનાં ભોજ અને અપરમરૂપ
 કાર્યો આ પ્રધાન આપે છે. શ્રીઆદિત્યપુરાણમાં હતું એ કે તા મદૂપા ન મદૂપા માયા નેનો
 મયાદિમિકા । મદસદ્વિદ્યાવતિર્ગોષ્ઠા । મ.યા અથવા પ્રકૃતિ કેવલ અમર નથી કેમકે પ્રકૃતિ
 ધાવ છે, તેમજ મદા એક રૂપે રહેનાર વગુ ને સર્વ છે તેથી પણ નથી કારણ કે એ એક ધર્મને
 તજે છે અને અન્યને ને છે; તેમજ ઉત્તરવરૂપ જા નથી કારણ કે સર્વ અને અમર જાને
 વિરોધી હોવાથી એક વસ્તુમાં રહેના નથી, તેથી એ સર્વ અને અમરથી અનિર્ગમ્ય છે. આ જ
 રીતે એ પ્રકૃતિ સત્ત્વર પણ નથી, કેમકે સત્ત્વ, રજ્ઞસુ અને તમસ એના ત્રણ ત્રણ આચરો બની
 એ મળી મિત્ર મિત્ર રીતે એને ઉત્પન્ન કરના નથી; તેમજ નિરતરવર પણ નથી કારણ
 કે એ સત્ત્વર વિરુદ્ધાત્મક કહેવાય છે. મદવાદિ વિદ્યાનો પ્રતિભાવે પરિણામ પામનાર છે તેથી
 કાલચરિત્રી મનુષ્ય છે અને તેની અપેક્ષાથી પ્રકૃતિ નિર્મ્ય છે ખર્ચ એ પશુ પુરુષની મારક
 દુરસ્થ નિત્ય નદિ દેવનાં પરિણામિ નિત્ય છે, અને પરિણામિ દેવથી જ એ ઉત્પન્ન છે,
 સારાદિત્ય છે, કલ્પાવસ્થામાં માયાગુણ છે કલ્પરિ પ્રકારે કહેવામાં આવે છે અને
 મદવાદિ વિદ્યાનો નો જગત્પાલન અપામને ભોમરનાર છે, પ્રતિભાવે અન્ય અન્ય ચનાર છે,
 તેથી અતિરૂચ છે. શ્રીઆદિત્ય આખમાં જણાવ્યું છે કે ગુણમાં પર્ણ સર્વં તં દલિતપદ્ધતિમિ ।
 યત્તુ દલિત્યં પ્રાપ્તં તન્નાયૈક સુતુષ્કત્તમ્ ॥ સત્ત્વરિ તત્ત્વ યદેવતું ને વારત્ત્વ સ્વરૂપ છે, ધર્મો-
 વિનાશુ મદ સ્વરૂપ છે તે દલિત્યોચર હતું નથી અને ને દલિત્યોચર ધાવ છે તે કેવલ માયારૂપ
 અને અતિ પુન્ન જ છે. આ પ્રમ.રૂપે વિદ્યાનો અતિ ઉચ્ચ દેવતાથી જ પ્રકૃતિ કહે છે કે વાચાર્ણમર્ગ
 ચિકારો ગાનપેયં મુષિકેવેવ માત્ત્વ । વિમારમાત્ર વાણીથી અર્થજ્ઞ છે, નામમાત્ર રૂપ છે અને
 પ્રતિભાસદય ને કારણ તે જ મદત્ત્વ છે. અદિ પ્રકૃતિનું ને પ્રાચીન સ્વરૂપ પ્રતિષ્ઠાન
 કરવામાં આપ્યું છે તે જ પ્રધાનનું આ રીતે કુનિરકૃતિઅદિમાં હતું છે, એ આથી
 જાણાય છે એટલું જ નહિ પણ ઉત્પત્તિમ, પ્રકૃતિના પરિણામનો કામ ને રીતે જા
 માન્યો છે તે જ રીતે ધર્મમાં દર્શાવ્યો છે, અને આ ધર્મમાં માનેમાં સર્વ નથી

લોકવેદમા અસિદ્ધ નથી પણ કૃતિસિદ્ધ જ છે. શ્રી પ્રજોપનિષદમા કહ્યું છે કે 'ઈતં હ વે, પેરે આત્મનિ સંપ્રતિષ્ઠતે પૃથિવી ચ પૃથિવીમાત્રા વાપસ્થાવોમાત્રા ચ—આ સર્વે જગત્ત્રય છે—પૃથિવી અને પૃથ્વીમાત્રા (ગન્ધતન્માત્રા), જલ અને જલમાત્રા (રસ તન્માત્રા) અને શ્રી અધર્વવેદના મુદ્રોપનિષદમાં કહ્યું છે કે 'એતસ્માજ્ઞાયતે પ્રાણો મનઃ સર્વેન્દ્રિયાં ત્વ વાયુર્જ્યોતિરાપ, પૃથિવી રિશ્વસ્ય ધારિણી । પ્રાણ, મન, સર્વે જોનેન્દ્રિય અને કર્મેન્દ્રિય આકાશ, વાયુ, તેજસ્, જલ અને સર્વને ધારણ કરનાર પૃથ્વી આમાંથી જ ઉત્પન્ન થી મોખાનતાપતીય ઉપનિષદમા કહ્યું છે કે 'તસ્માદન્વાક્તમેગાક્ષર, તસ્માદક્ષરમ્મલ્લ, મલ્લઃ અહકાર', તસ્માદેવાહકારાત્ પચ તન્માત્રાણિ તેમ્ની મૃતાદીનિ—તેમાંથી અવ્યય અને અવ્યયકામાંથી મહત્ તત્ત્વ, મહત્ તત્ત્વમાંથી અહંકાર, અહંકારમાંથી પાંચ તન્માત્રા અને તન્માત્રામાંથી પૃષ્ઠાદિ પાંચ ભૂતો પ્રકટે છે આ પ્રથમે આ સર્વ તત્ત્વો કૃતિમત છે, કૃત્ મહત્ પણ કૃતિસિદ્ધ છે અને સાંખ્ય રમૂતિનો ખાસ અભિપ્રાય છે કે એ સર્વ કૃતિની જી મોમ સ્વભાવે દરપતું—પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ જણાવતાં કહ્યું છે કે

પ્રકાશકિયારિયતિશીલ મૂતેન્દ્રિયક્ષમકં ભોગાપગર્ગર્થ દરપત્ ॥ ૨. ૧૮ ॥

પ્રકાશ, કિયા અને રિયતિ એ સ્વભાવવાળા, દષ્ટાના જોમ અને અપગર્ગર્થો સિદ્ધિથી અને હન્દ્રિયથી પરિણામ પામતા સત્યાદિ ત્રણ ગુણો તે દરપ છે આ મૂતમા મૂત અને હન્દ્રિય મહત્ કહ્યું છે પણ તે બેથી આવ કરેલા સર્વે વિશાલે આવી જાય છે કેમકે મૂત અને હન્દ્રિય ક તથા સદમ બુદ્ધિનિયમ મહત્ કરવાનું છે ત્યાં સ્થૂલ મૂતમાં આકાશ, વાયુ, તેજસ્, જલ અને પૃથ્વી તથા એ પાંચ ધર્માદિ પરિણામ થઈ ઉદ્ભવતા સર્વ પદાર્થો વિશાલે આવે છે, સદમ મૂતમાં સ્થૂલ મૂતના ઉપાદા ૧ કારણે ૧, એના પ્રતિરૂપ પાંચ તન્માત્રા આવે છે સ્થૂલ હન્દ્રિયના એક હન્દ્રિયો આવે છે અને સદમ હન્દ્રિયમાં એ સ્થૂલ હન્દ્રિયના સાદાત્ તથા પરપા ઉપાદાન કારણે અહંકાર અને મહત્ તત્ત્વ આવે છે તેથી મૂત અને હન્દ્રિય એ બેનું કથન કરવાથી પ્રતિરૂપ તત્ત્વો કેવલ વિરતિરૂપ તત્ત્વો અને એના સર્વે પરિણામો આવી જાય છે પ્રકાશ, કિયા અને રિયતિ એ ધર્મોત્તર ઉપતન્નિય સર્વ કાંયે જ હોય છે તેથી માત્ર એ ત્રણ ધર્મવાળા નહિ કહેના જ્યાં શીલમ્ પદ વધાર્યું છે તેના આશય અવ્યક્ત વા પ્રધાનનું મહત્ કરવાનો છે અવ્યક્ત એ પ્રકૃતિની સ્વભાવસિદ્ધ દશ છે અને એમાંથી જ વિકૃતિ થતાં વિવિધ દશ ઉપજે છે તેથી શીલ ત્રણ ગુણોનું સ્વભાવસિદ્ધ સ્વરૂપ પ્રકાશાદિ ધર્મવાળું નથી પણ એ ધર્મોત્તર યોગ્યતાવાળું જે જી લોતર કરત શ્રી સ્વકારે આન શીલમ્ પદ વાપર્યું છે. આ રીતે શ્રી સ્વકારે આ કહ્યું ૧ ને અનાત્મ વિષ્ણુ એના પરિણામરૂપ છે એવા સત્યાદિ ત્રણ ગુણો તે દરપ છે, તે જ પ્રતિ કે તે જ આ ગેષ્ઠાલે સ્વીકારેલા બે મુખ્ય તત્ત્વોનું એક મુખ્ય તત્ત્વ છે

(અર્થ)

જનત્-ચગડોળ.

જનત્ના ચગડોળે તે ચડ્યા. આપણી રેરછાથી ચડ્યા, મોજ માણવા ચડ્યા, હાંમે નીચે આવતાં જતાં વિચર્યા, પ્રકારનાં દરબો ભેગાં ચડ્યા આનન્દથી, હિસાદથી પુમવા માંડ્યા, પણ ગિચાણું છે ખરું કે આપણી પાસે કેવી છે કે આપણે કેવા આધાર રજા બીજાં આપણે સર્વ રીતે રિયર છીએ કે નહીં ?

ચગડોળમાં બેસનાર એક સમજ લાગુને પકડે છે તે તે જાણ જાતનો થાય રહેતો નથી. નિર્ભયતાથી, નિઃશંકપણે આનન્દપૂર્વક એ બેસતો આનન્દ અનુભવી વિદાર કરી શકે છે. હાંમે નીચે હસિયા ખાતા ચગડોળમાં ચડતાં કનરતાં બેસનારનું પાન પેનાની પકડપણ પ્રતિજ્ઞા રહેતું હોય છે. વિવિધ પ્રકારના દરબો ભેગાં, શતિ, મન, દષ્ટિ એ પોતાનું ખાન ચૂકે છે તે હાથ દીસા પડી જતાં બેસનારને પેલી પકડપણેનો સંબંધ મજબૂત રહી શકતો નથી તરત જ બેઠક ડાકડોળ થાય છે. રિયરતા જતાં એ વેગથી પુમવા ચગડોળમાંથી મચે તેવા રથાને પડી જતાં મોજને રથાને ચોતલે અનુભવે છે.

જનત્ચગડોળમાં પુમવા નીચેલા આપણે પણ આ ક્રમા જાણી શકી પડે છે કે આપણી પકડ કેવી છે કે આપણે તેના જગજગે અનુભવી પૂર્ણ બસવાન, નિઃશંક અને નિર્મિત બીજાં કે નહિ ? પકડ મધાર્ય રીતે પકડવા પછી જ જનત્ચગડોળનો આનન્દ લેવો. એ પકડના આધારે જ રિયર બેસી ચરેરછ વિદરજ કરવું.

પરમાત્માનો આશ્રય એ આપણી પકડ છે. એ સમજ આધારે આપણે જનત્ચગડોળમાં પુમવાનું છે. એમાં જતા ચિમિલતા થતાં આપણે ક્યાં ના ક્યાં પટકાષ પડવાના.

આમ તેમ કુલટ કુલટ થઈ જતા ચગડોળમાં ચડનારને પળા અનુભવ થાય છે. જનત્-ચગડોળમાં ચડ્યા પછી કંઈ કંઈ અનન્ય, ન ભેષેણું, ન ચિન્તવેણું, ન અનુભવેણું જણાવા લાગે. એકનું એક દરજ્જા ઉભરા કુલટી જણાવાનું.

ચગડોળના પુમવાથી તેમાં બેસનારને પોતે પણ જુલટ કુલટ થઈ જવાનું જ્ઞાન થાય છે. તેજા કરી જાય છે, અંધારાં આવે છે, મશગામજ થઈ જાય છે. એવી રીતે પેલી પકડ મજબૂત રાખવાની સાવધાનતા જે ન ત્યજે તે બેસતો આનન્દ સહ કરી છે.

જનત્ચગડોળમાં ચડનાર આપણી પણ આ રિયરિ થાય છે. આ અટપટો બેસ બેસવા સહેલો નથી. એથી જ પ્રણેતા આધાર જેમણે હાંધો છે તેને તે સર્વંક સર્વ રીતે નિર્ભરતા છે જ. પરમાત્માના આશ્રય કરી પણ દરબોં વ્યભેદ પામતા નથી. તે જનત્ના પ્રસંગોમાં લેખાતા નથી. તે પોતાને રથાને રિયર રહે છે. પરમાત્માને આધાર જેણે હાંધો છે તે પોતાની મજબૂત પકડના બેલે નિઃશંક હોય છે. જનત્તે ચગડોળ તેને નમે ત્યાં કેડી રેતો નથી. પ્રણેતામીના ગિત, કુદિ, મન, શતિ મોડ પણ પ્રકારતા દરબોંથી ચાલેલા થતાં નથી. જેમ જેમ વધારે પુમવાનું

યાવ છે તેમ તેમ તે બળથી પોતાનાં કહડે પકડે છે તે સમજે છે કે આ બધો આનન્દ આ પકડવિના શક્યમાં વિનાશ કરનાર છે

વૃત્તિ, જ્ઞેનામાં આનન્દ દર્શનોમાં તદ્દનીય થતાં પોતાનું જ્ઞાન બુદ્ધિ છે, અને આધારના બળવડે જ હું તો ખેલનાર છું એ લાગે જ્યારે રહે છે વૃત્તિ દર્શનાકાર થાય છે, તો મારે છે, પરિણામે પકડથી વૃત્તિ દીવી પડતાં પડતાં થાય છે આ પડવું મને તે રચનામાં મને તેની રિચિતિમાં થાય છે અનીતિના આગમ્ય અથવા અજિજ્ઞાનના કુઠમાં અથવા મોહની નદીમાં ડૂબી તે મરણનો અનુભવ કરે છે

એક વાર પડ્યા પછી મનુષ્ય મનુષ્ય એ ગુમાવી ફરી હોનો થઈ શકતા નથી જોતો આધાર રાખ્યો છે, જોણે આધારમાં થે પાકી જાય બીડી છે, તેનો રત્ન ખેલવો સાર્યક છે તેનો ખેલવાનો યત્ન સફળ છે

આપણી પકડ પછી જેવી પમ્પાઈ દરે તેવું આપણે રહાણ થશે મને તેનાં લોકિક અલૌકિક દુઃખો જ્ઞેવાનાં રહે તે પ્રતિ દેરવાઈ જતાં પ્રતિજ્ઞા આપણે આપણે રચાને સુરિયર છીએ કે નહીં એ તપાસનાં રહેવ થી અમોઝજના ખેલનો આનન્દ લેવાશે આપણે દુઃતાથી આધારને વળગી રહીશું તો અવનવ અનુભવો મેળાં આ જગત્તઅમોઝજનાં મુખી રવરથાને કૃતરીય આપણે વિચારવાનું, મમજબુવાળા મનુષ્ય છીએ તો આ એક વિચાર રાખી જગત્—અમોઝમાં મરી આ ન કહડું માન એક જ વિચારવાનું કે આપણી પકડ અજબૂત તો છે જ ને !

શ્રી. પ્ર૦ ષહેન.

શ્રીડવેન્દ્યજયન્તીમહોત્સવદું ધનામી સાહિત્ય— સં ૧૬૬૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષ વિભાગ— ‘ શ્રેયઃસાધકનાં આવશ્યક કર્તવ્ય. ’

(લેખક : મણિલાલ યજ્ઞેશ્વર શેક્ષત, વડોદરા.)

૧ પોતાના પ્રતિભુ કર્તવ્ય :—

(અ) શારીરિક.

- (૧) શ્રેયસાધકે શાકામુદ્ધતે અગર મોડામાં મોડું સુયોગ્યપૂર્વે ઉઠવું
- (૨) નિત્ય પ્રકૃતિગતુસાર આયામ અને દીર્ઘશ્વાસ પ્રથાસ અગર પ્રાણાયામની ક્રિયા કરવી.
- (૩) અઠવાડીયામાં એક હપવાસ માન જલકઉપર અમર અહપ પ્રમાણમાં પ્રવાહી પદાર્થથી
- (૪) સવારે સાજાં બે વખત સ્નાન
- (૫) વસ્ત્ર અને શરીર તથા રચાનની સ્વચ્છતા
- (૬) વર્ષોશ્રમનું પાલન કરવાનો આગ્રહ
- (૭) આરોગ્યના—પ્રીયારસર માહેળના લેખોમાં આવેલાં—નિમગોનું ‘પ્રયોગપદ્ધતું’ માન

(ચ) માનસિક.

- (૮) જ્ઞાપાયા-ગીતાદિ અને તદ્વર્તન વર્તના સાદિત્યનું પરિરીક્ષન
 (૯) બાળાની શુદ્ધિવિષે સાવધાનતા અપદિન, તદન પ્રતિષ્ઠા કે અપરાધન બોલાવ
 (૧૦) વર્તના મુખ્ય સિક્કાન્ત અને તેના સ્થાપક, અમરપુત્ર પુરોષોત્તરોના ઇતિહાસનું હુંકે જ્ઞાન.
 (૧૧) કર્મ, ભક્તિ, યોગ અને જ્ઞાનના સ્વરૂપનું અલ્પ જ્ઞાન અને તેના સમન્વય વર્ત જેવી રીતે કરે છે તે.
 (૧૨) જપના વિધિનું તથા જપ ઉત્તમ થાય તે માટે જેવી સાવધાનતાની જરૂર તેનું જ્ઞાન.
 શ્રી શુક્રેત્સમીપદે તેઓશીના સ્થાનમાં બેઠવું, કુદવું, બોલવું વગેરેમાં જેવી મર્યાદાનું પાલન કરવું તેનું જ્ઞાન

(જ) આધ્યાત્મિક.

- (૧૩) ઓછામાં ઓછા બે દેસાંકે જપ, જ્ઞાન અને અંબાદિમાં માળવા જોઇએ
 (૧૪) બે જપન-સત્તાર સાંજન-સંધ્યા તેમજ ઉત્થાનપછાત્તુ અને સમનપૂર્વે હૃદયમરજ-પ્રાર્થના.
 (૧૫) ચારકના અમુક અર્થનું અર્પણ-જ્ઞાન.
 (૧૬) ઓછામાં ઓછા એક કલાક આશુનની રિધરતા.
 (૧૭) અન્ની, પુષ્પાન્નદિ અને યોગ પદ મુખપાદ
 (૧૮) પરમપુત્ર આપત્તરીની સીયાના યોગ પ્રગતિનું જ્ઞાન તેમજ શુક્રજ્ઞાન વિધિનું જ્ઞાન.

૨ વર્ગપ્રતિનું કર્તવ્ય.

- (૧૬) વર્તના દ્રેપાર્થે નિત્ય શુભ સંકલ્પ અમર ધ્યાનના અમર જપ કે અર્પણ આપસા-એવી દેહ પથ્ય સત્ક્રિયા કરવી.
 (૨) વર્તના મુખ્ય દસવોર્મા, તેમાં ખામ, કરીને આનમપાદભમા ભાગ હોય આગદ.
 (૨૧) પોતાના સ્થાનમાં આશ્રમ હોય તો ત્યાં અમર નિર્મીત રથજે નિર્મીત દિવમેદાજરીઆપરી.
 (૨૨) વર્તના સાધકને વ્યાપાર, મોકરી કે ભવદાનના કાર્યમાં વિવિધ પ્રકારની આકાંક્ષા વર્તના પુરોષોત્તરો પ્રચાર કરવા થયલા.
 (૨૩) સમારંભ અને જપનનીમદોત્પન્ના કાવમાં ઉત્તેજનરીરે દંછક મદાવ

૩ કુટુંબપ્રતિનું કર્તવ્ય.

- (૨૪) કુટુંબીર્થમદ રાત્રિએ કરીન. આશ્રમીયામાં બે વપત વર્તસંજિમે દેવસપાકના કર્તવ્ય તેમજ મુખ્ય પુરોષના છાત્ર અંજાંધિ દંછક અર્પણ
 (૨૫) પત્ની, પુત્ર, પુત્રિએને મરજાગી કરવા, તેમજ કુળન કેમ થાય, દંડવત્તેમ થાય, બેસામાં દા છતા છ વગેરે વિવિધ વિવેક, અરજપરમ મળતાં 'અવમુક' નો ઉચ્ચર વગેરે મંજાંધિ થે કે પ્રથમ.
 (૨૬) યોગ વર્તનાં જાપક-માર્ગિએ પંદર મીન્ટ વળા દૃષ્ટમરજમાં આગવો નોંધએ.

૪ મનુષ્યપ્રતિભુ કર્તવ્ય.

(૨૭) ઉત્સવમાં સંસ્કારી સર્વોત્તમો ભેગવવા પ્રયત્ન

(૨૮) આપણાં પુસ્તકો જાળવે વાંચવા અથવા અગર બને તો પોતાના મામમાં વર્ગીકૃત પુસ્તકોના નાના પુસ્તકોસમતી યોજના

(૨૯) લેવક દેવક, ધર્માપુત્રી સખ્ય-નોઠરી વગેરેમાં સાધકને અનરૂપ વર્તન

(૩૦) સર્વના કલ્યાણની વિનુત્ર યોદ્ધા બીનીદ બાવના—સો કલ્પ

(૨)

(સેમક જમનાદાસ ગંગાદાસ મહેતા—વડોદરા)

૧) સૌથી, હૃદય તથા મનની નિદાગ અવસ્થા સાધવી.

૨) સ્વાદેશીયતા પરિપક્વ પરમેશ્વરના સ્મરણ ચિન્તનથી પ્રકૃત નિર્વિદ્ય સ્વાદમાં મોહ વધારવો.

૩) અસુખમાનથી દૂર રહી મિતાદાત્મી થવું.

૪) આત્મસુધિવેગે જ આનંદીના જોવા નિર્મલ પ્રેમપ્રવાહ નેત્રમાં વાણીમાં અને પ્રત્યેક ક્રિયા વહેવારવો.

૫) વિષયોની કુખર્ષતા સત્વર નિષેધ કરી દેરી અને તે નિષેધાનુસાર વર્તનમાં રિધર થવું.

૬) દિવાખાત્રમાં અને ભોગમાત્રમાં હિરની વાલનાને અનુરૂપ રાખવી.

૭) શ્રી સદ્ગુરુમાં હિરણ્યકિમ્બરી, અને અચલ બદી રાખવી.

૮) પ્રાત કાલે જમ અને તેમ વહેવા ઉદ્ધવ દેહશુદ્ધિના શાયીથી માર્ગ પ્રવાસી શ્રી હરોપામનાં ચોળાવું.

૯) અભિમાન અને નિન્દાના ત્યાગપાદે સંચિતો આવધાનતાપૂર્વક સતત અને આયદ્યુષ્ય પ્રયત્ન સેવવો.

(૧૦) વાણીનો નિશાન સાધવો, સંતેષ, પ્રિય અને દિલકર વચનો ઉચ્ચારનાં.

(૧૧) અદ્ભુતભાવને લિલિત કરવા માટે દરેક પદાર્થમાનવ દોષદર્શન કરતા રહેવું, વાસનાના ક્ષયમાટે સદા ઉચુક્ત રહેવું.

(૧૨) અતલ કરજીની સુધિ સાધવા તેમજ અર્જુન દ્રોણને વલ વર્તીવલા પ્રયત્નશાળી થવું.

(૧૩) સદ્ગુરુ તથા મત્કર્મના મેરડાને વધારવા પ્રેમોદરહિત થવું.

(૧૪) આરે બધારે કરેલ પ્રતીત યાપ ત્યારે ત્યારે તેને સદન કરી ભોજની છૂટવું આદ્યના અમરાલુ કે સંતાપ સંતાપ અનુભવીને ત્રામલુ નહિ.

(૧૫) અનન્યા ટાળવાનાં અને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનાં ઉપાયો સાધવામાં અમદ ધરવે.

(૧૬) મૃદુસ્થાપનમાં રહેલા બગી સખર્માં પ્રમર્યો મોલતા મૃદુસ્થાપનનું પાલન કરીને પદ આ સંસારમાં સતચિત્તાના પદાર્થમાં બધાયેલા એ દને ત્વજ અતમા શા ન થયું.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સુવૈભવતા

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસંદેશ :

“જીવન ધરો”

॥ ઓમ શ્રી ॥

કોણ સાવધાન છે ?*

વર્ષ : ૪૭૫ : ૭
૪૦ ૧૯૬૩, આપાદ શુદ્ધ ૬
શનિવાર
ના ૧૩ : ૭ : ૧૯૩૩

પરબ્રહ્મદા :
અવરયાપક, ચારિત્ર્યમંદિર
વડોદરા,

વાર્ષિક લખાવટ
દિનદર્શી : ૨ ૫-૦-૦૦
દિનનંદા : ૧૬૫૫૫૫૫

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :
વિદ્યાવર્ધન ભણવા મુલા-
શિખર સરસ્વતી
શાન દેવધામ્ય સરસ્વતી
સદાચરણ શાન દેવધામ્ય સરસ્વતી
વિદ્યાવર્ધન સરસ્વતી આપનાર
સરસ્વતી
વિદ્યાવર્ધન ચારિત્ર્યમંદિર
મથુરા સરસ્વતી
સરસ્વતી : વડોદરા

આ પત્ર શ્રી પ્રતાપવિજય શ્રી
પ્રિય, મોટીજાના—વડોદરામાં
રણપ્રતાપ શ્રીપ્રતાપ
પરેશ, શ્રી મેવરસદાચરણ
વરસદા પ્રતાપ,
ચે વિન્દસાલ ૨૫ • ત્રિવેદી-
માટે જાણુ અને પ્રતાપ
શ્રી વિજયવર્ધન-વિદ્યાવર્ધન,
વડોદરા, એ રસમેથી પ્રસિદ્ધ
શ્રુતિ, વા : ૧૩-૭-૧૯૩૩

પોતાના પદાર્થો, ધન વાપરવામાં સંભાળનાર જ સાવધાન છે જોમ નથી, પરંતુ જે વાણીના ઉપયોગ કરવામાં સાવધાન છે તે સાચો સાવધાન પુરુષ છે.

પોતાની વસ્તુઓ ઠેકાણે રાખનાર સાવધાન છે જોમ નથી, પણ ક્યારે શું કરવું એવું જેને જ્ઞાન છે તે જ સાવધાન છે

ઝીણામાં ઝીણી વસ્તુ જોનારની આંખ સાવધાન છે જોમ નથી, પણ કોણ કું ખી છે, અને તેને શું કું ખી છે, તથા કોણ શુભી છે અને તેમાં શો શુભ છે તે જોનાર જ સાવધાન છે.

શસ્ત્રને વાપરી બલુનાર જ સાવધાન છે જોમ નથી, પણ પોતાની ઇન્દ્રિયોનો નિયંત્ર કરનાર ખરો સાવધાન છે.

મનને કાંઈ પણ કામમાં લગાડનાર જ સાવધાન છે જોમ નથી, પણ કામના ચિન્તનમાત્રથી મુક્ત કરી મનને કેવલ નિ સંકલ્પ કરનાર જ સાવધાન છે.

જગતના પ્રસંગોમાં જ વ્યાપી રહેનાર સાવધાન નથી, પણ પરમાત્માના વલ્લભમાં વ્યાપનાર સાચો સાવધાન છે.

ધોમુદેવ.

* પૂ. ગુરુદેવે કરે મોટી ભેટિભાષી મગી અ વેદુ

॥ ૐ શ્રી ॥

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન ગથા અંકના ૫૯ ૪૪ થી.)

બીજું સુખ તત્ત્વ તે પુરુષ છે. જે જે પદાર્થો દરમિયાન છે તે સર્વ પ્રકૃતરૂપ પદાર્થમાં અતર્કિત છે એટલે તેમનું જ્ઞાન “ તે આ છે ” એ રૂપે થાય છે પણ પુરુષનું એ પ્રકારે જ્ઞાન કોઈ દિવસ થતું નથી; અર્થાત્ જેમ આય, અશ્વઘાદિ પદાર્થોને પકડી દહાડી નબરઆમળ ધરવામાં આવે તો તેનું જ્ઞાન દર્શાવે કરાવાય છે પણ તે રીતે આ પુરુષતત્ત્વનું જ્ઞાન કરાવી શકાય તેમ નથી, કારણ કે પુરુષ એ દરમિયાન પુરુષનું જ્ઞાન મર્વને “ દુ ” એ રૂપે જ થાય છે અને કોઈને “ આ ” એ રૂપે યદ્યદ્દુઃ નથી, આ પ્રકારે “ દુ ” એ રૂપે પુરુષનું જ્ઞાન યવાધી જ પુરુષનું અસ્તિત્વ સિદ્ધ થાય છે. શ્રુતિ પણ જણાવે છે કે અસન્નેય સ મમતિ અસદ્ વસેતિ વેદ વૈત્-ત્તે કે ઇ મનુષ્ય બ્રહ્મ એટલે સર્વવ્યાપક પુરુષ નથી એમ જણે અધ્યક્ષ માને તો તે જાણનાર વા માનનાર પોતે જ નથી એમ તેણે જાણવું માનવું જોઈએ. તાત્પર્ય કે મર્વ પ્રકારના જ્ઞાન-પટજ્ઞાન, પુરતકજ્ઞાન, સુખદુઃખાદિજ્ઞાન-પુરુષવિના સ્વરૂપને જ પામતાં નથી, તેથી સર્વ પ્રકારના વિશેષ જ્ઞાનો-વિજ્ઞાનોમા જેનું અસ્તિત્વ અનુસંધાન રહેલું છે એવું તરત તે પુરુષ છે કે જે મહા સર્વદા છે જ, એને મારે “ નથી ” એમ કોઈ પણ વિચારશીલ મનુષ્ય કહી શકે તેમ નથી, આ શબ્દ અનુમાનથી પણ પુરુષની સિદ્ધિ કરે છે અને તે આત્મજ જોઈશું. પણ હાલ પ્રથમ એ પુરુષતરત્ત્વ છે તેનું જ્ઞાન-જ્ઞાન, તેનું સામાન્ય સ્વરૂપ જ્ઞાનમાં લાવવું જરૂરનું છે. ત્યાં પ્રથમ તો ઉપર કહ્યું તેમ પુરુષને “ દુ ” એ રૂપે જ ઉદ્ભવ કરાય છે, અને કદાચ “ આ ” એ રૂપે ઉદ્ભવ થઈ શકે નથી.

આ પુરુષતત્ત્વ સદૃશ છે. જે પદાર્થ તરફ કાલમાં અસ્તિત્વમાં રહે છે ને સર્વ કહેવાય છે પુરતક એ સદૃશ પદાર્થ નથી કેમકે એની પુરતકરૂપે સદા સર્વદા સ્થિતિ રહેતી નથી મહદશી આરંભી સર્વ પ્રકૃતિના પરિણામરૂપ પદાર્થો હણવિધરૂપ છે એ ઉપર જણાવ્યું છે, તેથી એમાંથી કોઈ પણ સદૃશ લક્ષ શકાય તેમ નથી. અને પુરુષ તો મહા સર્વદા છે અને છે જ તેથી એ સદૃશ છે. પુરુષ સદૃશ હોવાથી નિમ્ન છે, અને તેમાં પણ મુદરથ નિત્ય છે જે પદાર્થ સદા સર્વદા રહે છે, જેનો અણવા કોઈ પણ ક્ષણે યતો નથી તે નિત્ય કહેવાય છે. એવા નિત્ય પદાર્થ તે બે છે (૧) પ્રકૃતિ, એટલે સર્વદાદિ શુષ્કત્વ, અને (૨) પુરુષ તેમાં પણ સર્વદાદિ શુષ્કત્વ વિવિધ ધર્મેતિ એક સમયે પોતામાં પ્રતીત કરાવે છે અને છતર સમયે એ ધર્મેતિદિત પોતે રહે છે, અર્થાત્ એ ધર્મેતિ અસ્ત અને અન્ય ધર્મેતિ હવે પ્રતીત કરાવે છે. તાત્પર્ય કે રંગશ્રમિષર નટ જેમ વિવિધ વેષ ધારણ કરે છે તેમ સર્વદાદિ શુષ્કત્વરૂપ પ્રકૃતિ વિવિધ વેષ ધારે છે, વિવિધ પ્રકારે

પરિણામ પામે છે અને તેથી નિત્ય હતાં પણ એ પરિણામિ નિત્ય છે. આથી ઉદ્ધૃત્ પુરુષ એ રૂઢર નિત્ય છે, કેમકે પુરુષમાંથી કાઢ પરિણામ ઉદ્ભવતો નથી; પુરુષ સદા સર્વોદા એક જ રૂપે રિયત થાય છે. પુરુષના મર્યાદામાં આવના સ્વભાગ પદાર્થો બહો નાનાવિધ વેગોને રમે પણ પુરુષ સદા અનિરૂપિય રૂપે જ રિયત રહ રહે છે. આથી પુરુષ તે રૂઢર નિત્ય છે. રૂઢર નિત્ય માત્ર પુરુષરૂપ વાત જ છે તેથી એનું ઉદાહરણ અન્ય આગી સદાચ તેમ નથી.

પુરુષ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે અર્થાત્ જ્ઞાન અને પુરુષ એ પર્ણ્ય સ્વરૂપ છે. જ્ઞાન એ પુરુષનો મર્મ નથી, પુરુષનો શુભ નથી પણ જેમ અગ્નિ હાલસ્વરૂપ છે, પ્રકૃતિ સત્ત્વગુણવ્યવસ્થા છે, તે જ પ્રમાણે જ્ઞાન એ પુરુષરૂપ જ છે અને પુરુષ એ જ્ઞાનરૂપ જ છે. પુરુષને જ્ઞાનરૂપ થા માટે જ્ઞાનવો અને જ્ઞાનરૂપ મર્મના આકરૂપ થા માટે નદિ માનવો એનું મુખ્ય પ્રમાણ તો અનુભવપ્રમાણ છે, જે જે મહાસમર્થ અગ્નિપુનિઓએ પુરુષતત્ત્વનો સમાર્થ અનુભવ કર્યો છે તે સર્વને પુરુષ જ્ઞાનસ્વરૂપ જ જણાયો છે, અને જ્ઞાનના આકરૂપ જણાયા નથી. એ અગ્નિપુનિના વચનરૂપ રચતિ અને તેના મુગ્ધશ્રુત શ્રુતિપત્રિ આપણે જોઈએ તો ત્યાં પુરુષને જ્ઞાનસ્વરૂપ જ કહેવો જણાય છે. શ્રુતિ કહે છે કે સત્ય જ્ઞાનમનનંતં જય । આમૈવ સ્વામ્યૈતિ ॥ પ્રજાનં જય । ચિદેવરસો હાવગામા । સર્વૈવ્યાપક હારૂપ પુરુષ સ્વરૂપ છે, જ્ઞાનરૂપ છે, અનતદિત છે, આત્મા જ્યોતિરૂપ છે, બહુ પ્રકારરૂપ છે, આ આત્મા કેવલ ચિદ્રૂપ છે હતાદિ આ મર્મ વાક્યોમાં આત્મા તથા પુરુષ ય નવાતો છે એમ કહ્યું નથી પણ સર્વ જ્ઞાનરૂપ છે, ચિદ્રૂપ છે એમ જ કહ્યું છે. તેથી જ્ઞાન, જ્યોતિઃ, પ્રજાનં હતાદિ પદો બધાની સાથે એક વિભક્તિમાં આવેલાં છે. તેથી એ વેનું સામાન્ય-ચિદ્રૂપ શ્રુતિને સંપત્તિ દેખાય છે. જે પુરુષ જ્ઞાનનો આકરૂપ હોત તો કં તો જ્ઞાનવાન, પ્રજાનવાન, હતાદિ રૂપે શ્રુતિરાશ્ય હોત અથવા બધાનું પ્રજાન, બધાની જ્યોતિઃ કોઆદિ રૂપે હોત, આ જ રીતે રચતિવચન પણ છે કે જ્ઞાનં મૈવામનો વ્યૌ ન ગુણો યા વયંવન । જ્ઞાનસ્વરૂપ વ્યાપ્તમા જિયઃ સર્વજનઃ શિવઃ ॥ જ્ઞાન એ આત્માનો મર્મ નથી, એ કોઈ રીતે પણ અત્માનો શુભ નથી, અત્મા જ્ઞાનરૂપ જ છે, નિત્ય છે, સર્વવ્યાપી રહેતો છે અને શિવરૂપ છે. આ પ્રકારે શ્રુતિ અને રચતિથી પુરુષ ચિદ્રૂપ-જ્ઞાનરૂપ મિદ થાય છે એટલે જેમ દૂ મનુષ્ય પું, દૂ વાનર પું, દૂ બૂખો પું, તરસો પું હતાદિ પ્રતીતિઓ, જે અદંપદ (દં સખ) વેષ આત્મામાં મનુષ્યત્વ, વાહાદત્વઆદિ સરીક્તા ધરોને અને શુભશુભઆદિ પ્રાણના ધર્મને આશય કરે છે તે શ્રુતિવંચથી આત્મા, સરીર અને પ્રાણથી વિત છે એમ ઉપદેશ થયેતો દોવાથી, અમિન રે છે તે જ પ્રમાણે દૂ જનલ પું, દૂ જ્ઞાનચરો પું હતાદિ પ્રતીતિઓ પણ આધિન કરે છે. એ પ્રતીતિરૂપ અન્તિ કેરી રીતે ઉદય થાય છે તેનું અવગત રજદીકરૂપ આશો. સત્ત્વથી જ્ઞાન થાય છે, ગત્ત્વનો મર્મ પ્રકાશ એટલે જ્ઞાન છે હતાદિ કથનમાં જ્ઞાનરૂપનો અર્થ વિજ્ઞાન છે અને ને બ્રહ્મનો મર્મ છે અને તેથી આ જ્ઞાન વિજ્ઞાન અર્થમાં છે તેથી એ કથનમાંથી અવનું પ્રતિષાદન વિરદ નથી, વળી સત્ત્વથી જ્ઞાન કેરી રીતે જાય છે તેનું પણ રજદીકરૂપ અવગત અવગત છે તેથી આ વૈભાશાસ્ત્રપ્રતિષાદ વિરૂપમાં મેષને અવધર્મન કત્ત્વ અવધર્મ છે. પુરુષ જ્ઞાનરૂપ છે એટલું હાલ સમજ સમજ પડે છે.

લાંબુ-ટુંકું.

[લેખક : મહિલાલ યજ્ઞેશ્વર શેલત, — વડોદરા.]

કેટલાકની જીભ આત્મચાપાવખને લાંબી, પરન્તુ પરમ્પ્રાચા કે પરસ્પર દર્શાવવામાં ટુંકી હોય છે. કેટલાકની જીભ ગામમપાલ કે બ્યથે લચ્ચોવખને લાંબી, પરન્તુ છટ્ઠમરણ્યો ટુંકી હોય છે. કેટલાકની જીભ લલવામાટે લાંબી, પરન્તુ વિરોધ સમાવવા કે તકરાર મતાવવા માટે ટુંકી હોય છે. કેટલાકની જીભ સ્વપદાચોની હિતમતા દર્શાવવામાટે આત્યંત લાંબી, પરન્તુ પર પદાચોની યેચ્યતા કે હિતમતા દર્શાવવા માટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પોતાના દુઃખનાં રાદણાં રચનામાં બધી લાંબી, પરન્તુ પારકાનું દુઃખ દર્શાવવામાં ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પારકાને ધમકાવવા કે દબાવવામાટે લાંબી, પરન્તુ કાષ્ટને ઉત્સાહ, ધૈર્ય કે અભયનાં વચન કહેવામાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પરોષ પરોષ દર્શાવવામાટે લાંબી, પરન્તુ સ્વદોષ દર્શાવવામાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પોતાના રાષ્ટ્રનેટલા યુધ્ધને પર્વતજેવો બતાવવા માટે લાંબી, પરન્તુ અન્યના પર્વતજેવો યુધ્ધને રાષ્ટ્રજેવો દર્શાવવા નેટલી ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ સ્વાર્થ સાધવામાટે લાંબી, પરન્તુ પરાર્થમાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પોતાની વાત કે મુદ્દો સમજાવવામાં લાંબી, પરન્તુ પારકાની વાત કે મુદ્દો સમજાવવામાં ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પોતાના સંબંધના યુષ્માનુવાદ કરવામાં લાંબી, પરન્તુ અન્યના યોગ્ય યુષ્માનુવાદમાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ નિન્દા કે દીક્ષા કરવામાં લાંબી, પરન્તુ યુજ્ઞકથન-યુજ્ઞમાનમાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ સિધ્ધ સ્તુતિ કરવામાં લાંબી, પરન્તુ યોગ્ય સ્તુતિ કરવામાં ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ સામાને આજ નાંખવામાં લાંબી, પરન્તુ સામાની વિકલતા સમાવવા કે ગમરાટ દૂર કરવામાં ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ સંબંધને તોડવામાં લાંબી, પરન્તુ સંબંધ બાધવા કે ટકાવવાના કાર્યમાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાની જીભ કીધ કે બચ દર્શાવવામાટે લાંબી, પરન્તુ યોગ્ય પ્રયત્નને બળત, ધૂન કે બચદોષમાટે ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પોતાનો “દક્ષો” ખરે કરવામાં લાંબી, પરન્તુ પારકાની વાત સીમારવામાં ટુંકી હોય છે.

કેટલાકની જીભ પોતાનાથી નજીકપર દુઃખ કાઢવા માટે લાંબી, પરન્તુ સમજમાટે ટુંકી હોય છે.

ધ્રીઝપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(અં ૧૯૯૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષ વર્ગ—(અ) પાદપૂર્તિ.

૧

(લેખક : મણિલાલ યજ્ઞેશ્વર શેલત—વૃંદાવન.)

વસન્તતિરુક.

મન્દોત્તમું ચરણમાં ધિરને નમાવું.
મામાદિ રોગ સહુ અન્તરૂથી ચમાવું;
સેવા કરે ચુસ્તભી અતિ શુદ્ધ ચિત્તે,
તો દુઃખ દુઃખી કરશે મુજને શી રીતે ?
મારું મમત્વ જગથી સપથું ત્યજીને,
દેવી મુજે સકળ અંતરૂથી સજીને;
જો ધૈર્ય-અતનરિપે, મમ કાગ બીતે,
તો દુઃખ દુઃખી કરશે મુજને શી રીતે ?
માયાતણા તિમિરને ઉરથી દમવું,
ને જાલગાવ ઉરમાં અતિશે જમાવું;
જો દૈત્યાવ ન વસે કદિ મુજ ચિત્તે,
તો દુઃખ દુઃખી કરશે મુજને શી રીતે ?

શાદુલચિહીરિત.

યોને કલેષ અદેષ ને વિપદા, રાસિ જગે દહજવે,
હોને દ્વેષ વિરોધ ગેરથી કરે, વ્હાણી જગે આ જાવે;
મારે છે ગુરૂર મરુતપરે, દુઃખો મું તેને કહે !
મારે ગિત ! સદૈવ સ્વરૂપ રહીને મંસારમાંથી વડે,
ભાવે મધન સાધીને જામવડી, દષ્ટાપદે ને રહે,
સાધી વૃષ્ટિનિગમ ને મન દાથી, સ્વાત્મા સદા ને સદે;
જાણે રામ વિરામ એક જગમાં, તેઓ ન તાપી મરે,
મારે ચિત્ત ! સદૈવ સ્વરૂપ રહીને, મંસારમાંથી વડે.

(૨)

(લેખક : જમનાદાસ ગંગાદાસ મહેતા—વૃંદાવન.)

શાદુલચિહીરિત.

ધૈર્યે શુભ સમુદ નિત્ય, વધજા આપે બધા પાસને,
જો છે તારિક દહ, કેમ તજવાં, જ્ઞાન-દ ઉદ્ધારને.
છે શી દહ સમર્થ : કશું હિરે, કદમણ તારું મરે,
મારે ચિત્ત ! સદૈવ સ્વરૂપ રહીને, મંસારમાંથી વડે.

મુજા માદકોને વિજ્ઞાપિઃ—

ત્રીભ વર્ણના અંશ પૂરા થયા
જેટલે તે વર્ણનું સ્વાજનમ
મોક્ષનું જાણી દોષ તેમણે
સત્વર મોક્ષની આપણ વિજ્ઞાપિ
કર્મી જના અને મોક્ષા વર્ણના
માત્ર અંશ પ્રકટ થયું થઈ
ચુક્યા જના જેટલાક યાદોના
તરૂથી દહ સુધી સ્વાજનમ
આનું નથી. દવે તેઓ ત્રીભ
અને મોક્ષા જને વર્ણનું સ્વા-
જનમ સામનું મોક્ષની આપણે
તો મદદ ઉપકાર થશે. નીદાન
ત્રીભ વર્ણનું સ્વાજનમ તો
વગર વિદ્યાને મોક્ષની આપણ
પણ કરશે જ જેવી આપણ
મખામાં આવે છે.

૦૫૦ શ્રે ૦

(ઘ) ' જીવનનું કર્તવ્ય. '

(અવતરણ કરનાર જમનાદાસ ગંગાનામ મહેતા—વડોદરા.)

૧ શ્રી નૃસિંહવાણીવિદ્યાસ—દ્વિતીય પુસ્તક.

- (૧) હે મનમહારા, હૃદયકમળમાં પેલી દરિમય યાને,
જાવમૃત્યુજરા, જન્મભાંદિ કામધી તું સહજ ટળી જાને. (૫૬ ૧૧)
- (૨) અનુભવશિખરે જાવની આઘા ધરજો,
હો જીવ તું અન્તરુ શુદ્ધિ કરજો,
મારા પીરા રે, જન્મભાંદિ જીતા જ મરજો (૫૬ ૧૨૦)
- (૩) જન્મમાં જન્મનું સાર્યાંક હોમ ને કરતું,
તો બાપ રે, સદાજાલપણે જ ઠરતું,
મન મારી રે, સ્વરૂપ વિચારને કરતું,
ધીરે ધીરે રે, મૂળમાં જઈને વિખરતું (૫૬ ૧૨૧)
- (૪) અધિકારી રે, આજ વિષયની ટણી
મન નિશ્ચિતમાં લાજો (૫૬ ૧૨૬)
- (૫) જીવ સમજને જીવપણું શોધીએ રે,
ને કું સાચો થયો છું અવધ
જન્મ મૃત્યુ બધ મોઝ થય હો વિધિ રે,
શા કેપાયે યવાપ સર્વજ (૫૬ ૧૫૨)
- (૬) સાપક યરા, ને જીતો તો મનરિપુ એક જ જીતો,
જેથી પૂરા, પડિત ને કવનો સમૂહ રહે બહીતો (૫૬ ૧૭૪)
- (૭) હો સાધુ જગતમ કળ ચરી રહેના
બાજા વિષયો સમ ત્યાગિ રે, અવતરને વહેના (મિથલાવાનાં ૫૬-૭૭)

૨ શ્રી નૃસિંહવાણીવિદ્યાસ—તૃતીય પુસ્તક

- (૧) હે મન પ્રેમની ધારા સાધી રે, દરધડી દરિએકમાં ધાને રે,
વિષયવિદ્યાસની ધારા આ કુડી વીરા, માન કહ્યું તો તું ના રહાજો રે (૫૬ ૫૪)
- (૨) જન્મમાં મોઝ પેરા ના કામ, હે જન્મ તો આપાની કમાઈ (૫૬ ૬૩)
- (૩) જન્મ ધરીને આપો રહો રે જન્મમાં તો,
શુ રે કમણા મારા પીરા વિચારો રે જી (૫૬ ૭૪)
- (૪) જીવ જન્મીને, આ કર્તવ્ય વિચારી મુખ્યમય થાને,
શિખ માને તો, મિથ્યા નદ ધરી ચ જાને નવ ધાને (આશુ ૧૬ ૮૭)

- (૫) આ જન્મરજુઃખ જવા રે, મનને તો,
-દરિમાં શમાવે રજુધીર, શંભાળી રેછ.
(૫૬ ૯૪)
- (૬) સમજને, બકિત પ્રમુતી કરો બાપ રે,
જેથી સુડે દુઃખ જાવ શમાઈ.
(૫૭ ૧૦૪)

૩ શ્રીસદ્ગોષ્ઠપારિજાતક—પ્રથમ પદસવ.

- (૧) પત્ર ૭—છટ્ટમરજુ કરતાં, આવતા પ્રારબ્ધવેગને ભોગવી પ્રમત રહેજો, આ મંસારના અસારપણાને વિરમરજુ કરેશો નહિ. દુઃખદ દેહાધ્યાસને દુર્મલ પડેતો અનુભવતા રહેજો. પ્રાપ્ત પદાર્થ તથા પ્રમંથમાં રચખવજ્ઞાન વૃત્તિદ્વારા કરતા રહેજો. અપ્રાપ્તનો આતુર છટ્ટાથી રહિત રહી જેઠમુકત રહેજો. નિત્યપાપ રચખની મથાર્થ અપ્રતીતિ મનાયા છતાં પ્રતીતિરૂપ જ નિયમથી નિત્યમુખની અભિવ્યક્તિ અનુભવતા વૃત્તિને જામવજ્ઞેતા રહેજો. છટ્ટઅનિદમાં વૃત્તિને સમજાવવડે સ્વપાપેલી જોવા થોડા વેગ રાખતા રહેજો.
- (૨) પત્ર ૮—રજુમયી માયાના કાર્ય પ્રપંચરૂપ સંસારમાં તથા શરીરમાં જ્યારે જ્યારે દુઃખજનક પ્રસંગો આવી વૃત્તિને વિકલ થવા સંભા આજે તે જ ફળે ' આ વિનાશયોજન હંતાપને પ્રતીતિ ઘરાવનારી વિચિત્ર સ્વમાયગાલી માયાનો પ્રમાદ છે ' એવા બાવલો તેના ઘાતા તથા દૃષ્ટા થઇ પ્રત્યેક પ્રભંધમાં ભેગનારૂપે ખેંચાતા દારૂ કરી નિરામય રચખની લક્ષણ કરવી અને સ્વતંત્ર રહેવું.
- (૩) પત્ર ૧૦—પદાર્થપ્રાપ્ત અરિથર હોવાથી અતિ કષ્ટવડે પ્રાપ્ત કરવા થોડા તથા રહેજુ કરવા થોડા પણ જુદિમનોએ કાંઈ માન્યું નથી. અને આ વિચારથી જ સુત પુરો સદગ પ્રાપ્ત પદાર્થમાં જ સંતોષ માનતા છટ્ટમરજુપૂરક સુખથી આનુષને વ્યતીત કરતા રજા છે, અને દવે મહી પણ સુત પુરોએ જેમ જ કતવ્ય છે.
- (૪) પત્ર ૧૧—અન્તઃકરજુને આસક્તિપૂરક મમતવતા અવ્યાસમાં ન જોડતાં તેથી છૂટવાના અવ્યાસમાં જોડતાં રહેજો. x x x જે કંઈ રાજાવસતાથી વિરોધી અથવા અદિરોધી થાય તેને જોતાં જાણતાં ઘસારી રહેતા વિચારના રહેવું અને મિથ્યા મંકથવિકલ્પના પ્રવાહમાં પડતા અટકવું.
- (૫) પત્ર ૧૪—અનુસૂત્રપ્રતિકૂલતા ભોક્ષા ન થતાં દષ્ટા અથવા ઘાતા માત્ર થવામાં સુખ છે. તેમ થવું ને આનંદમાં રહેવું.
- (૬) પત્ર ૧૬—આધિકે તેા ત્રાસને તથા આપત્તિને જોવા છતાં પણ તેનાથી ન પ્રભાવિત થવું રાખવો.
- (૭) પત્ર ૫૩—આપણા મનને જ જેવો અવ્યાસ આપના રહેવું કે તે સર્વ વ્યવહારના શોધવાથી છતાં પ્રેમને ન અનુભવે.

- (૮) પત્ર ૫૭-આ સંસાર કેવળ મોહનો પ્રવાહ છે એમા મોહથી મુક્ત થઇ નિકળવું એ જ કર્તવ્ય છે.
- (૯) પત્ર ૬૬-આ પ્રવાહમા વહેનાર સર્વ પ્રાણીએ એ પ્રવાહપતિત અવસ્થાથી છૂટવું તથા પ્રવાહમાં હોવાપર્યન્ત તેનાથી થતા શોકમોહાદિથી મુક્ત રહેવું એ જ માત્ર કર્તવ્ય છે.
- (૧૦) પત્ર ૯૮-આ સંસારપ્રવાહમા વહના પ્રાણીવેક પુરોગે અન્યમાં રહેલી મહામોહ-રૂપ છદ્મઅન્યથી છાંટના ચિન્તનવડે છોડી નાખવી, તથા પોતાના મુકાપછાતો અનુભવ કરવો એ જ માત્ર કર્તવ્ય ગણ્યું છે.
- (૧૧) પત્ર ૯૨-અન્તઃકરણના શુદ્ધ સારિક પરિણામદ્વારા અભિવ્યક્ત થતું સ્વરૂપસુખ અભેદકાને અનુભવવું એ જ કર્તવ્યનું ચિહ્ન છે.
- (૧૨) પત્ર ૯૬-સર્વેષા ઈશ્વરની સત્તાથી જે થાય તે જોતા શુભાશુભ સદન કરતાં રહેવું એ જ સુચને કર્તવ્ય છે.
- (૧૩) પત્ર ૧૦૯-સદા અનેક પ્રધરના ઉદ્ધોમમાં વર્તતી રૂપિને જ્યારે ત્યારે અને જ્યાં ત્યાં કષ્ટાક્રિમુખ કરતા રહેવું, એ જ વ્યાવહારિક સ્થિતિમાં સુગમ તરણોપાય છે.
- (૧૪) પત્ર ૧૧૧-સાધકને તથા પ્રાપ્તિવેક પ્રરૂપને વસ્તુમા ચિત્તનું અનુસન્ધાન રાખવામા તથા વિવચ્ચલ્લેષદ્વારા થતી આસક્તિથી મુક્ત રહેવામાં સાવધાનપણું રાખવું એ જ માત્ર કર્તવ્ય હરે છે.
- (૧૫) પત્ર ૧૧૨-સર્વેષા ચિત્તની પ્રસન્નતા જાગૃતી એ સર્વ સાધનોમા મુખ્ય સાધન છે.
- (૧૬) પત્ર ૧૨૬-સુખ જે નિત્યપ્રાપ્ત છતાં સ્વભાવથી અપ્રાપ્તવત્ પ્રતીત થાય છે તેની નિત્ય પ્રાપ્તવત્ પ્રતીતિરૂપ પ્રાપ્તિ કરવી એ તથા છાંછા પ્રવત્નરિતી પશુ પ્રાપ્ત થતા કુખની અપ્રતીતિરૂપ નિત્ય નિરૂપિત કરવી એ જ પ્રમાણનું પ્રાપ્તવ્ય કર્તવ્ય છે.
- (૧૭) પત્ર ૧૪૦-વિવેકી પુરો પ્રતિકૂલની પ્રાપ્તિના રામરે ખેદમુક્ત રહેવું એ જ માત્ર કર્તવ્ય છે.

(અપૂર્ણ.)

બહેર ખબર.

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજી મહારાજના તથા શ્રીમત્ જોશલાલ જીવનલાલ (માસ્તર સાહેબ) ના લેખિત પદો તથા લેખો જે પ્રકટ થયા છે તેવા સર્વે દક્ષ સ્વાધીન રાખેલા (મીનીરાઇટ) છે. તેથી કોઈ માણસ, તેમના અધિકાર પ્રતિનિધિની અમતિ વિના, તે હાપરો, હાપરો, અનુવાદ કરશે, રોકડે ઉતારશે અથવા ઉત્તરણશે કિંવા સંવાદ બજાવશે, તો તે કાયદાથી વિરૂદ્ધ ચાલેલો ગણાશે અને તેની આમે કાયદેસર મગમા લેવામા આવશે.

જમનાદાસ ગ. ગારામ માહિતા.

જોશલાલ જયરાંદર ઝોષ્ટા.

શ્રીમતી જયન્તીદેવીના મુખપત્રો.

શ્રેયસ્સાધક

જોડશે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ધોડો”

॥ ૐ શ્રી ॥

ધ્યાનની ઉપયોગિતા.*

વર્ષ : ૪૮ અંક : ૮
ક્ર. ૧૯૮૩, આપાદ ૧૫૫ ૧
રાશિવાર

તા. ૨૪ : ૭-૧૯૭૭

પત્રપંચદાર :
અવસ્થાપક, આરિઃયમન્દિર
વડોદરા.

વાર્ષિક જવાબ
: કિન્દર્માં : ૨. ૫-૭-૭
દિનપત્રવાર : ૬૪ સિલિંગ.

શ્રી આરિઃયમન્દિર :
નિવાર્ધોનું સજ્જા મૂલ-
શાસ્ત્ર સંસ્થા,
સાત દેવાધામ સંસ્થા,
સદાચ કરના યોગ્ય સંસ્થા,
નિવાર્ધોનું સંસ્થા અપનાર
સંસ્થા,
નિવાર્ધોનું આરિઃયમન્દિર
મળતી સંસ્થા.
૨૫૬ : વડોદરા.

આ પત્ર શ્રી પ્રવાસનિત્ય શ્રિં
પ્રેસ, મોડીયાના—વડોદરામાં
રજીસ્ટર્ડ માધ્યમિયોગ્ય
પરિષદ, શ્રી વિદ્યાર્થપ્રદાન
વરદ્વા પ્રકાશક,
ગ્રેવિન્દાવાલ અંક વિવેચી-
મંદિર ધામ્યુ અને પ્રકાશક
શ્રી નિયત્વ કલ્યાણ,
વડોદરા, એ રજીસ્ટર્ડ પ્રકાશક
કર્તા તા ૨૪ ૭-૧૯૭૭

વાચન એ મનુષ્યના અન્તઃકરણમાં અમુક વિચારને રચાવનાર તેમ જ રિચર રાખનાર છે, છતાં જો અચાત સંસ્કારરૂપે કંઈ આવજીને મળ્યું છે કે જેના પ્રેરણા આપણે પ્રેરણાએ જીએ, અને જેની સુધારાની આપણી વિનિષ પ્રકારની અભિપ્રાયભિતિ થવા કરે છે, એ સંસ્કારોની વિશદિ અને એમાંના દુષ્ટ સંસ્કારોનો દાવ કેવડ વાચનવડે થાય એમ લાગે છે ? મનુષ્ય પોતાની જીવિતીપર વાચનવડે અમુક પ્રકારના પદ આપી શકે, પરન્તુ જીવિતી પ્રેરક સંસ્કારો જે પ્રકારના દાવ છે તે પ્રમાણે જ જીવિતી પ્રગતિ થાય છે, અને તેથી જ જાનામિ ધર્મ ન વ મે પ્રગતિ : જાતામ્પર્વન મ વ મે નિહતિગાં આદિ વચનો મનુષ્યના અન્તર્ગત સંસ્કારમળ્યું સાદાર્થ વા પ્રાધાન્ય સમયે છે. આથી વાચનમનનવડે જીવિતે સુચરકારી કાપે કરવાની અનિવાર્ય જરૂર છે : પરન્તુ તે જીવિતે ઉપરથી ઉદ્ગમ કરે, પશુ તેના બીતરમાં સંસ્કારજન્ય જે માસિન્ય દાવ છે તેને નિવૃત્ત કરવામાટે દો વધારે સદમ સાધનની અપ્રત્ય છે

આને માટે ચદાપુરુષો કહે છે કે શાપ પશુ વરગુના વિચારવાગા ચિન્તનવડે મન વિતારવશું બને છે, પરન્તુ તે પોતાના ધર્મ વા રાવાવને નિષેદ કરી શકતું નથી, અને મનુષ્યની અન્તર્ગત સદમ કામનાઓ ન્યાં પર્વન્ત સંસ્કારરૂપે વિવમાન છે, ત્યાં પર્વન્ત એ મનુષ્યનું જીવનવશ શાપ કહે પશુ હરી હરી કૃત્યાવિના રહેવાનું નહિ આથી તેને નિઃસેષ લખ કાવામાટે જેનાદ્રાજા જીવતની વિચમાનતા રહે છે, એ સંસ્કારમળ વા કમનાને શુદ્ધ વા દ્યવ કરી દેવાની જરૂર છે વધારે એ ૬ થ ૬૪ મેવમ નિર્ણયભાર પામી નામ છે ત્યારે પછી તેને પુનઃ અંકુશિત થવાનો પ્રમેય રહેતો નથી, અને આ પ્રકારે વાચનાના સંસ્કારો દાવ કરતાં મનુષ્યનું નિર્વારન ચિત બને છે, અને તે ચિત

અહિરૂ બાપારવાળું રહેવા છતાં બાલ પ્રેમથી કોઈ વસ્તુવિષયક વાસનાપુકાત મરેકારને સહણ કરતું નથી, ત્યારે તે ચિત્ત અતિનિર્મલ થયું મણાય છે, તે સમાદિત જન્મ કહેવાય છે, અને એ જ ચિત્ત મનુષ્યને જીવન્મુક્તારના હેતુરૂપ થઈ પડે છે.

મનની આવી-એક પ્રકારથી કહીએ તો શુષ્ક અવસ્થાને પ્રાપ્ત કરવા માટે મનને બહાના વિષયના પોષણની જરૂર નથી, પરંતુ અન્તર્ગત જે સદમ વાસનામય સંસ્કારો છે તેને દબા કરવાની જરૂર રહે છે. આ દબા કરનાર શાનાગ્નિ છે (જ્ઞાનાગ્નિ : સર્વ કર્માગ્નિ ઇત્યેતિ), પરંતુ તે જ્ઞાન આ બાલ વાચન વા મનનમાત્ર નથી, એક પક્ષથી તે તેનું પોષક વા સહાયક છે, પરંતુ દિવ્ય અગ્નિરૂપે પ્રકટનાર જ્ઞાન તે છે જે સ્વભાવથી જ પ્રકટવાની સાથે જીવંતની ક્ષિપ્રતા આનંદ હેતુરૂપેને દબા કરવા મગી પડે છે પતિવત્તાના પગમાંથી કે દાસ વસત્યાથી તેમાંથી સ્વયંમૂ અગ્નિ ક્ષિપ્ત થઈ તેના રેહને બાળે છે, તેમ આપણા અન્તઃકર્મમાં આ જ્ઞાન સ્વયંમૂ પ્રકટ થઈ તે અન્તર વાસનામય સંસ્કાર જે જીવંતના હેતુરૂપ છે, અને જે કશાથી દબા થતા નથી, તે એ સ્વભાવથી ક્ષિપ્ત થયેલા જ્ઞાનઅગ્નિવડે કાશ રૂપ બ્રહ્મ છે આ પ્રકારનો સ્વયંમૂ જ્ઞાન અગ્નિ માત્ર કોઈ વસ્તુના બાલ ચિન્તનવડે જ થયે નથી, પરંતુ તેની સાથે મન જે અત્યંત બાધિત છે, તેને નિરૂદ્ધ કરવાવડે જ જીવંત થાય છે એ મન જીવંત થયેકાં કહીએ તો આત્માસાથે ભાસે પુનઃ પુનઃ જઈને ધર્મધ્વજ મે છે ત્યારે તેમાંથી દિવ્ય જ્ઞાનાગ્નિ પ્રકટ છે આત્માની સાથે મનનું આ ધર્મધ્વજ કરવાના વિધિને જ સત્ત્વે ધ્યાન કહે છે ધ્યાનવડે મન આત્મારૂપ વસ્તુસાથે વારંવાર સંસ્પર્શ પામવા જાય છે, અને એમ ઉત્તરોત્તર જતા તે વધારે અને વધારે સદમ બને છે, કારણ જેમ જેમ તે આત્માને સંસ્પર્શવા જાય છે, તેમ તેમ તે પોતાની અન્તર્ગત વાસનાના સંસ્કારોને દબા કરતું જાય છે મનની સ્વલતા એ વાસનાઓની અધિકતા છે, મનની સદમતા એ વાસનાઓની નિર્લેપતા છે આથી ભયારે તે આત્માસાથે સાદાવ સદમ થ પામે છે ત્યારે તે સ્વયં નક્ષત્ર થઈ રહે છે-એવા માત્ર જ-દબા રાજ્યમાં ની રિચિત રહે છે, અને તેનું મન જીવંતને પુનઃ જીવંત રહે છે જીવંતરૂપ થઈ રહેતું નથી અને તેમ ભયારે નથી થતું ત્યારે તે મન પરમ પ્રજ્ઞાન્ત અને નિત્ય નિર્વિદ્ય રહે છે તે કહે તે પરમ આનંદમય, અને પરમ પૂર્ણરૂપે પોતાના આત્મામય અનુભવે છે મનની આવી નિર્લેપતા રિચિત મનામાં મુખ્ય સાધન ધ્યાન છે અને તેથી જ પ્રમતે જ્ઞાન કરતા ધ્યાનની રિચિતતા સત્ત્વે કહેવડ છે અધિવાના વિસ્તાને અટકાવનાર શાસ્ત્રિય તનમનનઆદિ છે, પરંતુ આ જીવો નિર્મલ કરનાર તો ધ્યાન માત્ર છે.

આથી શાસ્ત્રચિન્તનમનનની સાથે ધ્યાનનો પ્રયોગ પણ અનુકૂળ જણાય તો સાધવાનો અભ્યાસ શાખવો ધ્યાનવિના આ તો અગ્નિ, જે કુ અમાત્રના મૂલ કારણને નિર્મીલ કરનાર છે તે ધનરૂપે પ્રકટો નથી

પ્રીગુરુદેવ.

શ્રી યોગસાર.

(અનુભવનાન જવા અર્થે ૭ ના પૃષ્ઠ ૫૧ થી)

પુરુષ દેહકૃત પરિવેદથી રહિત છે એટલે અમુક દેહમાં છે અને અમુક દેહમાં નથી એમ નથી પણ સર્વ દેહમાં છે, અર્થાત્ સર્વત્ર વ્યાપી રહેલો છે, આ સાથે કાલકૃત પરિવેદથી પણ રહિત છે એટલે અમુક સમયે છે, અમુક સમયે નથી અથવા નહોતો એમ એને માટે કહી શકાય તેમ નહોતું પણ સર્વ સમયે એ તો છે, છે ને છે જ. માટે શ્રુતિ કહે છે કે અસ્તીત્વેવોપલબ્ધવ્યઃ— છે એ રૂપે જ એનું યાન કરવું. પુસ્તક રચનાપૂર્વે તે રૂપમાં નહોતું અને તેને કાઢી નાખ્યા પછી તે રૂપમાં રહેતું નથી, સરીર બંધાતા પૂર્વે એ રૂપમાં નહોતું અને કેટલોક સમય બાતીન થયે એ રૂપમાં રહેતું નથી, વૃક્ષ ઉગતા પૂર્વે વૃક્ષરૂપે દેખાતું નથી અને કપાડ મના પછી કે સુકાઇ મના પછી એ રૂપમાં રહેતું નથી તેથી એ સર્વ પદાર્થો કાલકૃત પરિવેદાવાળા ગણાય છે અને તેથી ઉત્પત્તિરાજા તથા વિલય ધરાતા સ્વમાંતરાજા મનુષ્ય છે. પુરુષ એ પરિવેદથી રહિત છે તેથી એની ઉત્પત્તિ નથી અર્થાત્ અજ છે અને એનો વિલય પણ નથી તેથી અનન્ત છે. તમને ધ્યાનથી કે જે સમયે પુસ્તક પઢ્યું છે તે સમયે ખડીપો કે જાદોના પદાર્થો રહી શકેલા નથી તો જે સમયે કસીર દોષ, જે સમયે બીજા અનાતમ પદાર્થ દોષ તે સમયે પુરુષ કેવી રીતે રહી શકે ? પણ એ શંકા કરવી ઉચિત નથી. કારણ કે જે પદાર્થો ક્રિયાવાળા દોષ છે અથવા સ્પર્શરૂપ ધર્મવાળા દોષ છે તેમનામાં જ એ નિયમ છે કે તેવા બે પદાર્થો એક સમયે ન રહી શકે. એક ક્રિયાવાળો અથવા સ્પર્શ ધર્મવાળો, પદાર્થ દોષ અને બીજો તેવો નહિ દોષ તો તેવા બે પદાર્થોને; તેમ જ ક્રિયાશૂન્ય અને સ્પર્શશૂન્ય બે પદાર્થોને સાથે સાથે એક જ સમયમાં રહેવામાં વાંધો નથી. પુરુષ ક્રિયાવહિન છે અને સ્પર્શથી પણ રહિત છે. ક્રિયા અને સ્પર્શ એ પ્રકૃતિના પદાર્થોના ધર્મો છે અને હમણાં જ જણાવ્યામાં આનંદો તેમ પુરુષ પ્રકૃતિથી અપી રીતે જ વિદ્યમાન છે તેથી એ બે ધર્મોથી પણ રહિત છે. આમ હોવાથી પુરુષને જગત્માં સર્વવ્યાપક હોવામાં ભેદ પણ વાંધો આવતો નથી.

ધર્મા આ પુરુષ એ પ્રકૃતિથી, દરમથી કેવલ વિલક્ષણ તરુ છે. પ્રકૃતિ અથવા દરમ સંસ્કારો ત્રણ શુદ્ધરૂપ છે ત્યારે પુરુષમાં એ ત્રણમાંથી એકે શુદ્ધ નથી પણ પુરુષ નિરસેક્ષર છે, નિર્મુલ્ય છે. આમ હોવાથી સુખ, દુઃખ, છાછા, રાગ, દ્વેષ, મોહ, ભય, શોક, ઇર્ષ્યાદિ અને સંસેવમાં કહીએ તો પ્રકાશ, પ્રતિ અને રિપતિ એ સર્વ સત્ત્વાદિ ત્રણ ગુણોનાં ધર્મો હોવાથી પુરુષમાં એ સર્વોનો અભાવ-લાભાવ છે. પુરુષમાં સુખ નથી, દુઃખ નથી, કામ નથી, ક્રોધ નથી, અજ્ઞાન નથી વગેરે. ન્યાયશાસ્ત્રમાં સુખ, દુઃખાદિ આત્માના વિશેષ ગુણો માન્યા છે પણ તે તિદાન્ત યોગશાસ્ત્રને સંબંધ નથી. યોગશાસ્ત્રના નિર્બંધપ્રમાણે આત્માના મનાતા એ સર્વ વિશેષ ગુણો તે શુદ્ધિનામના તરવના ગુણો છે અને પુરુષ એ સર્વથી રહિત છે. તમને સામગ્રી કે આમ બે દોષ તો પછી દુઃ સુખી, દુઃ દુઃખી, મારી છાછા, મારી ક્રોધ ઇર્ષ્યાદિ જ્યારેકાર કેવી રીતે ધાંબ ? એ

સર્વ વ્યવહારમાં “હું” પદવાચ્ય આત્મા વા પુરુષ છે અને તે સુખદુઃખાદિવાળો છે એવી પ્રતીતિ જણાય છે. આનું દત્તર આગળ વિસ્તારથી આપવામાં આવનાર છે, આ વ્યવહાર કેવી રીતે થાય છે તેની ઉપપત્તિ આગળ જણાવવામાં આવશે તેથી અત્ર સંદેપમાં માત્ર સિદ્ધાન્તને જ કહીએ છીએ કે એ સર્વ પ્રતીતિઓ, એ સર્વ વ્યવહાર ભ્રાન્તિરૂપ છે જેમ હું મનુષ્ય છું છત્પાદિ વ્યવહારને ત્યાંપરાએ ભ્રાન્તિરૂપે સિદ્ધ કરે છે તે જ પ્રમાણે હું સુખી છું છત્પાદિ વ્યવહાર પશુ બાધિત સિદ્ધ થાય છે તેથી ભ્રાન્તિરૂપ જ છે એમ આ શાંત જણાવે છે. તેથી પુરુષને નિર્ગુણ કહેવામાં પ્રવૃત્ત ભ્રાન્તિમૂલક વ્યવહારો બાધ કરનાર નથી, સર્વ દરમ વિવેકથી શુન્ય છે, વાસ્તવ જ્ઞાનથી રહિત છે ત્યારે પુરુષ વિવેકવાળો છે, જ્ઞાનરૂપ (ચિદ્રૂપ) છે. આનું દરમ વિશ્વ પરપ્રકાશ છે એટલે પોતાથી કંઈ ને પુરુષ તેનાવડે ભાસમાન થાય છે ત્યારે પુરુષ સ્વપ્રકાશ, સ્વયંભોગિરૂપ છે તેમજ એ કાંઈના વિષય થતો નથી કીપકને આપણે જોઈએ છીએ તેથી કીપક એ માન્ય જ્ઞાનનો વિષય થયો કહેવાય છે તે જ પ્રમાણે પ્રભુતિ દરમ હોવાથી જ્ઞાનના વિષયરૂપ છે અને પુરુષ અવિષય છે, પ્રભુતિ વા દરમ અચેતન છે તેથી તે વિષય થાય છે અને પુરુષ ચેતન હોવાથી વિષયી થાય પશુ વિષય થઈ શકે તેમ નથી, પ્રભુતિદરમ પરિણામ પામનાર છે ત્યારે પુરુષ કૃદરમ રહેનાર છે અર્થાત્ અપરિણામી છે, પ્રભુતિદરમ કાંઈ કાંઈનું પશુ ઉપાધન કારણ થાય છે અને તેથી જ પ્રભુતિ કહેવાય છે, ત્યારે પુરુષ કાંઈના પશુ ઉપાધન કારણરૂપ નથી અને તેથી કાંઈની પ્રભુતિરૂપ નથી. પ્રભુતિદરમમાં મદદાદિ કાંઈના વિકારરૂપ હોય છે પણ પુરુષ તો કાંઈના વિકારરૂપ પણ નથી, આમ હોવાથી જ શ્રીસાંખ્યકારિકા અપ્રકૃતિરચિકૃતિ : પુરુષ:—પુરુષ પ્રભુતિ પણ નથી અને ચિકૃતિ પણ નથી એમ જણાવે છે. (અપ્રકૃતે)

કર્તવ્યઆદેશ.

(સર્વાંક પ ના પૃષ્ઠ ૬૬ ના અનુસંધાનમાં)

નાસવન્ત પદ્ધતેર્નિ અમૂલ્ય ગણી તેનું રક્ષણ કર્યું. તે માટે પ્રયત્ન કર્યો, પછી પણ કષ્ટ સહન કર્યું, મારે પોતાને માટે કંઈ જ ન કર્યું કઈ કોઈમાં સવારથી તે સાંજસુધી, ઉપર વિચાર્યો તેના કચરાને લાવી લાવી સંમલ કર્યો ન જોતાનું નોંધું, ન કહેવાનું કહ્યું ન સાંભળવાનું સાંભળ્યું, ન ચિન્તવવાનું ચિન્તવ્યું. સ્વસ્થમાં યાતેન્દ્રિય, કમેન્દ્રિયતા નિબલ વ્યાપારો કરી કાઢી આપણ ગાળ્યું આજ મહાપુરુષના ચેતનવન્તા કબ્જોએ મને જમાડી

આજસના ત્યાગપૂર્વક જનનનું મૂલ્ય સમજી શું કરું ? માર્ગ દર્શાવ્યો જ છે. શ્રી ગુરુકેવે ભોધકાં અનેક સાધનમાં નિરન્તર મતિને વાલેથી રાખતી. કમે, ભકિત, જ્ઞાનના જે જે સાધનો જણાયાં છે તે તે ઉપદિષ્ટ સાધનમાં સ્થિતિ થવાથી જ કલાણુ છે આ નિશ્ચયે એ માર્ગ વિચારવા માંડ્યો. આરંભક માધકને યોગ્ય વિધિ સમજાયો કે

‘વાચક, ઉપાધિ આદિ પ્રકારે સાધનો તાળી,
અર્થે લક્ષણને જોડી દલિતિને દડે આગા.’

દરિદ્રમરણ એ મરણ સાધન છે. સર્વ પ્રાણી એ યજ્ઞ યજે છે. જપ એ સાધનમાર્ગ-
માનાં ત્રિવિધ માર્ગોમાં એક રવનત્ર માર્ગ મજાણે છે. જપ અન્તઃકરણની ભૂમિકા રહે છે, અન્તઃકર-
મથને નિયંત્ર કરે છે. દરતાં કરતાં સર્વ કાલે યજ્ઞ થકે એવું પ્રમતવાનું એ સાધન છે. જાણ,
કૃષ્ણ, અગ્નિ, શુદ્ધિમાન સર્વથી તે યજ્ઞ થકે છે. આને માટે જાણી શકાય છે. અનેક પ્રકારના
ઉપરકરની તેમાં અગત્ય રહેતી નથી. નિરંકુશપણે વહી જતી વાણીને રોકવાનો આ સમર્થ
ઉપાય છે. પૂજ્ય ગુરુદેવે મોટી મોટી જાન કરાવ્યા, પુરુષરક્ષા કરાવ્યાં, તેના મહિમા આજના
વિચારથી વધારે રજા થયો.

વાચક, ઉપાધિ આદિ ક્રમપૂર્વક જપ થતાં કુલ્ય ઉચ્ચ અવસ્થામાં ચિત્તો રચાણે છે,
ઉપાસથી એકતા કરે છે. આરંભમાં વાચક જપથી નિદ્રા તત્વનો જપ થાય છે. આજન
વધતાં સંકલ્પભેદી તુટે છે, એમ સમજાવું. તદ્વચ્ચ જ મારા તાત્કાલિકીમા રસમાવરમાણે
થકા થકે શીઘ્રથી સાચું અનુમન્ધાન ન થાય તર્વા મુખી ને આનન્દ સાગરો જોઈએ તે ન
લાભતાં દલિત રમપૂર્વક કેમ જોઈએ રહે ? પાછી દલિતને સિધ્ધ કરી આજન શું પ્રત્યેષ્યું છે તે
જેતાં જણાવું— ‘અર્થે લક્ષણને.’

અરેખર, મંત્રતા આદિમાં લક્ષણાટિતિને જોડતાં બહિર્મુખ થરાની મનની નિત્યની રવ
દ્વડી જતાં આનંદથી, રમથી જપ થતાં બીજી દલિતિઓના ન રોકી શકાય એવા વેત્રો શાખી જરી.

પરમતત્વસાથે સંબંધ પામનારી આ લક્ષણાટિતિ જ છે. ભયારે ભયારે અર્થ નાદપૂર્વક
અનેક બલોએ ભમવાનને પ્રાર્થા છે તે સમયે એ વચનો આ લક્ષણાટિતિએ જ ઉચાર્યા છે.
લક્ષણાટિતિ અતિ સૂક્ષ્મ છે, તે સૂક્ષ્મથી સંબંધ બાંધી શકે છે. લક્ષણાટિતિને મંત્રાર્થમાં જોડી
જપ કરતાં ઉપાસ મૂર્તિના દર્શન કરવા સુમળ છે. આ પ્રમુખી મૂર્તિ સંપ્રુખ જણાતાં કેવા
ભાવો જાગતાં હશે ? તે માટે ૫૦ વિધવચી જણાવ્યું છે કે

‘સંપ્રુખ રચાણી છદની રમ્ય મૂર્તિ રહું કદી ન્યાગી,
એકામતા દદ કરી જિન આતાપણું દડે આગા.’

અતિમોહર, સાંપ્રુખારી એ કિંબમૂર્તિને નિર્નિમેષ ભાવે જોતાં જોતાં એકામતા થમ
જાય છે, જોવાનો પુરુષભાવ રહેતો નથી. પરિણામે જિનત્વ રહેલું નથી, છદથી એકતા
અનુભવાય છે. આ પ્રકારના અનુભવથી ઉત્થાન પામતાં એ વકિરસર્ગમાં ભીંભયેપું ભક્તદુહમ
શું કરવું હશે ? તેને દર્શાવતાં જહુ સુન્દર રસમરિત પંક્તિઓ વાંચો—

‘પ્રેમનીઃકષ્ટપ્રતિ કદી જાણી નહતાં યેતી ને કાલી,
પ્રેમામુદડે કદી છલ્લના દડે ચરણ પ્રણામી.’

વાહ ! મહાપુરુષે કર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાનમર્ગો સાધકને લમ જાય છે એ કેવું સૂક્ષ્મ.
એવું છે ! ઉચ્ચ પ્રકારનો ભક્ત ઉપાસ મૂર્તિમાં એકના અનુભવી જાગત થતાં .

પરમાત્માથી વિશેષ બાવ પામેથી હોવાથી કહી કહી તે એમભણ વ્હાલ ॥ વચનેા વહે છે, આનન્દથી નાચે છે, કહી છાપના પ્રેમમા સ્તબ્ધસરખો થઈ રહે છે, જગતના કોણ પણ પદ્મથી તેના હૃદયને સ્પર્શ કરી શકતા નથી નવસિંદમહેનાઆદિ અનેક ભક્તઉદ્યોગી સમગ્રપ છે કે તેમના હૃદયની આ પ્રકારની રિયતિ ક્ષતી ભક્તહૃદય થણુ મધુર હોય છે, જેથી એ ભાવની વિશેષ ભક્તિ થતાં આપથી વહી જતા અગ્રથી પ્રભુચરણે અભિનેષ કરે છે એ જગતની રમણી કેવલ અભિન હોય છે આ રીતે અન્તરૂ બહિરૂ સદા સર્વદા એકત્વ અનુભવે છે પ્રભુને સન્માર્ગમાંથી થતા પ્રાર્થના કરી ક્ષતી તે પ્રાર્થના જરૂર કરી મારી જા મતિને જામવ કરવા કેવો પય બતાવેા ! પૂજ્ય શ્રીમાન્ વિશ્વવંશપ્રતિ પદ્મ મારું હૃદયના ભાવભર્યું નમન થઈ અમુ વળી જોયું તેા જણાયું કે

‘ સંયમ સાધુ હું વળાવતથી આસનો વાળી,

કહી ઈશ સુગંધાર પિ તલામાં પ્રાણ પણ ધાલી ’

અનેક અનેક રીતે પ્રવત્ન કરતા ઈસિતાઈ સિદ્ધ થાય છે. માત્ર એક જ અમલ કરવો જોઈએ કે આજસલા તમાપૂર્વક અખડ રસભર્યો પ્રવત્ન કરવો આ વચનેામા પણ જણાવ્યું કે ‘ સંયમ સાધુ-વતથી ’. જ્ઞાતિને જરા પણ ઢીલી ન પાડવા રેતા મહેનત કરી-વતથી નિત્ય આ-સનબાદિ જે શરીરમનઆદિના નિક શો કણજાનું મહાન એક અંત છે તે કરા જણાયું અને તે મટે શુ કહ્યું ? પ્રતિવિવસ. આને યોડું જાણ્યું તે કહ્યું, ક્ષણિક ઉત્સાહ થયો, ચર આઠ દિવસે મુખી કીધું એ રીતે કરવાનું નથી, એ સારી રીતે સમજાયું. આસન પહોંતા પ્રાણાવામના સાધનથી મુખ્ય તથા નાહીમાં પ્રાણ પ્રવેશાવતો બોધ મળ્યો. મનના લેખને યશઃકનાર પ્રાણ યામ એ સર્વોત્તમ સાધન મનાયું છે, તે પણ હપરતા વચનથી સમજાયું. સાધનસમારકમા પૂજ્ય શુકરેવ આ સર્વ ક્રિયાઓ પ્રબોધિતા તેની રમતિ જમી પ્રાણાવામનું સાધન શુભમ્ય હોવાથી સર્વને પૃથક્ પૃથક્ પણ ચોતે ક્ષોવતાર મને તો સર્વ વિચારથી એક જ નિષ્કપ થયો કે સાધનમાત્ર જાવયાં તો થણા પણ વિચાર્યા નહોતા અને કમપૂર્વક ન કરવાથી જ્ઞાતિવિરોધ થયો નિધિપૂર્વક અનેક અનેક સાધનમાર્ગે જતા પરિણામી રિયતિ વર્ણવતાં લખ્યું છે કે

‘ જાગની આ ભવની વેલ, દષ્ટક હું સધ ઉચાળી,

કા જે હજીવનુમદરવિમલો મેં ક્ષિતિજમાં ભાળી. ’

પરમાત્માથી અભેદભાવને પામતા આ શરીરપ્રતિની પ્રીતિ રહેતી નથી અનન્દ પદાર પ્રભુનેા અનુભવ થતાં મન સર્વથી પર થઈ રહે છે સાધનજલથી આ પ્રકારની જ્ઞાતિ ઉદભવતાં પ્રભુકૃપાના કિરણ તે પ્રત્યક્ષ અનુભવે છે અદ્વૈતમતજાણો બન્ધન ઉપજાવનાર છે તે જતા મનુષ્ય મુકતાવતો અનુભવ કરે છે આવી અવરણ પ્રાપ્ત થવી એનું નામ જ કલ્યાણ છે. ત્યાં જ સાચું સુખ, શાન્તિ, વૃદ્ધિ, આનન્દ છે

પૂજ્ય શુકરેવતા ચરણમાં મનના ઉછળતા ભાવપૂર્વક નમન કહ્યું એ જ પ્રાર્થના કરી કે મનેા ! મારો પ્રવત્ન નિમિત્તારપ મેખી કૃપાદૃષ્ટિ વર્ણવજો આ વિચારના અન્તમા મારી આ વિચારસૃષ્ટિ પણ સકેલાઈ.

ધીરપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં. ૧૯૬૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષ વર્ગ— (૧) ‘ જીવનનું કર્તવ્ય. ’

(અનુસન્ધાન ગથા અંક ૭ પૃષ્ઠ ૫૬ થી)

(અવતરણ કરનાર : જમનાદાસ અંગારામ મહેતા—વડોદરા.)

૪ શ્રી ત્રિભુવનવિજયી ખર્જા—પૂર્વાર્ધ.

- (૧) આ મન જે જીવને પોતાના વેગમાં જ તાણ્યા કરે છે તેને તે વેગથી બચ્છ કરીને આ જીવ પોતાના અનુકૂલ માર્ગમાં સ્થાપિત એવું સામર્થ્ય મેળવવું એ જ આ જગતમાં જન્મ લેવાનું સાચું કલ્પ એમ મને લાગે છે. (૫૦ ૨૬)
- (૨) અનંતમાં રહેલા દૃઢ વૈરાગ્ય જ ત્વગરૂષ હોવાથી સુખનો સાધક છે, અને તેથી તે સર્વ સુખેષ્ઠકે સેવનયોગ્ય છે. (૫૦ ૫૧)
- (૩) સંસારમાં અન્તઃસરથમાં સર્વ પ્રયત્નો સાક્ષી આત્મામાં લય કરીને જીવનસુખ થવું અને તે સાક્ષી આત્માને સમસન્ન પરમાત્માથી અબેદ સ્વરૂપે અનુભવી પુનરાવૃત્તિરહિત થઈ કૃતકૃત્ય થવું એ જ કર્તવ્ય મનાવું છે. (૫૦ ૧૦૫)
- (૪) આ બધે મમત્ત્વના નિરાસપૂર્વક સ્વસ્વરૂપાવરણ કરવું (૫૦ ૧૦૬)
- (૫) જેમ ઈશ્વરનો કૃપા પ્રાપ્તિય છે તથા તે નિમિત્ત કરવા યોગ્ય ક્રિયાને સુખ્ય કર્તવ્યરૂપ મળી છે તેમ જ હૃદય મદનમાઓની કૃપા પણ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય વસ્તુઓમાં સુખ્ય છે અને તે નિમિત્ત કરવા યોગ્ય ક્રિયાઓ પણ જગતમાં સુખ્ય કર્તવ્યરૂપ છે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી રાખવો. (૫૦ ૧૨૭)
- (૬) આ વ્યવહારધર્મને સેવતાં સેવતાં જ નિરંતર દુઃખને આપનાર ઇન્દ્રિય, મન તથા વાસનાને વશ વર્તીવરામાં સંવચ્છાનપણું રાખવું. (૫૦ ૧૨૮)
- (૭) દુઃખરૂપ પદાર્થોમાંથી જોનવડે સુખભૂતિ મલી જાય એવું તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા ઉત્કૃષ્ટ રાજ્યો x x x આ ચરીરપદાર્થનો સદરાસ જાણીને x x x નાં સુધી રહે ત્યાં સુધી તે તે પદાર્થોનાં રવરૂપને જાણીને તે તે પદાર્થપ્રતિતી વિશ્લેષ આસક્તિને કમે કમે પાત કરતાં ત્યજીને આમાન્ય આસક્તિવડે તે સેવચયોગ્ય પદાર્થોને સેવવા, અને પમાત્ત કેવલ આસક્તિરહિત થઈને સુખમય થવું અર્થાત્ તત્ત્વાકાર થઈ રહેવું. (૫૦ ૧૩૫)
- (૮) આ જીવેએ તે પોતાની અવ્યવસ્થાનો વિચાર કરી રહ્યા દુઃખને આપનાર અન્તઃકરણમાંથી સ્ફુટ થતી સર્વ મામનાઓનો નાશ જ કરવો મટિલ છે. (૫૦ ૧૫૫)
- (૯) સર્વને સર્વ પ્રાર્થના અનર્થની પ્રાપ્તિનું સુખ્ય કારણ આ જગતમાં શાંતી નોંધીને છોડી તે જ્યાં ત્યાં મન આદા જ આગળ આવીને ઢીલી રહે છે, જેથી મારા સદમા

અનર્થનિવૃત્તિની આશાવાળાએ સર્વ આશાનો ત્યાગ કરવો એ જ કર્તવ્ય છે. (પૃ. ૧૬૮)

(૧૦) શુદ્ધિમન પુરુષોએ તો નિરંતર એ જ વિચાર કરવો ઘટે છે કે આ ઉત્તમ મનુષ્યના ચરીરનું જન્મયુગ સાવડે સાર્યું કે યયું મર્યાદ. (પૃ. ૨૦૪)

(૧૧) આ સંસારમાં સાવધાન પુરુષે અન્તઃકરણ શુદ્ધ મણિ ન હોય તો કરવું, શુદ્ધિ શુદ્ધ સંસ્કારી ન હોય તો કરવી અને મન તથા ઇન્દ્રિયો અત્યંત અનુકૂલ વેગવાળાં ન હોય તો તે સંબંધે પ્રયત્ન કરવો. (પૃ. ૨૩૦)

(૧૨) આ જગતમાં ધર્મબલ જ સર્વોપરિ બલ છે. મનુષ્યને ધર્મ જ સર્વોત્કૃષ્ટ રક્ષક છે, અને ધર્મ જ મરંને પરગોત્કૃષ્ટ શક્તિ આપનાર છે, માટે આ લોકમાં સાવધાન મનુષ્યોએ પોતાના અવિનાશી શ્રદ્ધાબ્જને અર્થે તેમ જ સર્વાર્થસિદ્ધિની પ્રાપ્તિ નિમિત્તે મદા પ્રયત્નવડે ધર્મને જ સંપાદન કરવો તથા સેવવો ઘટે છે. (પૃ. ૨૫૩)

(૧૩) આ દરમ પદાર્થોમાં જે મને તેમના પ્રતિ આસક્તિવડે ઇવનપર્વત કલેષ તથા અન્તમાં અધોગતિના આપનાર છે, તેમની આસક્તિનો ત્યાગ એ જ મારું અન્તિમ કર્તવ્ય છે. (પૃ. ૨૫૮)

(૧૪) અધિકારીએ પોતાની મતિનો શુદ્ધિમાં આમદ સખવો. સાધકની નિર્મલ મતિ જ શુદ્ધિપ્રદના આનુમદપાત્ર કરવા સમર્થ હોય છે. (પૃ. ૨૬૦)

(૧૫) કામનો ત્યાગ જ સુઆવિર્ભાવ કરનાર છે, માટે તું કમવડે સદા કામના ત્યાગમાં યત્ન કરતો રહે. (પૃ. ૨૬૧)

(૧૬) અનેક પ્રકારના સ્વાનુભવથી તા પરાનુભવથી નિશ્ચય કરેલાં દુઃખ કે દુઃખના દેવુને યોગ્ય પ્રયત્નથી દાખવા અને તેને અનુકૂલ માની બેઝેલી મતિ સુધારીને સુખાર્થે સુખનાં સાધનોનો નિશ્ચય કરી તેમને યત્નથી સાધવાં. એવિના અન્ય મનુષ્યનું કર્તવ્ય નથી. (પૃ. ૨૬૬)

(૧૭) આ જગતમાં અરેક જન્મેલો તે જ મનાય છે કે જે દુઃખદય જન્મનાં કારણોનો ઉન્નટક કરે છે અને ખરું જોતાં મરણને પામેલો પણ તે જ છે કે જે પુનઃ પુનઃ જ્ઞાતી પ્રાપ્ત થતાં દુઃખદય મરણનાં કારણને સદાકાલ માટે દાળીને સ્વતંત્ર મધ અવિક્રિય સ્વરૂપને પામી રહે છે. (પૃ. ૨૬૬)

(૧૮) દરમ પ્રતિનો મોહ જ આ જીવને અધોગતિ કરાવનાર છે માટે તમારે સદા બમવદાર સેવતાં સદા મોહનો જય કરવા ચત્ન રાખવો. (પૃ. ૨૬૭)

(૧૯) આ જન્મમાં પોતાના મ પત વર્ણાદિ ધર્મોનું પાલન કરતાં, ઇષ્ટપરાયણ મિત્ત કરતાં, નીતિધર્મવડે અન્યસાથે વર્તતાં, ઉત્તરીયર ઉચ્ચ અધિકારને સાધી દુઃખમાત્રથી સુદૃઢ થતા આ જન્મચુસુરૂપ સંસ્કારને તરવો એ જ તમારું ખરું કર્તવ્ય છે. (પૃ. ૨૬૯)

(અપૂર્ણ.)

શ્રેયરસાધક

જેટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

“શ્રેયરસાધક”નો નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ધોર”

॥ ૪૦ શ્રી ॥

વર્ષ : ૪ વર્ષ : ૯
સં ૧૯૬૩, આખર ફાલ્ગુ ૮
શનિવાર
તા. ૩૧ : ૭ : ૧૯૬૩

પત્રવ્યવહાર :
અવરણપત્ર, ચારિત્ર્યમંદિર
વડોદરા.

વારિક લવ ૧૯૮૪
દિનિકા : ૧. ૫-૦-૦
દિનિકા : ૧૬૫૫ વ. ૪.

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :

વિદ્યાર્થી લલ્લા મુલા-
શાસ્ત્ર સંસ્થા
દાન દેવચંદ્ર સંસ્થા
સદાચર સંસ્થા
વિદ્યાર્થી સંસ્થા આપનાર
સંસ્થા.

વિદ્યાર્થી ચારિત્ર્યમંદિર
મળી સંસ્થા.

સ્થા : વડોદરા.

આ પત્ર શ્રી પ્રતાપવિભવ પ્રિં-
પ્રિં, મોડીઆના—વડોદરામાં
શ્રીચારિત્ર્યમંદિરોના
પરેષ, શ્રી શ્રેયરસાધકના—
વડોદરા પ્રકાશક,

ચારિત્ર્યમંદિર પ્રિં-
મટે છાપ્યું અને પ્રકાશક

શ્રી નિયંત્રક-શ્રીચારિત્ર્ય-
વડોદરા, જે રચના પ્રકાશ-
કર્યું. તા. ૩૧-૭-૧૯૬૩

આપને શાથી વગડીએ છીએ ?

બીજાને હસી દાઢવા, બીજાને દમવા, બીજાને હલકી
વસ્તુતરફ દોરવા, બીજાની ચાડી-ખાડી, બીજાની નાન્દા કરવી,
બીજાના ખરા દોષ છપાવવા, બીજાને સુધરવાની ધડી ઘડી
ટોકળી કર્યા કરવી, બીજાને હલકા ગણી કાઢવા—આવી આપના
ક્રિયાથી આપણે પોતે જ બગડીએ છીએ.

આપણે વધારે સારા થવું હોય તો બીજામાંથી સારાપણું
ચોપવું ભેઈએ. બીજામાં સારાપણાને આપણે ત્યાંથી નથી
ભેઈ શકતા, ત્યાંથી આપણે વધારે સારા નથી થઈ શકતા.
બીજામાં જે કંઈ સારું જણાય તે આપણામાં છે કે કેમ
તે તપાસવું, અને તેવું ન હોય તો તે મેળવવાનું મહેનત
કરવી.

સારું ચિન્તવવું સદા, સારું કંઈ કામ,
સારું સહવું ભાણતાં, સુધરે જીવન તમામ.
સુધરે જીવન આપણું, જાણો જીવન તો જ,
માટે જીવન સુધારવું, સાવધ રહીને રોજ.
ત્યારે જીવન આપણું, સુધરું જાણવું ભાઈ,
મહાપુરુષના મનવિષે, જવ મહાજી નજરુમાં.

શ્રી મુલદેવ.

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિરના વિદ્યાર્થીઓમાં ૫૦ થી શરૂદે
તા ૧૮-૩-૨૬ ની રેજીસ્ટ્રેશન.

त्रिशु.

- १ मनुष्ये स्य हरपात्र ... ... डं, छं, ते.
 २ मनुष्यमा गेहेतु द्रव्य ... ... सत्त्वं, रजस्, तमस्.
 ३ मनुष्य नाडीभिः ... ... छिद्रं, चिभ्रं, सुषुम्णा.
 ४ कर्मणा वेद ... ... सौम्यं, किं ममाक्षु, प्रारब्ध
 ५ प्रकृतिना वेद ... ... कर्ष, पित्र, वात.
 ६ मनुष्येने सर्वं सवनेो हास... ... मर्माभा, भृत्समये, सभाधि.
 ७ संप्रभर्मा साधनाया अत्र ... ... धारणा, ध्यान, सभाधि.
 ८ शुद्धी प्रसन्नता ना साधनेो ... ... सेवा, परिश्रम, प्रक्षिपात.
 ९ मनुष्यद्वार आसी पञ्चतां दुष्टो ... ... आध्यात्मिक, आधिभौतिक, आधिदैविक.
 १० सामान्य मनुष्यनी व्यतीतं यती व्यतीतनी स्थिति ... आधि, व्याधि, विपाधि.
 ११ मोक्षना मार्ग ... ... कर्म, भक्ति, ज्ञान,
 १२ अक्षते लक्ष्यतां साधनेो ... ... धर्म, मनन निदिध्यासन.
 १३ प्राणायामना अत्र ... ... पूरक, रेचक, कुंभक.
 १४ शानता विभाग ... ... सात्त्विक, राजस, तामस.
 १५ कर्मणा यना प्रभार .. ... महत्मानो अनुग्रह, प्रायश्चिन, अक्षयान.
 १६ लक्षणा प्रभार ... ... जहल्लक्षणा, अजहल्लक्षणा, भागव्यागलक्षणा.
 १७ रामानुज मतप्रयोगे व्युत्पत्ता प्रभार... स्वस्वपाज्ञान, अन्यपाज्ञान, विपरीतज्ञान.
 १८ प्राप्तीन हाजर्मा विद्यार्थिने पाणवानां } गुरुकुलवास, विद्याभ्यसन, अक्षयर्ष.
 मनुष्य धर्मो... .. }
 १९ अत्रैवत्यर्थे मनुष्यना कर्तव्य ... ... शितादा, व्यापार, छिद्रिपोर संवत्
 २० भावना प्रभार .. .. यास्तव्ये, अनिवार्या, तुष्टा.
 २१ अप्याराधना नामो ... .. अद्याय, विज्ञान, विपर्यय.
 २२ विद्यार्थिने द्वय्य जनावनार .. .. विद्यारम्भ, नीति, रुग्नित्रो.
 २३ अवरुधना प्रभार ... .. लक्ष्य, स्वप्न, सुषुप्ति
 २४ आत्मा ... .. मुख्यात्मा, मित्यात्मा, गौणात्मा.
 २५ वेदनाभा वक्ष्येष्टा आनन्दना प्रभार ... .. वासनानन्द, अक्षानन्द, विषयानन्द
 २६ छिद्रा ... .. सुषुम्णा, वितेष्णा, सोपष्णा.
 २७ कर्मो हरवाना साधन ... .. मन वाणी शरीर.
 २८ विद्यार्थिने छतवाना दुष्टे ... .. आगम, विद्वता, मोक्षी वरुनेो मोक्ष.
 २९ विपत्ती प्रभार ... .. जन्म, आयुष्, योग.
 ३० प्रारब्ध कर्मना प्रभार ... .. इच्छाप्रारब्ध, अनिच्छाप्रारब्ध, परेच्छाप्रारब्ध.

- ३१ प्रह्लादना वंशमां यथेसा श्रीविष्णुना अनतारो... पराक, दक्षिण, वामन.
 ३२ त्रिहृदनी वरगुप्ते... ... सुँड, मरी, धीपर.
 ३३ वेदांतसाधनां ज्ञाना प्रकार... ... पारमार्थिक, व्यावहारिक, प्रातिमासिक.
 ३४ प्रयागमां योजन यती नहीओ... ... जंभा, यमुना, सरस्वती.
 ३५ समानुक्तगतमन्त्रिरीक्षायेसां तत्त्वो... ... जीव, जगत्, अन्तर्माणी.
 ३६ तादन्त्यना प्रकार ... ... कर्मज तादात्म्य, सहजतादात्म्य, धान्तिजतादात्म्य.
 ३७ बुझाकमां रसेसा ताप ... ... क्षयताप, अतिशयताप, व्युत्तिताप.
 ३८ ज्ञाननी त्रिपुटि ... ... गान, गाता, गेय.
 ३९ कर्मत्रिपुटि ... ... कर्म, कर्ता, कार्य.
 ४० ज्ञान ... ... रयम, भृत्य, पाताळ.
 ४१ वयन ... ... ओषधयन, दिवयन, अद्वयन.
 ४२ होपना प्रकार ... ... अव्याप्ति, अतिव्याप्ति, असंभव.
 ४३ अभय्य अथवायं ज्ञानने छरयस करनार होयो... प्रमातृदोष, प्रमाणदोष, प्रमेयदोष.
 ४४ परिच्छेदना प्रकार ... ... दैवपरिच्छेद, भावपरिच्छेद, वस्तुपरिच्छेद.
 ४५ कर्ममोक्षना विभाग ... ... साक्षात्, आभीय, साक्ष्य.
 ४६ ज्ञानुना प्रकार ... ... अनुपपन्न, देवपुत्र, पितृपुत्र.
 ४७ सज्ञान अज्ञानां रसयो ... ... विराट्, हिरण्यगर्भ, ईश.
 ४८ भास ... ... श्रुताभास, वर्तमानभास, कविभास.
 ४९ त्रिज्ञानां वरगुप्ते... ... दूरतां, वेधं, आभर्ता.
 ५० ज्ञाना गतिना मार्ग ... ... धूमादिमार्ग, अचिरादिमार्ग, जनिमृतिरक्षणमार्ग.
 ५१ महाशक्तिओ ... ... शिवशक्ति, कालाचोदय, जगन्माधुरी.
 ५२ आरतीसमये यता नाद ... ... धरमाद, दुर्द्वीपाद, शेषनाद.
 ५३ साधनप्राप्तना भेद ... ... पाठ्यजन, शास्त्रजन, अनुष्ठानजन.
 ५४ श्रीकृष्णनी व्याजलीलाणां मुख्य स्थानो... गोमुख, भधुरा, वृन्दावन.
 ५५ भक्ति वासनाना प्रकार ... ... सौख्यवासना, शास्त्रवासना, देहवासना.
 ५६ श्रीकृष्णाय प्रदीना भक्तिमां रसायनेसी भक्तिओ ... कृष्ण, अणदेव, सुकेश.
 ५७ ज्ञानभुक्तिनो अनुभव करवनार साधनो ... तत्त्वज्ञान, मनोव्यय, वासनोदय.
 ५८ अर्थवादाना भेद ... ... गुणवाद, अनुवाद, भूतार्थवाद.
 ५९ विविधा प्रकार ... ... उपनिषदविधि, निषधविधि, परित्यज्याविधि.
 ६० ज्ञाना भेद ... ... विश्व, लोक, आर्य.
 ६१ धर्मोक्ति ... ... भक्ति, विष्णु, शंकर.
 ६२ धर्मोक्तिनी यक्तिओ ... ... सावित्री, ब्रह्म, पार्वती.
 ६३ दिव्यमां ज्ञाना प्रकार ... ... प्रादुर्भाव, भूतप्रादुर्भाव, साधुप्रादुर्भाव.

૬૪	ખાલી હાથે ન જવાની દારો...	... રાજદાર, સરદાર, દેવદાર.
૬૫	ખજાના રત્નપદ્મશ્યો ...	... સત્, ચિદ, આનન્દ.
૬૬	અનસુધાને ત્યાં બાલક અનેકા દેવો	... ખજા, વિષ્ણુ, શંકર.
૬૭	કુંતીના પ્રસિદ્ધ પુત્રો ...	... યુધિષ્ઠિર, ભીમ, અર્જુન.
૬૮	વિધોના ક્રમ ...	... ઉત્પત્તિ, રિધતિ, લય.
૬૯	નેત્ર ...	... છી શંકરભવવાનનાં.
૭૦	મુખ્ય મંત્રીઓ ...	... શીવાણી, ઉન્હાણી, ચોમાણું.
૭૧	પ્રપંચવિજ્ઞાપનનાં સાધનો	... અક્ષરશાસ્ત્રકાર, સમાધિયોગ, દ્વેતમિશ્વાતચિન્તન.
૭૨	બાહ્યભૂમા અવતી ભૂતિ ...	... નર, નારી, નાન્યતર.
૭૩	શંકરાચાર્યના દ્વાલ માલતી મંદિર	... ચારણ, ગોવર્ધન, શુ ગેરી.
૭૪	ભર્તૃહરિશતકના શાસ	... નીતિ, શંકાર, વેરામ.
૭૫	મનુષ્યો યતી ક્રિયા ...	... સ્વાર્થ, પરાર્થ, પરમાર્થ.
૭૬	તાર ...	... એક ઉપવીતનાં.
૭૭	વાવના સમકના વિભાજ	... મન્દ, મધ્યમ, નીવ.
૭૮	રામના મન્દિરની મુખ્ય મૂર્તિઓ	... રામ, લક્ષ્મણ, ભગદત્ત.
૭૯	સનત્કુમારના શાપથી થયેલા જ્યવિજ્ઞવાના ભાગ	... દિવ્યવાક્ષ દિવ્યકશિપુ, રાવણ કુબીજી, સિદ્ધિપાળ રત્નવક્ત્ર.
૮૦	શ્રીય કરના દેવતા વિજ્ઞાનની તીર્થસ્થાનો	... કેદારનાથ, અમરનાથ, પાશુપતેશ્વર,
૮૧	મંત્રત્રિપુટ્ટિ ...	... મંત્ર, મંત્રચક્ર, મંત્રદેવતા.
૮૨	પેસા ...	... ટકાનાં.
૮૩	પાષ્ણો ...	... એક પેસાની.
૮૪	વેદાન્તમાં વર્ણવેલા આકાશના નામ	... ષટાકાશ, મહાકાશ, મહાદાકાશ.
૮૫	વન્દનીય, પૂજનીય, શુભ માતાઓ	... શ્રીમર્મદેવી, શ્રીમંજલા દેવી, શ્રીરુકિમણી દેવી,
૮૬	મુખ ...	... દત્તાત્રયની.
૮૭	નવરાત્રિના તેજાનાં દિવસો	... પછી, સપ્તમી, અષ્ટમી.
૮૮	કોઈના પ્રકાર ...	... સમ્પત્તિ, વિગતીય, રવમત.
૮૯	કારણો ...	... આરંભી કારણ, પરિણામી કારણ, વિવર્તકારણ.
૯૦	અજમાસ ગિદ્ધ યનાના સાધનો	... દીર્ઘકાલ, નેરન્તવં, પ્રીતિ.
૯૧	સુગુણ ખજાના નામો	... દિવ્યપદ્મ, સુરાત્મા, અન્તર્ગામી.
૯૨	યોગને સિદ્ધ કરાવનાર સાધનો	... તપ, રસાધ્યાય, ઇશ્વરમુખિધાન.
૯૩	પ્રમાણના પ્રકારો ...	... પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, આગમ.
૯૪	વડોદરામાં યત્રા-શ્રીકૃષ્ણસ્થાનક- અધિકારિવર્માના મહોત્સવો.	... (આપાદી) ગુરુપ્રણિમા, શ્રીકૃષ્ણ-દેવ-વત્તી- મહોત્સવ, કાર્તિક કૃષ્ણ ચતુર્દશી.
૯૫	રામ ...	... રામ, પરશુરામ, બલરામ.

૯૬ અમરત્યત્રયિકો મારેલા અમરો	...	આનાપિ, વાતાપિ, ઇત્યથ.
૯૭ રામનાં મત	...	એકપત્ની, એકરચન, એકગણ્ય.
૯૮ સર્વવાત્સનનો સમય	...	પ્રાતઃકાલ, મધ્યાહ્નકાલ, સાયંકાલ.
૯૯ નારાયણનાં મંદિર	...	બદિનારાયણ, હરમોનારાયણ, નરનારાયણ.
૧૦૦ ભામત્ દયાનાં પ્રકાર	...	ભામત્ ભામત્, ભામત્ સ્વપ્ન, ભામત્ સુપુતિ
૧૦૧ સ્વપ્ન દયાના પ્રકાર... ..	...	સ્વપ્ન ભામત્, સ્વપ્ન સ્વપ્ન, સ્વપ્ન સુપુતિ
૧૦૨ આવેશરૂપ જ્ઞાપનાં { રહેલા અર્થો. }	...	કોષ ધન્ય પદાર્થોનું જ્ઞાન, આવેશરૂપ વૃત્તિનો ઉદ્ભવ, શરીર આન્તર બાહ્ય વિવૃત્તિ.
૧૦૩ કોષનાં કારણો	...	મૂલરૂપ કારણ, અનુકૂલ સ્થિતિ ઉપજવનાર કારણ, ઉત્તેજક કારણ.
૧૦૪ સંકિત	...	સંજ્ઞા, પાદ્ય, સંદારક.
૧૦૫ વૈદિક દેવ... ..	...	અગ્નિ, વાયુ, આદિત્ય.
૧૦૬ જ્ઞાનનો પ્રતિજ્ઞ	...	સંજ્ઞા, અસંભાવના, વિપરીત ભાવના.
૧ ૭ આત્માના પ્રકાર	...	જ્ઞાતાત્મા, મહાત્ આત્મા, સાન્નાત્મા,
૧૦૮ પ્રત્યક્ષથી યતી ક્રિયા	...	પુણ્ય, પાપ, મિત્રકર્મ.
૧૦૯ છાત્રના ભોગાવતનરૂપે શરીરના પ્રકાર	...	સ્વપ્ન, સ્વપ્ન, કારણ.
૧૧૦ દિગ્ધ	...	બાહ્યજ્ઞ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય.
૧૧૧ અમરના પત્ર	...	કર્મી અવતારના અર્થના.
૧૧૨ દશરથશાળની મુખ્ય પત્નીઓ	...	કૌસલ્યા, કૌસી, સુમિત્રા.
૧૧૩ કીર્તી	...	સિધુદેવી.
૧૧૪ જળની બાબતો	...	દિપકરૂપી.
૧૧૫ મહાજ્ઞાનેથી થાય તે	...	સૂર્ય, ચંદ્ર, પૃથ્વી.
૧૧૬ પ્રસાસના માત્ર	...	પૃથ્વી, જલ, વાયુ.
૧૧૭ જન્મજિ	...	સંજ્ઞા પૂજના આચરનમાં ભેદના.
૧૧૮ હૃદયના ભાવ જણાવનાર સાધન	...	ચંદ્રા, વાણી, ભેદિની.
૧૧૯ રાવજ્ઞ	...	બદિરાવજ્ઞ, મદિરાવજ્ઞ, રાવજ્ઞ.
૧૨૦ માતામહાકર્મા આવરણ પ્રત્યક્ષ વ્યક્તિઓ... પિતા, માતા, પુત્ર.	...	
૧૨૧ કાર્મકાં પિતૃવંશમાં ભેદતા પિતૃઓ ... (૧) પિતા, પિતામહ, પ્રપિતામહ. (૨) માતા, પિતામહી, પ્રપિતામહી.	...	
૧૨૨ પત્રમાં	...	શ્રી વામનભગવાને બહિરાશ્વપાસે ભાગેથી શ્રુતિનું જ્ઞાન.
૧૨૩ પાદ	...	રાવત્રીના
૧૨૪ રૂપ (ગાયત્રીના રૂપો)	...	કુમારી, પ્રવા, વૃદ્ધા

૧૨૫	વાહન (ગામત્રીના)	...	...	હંસ, મરુ, વૃષભ
૧૨૬	મંત્રના	...	...	ત્રયિ, દેવતા, ૭૬
૧૨૭	ગામત્રી મંત્રની વ્યાસિતિ	...	...	ભૂ, જીવ, સ્વ
૧૨૮	અર્ચન ..	...	...	સદસાશ્રુત, અર્ચન, મહિષાશ્રુત
૧૨૯	અર્ચિત...	...	...	મર્ચિત, બીજમર્ચિત, ભૂમિતિ
૧૩૦	બીજક ઉત્તવા માટે	...	...	બેઠ, ખાતર, પાણી.
૧૩૧	વાદ ..	...	...	વાદ, જલ્પ, વિર્તા
૧૩૨	પ્રસ્થાનત્રયી	...	...	ભગવદ્ગીતા, ધર્મસૂત્ર, ઉપનિષદ.
૧૩૩	ગામના અક્ષરો	...	...	પરમપૂજ્ય ઓરિંદેવના,

શ્રી જયન્તીદેવો.

સાચો વિકાસ.

ગ્રેમ બિલાપીઓ, ગ્રેમને પૂજે, વિજયાબિલાપીઓ વિજયમાટે વળે, ઐશ્વર્થાભિલાષીઓ ઐશ્વર્થરથાને અજ્ઞસિ આપે' અનાવનન અજ્ઞમેલા આત્માના અનુભવાર્થે' સ્વાર્થશક્તિને કૃત્રિક શાન્તિ સમર્પી, વિજયા વિધવિધ વીર્ણવાન્ વિજયાન્ વીરાત્માઓનાં જીવનના વેગમય વહે-
ણેને નિદાગ્યએ તો સાચો વિકાસ એટલે શું' તેની સંપૂર્ણ સમજણ થડી થો એક બીજ વાળું અને તે થોમ કિસનાક અકુરૂપે પ્રકટ થયું તે તેનો વિકાસ થળી આત્માવસ્થામાંથી યુવાવસ્થામાં પ્રવેશવું એ પશુ વિકાસ આમ પ્રત્યેક વસ્તુ વિશ્વમાં કંઈ કરીને વિકાસને પામે છે આપું વિશ્વ વિકાસક્રમના આધારે ચાલી રહ્યું છે વલ્લભને માટે મરુતુ, હાલુ એ પશુ વિકાસ જ. આમ નરી આખે જોઈએ તો માલમ થડે કે પાછા હાલુ એ વિકાસ નથી, પશુ શાન્તિ ચિત્તે વિચારીએ તો માલમ થડે છે કે પ્રત્યેક વસ્તુને વિકાસને પામવાનું છે જ. હતાએ પ્રકારથી જનતું એ પ્રથમનીય છે માનવી અન્યના દોષો શોધવાને પ્રયાસ કરે તો તે પોતે વિકાસને પામે છે-પશુ તે સત્ય વિકાસને નહિ ધારીરિક વિકાસ કરવો અને પછી પારકાને દમતુ એ ધારીરનો સાચો વિકાસ નહિ. છુદ્ધિનો વિકાસ કરવો અને બીજને છુદ્ધિભલમાં હાંસવાની આકાશ રાખ્તી તે છુદ્ધિનો સાચો વિકાસ ન કહેવાય સાચો વિકાસ તેને જ કહી શકાય કે જે વિકાસથી આપણુ તેમજ અન્યનું ગ્રેય થાય સાચો વિકાસ તો એ જ કે જે જીવનમાં શક્તિ આનંદનાં પ્રતિષ્ઠાપન કરે. સાચો વિકાસ તો એ જ કે જે ખ્યાન કરાવે ખોય વસ્તુનું, પાન કરાવે પેય વસ્તુનું, જાન અપાવે ગ્રેય વસ્તુનું ને જ સાચો વિકાસ કે જે વિકાસને પામ્યાપછી કાંઈ જ પામવાનું કે કરવાનું ન રહે. સાચો વિકાસ કરવો એટલે સત્યમૂર્તિના દર્શનાર્થે સત્યકર્ણાદ્વારા સત્ય પથે ગમન કરવું અનર્તામાં કહું તો સાચો વિકાસ કરવો એટલે સ્વચ્છતા, પ્રીતસાદન અને સૌન્દર્યની મૂર્તિની શાશ્વત, આનાવનત ત્રિવિધતાપરિવર્તકની-અજઞકગતી અખડ તિમિરધ્વજક-છેડુંવલતાના પ્રચારક પ્રજ્ઞાનાં હિરણ્ય હરવમન્દિરમાં નિદાગણના ને કરવા શાશ્વત સુખના આસ્વાદન. બસ એ જ સાચો વિકાસ.

જયન્તીલાલ.

પ્રસાદ.

(વહેંચનાર : શ્રી પ્રમીલા બહેન.)

૧ તમે ચિત્તની પ્રસન્નતા જાળવવામાં પ્રમાદ રાખ્યો નહિ. શુદ્ધિમાન પુરોહોનો એ ન લેવાય એવો નિશ્ચય છે કે ચિત્તની અપ્રસન્નતા એ જગતમાં મોટામાં મોટું હાનિકારક છે. માટે પ્રવૃત્તિથી પ્રસન્નતાને સેવજો. (૫૦ બાપજી)

૨ ચોતાના અભિમાનને મરણ નરમ કરી રાખવું જોઈએ, કારણ સહજા દેખોને સખ અભિમાન છે. (૫૦ બાપજી)

૩ કોઈની પણ નિંદા ન કરવાથી, કોઈઉપર મિથ્યા દ્વેષ ન કરવાથી, કોઈના પણ શુભમાં દોષનો આરોપ ન કરવાથી, કોઈની ખરી આરાનો અંગ ન કરવાથી, કોઈની પણ નિર્જિવ વૃત્તિનું ઉદ્દન ન કરવાથી, કોઈના ઉપકારને બદલે અપકાર ન કરવાથી તથા કોઈના પણ સુખનો વિનાશ ન કરવાથી અન્તઃશુદ્ધિ થાય છે. (૫૦ બાપજી)

૪ પૈસાનો ખરાબ ઉપયોગ અટકાવવા કરતાં છૂલનો ખરાબ ઉપયોગ અટકાવવો એ વધુ જ કઠિન કામ છે.

૫ તમારા ચોતાના વૈરાગ્યક્રમે કોઈ આગળ દરું કહેતા નહિ.

૬ પ્રભુ અને પ્રભુકલતલી વચ્ચે અભિમાન જેવો બીજો અંતરાય નથી.

૭ વૈરાગ્યવિના પ્રભુનો વિચાર ફોડે છે.

૮ સેવક યદ્ય સુખની ઇચ્છા કરે એ અયોગ્ય.

૯ સાધકની નિર્મલ મતિ જ શુદ્ધિરના અનુમૂલને પાત કરવા સમર્થ હોય છે.

૧૦ સાધક જન્મ તો તેનો જ છે કે જે સાધકાદુર્યોગ સાધીને વિરમે છે.

૧૧ સંસાર એ જગાં પણ સારવાળી વસ્તુ નથી એ વાત ભાંડી સુધી માણસના હૃદયમાં ફરતી નથી ત્યાં સુધી તે સારો વૈરાગ્ય મેળવી શકતો નથી.

૧૨ વીરતા ત્રણ બાબતમાં જોઈ શકાય છે; (૧) અગત્યાચરણ ક્યોવિના નિર્વાહ શકાયવો, (૨) જરૂરી સીજ ન મળે ત્યારે પણ પ્રભુની પ્રશંસા કરવી, (૩) વશ પાગલે દાન આપવું.

૧૩ જે દાન આચરણમાં મૂકાવું નથી તે પ્રાણવશરત ચરી જવું છે.

૧૪ સ્વરૂપ જોળન એ સર્વ સાધનમાં ખાસ મુદ્દાની વસ્તુ છે.

૧૫ આ જગતમાં એવો કોઈ પદાર્થ છે કે જે આસર કરનાર ધીર પુરુષ પ્રાપ્ત કરી શકેતો નથી.

૧૬ 'શત્રુ' ન ધટે નિરાશ, ધટમાં પ્રાપ્ત રક્ષાધર્મી,

કોં તો ત્યજવી આસ, કોં મેળવતું નવ ઝગી. (શ્રી ખર્જી)

અમરજીવે વિનતિ : ૫૨મ પૂરુષ ધીરજીવે સાધક તથા સદ્ગુણિ પ્રતિ લખેલાં પત્રો અત્ય મોઢકી આપવામાં આવી અનેકતરફથી સહાનુભૂતિ દર્શાવવામાં આવી છે તે નિમિત્ત તેમને સચેત આભાર માનવામાં આવે છે. આવેલાં પત્રો જોતાં તેમાં જીવનકેપયોગી મદદની જોવી એવી બાબતો છે કે જે સર્વને નિરંતર ચિન્તનીય છે. માટે જેમનાતરફથી તેવાં પત્રો હજી મોકલવાનાં બાકી હોય તેઓ તે દલે અતી ત્વરાએ અત્ય મોઢકી આપવા કૃપા કરશે કે જેથી પુતકે જાણવામાં નિશ્ચય રીતે થવા પ્રાપ્ત નહિ.

શ્રીઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સહિત્ય—(સં. ૧૯૬૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષ વર્ગ— (વ) ‘ જીવનેતું કર્તૃત્વ. ’

(અનુસંધાન તથા અંક ૮ પૃષ્ઠ ૬૪ થયે)

(અવતરણ કરનાર : જમનાદાસ. ઝાંગારામ મહેતા—વડોદરા.)

૫ શ્રી સન્મિત્રતું મિત્રપ્રતિપત્ર-પ્રથમ પત્ર.

(૧) સુખેચ્છાથી કામરાગદ્વારા યત્ન મમત્વ જે અન્તઃકરણને જ પરિણામ છે તે દુઃખનું કારણ છે એમ નિશ્ચય કરીને વસ્તુવિગ્રહદ્વારા પ્રાણીપદાર્થમાત્રના સ્વરૂપનો વિચાર કરીને ચિત્ત્વાસરપૂર્ણ બંધાણેનું અર્થ તથા મમત્વ અવરથ દિવિદ્ય કરી નિર્મૂલ્ય કરતું જે જ પરિણામપર્યન્ત મર્ત્યનું કર્તૃત્વ છે, એમ સિદ્ધ થાય છે. (પૃ. ૨૪)

(૨) આ પાપ તથા દુઃખને જેમ સુખ પ્રાપ્ત કરનારને અન્તરામ કરનાર છે, તેમ જ આ જમતમાં આ પાપ છન્દસીના પાપ વિષયમાં થતી અમર્યાદ આસક્તિ એ પણ સુખમાં અન્તરામ કરનાર છે, માટે તે વિષયોનું પણ વિવેકથી સેવન કરવું, અને તે તે વિષય-પ્રતિની અમર્યાદ આસક્તિ ત્યજવી, એ પણ સાધકનું કર્તૃત્વ છે. (પૃ. ૩૬)

(૩) આ જન્મમૂલકપદ સંસારબન્ધનથી છૂટવું એ જ આ જમતમાં જન્મ ધરંને કરવા ચેત્ત્વ દામ છે (પૃ. ૪૫)

(૪) જેમ સંજ તેમ જ કામના પણ સુખ્ય ત્યજવા શોભ છે. (પૃ. ૫૧)

(૫) આપણી મતિ તથા સત્તાઅધિકાર મહાત્માને ઝોળખી, તેમનાદ્વારા ચેત્ત્વ પ્રથમ પ્રાપ્ત કરીને અને સાધને ઉચ્ચરાનુગ્રહ પ્રાપ્ત કરવા એ જ આ જમતમાં જીવને જીવનની નિવૃત્તિઅર્થ કરવાશોભ પ્રથમ કર્તૃત્વ છે (પૃ. ૫૬)

(૬) અનેક પ્રકારના ઉપાધર્મી પણ સાધકાનતાથી આ ત્રિવિધ કામને ત્યાગ કરવા સંબંધનો દૃઢ નિશ્ચય તથા પોતાના અન્તઃકરણમાં કારણ કરી રાખવો. (પૃ. ૬૮)

(૭) આ પ્રકારના ત્રિચુક્રમાં, પ્રધાનપણે રજસ તમસુથી પ્રતીત થતા બન્ધનથી મુક્ત થવું એ જીવનું કર્તૃત્વ છે (પૃ. ૬૮)

(૮) શાસ્ત્રની પ્રધાનતા નથી પણ ઉપદેશ શ્રી સદ્ગુરુની જ પ્રધાનતા છે; અને પ્રકૃતિ વા સાધના અતિક્રમણમાં ઉચ્ચરના અનુગ્રહની આવરણકતા છે તેથી ઉચ્ચરની ઉપાસના અવરથ કર્તૃત્વ છે. (પૃ. ૭૩)

(૯) (તારે જે કુદાવતી કમળા હોય અને માર્ય વચનમાં વિશ્વાસ હોય તો) વિવેકવડે શ્રુતિરમૂતિઆદિ રુચ્છ અનુષ્ઠાન વા અધ્યયન ચેત્ત્વ શીસશુરુદ્વારા કરતું અને ઉચ્ચરાનુગ્રહનિમિત્ત થી ગુરુગ્ર પ્રસાદને અર્થાત્ અનુગ્રહને પ્રાપ્ત કરવો (પૃ. ૭૪)

(૧૦) તું તારા પ્રાપ્ત વ્યવહારને કરતાં ગુરુઉચ્ચરના નિષ્ઠા રથાપીને પારમાર્થિક પ્રવૃત્તિમાં પ્રતિદિવસ વૃદ્ધિને પામતો રહેજે, અન્ય તારા મિત્ર દિને પશુ તે કર્તૃત્વમાં સ્થાપવો, અને સદા સર્જનેની સત્ત્વિ સેવતાં દુઃખનોના સદૃશ સ્થો નિરન્તર દૂર રહેજે.

(પૃ. ૮૬)

(આપૂર્ણ.)

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યસંદેશ :

“જીવન યોગ”

॥ ઓં શ્રી ॥

મધુર જીવન.

વર્ષ : ૪૭ : ૧૦
સં ૧૯૭૩, માનવ યુગ ૧
સંવત્સર
તા. ૭ : ૮ : ૧૯૭૭
અનુવંશીકર :
અનુવંશીકર, આર્યસાધક
પટ્ટાભાઈ.
વાર્ષિક સવારમાં.
દિનમાં : ૧. ૪-૦-૦
દિનમાં ૨૪૫૦ રૂપિયા.
શ્રી આર્યસાધક :
વિદ્યાધીન મધુર મધુર-
શ્રેયસ સંસ્થા.
શ્રી આર્યસાધક સંસ્થા.
શ્રી આર્યસાધક સંસ્થા.
વિદ્યાધીન સંસ્થા આપનાર
સંસ્થા.
વિદ્યાધીન આર્યસાધક
મધુર સંસ્થા.
સ્વર્ગ : પટ્ટાભાઈ.
આપના પ્રતાપવિજય પ્રિં-
પ્રેસ, પોલીસના—પોલીસના
રજીસ્ટ્રારના પ્રિંપ્રેસના
પટ્ટાભાઈ, શ્રી આર્યસાધક
વર્ષમાં પ્રસારક,
શ્રી આર્યસાધક સંસ્થા—વિદ્યા-
ધીન સંસ્થા અને પ્રકાશક
શ્રી આર્યસાધક સંસ્થા.
પટ્ટાભાઈ, શ્રી આર્યસાધક પ્રિંપ્રેસ
કર્મી, તા. ૭-૮-૧૯૭૩

મધુરતા એ સર્વને પ્રિય અને પ્રાપ્તિદાયક રસ, જેમાં મધુરતા તે ઉત્તમ. આપણા જીવનમાં મધુરતા જોઈએ. મધુરતા એટલે માત્ર મનઃપ્રાપ્તિ, પરંતુ તે એક એવા પ્રકારનો રસ, જે આપણે ખાઈ પચાવી પચી પચી આપણા મુખમાં રહે, અને જોયો કદી કંઈક ન આવે.

મનુષ્યજીવન અને મનુષ્યમનુષ્ય આલો દોષ એ જ આપણે કમીએ, શરીરી આચારથી ખાતા પીએ ધીમે ધીમે ખાસકરતે પરત્વે, માનવ-જીવન અને માનવસંસ્કૃતિ આપણે દોષ તે તે મનુષ્યને જાણવું. નીચેથી ઉપર ચાલી શરીરજેવા માનવજીવન અને માનવસંસ્કૃતિ દોષ તે તે મનુષ્યને જાણવું.

શરીરી ખાનાર તે જાને છે, પણ એક શરીરી ખાઈ તેના અનુભવ મુખમાં મધુરતા ભરે છે—અનુભવે છે; ખીને શરીરી ખાઈ ઉપર મુખમાં અસર અનુભવે છે. માનવ જીવન જાને જાણવું છે, પણ પરિણામમાં એવા જ જોઈ રહે છે. આપણને કહે છે: એક આપણ દેખણું કમી છે, ખીએ જાણવું જાની રહે છે.

જે જીવન વિવેકથી વાપરે છે તે મધુરતા અનુભવે છે; તેમ જ અનુભવે જે વિવેકથી જાણવું છે તે પરિણામે મધુરતા મુખમાં જાય છે. વિદ્યાધીન એ વર્ષકાર સંસ્કૃતિ એવો, આપણે પરિણામ નીચેથી ઉપર જાતી શરીરજેવા આપણે જાણ તે તે મધુર ન કહેવાય. વિદ્યાધીન તે જાને જાણવું અને જાણવું જાણવું મધુરતા જ પ્રકારે.

અ.પણ જીવન અનુભવ મુખમાં દોષ, જાણ દોષ અને જાણવું જાણવું જાણવું સંસ્કૃતિની જ વાદ આપણું રહે. જીવન તે જાણવું છે: અનુભવ મુખમાં જાણવું અને દીવ્યતા કાતરો ખાનાર—શરીર સંસ્કૃતિ નહિ જાણે.

આપણને અને વિદ્યાધીનને પરપરથી જુદા પાતી વખતને સંસ્કૃતિ ઉપરથી નીચે જાતી શરીરજેવા મધુર દો.

શ્રી શુદેવ.

શાથી જીવનવિકાસ ?

આવરેયક વ્યવહારથી,
 ગૃહસ્થામનુ યોગ્ય રીતે નિર્વહજી કરવાથી.
 નીતિથી
 સદાચારથી
 દાનથી,
 ઉત્તમ આર્થિકપ્રતિ લક્ષ્ય આપવાથી.
 પરાધિકારથી
 શુભ ચિંતાથી.
 સદ્વિચારથી
 ખ્યાનથી,
 વિવેકથી
 તિતિક્ષાથી,
 સદનદીક્ષતાથી,
 સતકર્મથી,
 ઉપેક્ષા વૃત્તિથી—અસદ્ વસ્તુની,
 નિરાભિમાનતાથી,
 રસાભ્યાસથી,
 ક્ષમાવૃત્તિથી
 જ્ઞાનથી
 નિરપેક્ષ કર્તવ્યથી
 ઉચ્ચરાધનથી,
 સરપ્રયત્નથી
 ઉત્સાહથી
 વિરાગથી
 પ્રયોગ અવગણના પ્રાપ્ત ધર્મના પાલનથી
 શુભે અધીન રહેવાથી,
 સત્ સાધનથી
 સત્યથી
 ધર્મરત્નશિષ્યનાથી,
 ધૈર્યથી,

શાથી જીવનવિનાશ ?

ઇન્દ્રિયોની પરતંજતાથી,
 પરદોષ ચિન્તાથી,
 વિધવની લોભપતાથી,
 સ્વાર્થ વૃત્તિથી,
 આસક્તિથી,
 નિરાશાથી,
 મિથ્યાભિમાનથી
 પારકાનું પચાવવાની ઇચ્છાથી
 પ્રમાદથી
 પ્રાપ્તિચિંતક વ્યવહારથી,
 વ્યસનથી,
 ઉદ્વેગથી,
 નિકૃષ્ટતાના વિચારથી,
 નાસ્તિકતાથી,
 અસાવધાનતાથી,
 અતિલોભથી
 કાયા કબલાથી,
 અરોગીથી,
 સમજ્યાવિના સહજમાં દોરાઈ જવાની ટેવથી,
 કલની લાલસાથી
 નર્મ ચિન્તાથી,
 આસક્તિથી,
 ક્રિયાવિન્યાની વાતોથી,
 જગત્કોઈ જ અનવાથી
 સર્વમાં અવિશ્વાસથી
 અગોચરથી,
 ખુશામતથી,
 શુભવિપ્રત્યતાથી,
 દુર્જનના સંપર્કથી,
 કાવરતાથી

નિર્મલ પ્રેમથી.
 માનના મર્મને સમજવાથી.
 પોતાપણે બૂલવાથી.
 ઉચ્ચ આદર્શને લક્ષમાં રાખવાથી.
 શ્રદ્ધાથી.
 અજ્ઞાપાસથી.
 સાચી સ્વતંત્રતાથી.
 સર્વોત્તમભાવથી.
 ધર્મભાવનાથી.
 પરમાત્મ સત્યાને જ સર્વમાં માનવાથી.

ચુરનિન્દાથી.
 દુર્બલ વાણીથી.
 ખોટા આલેશથી.
 દંડ વાસનાથી.
 ખોટા કુરામદથી.
 અનારાધથી.
 સરવિવાની અપ્રીતિથી.
 નિર્વેદવાદથી.
 છત્વની અખંડ ભાવનાથી.
 માત્ર કલ્પનામાં જ રમવાથી.

શ્રી જયન્તીદેવી.

શ્રી નૃસિંહસિદ્ધાન્તચન્દ્રોદય.

(મતાંક ૫ ના પૃષ્ઠ ૪૭ ના અનુસન્ધાનમાં.)

આ એક સામાન્ય પ્રસંગ હતો. પણ તેમાંથી શ્રેષ્ઠતાઓને ધણું દિખવાનું હતું. શુદ્ધપ્રેમીએતે પોતાને માથે સ્થાપાવના બોલે છે, અને સ્થાપાવ કરનાર બ્રાહ્મણોના તેમણે તેમની વિદ્યાનુસાર સંકાર કરાવે છે. કોઈ બાહ્યથી ધરના દાર આમળ આવતા જ દાસ તો આપણે તેને કોર વાણીથી વધાવી લઈએ છીએ:—“ મદારાજ ! આતું સાંભગવાની અમને ટુરસદ નથી; તમારો આશીર્વાદ તમારો હરિદાસને દુર કરનામાં વધારો દોષ તો વાપરો ”—છત્વદિ મર્મવાગાં વાક્યોથી તે જિજ્ઞાસના મનને સંકેતવાળું કરી દેએ છીએ. આવી પ્રતિત્તિથી વેદવિદ્યાનું ઉત્તેજન નથી, અને નવા કેળવાયેલા શુદ્ધિએ આ પ્રશ્ન સંધારતો નહિ તો વેદ માત્ર ગ્રન્થોમાં છપાયેલા રહેશે, અને તેમાં રહેલી વિદ્યાનો બોધ કરવા આપણે પશ્ચિમના પ્રેદેસરોને જરૂર હશે તો વિનવી બોલાવવા પડશે; અને તેએ જે અર્થ કરશે તે આપણે પ્રમાણૂત માનીશું. કાંઈ ધર્મમત તેરી સિધ્ધિ ધણ બધું છે, અને પશ્ચિમના એક વેદનું અજ્ઞાન કરનાર પશ્ચિમ એવું સાદગ્રથી કહી શક્યા છે કે સાવજ્ઞાત્યર્થછો વેદનો અર્થ કરવામાં ઘણી જગ્યાએ ભૂલો કરી છે, અને અમે પશ્ચિમના પંડિતો જ અમારી ધણી ભાષાને જાણવાની અને સરખાવવાની પદ્ધતિથી જ વેદનો ખરો અર્થ કરવા અધિકારી છીએ. આપણા નવા કેળવાયેલા મેન્યુએટોને આથી શું અધિક અપમાન નેપડે છીએ !

સ્થાપાવ અને પ્રવચનઉપર શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યછો એટલો ભણે. આમદ હતો કે પોતાના ખોટા પુત્રને “ વેદવિવાની વિદ્યા હતી ”—એમ કહી પોતે સદિતાનો એક દેસ સિખરણા બોલા આ લેખે બોલા છે. શ્રી ચુરના વાક્ય અને વર્તનમાં અખંડ ચંચાલ ભેતાર પ્રત્યેક શ્રેષ્ઠતાધિકનું

કર્તૃભ છે કે તેમણે વેદાદિશ્રુતિનું અવરૂપ રચાધ્યાયરૂપે અને પ્રવચનરૂપે સેવન કરવું જોઈએ, અને તરણુમી આ મનો બાલુકેપર મૂકી મૂકા મનોનું પરિશીલન કરી પોતાની પ્રસાદિ પ્રાપ્તિ સાધવો જોઈએ. આરંભમાં શુદ્ધ અભિમાનનો નિર્વાહ રચાધ્યાય અને પ્રવચનવિના કદી થઈ શકે તેમ નથી, અને સદ્ધર્મનું રહસ્ય તે બે સાધનવિના હૃદયમાં ફરવું નથી, તરણુમા અથવા આપાન્તશ પરધર્મોએને અર્થે છે, આપણા પોતાને અર્થે તે મૂલ્યું જ દેવી વાક્યમય છે.

દેવર્ષિ અને બ્રહ્મર્ષિપ્રતિના ઋષુનિવૃત્તિના પ્રકરણ બાન કરાવી શીમન્ત્રિદ્વાયાર્થ શ્રુતિ-ઓને મનુષ્યઋષુનિવૃત્તિઅર્થે અતિથિવજનનો વારંવાર પ્રબોધ કરતા તેમના સપથા આકર મનોમાં અતિથિદેવો મવ —એ સાચનું ક્ષત્ર પસંદાવેલું વાયકને જણાયાવિના નહિ રહે. શી સિદ્ધાન્તસિન્ધુ, શી પંચવરદ્વતાન્ત, શી ત્રિશુવનવિજયી ખર્જ—ઇત્યાદિ મનોમાં શ્રુતિયોગી નના સપથા પ્રસંગે અતિથિના ચળનપૂર્વક પછી અતિથિદ્વાર જ અર્થયોગી છે, તેઓની મન્નભ્ય હવું કે કોઈ પણ શુદ્ધધર્મી પોતાના નિર્વાહના પચિ સાધનવિના અવહાર સાધી શકેતા નથી (૧) નિરાસનું રચાનપછી તે પશુંકુરી હોય અથવા મહેલ દોષ, (૨) અન્ન, (૩) જલ, (૪) વસ્ત્ર, અને (૫) ધન. આ પચિ સાધને પ્તનાધિક અંશ સર્વ શ્રુતિઓને હોવા જ જોઈએ તે પદ્યો પ્રિયતા અને પ્રમત્તના વિષયો થઈ પડે છે, અને છતરના સુખને અર્થે તેનો ત્યાગ કરવામાં ધણી મનુષ્યો સંકોચાયતા રહે છે. આ સંકોચવૃત્તિનો નાશ કરવાને અર્થે જ મુદ્ધમેષ છે. આપણા આ પચિ પદ્યોથી મુદ્ધમેષની દીક્ષાવૃત્તિએ વિતરણ કરવા સાર જ ન્યામમર્ગે ગેમા કરવાના છે. કોઈ પણ અતિથિનું અધ્યક્ષ અભ્યાસનું આસન, અન્ન, જલ, વસ્ત્ર અને ધનવડે સંતપ્ત થઈ કરવાના મતને ધારણ કરનાર રાજર્ષિ ત્રિપતિ પંચવરદ સંકોચને પામવા હતા—એવો ઉદ્દેશ્ય શીમન્ત્રિસિદ્ધિયોગીએ યોગ્યવરદ્વતાન્તમાં કયો છે. તેમનું પોતાનું જીવન આ આતિથ્ય સંબંધમાં નિર્દયનરૂપ હતું પોતાનું અદ્વિત અયાગક મત હતું, અને મુદ્ધસ્યા-અમો આરંભ આર્થિક સંપત્તિવાળો ન હોય, તો પણ પોતાના આત્રમે આવેશ—પછી તે શિષ્ય હોય કે છતર સાધુસંત હોય, અથવા કોઈ સિદ્ધ મુદ્ધસ્ય દોષ તો તેઓ તેમનું આતિથ્ય લઈ પવિત્રતા પ્રાપ્ત કર્યાવિના મન્દિરમાંથી ચલાવું નાપ્યું અથવા સાકાંબ્યું નથી આ આતિથ્ય અને દાન તેમનું સર્વશ મધુર વાણીથી શુદ્ધ બેવામાં આવતું, અને તેનું વૃત્તિનું ઔદાય તેમના રમેરવનઉપર સર્વદા જળમયું હતું. નીચેનો પ્રમોત્તર માધાતો મ્લોક અમો નવો મંદાર માંતારને ધણીવાર કહેલો રમરણુમાં છે.—

દાન પ્રિયવાક્સહિત, જ્ઞાનમર્ગ ક્ષમાન્યત્ સોર્વમ્ ।

વિત્ત ત્યાગસમેતં દુર્લભમેતત્તુર્ગદમ્ ॥

પ્રિય ॥ શ્રીઓ શુદ્ધ દાન કરવું, ગર્વવિના દાનનું ધારણ કરવું, શીયે છતાં ક્ષમાશુદ્ધ રહેવું, અને ત્યાગ કરવાના મતસહિત ધન રાખવું—આ ચાર કલ્યાણમયી વસ્તુઓ દુર્લભ હોય છે. (અપૂર્વ)

પુનઃ પુનઃ

જન્મનું ચિન્તનવડે આનંદ અનુભવવા કરતાં દેવી આનંદનો અનુભવ કરવા શું કરશે ?

દરેક પદાર્થના સ્વરૂપથી સુખ અનુભવો દેવ પરમાત્મ વસ્તુથી જ સંરક્ષિત રહેવા વેગવાળું બને, તેને માટે કંઈ પ્રયત્ન સેવશે ?

માનસ શક્તિમાં વિકારી ચિંત્તામાં દયન કરી તમ થતી શક્તિમાં પરમ પૂજ્ય હૃદય પરમતમાની વિવિધ પુણ્યમય એટલા ચિત્તો તરતા રહે અને તેનું દર્શન કરતાં કંઈક જન્મ-જ્ઞાન બુદ્ધિ તે અર્થે શું આશાધરો ?

નિર્મલ ભક્તિભાવ, શક્તિમાં મહાપ્રતિ કેમકે ભાવનાનો પ્રવાહ, અર્થક પ્રસૂતતા, જાદારતા છાત્રવિદ્યાની આપણે ઠાઠના કવિગી થવાને દબે કમું કર્યાં આદરીશું ?

બંધુઓ ! બહેનો ! વિદ્યારો, અન્તર પ્રેરણાએ જ મુશ્કેલી છે કે પુનઃ પુનઃ એનું એ જ કર્યાં કરો, અને તેથી તે પ્રતિ દિન્ટિ થાપી એકાદું તો પુણ્યપ્રસારે મળીતો શ્રવણ માસ આરંભાય છે, એમાં જે પુણ્ય કર્યાં આપણે મધે વર્ષે કમું તનું તે જ પુનઃ કરવાનું છે,

મનની નિર્વેદ્યાગી અવસ્થા અગાધર્ષને પ્રકટ રાખે છે. અર્થક વિચારમાં, નિષ્કર્મમાં અન્તરમાં અનિર્વેદ્યાદ પ્રકટ—તરતો અને તરતો રહે તે માટે આપણા મેવ, ભ્યેવ, ઉપારમ પરમ પૂજ્ય સદ્ગુણ ભગવાન ભગવાનશીએ અનેક પુરુષોએ કર્યાં તથા જ્ઞાન, કથાન અને જ્ઞાનની કિંવાઓ કરાવી—એ સર્વ જ્ઞાનશી શક્તિમાં જન્મરૂ છે.

એ જ પુણ્યપ્રસાર પુનઃ આવી પહોંચે, આજ સમયે જન્મરૂના અગાની મનુષ્યો પણ નિત્યના જન્મમાંથી કંઈક જન્મરૂ થયે સત્તમ વિશેષ સાધે છે, તો નિત્યના માધનાજ્ઞાતી આપણે તો અધિક કલિકા કરી જ નોંધએ.

શું, સર્વ બુદ્ધિશી ? ના, ના કિસાદ પ્રેરનાર, અનુષ્ઠ વર્ણનાર શ્રીકૃત્તેવ રૂપ દિલ્હી અવસ્થા થવા અને તેની સાથે તેઓનો જાદારતા સત્પ્રાપ્તો પણ વિદ્યારો જન્મરૂ કે તેમાં સિધ્ધિ રહીશું તો આપણું જન્મનાર ક્યાં અવસ્થા થશે ? શું કારણ રહ્યો ? નોંધો એ સાધનેને આકારો પણ સાધીને હૃદય પરમાત્મ અર્થક રમણ જન્મરૂ ગમજતી આવશ્યકતા છે. જરા પુરુષોત્તમ માધર્મ કો વિચાર નવઃ મંત્રના કોઈ જન્મને વિધિ મહત્તમ આપણી પામે કરાવો, એ જ મંત્ર તેઓની પ્રેરણાથી આ વર્ષમાં લખવાનો આરંભ કરાવે છે, અને તે જો ઉપરાશિમુખ રહેવાને રખત સેરીએ ઠીએ.

પ્રિયરૂપથી શ્રીકૃત્તેવશક્તિ શક્તિ આકારો જન્મરૂ જન્મ, ૧૦ ૧૧ને, ૧૨ ૧૨ને જાતિ શ્રીકૃત્તેવશક્તિ અનુષ્ઠનાર પામે, અધ્યાત્મિક પુણ્યપ્રતિ થવે ને માટે જ જન્મના મજા માટે જન્મ લખીને મો મહત્તે અર્પકને નિમ્મલ કરો છે, અને તે પ્રમાણે અનેક જન્મ તથા બહેનોએ મંત્રો લખી મોઝાથ છે અને મોઝાને છે. પરન્તુ હજી કલિના પ્રમાણમાં થોડી મંત્રમાર્મ મંત્ર

લખાયા છે તેથી આ આવશ્ય માસથી આરંભી પ્રતિપલના ઉત્સવસુધી સર્વ વિશેષ આમઠયો, અઢામી, ભક્તિથી સવાલદશ મન્વ લખવા વેગ ધરે તો ચઢજમા ક્રોડિ જપ થઈ શકે તેમ છે

રસકૃતિથી આ કાર્ય કરવા તત્પર થયો. આ દિવાથી શ્રી ઇંદ્રસાચે આપણો સંજય અદૃષ્ટ રીતે થાય છે. પરમાત્માસાચે સંજય બધાય એ તો આપણો નિત્યનો ધ્યેય વિષય છે. તેથી જ આરંભેલા શુભ કાર્યને જમ સત્ત્વ પૂજી કરી થી ઇંદ્રને અર્પણ કરતા તેમ આ પ્રથમ કાર્ય પૂર્ણ કરી પરમાત્માને અર્પણ તો સ્વીકારશે જ એ નિઃસંશય છે

જેમતે લખતાં ન આવડતું હોય તે આવશ્ય ગાસમાં સવા લદ્દ જપ ધૂપ દીપસહિત કરે, પૂરા થયે અઢિં જણાવે, આ જપ ઉપર જણાવેલા મન્વો જ સમજવા.

હવે સ્વવિશેષ - આ માસમાં બને તો પ્રાતઃ કાલે નિદ્રા ૧૧ ગાળા ઠંઠ શ્રૌ દ્રૌ શ્રીદ્યુરુવે નમઃ મન્વની કરવી. એકામતાપૂર્વક બીજાંદત્તુ માનસ પૂજન કરી, થોડો સમય ધ્યાન કરી, જપને આરંભ કરવો પૂજી થયે ઇંદ્રાપર્ણ કરીએ કાર્યપૂર્ણ કરવું આ ઉભય કાર્યોથી કષ્ટમન્વનું યુગ મુનઃ રૂઢન થતા ઇંદ્રની અધિકૃતે અધિક નિકટતર જઈશું જ એ સંસ્મરણિત છે,

બન્ધુઓ ! બહેનો ! આપણા મનને પરમાત્માના ઉપકારના, ભક્તિના, ઉત્સાહના, મહાના ચિન્તનમાં સ્થાપના આ કાર્ય સદજમા થઈ શકશે આમઠ યને વેગ આપણે જ હવે પ્રકટાવવાનો છે. પરમાત્મા આ કાર્યમાં વિશેષ વેગ પ્રકટાવે એ પ્રાર્થનાપૂર્વક આ સંકલ્પનો અરબ કરી દો. સફળતા પશુ આમાં ભળી શકે છે.

અક કદાચ મોડો મજે તો જેટલા દિવસ આ માવજીગાસના કષા હોય તેટલા દિવસની માગા જેમ ત્યારે કરી લેવી. પ્રથમ સમયમાં યુગઃ યુગઃ કતંચ સાધી શો.

આષાઠ કૃષ્ણ ૬ નો છમાસિક પુણ્યવિધિ.

અમઠકાવઠઃ : આપણા સર્વધાર, હૃદયન, પરમ પૂજ્ય શ્રીશુક્રેવને સ્વરસચે કયાને આજ જ માસ પૂર્ણ થતા અમઠાવાદના સાધક બન્ધુઓએ આજો દિવસ વિવિધ પ્રકારની સત્ક્રિયા કરી હતી. પ્રાતઃકાલથી આરંભી સાગ અગીયાર કૃષ્ણની સવારના કમમા એક તરફ પરમ પૂજ્ય બાપજીશ્રીની પાદુશઉપર સર્વ બન્ધુઓતરફથી શ્રોતુરમહિમનની પાઠપૂર્વક અભિષેક બને જીજી તરફ શ્રીશુક્રેવની પાદુશઉપર અગીયાર વિદ્યાત્ બાલજીશ્રીના રૂઢિભિષેક કરાવ્યો હતો. તેમજ શ્રી માવજીશ્રીની પાદુશઉપર શ્રી હૃદયુરુવે નમ ના મન્વથી બીજાપન, બને શ્રીશુક્રેવની પાદુશ ઉપર હૌં વિળાવે નમઃના મન્વથી ડુવસી સ્વાલવામાં આઠવાં હતાં પૂજનની ક્રિયા વેદોક્તે વિધિથી કરી હતી તેમ બન્ધુ શ્રી ધીરભાઈના હસ્તે પૂજન કરાવવામાં આવ્યું હતું. અભિષેકવિધિ પૂર્ણ થયા પછી ભજન, આરતી વગેરે કરીને પ્રાતઃકાલના કાર્યક્રમની સમાપ્તિ કરવામાં આવી હતી. આ સમયનું વાતાવરણ લાભ અને અદ્વૈત શાન્તિમય હતું, અને અનેક બન્ધુઓને એવું પણ બાન થતું હતું કે શ્રીશુક્રેવ અદરશ રીતે આ રચાને પ્રત્યક્ષ જઈ. સાવકાને કોતને રાખ્યાં હતાં સમજામ કષ વાગે આ કાર્યક્રમ પૂર્ણ કરવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રસંગે પછી સારી મન્વમાં સાધક બન્ધુઓએ બાન લઈ શ્રીશુક્રેવપ્રતિની પોતાની ભક્તિ દર્શાવી આપી

છે એ અત્યંત સંતોષજનક છે. શ્રી ચંદ્રલાલભાઈવરદશી સાધક મંડલ તથા ચાલણો મળીને મળભગ ૧૦૦ મનુષ્યોને દુધપાકપરીતું ભોજન કરાવવામાં આગ્રુ દત્ત. શ્રીચરદેવના વિચમાન-પ્રમામાં આ ભાષ પછી બાર સંખતા દના અને કંઈ કંઈ સરિક્યાઓ પણ કરતા દના. અને તેવા જ ભાવથી આજે આ સંસ્થાએ કુપું છે, એ જાણીને પૂનઃ શ્રી દેવીશ્રીએ આશીર્વાદ-પૂર્વક વેમનું તથા સર્વ જન્મુઓનું ધન ઇચ્છ્યું છે.

અન્ય પ્રામનિવાસી સાધકજન્મુઓએ આ યુદ્ધ કર્તવ્ય હિત્સાદપ્રેરક તથા આચરણીય યજ્ઞ પો તેનું છે, આ સરિક્યાનું સતેવ સર્વને અર્પવા કૃપા કરી એવી શ્રી ઇશ્વરીને પુનઃ પુનઃ પ્રાર્થના,

કરંચી :— દિવસકા પ્રમંથનિમિત્ત કરંચીના સાધક જન્મુઓએ પણ આ દિવસે સંઘમ, કીર્તન, આરતી વગેરેને કાર્યક્રમ રાત્રિના અગ્રીયાર વાગ્યા સુધીના કર્યો દનો. ભાવમીના હૃદયે ત્યાંના જન્મુઓએ શ્રી ચુરદેવના ચુખાનુવાદ ચાલા દના. એ સર્વજન્મુઓ અત્યંત દૂર રહેતા હોવાથી શ્રી ઇશ્વરીના સંગમમાં કવચિત્કેચિત્ત કિત્સરકેષર આવતા હતા તેમ છતાં આ પ્રમાણે ભક્તિશાવ અત્યારે પણ આ સંસ્થાએ કરાવી રહ્યો છે એ જ ઇશ્વરીશ્રીએ તેમણે અનંતરનો ભક્તિશાવ અત્યારે પણ આ સંસ્થાએ કરાવી રહ્યો છે, ઇશ્વરીશ્રી દૂર દોષા છતાં જે પ્રમાણે પૂર્વે ત્યાંના આગમમાં વિવિધ સરિક્યા કરતા હતા તે જ પ્રમાણે હવે પણ ચિધિલ ન થતાં આમદ રાખીને કર્યો કરાશે તે. ઇશ્વરીશ્રી અધિક અને અધિક કૃપા મેળવવા દેઓ ભગવાદાસી યશે જ, આ સરિક્યા કરવા માટે શ્રી દેવીશ્રીએ સર્વ જન્મુઓનું શુભ ચિન્તનું છે. પરમ પૂન્ય શ્રી ચુરદેવ આ જન્મુઓની સરિક્યા આદ્યપં ભાવે સ્વીકારવા કૃપા કરો એ જ તેઓઓપ્રતિ વિગમિ.

ધીરેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૬૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

શ્રી વિભાગ—પાદ્યુતિ,

(લેખક : શ્રી પ્રમીલા બહેન.)

હરિગીત છંદ.

આ વડી જગ્ગં જગ્ગં ઝગ્ગયો નરીજલ સું રીકયું જગાથ છે,
રવિ પ્રકરતાં ધુમ્ધસ પીરગદ્ગં શોધું ના શોભાય છે;
વળી અઠગુલ ઉડી જતાંએ પાવ્યુ ના પાડવ છે,
જાપ છે એ બરેન! જન સમગ આજ જ જાવ છે.
જાણ છંદ્યું સરર છંદ્યું, પાણુ તે ન વાવ છે,
જેમ વેગ મળેા શોધ્યો હદીયે નરી શોધવ છે;
માનર જન એમ કપુરચરણું એણું જોણું થાય છે,
જાવ છે એ બરેન! જન—સમગ આજ જ જાવ છે.

૧

૨

(૨)

(લેખક : અમૃત સોન શાન્તાળહેન દેસાઈ.)

ચુસ્તગરજીમાં દિનરાત જાતી, દુઃખ દર પળાય છે,
 નિર્ભય છું આતમરામમાં, આનંદ દર ઉભરાય છે,
 સંસારભય ભાગી ગયો, સંસાર સહિ દર થાય છે,
 જાય છે ઓ જાહેન ! જીવન—સમય આમ જ જાય છે ૧

પ્રભુને બહુ જાવવાર જાત, જીવ આ લલચાય છે,
 જગતા સુખોત્તું સર્વતા, મિથ્યાપણું સમજાય છે;
 તરપિ ન ધૂલો ગોદ, મન સંસારસુખને વ્હાય છે,
 જાય છે ઓ જાહેન ! જીવન—સમય આમ જ જાય છે ૨

હું કરું કરું કરતાં જીવન જળરેલપેરે જાય છે,
 કરવાનું કંઈ ચાગું નથી ને ન કરવાનું થાય છે;
 પ્રજુલકિત ત્યાગી મન આ, વિષયોપ્રતિ ઝટ ધાય છે,
 જાય છે ઓ જાહેન ! જીવન—સમય આમ જ જાય છે. ૩

(લેખક : શ્રી મનુજીભહેન સુનીલાલ)

શતમ તનુ યશુ પ્રાપ્ત તરપિ, મૂલ્ય કાં સમજાય છે ?
 પોષાવલા દોષોવરો, નિજ હમને વિસ્તરાય છે,
 કંઈ કંઈ નિરયંક વ્યર્થ એધામાદિ તનમન ધાય છે,
 જાય છે ઓ જાહેન ! જીવન—સમય આમ જ જાય છે. ૧

એકે ગઈ ગોંધી ફણે ને હજી પશુ અજાણાય છે,
 ધડી આમ, ધડીમાં તેમ જાડી, જેવન પૂરું થાય છે,
 જ્યારે સમયે થીસદશુ પશુ હજી ક્યા ચેતાય છે,
 જાય છે ઓ જાહેન ! જીવન—સમય આમ જ જાય છે. ૨

શ્રી ચારિત્ર્ય મંદિર : આલ્પાહીવામાં એક દિવસ વ્યાખ્યાન રૂપે કોઈ પણ વિષય ઉપર
 બોલવાનો ક્રમ વિદ્યાર્થીઓએ શરૂ કરી તા ૨૪ : ૭ : : ૩૭ ના રોજ ચર્ચાનો વિષય 'આધુનિક
 કેળવણી' રાખ્યો હતો. પ્રારંભમાં પદમ પૂજ્ય શ્રી ચુરહેવને પ્રજ્ઞાભાગ્યલિ અર્પી અનેક
 વિદ્યાર્થીઓએ હીક હીક વિચારો રજાવ્યા હતા શ્રી મણિલાલ શેલતે ઉપસંહારમાં 'હવેની
 કેળવણી' એ સાચી કેળવણી છે, એ ઉપર લક્ષ્ય એ ચો શ્રી ચુરહેવન તથા શ્રીમાન મારતર સાહેબનું
 અધ્ય રેનીકાણું હતું. તા ૧ : ૮ : ૩૭ ના રોજ 'આપણે સારા પગા માટે શું કરવું' એ
 વિષય ઉપર પણ સારી ચર્ચા થઈ હતી

શ્રી વિશ્વવંદના નિત્યકર્મનું નિદર્શન.

તા. ૧૦-૧૦-૮૩, મંગલ

અનન્ત એવંશ પન્ન, સર્વાધાર, સર્વ વિશેષજ્ઞાતીત, શીસદશક પરમાત્મનું !

આ મન્દહી આપ પરમાત્માશ્રીનાં તથા સર્વ અનન્ય સ્વરૂપોનાં પત્ર શ્રેયસ્કર પદપદ્મમાં
સપ્તમ સાં ૬૦ પ્ર૦ અર્પે છે

આપશ્રી અર્પિત સર્વની પ્રાપ્તિ નિરામય દમ

આપશ્રીનું કૃપાવ હવે મહેસાએ પ્રમાણ થયું દરી

આપશ્રીમા વૃત્તિ અનુસન્ધાઇ રહે એ અભયધર્મા છે

હોટુલાઇ, દરિયા કરે, આશ્વા, ગોધરી, દિ મતલાવ, દયાશ કર આદિ સપ્તમ સાં ૬૦

પ્ર૦ અર્પે છે

અન્ય નિવેદનીય કાઈ નથી,

સોરઠા

ભવભયના દરનાર, દોષ ન જોશો જીવના,

પગ પગ ધરીને પ્યાર, દુર્મતિથી પ્રભુ ! રક્ષાને

ધું હું પ્રભુ ! મતિમન્દ ભવકે નિત્ય ફરી પડું,

ભોલું કું ખના જન્મ નિન્દા ફૂનિમાં પશુ ભીકું

સાર્યા મુખ દેનાર ભલે ન સુખને આપજો

પણ આ કુટ વિદ્યાર, મનના પ્રતિદાણ કાપજો

તનુની વ્યાધિ નાથ ! સદન થવા છે સોજાતા,

મનના વ્યાધિ અસાધ્ય, અસલ્ય પણ પ્રભુ દોઢલા

મનોવ્યાધિના વૈભ ! વિતાપ સુણીને રોગીના,

બેધજ છે અનરથ સહ પ્રમદ વ્યાધિ યમે

એ જ વિં

લીં દીન છોટાના સપ્તમ સાં ૬૦ પ્ર૦

પરમ પૂજ્ય શ્રી શુરદેવિ વિવિધ સાધિયા તથા સદ્ગુણપ્રતિ સજેલાં પત્રો પૈકી જે અનેક પત્રો આ તરફ આવ્યા છે તે જોતાં તેમા અવનંતપથેથી મહત્વની અનેક બાબતો હોવાથી કશ્વ જુને હરનાર પ્રત્યેક મનુષ્યને તે નિન્દર મનનીય છે આવેલાં પત્રોની સંખ્યા જ્ઞાનમાં લેતાં જણાય છે કે હજી કેટલાએ તરફથી મોકલવાનાં જ હી રહેલાં છે આ પત્રો પુસ્તકરૂપે જાપાવવામાં વિનાકારણ વિલંબ નહિ થાય તે અર્થે જેણે તેણે પોતાના ઉપર આવેલાં પત્રો અન સંતરૂ મોકલી આપતાં તા ૩૧-૧૦ ૩૭ ના દર્માં અકમા રમરજૂપે વિનંતિ કરવામાં આવી હતી છતાં અ થી પુન વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જેમના તરફથી જે તાના પત્રો મોકલવાનાં હજી પણ આશી રહ્યા હોય તેથી તે આ તરફ હવે વમર વિલંબે મોકલી આ સંત્રાયમાં સદાદાર કરવા કૃપા કરશે

શ્રી યોગસાર.

(અનુસન્ધાન અર્થક ૮ ના પૃષ્ઠ ૬૦ થી)

વંળી આપું પ્રકૃતિદ્વય વિવિધ સહકારીની અપેક્ષા સખી કાર્ય કરનાર હોવાથી, પૂર્વ જગ્યાવી
 તથા છીએ તેમ, સખા, આસનઆદિનો માર્ગ પરાય છે એટલે પુરુષના ભોગ અને અપવરને
 માટે વિવિધ વેષા કરનાર છે ત્યારે પુરુષ સ્વાર્થ છે, પુરુષ પ્રથમ તો એટલે કરતો જ
 નથી અને તે સાથે વળી ક્રોધના પ્રયોજનની શિક્ષિમાં હેતુભૂત નથી પણ સ્વતંત્ર અને
 સ્વાર્થરિત છે. પ્રકૃતિ ત્યારે ચલે ચ ગુણવૃત્તમ્ એ સિદ્ધાન્તપ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા ક્રિયા કરતી
 રહે છે, અચિત્ત સ્વભાવવાળી રહે છે ત્યારે પુરુષ સદા સર્વદા નિસ્તરંગ સમુદ્ભૂતમાર્ગ ક્રિયા-
 રહિત, સ્થિર સ્વભાવવાળો અકર્તારે વિરાજે છે. પ્રકૃતિ જ હોવાથી ભોગવતની યોગ્યતાવાળી છે,
 ત્યારે પુરુષ ચેતન હોવાથી બોદનત્વની યોગ્યતાવાળો છે, પ્રકૃતિ ધનવ્યાદિ પદાર્થમાર્ગ સ્વ
 થવાની યોગ્યતાવાળી છે ત્યારે પુરુષ ધનના માર્ગિકની માર્ગ સ્વામી થવાની યોગ્યતાવાળો છે. આ
 પ્રમાણે પ્રકૃતિ જગત, પરાયતા અને પરિણામિતા એ ત્રણ પ્રકારની અશુદ્ધિવાળી છે અને પુરુષ
 એ ત્રણ પ્રકારનો અશુદ્ધિથી રહિત હોવાથી શુદ્ધ છે, નિરંજન છે, નિરાકાર છે અને અવ્યય-
 રહિત હોવાથી નિઃકલ છે. પ્રકૃતિથી પુરુષ આમ વિલક્ષણ હોવાથી એનું પ્રતિપાદન “આ” છે
 એ રૂપે ચક્ર સંજ્ઞા અક્ષર હોવાથી શ્રુતિ નૈતિ નૈતિ-આ નથી, આ નથી એમ કહી પુરુષને
 વર્ણે છે અને અરૂણમ્, અનણુ, નિર્કલં, નિરવયમ્, નિર્ગુણમ્ છત્યાદિ નિષેધ પ્રુષે પ્રત્યક્ ધનાર
 શબ્દોથી એને સૂચવે છે, એટલું જ નહિ પણ પ્રકૃતિની માર્ગ દર્શક ધનાર નહિ હોવાથી જ
 સ્વપામતં તસ્ય મતમ્ ધતો યાષો નિવર્તન્તે અપ્રાપ્ય મનસા સદ્ ઇત્યાદિ વચનોથી મન અને
 વાણીથી પરસ્પરે એને સ્થાપે છે. કારણતો કાર્યમાં અન્યથ યામ છે, અનિશ્ચય કારણ પદમાં
 અનુસ્થાન યથેષી છે, તન્મયો પદમાં અનિવૃત્ત યથેષી છે, અને તેથી કાર્યના કરતાં કારણ
 શુદ્ધ છે અને તેથી આખા વિશ્વમાં પ્રકૃતિ એ સદ્ધર્મમાં સદ્ધર્મ તત્ત્વ છે. પુરુષ આ પ્રકારનું
 અન્યથાકારણ નથી, પુરુષ ક્રોધના પણ ઉપાદાન કારણરૂપ નથી તેથી ક્રોધ પણ વિશાલત્વ
 પદાર્થમાં અન્યથ પ્રકૃતિમાં અન્યથ પામતો નથી છતાં એ પુરુષનાવ તે પ્રકૃતિના કરતાં પશું
 શુદ્ધ છે, આમ હોવાથી જ થી કોઈપણિદ્ધર્મો દ્વિદ્રવ્યો પદાર્થોઃ અર્થેવ્યવ પદ મનઃ છત્યાદિ
 શ્રુતિમાં સૂક્ષ્મતાની અધિકતા જતાવતાં જતાવતાં પુરુષમાં એનું પર્વવસ્થાન, સમાપ્તિ કથું છે
 અને કથું છે કે પુરુષાણ પરંકોક્ષિત્ સા કાષ્ટા સા પરામતિઃ । પુરુષથી અધિક શુદ્ધ ક્રોધ નથી
 પણ શુદ્ધતાની પુરુષમાં જ કાષ્ટા છે, પરિસમાપ્તિ છે.

આ પ્રકારના સ્વભાવવાળા, પ્રકૃતિથી અપરિણામ પુરુષનું અસ્તિત્વ અવશ્ય સ્વીકારવું
 નેહએ, પુરુષની સિદ્ધિ કરનાર પ્રથમ પ્રમાણ તો પ્રત્યક્ષે અનુભવ છે. સર્વને જાણ

પદાર્થવિશે સંશય થઈ શકે છે કે તે હકીકત નહિ, અથવા આવેા હકીકત તેવો દર્શક પણ પોતાના અસ્તિત્વ વિશે હું હું કે નહિ એવો સંશય અથવા હું નથી એવું વિપરીત જ્ઞાન થતાં નથી. તેથી સર્વના અનુભવથી જ પ્રથમ તો પુરુષનું અસ્તિત્વ સિદ્ધ થાય છે. શ્રુતિ પણ કહે છે કે અસન્નેવ સંભવતિ અસદ્ બ્રહ્મેતિ વેદત્તે — બ્રહ્મરૂપ પુરુષ અચલ છે, નથી એમ કાંઈ કહે તો તે પોતે જ નથી, એમ કહેનારા જ છે નહિ, જ્યાં છે એમ જો જાણે છે તે જ છે એમ સર્વ વિવેકી સમજે છે. વળી શ્રુતિ પણ રચ્યે રચ્યે પ્રજ્ઞાનં પ્રજ્ઞા, અસ્માત્મા પ્રજ્ઞા, સત્યં જ્ઞાનમનન્તં પ્રજ્ઞા ઇત્યાદિ વચનોથી કંઈવધી પુરુષનું અસ્તિત્વ રચાયે છે એ પ્રમાણ બતાવતા શ્રી સમ્યક ધારિત્રી કહે છે કે સંઘાતપરાર્થત્વાત્ ત્રિગુણાદિ વિષયવાદવિષ્ણનાત્ । પુરુષોઽસ્તિ મોક્ષમાવા-
ત્તૈવત્યાર્થ પ્રવૃત્તેષ્ઠ ॥ ૧૭ ॥ આ ધારિત્રીમાં પ્રથમ અનુમાન એ કહ્યું કે સંઘાતપરાર્થત્વાત્, એ હેતુથી અનુમાન એ બતાવ્યું કે પુરુષ છે કેમકે સંઘાત પરાર્થ છે, અવ્યક્ત, મહત્, અહ કાર વહેરે સર્વ સુખ, દુઃખ અને મોહરૂપ છે તેથી જેમ સ્વપ્ના, આસન આદિ સુખદુઃખ મોહરૂપ પદાર્થો સંઘાતરૂપ છે તેમ એ અવ્યક્તાદિ સર્વ પણ સંઘાતરૂપ છે, અને જેમ સંઘાતરૂપ-અનેકના સમુદયરૂપ સ્વપ્ના, આસનાદિ પદાર્થો પોતાથી પર જો જોતા તેને અર્થ છે તેમ આ અવ્યક્તાદિ સર્વ સંઘાતો પણ પોતાથી પર કાંઈ વસ્તુને માટે હોવા જોઈએ. આથી પ્રકૃતિથી વિદ્યક્ષણરૂપ તત્ત્વત્રી સિદ્ધ થાય છે અને તેને જ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે આ રાત્રિ પુરુષ 'સંતા' આપે છે તેથી આ અનુમાનથી પુરુષની સિદ્ધિ થાય છે. આદિ એ કહેવું કે આ સંઘાતો અન્યને અર્થ છે એટલું જ આ અનુમાનથી સિદ્ધ થાય છે પણ તે અન્ય અર્થ તે અસંહત-અનેક તત્ત્વોના નહિ બનેલો એવો અર્થાત્ અસંઘાતરૂપ પદાર્થ છે એ શાથી સિદ્ધ થાય છે-એ ચોગ્ય નથી. કેમકે એ આ ઇતર પદાર્થ પણ સંઘાતરૂપ જ હોય તો તે પણ અન્યને અર્થ હોવા જોઈએ, એ ઉપરના અનુમાનથી જ સિદ્ધ થાય છે. વળી એ તૃતીય પદાર્થ પણ એ સંઘાતરૂપ હોય તો તે કાંઈ અતુલ્યને માટે હોવા જોઈએ, એ પાત્રમાને માટે, તે છટ્ટને માટે એમ થતાં અનવરથા આવે છે. જ્યાં અનવરથા અટકાવી શકાય ત્યાં અનવરથા લાવવી એ કલ્પનાનું ગૌરવ છે અને તેથી ન્યાયના નિયમથી વિરુદ્ધ છે. તેથી આ અનુમાન જ સિદ્ધ કરે છે કે એ અવ્યક્તાદિ સંઘાતો જે અન્યને અર્થ હોય તે અસંહત, અસંઘાતરૂપ પદાર્થ હોવા જોઈએ, અને પ્રમાણ તથા તેના વિશરમાત્ર સંહત જ છે તેથી એ પદાર્થ અસંહત હોવાથી જ એ સર્વથી વિદ્યક્ષણ બિન્ન વસ્તુરૂપ હોવો જોઈએ એ પણ સિદ્ધ થાય છે અર્થાત્ એ સંઘાતરૂપ સર્વ પદાર્થો ત્રિગુણાત્મક, વિવેકરૂપ, વિષયરૂપ, અચેતા, પ્રસવધર્મવાળા છે તેથી જોને માટે એ સંઘાત છે તે અર્થાત્ પુરુષ એ લક્ષણ-થી સ્થિત હોવા જોઈએ એટલે કે ત્રિગુણાત્મક, વિવેકવાળો, ચેતના વિષયરૂપ નહિ એવો, ચેતન-રૂપ અને અપરિણામી નિત્ય હોવા જોઈએ એ સિદ્ધ થાય છે.

(અપૂર્ણ)

ગ્રહણ અને પ્રસારણ.

આસો, આપણે પેલાં જમીનમાં પડેલાં બીજને લેખએ

પેશું બીજા જમીનમાં ઉંડે જઈ શકે છે તે પોતાને જેવા રૂપમાં જલાર પ્રકટ થયું છે તેને અનુકૂલ સાધ્યથી મદબુ કરવા મડિ છે. જુદીમાંથી, બાણીમાંથી, આનરમાંથી, બાણમાંથી, પ્રકાશમાંથી, સ્પર્શમાંથી, અન્દમાંથી પોતાને યોગ્ય જે કંઈ છે તે મદબુ કરી વેગથી વધી, પૃથ્વી ભેદી, પોતાની શૂન્યતા નિવારી હરિયાણું સુદર રૂપ ધારણ કરી જલાર પ્રકટ થયું છે.

પ્રથમ અનુકૂલ જે કંઈ હતું તે મદબુ કરી દવે એ પ્રસારણ કરે છે. દુષ પ્રકારની સુવ-પ અર્થી રણું, રૂઠ પ્રકારની ભૂમિ આપી રણું, નિરતારવાળું જની જગ્યા આપી તાપ દરનારું થયું છે.

પરમાત્માની કીલા અપાર છે. કાને કામ એવી ગુના દુગી છે કે જેમાં તેમાંથી વિશ્વસના માણે મગા આવે છે. પરમાત્માનો ચમત્કાર આ સુદિમાં અનુભવ છે. આપણે પણ તેમાંથી જ ગોપ્ય મદબુ કરી સર્વોત્તમ પદે ઊભાએ.

એક બીજાક મનુષ્યને મદબુ-પ્રકારણ કરવાનો મામું કિમતો સમજવી રહ્યું છે. જેમ નાના બીજા પોતાને પોતાક દગ્યો કરવામાંથી મદબુ કરી તેનું પ્રસારણ કર્યું, કાણું, કાણું, રણું, તેમ આપણે પણ, આપણે કેવા થયું છે તેના નિમગ્ન કરી મદબુ સામગ્રી મદબુ કરતાં વિશ્વસને પામીએ.

તેનું બીજાક દેવ છે તેનું તે પોતાને અનુકૂલ મદબુ કરે છે. પ્રકાશ, પ્રકાશરૂપે શેષક, પરિમલ અર્થવાની સામગ્રી મદબુ કરે છે. આકાશનું બીજ પોતાને અનુકૂલ મદબુ કરે છે. બાવળ કાંચાણું પ્રકાશના યોગ્ય મદબુ કરે છે. આંખો મંદુર રૂઠ પ્રકારના યોગ્ય મદબુ કરે છે. એવા એ જ પુત્રી, પાણી, પ્રકાશમાંથી એ પોતાને યોગ્ય એવે છે અને જલાર આવે છે.

આપણામાં ચૈતન્ય અર્થ વિશેષ પ્રમાણમાં પ્રકટ દેવાનો વિચારઆદિ સાધનરૂપે જેવું મદબુ કર્યું, આપણે કેવા થયું, એ સર્જનો આપાર આપણા પોતાના ઉપર છે. વિચારની સામગ્રીથી પેલા બીજ કરતાં મનુષ્ય વિશેષ સામર્થ્યમગ્ન છે. તેથી જ આપણે કેવા થયું છે એનો નિબુજ કરી તેને અનુકૂલ મદબુ કરતાં હાંસિતાઈ સત્વરે મિલ થઈ શકે.

આપણામાં રહેલું ચૈતન્ય વિશેષ પ્રમાણમાં અમલ થાય, તેમાં જ માનવનું માનવપણું છે. ચૈતન્યની જામતિપૂર્વકનું મનુષ્યત્વ પામવાયોગ્ય, જાણવાયોગ્ય, અનુભવવાયોગ્ય મનાયું છે, એ સર્વોત્તમ સિદ્ધિ છે.

ચૈતન્યની જામતિ જે નિમિત્તી, જે વિચારથી થતી એવું મદબુ થયું તેમજ. તેને અનુકૂલ મદબુ કરતાં સુખમદરણું જાણવું ચૈતન્યતરવ પ્રકટ થાય છે. આથી કલ્પી દિવા તેનાં-કલ્પીક વિચારો મદબુ કરતાં એ ચૈતન્ય જામતું નથી-ખીલતું નથી.

જેને જેવા થયું છે તેને અનુકૂલ સામગ્રી મદબુ કરાધો તે પ્રકૃતિ રૂપ જાણવી શકે છે. એક વિચાર સુદર, આકર્ષક વિવર ચૈતન્ય મદબુ છે. તન્મય એ ચિત્તનું જનમાં આપ રજી

બહારથી રંગ, પીછી વગેરે સાહિત્ય ચઢણુ કરે છે, તો જ તે ચિત્ર ચીતરી શકે છે. ચિત્રકર કવિતામાં ચિત્ર રચના ધારે અને આમથી એક ગવૈયાની ભેગી કરે તો શું એ ચિત્ર ચીતરી શકશે ? નહીં જ.

એ જ રીતે કોઈ ચિંત્તી શ્રુતિ ધારણા છાંદો તો તે પોતાને અનુકૂલ શાકકું, પર્યટ, આરસ, દીકણી આદિ સાહિત્ય ઘડણુ કરે તો જ તે ધાર્યું કરે. તેથી વિરોધી પક્ષથી ઘડણું કરતાં તે પોતાના કાર્ત્તમાં નિષ્કૂલ જાય છે. કવિ, સેખર, વિદ્યાર્થી, સર્વ કોઈ મથમ એક નિશ્ચય હદ કરી પોતાને અનુકૂલ સાધનો સંપ્રદી કાર્ય સહ્ય કરે છે. જેમ બીજાને પણ તેને અનુકૂલ ખાતર, પાણી, પ્રભાસ મળે તો જ તે પીત્રી ઉઠે, ન મળતાં એ પીજ ઉગી શકતાનું નહિ જ.

આપણે પણ આપણામાં ચૈતન્ય પ્રકટાવી સર્વોત્તમ રૂપે જગતમાં અને જીવનમાં ખીણવું છે તો એ ચૈતન્ય જે રીતે પ્રકટ થાય એવું ઘડણુ કરવું.

જયતના ધર્મોથી અતિરિક્ત ચૈતન્યનો અનુભવ કરવા ઇચ્છનારે, જયતના વિચારો, વર્તનોને મનથી ન ઘડણુ કરતાં ચૈતન્ય જે રીતે પ્રકટ થાય તે ઘડણુ કરવું જોઈએ. કવિના બ્યાપાર કરનારે લોકજાના બજારમાં ફરવાથી જેમ કવિના બ્યાપારી થવાનું નથી તેમ આપણે પણ પ્રતિકૂલ ક્ષિપ્તો કરતાં ચૈતન્યમય બની શકવાના નહિ.

આથી જેમણે ચૈતન્યને અનુભવ્યું છે, જે ચૈતન્યસ્વરૂપ છે એવા સત્યરૂપોનો સામાન્ય તથા સ્વાધ્યાય એ ચૈતન્યજાગ્રતિઅથે ઘડણુ કરવા યોગ્ય છે. જેવા બ્યાપારવિચારના ઘડણુસેવનથી તેમણે ચૈતન્યને અનુભવ્યું એ વિચારી તે પ્રમાણે-તદનુરૂપ આચરણથી જીવન સચેતન બને છે.

જક ચૈતન્યના ગુણધર્મ જાણી જગત ત્વજ દેવાથી ચૈતન્ય આવિર્ભાવ પામી શકે છે. સર્વ પુરુષના જીવન ચૈતન્યમય હોવાથી તેમની કૃતિ રીતિના અવલોકનથી યોગ્ય રૂપે શું જહેવા ભેળું છે એ રપદ થાય છે. બીજું સ્વાધ્યાયથી.

ચૈતન્ય જેવી રીતે વિકાસ પામે તે દર્શાવનાર ધર્મમંથોનું નિત્ય રસપૂર્વક, ખ્યાનપૂર્વક, નિયમિત અધ્યયન કરવાથી પણ શું જહણુ કરવા યોગ્ય છે તે સમજ શકાય છે. આ રીતના નિત્યના અભ્યાસથી મનના રહેણું જીવલણનું અંધિન દ્રવ્ય વિખરાઈ જાય છે, નવીન સમ્પત્તિ જાય છે-જડમાથી આપણું જીવન-ચૈતન્યસ્વરૂપ ખીણવું જાય છે; જેમ જેમ ઉડુ મનન થવું જાય છે તેમ તેમ સત્ત્વર વિકાસ થવો રહે છે. આથી જ ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ સંગતિ, સદ્વિચાર, શુભ ચિન્તન પ્રાપ્ત છે.

બીજા જમીનમાં મયા પછી અમુક કાળ પોતાને અનુકૂલ સામગ્રી ઘડણુ કર્યા જ કરે છે. પછી તે બહાર બ્યાવે છે-પ્રસારણુ કરે છે, તેમ સર્વસતિ, સ્વાધ્યાય, સત્યચિન્તનમાં આપણે સ્થિર થવું-ત્યાં ટકવું; એમ થવા પછીથી જ તે આપણામાં રહેલા શુભ સંસ્કારોને ખીણવે છે. જેવા સંસ્કારો મનને આધ્યા હોય તેવું તે પ્રકાશન કરે છે. આ પ્રકારે યોગ્ય મનન થતાં આપણામાં એ શુભ શક્તિ બહાર પ્રકટ થાય છે. જેવું ઘડણુ તેવું પ્રસારણુ હોય છે, તેમ શુભ શક્તિનું ઘડણુ સ્વભાવથી જ શુભનું જ પ્રસારણુ કરે છે.

એવા સંકારી હૃદયનું વાતાવરણ શુદ્ધ જ હોય છે. સંબંધમાં આવનાર સર્વને તે શાન્તિ, આનંદ, મુખ, સંતોષ, ઉત્સાહ અર્પે છે.

જેમ પેણું બીજા કદ પુલ પ્રકારી અનાયાસ સર્વને સખ બર્પે છે, તેમ શુભ શુભે-મુખ દેવી જીવન સર્વત્ર શુભનું જ પ્રસારણ કરે છે, એટલું જ નહિ પણ તે અન્તાઃકરણનું કમ્પ જ એવું વહેતું હોય છે કે અસ્તંગમાં આવનાર સર્વને તેના જાણના ઉચ્ચગામી કરે છે.

આ પ્રકારનું મદજી પ્રસારણ કરવું એ આપણું તથા પરવું ક્ષિત સાધનાર છે. મદજી કરવાથી જીવન ધર્માય છે, પ્રસારણથી પોતાને તથા પરને લાભ થાય છે.

મત્પુરુષોના સમતાસ આથી જ શ્રેયઃકર મનાયો છે. સર્વ કાંઈ તેમનું અન્તાઃકરણ દિવ્ય બાવણું હોય છે, ચેતન્યની સંચાસ પ્રસારવનાર દોષ છે.

હવે આપણે ઈશુ તરેણું અને ઈશુ પ્રસારણ એ આપણી પોતાની ઇચ્છાકર છે, મનુષ્યમાંથી હવે હવે ચરના દેવ થવું, ધર્મ થવું, સાક્ષાત્ બ્રહ્મ થવું એ આપણા મુદ્દાજીવ છે, અથવા મનુષ્યમાંથી પાછા વસ, પશુ, પક્ષી કે પત્થર થવું એ પણ આપણા મદજીવજીવ જ છે. જેમ ચેતન્ય લાગે તેમ કરવા સર્વ રતન જ છે.

છી પ્રાંત બદલ.

ખેડારી: પ્રથમ પૂત્ય ધીરુદેવની ૭ માસિક પુરવતિયિનિમિત્ત સાપકથનનું શી અિરધરલાસ શંભુલાલને ત્યાં શ્રી ગુરુપ્રિંમાના પુણ્ય પ્રમાતરી કાત રિતમયનંતને. સાપન સંતાદ જેના કાર્યક્રમ ગોદવરમાં આંખો દોના કાર્ય જમણીયા, વગેરે રથોના મગ્ગ ચીરે જાન્યુ-કાચિનીઓએ આ સત્કારમાં પણ ઉત્સાહ અને કાર્યપૂર્વક ભાગ લીધો હતો. મુદ્દમાં એક શાન્ત નિરુપાધિક રથો સંવમરધાનની પોજના કરવામાં અથી મધ્યે માગરદેવની પ્રતિમા રધાપન કરી ધૂપ, દીપ, અમરજીવી વગેરેથી અને તેટલું સારિક કરવામાં આંખું હતું. દરેક પ્રાતઃકાલે ૭ થી ૧૦ કુધી જ્યાંદિ સંવમને અંમૂત કિયા અને ત્યાર પછી પૂજન આરતી પ્રમાદ વગેરેના વિધિપૂર્વક સવારનો કાર્યક્રમ પૂર્ણ થતો. બપોરે જોપક પ્રત્યેનું ચરિત તથા ચર્ચા રાખવામાં આપ્યાં હતાં. તે સમયમાં 'શ્રેયસાપક આ અંક ૮, ૬ ખાસ ચરિતમાં આવ્યા હતા, અને તેમાં પ્રથમ પૂત્ય ક્રોમતી જગન્ની દેવીને "ગુણ" નેખ રિસ્તારથી રચ્યો હતો. પુ. દેવીની શાસ્ત્રોના કુટ પ્રશ્નોના ચાનથી અને તેમાં રહિયે એમના અપરું સુદિવિભવથી સર્વ આમ્યક-મુદ્દા જમ્યા હતા.

* સાચંકરે મુદ્દાને જાણ ત્યાં પણ ચરિતન થતું. રાચિએ એ કાક કીતોના ચચતાં હતાં. સરતાદના ઉવરના રિચે જમાસિક પુરવતિયિનિમિત્ત મદ્દનેજાન કીમ્યું હતું. અિરધરલાસ-આપણે તન મન અને ધનના લોએ આ મદ્દનેજાની પોજના ગોદાની ને નિમિત્ત અર્થે તેમને આંકાર માની તેમનું શુભ યાચ્છે એવી માન્યુદેવને પ્રચંના કરતા કરતા પોતપોતાને રથને પાછા ર્પો હતા.

આનો પુણ્ય વિધિ કરાનો વેત પ્રકારેના નેકને મદ્દા રપટ થાય છે કે આ જાન્યુએ એ કીકરે રથાપેલા ચંદ્રકારોને જનરુદ્ધ ઉડાજીથી જોવા છે. જાન્યુદેવ આનો રેગ સુકાચી અન્તાઃકરણમાં સર્વ સ્થિત રાખી નવારી તેમનું ઉતાર તાર અનિક કરવાય માધી એ જ શુભેચ્છ.

સુંબર્ધ: આ જ પુરવતિયિના રિચે કાક નેશાચ મુદ્દામા અધીએ પોતાને ધેર કીતોના વગેરેના કાર્યક્રમ રાખેલા હતા, અને તે પ્રથમે જાન્યુ ૫૫.એ કાર્યપૂર્વક અજોના મદ્દ આ પ્રસંભને સાચંક કરી હતા.....કપરવજીવના પણ તે જ પ્રથમે સન્તાપ થયું હતું.

xx

xx

xx

xx

xx

શ્રીરમેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(૨૦ ૧૯૯૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

(મનુસન્ધાન મતાર્ક ૯ ના ૪૪ ૭૨ થી)

૬ શ્રી લાભિની ભૂપણ—૫ અમાલકાર.

(૧) આ સસારવૃક્ષને સુખ તથા દુખ એ બે ફલ છે. તેમાં સુખ ધર્મથી અને દુખ અપર્મથી પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી તેમજ સુખ સર્વની ઉમિલિતો વિષય છે તેથી સુખ આપનાર ધર્મવિચારણા જ કર્તવ્યરૂપ છે. પ્રથમ યોત્યોક્તાના વર્ણાશ્રમધર્મનું પાલન કરવું ઉચિત છે. ચોરી અને જીવત્યજીને બચાવવા ધર્મને સેવવા મોઢા તથાજીને ધનાદિ પદાર્થોનો ભોગ તમા સફળરૂપ કરવો. પૂરે પકાર કરવો. પ્રાણિમાત્રપર સામાન્ય સ્નેહ રાખવો. સર્વ પ્રાણિપર દયા રાખવી સદા ચિત્તની પ્રસન્નતા રાખવી દોષવાતના દોષ બાળીને તેની ઉપેક્ષા કરવી તેમના સંધર્મથી રહિત રહેવું પદાર્થમાત્ર નાશવાન છે, અને અવિનાશી ઈશ્વર છે, માટે નાશવાન પદાર્થોપચિત્તિની આસક્તિ છોડવી અને પરમેશ્વરમા પ્રીતિ સ્થાપવી ઉપાધિજન્ય સુખની અધિક રચના ન કરવી તાપ, વૃષ્ટિ અને શીત, તથા બળ્ય આશિષ્યાધિષ્ઠાદિઓ જન્ય દુખને સહન કરવાનો અભ્યાસ રાખવો. ઇન્દ્રિય તથા અન્ત કરણને નિમ્મલમાં રાખીને તેમનો જય કરવો. મત્યમત આશિષથી પાળવું સદાશુભ તથા સત્યાશ્રમા વિશાશ્ર રાખવો. એક દિવસ શ્રુત્યુસમયે જ્યારે આ સર્વ પ્રાણિએનો આમય છૂટે છે ત્યારે સર્વના આધારરૂપ માત્ર ઈશ્વર જ છે, અને તેથી તે જ નિરંતર આશ્રય કરવાયોગ્ય છે, એવો દૃઢ નિશ્ચય કરવો. સ્ત્રી, પુત્ર, ઘર, શૈનાદિ પદાર્થ મારા છે, અને હું એમનો છું, એમના હું એ હું હું ખી, અને એમના સુખે હું સુખી એવા વાવધી ને દૃઢ મમત્વભાવ બધાય છે, તેનાથી મુક્ત થવું વળી દૃઢ મમત્વ તમા દૃઢ અલકાર જેને જીવો પ્રાપ્ત હોય છે તો તે અલકાર સદાશ્રી જીવથી ન છૂટી શકે એવી ધર્મીરૂપ થઈ રહે છે, જેને વિદ્વાનોએ મહામોહ કહ્યો છે, તેનાથી પશુ છૂટવું વિષયપદાર્થોનું જ ઊંઘી વાસનાને શુદ્ધ મોક્ષવામનાવડે ત્યાગવી અને અન્તર્મમાં તે મોક્ષવાસનાના વિનાશનપૂર્વક જીવનમુક્ત થઈ સ્વર્ગે સ્થિત થવું, એ કર્તવ્ય છે. x x x જે કલ્યાણની કલ્યાણવો પૂરવ પૂર્વ પૂર્વ સાધનેને સિદ્ધ કરતો ઉત્તર લગ્ન સાધનેનો અધિકારી થાય છે તેને જીવનમુક્તિ સુખઅર્થે આ જન્મમાં ને પ્રકારની અન્તરૂ બહિર ક્રિયથી પાસનાગય, મનોલય અને તરવતાન થાય છે તે તે સર્વ ક્રિયાઓ અન્તિમ કર્તવ્યરૂપ છે. અદૃષ્ટ બલથી પ્રાપ્ત અપ્રાપ્ત પદાર્થોમાં સતો માનીને વિદિત આચાર સેવવાનો અભ્યાસ રાખનાર મનુષ્ય જે વ્યવહારભારને કમથી વહન કરી રહ્યો હોય છે તે સહજમાં આ સસારને તરે છે. કુસ્તર હું ખરપ સસારને તરવો એ જ જીવમાનનું કર્તવ્ય છે.

(૫૦ ૭૨૫ ૩ ૬)

(અર્ચુ)

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યચંદ્રિકા :

“જીવન ધોર”

॥ ઐ શ્રી ॥

સદ્વચનો. *

વર્ષ : ૪૭૫૬ : ૨૨
ક્રમ : ૧૪૬૩, આવક : ૪૭૫૬
દાનિયાર

પા. ૨૧ : ૮ : ૧૪૭૩

પત્રવ્યવહાર :

પત્રવ્યવહાર : ચારિત્ર્યમંદિર
વટોદરા.

વાર્ષિક લઘુભાગ.

દિનિકા : ૧૫-૦-૦
દિનિકા : ૧૫-૦-૦

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :

નિવાસિ અભુત મુખ-
ગામ્ય સંસ્થા.
શાન દેવાધાન્ય સંસ્થા.
સદાચરણ ગામ્ય સંસ્થા.
વિદ્યાધારિ સંસ્થા અધ્યાત્મ
સંસ્થા.
વિદ્યાધારિ ચારિત્ર્યમંદિર
મળી સંસ્થા.

સપ્ત : વટોદરા.

મા પત્ર ૪૭૫૬ પ્રતાપનિબંધ પ્રિ.
પ્રિય, મોડી પત્રા—વટોદરામાં
ચલુદેવભાઈ સિંઘભાઈ
પરેષ, શ્રી શ્રેયસ્સાધકનો
તરફથી પ્રગટ.
સોનિદેવભાઈ ૪૭૫૬ નિરેશ-
માટે પ્રાપ્ત અને પ્રગટ
શ્રી વિશ્વવિદ્યાલય,
વટોદરા, એ રજીસ્ટ્રી પ્રસિદ્ધ
૧૫ : ૦૮ : ૧૪૭૩

*** વાળીનો ઉપરેશ મુન્દર છે, મૂક ઉપરેશ મુન્દર
મુન્દર છે, સર્વ કારિભય ભણતું એ મુન્દર મુન્દર.

*** આનંદ, શરીરના આદિભય કરતાં મુન્દરના
કથાકલાપમાં વિશેષ છે.

*** તમે મુખરતા ભણો છે? ભીખના દોષ મોચાથી
તમને મુખરતા ન માનશે. ભીખની ટીકા કરવાની તમારી
શક્તિથી તમને મુખરતા ન માનશે.

*** એ બહે નિરાશ હોય, તમે ઉત્સાહ અર્પો.

*** માનુષ્ય છોમ્મ માનુષ્ય તે એ દરેક વસ્તુને
વધારે સારી કરવા પ્રયત્ન કરે છે.

*** દેહરક્ષા કરતાં નિનિશાને વધારે પ્રિય અને
અનુકરણીય મળે.

*** સદિવારની સિદ્ધિ તમારે બનવી તમારે સદિવાર
અપાર નગર જલ્લવાન વેચવો ઉઠે.

*** નાશવાનુને માત્ર અસ્થિર હોય છે.

*** દોષનું કાંઈ પણ મુક કરવું, એ આપતું મુશ-
મર્ગી દુઃખની મુશ કરવાની કુકામાં કુકા માર્ગ છે.

સો મુન્દર.

* ૪૭૫૬ નો મુન્દરે સી મુન્દર નોનિર્મારી મળા આવતું.

સંયમની ઉપયોગિતા.

બન્ધુઓ !

પ્રત્યેક માનવ હૃદય પોતાનામાં અપૂર્વ સામર્થ્ય પ્રકટાવવાને સમર્થ છે. પોતાની સત્તાથી આખા જગતનું રૂપાંતર કરી શકે છે. અનંત શક્તિથી, અબ્યાધિ સિદ્ધિથી અધિષ્ઠાતા બને છે. કારણ કે તેનામાં અત્યંત કોષ એવી વસ્તુ રહી છે કે જેને લીધે મનુષ્ય સર્વ કાંઈ બાંધું કરી શકે છે. પણ ક્યારે એ થાય છે કે ક્યારે તેના પર રહેલાં આવરણો દૂર થાય છે ત્યારે. એ વસ્તુ તે માનવ હૃદયમાં રહેલું ચેતન્ય છે. ચેતન્ય તો જતું, પણ સર્વમાં છે, પણ એ દેહમાં ચેતન્ય જમવું યશ્ન શકતું નથી, માનવ હૃદય જ સર્વ કરી શકવા સમર્થ છે આ ચેતન્યને જાગૃત કરનાર ક્રિયા સંયમ છે. જીવનને જાગૃત કરનાર-જીવનમાં અદ્યતન પરિવર્તન કરનાર અને અનંતરૂની ઊંડી શક્તિ વિશેષ રૂપે બહાર લાવનાર કોષ પણ ક્રિયા હોય તો તે સંયમ જ છે. જ્યાં પર્યાપ્ત આપણમાં સ્વદેવ રામ ! રહી હોય છે ત્યાં પર્યાપ્ત આપણા બહારનાં આપણને અનુભવ થતો નથી. સ્વદેવ વાસનાના અકુશ સંયમથી કપાય છે-કમ્પ યાગ છે અને તેથી જ વારંવાર યોગ સંયમ કરવા માટે ઇચ્છી આપણને સૂચવતા-સાવધાનતા રખાવતા એ સૂચનથી સંયમનું માહાત્મ્ય આપણે ખૂંટીએ જાણીએ છે, પણ સર્વ ક્રિયા હજી સંયમ સાધી શક્યા નથી, તેથી સંયમસ બંધી વારંવાર ચિન્તન કરવાની જરૂર રહે છે શરીર, મન, વાણી સર્વેક પર ધ્યાન આપવાથી થયેલો સંયમ શ્વેદ બને છે. માત્ર જિહ્વાથી જ જળ કરવાના નથી, કારણ કે ટાંઢાતમક વાણી હૃદયરુપી પહોંચતી નથી જેને સંબળાવવા પ્રયત્નથી જીએ ત્યાં સુધી તે શબ્દો જતા નથી પણ આ વાણી-શબ્દો ભારે બાવાતમક બને છે ત્યારે વિદ્યુત્તરી પેડે સત્તર અંતરૂને ઉંડાણે પહોંચી જાય છે. બન્ધુઓ ! બાવાતમક વાણી ઉત્તર જલદી સામળશે. આપણે આને મન જપતાં બાવબધો રહીએ અને મોટી પૂગતી સાવધાનતા સંયમમાં રાખવાની છે. આ કાણે વિદ્યતાની કે શાસ્ત્રાભીની આપશક્તિ નથી, અંતર્ગત નિવસેલું તરવ બાવને જીએ છે રંગે ફરીને બાવાતમક જપ કરાવે, આ એક પ્રકારનો સંયમ છે, શરીરના સંયમમાં આસન વગેરે આવે છે. આરંભમાં આસન બરાબર વાળીને-ટટાર રહીને ક્રિયામાં પ્રવેશવું જોઈએ, મેકા પછી આપણે એક વસ્તુ પ્રતિ મુખ્ય લક્ષ્ય આપવાનું છે. એ વસ્તુ તે આપણું મન છે. મન એવું મનુષ્યાણાં કારણ વ્યવસોક્ષ્ણ્યો.. પૂજ્ય બાપજીશ્રીનું પણ વચન છે કે “મનની ન શુદ્ધિ જો કરે, જીવ તે ન સુખમાં તો કરે.” મનુષ્યને લાભ કે હાનિ ઉપજાવનાર મન છે અંતઃકરણનું વિકાસન મનની શુદ્ધિ થતાં થાય છે. અંતઃવિકાસન મુખ્ય બ્યો છે. “મનની ન શુદ્ધિ જો કરે, જીવ તે ન સુખમાં તો કરે”-સ સાર આ સ્તંભની સાક્ષી ખૂંટી છે. સાંસારિક સુખો હોવા છતાં મનની અશુદ્ધિથી આપણે કુખ્યાનુભવ કરીએ છીએ, મન અંતઃકરણનું વિકાસન વા સંકેતન કરે છે આધારરૂપ પાયાઉપર જેમ ગગન્યુષ્ણી મહાલય બંધાય છે-ટકે છે, તેમ સુખ-દુઃખના આધારરૂપ વસ્તુ મન છે. આ મનની શુદ્ધિ સંયમથી થાય છે રી ફરીને મનને સચિત્ત-ન-

નમાં જોડવું એ માનસ તપ છે. અસ્મામયી તે સિદ્ધ થાય છે. માનસ તપમાં વિગ્રહસ્વપ્નની પણ જરૂર પડે છે. સંયમમાં “દુ” અથવા “હું” એ વિચાર ઉદ્ભવે હોય-તેને દહાવે હોય-તો તેનાથી વિરોધી વિચારોનો સંયમ કરવો જોઈએ. સમાધિની કાષ્ઠ અદ્ભુત અનુશામાં-જેવણ નિરૂદ્ધ દશામાં-વિચાર માત્રનો સંયમ હોય છે. આપણે દશ તેવી સ્થિતિને પ્રાપ્ત નથી તેથી હાથ તો વિરોધી વિચારોનો સંયમ આપણે માટે કર્તવ્યરૂપ છે.

વિચારસંયમથી માનસ તપન ઉત્તમ રીતે સંધાય છે. માનસ તપનકેવર અલગ રાખીને માત્ર શારીરિક તપનથી અર્થસિદ્ધિ થતી નથી. કુંભનેગા જેવા પ્રસંગમાં આપણે જોઈએ છે કે દેહકાષ્ઠ આધુક્ષિક ધણી મહિન શારીરિક તપમથી કરે છે પરંતુ મનશયે તેમનો સંયમ હોતો નથી, તેથી કોષાદિકનું દર્શન તેમનામાં આપણને થાય છે. દેહતપનથી ‘કું’ માનસ તપન છે. આ તપનને સદાયક ધણ પડે એવા દેહતપનની આવ જરૂર છે. મન ઉપર પાતા બોદા સંસ્કારો અકાશવા, પડેલા હોય તેને દહાવવા એ માનસ તપન છે. આખા દિરતભરતી આપણી કિંવાના સંસ્કારો આપણા મનકેવર પડે છે. જેવા એ સંસ્કારો હોય છે તેની સંયમમાં આપણી સ્થિતિ રહે છે. અખંડ બહિર્ચિન્તનમાં રહેવું મન અત્મચિન્તનમાં રિયર થવું નથી. રિયર ન થતાં સંયમમાં ગાળેમો કાળ નિરર્થકજેવો યથ રહે છે. કારણકે રાત્ર મેળવવા આપણે સત્વર સમર્થ થતા નથી. તેથી વારંવાર, કાલ જેમ શીશીસિક્કામળાજીએ અભ્યાસ સમાચારું જીજ્ઞાસુ કનું તે પ્રમાણે, સદ્ અભ્યાસથી માનસ તપન થોડા રૂપમાં થય છે. ગયમમાં બેઠા હોયએ ત્યારે સોવમાં જેમ કોશ પરીણીએ તેમ કાન્તિથી જપતી ધારા યદા રીતે મનને ચેતનવમાં પરીવડવું. કાન્તિ ન રહેતી હોય તો આરંભમાં જલદી જપતી ધારા અકાશવા. યંદની પેડે જપને રણકાર કરતાં મનને તત્ત્વમાં-મહત્તી રૂપ મૂર્તિમાં લીન કરવાનો વારંવાર અગ્રાસ કરતો. આપણા મહત્તીએ માનસ તપન સંયમથી ધણું જીજ્ઞાસુ છે તેનું જ પુનઃ સ્મરણ કનું છે. જેથી આપણે દશ પણ સમારંભના રીત રહેલા જે ત્રણ દિવસ સંયમ આરંભ કરી છડીએ. માનસ તપનથી અનન્યરણનું વિકાસન કરતા-સંયમ પ્રાપ્તતા આપણે સાચા સખના મોકના મહાએ. એ છતાં સત્તર સિદ્ધ થવા પરમાત્મા સતન અનુમદ વર્ણને, એ પ્રાર્થનાશુરંક આ વિચારોનો વેગ સમાવું છું. *

મી જયગતીદેવો.

× × × પરમપૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવે નિવિધ સાધો તથા મહાનેપતિ મહેર્ષી પદોમાંથી જગદિતકર બાળતો પૂરતા અનતરણી કરી પુતકકાકારમાં હાથવચના દેવુથી એ પતો આ તરફ મોકલી આપતા અનેક વખત વિનમ્રિ કરી છે જ છતાં પુનઃ કરવામાં આવે છે કે દરપણ જેમના તરફથી તેનાં પતો મોકલવાના ગાઈ રતાં હોય તેઓ, અમાને શુભ હૃદેશ લક્ષમાં મળ, દને જનતી તરફએ અત્ર મોકલી આપતા વેગ અને તરલ દ પરવા પૂજા કરશે. અવતરણ કરી મધ્ય જ્ઞાત અમલ પતો જેને તેને તરત પૂજા મોકલી આપવામાં આવશે. નેની ખાતરી અવતરમાં આવે છે.

• આ દેવ તથા સાધન સમર્થતાના પ્રસંગે પાંચમાં અંગે દ્વિતો.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન ગતિક ૮ ના ૫૪ કં થી)

બીજો હેતુ એ આત્મો કે પુરુષ ત્રણ ગુણથી રહિત છે. એથી એ સચચ્ચુ કે ત્રિગુણવાદિ ધર્મો સંહતત્વથી વ્યાપ્ત છે. ત્યાં ત્યાં ત્રિગુણવાદિ ધર્મો રહે છે ત્યાં ત્યાં સંહતત્વ રહે છે પુરુષમાં ત્રિગુણવાદિ ધર્મો નથી અર્થાત્ કૃષ્ણના અનુમાનથી પુરુષ ત્રિગુણવાદિથી રહિત સિદ્ધ થયો. એટલે એ સદન થી એ પણ સિદ્ધ થાય છે. અને તેથી પૂર્ણ શરીર, ઇન્દ્રિયો, મન તથા ક્ષુદ્ધિ એ સર્વ સંહત પદાર્થોથી અતિરિક્ત પુરુષ છે અર્થાત્ એ સર્વથી ભિન્ન આત્મા છે એ સિદ્ધ થાય છે.

અન્ય અનુમાન એ કારિકામાં આ બ્રહ્માન્યુ કે રમ તરીકે અચેતન પદાર્થો ને સુખદુઃખ-મોહાત્મક છે તે મત પોતાથી અન્ય રથી, વત્તાઆદિથી અધિષ્ઠિત છે એ દષ્ટ છે ક્ષુદ્ધિ, ઇન્દ્રિયો, શરીરઆદિ અચેતન પદાર્થો સુખદુઃખમોહાત્મક છે તેથી પોતાથી પર એનો ઠાણ અધિષ્ઠાતા હોવો જોઈએ અને તે સાથે એ અધિષ્ઠાતા ગુણન્યથી અતીત હોવો જોઈએ, નહિ તો એ અધિષ્ઠાત પણ જો ત્રિગુણાત્મક હોય તો એને સીધે એનો અધિષ્ઠાતા અન્ય અન્ય હોવો જોઈએ. તેથી આ હેતુથી ત્રિગુણો પર એવા પુરુષની સિદ્ધિ થાય છે.

સુખ તથા દુઃખ એ એમાં ને અનુકૂલવેદનીય છે તે સુખ છે અને પ્રતિકૂલ વેદનીય તે દુઃખ છે અને એનો પ્રત્યાસ્થાને અનુભવ થાય છે અર્થાત્ એ બંને ભોગ્ય છે. માટે એ બેથી અનુકૂલનીય અને પ્રતિકૂલનીય ઠાણ પદાર્થ હોવો જોઈએ એટલે કે એવા ઠાણ પદાર્થ હોવો જોઈએ કે જેને સુખ અનુકૂલ લાગે છે અને દુઃખ પ્રતિકૂલ જણાય છે. એ પદાર્થ તે ક્ષુદ્ધિ, મન આદિ આત્મા પદાર્થો નથી કેમકે એ ક્ષુદ્ધિની વૃત્તિરૂપ જ સુખ અને દુઃખ છે અર્થાત્ સુખ અને દુઃખ એ ક્ષુદ્ધિરૂપ જ છે અને પોને પોતાનો અનુકૂલનીય ના પ્રતિકૂલનીય ઠાણ રહે નહિ તેથી ક્ષુદ્ધિથી અતિરિક્ત ભોક્તા હોવો જોઈએ અર્થાત્ મન, ઇન્દ્રિય, ક્ષુદ્ધિઆદિથી પર ભોક્તા હોવો જોઈએ કે જે સુખાદિરૂપ નહિ હોઈને અનુકૂલનીય તથા પ્રતિકૂલનીય ઠાણ રહે. અન્ય રીતે કહીએ તો ભોક્તા એટલે દષ્ટા, અને ભોગ્ય એટલે દશ્ય. ક્ષુદ્ધિઆદિ સર્વ દરજ છે એ સિદ્ધ છે. દષ્ટાવિના હસ્યતા સંભવતી નથી તેમ દશ્યથી દષ્ટા ભિન્ન હોવો જોઈએ તેથી આ રીતે દશ્યથી અતિરિક્ત દષ્ટાની સિદ્ધિ થાય છે.

છેલ્લો હેતુ કૈવલ્યાર્થ પ્રવૃત્તિ એ આત્મો કે આત્મો કે બ્રહ્માન્યુ કે શાસ્ત્રોમાં આત્માત્મિક, આધિદેવિક અને આધિભૌતિક એ ત્રણ પ્રકારના દુઃખના આત્મન્ટિક ઉપશમરૂપ મોક્ષનું વર્ણન કરેલું છે અને ક્રિય તાનવાળા અર્થવિઓના અનુભવથી એ સિદ્ધ થાય છે તો એ મોક્ષ જાને થાય. ક્ષુદ્ધિ ત્રિગુણાત્મક પદાર્થોમાત્ર ત્રિગુણાત્મક હોવાથી એમાં રજસૂનું અસ્થિતત્વ હોય છે અને રજસના પાંચામ દુઃખ છે તેથી ક્ષુદ્ધિઆદિ સર્વ આત્મક પદાર્થોના સ્વભાવ દુઃખરૂપતાનો છે અને ઠાણ પદાર્થ વસ્તુમાંથી તેનો સ્વભાવ પૃથક્ થઈ શકે તેમ નથી તેથી ક્ષુદ્ધિઆદિના મોક્ષ સંભવતો નથી માટે એ મોક્ષની સિદ્ધિમાટે ઠાણ પણ ત્રિગુણરહિત પદાર્થ હોવો જોઈએ અર્થાત્ ત્રિગુણરહિત પુરુષની એથી સિદ્ધિ થાય છે.

મન્યોમાં શ્રી કૃષ્ણલીલાના પ્રસંગો આસેખાયા છે આપણે પણ તે દિવસે એ જ મહિમાને ધામરું.
કેવી રીતે ? શ્રી સુદામાચરિત્રના વાચનથી

ભગવાન વ્યાસરાજિત શ્રીભાગવત, શ્રીકૃષ્ણની ભગવદ્ગીતા, શ્રીભગવાનશ્રીરાજિત
સુદામાચરિત્ર—એ ગાતાં શ્રીવિષ્ણુના અવતારરૂપ શ્રીકૃષ્ણ અને થંભમવાનુશ્રી હાલપ દિવ્ય
મૂર્તિનું—અવતારનું આપણને રમરણચિન્તન થશે પ્રતિવર્ષે પરમ પૂજ્ય શ્રીશુકદેવ શ્રીકૃષ્ણ
લીલાની અદ્ભુત કથા રચીને પોતાની હૃદયંગમ વાણીથી આપણને બોધામૃતનું પાન કરાવતા તે
સમયની કલામય રચના તેઓશ્રીનું અદ્ભુત ગોઠક શાન્ત, વિદ્યાશય ખુમારીવાળા રવરૂપનું દર્શન
યતાં શ્રીકૃષ્ણરૂપ અશુકદેવ છે, એવું સદસા સર્વને જાન થતું પ્રાયેક પ્રસંગે નૂતન સર્જનકારે
હવે એ સર્વનું વિસ્મયન કર્યું છે પરન્તુ આપણા આગળ શ્રીકૃષ્ણલીલાનું સુન્દર સુદામાખ્યાન
મૂક્ય છે એ કથાનું જન્માદ્યભીષે વાચન—શ્રવણ થશે તો જી કંઈક કૃતાર્થતાને અનુભવીશું

એ પુણ્ય દિવસે સર્વ પોતપોતાના પૂજાર્યાનને સુશોભિત કરી ધૂપ દીપસહ શ્રી સુદામાની
કથાનું એક આવર્તન કરી જ્યાં ત્રિજ્યે જાર પાગે કથા પૂરી થાય એવી રીતે તેનો આરભ કરી
દેવો દુઃખિવર્મને પણ શ્રવણ કલવપાને મમ લવો પછી કીર્તન પૂજન, આરતી વગેરે સંક્રિયા
કરી થઈપરમામાનું અભ્યન્ત દિવ્ય રવરૂપ હૃદયમા રડત કરતાં પુણ્ય કાર્યની સમાપ્તિ કરવી

ધીરેન્દ્રજયસ્વીમહોત્સાવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૬૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

અનુસન્ધાન ગદ્યાક ૧૧ ના પૃષ્ઠ ૮૮ થી.)

૭ ઓપ ચવર૬ વૃત્તાન્ત—દ્વિતીય સમાગમ

(૧) વિજિત્ય, સર્વદાન, સર્વલગ્નિમાવ, તથા સ્વતંત્ર્ય એ આપણા સ્વાભાવિક વા રવરૂપ-
ધર્મની પેઠે આપણામાં અભિવ્યક્ત કરી લેવા, એ જીવમાત્રને પ્રાપ્ત્ય છે અને એ
લક્ષણ વા ધર્મ પ્રેરણવા અર્થે જોમાં એ, રવરૂપ લક્ષણરૂપે વા સ્વધર્મરૂપે છે એવા
કારણરવરૂપ પ્રવરની ઉપાસના કરવી એ કર્તવ્ય છે (પૃ ૭૪)

(૨) આ મનનો અમનભાવ કરવો, આ વિપરીત જુદાને સઘવવિધવધરૂપ નિશ્ચયને ન
કરનાર નિર્દોષ કરવી, આ વિવિધસંસ્કારવાળા ચિત્તના અતિચક્ષુષ્યપણા રૂપ
સ્વભાવનો તેના કારણસંક્રિત લય કરવો અને આત્મિકવિરહિત, રમ્યપ્રકૃત ચિત્તને
અચર્યસ્ય સ્વભાવ પ્રકટ અનુભવવો, આ દરપ્રતિ બંધાયેલો અભિધાનીનો મમત્વભાવ
કમે કરીને નિર્મૂલ કરવો તથા ચરીરીની આ અહંભાવવાની સિધ્ધિતા તથા લય,
વ્યથા તો અપરિચિન્ન મહત્ત શબ્દાભિમાનનો અચલ ભાવ પ્રકટાવવો આ સઘણું
કમથી થતાં જીવન-સુક્રિત સુખનો અનુભવ કરતા અન્તર્માં, મા, જુદિ, ચિત તથા
અહંકરનો એકલક્ષણવચ્ચિત દર્શ રવરૂપભાવનાવડે લય યથે પુનરુદ્ધારદિત
સ્વરૂપે રહેતું (પૃ ૮૫)

સાચા સહકારમાટે આમંત્રણ.

આજે “ ક્રેપરસાધક ” ના ચોથા વર્ષનો ૧૨ મો અંક પ્રસિદ્ધ થાય છે, અર્થાત્ એ વર્ષની કસ્ટોમર યથાને અહીંમાત્ર ઉપરતે સમય થયો છે. ત્રીજા વર્ષનું લવાજમ મોકલી આપી તથા ચાલુ વર્ષના અંગેના આજ સુધી સ્વીકાર કરી સુદ આદર્શોએ સહકાર તથા સહાનુભૂતિ દર્શાવી અમારા ઉત્સાહમાં જે વધારો કર્યો છે તેને લીધે અને અંક પ્રકટ કરવાની નિયમિતતા સાચવામાં આજ સુધી લાગ્યેલાલી યથા બીજી.

ત્રીજા વર્ષનું લવાજમ ચોથા આદર્શોત્તરથી આવવાનું હજી પણ બાકી છે. આશા છે કે હવે તે તેઓ સંતર મોકલી આપવાનો રેગ મરવા કૃપા કરશે જ.

આજ (ચોથા) વર્ષનું લવાજમ આજથી એક માસની અંદર મોકલી આપવા સર્વ સુદ આદર્શને વિચારિત કરવામાં આવે છે જેમની ઇચ્છા આદર્શ તરીકે ભરી રહેવાની નહિ થતી હોય તેમજે એક કાંઈ વખતે પોતાની નેવી ઇચ્છા અમને સંતર જણાવવા કૃપા મરી જેમના તરફથી લવાજમ દિવા પર બંધ કરવા માટેના પર એક માસની અંદર અમને મળશે નહિ તેમને સોજમે. એક વી પી. ડી મોકલવામાં આવશે આમ કરાવી દપાલ ખાતાને રજાવવા અને અમને નહક તકલીફમાં ઉતારવા દિવા વી પી ડી એક રવાના કર્યા પછી તે પાછા વાળી અમને વિના કારણ અરજમાં ઉતારવા કાઢ પણ વિવેકી આદર્શ ઉચિત ધારશે નહિ.

સહકારવિના કોઈ પણ કાર્ય સિદ્ધ થઈ શકતું નથી તેથી આવા જીવનવિશાસને ઉપયોગી પુણ્ય કાર્યમાં અમારી સાથે સાચો સહકાર કરવા સર્વ આદર્શને સપ્રેમ આમંત્રણ રવામાં આવે છે.

આવશ્ય શુકલ પચમી આ પુણ્ય દિવસ પરમ પૂજ્ય બાપજીશ્રીના સ્વરૂપાવસ્થાનો દિવસ છે તે દિવસે અમદાવાદના મહાલે ત્યાના મંદિરમાં ઉત્સવનું પાલન કર્યું હતું. પ્રાત કાલે ૮ વાગ્યાથી કાલ કમને આરભ કર્યો હતો. પરમ પૂજ્ય બાપજીશ્રી તથા ઇન્ડોશ્રી પાદુકાઉપર શ્રુતચક્રિમ્નના ૧૩૫ પાદના પાશવચ્ચસદ અભિષેક કર્યો હતો. આ ક્રિયા થયી જ અન્તિ તથા ઉત્સાહથી સર્વ બન્ધુઓ કરી રજા દત્ત અને થળા ખગને એમ જાન યત્ર કે પોતે જે રીતે ક્રિયા કરવાનું સંચવતા તે જ રીતે તેઓશ્રીની સત્તાથી આજે આ ક્રિયા થાય છે. બધું મનનભાષની પ્રકૃતિ સિદ્ધિ હોવા છતાં સર્વ રચના સુદર રીતે કરી હતી. અભિષેક પૂર્ણ થયા પછી સર્વ બન્ધુઓએ શ્રીફળગુરુજ નમઃ મત્રથી બાપજીશ્રીની પાદુકાઉપર બીલીપત્ર અને છોં વિણાવે નમઃ મત્રથી ઇન્ડોશ્રીની પાદુકાઉપર શ્રવણીપત્ર ચઢાવ્યાં હતાં. વડિલ સાધક બન્ધુઓ પણ ઉત્સાહથી ભાગ લઈ રજા દત્તા ઈર્ષન પૂજન, આરતી વગેરે કરી સક્રિયાની પ્રજ્વલિત કરી હતી જે બન્ધુઓએ આ સહકાર જેવા ભાવથી કર્યો તેથી જ તેમને બહુ સાથે મનોમ થયો, અને તેઓએ પૂજ્ય દેવીશ્રીની કૃપાની ચામળા કરી છે. બહારના બહારો અને સરા વિચારીઓસદ સર્વ બન્ધુઓએ સાથે પ્રસાદ લીધો હતો. પુનઃ ત્રિજે બજન નવચત્ર મરી શ્રી ઇન્ડોશ્રી ઉ કારના જાનસંદ ઉત્તમવની પ્રજ્વલિત કરી હતી.

પરમ પૂજ્ય શ્રી મહામાયા શ્રીમાજીશ્રીનું સ્વરૂપાવસ્થાન.

શ્રી શ્રેયસ્સાનકઅધિશિવર્ચના સમર્થ નેતા, ચાવક, પાલક, શ્રીસદૃશુર પરમાત્મા શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યજીથી અભિન્ન મહામાયા શ્રીમાજીશ્રીના ધાવણ કૃષ્ણ નવગીને મોમવારના દિવસે યથેલા રવિપાવરયાનને અનિદ્રુ મહાધક પ્રસંગે શ્રી શ્રેયસ્સાધકમા આયેખવાને અમારા દુર્ભાગ્યે આવ્યો છે.

જેમનું હાયાકાળ અધારે જન્મતમા રક્ષણ કરતું, જેમની સમગ્ર જીવનપ્રગતિ કમધોમને જગ્યાવતી, જેમની વાણી ઈશ્વરીયાને શ્રવણે કતાવતી, જેમનું સામીપ્ય અનેક પ્રકારના સુખને આપતું, જેમની વિવિધ કૃતિ અન્યના આજીવનપ્રમાદને હાલવતી, જેમનું સાન્નિધ્ય હૃદયમાં ભક્તિ-પ્રવાહને રેલાવતું, જેમનું પુણ્ય દર્શન ઈશ્વર્યાને વધીવડતું, એવા દિવ્ય પ્રકૃતિના હીલાતનુની અપ્રતીતિ આજ હૃદયમાં શોકકલેષને પ્રકરાવી રહી છે.

આ વિષયનું સર્જન પરમાત્મા પ્રકૃતિની મહામયી કરે છે. પરમતત્ત્વ જ્યારે માયાને સ્વીકાર કરે છે ત્યારે જ પુત્રોડહ વઢુ સ્વામી રૂપે જન્મે છે. શમકૃષ્ણાદિના અવતારમાં પણ સામે શક્તિનું અવતરણ થયું છે, અને એ હારા અનેક કાચે કાચે છે તે જ પ્રમાણે શાક વિવશ્ણુ સંકેતથી શ્રીમદ્શુર ભગવાન્ શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યજીનું આ ભૂયેકમાં અવતરણ થયું. બેલપુત્રાશ્રીમાં મરત એ પરમાત્મે શ્રીપ્રકૃતિસ્વરૂપા પરમપૂજ્ય માજીશ્રીને સ્વીકાર કરીને, શેઠજીજીવનની લીલા દર્શાવતા શ્રી શ્રેયસ્સાધકઅધિશિવર્ચના આ વિશ્વાવરમા ઉદય કરી અનેકનું પરમ હરનાણું સાંધે છે અને અમારા ગેય, ધ્યેય, પરમ પૂજ્ય શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીનું પ્રકટીકરણ કરી આજપર્યંત એ દિવ્ય તનુહાર વર્ગનું પરમ હિત કર્યું છે.

શ્રીસદૃશુ ભગવાન્ શ્રીમદ્ નૃસિંહાચાર્યજીના રવિપાવરયાન પછી દીર્ઘ કાલપર્યંત જેમની હાયાથી સાધકવર્ગ નિર્ભયતાનું વાત કરતો હતો, અને શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનના રવિપાવરયાન પછી કંઈક તદયઆચાર્યનું મેળવતો એવા દિવ્ય શક્તિનું અવરોધ આજ અમારા ચિત્તને વિવ્હલ કરે છે.

પરમ પૂજ્ય શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનના રવિપાવરયાનને હજી માત્ર સાત માસ થયા છે એ વિતહમી તપન હૃદયમાં જેમ ધૂનથી અગ્નિ અધિક પ્રજ્વલિત થાય છે તેમ પરમ પૂજ્ય માજીશ્રીની અપ્રતીતિ એ વિરહાગ્નિને આજ અધિક પ્રજ્વલિત કરે છે.

શ્રીમદ્ નૃસિંહાચાર્યજીની હીલાતનુ તમા શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનની આજીવીલાતનું શ્રવણ જેમના વદનદ્વારા અમે શ્રવણ કરી પાવન થવા હતા એવા પ્રકૃતિસ્વરૂપનું યમન આજ રંગને વિશ્વમાં નિરાધાર કરી મૂકે છે.

જેમના સ્વીકાર પડી અને જેમના આદિર્શોવધી આ વર્ગે મુલ્યવરિષ્ઠ રૂપમાં યોગ્ય આજપર્યંત ઉત્તરોત્તર મર્ગ રીને વૃદ્ધિને પામ્યો છે એવા ઉભય િવ્ય તારવાનું આ વર્ષમાં

પ્રકરનું હોય તે દર્શાવ્યું છે, અને પરિભ્રામે મુરચિરૂદ્ધ હોવા હોય તે પણ તેઓથીએ પોતાની જીવનલીલા સમાપ્ત કરતા બતાવ્યું છે, પરમ પૂજ્ય શ્રીમદ્ હોનેનગરાવાળા સ્વસ્થાવસ્થાન પછી જાગત ચિન્તનને ધૂળીને પૂજ્ય માછીઓ તેઓથીનું પુણ્ય સ્મરણ અખંડ કરતા અત્યંત સમયમાં જ પોતાના દેહનો પરિત્યાગ કર્યો છે

શ્રી મહાશુભગવાળા સ્વસ્થાવસ્થાન પછી શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રજગવાળને ઉદેશવા તથા સંદાણ કરવા અથવા જ પોતાનો દેહ દેશવીને જાગતાં રવા અને તેઓથીના શમન સાથે જ પોતે પણ શામન થઈ આ વિશ્વકેળુ મંકિત પણ પ્રાપ્ત હોવાનું થયો છે એમ સદસા માન થાય છે

પરમ પૂજ્ય મહામાયા શક્તિસ્વરૂપા માછીઓનું પુણ્ય સ્મરણ કરતા તેઓથીના અનન્નદિ ઉપકારના નદશામા સમ્પત્તિ નેત્રે સાધકવર્ગ એ જ પ્રાર્થના કરે છે કે-જ્યારે દેહાભ્યાસ પ્રતિપદકરૂપ થાય, તિતિશા કરગમ્યા દુર્નિવૃત્ત પ્રકટે, ફલનિભયને ખાલન કરવામાં સિધિવત્તા જાણાય, આપણે જ સુખ આગવીએ એવા સ્વાર્થટૂંકિતો ઉદય દેખાય, આવરણક વ્યવહારધર્મને નિભાવવામાં પ્રતિ જોગે જાનનો ખાડાંબર કરે, વિનય વિવેક દર્શાવવાને યોગ્ય મનુષ્યપ્રતિ ઉદ્ભવ થવાનો આલેશ આવે, અને છેવટે અમારા છંદને જ્ઞાની મનટૂંકિત અન્ય ચિન્તન કરે-એ સર્વ પ્રસન્નતા એ શક્તિસ્વરૂપા આપણું સ્મરણ અખંડ જાગત રહે, અને આપ જેમ શ્રીછટ્ટપરમાત્માનું સ્મરણ કરતાં સ્વસ્થમા શમણાં તેમ અમને પણ અગાસ પ્રારંભના અવધિએ સ્વસ્થમાં શમાવને અનંતમા આ શુભિ કરતાં વિશ્વોએ છોએ કે

‘દમય આપમરમ સખદાતા, સાધકને સિર તાત ને માતા,

નહિ જાને નથી જાણા —

જય જય જગપતિ, જય મહામાયા

શ્રી જયંતીદેવી.

૧૬૯ (સદામથી ઠક પરમ જોશિ—એ લય,)

પ્રદરસ્તુપિણી પરમ શક્તિ, વાતસદયસુધાસારિણી,	
અત્યંતકરૂણા ભક્તકેરી, અવિવાસંહારિણી;	૫૯૦
મોહપાસવિહારિણી જય, જયતુ અમૃતકાચિની,	
વિવિધ રૂપવિહારિણી જય, જયતુ વિશ્વોદારિણી,	૫૯૦
સર્વ કિલિવધારિણી જય, અભયઅનુભવકારિણી,	
જય ઉપેન્દ્રમહાચિની જય, સાધકસિર કરપારિણી;	૫૯૦
જય પરમ કલ્યાણિની જય, સિદ્ધ વર ઉચ્ચારિણી,	
જય મહાલાક્ષ્મી વિજયિની, દો વર થઈને ઉદારિણી,	૫૯૦
ઓ જગ દેવી.	

મનુષ્યને ઉચ્ચરમાધે અનુસન્ધાન કરાવનાર નિર્દેશતા છે. અહીં શિષ્ય ક્રમાં કરતા મનુષ્ય ત્યારે ઉચ્ચાધીન રહે છે ત્યારે જ આથી નિર્દેશતા થકર છે. અનેક કદો વેદીને પણ આરંભમાં પાંડવો કૃષ્ણને અધીન રહ્યા, પરિણામે જન્મમાં સાર્વભૌમ સત્તા ભોગવી. ઉચ્ચરે આપેલી શિષ્યતામાં સુરમા આદર્શથી રહ્યા, અને કૃષ્ણસુખા વેશવ લગ્યા:

અનુજો ! આજે પણ અનરમાં સાવભૌમ સત્તાને તથા ઐશ્વર્યને હવેથી છીએ તો પરમાત્માની સત્તાને વધ વળતે, પણમે પણમે સાવધાન રહીને, પ્રાપ્ત કર્યા કરતું એ જ શ્રેયસ્કર છે. કૃષ્ણજનન અનેક સામર્થ્યથી શરૂ થયું છે આજે આપણે માત્ર એ જીતની નિર્દેશતાને મહાજીતરીએ, વરંવાર એ રમ્ય જીતના પ્રસંગો વિચારતાં કંઈક પણ વિકાસને સાધીશું તો આજે કરેલો શ્રમ તથા નિત્યજી સાધનમાં શ્રમ લાગે છીએ તે સદાકર્મ સાધક થશે.

અતોનાંકે રંગેના યમદરૂપ કૃષ્ણજાનના એકાદ પ્રદર્શ આજ વિનતન કપું એક અમુલ્ય રતન દર્શિવાને કારે છે, એક અપરતું પુમાકું અમરપાત્ર સુખધને પ્રમાર છે, એક અમનનું નિન્દુ અમરને અંગે છે, તેમ કૃષ્ણના સામર્થ્ય એક અમુલ્ય શરણ, મનન અને પારણ કરનાં જીતના સમય અંગે શરૂ થાયુમય થઈ રહેશે.

આસો ત્યારે, આજે કૃષ્ણવિનતન કરી, કૃષ્ણરૂપ ભવીએ.

ધીં જાં દેર્ધા.

શ્રીકૃષ્ણનું ગોપીઓપ્રતિ વચન.

૫૬. (મંત્રરીએ મનકું મોહુ રે, એ લા.)

આતું છું મજમાં આતું રે, ખીર ધરો કાંઈ આજ,

ગોપિ ! ખીર ધરો જરી આજ.

પ્રિય ! તમારો જ હું કહાતું રે,

ખીર ધરો

સ્મરણ કરેા મારું તમે, અખંડ દિન ને રાત,

અણુજાણ્યું એ ના અને, કરેા ન અમુપાત;

હું સત્વરે તમ કરેા રહાઉં રે;

ખીર ધરો

સગાં સંગંધીના તમે, ત્યત્યો મહર્થે પ્રેમ,

તમે અધીન થઈ રહ્યાં, જેમ કહ્યું મેં તેમ;

હવે અધિક નહિ નહિ તાણું રે;

ખીર ધરો

રહ્યાં સંસૃતભાવમાં, છતાં ત્યત્યો સંસાર.

સુખને નિજમાં સ્થાપીને, કયું મન મુજ આધાર;

તેના ની દૂર કયાં જાઉં રે;

ખીર ધરો

કેવલ પ્રવાતું રહ્યાં, એક હવે અવરોપ,

અહં તમારું ગોપિકો ! અગ્ની રો નિરોપ,

હૃદયદ મળી રામે સીજાતું રે;

ખીર ધરો

ધીં જડાતીદેર્ધા.

કૃષ્ણગુણચિન્તન.

સત્યનું ચિન્તન થતાં યુધિષ્ઠિરની જીવનચળાનું સ્મરણ થાય, - હરિશ્ચન્દ્રની રમૂતિ આવે, કંઈક માનવ હૃદયઉપર સત્યની સત્તા પ્રસરે, આદર્શ માનવ જીવનને સોમ્યતા માનસ જગતમાં રામ વિહાર કરે, આદર્શરૂપ આચાર સિદ્ધ કરવા મન લલચાય, ભાવનીનું હૃદય ખનતાં, ભક્તિ-રસમા તરંગોળ થતાં, પેલા હનુમાન દષ્ટિએ ચઢે, એવું દામત્વ કરવા વૃત્તિ-વેગ ધરે; મૃત્યુનો જય દરવાનો વેગ પ્રકટતાં કાળના સુતાધીશ સ્વેચ્છાથી બાહ્યગુણમાં પોટેલા ભીષ્મપ્રતિ વૃત્તિ દોરાય, કંઈક સ્વધર્મનું ઉત્તમ પ્રકારે પાલન કરવા મન આમઠું ધરે, કૌશલપણ શુભ વા વરણનું ચિન્તન વહતાં તત્કાલ તેની સાથે શૈવજય ધરાવતી વસ્તુ વા ભક્તિપ્રતિ દબાશે વર્ષના કે મુખના કાળને બેઠીને માનવ વૃત્તિ વળે છે. જૂતકાળરૂપે બનેલી વસ્તુઓ, સ્મરણવૃત્તિમાં તો સદા વર્તમાનકાલ-રૂપે જ લાસે છે.

આજ શ્રાવણ વદ અષ્ટમી છે વર્ષમાં આઠમી ધળી આવે છે પરંતુ આગંતી ભાદેશી કૌશલ વિલસાય ભાવને જગાવે છે, કારણ આ કૃષ્ણજન્માષ્ટમી છે આજના દિવસમાંયે સંજય ધરાવતું કૃષ્ણનું અહ્યુત સ્વરૂપ ચન્તરૂપા પ્રકટ થાય છે અવિનાશી કૃષ્ણતત્ત્વને વૃત્તિ સ્વર્ણ કરે છે, મનના પ્રવાહ એ ચિન્તનમાં વહે છે કતો, છતાં બકતોનું સ્વરૂપ કેવું હોય એ વિચાર પ્રકટતાંની સાથે જ આજે કૃષ્ણનો અદ્વિત લીલાપ્રતિ સદાશ્રી વૃત્તિ આકર્ષાય છે. સર્વ કંઈ કરતાં છતાં સર્વથી અખડ નિર્લેપ ભગવાન કૃષ્ણનું અર્થાં કેવું સ્વરૂપ દર્શન, આપણી આત્મ દૃષ્ટિ કરી રહી છે, જૂતકાલના પાંદડાઉપર આજેઆપણે સુન્દર ગિરો અવલોકતા, આપણે વર્તમાનકાલ આધ્યાત્મિક બને છે. અવલોકો ! કૃષ્ણ પોતાના સામર્થ્યથી તથા હજારો સર્વ કંઈ કરે, અને નિમિત્તરૂપ કોઈને બનાવી તેને વિષ્ણુ બચાવે. જગતપ્રતિ જુઓ ! ત્યાં મનુષ્યો કોઈને અર્થે કંઈ કરે, પણ જયારે જગતજાળે કે એનાથી આ કામ થયું છે, ત્યારે જ તેનું અન્તરૂ સતોષ પામે, અને કૃષ્ણસમા જીવન, સદા વિષ્ણુમાં અકર્તારૂપે રહીને કામ કરે છે. ત્યાં જ હૃદય છે, કૃષ્ણનો-ધર્મરતો-શુભનો મહિમા છે.

અર્જુનને પણ કૃષ્ણે એ જ ઉપદેશ આપી ચુક કરવાને ભગવત્ કર્યો છે કે 'તું' અમુકને મારે છે એવું બાન ન રાખ' કતોપણાતું અહં ન પ્રકટાવતાં, મારી હજારોપણો કરતાં, તને કૌશલપણ પ્રકારના દોષ નહિ લાગે વગેરે. સ્વર્પમાં તાત્પર્ય કે જે કાષ્ઠ થાય તે મંદિરસત્તાથી જ થાય છે, બહે કંઈવર નિમિત્તરૂપ આપણને કે કોઈને બનાવે, અને એ પ્રમાણે દર્શનાકાદિથી રહિત રહીને આવરણ કતબ કરતાં નિર્લેપતાનો અનુભવ કરવાના અધિકારી થઈએ છીએ.

અર્જુન મિત્રરૂપ હોવા છતાં તેનું અભિમાન મસિત યવાના પ્રસંગો કૃષ્ણભગવાને ઉપજાવ્યા છે. જયજયને મારવા લીધેલી પ્રતિજ્ઞા, તે પ્રમંથ તથા ઉદવે કાળાધો હાંડતા અર્જુનના પ્રસંગથી સમજાશે કે અર્જુનમાં પણ પરિણામે સત્યનું બાન કાઠવું છે.

કૃષ્ણભગવાનની ઉપદેશ કેવળ પાડવાને માટે જ હતો એમ નથી, અને તે સમયે અભિમાન ટાળવા જે ક્રિયા કરી હતી તે પણ તેમને જ માટે હતી એમ નથી. આપણે માટે પણ તે જ તિયમ છે, પરમ પૂજ્ય શુરહેવનો પણ એ જ પ્રત્યેષ હતા.

શ્રીગણેશજયન્તામહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૬૩)
(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

શ્રી વિભાગ—અવતારોની તથા દેવદેવીઓ અને મહાપુરુષોની
જયન્તીના માસ તથા તિથિઓ.

(લેખક : અમર સૌંદર્ય શિવસક્તીબહેન ચોડા.)

(૧) શતિક...	તિથિ.	નામ.
	શુકલ ૧ ...	શ્રીજયન્તીદેવીશ્રીની જયન્તી.
	કૃષ્ણ ૧ ...	શ્રીસુરહેવ ઉપેન્દ્રમાર્ગજયન્તી.
	કૃષ્ણ ૧૪ ...	પરમપ્રભુ સદૈશ્વર્ય શ્રીમન્સિદ્ધાચાર્યજયન્તી.
(૨) માર્ગશીર્ષ...	શુકલ ૧૧ ...	શ્રી ગીતાજયન્તી.
	શુકલ ૧૪ ...	શ્રીમાધ્વિષ્ણુજયન્તી. (નિત્યમ દેશભાદ)
	શુકલ ૧૫ ...	શ્રીદત્તાત્રયજયન્તી.
(૩) પોષ ...	શુકલ ૧૫ ...	શ્રીચંદ્રિકાદેવીની જયન્તી.
(૪) માઘ ...	શુકલ ૪ ...	શ્રીમણ્વજયન્તી.
	શુકલ ૮ ...	શ્રીગોપાલાનન્દજયન્તી. (શ્રીરામી નારાયણ)
	કૃષ્ણ ૧ ...	શ્રીનિરૂત્તિનાથજયન્તી. (આગેડી)
	કૃષ્ણ ૧૪ ...	શ્રીદિવજયન્તી.
(૫) ફાલ્ગુન...	શુકલ ૨ ...	ધોપરમહંસ રામકૃષ્ણદેવજયન્તી.
	કૃષ્ણ ૬ ...	શ્રીગુનાર્દનશ્રીજયન્તી. (મદારાનંદ)
(૬) ચૈત્ર ...	શુકલ ૩ ...	શ્રીમત્સજયન્તી.
	શુકલ ૯ ...	શ્રીરામજયન્તી.
		શ્રીરામદાસજયન્તી.
		શ્રીસદાશંકરજયન્તી. (શ્રીરામી નારાયણ)
	શુકલ ૧૫ ...	શ્રીદનુષાન્નજયન્તી.
	કૃષ્ણ ૧૧ ...	શ્રીવરભાચાર્યજયન્તી.
(૭) વૈશાખ...	શુકલ ૮ ...	શ્રી પરશુરામજયન્તી.
	શુકલ ૫ ...	શ્રીમત્ સોમનાથજયન્તી.
	શુકલ ૧૭ ...	શ્રીનીલાજયન્તી.
	શુકલ ૧૪ ...	શ્રીરમિદજયન્તી.
	શુકલ ૧૫ ...	શ્રીકૃષ્ણજયન્તી.

(૮) જ્યેષ્ઠ ... શુકલ ૧૦	...	...	શ્રીમ ગાંધીજીજીવન્તી.
(૯) આશાઢ...			
(૧૦) આવળુ... શુકલ ૫	...	...	શ્રી કલ્યાણગવાનજીજીવન્તી
શુકલ ૭	...	...	મહાત્મા શ્રી વૃક્ષસીદ્ધાસજીજીવન્તી
કૃષ્ણ ૨	...	...	શ્રીમત્ સુરેશરામાયજીજીવન્તી.
કૃષ્ણ ૮	...	...	શ્રીકૃષ્ણજીજીવન્તી.
			શ્રીરામેશ્વરમહારાજજીજીવન્તી.
(૧૧) આશાઢ... શુકલ ૩	...	...	શ્રીવરાહજીજીવન્તી
શુકલ ૧૨	...	...	શ્રીવામનજીજીવન્તી.
કૃષ્ણ ૫	...	...	શ્રીવાસુદેવાનન્દસરસ્વતીજીજીવન્તી.
			(મહેશ્વરવાળા)
કૃષ્ણ ૭	...	...	શ્રીમતી મહાલક્ષ્મીદેવીજીજીવન્તી.
(૧૨) આશ્વિન... શુકલ ૧	...	...	શ્રીસુભાષાઈજીજીવન્તી. (ખાળાંદી)
શુકલ ૪	...	...	શ્રીનથરામજીજીવન્તી.
શુકલ ૧૦	...	...	શ્રીસુબ્રહ્મેવજીજીવન્તી.
			શ્રીમન્માયાઈજીજીવન્તી.
કૃષ્ણ ૧૩	...	...	મહાત્મા શ્રીવિશ્વનાથજીજીવન્તી.

(૨)

(લેખક : અમૃત સિંહ શાન્તાબહેન દેસાઈ.)

(૧) કાર્તિક... શુકલ ૧	...	...	સ્વામી શ્રી રામતીર્થજીજીવન્તી.
શુકલ ૬	...	...	સકિતરવરપા શ્રીજીવન્તદિવીનો જન્મદિવસ
શુકલ ૧૫	...	...	શ્રીજીપરમાત્મા શ્રીસુરદેવની જીવન્તી.
કૃષ્ણ ૭	...	...	કાલગેરવની જીવન્તી.
કૃષ્ણ ૧૪	...	...	શ્રીજીપરમાત્મા શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યજીજીવન્તી
(૨) માર્ગશીર્ષ... શુકલ ૬	...	...	શ્રીનરસિંહમહેતાની જીવન્તી.
શુકલ ૧૧	...	...	શ્રી ગીતાજીજીવન્તી.
શુકલ ૧૫	...	...	શ્રીદત્તજીજીવન્તી.
(૩) પૌષ... શુકલ ૬	...	...	શ્રી રામાનન્દસ્વામીની જીવન્તી.
			શ્રી નંદરાયજીનો જન્મદિવસ.
શુકલ ૧૫	...	...	શ્રી અ જાણની જીવન્તી.

(૪) માધ ... શુકલ ૧૩	...	...	શ્રી વિવેકમોજવન્તી.
કૃષ્ણ ૬	...	...	શ્રી મયોદાજવન્તી.
(૫) શરણ...શુકલ ૨	...	...	સ્વામી શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસની જવન્તી.
કૃષ્ણ ૭	...	...	(જૈનતા) શ્રી નર્મદાદેવની જવન્તી.
(૬) શ્રી... શુકલ ૩	...	...	શ્રી મલ્લનાથનારજવન્તી.
શુકલ ૯	...	...	શ્રી રામચંદ્રજીની જવન્તી.
શુકલ ૧૩	...	...	શ્રી મદાલીરરામીની જવન્તી.
શુકલ ૧૫	...	...	શ્રી દત્તમાતૃજવન્તી.
કૃષ્ણ ૧૧	...	...	શ્રીમદ્ વરુણચાપજીની જવન્તી.
(૭) દેરાજ... શુકલ ૩	...	...	શ્રી પરશુરામજવન્તી.
શુકલ ૫	...	...	શ્રી અંગ શંકરાચાર્યજીની જવન્તી.
શુકલ ૭	...	...	શ્રી જગદ્ગુરો જગમુનિવંશ.
શુકલ ૧૪	...	...	શ્રી ભૂમિદાસજવન્તી.
શુકલ ૧૫	...	...	શ્રી કૃષ્ણવત્સજવન્તી.
(૮) નવેષ... શુકલ ૧૦	...	...	શ્રી ચંદ્રજવન્તી.
(૯) આશિષ...			
(૧૦) શ્રીવજ્ર...શુકલ ૫	...	...	શ્રી કમ્પાવત્સજવન્તી.
શુકલ ૧૫	...	...	શ્રી હંસમોહજવન્તી.
કૃષ્ણ ૮	...	...	શ્રી કૃષ્ણજવન્તી.
કૃષ્ણ ૯	...	...	શ્રી રામાનંદજીની જવન્તી.
(૧૧) શાંતપદ .. શુકલ ૩	...	...	શ્રી વરુણજવન્તી.
શુકલ ૪	...	...	શ્રી સુખવિજવન્તી.
			શ્રી અન્નાજીજવન્તી.
શુકલ ૮	...	...	શ્રી રાધાજીની જવન્તી.
શુકલ ૯	...	...	શ્રી દિગ્ગજવન્તી.
કૃષ્ણ ૯	...	...	શ્રી મહાશ્વરીજવન્તી.
કૃષ્ણ ૧૨	...	...	શ્રી રામજવન્તી.
			શ્રી રાધીજવન્તી.
(૧૨) આશિષ...શુકલ ૨	...	...	શ્રી નરસિંહમથુરીની જવન્તી.
શુકલ ૫	...	...	શ્રી સુધિગિરજવન્તી.
શુકલ ૧૦	...	...	શ્રી સુદેવજવન્તી.
કૃષ્ણ ૧૩	...	...	શ્રીમન્મન્નુ સાદેષ (વિશ્વંશ)ની જવન્તી.

ઉન્નતિ અર્થે—

કિસાહ ..... પશુ મોહરહિત.
 કર્તવ્ય ..... યશસ્વિરહિત.
 આદેશ ..... અશુદ્ધ ભાવરહિત
 આચાર ..... કામનારહિત.
 ત્યાગ ..... વાસનારહિત
 રાગ ... .. દેવરહિત.
 પ્રેમ ..... વિકારરહિત.
 તાસાવેધી ... કષ્ટનારહિત.
 ગુણ ..... આર્થબંધરહિત.
 ખ્યાન ..... સિદ્ધિ, સાધ્યપ્રાપ્તિ અપેક્ષા-
 રહિત.
 પ્રમત્ત ..... કલ્પની કલ્પારહિત.
 ઉદ્ધરતા ..... કરીને કરી બતાવવાના ભાવ-
 રહિત.
 શુભાગિ-મતન ..... આચરણરહિત.
 વિરાગ .. .. ત્યાગરહિત.
 શાન ..... વિરાગરહિતની બાજનારહિત.
 ઉપેક્ષા ... .. સમવૃત્તિરહિત.
 સેવા ... .. અદાકારિતરહિત.
 અનાસક્તિ .. સર્વમાં પ્રત્યુ જોવાની વૃત્તિરહિત.
 ચાન્તિ ... .. ઉદયની સરલતારહિત
 સર્વ કાર્ષ ..... ઉપેક્ષાપૂર્ણ ભાવરહિત

મનનો વ્યવસ્થાપન.

મનને-નિરાસાદના વચન બોધતાં અટકાવવું તે
 મનને-નિરાશામાં ચડતાં રોકવું તે.
 મનને-સૌકીક અસૌકીક પ્રત્યેકબાધી રોકવું તે.
 મનને-અવના હૃદયવેધક સપ્ટો શરણ કરતાં
 શાન્ત રાખવું તે.

મનને-વિવિધ વિકારોને આબોહાર બહાર
 આવતાં અટકાવવું તે.

મનને-અપ્રસન્ન રાત્રી જાણી પ્રસન્ન રાખવું તે
 મનને-સતત ઉભવી બનાવવું તે.
 મનને-જેના તેના ખોટા વિચારોમાં ન બળી
 જવા દેવું તે.

મનને-પરની સેવાઅર્થે બહાના કાદતાં રોકવું તે.

મનને-અપાક નિરપૂર્ણ રાખવું તે
 મનને-પરાવર્તી ન થવા દેવું તે
 મનને-સરીરની, અવસ્થાકાલે છરીગમક ન
 બનવા દેવું તે.

મનને-કામ કરી કહી બતાવવા તત્પર થતી
 અટકાવવું તે.

મનને-સત્તાની મરતી મદતાં તત્કાળ અવરોધવું તે

મનને-પોતાના મનતબધી જુદું મવણ કરતાં

રિશરતામાં દઢાવી રાખવું તે

મનને-પ્રતિકૂલ પ્રત્યે પ્રસન્ન રાખવું તે.

મનને-ખોટી બલ્લાવનાથી રોકવું તે.

મનને-રસપૂર્વક નિદા ટીક કરતાં તથા સાંભળતા
 અટકાવવું તે.

મનને-શુભી પ્રમત્તતામાં જ પ્રસન્નતા સમજવા
 દેખવું તે.

મનને-ઉપર જ કરે છે તે યોગ જ કરે છે એ
 નિશ્ચયમાં રમાડવું તે.

મનને-શુદ્ધિરમાં ચોંટા ઉપજવતાં રાખાવું તે.

મનને-સર્વ કલ્પિયોના ખોટા બાધારમાં ન
 જોડાતાં રોકવું તે

મનને-અજિમાતનિવૃત્તિઓ શુદ્ધરો રથાપવું તે

આ પ્રકારનો મનનો વ્યાયામ મનને બલ-
 વાન તથા પુષ્ટ કરે છે.

શ્રી પ્ર. વહેન.

સુપ્રેમ સ્મરણ :- ગા.ક. ૨૨ ના જુદા જુદા ઉપર મોકલેલા આશ્રમ પ્રમાણે આપુ
 વાર્ષિક સ્વાસ્થ્ય તા. ૨૧-૬-૩૭ નુપી મોકલી આપવા કૃપા કરી શો તો તે મુજબ મોકલવા
 મવા ન હોય તો ક્યારે મોકલવાનું થશે તે જાણી જણાવશો, જે જોઈ તેમનું પરથી ખી રદગામ
 ન થાય

શ્રેયસ્સાધક

એણે

માનવ છવનની સર્વોત્તમતા.

“શ્રેયસ્સાધક”નો નિત્યસંદેશ :
“છવન ધો”

॥ ઓં શ્રી ॥

સદ્વચનો.

વર્ષ : ૪ ભાગ : ૧૫
સં. ૧૯૬૩, બાદશાહી મુદ્રા
ચાલનાર :
તા. ૧૧ : ૨૯ : ૧૯૬૩
પ્રગટકાર :
શ્રેયસ્સાધક. ચારિત્ર્યમંદિર
ચરોદશ.
વાર્ષિક લેખાલમ.
દિ. ૧ : ૧ : ૧-૧-૧
દિ. ૧ : ૧ : ૧-૧-૧
શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :
વિદ્યામંત્રી ભગવાન મુખ્ય-
મંત્રી સંસ્થા
દાન દેવાપાત્ર સંસ્થા.
સદાચાર સંસ્થા સંસ્થા.
વિદ્યામંત્રી સંસ્થા સંસ્થા
સંસ્થા.
વિદ્યામંત્રી સંસ્થા સંસ્થા
મુખ્ય સંસ્થા.
રચક : ચરોદશ.
આ પત્ર શ્રી પ્રતાપનિલય શ્રિં
પ્રેસ, મોડીખાના-ચરોદશ
રુપાંશુભાઈ વિદ્યામંત્રી
ચરોદશ, શ્રી સેવકસંસ્થા
વરોદશ પ્રાસાદ,
શ્રીચિન્મયભાઈ સંસ્થા સંસ્થા-
મોડીખાના સંસ્થા
શ્રી સેવકસંસ્થા
ચરોદશ, શ્રી સેવકસંસ્થા
૧૫, તા. ૧૧-૨-૧૯૬૩

xxx નેનો તેની દરેક વાત માંમળથી ધોડી થી. સાંભળ્યા પછી
કાલની કાલિ પડે.

xxx જરા તારા મોખડે નાજર છે, તેં કેલું જાન મું ?

xxx તમારે તમારી પ્રકૃતિને તમારે જ સુધે રાખવી નથી;
જાણી સ્વર્ગમાં પણ તમને તે જાણી મળનાર નથી.

xxx ને વાસનાદિત બને છે તેને મુખ નાનું નથી.

xxx પ્રમાણમાંથી મુખ છવને પ્રમાણમાં છે છે.

xxx જ્યાં મુખી બાપણે પ્રવલ કરતા બાપણે પ્રવલ નથી ત્યાં
મુખી બાપણે કરી પણ દર્શાવતા નથી.

xxx લીલેલા કામને પી કરે જ છે. જો, જોની જોની
નાનપણથી કેવળ પાડી દોષ છે તેના છવનની મદદાને આંકીએ. પાતું
આપે કામ છે.

xxx અતર તાપથી તપ થયા છતાં તેની અંદર મુખકૃપા
ન થયતી.

xxx પ્રભુ જોયે વળુ જુએ છે-આ પ્રવલપ્રવર મુખી; તેને
જાણી થયે જાણી તે જાણ કરતા દેવા નથી.

xxx જાણના જોડવા અને તેના આકર્ષકર આપવા શામેલ.

શ્રી મુખ્ય.

શ્રી યોગસાર.

(ગતિઃ ૧૨ ના પૃષ્ઠ ૯૭ ના અનુસંધાનમાં)

૫૧. વળી એક તરીકેને શુદ્ધિઆદિદ્વારા એક પુરુષ પ્રવૃત્તિમાં ભેડે છે ત્યારે તે જ સમયે બીજા સરીકે પ્રવૃત્તિરહિત હોય છે. દરે ને પુરુષ એક હોય તો એવાવી ત્યારે એક શરીર પ્રવૃત્તિમાં ભોગ્ય ત્યારે એ એક હોવાથી સર્વ ભોગ્યા એકજ પશુ તેમ થતું નથી. તેથી અનુગમ્ય પ્રવૃત્તિની ઉપપત્તિ કરવા પશુ પુરુષનું નાનાત્વ માનવું જોઈએ.

૫૨. કેટલાક પુરુષો સત્ત્વપ્રધાન હોય છે, કેટલાક રજઃપ્રધાન હોય છે અને કેટલાક તમ પ્રધાન હોય છે. આ બેડ પશુ પુરુષનું એક સ્વીકારવાથી ઉપપત્તિરહિત હોય છે. કેમકે પુરુષ - સર્વ પુરુષ સ્વિચ્છાથી અતીત છે. તેથી આ બાવધારે અમુક સત્ત્વપ્રધાન છે, અમુક રજઃપ્રધાન છે વગેરે તે શુદ્ધિરૂપ ઉપાધિને લઈને યથા જોઈએ. દરે ને પુરુષ એક જ હોય તો સર્વ શુદ્ધિઓ તેજઃ પ્રકાશની ચમત્ તેમ પછી એ શુદ્ધિઓ સત્ત્વપ્રધાન, રજઃ પ્રધાન અથવા તમ પ્રધાન હોવાથી એ પુરુષ સત્ત્વપ્રધાન, રજઃ પ્રધાન અને તમ પ્રધાન એકી વખતે થઈ શકે છે એ થઈતું નથી તેથી આ હેતુથી 'પશુ પુરુષનું' બદલ સિદ્ધ થાય છે.

૫૩. આ પ્રમાણે અનેક પુરુષ—પ્રતિયરીર વિન્ન વિન્ન પુરુષો યા માટે માનવા જોઈએ એનું આ શારિશમાં સંક્ષિપ્ત પ્રતિપાદન કર્યું છે. તેથી સ્પષ્ટ છે કે સામાન્ય એક પુરુષને નહિ સ્વીકારતાં નાના પુરુષોને સ્વીકારે છે. આ સર્વ અર્થ પ્રાચીન સંખ્યયાત્મક તત્ત્વશાસ્ત્રમાં જણાવતાં કર્યું છે કે પુરુષોડનાદિઃ સૂક્ષ્મ સર્વગતઘેતનોડગુણો નિર્વયો દદ્યા મોક્ષાડપર્તો હેતુવિદનમહોડપ્રસવર્ષમેતિ । પુરુષ અનાદિ છે કેમકે એ ઉત્પન્ન થયેલો નથી અર્થાત્ આદિ એટલે અન્મ અથવા ઉત્પત્તિ તેનાથી રહિત છે; સૂક્ષ્મ છે, કારણ કે અણુમાં અણુ તરત તે આ પુરુષ છે. વલ્લિ મર્મમાં કારણનો અન્વય થાય છે તેથી કાર્ય કરતા તેનું ઉપાદાન કારણ સૂક્ષ્મ છે એ નિવશ્ચ પ્રમાણે અખિષ વિશ્વમાં મૂલ પ્રકૃતિ એ સર્વનું ઉપાદાન કારણ હોવાથી સૂક્ષ્મ છે, પુરુષ એ પ્રકૃતિરૂપ તરત નથી, કેમકે પશુ વસ્તુનું ઉપાદાન કારણ નથી તેથી આ નિવશ્ચ એનું સૂક્ષ્મત્વ અનુમાનથી સિદ્ધ થતું નથી પણ એ અનુમાનથી બલવત્તર પ્રમાણ જે હૃતિ તે બળોરળીવાન અણુમાં પશુ અણુ, પુરુષાણ વર્તે વિષિત્વ યો કાઠા સા વરા ગતિ । પુરુષથી પર એટલે સૂક્ષ્મ પદાર્થ જોઈ નથી, પુરુષ જ સૂક્ષ્મ પદાર્થોના સિખરરૂપ હે-મનાદિ વચનોથી સ્પષ્ટપણે પુરુષને જ સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મ તત્ત્વરૂપે સ્થાપે છે. તેથી પુરુષ એ પ્રકૃતિથી પશુ સૂક્ષ્મ છે. પુરુષ સર્વગત છે એટલે વિશ્વ છે, ત્વા, દૃશ્યરૂપ હોવાથી, સ્પર્શરૂપ હોવાથી, ચેતનરૂપ છે પુરુષ અણુ છે એટલે સત્ત્વાદિ ત્રણે મુલોથી રહિત છે અને અનાદિ તમા વિશુ હોવાથી સ્પષ્ટપણે નિત્ય છે વળી પુરુષ એના સ્વેચ્છા-સ્વેચ્છા પ્રતિરૂપ જોઈ વર્ણવે છે દશ્ય છે તેનો એનાર હોવાથી દશ્યુક છે, અર્તે જોમ એ

સહસ્રક્રિયાવારૂઠ શ્રીહાસાભાઈ.

શ્રીહરિગુરુઅનુમહાપાત્ર, આદર્શ સાધકચરિત, સહસ્રરુપરામણ, પ્રિય શ્રીહાસાભાઈના હૃત્તરે વર્ષો, એટલાં તેમના નિવાસ સ્થાનમાં, આવશ્ય ગુરુચરિત્રથી શુક્રવારે બપોરે એક વાગે દેહ વિલાપના સમાચાર આલેખતા હૃદય આદર્શ બને છે.

જે ભક્તહૃદય પ્રભુને વધ વાલ્યું, પ્રભુને વધ વર્તાવી મધું,

જે ભક્તહૃદય ભક્તિના આલેખથી ભાવભીનું રહ્યું. પ્રભુને રાખ્યું,

જે ભક્તહૃદયે ભગવાનને આકર્ષ્યા, આજ ભગવાને તેમને સમીપ આકર્ષ્યા

આવા પરમ ભક્ત સાધકમૂલ્ય શ્રીકૃત હાસાભાઈના દેહવિલય સાધકવર્ગને આશ્વાસરૂપ થયો છે.

યુવાવસ્થાથી તે ઉત્તરમાધ્યમ-નંત વારતક સહસ્રરૂપી પ્રાપ્તિનો આગ્રહ અભિલાષતાથી એ છત્રન હતું, અને એ જ આગ્રહતાથી એમણે યુવાવસ્થામાં એક બંગાળી માધુનો મધ્યમમ ક્ષેત્રે હોતો, સત્સમાજમધી પ્રગલ્ભ વિરાગદૃષ્ટિ વ્યવસ્થા યાજી, યોગની નિવિધ ક્રિયામાં પ્રવેશ કયો. મધ્ય સાધનાને માટે તેમના નિવાસસ્થાનથી થોડે દૂર એકાન્ત સ્થાનમાં એક ગુફા બનાવી તેમાં મણે ખો સમય ગાળતા. એવામાં એ મહાત્માનો દેહવિલય થતાં, પ્રભુશોધક હૃદય મળ્યું મુગધું પુનઃ સત્પુરુષની ખોળ કસવા માંડી. પૂર્ણ મુખામયી સહગુરુ ભગવાન શ્રી બાપજીશ્રીનું શરણ પ્રાપ્ત થયું. અચક્ષ્ણ કલાથી બાપજીશ્રીના સ્મરણ ચિન્તનમાં સમય વીતાવતા, અનેક સત્સાધનો અર્પક સાધવા તેમની દૃષ્ટિ વિશેષ ઉત્કૃષ્ટ બનતી મઠ. ઉત્સવઉપર દર્શનાર્થે આવતા માંડ્યું, બાપજીશ્રીના સ્વરૂપાવરણ પછી આપ મળ્યાં સાધનસમારંભની યોજના થતાં તેમાં આમહપૂર્વક પ્રતિબંધ આવતા, અને ભક્તિભાવથી પરમ પૂજ્ય શ્રીગુરુદેવના ચરણમાં અધિક સમય વીતાવવા માંડ્યો.

શ્રીગુરુદેવની બાંધાવસ્થામાં તેઓશ્રીને બેલાવતા, રખાડતા એ જ હાસાભાઈ, તેઓશ્રીને બાપજીશ્રી સમાન નિહાળી કદી પ્રેમાવેશથી માંગણેલા બની જતા, અને હરતાં હરતાં 'ગોવિન્દ' નામનો ઉચ્ચાર કરનાર તેઓ, 'ભગવાન' શબ્દનો ઉચ્ચાર કરી વાતાવરણને ભક્તિથી મગ્નતા.

એમની અદ્યુક્ત સેવાદૃષ્ટિનું વર્ણન વાણીથી યાદ થકે એમ નથી. શ્રીગુરુદેવના સ્થાનમાં પોતાને ખભે હળને મૂકી જગત્તે એડી, કુશળી તુટી પડેલાં મળ પાંખળાં, રખાડતાં લાકડાં, કારેલી જામનો ખુલ્લો ખુણામાં ફરી એકાંકી કળી, લાકડાં ચીંતા. સુ શું કંઈકારીએ ? પોતાને ઘેર અત્યંત મુખમાં રહેનાર ભક્ત, ભગવાનને અર્થે, દેહસંક્રિયથી કેવા પર દોષ છે તેનો આદર્શ ભગવાને બતાવ્યો.

અનેક સંજોગોને શીષ્યચરણમાં લાવતા, અને તેમાં પોતાનું પરમ હયાલ માનતા.

પરમ પૂજ્ય શ્રીગુરુદેવનાં દર્શન કરતાં તેમના નેત્રમાંથી હૃદયપ્રવાસ વહી જતી, અને ભક્તહૃદયને ભારી ગીસતાં, ભગવાનના નયને મુગ્ધ થતાં

અન્ય રીતે મદાત્માત્માન સન્માનને પ્રાપ્ત કરતાં પ્રયત્નમાં આશ્રય નિરભિમાની, અખંડ કર્તવ્યપરાયણ, વૃદ્ધાવરણ કરતાં યુવકોમાં તત્પર, તાન મન અને ધનથી ચુસ્તતા કરનાર, અદ્ધ પ્રદરે દુરુચી ચણ્યાન કરનાર, ખેતરી મુલ વગેરે મેળના સાધનો સિદ્ધ કરનાર, સામાન્ય ક્રિયામાં પણ વૃત્તિનો દૈત્સાદ દર્શાવનાર, પ્રત્યેક પ્રયત્નમાં સાવધાનતા, રાખનાર, જલદારથી મરત ધની જેવા જણાતા કરતાં સર્વનું ચુસ્ત અવલોકન કરનાર, જુદિમાન, સત્ય વસ્તુને સમજવાની શક્તિ ધરાવનાર—એવા વિશ્વ કદશુભો અને સર્વોદ્દારોથી ભરેલા બી કેસામાઈનના હવનને મન્ય છે.

પુત્ર્ય ચુસ્તવના રવરૂપાવસ્થાન પછી તેમનો વૃત્તિ ચિરદાયી અતિ વ્યાકુલ રહેતી હતી અને ‘આ દેહ તા માટે દાખલો’ એવા ઉદ્દેશને કાદમા કરના હતા. આપ સમક્ષમાં જ આ કમનદુરુચ તો પ્રથુમાં બળી અર્ધું, મન્ય છે એવા હતા.

ધર્મપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૬૩)
(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષવિભાગ—‘ પુરુષ બનો. ’

[લેખ : ઉમયાશંકર મકર, આજુ’દ]

પુરુષ બનો. તા માટે ૧ પુરુષમાં એનું તે સું સમપેટું છે કે પુરુષ બનવું ? પુરુષ એટલે શું તે જ વિચારીએ.

પુરુષ એટલે હવનસંગ્રામનો યરવીર થોદો. પુરુષ એટલે સેવાધર્મનો સાધી. પુરુષ એટલે પરમ પક્ષનો પવિત્ર. પુરુષ એટલે અગ્ની જાળમાં. પુરુષ એટલે પરામાર્થનો પ્રેરક. પુરુષ એટલે પાપીઆને ઉન્નત પથે દોરનાર શિરસો. પુરુષ એટલે વિશ્વપ્રેમે વિદરનો અનુપમ વાની. પુરુષમાં જ આશય જગત્નું ની ચમારેયું છે. માટે પુરુષ બનો.

પુરુષ અને પ્રકૃતિની બેટરીમાં જ આગી સજ્જિનો કમ સંકળાવેલો છે. પુરુષ તો સજ્જિનું એક પાશ અંગ છે. એ અંગ નેટનું સનેજ, નેટનું તીરથ, નેટનું ઉત્તમ અને નેટનું સમપેટું નેટનું જ સજ્જિમનું સાચું અંગ. માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

શ્રીરામચંદ્ર દેવી પુરુષ હતા. રાજકુમાર હોવા છતાં એમને એ હવનનો મેદ ન દત્તો. પિતાના વચનને આતર રાત્રની અને પ્રાણની પણ પરાય ન કરે. ચૌદ વર્ષ વનવાસ મેળવે. અમરુષ દુઃખો સદાંઃ અધર્મને અધર્મીઓનો મેદાર કર્યો પોતાના હવનની ખાંડ—મધુરી સવામ એમને દેવાવી. ‘રામ રાત્ર’ સંબંધી માંય કમલ ગૌરનાર ને કાવતરી કાવત્રો એઓ મૂળી ગયા. આર પુરુષાત્તન જતારીને એ જામર યથા માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

પુરુષ તરીકે તો એક પુરુષોત્તમ શીશુજન્મ અસ્તવ્ય. એમને જાત્રાંત હવનગામ ખેડો, વાશનવાના યોધાને પોષકને ને પૂજાને એ જોવાના જન્મ. એમાં એમને કીનવદ ન

લાગ્યું એમણે ગૌસેવાનો ને ગૌપૂજનો મદદ મેળવેરા મન્ય માનવીઓને આપ્યો. શરીરમાર્ગે સહુ ધર્મસાધનમૂલો પાઠ પોતે શરીરસંપત્તિ મેળવીને સહકારને સમઠ્યો, ધર્મનો જીવ અને પાપનો હાથ કયો સંકેત સાચેરા નવનીતરૂપ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાનો કિતગોતમ ઉપદેશ અર્પ્યો, ને કેટલાય માનવીઓને ઉત્તત પર્યે દોષો. એક પ્રભાવશક્તી રાજવી હોવા છતાં સુદામાની સંધિને સંખાધર્મ સાંભળે અને સારાવ વિશ્વને સખાધર્મ શીખવ્યો. જીવનની પચેપજનો અને ક્ષણે ક્ષણનો એમણે સદુપયોગ કરીને જીવનનું સાર્થક્ય કયું ને એ અમર થયા, માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

ભગવદ્વીર બીજાપિતામહે 'બીજાપ્રતિમા' પૂલીધી અઘર્યનું પુરુષાત્તન દાખવ્યું. મૃત્યુને પશુ છ માસ પાછું દહાડ્યું, આતું નામ તે પુરુષ અને પુરુષપત્નું સાટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

રાજા ભગીરથ પુરુષ હતો પોતાના પુરુષાત્તનથી સ્વર્ગગંગાના આર્થાવર્તમા અવતરણ કરાવ્યાં. પિતૃએની સદ્ગતિ કરીને પિતૃસાધુમાથી સુકત યમા, આર્થાવર્તને નિમજ્જા છાડી પોતાની ધારી છપ્પા પૂણું કરીને અનુપમ નામના મેળવી, આતું નામ સાચો પુરુષ, માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

એકલવ્ય એક સામાન્ય બીલકુમાર હતા, પશુ એની નસોમાં સાચા પુરુષનું દોહી વહેતું હતું પોતાના ગુરુને ખાતર, મદદ મહેનતે મેળવેલી ધનુર્વિદ્યાના લોપની પશુ પરવા નહિ કરતાં પોતાનો અગ્રેશ ગુરુશિષ્યભાઈ ગુરુને ચરણે ધર્યો ને જગવિખ્યાત બન્યો. આતું નામ તે પુરુષ માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

વચનને ખાતર રાજા હરિશ્ચન્દ્ર, રાજા શિબિ, બકત સમૂહસ્વજ વગેરેએ પોતાના પ્રાણની પશુ પરવા ન કરીને અસલા દુઃખો વેઠ્યાં એ તો દુઃખોથી ન કટાણે તે પુરુષ દુઃખોની સામે ઘણે પોતાની કાર્યદિશા નક્કી કરે ને તેને પાર પાડે તે જ ખરો પુરુષ માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

ઔતમજુક રાજકુમાર હતા, છતાં રાજગાદીનો એમણે ત્યાગ કર્યો પોતે જગ્યા અને ખીજાઓને જગાડ્યા. અધિસાનો ગેશિષ્ટ મન્ય આપ્યો ને કેટલાયનાં જીવનમા અમૃત રૂર્ણ, આતું નામ પશુ પુરુષાર્થ. માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

વીર પ્રતાપે શુ કયું? આતુજીમિને ખાતર, રાજપુતપણાને ખાતર એણે એનો ટેક ન દોડ્યો જ મરો જંગલે એ લટકયો, ચોટલાના એને સોસા પડ્યા, પશુ એ ખરો પુરુષ હતો. એણે એ દુઃખોને નમતું ન આપ્યું. દુઃખોની સામે એ લડ્યો. એ અગ્ર રહ્યો ને વિજયી નિવડ્યો, આતું નામ તે પુરુષ, માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

જનપતિ શિવાજી એક સરઘરનો દીકરો, સામાન્ય માણસ. પશુ તેનું અતઃકરણ સામાન્ય ન હતું. એના હૃદયમાં જનહંત કષોત જળહણતી હતી. એના વિચારો અને ભાવનાઓ ઉત્તત હતા દિનુપતને અર્થે એ રૂઝીર બન્યો. ગુરુને ચાલે આપુ રાજપાટ મણું ને ભગવો મંડો જળહણતો કર્યો વિકટ પ્રસંગોમાય એ હિમત ન હાર્યો. મોટી મોજડ સન્તવતને પશુ એણે, હાલી અને અન્તે નામકિત બન્યો, માટે પુરુષ બનો—પુરુષ બનો.

ગાંધીજી શરૂઆતમાં એકલા હતા. પછી એ અગ્રમ નિમિષી ને સારે તપસ્વી એ અપ્પટ તપ તમા આખી દુનીયાને એ દયમય્યાવી સમા ખાટી ને અહિંસાનો મંત્ર એમણે આપ્યો છેવટે એ મહત્તાની પદવીને પામ્યા. મારે પુરુષ જનો-પુરુષ જનો.

અરમિદ મહેતા, નમંદ, કવિવર ટાંગેર, જમદીયદ બોઝ, સ્વામી રામતીથ, પરમહંસ રામકૃષ્ણ, સ્વામી વિવેકાનન્દ, સમ્રાટ નેપોલીયન, વીર માર્શિલ, પ્રેસીડન્ટ લિ કન ને એવા ધણાપ પુરુષોએ સમયપરતે પુરુષાવન દાખવીને જમગને પુરુષાણે જતાવી આપ્યું ને અત્યારે તેમના નામ તરફને મુખે થઇ ગયા છે. એનું નામ તે પુરુષ મારે પુરુષ જનો-પુરુષ જનો.

પામરને પરમ પદે પહોંચાડે તે પુરુષ શદ પ્રેમનો પૂલો તે પુરુષ મોહમાં ન ફસાય ને ન ફસાવે તે પુરુષ દુખોને ડરાવે તે પુરુષ અમદાપને માથ આપે તે પુરુષ ખૈાપશરમા પાછો ન જડે તે પુરુષ આંખો સમય પારએ તે પુરુષ ઉચ્ચ અભિપ્રાયો ધી ધમ્મ કરે ને એવાં આચરણ આચરે તે પુરુષ જીવ્યું માર્શક કરે તે પુરુષ. જીવન-જ્યોત મગદળાવે ને જીવનની ફેરમ ફેલાવે તે પુરુષ.

રેકને ખાતર પ્રાણ અર્પે તે પુરુષ સાદસ, ઉલ્લાહ, પ્રેમ, ઓલસ, સહનશીલતા, નીતિ, કૌશલ, ઓજમ્ વગેરે જે જે ધરાવે તે તે પુરુષ મારે પુરુષ જનો-પુરુષ જનો.

સન્દેશ.

[લેખક શ્રી મુલોચનાચંદ્રન]

હે સનપખિ ! તું ઉડ, મારો પ્રણાસે જા હું તને મારેલીખાજના મમનઆગ્રમ મૂકી હઉં છું પ્રણની સોધ કરી જ્યાં હોય ત્યાં તારી પખિના ફરકાટથી તેમને જાગ્ય કર અને તેમના ફરકાટમાં પ્રણાવ — આપના દર્શનમાટે તવસે છે તે કૃપા કરી પધારા બાલકનો મંદેશો બાપુ નહિ મંબજી તેા મંબજીનાર કોણ રણ સત્તર જ, સત્તર જ પ્રણાવ મંદેશો એ મારા પ્રિયતમ પ્રાણ પ્રણને.

મનપખી ફરકું ફરકું શોધવાને જાણ છે એ જાણે છે કે પ્રણ તેા કોમ સત્તરજિત મિદાસને વિશજતા હશે પ્રણ ફરકું ત્યાં જાજ્યા નહિ દિવોળાખાં કુલના દશે—ત્ય તેને મજ્યા નહિ.

શોધતા શોધતા એક રથાને જઈ પટેલકું પ્રણ કયા દશે, મંદેશો મને પહેાંચાડું એ ચિન્તનમા પ્રણને જોજાજવા આગર થઈ રમું.

આ રથાને તેમના દર્શનમાટે એક યજ્ઞભવર દગ્ધને જોતું મેડું પૂજીપદને સ્વચ્છ કરવા મહિન બાણ્યોને હિમ્મતતા એ પ્રણને નિરજળા માનસિક પ્રણામ મમખી આ દરક જોવાની કમ્પલ્સ હૃદયો ત્યાં જ રથ જઈ.

પૂજીને અભિમાન ઉપજે છે કે મારાં કેવાં સદ્ભાગ્ય ! અરે ! સાક્ષ વ પ્રણ મ રાકુપ ની મચિનતા ફર કરે છે, અને અણધારે બિચારાં કૃષ્ણ ને કૃષ્ણ બાટકતો અગ્નિધ મરે,

સમજાવી પ્રભુ સર્વથપર સરખી દયા પ્રકટાવી રહ્યા છે. 'પુત્રીતું' અભિમાન-સારિકા અભિમાન હતું જોખણ તેને દૂર કરવા પેતાના ચરખુતલે એને દબાવી અને તલિન અણપુત્રને પોતાના અંગલિપર ધરી લીધા.

મનપંખી એ દરમને જોતું અણપુત્રને ધનવાદ આપતું સંદેશ પહોંચાડવા ડાળીએથી છડી પ્રણસથીય જાડ પાખોના ફૂડાટથી. જે તેમના મૂળ સ્વરૂપને જોવામાં પડદારૂપે દત્તા તેને લેવાડી મૂકી, શુદ્ધ મૂલ-વાસ્તવ-નિર્મલ સ્વરૂપના દર્શન કરી આનંદમાં મગ્ન થઈ મરું. બાવજમાં પ્રણામ ચરખમાં સમર્પણ જે સંદેશ રેવા મરું હતું તે આ સંદેશ લઈ પાછું આમરું:—

હૃદયમી પણ સાચી સેવા એ પ્રમુદ્ધત્ય.

સમાચાર.

ભરૂચ-આવળ્ય મુખ્ય પછી-ઓછાના સંતમાસિકના પુરવ દિવસે વડોદરાથી સાંજ ની માડીમા લોકે સાધક બન્યુ શાનિનિઓએ, શ્રીમજના સ્વરૂપાવરકાનના સ્થાનના દર્શનાથે શ્રી ભુમ્પ્રેતપ્રતિ પ્રમાણુ કયું ભરૂચ સ્થેનેથી શ્રીલોપેન્દ્રાય નમઃ ઓ નિજવલ્લ વિશ્વમર જય જવની થૂન કરતાં સ્થાને પહોંચ્યા, સ્થાન સમીપ પાએક કલાક પૂથે અભિમુખતરેપૂર્વક ગદ્ગદિત હલને થૂન કરી, એક ભજન માંક સર્વ મંદલ સ્થાનાથે નમઃદાહતરે મરું હતું. ત્યા પૂજ્ય શુદ્ધેવનુ સ્મરણ કરતા કેલસાક બન્યુઓએ પુરુષવ્રતનો પાઠ કર્યો હતો. રનાનાદિથી પરચારી સર્વેએ સ્થાનમાં આવી શ્રી છાટપ્રતિમાનુ પૂજન કરી શાનિના સાજ નવના સુમારે ભજનનો આરંભ કર્યો ધૂપદીપથી સ્થાનનુ વાતાવરણુ અત્યંત પવિત્ર મંજીર લાગતું હતું શ્રી છાટપ્રતિ ભાવ ખમવનાર તત્સ્ય સંભળતો તથા બહેનેઓ, લગભગ પોપોસોની સંખ્યામા ભાગ લીધો હતો. સંપ્રદાયોએ ગારતી, પુખાંગલિ થઈ પ્રસાદ વડેઆપા પછી સર્વ સંજનનમુદ્રામ વિખમો તે પછી સાધક-સમુદાયસમક્ષ સાધકમરુ ડાં બાલમન્દે હજીઓએ શુ મુ કયું, ક્યા ક્યા સથલે બેઠા, કેવી રીતે બેઠા, તે સમયે તે સથલે શા શા ઉગરકર હતો વગેરેનુ અથથી તે કલિસુધીતું વર્ણન પોતાની ભાવચારી મંજીર શેલીથી કર્યું હતું. ત્યાર બાદ શ્રી છાટપ્રતિ પ્રસંગોનુ સ્મરણ કરી સર્વ બન્યુઓએ પુન ભજન થૂનનો આરંભ કર્યો હતો પ્રાતઃકાલ થતાં જન્માષ્ટમી હોવાથી સર્વ નમઃદાસ્તાનમાટે નવા દત્તા આ દર્શકમની મ્તલુ થતાં જવડીયા, અંદેસર, કલક વગેરે સથલેથી કોઇ કોઇ સાધકબન્યુઓ આવી પહોંચ્યા દત્તા, સાધકમરુ ડાં બાલમન્દે પોતાને ત્યા આવેના અતિથિઓની વ્યવસ્થા થઈ સ્વરૂ રીતે કરી હતી.

અમદાવાદઃ અમદાવાદના સાધકમરુએ આ પુણ્ય તિથિએ ચોવીસ કલાકનું મનાનુદાન કર્યું પચમીના સાધકમરુથી આરંભી પછીના સાધકમરુ પૂર્ણાહુતિ કરી કાતન, અદાતી વગેરેથી માર્પની સમ પિ કરી

• કપાલવૃજ • કપાલવૃજના મંડલે અભિષેક, કાતન વગેરે કલિયા, રીત હતી

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યસાહેબ :
“જીવન ધર્મ”

॥ ઓં શ્રી ॥

સદ્વચનો.

વર્ષ : ૪ મ્હા : ૧૬
મં ૦ ૧૯૬૩, આદ્યપદ સુદ ૧૩
શનિવાર
વા. ૧૮ ૧૯ : ૧૯૩૭
પત્રપત્રદાર :
શ્રેયસ્સાધક, આરિયમન્દિર
વડોદરા.
વાર્ષિક લેવાનું.
જિમ્માં : ૨-૫-૦-૦
દિનપત્ર : ૧૩ શિવિત્ય.
શ્રી આરિયમન્દિર :
વિદ્યાભિનિ બહુવા મુલના-
શાસ્ત્ર સંસ્થા
દાન દેવાથીય સંસ્થા
સદાચ કરના યાત્રા સંસ્થા.
વિદ્યાભિનિ સંસ્થા આપનાર
સંસ્થા
વિદ્યાભિનિ આરિયમન્દિર
મળવી કરવા.
રમણ : વડોદરા.
આ પત્ર શ્રી શ્રેયસ્સાધક શ્રી
પ્રિય, મોડીખાના—વડોદરામાં
રણીકાનાં શિવિત્યમાં
પડેલે, શ્રી શ્રેયસ્સાધકનું—
વડોદરા પ્રકાશક,
એવિન્ડલાની ગ્રા ૦ વિવેકી-
મંદે શાંધુ અને પ્રકાશક
શ્રી નિશ્વંદ-દલાન,
વડોદરા, એ રમણેથી પ્રસિદ્ધ
૬, વા. ૧૮-૬-૧૯૩૬

—XXX—આત્મર મોહપ્રત્ય-મન-જાત-મનસ અકૃતથી જનરને
અયોગ્ય મારે વહેતું અરજાવું.

XXX વિદ્યાતાના મધ્યમાં પણ અવિરતતા રાખવી.

XXX માનવ પ્રાણી કુળને મુખરૂપે જાહેર, અસાધ્યમાંથી શ્રાપ
જેવી લે તે તે સાચો મનુષ્ય.

XXX કોઈ પણ હિપ્પોગી કામ કરવાવિના સમય માગવો એ
મોટામાં મોટું ખાપ છે.

XXX આપણામાં જૂના પ્રવેશ થાય છે, જૂનામાં આપણામાં
પેલી તેનું આપણને રમણ કરાવી વર્તમાનના અસિમાનથી આપણને
મદ કરી દે છે તે ન કરાવવું.

XXX કોઈ જાનવાન છે, આનંદ જનન છે.

XXX મનુષ્યની વૃત્તિતા, અન્ય પ્રાણીઓ કરતાં સર્વોત્તમ
કૃતિ મેળવી કો છે તેમાં રહેલી છે.

XXX ચન્દ્ર કરતાં વધારે સુન્દર, નિર્મલ અને અખંડ માનવ-
જાતિ પ્રતિમે પ્રેમ છે.

શ્રી ગુરુદેવ,

પરમ પૂજ્ય શ્રીમહામાયા માહાશ્રીનું ઉત્તરાર્ચન.

આપણા જેવ, ધ્યેય અને ઉપારથ શ્રીમદ્વરુ ભગવાન શ્રી બાપદશગ્રીથી અભિન્ન, પરમ દેવાણુ, પરમ પૂજ્ય શ્રીમાહાશ્રીના ઉત્તરાર્ચનના પુણ્યવિધિ તા. ૧૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૭, સુધવારે શ્રી મૃતિંદાસમા થયો હતો.

શ્રી મંદિરમા પૂજનના રથાનને આવીપાલન, કુંઝ વગેરેથી સુશોભિત કરવામાં આપણું હતું. મધ્યમા પરમ પૂજ્ય શ્રીમાહાશ્રીની પ્રતિમા ઉચ્ચ આસને સ્થાપવામાં આવી હતી. પ્રાતઃકાલે સાકાનવ વાગે 'જય સદ્ગુરુ સચ્ચિદાનંદ, જય શુરુ નસિંદ પરમાનંદ'ની મૂતથી પરમ પૂજ્ય શ્રી સુરેશ્વર ભગવાને કાર્યક્રમનો આરંભ કર્યો હતો. અઘ્યા કલાક પછી પ્રાર્થાવિક ઉદ્દેશ્યરૂપે પરમ પૂજ્ય શ્રીમાહાશ્રીના પરમ અંતે વિશ્વાસુ ભક્ત શ્રી જગનાદાસભાઈએ પોતાના હૃદયના ભવે દેવારો એક વિસ્તૃત લેખકારા, અત્યંત ભાવભરી વાણીથી દર્શાવી એ દેવી શક્તિને : શ્યામાન્ગલિ અર્પી હતી અને તેઓશ્રીના અપરિમિત વાતસાલ્યભાવ, ત્યાગ, તિલિસાચ્છાદિ દિવ્ય દેણું રવાનુભવપૂર્વક આન કરી સર્વને જાવન કર્યા હતા. એટલું જ નહિ પણ શ્રી માહાશ્રીપ્રતિ સાધકર્ષણનીશ્રી અનુબંધેન તથા સાધકજન્મુ શ્રી બાઈલાલભાઈનો જે અપૂર્વ ભક્તિભાવ હતો તેનું, તેમજ શ્રીમાહાશ્રીના તેજી ઉભયમાં જે પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો તેનું સ્વરૂપમાં દિગ્દર્શન કરાવી ભક્તિનું આદર્શ રૂપ હોય તેનું કંઈક સ્વરૂપ પ્રકટ કર્યું હતું. આ લેખવાચનપદાનુ શ્રી કૌટિશમભાઈએ વૃત્તિની એકાગ્રતાપૂર્વક અને ભાવભરી ઝંભીર વાણીથી 'પ્રભુશિર ગાત્રે છે, 'જય દેવી જય દેવી ' વગેરે શીત્તનોદારા શાન્તિનું વાતાવરણ પ્રસાધું હતું, તે પછી શ્રી ભગવાનના પદિતે પણ પોતાના નેસર્ગિક મધુર સ્વરથી 'ભગવાનની રે'—નું ભજન ગાઈ સર્વની વૃત્તિ શ્રીમાહાશ્રીપ્રતિ અવિહુલ કરી હતી. શીત્તના પૂર્ણ થયા પછી પૂજન, આરતી વગેરેના પુણ્ય વિધિપૂર્વક પ્રાતઃકાલના કાર્યક્રમની સમાપ્તિ કરી હતી.

મધ્યાહને પ્રસાદ લીધા પછી થોડી વિશ્રાન્તિ લઈ, રાનાદિશી પરવારો સાથેકાલે સૂવં પુનઃ એકત્ર થયા હતા. સરખાતમાં પરમ પૂજ્ય શ્રી સુરેશ્વર ભગવાને 'સંમેલનનો દેવ' એ નિયમ-ઉપર શ્રેય વર્ત્યો હતો. ત્યાર પછી શ્રી કૌટિશમભાઈએ, માયા સદ્દેશો અને જ્ઞાન માયાથી કાળે કરે છે, એમ ઉપોદ્ધાતમાં બધાનો પોતાના વિદ્વાપૂર્ણ બ્યાખ્યાનનો આરંભ કર્યો હતો અને શ્રીમાહાશ્રીની સૌભાગ્યમય તથા વિરાગમય જીવનશીલાનું સ્વરૂપ વર્ણવી તેઓશ્રીની દિવ્ય શક્તિઓનું જ્ઞાન ઓત્તરાર્ચને કરાવ્યું હતું. તેમજ શ્રીજગન્નાથ પદિતે પણ એ જ વિચારઉપર પોતાનો હૃદયભાવ પ્રદર્શિત કર્યો હતો. પશ્ચાત્ શ્રી દલપતરાય પુરાણી, શ્રી ધીરજીભાઈ, અ. સો. શ્રી કાન્તાઅહેન શેખ, શ્રી દિંમતલાલભાઈ દવે, તથા બાઈ વિષ્ણુપ્રસાદ મજુમદારે સ્વરૂપમાં પોતપોતાની વાતવર્ણવિ શ્રીમાહાશ્રીને અર્પી, રવાનુભવના પ્રસંગોનું વર્ણન કરતાં તેઓશ્રીના શ્યાનુવાક થયા હતા. છેવટે પૂજ્ય શ્રી સંઘવીશ્રીએ સનાતન ધર્મનું વિપરિત સ્વરૂપ, થયાના સમયમાં ધર્મનું અંકુષ કરના અર્થે જીનાનુશ્રીનો પાદુર્જવ, એ સારાઈની ગિદિખા

ઓમાશ્રીનું અવતરણ તથા તેઓએ બારતરંગનાં ઓમને માટે વિરોગમય તથા તપોમય કૃતિ
જાળવાની હીલા કરી વગેરે વિચારોઉપર સુદર વ્યાખ્યાન કર્યું હતું.

આખવાનો સમાપ્ત થતાં સંજ્ઞામંડલે કીર્તનો આરંભ કર્યો હતો. પરમ પૂજ્ય
શ્રીમતી જ્યોતીર્દેવી વિરચિત 'જયગ્ધન' નું સુરમ્ય પદ આરંભમાં ગવાયું હતું. આકીર્તી તમામ
કીર્તનો શાન્તિથી ગવાઈ રહ્યા પછી દરેક બીલીટ સુધી પરમ પૂજ્ય શ્રી સુરેશ્વર ભગવાને ધૂન કરાવી
અને ઉવટે પરમ કૃપાનુ શ્રી ગુરુદેવે પચાસમી સદુપદેશ શ્રેણીમાં પ્રસિદ્ધ કરેલા 'જય જય જયગપતિ,
જય મદામાયા' ના અત્યંત હૃદયસ્પર્શી ઉદઘા પદ્ધારા પ્રકૃતિપતિ અને પ્રકૃતિની અન્તિમ
અવધર્મના કરતાં આજના પુણ્યવિધિની પૂર્ણાદૃતિ કરી હતી.

શ્રેષ્ઠસાધકઅધિકારિવર્ગની આગે રાક્ષિત્રી શ્રીમદામાયા—આશ્રીના અનેકનેક ઉપદારના
કુલની પાંચડીસમું આ સમકૃત્ય કરી ઉવટની ભાવભરી પદ્ધામાન્નસિ અર્પતા, શ્રેષ્ઠાશ્રીને
જયધોષ કરતા, અને પરમ કૃપાલુ શ્રીગુરુદેવ શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્ર ભગવાનની રાણે કૃણે પડતી ઉશ્વ
જણાતાં અશ્રુપૂર્ણ હૃદયે તેઓશ્રીનું પુણ્ય સમરણ કરતાં સજ્જે ખરો સાધવર્ગ પોતપોતાને રચાને
જવામારે ધિખરાયો હતો.

શાનું સાધન શું ?

વિદ્યાર્થીઓવને અગાડનાર ...	...	બોટી સ્વતંત્રતા.
આરોગ્યને અગાડનાર ...	...	અમિતાહાર.
જીવનના વિકાસનું રથાન ...	...	સત્યજિતિ.
વિમલ કરનાર ...	...	નાણીની સ્વચ્છંદતા.
ધારેની કાપકિલ્દિ કરાવનાર ...	...	નિષ્કમિતતા.
આરુ બોલું જણાવનાર ...	...	વિવેક.
અભ્યાસમાં સહજતા લાવનાર ...	...	મહત્વ-પારણ્યકાન્તિ.
મનને ભગાડનાર ...	...	અસહ વિચાર.
હૃદયનાને પ્રત્યક્ષ કરનાર ...	...	તીર્થિયા.
જગતઆસક્તિને ઊડાવનાર ...	...	પ્રજ્ઞપ્રતિભા રામ.
ક્રિયાથી ઉપજતા દુઃખને અટકાવનાર ...	...	સાવધાનતા.
ચિત્ત શુદ્ધ કરવાનું સાધન ...	...	કર્મ.
પ્રયત્નથી પાછા ન લડાવનાર ...	...	આત્મમહા.
અકાલુખવ કરાવનાર ...	...	'અજ્ઞારિમ'નો નિશ્ચય.
મહાભયભરી પરીસ્થિતિ રાખનાર ...	...	આહાર.
વિદ્યાર્થીને સારી શિક્ષણ આપનાર ...	...	અન્નિય.
વિદ્યાર્થીને મહાન્ મનાવનાર ...	...	શુભ આચર.
રક્ષને પ્રકટાવનાર ...	...	નિસ્વરનો અગ્રયાસ.

શ્રી જગદેવી.

શ્રી યોગસાર.

(અનુચિત જ્ઞાતક ૧૫ ના પૃષ્ઠ ૧૧૫ થી)

આ પ્રકારના સ્વભૂતભાવવાળું પુરુષનામનું બીજું તત્ત્વ આ શબ્દ સ્વીકારે છે. અર્થ એ પ્રશ્ન સ્વાભાવિક રીતે થાય છે કે ત્યારે પુરુષ દશસ્વરૂપ છે, જ્ઞાનસ્વરૂપ છે ત્યારે તે જ્ઞાતા, દશ કેવી રીતે થાય ? તેમ જ મુખ્ય, દુઃખાદિ ધર્મો પુરુષમાં નથી ત્યારે હું મુખી છું, દુઃખી છું, ઇત્યાદિ જ્ઞાન કેવી રીતે થાય છે ? આ પ્રશ્નોના ઉત્તર યોગશાસ્ત્ર આ પ્રમાણે આપે છે:- પ્રકૃતિના સ્વરૂપના પ્રતિ-
પાદનમાં મહત્ તત્ત્વ અથવા શુદ્ધિનું પ્રતિપાદન કરવામાં પૂર્વે આવી ગયું છે. એ શુદ્ધિતત્ત્વના પર્ણાં આપતાં તત્ત્વપ્રમાણમાં બધું બધું છે કે મનોમતિર્મદ્યન્ત્ર ત્રણ સ્થાતિઃ પ્રજ્ઞા શ્રુતિર્મુતિઃ । પ્રજ્ઞાનનનિઃસ્ફુર્નિર્ધોર્લુદ્ધિઃપરિકલ્પ્યતે ॥ મન, મતિ, મહત્, ઘણા, પ્રવાતિ, પ્રજ્ઞા, શ્રુતિ, મુતિ, જ્ઞાનપ્રતિભા, મુતિ અને ધી, એ સર્વ શુદ્ધિના પર્ણપરપે વપરાય છે. એ શુદ્ધિને સમર્થિ મહત્ તત્ત્વના અભિમાનીસાથે અંગેદરપે ગણી એને ઘણા નામ આપ્યું છે અને એને લીધે મનની પ્રજ્ઞાતિ થતી હોવાથી અથવા મનન કરવાનું કામ શુદ્ધિ કરતી હોવાથી એને મન નામ આપ્યું છે એકાદશ છન્દિનમાં એ મનનામનું તત્ત્વ છે તે આ શુદ્ધિથી જિજ્ઞાસુ છે. આ શુદ્ધિ એટલે મહત્ તત્ત્વનું અર્થ તે પ્રજ્ઞા અથવા પ્રજ્ઞાનનું કાર્ણ છે, પ્રકૃતિના પરિણામરૂપ છે. આમ હોવાથી સત્ત્વ, રજ્ઞસ અને તમસુ એ ત્રણ ગુણ એ પ્રકૃતિના છે તેના અન્વય આ શુદ્ધિમાં છે તેથી એ શુદ્ધિ પણ ત્રિગુણાત્મક છે. એમ છતાં પ્રધાનપણે એ શુદ્ધિનું અર્થ છે, એટલે કે એ અણુમાં ઉપરના જ્ઞાનમાં સત્ત્વ આપીને રહેતું છે, અને રજ્ઞસ અને તમસુ એમાં હોવા છતાં તે એ અંદરના જ્ઞાનમાં છે. આ લક્ષણ આ શુદ્ધિના અર્થએથી બીજા અર્થએથી પૃથક્ કરે છે. પૃથ્વીઆદિ ભૌતિક અર્થએમાં સત્ત્વ ઉપરના જ્ઞાનમાં રહેતું નથી પણ અંદરના જ્ઞાનમાં જગ રહે છે. અને રજ્ઞસ અને તમસુ સંપાદીપર આવે છે આ રિયતિ યવાથી આ એ પ્રકારના અણુના સ્વભાવમાં, યોગે બેઠે પડે છે અને તે છે કે સત્ત્વ સ્વચ્છ અને નિર્મલ છે તેથી એ પ્રતિજિ અને મદ્ય હરી સકે છે અને તમસુ અસ્વચ્છ હોવાથી એ પ્રતિજિ અને મદ્ય હરી શકતું નથી. તેથી શુદ્ધિનું અર્થ ઉપરના જ્ઞાનમાં સત્ત્વવાળું હોવાથી એને યોગશાસ્ત્ર તથા સમ્યક્શાસ્ત્રમાં શુદ્ધિસત્ત્વ તથા ચિત્તસત્ત્વ નામ આપવામાં આવે છે અને પુરુષ તો સર્વવ્યાપક છે તેથી એ અણુના પુરુષસાથે યોગે જ થાય છે, અને એ યોગે શવાથી એ સ્વચ્છ શુદ્ધિસત્ત્વનું અર્થ પુરુષના પ્રતિજિ અને મદ્ય હરી છે. જેમ સ્વદેહપણે સ્વચ્છ છે તેથી એની પાસે ન્યાયકૃષ્ણ એ લાલ રંગનું હોય છે તે મુકામાં આવે છે તે એ સ્વદેહ જાને એનું જા કાષ્ટસુમના પ્રતિજિ અને મદ્ય હરી છે તેથી લાલ હોય તેની પ્રતિભા થાય છે, તે જ પ્રમાણે આ શુદ્ધિસત્ત્વનું અર્થ સ્વચ્છ છે તેથી પુરુષના સંનિધિમાં આવતાં એમાં પુરુષનું પ્રતિજિ પડે છે તેથી એ શુદ્ધિસત્ત્વનું અર્થ જાને જા છે છતાં એવન હોય તેનું મધ રહે છે. આને ચિત્તજાપરિતિ અથવા ચિત્તજાપરિતિ કહેવાય છે. ચિત્ત એટલે ચેતનરૂપ પુરુષ, તેની

હોવા એટલે પ્રતિબિંબ અને તે પ્રતિબિંબની આપત્તિ એટલે પ્રાપ્તિ. તેથી ચિદ્રામાપતિ એટલે ચેતનવ્યવ પુરુષના પ્રતિબિંબની પ્રાપ્તિ. અહિં 'પ્રજ્ઞમયસ્વજ્ઞાન' એકલોક કે ચિત્ અને ચિત્ એ બે શબ્દોના એકને સારી રીતે લક્ષમાં રાખવો પડે છે. ચિત્ એ ચેતન પુરુષનું નામ છે, અને ચિત્ એ શુદ્ધિસત્ત્વના અણુનું નામ છે. શુદ્ધિસત્ત્વ ચેતનવત્, યદ્ય રહેલું હોય તેનું આ રીતે પ્રતીત થાય છે. ચાસ્ત્રમાં આ રીતે ચિત્શક્તિ એ પ્રકારની માનવામાં આવે છે: (૧) નિત્યોદિતા ચિત્શક્તિ, અને (૨) અભિવ્યંગ્યા ચિત્શક્તિ. પુરુષ એ નિત્યોદિતા ચિત્શક્તિરૂપ છે કેમકે એની ચેતનશક્તિ યદ્ય સર્વદા હિતિ જ છે, જમત્ જ છે, અને આ ચિત્શક્તિની જે ચિત્શક્તિ તે અભિવ્યંગ્યા ચિત્શક્તિ છે. કેમકે એ ચિત્શક્તિ યદ્ય સર્વદા જમત્ નથી પણ પુરુષના સંનિધાનથી જ જમત્ થાય છે અને તે નહિ હોય ત્યારે અભિવ્યંગિ દશમાં એ હોતી નથી. અહિં જે ચિત્શક્તિ પુરુષનું પ્રતિબિંબ ચિત્-સત્ત્વમાં પડે છે એમ કહ્યું તેના અર્થ પણ એ જ છે કે પુરુષના સંનિધાનથી આ શુદ્ધિસત્ત્વની ચિત્શક્તિ જમત્ થાય છે, અભિવ્યક્ત થાય છે. આથી યદ્ય પુરુષ એમ શબ્દ કરે કે જે યસિન પદાર્થ દોષ તેનું પ્રતિબિંબ શુદ્ધ પદાર્થમાં પડે છે એવું કોઈમાં દર્શનાદિમાં દટ છે; દર્શન એ શુદ્ધ પદાર્થ છે અને તેમાં તેજના પ્રતિધાતના સામર્થ્યવિનાના મુખનું પ્રતિબિંબ પડે છે, પણ શુદ્ધ જે દર્શન તેનું મુખમાં પ્રતિબિંબ પડતું નથી આ જ પ્રમાણે જે મર્માદાવાળો પદાર્થ છે તેનું જ પ્રતિબિંબ પડી શકે છે, અને વળી પ્રતિબિંબ એ તેજમ પદાર્થના સંબંધમાં જ દોષ શકે છે, એમાં તેજમ મુખ નથી તે પ્રતિબિંબ યદ્ય શકી શકશે નથી તેથી પુરુષ શુદ્ધ છે અને અમરોદ છે તેથી એનું પ્રતિબિંબ કેવી રીતે પડે ? આ શંકા યોગ્ય નથી એ સ્પષ્ટ થાય છે. કેમકે કોઈમાં પણ સ્વસ્થ પદાર્થરૂપ જે નથી એવા જગમાં તારામંડલનું પ્રતિબિંબ પડી શકે છે તથા આકાશ અમરોદનેવું છતાં તેનું પ્રતિબિંબ તેનાથી નાના એવા જગાદિ પદાર્થમાં પડી શકે છે, એટલું જ નહિ પણ અત્ત જે પુરુષ-પ્રતિબિંબ કહ્યું છે તેનો અર્થ મુખનાન્તરુ પ્રતિબિંબ પડે છે એવો નથી, પણ સાત પુરુષના મંનિધાનથી ચિત્શક્તિમાં રહેલી અભિવ્યંગ્યા ચિત્શક્તિ જમત્ થાય છે; ચિત્સત્ત્વ અચેતન છતાં ચેતનવત્ જનજે યદ્ય રહેલું હોય તેનું સાબ છે એટલો જ અર્થ છે. તેથી આમાં લેણ પણ શકોને અવકાશ રહેતો નથી.

(અપ્રજ્ઞ.)

લવાજમ સંબંધી : ચાલુ વર્ષનું તેમજ મધ્ય (ગીત) વર્ષનું બાકી દોષ તો તે ખાતરું પણ સમાજમાં હવે સત્તર મોકલી આપતા, અધિકના ક્યારે મોકલી આપશે તે કાંઈકાંશ લખી જણાવવા કૃપા કરીશ.

પણ જાણુઓ તથા સજ્જનો તરફથી લલાજમ આણું છે તે ક્યારે મોકલશે તેના પછી પણ આવ્યા છે તેથી કાંઈ આ અંક વી. પી. કરવાનું જ ન રાખ્યું છે. આટલું છે કે સુવ મોકલે લલાજમ સત્તર મોકલી આપશે જેથી વી. પી. કરવું ન પડે.

બળવાનુ બનો.

શરીરથી બળવાનુ બનો.

વ્યાધિની અસહ્ય વેદના પ્રસન્નતાથી સહેતાં બળવાનુ બનો.

વ્યાધિ કોઈ પણ પ્રકારની હિન્નતિ અર્થે છે—આ વિશ્વ બળવી રાખવામાં બળવાનુ બનો,

શરીર અને આત્મા બૂદા છે—આ નિઃશ્વસ સતત ટકાવવામાં બળવાનુ બનો.

શરીરથી હું બે ઘડી લેતાં પણ અન્ને મદદ કરવામાં બળવાનુ બનો.

શરીરથી સ્વાર્થ ન સાધતા પરાર્થ સાધવામાં બળવાનુ બનો.

શરીરને યોગ્ય ઉપાયે સુદૃઢ બનાવવામાં બળવાનુ બનો.

મનથી બળવાનુ બનો.

શાન્તિથી અન્નના મર્મવાક્યો આનન્દથી સહેવામાં બળવાનુ બનો.

પ્રતિકુળ પ્રમંથે અન્નતરૂનું સ્વાસ્થ્ય જાળવી રાખવામાં બળવાનુ બનો.

હિન્નિયના સમજા વ્યાપારસમયે તેનો યોગ્ય ઉપયોગ કરવામાં બળવાનુ બનો,

તિરસ્કારને ખર્ચા લેવામાં બળવાનુ બનો.

માન મળે ત્યારે અહં જાગરૂ ન થાય તે માટે બળવાનુ બનો.

કોઈનું અપમાન મળતાં સમસ્થિતિથી સહેતાં બળવાનુ બનો.

કોઈનું પણ અશુભ ન થાય એવું ચિન્તન કરવામાં બળવાનુ બનો.

શુભદષ્ટિ રાખવામાં બળવાનુ બનો.

વ્યવસ્થા સહેતાં નિઃશિન્નતા રાખવામાં બળવાનુ બનો.

વ્યવસ્થામાં અસહ્યતા સહેતાં અનન્યસહ બળવાનુ બનો.

પારકામાટે વ્યવસ્થા કરવામાં હિન્નતાથી બળવાનુ બનો.

આત્માથી બળવાનુ બનો.

સર્વશયે આત્મશુદ્ધિથી જ્ઞેયવામાં બળવાનુ બનો.

વાણી નિરંકુશ ન થાય તે માટે બળવાનુ બનો.

સ્વાદેન્દ્રિયને વશ કરવામાં બળવાનુ બનો.

શરીર, મન, શુદ્ધિ, ચિત્ત-સર્વથી 'હું' આત્મા પૃથક્ છે, એ જ્ઞાન ચતુષ્કૃત રાખવામાં બળવાનુ બનો.

આત્મા જ સર્વજ છે, હું જ સર્વમાં વ્યાપી રહ્યો છું—એ જ્ઞાન જાગરૂ રાખવામાં બળવાનુ બનો.

હું સમિશ્વરના પોતે જ છું, એ ચિન્તનમાં બળવાનુ બનો.

શરીરથી, મનથી, આત્માથી બળવાનુ બનવાના નિશ્ચયમાં બળવાનુ બનો.

શ્રી પ્ર૦ વહેન.

ધાંતપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં. ૧૯૬૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખા.)

સ્રી વિભાગ—(૧) 'શરિતા આર ત્રાગે આવેલા-મહેમાનોનું' પોણા
ઠંડાકમાં આતિથ્ય.

(લેખક : શ્રી હીરાબહેન મહેતા ———— સ્રી પ્રમિલા બહેન.)

ગોળપાપડી.
વેચણનાં સંભારીયાં.
કુખીનાં સુકીયાં.
મસકાના સાકળી લોટ બાધીને છરીમાના
શાકમાં ટોળીયાં.

ગોળપાપડી.
મુઠીયાં.
કેળાની પૂરી.
કેળાં, કુખી, કોળમીર, છોડુ ત્રગેલા લોટના ગોટા.
મસાનો લોટ, રવો, કોપર, માવો નાંખેલા
રાખવલાકુ.
ચટણી-અથાણાં (કાકડી વગેરેનું તરત બનાવેલું).

(૨) 'શ્રેયસ્સાધકવર્ગની સ્રીઓનું' સાહિત્ય'.

૧ (લેખક : સ્રી હીરાબહેન મહેતા.)

(૧) સ્વર્ગ પરમ પૂજ્યતમા મંગલામાતુસ્રી... 'મંગલવિધાર' નામનો સદ્ગ્રન્થ પ્રકટ કર્યો છે.

(૨) પરમ પૂજ્ય વાલ્મીકી સ્રીમતી દેવીશ્રીકૃત:—

પ્રકટ થયેલું.....અને.....થતું.

પદ્મપદ્મ (પદ્મમાં) .....પુસ્તકરૂપે.
શ્રી સદ્ગુરુદેવેશ્રીમાં.....ગવ-પદ્મરૂપે.
સદ્ગુરુસંમેલન (ભાગ ૩ માં) પદ્મ.
કીર્તનમન્જરીમાં ... ..પદ્મરૂપે.
સસદસનમાં... ..
પંચમીઉપર પ્રકટનામાં ... ..
વિદ્યાધરસંમેલનમાં ... ..
શ્રી શ્રેયસ્સાધક સાપ્તાહિકમાં ... ..

શ્રી સદ્ગુરુદેવેશ્રીમાં.

કીર્તનમન્જરીમાં.

શ્રી સસદસનમાં.

પંચમીના ઉત્સવકેપર.

આ શિવાય પણ તેજોશ્રીનાં ગવ-પદ્મો દરી

એમ લખે છે.

(૩) પૂ. સ્રીમતી પ્રમિલા બહેનના—ભક્તિપથતરંગિણી, કીર્તનમન્જરી, સસદસન તેમજ
શ્રી સદ્ગુરુદેવેશ્રીમાં ગવ-પદ્મો પ્રકટ થયાં છે અને થાય છે. 'શ્રી સદ્ગુરુદેવેશ્રીમાં
પદ્મ પદ્મો પ્રકટ થયાં છે.

- (૩) ૧૨૫૦ શ્રીમતી પૂ. બારતી દેવીના—‘ બારતિ-પ્રતિભા ’ નામનું પુસ્તક પ્રકટ થયું છે.
 (૪) ૨૧૦ શ્રી બાજીગીરી બહેનના—શ્રી ભક્તિપદ્મતરંગિણીમાં તથા શ્રી સદુપદેશત્રેણીમાં ગદ્ય અને પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.
 (૬) ૨૧૦ વિમલા બહેનના—શ્રી ભક્તિપદ્મતરંગિણી અને શ્રી સદુપદેશત્રેણીમાં ગદ્ય-પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.
 (૭) શ્રી નાનીબહેન અર્જુનના—શ્રી ભક્તિપદ્મતરંગિણી નામના પુસ્તકમાં તેમજ શ્રી સદુપદેશત્રેણીમાં ગદ્ય-પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.
 (૮) ૨૧૦ શ્રી ધનુભારતીના—શ્રી ભક્તિપદ્મતરંગિણી અને શ્રી સદુપદેશત્રેણીમાં ગદ્ય-પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.
 (૯) શ્રી ચન્દુબહેનના શ્રી સદુપદેશત્રેણીમાં પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.
 (૧૦) શ્રી જડીબહેનના—શ્રી સદુપદેશત્રેણીમાં પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.
 (૧૧) શ્રી સુલોચના બહેનના—શ્રી સદચરીસંશ્લેષન અને શીર્ષનમઃજરીમાં કાષ્ઠ કાષ્ઠ પદ્યો પ્રકટ થયાં છે.

૨ (લેખક : શ્રી પ્રમીલા બહેન.)

પૂ. મંગલા માતૃશ્રી	...	...	મંગલવિચાર
શ્રી જયન્તીદેવી	...	...	પદ્યપીપ્પ, શ્રેણી વગેરેમાં લેખ-અનુવ.
શ્રી બારતી દેવી	...	...	બારતિ-પ્રતિભા.
શ્રી બાજીગીરી બહેન	...	...	ભક્તિપદ્મતરંગિણીમાં પદ્ય અને શ્રેણીમાં લેખ.
શ્રી ધનુભારતી	...	...	બે નાટક, લેખ, અનુવ.
શ્રી વિમલા બહેન	}	...	ભક્તિપદ્મતરંગિણીમાં પદ્ય અને શ્રેણીમાં લેખો.
શ્રી નાની બહેન			
શ્રી સુલોચના બહેન			
શ્રી ચન્દુ બહેન			
શ્રી જડી બહેન	}		ચોડાં અનુવ.

xxx માન વગર શોકનું પ્રસન્ન કરવા બીને ઉપાય જ નથી.

xxx તમે મંસારભાવનાઓને ત્યજો, અને માવધ રહીને તમારાં ચિત્ત ધર્મકંપર નિમલ કરો. કારણ કે પરશોકમાં જતાં માત્ર એક ધર્મ જ જન્મુ (સદાચ) છે.

xxx સર્વ પ્રકારના શાપોને ઉપાય છે, પરન્તુ માતાએ દીપેલા શાપને છૂટકો કરનારો કંઈ પણ ઉપાય નથી.

xxx ક્રોધ, યોગીઓના મહાદુષ્ટો કરીને ગંધિત કરેલા ધર્મનો નાશ કરે છે અને ધર્મશ્રીને ક્ષત્રિય પ્રાપ્ત થતી નથી. ચમ જ સમાધીલ મતિઓને મિલિતાપક છે. બધાં પરશોકમાં શુભ કંઈના જોએ તે કામા ગાળી એ જ ધર્મ કામ છે. (શ્રી મહાબાળ)

શ્રેયરસાધક

અટલે

માનવ જીવનની સર્વોચ્ચતા.

‘श्रेयस्साधक’नो, नित्यसन्देश :

“ਉਸਨੂੰ ਖੋਲੋ।”

॥ ॐ श्रीं ॥

श्राद्धनी आवश्यकता.

[આચાર્ય સત્તર વર્ષ પૂર્વે લખાયેલા આ લેખ છે. આ પ્રતીકા-
ખંડેનના પૂર્વ પિતૃશીના આદિનિમિત્ત તેમની પ્રાર્થનાથી પરમ કૃપાલુ
શ્રી ગુરુદેવે આ લેખને કથારૂપે સર્વને શ્રવણ કરાવ્યો. દર્શના, ધ્યાનના,
આવશ્યકતા, પરપરનો સંબંધ કેવી રીતે રહે છે, ક્યાં ક્યાં ચોક્કસ
સંજ્ઞા પિતૃને સત્તર પહેલે છે, કાષ્ઠ પહેલ્યાં છે એ વગેરે સદૃશ
વિચારો શ્રદ્ધાપૂર્વક તથા નિર્દિષ્ટ પરંતુ આપણે માની શકીએ, ચમત્ક
શકીએ તેવી સુન્દર, સરસ ચૈત્યી દાખમાં વળીએલા આદના રહસ્યને
જણાવવા કૃપા કરી છે. શ્રી ધર્મરામનુઝદેવી આ લેખ મળી આવ્યો છે.
હાલ માદના દિવસે ચાલે છે, તેમાં આ પુસ્તક લેખ આદ કરનામાં
સંવિધેષ ઉત્પાદને તથા અનુમતને શ્રેયો એ હેતુથી આ સમયે પ્રકટ
કર્યો છે. આ વર્ષથી આદની સંક્રિયાદારા પશુ સાધકનુપ્રતિ
ચોતરું એક સત્તર સપ્તે એ જ શ્રી પરમાત્માપ્રતિ પ્રાર્થના.]

45.

[illegible]

કુતિ ૫૬ છે એવનેવાદિતોએ પ્રશ્ન એક અને અદિતીય - નેમાં
ખીલપણું - દિતીયણું નથી એવું - એક છે એમ કહે છે. અને
સર્વ સંહુદ્દ પ્રશ્ન નેદ નાનાસિત કિયત, અને xxx સર્વરૂપે દેખાય
છે, તે પણ પ્રશ્ન અર્થેત એક જ છે અને તે એક સદ્ગત જ આત
વિશ્વ વદુષા વદન્તિ અર્થાત એકને જ માનીએ - સમજનાગએ
અનેક રૂપે વર્ણવે છે - અને છે.

१५ : ४ भाग : ३०

24.0 1.243. 91.545 1.448 6

संविधान

[illegible]

2010年12月12日

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

07/15/20

वर्षादि उपपत्तये

REF ID: A64889

— १७८ —

ଶ୍ରୀ ଶାନ୍ତି-ପ୍ରସାଦିନଃ ।

1. विद्यया ऽमृतमश्नुते

સાચા અંશમાં.

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

विद्यार्थि संसार माफ्यार

અંક ૨૫.

विद्यार्थिनां - आरिचयभाटे

समय : १ घंटा ४५ मिनट

आ. पत्र. सं. प्रकाशविज्ञान वि.

पृष्ठ- ३१ की जायदाद - ७२।५०।४५

रसुति, इत्युक्तं विदितम्

(४८६), श्री अणुसूक्तिकावली -

વજી યુતિ વદ છે એવો દેવ સર્વ મૂતેષુ ગૂઢ । સર્વગ્રાવી સવભૂતાન્તરાત્મા । પરમતરવ
એક જ છે, અને તે એક જ તરવ સર્વ પ્રાણિમાં રહ્યું છે તે એક જ તરવ સર્વેષુ અર્થાત્ આર
દિયા, આર કોણ અને આકાશ પાતાલ તથા મધ્ય એ સર્વ સ્થાનમાં વ્યાપ્ય છે, અને એ એક
જ તરવ પદાર્થ અથવા પૃથ્વી, અપ્ આદિ યત્ય મહાજૂનોમાં અનેકમાં-સર્વમાં-આપેણું છે

આ રીતે જે કામ અનેક છે, અનન્ત છે, અપાર છે, બહુ છે, સર્વ છે તે સપ્ત વસ્તુત
એક છે એકની જ આ મુર્તિ મેળાએ છે હાલિએ આવતાં અર્તનો સ્વરૂપો નેહ નાનાસિ નાના
નથી-અને નથી પણ તે સર્વ એકતા જ ધાટ છે એક જ સ્વર્માં પ્રકટતા અનેક શુદ્ધિદો મામ છે
એકતા જ અનેક સ્વરૂપો છે-એ જ ખાકનાં અનેક રમકડા છે, એક જ રત્નાં અનંત વસ્ત્રો છે

આ રીતે આ જે અનેક દેખાય છે તે સર્વની ગતિના કારણરૂપ વસ્તુ વા હેતુ
એક જ છે, તેમ આ જે અનેક દેખાય છે તે સર્વની ગતિના કારણરૂપ વસ્તુ પણ એક જ છે,
અને તે જીવ છે દરમ અદરમ, જડ ચેતન, ગરુ કંઈ એક જ કારણમા-એક જ વસ્તુમા સ્થિતિ
કરી રહ્યું છે તેમ એ સર્વ દરમ અદરમ, જડ ચેતન, એક જ વસ્તુને લીધે-એક જ કારણને લીધે
અભિઆગતિ કરી રહ્યું છે, અને તે કારણ-તે વસ્તુ-તે જીવન છે.

જેમ જ્ઞાનું મૂલ ખીજ છે, જેમ સુખનું મૂલ સ્વપ્ન છે,

મદમૂલ જેમ એશ્વર્ય છે, અગાનમૂલ જીવત્વ છે,

તેમ વિવિધ ભાતિ અતિ કરે, આ વિશ્વેશ્વર આપ આણ

છે મૂલ કારણ જીવનનું, એ સર્વમાં વ્યાપકપણું

અને તેનું-એક જ જીવન જગત્ત્વ

પાછા કે જેમાં અદ-ધનં સ્થિતિ કરી રહ્યું છે, તે એક છે, તેમ જીવન કે જેમાં એ અદ
ધનમ અર્થાત્ જગત્ત્વ ગતિ કરી રહ્યું છે તે પણ એક જ છે અદ ધનની સ્થિતિનો હેતુ જેમ કાલ
છે તેમ અ-ધનની ગતિનો હેતુ જીવન છે આ કાલ અને જીવન પણ અર જેતાં એક જ છે

આજે એક વસ્તુની ગતિ થાય છે, પૂર્વે એ જ વસ્તુની ગતિ થઈ હતી અને હવે પછી એ
જ વસ્તુની ગતિ થશે એ ત્રણ કાલમા થનારી ગતિનો હેતુ એક જીવન જ છે

એક જ નદીની માફક એક જ જીવન છે કાશીમા કંડકળામા રવાગમાં કે કન્દારમા
બધે જુદે જુદે સ્થાને-વહેલી ગમા એક જ છે તેમ આ અનન્ત પદાર્થમાં વહેતું જીવન એક છે
અને તેથી જ

એક જ જીવન જગત્ત્વ, વહેતું એક જ જીવન જગત્ત્વ

અભિઆગતિમાટે જીવનની દૂર અને સમોડગમા વહેતું

દેશ અથવા ગ્રામ માત્ર નહીં છે પણ જ્યાં જ્યાં એક છે તેમ દેહ અથવા પ્રાણિપત્ય
માત્ર નહીં છે પણ તેનાં જીવન એક છે આજે અપરે અદિ છીએ કાલે બીજે મામ
જ્યાંએ ય મ વિસ-ડીએ મ મ જાણે પણ તેમાં આપણે એના એક જ છીએ, તેમ સર્વ

હાપર, ત્રેતા અને કલિમાંથી કોઈ યુગમાં, કોઈ દેશમાં કે પટ્ટ, વૃદ્ધ, પાપાળ, ક્રીડ કે મનુષ્યના દેહમાં આપણે આવીએ કે જમએ, પણ આપણે એકના એક જ છીએ. લાલ, પીળા, કાળા, ધોળા કે ગમે તેવો, ૩૪લો પહેરવા છતાં આપણે એના એ રહીએ છીએ, તેમ ગમે તે શરીરમાં આવવા છતાં જીવન એકનું એક જ રહે છે. મનુષ્ય આજીવ જાગે, કાશ્ય અને, ઠંડકારેશ્વર અને કે શુક્રસતીય જાને, પણ તેની જીવનનર્મદા એક જ હોય છે. દેહો જૂના જૂના રેરા છે, તેમા વહેતું, વહેતું અને વહેનાર જીવન એક જ છે. જેમ ગંગા બધે એક હોવા છતાં, કાશીની ગંગા, હરદ્વારની ગંગા, પ્રયાગની ગંગા, બાગીચી ગંગા, બદાલીની ગંગા, વગેરે રેરા તથા પ્રયોજનપરતે જૂદાં જૂદાં નામેા ધરે છે, તેમ જીવનનાં પણ બે નામેા છે સર્વજ્ઞાપી રહેલું-સર્વની મતિના હેતુરૂપ જે જીવન તે સમષ્ટિ જીવન છે, અને જૂદી જૂદી વ્યક્તિમાં પ્રતીત થતું અને તેની મતિઆમતિના કારણરૂપ જે જીવન તે વ્યષ્ટિ જીવન છે. વડોદરાનો, કલકત્તાનો, લંડનનો, પેરિસનો, જર્મનીનો કે આશીકાનો વાયુ એક જ છે, તેમ સર્વનું જીવન એક જ છે. છતાં ઉપાધિએદે કરીને દરેક ચહેરાની હવા જૂદી જૂદી જાતની હોય છે, તેમ ઉપાધિએદેને અંગે એ જ સમષ્ટિ જીવન, વ્યષ્ટિ જીવનરૂપે જૂના જૂના પ્રકારે જગત્માં જાણાય છે. પણ તેથી વ્યષ્ટિ જીવન અને સમષ્ટિ જીવન-માત્રા જીવન, તમાશા જીવન અને આ જમતણા જીવનમાં ખરું નેતાં કશો બેદ નથી, એટલું જ વધિ, પરન્તુ તે એક બીજાથી સંપ્રાપ્યું છે, આપણે સર્વ જૂના જૂના ધર અને રચાનમાં રહેલા દેહોદિનનંત્રે છીએ; આપણા બધાનાં મતિના કારણરૂપ જીવન એક છે.

શ્રી ગુરુદેવ.

(અપૂર્ણ.)

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન ચતોર્થક ૧૬ ના ૧૦૬ ૧૨૫ થી)

જે શુદ્ધિસરત્ત્વ અથવા ચિત્તસરત્ત્વ છે તે જાતે એક સુદૃઢ અણુરૂપ છે, છતાં એ પરિણામિ દ્રવ્ય છે. એટલે એનો પરિણામ ધાવ છે. ત્યાં એ અણુ રમૂસ ધણ એમાં જઈ એ અભિમાનરૂપ ધર્મ પ્રકટ થઈ જે તત્ત્વનાંતર પરિણામ ધાવ છે તે તો પૂર્વે દેહેવાઈ ગયો છે. પણ એ ઉપરાંત બીજો એનો પરિણામ ધાવ છે. જેમ રૂ સહ તેમાંથી શુદ્ધ તાંતણા એ બી કદાવ છે, જેમ અશ્વિના કોલસા સળગાવનામાં આવે તો તેમાંથી જૂરી બતાવા તીકો છે અથવા જેમ સર્વભિંજન-માંથી જાગરો સુદૃઢ તાર તીકો છે જેને આપણે એ સૂર્યનાં કિરણ, ચરિત્ત્યાદિ નામથી જાણવાએ છીએ તે જ પ્રમાણે આ ચિત્તસરત્ત્વ વિશેષ રમૂસ થતું નથી, છતાં એમાંથી આવ્યા શુદ્ધ તાંતણા તીકો છે. જેમ રૂના તાંતુ એ રૂના પરિણામરૂપ છે અને જેમ સૂર્યચરિત્ત એ સૂર્યભિંજનના પરિણામરૂપ છે તે જ પ્રમાણે આ ચિત્તસરત્ત્વના આ સુદૃઢ તાંતણા એ પરિણામ છે. એ પરિણામને આપણે વૃત્તિ એ નામ આપીએ છીએ અને પોષણાશ પણ એને એ જ નામથી જાણવાએ છે. એ વૃત્તિ તે આમ સુદૃઢ તાંતણાએવા પદાર્થ છે, દ્રવ્ય અને ચિત્તાના શુદ્ધરૂપ, ધર્મરૂપ નથી. એ શુલ્ક હોત તો જેમ લાકાશ, લીલાશ આદિ મુજો ક્રિયા કરતા નથી, ક્રિયાશીલતા થતા નથી તે જ

પ્રમાણે આ જ્ઞાતિમાં પણ દિશા નહિ સંભવે. પણ તેમ નથી. એ જ્ઞાતિમાં અતિઆમતિ થાય છે એ હમણા જ કહેવાયે તેથી એ દિશાના આશયરૂપ આ જ્ઞાતિ હોવાથી એ દ્વયરૂપ છે અને ગુણરૂપ નથી. શ્રી સાંખ્યસૂત્રમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે ભાગ્યુણામ્યાં તત્ત્વાન્તરં વૃત્તિઃ સંવેદ્યાર્થે સર્વૈતિ । જ્ઞાતિ એ ચિત્તનો બામ નથી, તેમ જ ગુણ પણ નથી પણ ચિત્તના પરિણામરૂપ દ્વય છે અને તેથી જ વિવેચનારે સંબંધ થવા એ અતિ કરે છે. જેમ સર્વમાંથી અનેક રશ્મિ નીકળે છે તે જ પ્રકારે ચિત્તમાંથી પણ અનેક જ્ઞાતિઓ નીકળે છે, એ જ્ઞાતિઓ એકે વખતે નીકળે છે એમ કહેવાયો આશય નથી પણ અનેક જ્ઞાતિઓ નીકળે છે એટલું જ માત્ર વિવક્ષિત છે. આ અનેક જ્ઞાતિઓ જિજ્ઞાસિત પ્રકારની હોવાથી તેને જિજ્ઞાસિત નામો આપવામાં આવે છે. એક જ્ઞાતિને આપણે યાન કહીએ છીએ તે તેથી જીવન પ્રકારની જ્ઞાતિ કે જેને આપણે સદા જાગત રાખવા ઇચ્છીએ છીએ તેને સુખ નામ આપીએ છીએ; જીવન પ્રકારની જ્ઞાતિ કે જેને આપણે સદા સમેકો જ રાખવા ઇચ્છીએ છીએ તેને દુઃખ નામ આપીએ છીએ; જે જ્ઞાતિને કલ્પ યથાથી જે આપણા ગુણવ્યાપ્તિ કરવાદે છે, નોતું નખાવે છે તેને લક્ષ્ય નામ આપીએ છીએ; જે શરીરમાં આવેલ પ્રકાર છે, સ્પર્શાકાશરૂપે વેગ આપે છે વગેરે કાર્ય કરે છે તેને ક્રોધ નામ આપીએ છીએ; જે આખા શરીરમાં અને આપણને સંકુચિત કરે છે વગેરે કાર્યો પ્રકારે છે તેને ભય નામ આપીએ છીએ વગેરે તાત્પર્ય કે યાન, સુખ, દુઃખ, લક્ષ્ય, ક્રોધ, ભય, માન, અપમાન, પ્રતિ, દ્રેષ, મન, ચિન્તા, વિચારો, આવેશો વગેરે, આ ચિત્તસત્ત્વની જિજ્ઞાસિત જ્ઞાતિ માત્ર છે. આ જ શરણથી શ્રુતિ કહે છે કે કામઃ સંકલ્પો વિવિચિત્તસા શ્રદ્ધાસદ્ગતા પુતિરજ્ઞાતિર્જ્ઞાતિ-રિત્યેતદર્થ મન દ્વા-કામ, સંકલ્પ, સંકલ્પ, શ્રદ્ધા, અશ્રદ્ધા, ધૈર્ય, અધૈર્ય, લક્ષ્ય, યાન, ભય, કલ્પાદિ સર્વ ચિત્તની જ્ઞાતિરૂપ હોવાથી-શરણથી કાર્ય જિજ્ઞાસુ નથી એ સિદ્ધાન્ત પ્રમાણે-ચિત્તથી અજિજ્ઞાન છે, ચિત્તરૂપ જ છે. આ સર્વ ચિત્તની જ્ઞાતિઓ એકા ઉદય થતી નથી પણ એક છે એ અને બીજી થાય છે. જેમ કાલો પોતાના શરીરમાંથી પોતાના અંગોને બહાર કાઢે છે અને પુનઃ અંદર આકર્ષે છે તે જ રીતે ચિત્તમાંથી આ તાત્પર્યરૂપ પરિણામ નીકળે છે અને તરત પાછો થાય છે, વળી અન્ય નીકળે છે અને તે થાય છે, વળી તૃતીય નીકળે છે અને તે સમે છે. આ પ્રકારે નહીન પ્રવાહની માફક આવ્યા કરે છે. જેમ નદીનું જલ નિરન્તર અતિ ઝરતું રહે છે તેથી એક સ્થાને એક જ સના અવસ્થા પુર્ણ આવે છે અને તરત ત્યાંથી જલો રહે છે, વળી ત્યાં બીજી આવે છે અને તે જલો રહે છે, તે જ પ્રમાણે ચિત્તસત્ત્વમાં કેટલાક સ્થલ એક પ્રજ્ઞાતિને ઉદય દેખાવે છે, વળી તે અળપાઇ જાય છે અને ત્યાં અન્ય આવીને ઉભેલો હોય છે, તે અળપાય છે અને વળી અન્ય આવે છે. જેમ નાલકની રંજનૂમિદિપર વિવિધ પાત્રો તે તે પ્રસંગને અનુસરી આવે છે અને જાય છે તે જ પ્રમાણે આ ચિત્તરૂપ રંજનૂમિદિપર વિવિધ જ્ઞાતિરૂપ પેલો વારાફરતી આવ જાય કર્તો જ કરે છે. ક્યારે પુરુષો નિરવગમ નિદ્રામાં પ્રવેશે છે ત્યારે જ આ જ્ઞાતિઓને ખેલ તેલેલો સમય આવે છે. જેમ કોઈ વંત કાર્ય કરવાથી અમિત થઈ જાય છે તેમ આ ચિત્તવંત પણ વારંવાર આ જ્ઞાતિને કલ્પા તથા ઉપસંહારના ખેલના સમયથી યાત્રી જાય છે ત્યારે તે ઉઘી જાય છે એટલે તે દ્વયો થઈને પડે છે અને તેથી જોને હોણ કરનાર (ઉચ્ચેરનાર) સાધારણ કારણો બાજુ પ્રાપ્ત થાય છે છતાં તેને હાથે સતેજ થઈ પોતાનો ખેલ કરવામાં બેસતું નથી. આ સ્થિતિ તે સુશુષ્ક છે.

(અપૂર્ણ.)

શ્રી વિશ્વવંદના નિત્યકર્મનું નિદર્શન.

શ્રી વિશ્વવંદની શ્રી સદ્ગુરુભગવાનપ્રતિ આર્ચા ઉદયની પ્રાર્થના.

પરિશ્વર્સંપન્ન, ગુણનિધિ, પરમ દયાળુ, સૌન્દર્યવાન, સમદર્શી, શુદ્ધ, મુક્ત, પતિતો-
દ્વારક, શરણને આશ્રય આપવે સુમધ્ય, પરમ પૂજ્ય, એવિષ્ણુઅનિષ્ણુ ગુરુ શ્રીનૃસિંહાચાર્યના
પવિત્રકર ચરણે સાદાંત વંદન કરો, દીન અવસ્થા રેક, ત્રિવિધ તાપથી દબ્ધ થયેલા અને ભવચાતુ-
રમાં ગોચા ખાતો છોટો અર્ચાત્ આશ્રય પ્રાપ્તી કિલ્લપૂરક શુદ્ધ પ્રીતિભાવે દીન વાણીએ અને
આદર્શ દુદાયે અર્ચા કરે છે કે :—

ગીતિશૂન.

નિજ જન ગર્જનિ રચામી, ભક્તભક્ષાન્તિ કરો ભધી મારો,

કનેશી સર્વ નિશારી, દો દીનજનપુ દયાપત્રી તારો.

પ્રિયતમ ગુરુ, મારી અર્ચા આ બે જ હોટીમાં છે; પરન્તુ એને સમનું કિંચિત્ વિવેચન
કરજુ સેવક આટલો માગે છે. આપના મંગલમય દર્શન થયા પછી, જે અનેક તરંગો મારા મનમાં
ઠાપ્યા છે, તેનું* થયાસ્થિત વ્યાન આ જગ્યાએ કરવા હું અસમર્થ છું. અનર્પણમિ ! આપથી
તે અભવ્યા નથી. મારો રૂપિ આપની નરર કેટલી આકર્ષક છે તે અને જાણાવવાની જો કે
બીજકુલ નરર નથી તો પણ પ્રસંગોપાત્ કવિતારૂપે જે ઉમરા મારા મનમાં ઉડ્યા હતા, તે
સખ્યા વિના મારું મન સંતોષ પામતું નથી.

દોહરો.

મંગમય ગુરુમર્જુવિષ્ણુ, એક વિષય નવ જાણ,

હવે વિરાગ્યું રૂપ તે, કેમ કરી પૂજાય

ગુણધ્યાનંદ.

જનતાં, ઉંઘતાં, બેસતાં, આસતાં, આપવિષ્ણુ અન્ય વિચાર નાવે,
કામ કરે તોય પણ ચિત્ત ગુરુચર્યમાં, નિત્ય રમતું રહે પ્રીતિભાવે.
“કથાર માયું ગુરુમુખદર્શન રૂં”, જંખના એક મનથી ન જાવે,
રૂં વડું હે ગુરુ ! આપ જાણે જાણું, ચિત્ત નર અન્યપતિ કથાર ધાવે.
આપના ચર્યમાં, શીલ મુક્યું પ્રણ, મર્જુકાપ કેમ ના નાથ દાશે !
ચર્યમાં આવીયું, પ્રાણી તે પાણીને, પ્રપરો મોહની દુષ્ટ બળો.

* શ્રીમાન વિશ્વવંદ શ્રીમાપજીમીના ચરણે આજના તાર-એટલે આરંભ કાળમાં-
સખાપેતી આ ભાવમરી પ્રાર્થના છે. ગુરુદર્શનથી ગુરુઅભિમુખ અનેલી જ્ઞાતિના ઉદ્ધારો
કેવ હોય તે આ પત્રથી રમટ જાણાય છે. વ્યવહારચિન્તનનું વિસ્મરણ, અર્ચાંક ગુરુનું
રમણુ ધરોરે ભેષસાધકને ઉપયોગી કર્તવ્યને દર્શાવતું નિત્યકર્મનું આ એક દર્શન.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે દુ આર વાગે ઉઠ્યો હતો પ્રભાતીયાં ગાયા પછી રનાનસોયાયાં પરવાયો. ત્યાર પછી સંધ્યમન્દુ-ભગિનિએ અને મિત્રમંડલ ધીમે ધીમે પધારવા લાગ્યા લગભગ આઠના સુમારે મેં શ્રી સદ્ગુરુદેવકી જપ મોલાવો ઉત્તપત્તી ઠાંચાત કરી.

ધૂપતી મધમધતી સુવામ આરે બાજુ છાયાઈ રહી હતી. હીપકની બોલત સુન્દર રીતે પ્રકાસતી હતી. એક સાધકબન્ધુએ પ્રતિસાધ્યાગય કરેલી ગોઠવણી (કુંઠા વગેરેથી) મને ધણી જ આકર્ષક લાગી. ખરેખર વૈકુંઠજેતુ જ ભારતું

ત્યાર બાદ પધારેલી મંડલિએ બજન, કીર્તન શરૂ કર્યાં અદિ ધવાધેલા આકર્ષક બજનોએ, રસ્તે જનારા સંજ્ઞોનાના ઉદયના ઉઘાણમા રથાન લીધું પહેલાં તે તેઓ થોડી વાર રતબધ થઇ ગયાં, પચન્ટુ થોડીવાર પછી તેઓ ઉપર આવ્યા. જે તેમને આદરપૂર્વક બેસાડ્યા અગીયાર વાચ્યાસુધી મંડલિ બજનના તાનમાં મસ્ત બનેલી ડેખાઇ

હું મારા સ્થાનેથી હઠ્યો દાયમાં પૂજનની સામયોવાળો થાળ લઇ પ્રતિમાપાસે ગયો. વિધિસર પૂજન કરી, ઇષ્ટદેવને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો તે વખતે મારી અખિમાં ઢાંચે આવી ગયા ત્યારે જ મેં ઇશ્વરનું ખરૂં સ્વરૂપ જોયું, બપુનું ને વિચ્છેડું

ત્યાર પછી સંજ્ઞોએ પ્રતિમાનું પૂજન કર્યું. લગભગ બાર વાગ્યા, હવે આત્મીની તૈયારી થઇ, આશરે પોણેસા સંજ્ઞોએ એકાં થયા હતા. મેં મારા હાથમાં આરતી લીધી. મધુર ઇન્ધનાદ અને ધંદનાદ શવા લાગ્યા. કુંડુભિ પજુ મજગવા લાગ્યા, આ અવાજ કાને પડતાં ધણી સંજ્ઞો દોડી આવ્યા અર્ધા કલાકે આરતી પૂરી થઇ પ્રસાદ વહેંચાઇ ગયો, મંડલિ સિવાયના સર્વ સંજ્ઞોએ ઘેર ગયા

ત્યારપછી નેવેઘમટે કર્યો મહાપ્રસાદ લીધો. મહાપ્રસાદ લેવાની જગ્યા પજુ સુન્દર રંગોળીથી શેલોાઇ રહી હતી તે શેલોામાં ધૂપ દીપ પજુ દુદિ કરતા હતા. વજુના સુમારે સર્વે મહાપ્રસાદ લઇ હાથ અર્ધો દસાક આરામ લીધો.

માર વાગ્યા. ઇષ્ટદેવની ચાહીપાસે યન, ભકિતનંબધિ ચર્ચો થવા લાગી જ સાઘાઇએ સર્વે બન્ધુઓ રાનાસંધ્યા કરવા ઉઠ્યા, સાયકમંડલના એક અગમપૂજ બન્ધુએ 'વસધકના લક્ષ્મણે' ઉપર અતિસુન્દર વ્યાખ્યાન કર્યું, આઠ વાગે બહેનોએ તેવાર કરેલા અરના પજુ ગવાયા. આ વખતે પજુ ધણી સંજ્ઞો દાગર હતા રાત્રે અગીયાર વાગે આખી મંડલિ ઘેર ગઇ હું ઇષ્ટદેવનું ચમરણ કરતો સજી ગયો

ત્રોથે દિવસે ધનાગી સત્તાર જ બરબામાં આવ્યો ત્રોથે, તેમાં ધનામની વહે ચણી પજુ ધણી મારી રીતે કરવામાં આવી હતી

લયાજન સમ ધી - ચાલુ વર્ષનું તેમજ મયા વર્ષનું બાકી હોય તે તે વર્ષનું પજુ લવાજમ હવે સત્તર મોકલી આપના અમથના કચારે મોકલતો તે ૫ દંડોના જથ્થાતરવા કૃપા મરી, કે જેથી વી. પી. કાર્ટુ પડે નહિ અનેક તરફથી લવાજમ આવી જવાથી તેમજ ક્યારે મોકલારો તેના પત્રો પજુ આગળથી લાલ જઈ વી. પી. કરવાનું સુલભની રાખ્યું છે.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ધોડો”

॥ ૐ શ્રી ॥

શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા.

(અનુસન્ધાન મર્તિકા ૧૭ના પૃષ્ઠ ૧૩૧ પી.)

એક જ જોરમાં હું એક જોરમાં છું, તમે જીલ્લો જારણ છે, તે ત્રીજું જારણ છે. જ્યારે બધા એક જ જોરમાં જારણ છોએ. અને તેથી તે જોરમાં વહેનારી વાણ, ગમે તે જોરમાંથી આવે જ્યારે જાણ-ગતિ આગતિ કરે-પણ તે વાણ એક જ છે; આપણે સર્વનો જીવનવાણ એક જ છે. આ વિશ્વ એક જોરમાં છે, પ્રાણીપ્રત્યર્થ તે જોરમાં હોય છે, તે હોરમાં અને મનમાં અવગતમાં મંચલિત થતા જીવનવાણ એક છે, જેમ

જે સર્વમંદિ પ્રકાર છે, આ સર્વમાં વાણ તે જ છે, આ અસિમાં તે રીપમાં-હો પ્રકાર એના એ જ છે; છે એક તેજ, પ્રકારમાં, છે સ્વરૂપ અનેક છે, તેમ સર્વ પ્રાણીપ્રત્યર્થમંદિ, જીવનતત્ત્વ જ એક છે.

આ રીતે પ્રાણીપ્રત્યર્થમાન સંધાપમાં છે. જિવંતી જીવંતી સારી અથવા જોડી, જડ અથવા જીવંત રિયતિમાં-સર્વમાં એક જીવન છે, સર્વ એક જીવંતી સંધાપમાં છે, માટે જ સર્વ એક જીવંતી સંધાપમાં દોવાથી આપણને જાણાય છે કે

એક જ જીવન જગમાં, વહેતું, એક જ જીવન જગમાં, જાન અને તેના સ્વભાવમાં, સાથે અને વળી કમમાં : વહેતું નેમ સમગ્રિતું એક જીવન છે, તેમ સમગ્રિતું પદ એક જ જીવન છે. આપણા અનેક જગમાં થતા હતાં, આપણું જીવન એક જ દોષ છે. આપણે તમે તે સુખમાં અને તમે તે ચોનિમાં જગમાં, આપણે તમે સદાએ, પશુ મધ્યે, પથરી મધ્યે, બીજારી મધ્યે કે લીમતા મધ્યે, પશુ આપણામાં એક જ જીવન વહેતું હોય છે.

આ રીતે આપણે આપણી સાથે અને પ્રાણીપ્રત્યર્થમાન સાથે સંબંધ રહે છે. આપણે આ લોકમાં દોષએ કે, અન્ય લોકમાં

વર્ષ : ૪ અંક : ૧૮
ક્રમ : ૧૬૬, બાદપદ ૧૭૧ ૧૭

સાનિવાર

તા : ૨ : ૧૦ : ૧૬૩૬

પત્રપદાર :

અવસ્થાપક, આર્યમંદિર
વડોદરા.

સાધક લેવાનું.

દિ. ૧ : ૧ : ૫-૦-૦

દિનભાર : ૧૬૩૬૬૬.

શ્રી આર્યમંદિર :

વિશ્વમંદિર લગ્ન મુખ્ય-

શ્રીમંદિર.

દાન દેવાનું સંસ્થા.

સુધાપ કરના યોગ્ય સંસ્થા.

વિશ્વમંદિર સંસ્થા આપનાર

સંસ્થા.

વિશ્વમંદિર આર્યમંદિર

મધ્યી સંસ્થા.

સ્થા : વડોદરા.

આ પત્ર શ્રી પ્રતાપવિજય પ્રિં.

પ્રેસ, મોડીઆના-વડોદરામાં

રજીસ્ટ્રારના કિશોરજી

પટેલ, શ્રી લેખસ્થાપકવર્ગ-

વડોદરા પ્રકાશક,

સોનિસાલ જ્યંતિવેરી-

પટેલ જાણી અને પ્રકાશક

શ્રી વિશ્વમંદિર-કર્ણાટક

વડોદરા, જે રજીસ્ટ્રાર પ્રકાશક

કર્ણાટક. તા : ૨-૧૦-૧૬૩૬

જન્મીએ, આપણે પૂર્વ જન્મના હોહમ્મ, આજે જન્મના છીએ, અને દબે પછી જન્મીશું, તે સર્વનો એક ખીળ સાથે સંબંધ છે. મૃત કાલના જો આપણે, તેની સાથે આજના આપણેનો સંબંધ છે, અને આજના આપણેનો આવતી કાલના આપણે સાથે સંબંધ રહેશે. અગાસીમાં ખેડેલા આપણે ધરમાં જવાથી બદલાઈ જતા નથી, વચ્ચે માળે રહેતા આપણે નીચે આવવાથી કે નીજે માળે જવાથી બદલાતા નથી, તેમ આપણે આપણી સાથેનો સંબંધ તુટતો નથી, તેવી રીતે જન્મ-જન્માન્તર પામવા છતાં અને લોકલોકાન્તરમાં જવા છતાં, નથી આપણે બદલાતા, કે નથી આપણે આપણાથી સંબંધ છૂટતો. આટે આપણે કાં તો જન્મીએ

પિતૃ-દેવાદિ લોકલોકાન્તર, ચન્દ્રલોક કે ખગમાં; વહેતું.

મનુષ્યનું આ રીતે સર્વ કંઈ, સર્વ દેશ અને સર્વ રિપતિમાં એક જ જીવન હોવાથી, અને તે જીવનનો સર્વ દેશ, સર્વ ક્ષેત્ર અને સર્વ રિપતિમાં સંબંધ હોવાથી આજના આપણા સંકલ્પનો, આજની ક્રિયાનો અને આજના વિચારનો આપણા જન્મજન્માન્તરસાથે સંબંધ રહેતો આવ્યો છે, અને દબે પછી રહેશે. કુલાની કબી અને જમણી બંને બાલુના મેતરમાં નીકા કરી હોય, અને તેના સંબંધ કુલાસાથે હોય તે કુલામાંથી કાઢેલું પાણી બંને બાલુ વહી જાય, એ બંને મેતરો તેનાથી તુલિત્વાદિ અનુભવે છે, તેમ આપણું આ વર્તમાન જીવનમાં કંઈક સંકલ્પો, આપણા પૂર્વપર જીવનમાં કંઈને કંઈ અસર કરે છે, આપણામાં તથા જીવનના અંશો અથવા સ્થાનો છે. આપણા પૂર્વના જીવનના કર્મસંસ્કારોનો ફાવ આપણી પાસે જ છે, અને આપણા બાવિ જન્મને માટે રચાતા અથવા જમા થતા સંસ્કારોપનું સ્થાન પણ આપણામાં જ છે. આથી આજના આપણે પૂર્વના આપણે સાથે અને અવિચળા આપણે સાથે જેના પ્રકારનો સંબંધ બાંધવા ધારીએ તેવા બાંધી શકીએ છીએ, અને તેમ કરી પૂર્વના સંસ્કારકાળમાંથી કાઢ સંસ્કારને રજૂ કરીએ છીએ, તે કાંઈને પોષણ આપી વૃદ્ધિ કરીએ છીએ, કાંઈનું રૂપાન્તર કરીએ છીએ, તે કાંઈનો જલદી ફળ આપવા માટે વહેલો વિકાસ કરીએ છીએ. તેમ જ વર્તમાન જન્મમાં કેટલાક એવા કર્મો આપણે કરીએ છીએ કે જેનું ફળ આપણે બાવિ જન્મમાં જ મેળવવાનું રહે છે. આથી આપણે આપણા સર્વ કાલના જીવનસાથે સંબંધ રહે જ છે અને પ્રત્યેક સમયના સંકલ્પો પ્રત્યેક કાલના જીવનમાં અસર ઉપજાવી લાભલાનિ પ્રકટાવે છે.

આપણે પોતાનો આપણા પોતાના જન્મજન્માન્તરસાથે જેમ સમ્બંધ છે, કારણ કે આપણું મૂલ જીવન-અષ્ટિજીવન-એક જ છે, તેમ સમષ્ટિજીવન અથવા આપણું સર્વનું જીવન પણ એક જ હોવાથી આપણે સર્વનો પરસ્પર સમ્બંધ છે, અને સર્વ એક ખીળથી સુખદુઃખાદિના અનુભવમાં સદલાગી રહીએ છીએ.

આપણે આજનો સંકલ્પ અથવા આજની થતી ક્રિયાનું પુલ્કણપાર્શ્વ ફલનો અંશ આપણા છતર જન્મસાથે સંબંધ પામી ત્યાં તે વેળી સિદ્ધિ અથવા ક્ષિયજીવતા અથવા કંઈ નહિ તો ફોજ મૃત પણ કરે જ છે, કારણથી નીકળેલી સીસર જેમ દરકારની, પ્રવાગની કે કલકલાની

મંગામાં જળ-દરી ફરી-ફોરે છે, તેમ આપણા સંકલ્પે આપણા જન્મજન્માન્તરમાં ફરી-પહેંચી શકે છે. તેમ જ આપણને શોધવા નીકળેલી બીજા સ્તીમર એ જ અંગમાં આપણને મને ત્યાં મળી જાય છે, તેમ આપણે મારેના અન્યના સંકલ્પો આપણને અને તે કાલે અને મને તે જન્મમાં આપણને આવી મળે છે. ગંગાના માર્ગ જન્મ એક છે અને સંબંધ છે, તેમ આપણે સર્વ એક જ જીવનવાળા હોવાથી વ્યપ્તિ જીવનનો સંકલ્પ સમર્પિત જીવનને અને સમર્પિત જીવનનો સંકલ્પ વ્યપ્તિ-જીવનને અસર કરે છે

(અપૂર્ણ.)

શ્રી ગુરુદેવ.

પરમ પૂજ્ય શ્રીમાજીશ્રીના ઉત્તરાર્ચનપ્રસંગે આપાયેલી

પ્રણામગ-જલી. *

શ્રી-પદ્મક્રમાપાત્ર સાધકમ-યુક્તો તથા અભિનિયો !

અવદિતવટના પટીવણી — અનિર્વચનીય ભાષાની ઘટના વિશદ્ધિ અને અગમ્ય છે.

શ્રીસદ્ગુરુ પરમાત્મા ના ન કળી છકાપ એવા સંપ્રેતાનુસાર આજથી સાત માસપૂર્વે આજ જ પરમ આપણા વર્ગને પરમ આધારરૂપ વ્યતિકરનિમિત્ત શ્રીવિષ્ણુ-ઉપાનમાં આપણું સંમેલન થયું હતું, અને આજ પુનઃ તેવા પ્રકારના નિમિત્તથી અત્ર મી રસિંહામયમાં થયું છે, જનરને ઈશ્વરથી દુરા પડ્યા નહિ દેતા તેનાપ્રતિ અખંડ આકર્ષી રાખનાર જેમ બહામાયા ઇક્ષિત એક સાંકળરૂપ છે તેમ આપણા વર્ગને શ્રી સદ્ગુરુતરવચી જેટ માત્ર પણ અક્ષમ ગદિ થવા દેતા તેનાપ્રતિ સંતત આકર્ષી સંખ્યનાર આપણા પરમ પૂજ્ય મહામાયા ઇક્ષિતરૂપ માજી છે. જે કે માજીશ્રીનું સ્થૂલ લીલાવિષય અદરશ થયું છે, તોપણ તેઓશ્રીની સત્તા-વાસ્તવ ઇક્ષિતસ્ત-નેં સદ્ગમ જતાં અખંડ અને સર્વવ્યાપી છે, અને જે પોતાના મૂલ સ્વરૂપે અદ્વિતીય કાર્ય કરવા સમર્થ છે તે સત્તાની મર્માદની બહાર આપણે મથા નથી તેમ જજ યાત્રીએ તેનું પણ નથી. તેથી આપણા આજની સંમેલનનું ધાર્મિક કાર્ય એ જ છે કે જે ઇક્ષિતમતી સત્તાના યુજાનુવાદ મથામતિ જાવા અને આપણા વર્ગના અનિષ્ઠતા કલ્યાણ મટિ આપણને સન્માર્ગે દોરવા રહેવા અને ઉત્તરોત્તર અધિકારની જાદિ થતી રહેવાના કંમમાં રચાપણ સચિન્ય પ્રાદેશ કરવી.

માજીશ્રીના યુજાનુવાદ ગવાનું કાર્ય એટલું બધું કઠિન છે કે તેઓશ્રીના સંબંધમાં સમાગમમાં-પરિચયમાં સતત અને દીર્ઘ કાલ આવવા ઉપરાંત તેઓશ્રીના દિનચર્યાનું સ્વદેશ જુદિપૂર્વક અવગતીન કર્યા શિષ્ય એ કાર્ય કરવાની હિંમત ધરવી એ એક સાહસ છે. આમ જતાં મને પોતાને થોડા કલ્પે જે લાજ મળ્યો છે તથા તેઓશ્રીના મહા દેવી યુજાસાગરમાંથી

* ગદિવાર્ત્ત-૧૫-૨-૩૩ ના રોગ પરમ પૂજ્ય શ્રીમાજીશ્રી નિમિત્ત થયેલા ઉત્તરાર્ચનસંમેલનના પ્રસંગે શ્રી નમનાતસમાધિ પોતાના પ્રાસ્તાવિક ઉદ્દેશ્યરૂપે આ લેખ લખ્યો હતો.

મારો કુદરતી અવલોકનનું એ નેટલું પાન કરાવ્યું છે તેનો સ્વા. આપણા સર્વ અનુભવોને યથામતિ અભ્યાસનો પ્રયત્ન કરવાનું ધાર્ટર્વ ધરું છું

૮ ઉપોદ્ધાતમાં એક રીતે અભિમાનપૂર્વક નિવેદન કરવાની રજા લઈ છું કે મારું ધરે મારું આપણું કુદરતી આજીવી સગબત પાંચ વર્ષ પૂર્વે આપણા સદસ્ય શ્રી આપણશ્રીના ચરણમાં આવવા બાગ્યશાળી બન્યું છે, અને તેના નિમિત્ત કારણરૂપે મારા નાના કાકા શ્રી નગીનદાસ ચૌકાદાસ મહેતા - જેઓ આપણશ્રીના એક આર્થિક ભક્તિમાન શિષ્ય ગણાય છે, તેઓ છે માટે પ્રથમ તો હું તેમને મારા અત કારણપૂર્વકના પ્રણામ સમર્પું છું તેમના જ પ્રતાપે મારા વડિય કાકી, જેઓના સુરેર હજી પણ વિદ્યમાન છે અને જેઓ છેલ્લા ૪૩ વર્ષથી (મારા વડિય કાકાનો અવમાનને લીધે) સુરનખા જ રહે છે તેઓ પ્રથમ શ્રી ઇષ્ટચરણમાં અને શ્રીમાણશ્રીના સમાગમમાં આવવા બાગ્યશાળી થયા ત્યાર પછી જ મારા વડિય કાકા અને મારા આપણું કુદરતી શ્રી ઇષ્ટપર માત્માના ચરણમાં હતું મારા વડિય કાકા અને વડિય કાકીના ભક્તિભાવ એકોત્તરે જુલિ અત થયા કે તેના પરિણામે આપણશ્રી અને મારા વડિય કાકા વચ્ચેના પવનવહાર એક કુદરતીના જેવા સૌકીક દૃષ્ટિથી લાગે એટલું જ નહિ પણ ત્યાં પર્વત તેઓ વડોદરે રજા ત્યાં પર્વત તેઓ ઉલ્લસ લીલાતનુઓના પણા ગાંઠ સમાયમ અને પરિચયમાં આવી લકમાં પરિણામ એ આઓ કે મારા કાકા નાદુરસ્ત પ્રકૃતિના કારણે રજા લઈ અજીવ કે કુમમ દરારે એક બે માસ અથ ત્યારે આપણશ્રીને પોતાની સાથે પધારવા આમહૂપૂર્વક વિચારિત કરે, અને આનો વિચારિતો રચીકાર આપણશ્રીએ એક બે પ્રસંગે કરતા કૃપા પણ કરી હતી એવો મારો ભાવ અનુભવ છે

હું ભૂલતો નહિ હોઉં તો સગબત અને ૧૮૮૪ ની સાલમાં ઉપર પ્રમાણે અજીવે દરારે જયારે પ્રસંગ આવ્યો ત્યારે શ્રીઆપણશ્રી આપણા માણશ્રીસહ મારે ત્યાં સુરત પધાર્યા હતા એટલે તે સમયે અર્ધાત્ સગબત પાંચ વર્ષ પૂર્વે અને આપણા માણશ્રીના લીલાતનુના પુનિત દયાન પ્રથમ જ થયા શ્રી આપણશ્રીસાથે સર્વેષ ભંધાયા પછી અત્થ સમયમાં જ આ પ્રસંગ હોવાથી હું નેત્ર લક્યો હતો કે જેમ પુરુષ અને પ્રકૃતિ વસ્તુત એકરૂપ છતાં અલિદિષ્ટિથી તદન ભિન્ન-પ્રકરે પ્રતીત થાય છે તેમ આપણ આપણશ્રીએ પોતાના ગાદુભાવ માટે દક્ષિણ દિશાનું કોડ નામનું ગામકું પમદ કપું ત્યારે આપણા માણશ્રીએ પોતાના અવિભોવ માટે ઉત્તર દિશાનું વિસનગર ગામ પમદ કપું પોતેશ્રીએ ત્યારે ભળ્ય અને પ્રતાપમય આશરમાં લીલાવિગ્રહને પ્રતીત કરા પુ ત્યારે માણશ્રીએ એક ગામ્બ બંધિત તરિકીની લીલા જાયરી પરણ શકિતશક્તિમતોરમેદ એ ન્યાયે જેમ અગ્નિને યથર્થ રીતે સ્પર્શ કરતાં ગર્વ વણ અશ્વિષ્ઠ જ ચર રહે છે તેમ આપણા માણશ્રીએ શ્રી આપણશ્રીના ચ નધમા આવી પોતાની દિબ્ય લક્ષણો કેમે કેમે રકટ કરવાની લીલા કરી અને તન્મય બન્યા

તે સમયે માણશ્રીના પ્રત્યક્ષ દર્શન અનુક માનનીય સાધકનામો શિવાય અન્ય સર્વને હુલ્લ જ હતો છતાં તેઓશ્રીની બદારની પ્રવૃત્તિમય લીલા દરકોષ સાધ્ય અવનોહી તેમ જ

સમજવા હારે તે સમજી રહે તેવી હતી. જાપણીની અદ્વિત્ય કૃપાના પ્રભાવે હું તેઓના કેટલાક અંગદ કાર્યોમાં સજ્જાત નિમિત્તરૂપ જનતા આગળથી જ્યો અને તે જ પ્રભાવે હું 'માણીની કેટલીક લીલાતું' મારી શુદ્ધિઅનુસાર નિરીક્ષણ પણ કરી ચક્ર્યો.

મને મારી શુદ્ધિના પ્રમાણમાં સમજાવું કે મહારાજના પણ મહારાજ 'કરતાં વિશેષ સન્માન અને પૂજ્ય ભાવ જે અમાનુષ્ય બાકિ-આપણા જાપણી-પ્રતિ અનેક મીમાન્ તથા સવાધારી અમદારો ધરી રહ્યા હતા, અને જેઓના દર્શન અને સમાગમ કરવા તથા વચના-ચૂતનાં પાન કરવા અનેક વર્ષોના સફળતા તથા સાધુઓ નિવિધ રથલેથી થી નૃસિંહાશ્રમમાં જાતી મદતા હતા, અને જેઓના તે સમયના વૈભવ-પ્રતાપ તથા અશ્વર્યના સર્વ મધ્યાદન કાલસભો પખર રીતે પ્રકાશી રહ્યો હતો તેવા અતિરૂઢભૂષ સમયે પણ આપણા માણી પોતાના અગ્ર યુવની રૂંક સ્થિતિને અનુરૂપ શ્રી આશ્રમના નાનાં મોટાં સર્વ કામ સ્વકલ્પે કરવાને કૌઠ વિવસ અને કૌઠ કાલે-પણ પાછા પડ્યા નથી. મેં મારી અગિયો નિદાણું છે કે શ્રી આશ્રમનું તમામ અવગ જોતે જતે લીજીતા, ઝાટકતા, છડ્યા, સ્વચ્છ કર્યા. ખાંડના (સમિલા લતી) અને તેમ છતાં તે કામમાં પોતાને લેશ માત્ર પણ મદદ કરવા, પોતાની પાસે આવનાર કૌઠ પણ બહેનને (સાંધકશમિનિને) કહી પણ આગા કરતા નહિ. એથી કેલકું આવા કૌઠ બહેન કામમાં મદદ કરવા પ્રવૃત્ત થાય તે તેને તેમ કરતાં અટકવતા અને મિટ વચનથી તેમ નહિ કહેવા વિવજતા; છતાં જે જે સ્વેચ્છાપૂર્વક અને આમદ તથા લીલાશ્રથી મદદ કરતા તેમના માટે પોતે ઉપકારરતિ દ્વેષાં દર્શવતા. તેઓની વાણી એટલી મૃદુ-શાન્ત તથા વાતસલ્યપૂર્ણ હતી કે જે જે તેઓના સમાગમમાં આવતા તેનાથી કંઈને કંઈ પણ રીતનો મદદ કર્યા વિના રહેવાનું જ નહિ.

(અપૂર્વ.)

ધીરવેદ્યજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૦ ૧૯૯૩)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

સામુદાયિક વિભાગ:— ' મેં આજે શ્રી ઇષ્ટજયન્તીને ઉત્સવ કેવી રીતે ઉજવ્યો. '

(અનુસંધાન મતાંક ૧૭ ના પૃષ્ઠ ૧૩૬ થી.)

૨ (લેખક : શ્રી મણિલાલ યજ્ઞ સેવક.)

(૧) હમ દિવસપૂર્વે આ ઉત્સવ ઉજવવાનો લાભ પ્રાપ્ત કરવા પરમ કૃપાકુ મુકરેવ સમીપ અઠ ધીરજ તથા દ્રવ્ય બેટ મૂકી પ્રાર્થના કરી પ્રાર્થનાને સ્વીકાર થવા પછી સ્વચ્છે જઈ ઉત્સવની તૈયારીને આરંભ કર્યો. સુદાય તથા મચાલ માટે વગેરેથી બનુ જડીયા તેમ જ ભે ત્રણ બનુને ઉત્સવપૂર્વે આપી જવા ગેહવણ કરી.

(૨) ઉત્સવ ઉજવવા તથા બનુઓને મુકામ આપવા સૌજન્ય વગેરે વ્યવસ્થાવળી, મામથો સદગ દુર મકાનવાળી વારી રાખી.

- (૩) વાડીમાં પૂનં મુરદેવ તથા પૂનં દેવીશ્રીના મુકામ આદે મકાન પસંદ કર્યું અને સમીપમાં બ્રોમકલ માટે સુન્દર માડવાની યોજના કરી તે સમીપમાં સ્નાનનાં સ્થાન તેમ જ સહજ દર દિવસ-આરામ ખુરસીઓસહિત અર્પણ અવવા, તેવા સ્થાનની યોજના કરી
- (૪) ગુરુસ્થાનથી વિશેષ દૂર આધકેતે કિતરવાનો મોટો મંડપ તથા અચરણ બન્ધુઓમાટે ત્રણ ગવડીની યોજના કરી સમીપમાં પતરાંથી સ્નાનગૃહ તથા બે જાગરની યોજના કરી
- (૫) પૂજનવિધિમંત્ર વિદ્યાળ સુન્દર મંડપ બાંધાવી તેમાં કરા યોગ ઉચ્ચ રેશ, ઉત્તમ લેખના કાંડબોડી-રંગિણી, તેરછો, રોત છ વગેરેની યોજના કરી તેની સમીપમાં ચચો-સદ્વાતા માટે મંડપની યોજના કરી
- (૬) શુભ દિન જોઈ બન્ધુઓપર મોકલવાની તેમ જ મગાંનેહી તેમ જ મિત્રો અને મામના સંબંધિત સંજ્ઞાને આપવાની બે જાતની આમ ત્રણપત્રિકાઓ છપાવી વડિલ બન્ધુઓને પત્રિકાસાથે પધારવા કૃપા કરવા આર્થનાપત્ર લખવાનો પ્રયત્ન કર્યો
- (૭) માર્ગ નિવાસસ્થાન તથા જાગતીના વિધિમાટે રાખેલી વાડીનાં નાની મોળાં મકાન ધોળામાઠે, કડીયા વગેરેને કાપે સોંપી દીધું
- (૮) નિવાસસ્થાન તથા શેરી તેમ જ ઉત્સવના સ્થાનમાં જગલ પતાશા તેવાર કરી તે બંને તેમ જ બાંધવાની યોજના કરી
- (૯) મુખ્યમાર માટે કેટલીક વસ્તુ મી ગુરુસ્થાનમાંથી મેળવી લીધી.
- (૧૦) ડીવાળતીમાટે મામના જાતીવાળાને બોલાવી જાગમળ કર્યો રજાકર્તા તેમ જ દરા પદર હાથમોનસ થોળ ધીવગેમાંથી મેળવ્યા અને મારપાત્રે ખરીદ્યો. વાડીમાં ઘટે તે જગાએ લાઇટમાટે રથ બેઠા ફટાવ્યા
- (૧૧) ઉત્સવમંડપની મધ્યમાં વિવિધાકાર કપડા બનાવી તેમાં સત્વર ઉમે તેવી લીસોતરી-જગરા વવરાવવાની યોજના કરી
- (૧૨) પીવા તથા રૂસોઈવગેરેના જાલમાટે વાડીના કંવાસમીપ નાની ચણેલી ટાકી (મેડી કુંદી) તથા તાંબા પિત્તળના મોટા નળાવગેરેના પ્રયત્ન કર્યો. માટીનાં માટલાં, ધડો, કંઠ તથા ચડવાની પછ બંધરયા કરી
- (૧૩) માળોને બોલાવી તોરણ-કુવ-હાર અને કુલની આજીવ હોવ તો તેના માણસને મોકલી અન્ય રથોથી લાવી આપવા ઘડિત સૂચના કરી
- (૧૪) રમઝે તેમ જ ઉત્સવના સ્થાનમાં ચોષદીયાની બંધરયા કરી.
- (૧૫) મીત્રો પસંદ કરી ઉત્સવમાટે નાનું પુસ્તક (ચેણીથી ચાસે જ્યેમ હોય તો પુસ્તકવાર)
- (૧૬) મુકામના સ્થાનમાં ધર્મનાં તેમ જ અન્ય સારા પુસ્તકો અને દૈનિક પત્રો નાનો મંડપ.
- (૧૭) મુખ્ય સ્થાનમાં પૂનં બાપછમી, શ્રી મારતર સાહેબ તથા મહાપુરોનોની જમીએ સ્થાપવાની યોજના.

સ્વામીનાં શ્રેયનપર શુદ્ધેવનો સત્કાર કરવા જ્ઞાનની તથા રસેલીમંત્રણીને તે સ્વયં સમજાવી
 સ્વચ્છા કરવા તથા મોક્ષવચનું કાર્ત્ત્વ અનિશ્ચયે શુદ્ધિને સંપૂર્ણ તથા શ્રેય (૧૨) યોગે
 સમજ લેમના (મીમાંસાપૂર્વકરેણ વિધિ) માટે શ્રેયન આનન્દને મળી કરવા મોક્ષ વ્યવસ્થા
 કરવાની મોક્ષના કરો. અને તે ત્યાં આવેલા કાષ્ઠ્યોદે એક એક મીથિલ આપવાનો વિચાર
 પણ શબ્દો દ્વારા:

ઉપાદાર— મેવો, કળોના શાકુ, વસ્ત્રેષી, અથાળાં યજ્ઞ અને મેળાપાપરી, ખપારે ત્યારે
 મોક્ષન. [લાપથી અને જ્ઞાનનીના પુણ્ય દિને મહા પ્રત્યાહ શિખંડપૂર્ણ (દેહવને દિવસે).
 પ્રજાજને દિવસે મોક્ષદાર ને પૂરી. નામર રમોષ્ઠો તથા સર્વ સામાન્યમાટે રમોષ્ઠવાની
 વ્યવસ્થા. રસોષ્ઠનાં મોટાં નાનાં વાલજી. પીરસવાનાં વાલજી, ડાળાં, વ્રમચ તમેરે, સીપું-
 ધાત્રા છર, ચર્યા વિં. મહાપા. લી, તેમ. શુદ્ધેવના રમનમાટે તેમ જ જરૂર પડે તો
 અન્ય ઉપયોગમાટે અરેઠ શુદ્ધેવનો મોક્ષના. પનશાળી, પડીયા, પાટલા, રસોળી, ચણ
 ટોરીનો બંદોબસત (પીનાર દોલ તો). પાણી બંધવાની ડેમો, મુખવાસ માટે પાન વગેરે.
 વાદન— કામકાજમાટે જે સામગ્રીવાળા અને એક ગાદી-પોશાગાદી, પાણી બંધવાર. કમો
 નોકર. [વાગનાર તથા વાસજી ઉકનાર. શુદ્ધેવમાટે આ કાર્યમાટે જે નાહ તથા એક પુરુષ
 નોકર. મોડીધર, દળમ, પાણી બંધવાર, જાતો કરનાર.

શયન: શુદ્ધેવનામાટે રમંઠ ચારો. જનના સુત્રી ન વપરાયેલાં મોડાં, ગુસીયાં, નાના જે
 પાંચ, મન્ડાશાની, ગાદીયા, કોતંડો, રમંઠ કે જાનુમ. સર્વને જીઠાનું સાધે
 સ્વચ્છ વિરુદ્ધિ હતાં પોડાં મોડાં વિં ની વ્યવસ્થા.

સ્વયંશેષક : ૧ એક શુદ્ધેવમાટે રમંઠ જ જાનુમની પરિમિત આપા.

૨ મોક્ષની રેખાદેખ-નોકરપર રેખાદેખ શાખમાર.

૩ મોક્ષન પીરસનાર.

૪ દવાલક્ષ્મીની વ્યવસ્થા રાખનાર તથા મામમાંથી વરુ મંગલવાની વ્યવસ્થા કરનાર,
 શુદ્ધેવનામાટેનું સાદિત્ય : (૧) પાટલા. (૨) નાના પોલવા સાજુ. (૩) દેશ.
 (૪) કપડા. (૫) નચ દુશ્વ. (૬) ઉચ પાણી માટે જામે. (૭) શનસ.
 (૮) સખરજી સાદિત્ય. (૯) આચમ પુરણી, તેમજ. (૧૦) પોલ કાર્ત્ત્વ-કર-
 શ્રેય. (૧૧) કપડા. (૧૨) વસ્ત્ર મુકવવાનો મોક્ષના. (૧૩) રસ. (૧૪)
 પુષ્કળ-પીપ્પુ. (૧૫) લીચમળા. (૧૬) મરો મેવો-ગોરી-અદ-ખંડ-વગેરે.
 (૧૭) સંપાન-સાદિત્ય-તપેલી, સાજી, તમેલા વિં (૧૮) દિશો (૧૯)
 ચાલ તાકીસનો એક. (૨૦) સેનદુઓ. (૨૧) ચારો. (૨૨) પાણીનો ચારી,
 પાણી, ચરખાં.

પૂજનનું સાદિત્ય : (૧) મંદન માટે કેમર, મોરમીએ. ગુખા. અખાખા, અચર.
 કાર-કુલ. (૨) પુષ્કળી, પુષ, પુષ્કળ, અનર. (૩) જાતી-ચંદ, કંખ-રેલ-

નોખત (૧) પંચામૃત (૫) અનીલ, ગુણક, સિન્ધુર, કુંકુમ. (૬) ગુરુદેવ તથા ગુરુપત્નીને બેટ મૂવામાં વસો પાત્રો વગેરે ગુરુદેવમાટે. રથમી પહેરવાનું શીલો મેરનું શ્વેત વસ્ત્ર રેશમી તથા મહામલનાં ઝંઝા ઓઢવનું-રેશમી જેસ કે સુન્દર શાલ.

દેવીકીમાટે : સુન્દર ફારવાળી રેશમી સાડી ચોળી તથા ચણીયાનું કેપડું અને કેંઈક અવકાર પાત્રોઃ ચાંદીના પૂજનપાત્રો, બે ટાટ, ચાર વાળકા તથા ચમચા-ગાંધીની પાકુકા ચાંદીના ફણાવર વાજ-૦

અર્ચકાર : સુવર્ણની પીટી-ખજોડો

(૭) આરતી (૮) પ્રસાદ. (૯) જડીબર-ઘોઘરીને ફણિયા તથા વસ્ત્ર, (૧૦) પાન, સોપારી, ફળાદિ મેવો (૧૧) ધીના દીપકો-નાના દીપકોથી સ્વસ્તિક

કીર્તનવગેરે પરચુરણ (૧) પ્રસાદ, દોઢ મંછડા વગેરેવાદ ગોવિન્દહારા, પદ્યો વગેરે આમદપૂર્વક બોલવા હતા (૨) જળનીના ધુણ દિને વિકાન્ બાકાણો તથા સકરી ઘેલ ઘેલ સજ્જનો-મિત્રોને પણ રૂઢા પ્રસાદમાટે આમંત્રણ આપવામાં આવ્યા હતા. (૩) યાજમાન પતાસા વહે ચવાની યોજના પણ હતી.

જળન્ટીનો કાર્યક્રમ (કાર્તિક કૃષ્ણ ૧૪)

(૧) પાંચ વાગે ઉઠાવન અને પ્રાર્થના-પ્રભાત

(૨) શી હાલનું મંત્રણ સ્નાન-પંચામૃત તથા સુમ પિત દબ્બથી.

(૩) ૮ થી ૬ — જળ-કીર્તન

(૪) ૬ થી ૧૧ — પૂજન, આરતી, પ્રાંશા-અલિ, પ્રસાદ (શીરો)

(૫) ૧૧ થી ૧૨.૩૦ — પરમ કૃપાળુ ગુરુદેવનું વ્યાખ્યાન તથા મારી પ્રાર્થના

(૬) ૧૨ થી ૩ — મહાપ્રસાદ.

(૭) ૩ થી ૪ — વિધાન્તિ

(૮) ૪ થી ૫.૩૦ — ચર્યા-ગાનમેલિ

(૯) ૫ થી ૭.૩૦ — સ્નાન-ગંધાદિ

(૧૦) રાત્રિના ૮ થી ૯ — વ્યાખ્યાન.

(૧૧) " ૯ થી ૧૧ — અરણા, કીર્તન.

કાર્તિક કૃષ્ણ ૩૦ પ્રાતઃકાલે ૯ વાગે ૫૦ કુળ જમવાનુશીની સ્વસ્થાને પધરામણી વાળતે ગાળતે વીકરારીયામા ગુરુદેવ અને શાંતિમામમા પૂજ દેવીશી અને શીલક બે આડીમા વૃદ્ધ શ્રીપુરુષોને પધરાવ્યા કીર્તન પણ પૂજન, અર્ચન તથા બેટ પચાત શ્રીગુરુદેવની ચોખા અને હાલથી દાણ અને તે અળનું બિલુકવર્ગમા દાન અને માકરનો પ્રસાદ સ્ત્રીમંડલે પ્રસંગ નુસાર મગલ ગીત ગાયા ૧૨ વાગે નાસ્તો બે વગે મોદનાપર ને પૂરીને મહાપ્રસાદ સાળના પ્રવાણ

શ્રેયસ્સાધક

એલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસંદેશ :

“જીવન ધોર”

॥ ઓમ ॥

શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા.

(અનુમન્યતઃ સર્ગ ૧૮ ના ૫૪ ૧૩૬ થી.)

મરાઠી સાખી.

ચરીરતણા જેમ એક કામમાં, યહિ મોક્ષસાધી,
આખા ચરીરવિષે એ સોવતી કંઈ અસર જેમ ધાની,
તેમ બનાદિ જીવને, ધનુ તે સમપિ જીવને.

મંજારમાં કોઈનું વડાનું ખાંડે રહે એ અપરાધાળી માર્ગે ચડે તો
આપનું મોક્ષ મળે છે, તેનું વડાનું વચન મળવાનું મન જાપ તે
આંખી પર જ્યને આપણે પતો ન આવે તેમ પત્નુ જને છે, કામ વડાનું
મમાદીત ધનુ દોષ તે બીજું વડાનું આપનું મદદરૂપ સહ આપણે
કદાર પત્નુ હરે છે: આવી બધી દશાએ આપણા જીવનવડાનું આપણા
તેમ જ પારકાના મંદરૂપથી યાવ છે આ રીતે એક જીવનનો સુકરવ
આપણા અથવા અન્યના પર જીવનને મળે તે સમયે મળ્યા વિના જ્યને
તેની અમર ઉપદ્રવના વિના રહેતો નથી.

તે જ પ્રમાણે જડ જાણના પદાર્થને પત્નુ બે જાણુએ અથવા
બે જાણુ દોષ છે: ૧. મદ્યુગીય જાણુ અથવા જાણુ, અને બીજી
પ્રમાણનું જાણુ અથવા જાણુ. એ જડ પદાર્થની પ્રકાર—અથવા
જાણુના ગુણ તે પદાર્થની મદ્યુગીય જાણુએ જાણુના અન્યના મંદરૂપને
પેતાનામાં મદ્યુ ૩૩ છે અને બીજી પ્રમાણનું જાણુએથી પેતાનામાં
રહેલા મંદરૂપ જ્યને પ્રચાર કરે છે. મુજબ પ્રમાણનું જાણુના જીવનને
કુશલ આપે છે, જ્યારે મદ્યુગીય જાણુથી તે જાણુઓમાંથી કોઈ
જગુના અથવા અથવા તેમજનક કે એવા જ જ્યને પેતાનામાં
મદ્યુ ૩૩ મે છે. કીરક પેતાની પ્રમાણનું જાણુથી અન્યને પ્રચાર
આપે છે, જ્યારે પેતાની મદ્યુગીય જાણુએથી દરજા એકિમજન
તાવને તેમ જ દરજા ૩૩ અથવા ૩૩ તાવને તે પેતાનામાં
મદ્યુ ૩૩ મે છે.

પૃષ્ઠ ૧૮ સર્ગ ૧૩૬
સર્ગ ૧૩૬, આશિત સુધી ૫

સાવિતાર

ના. ૩ ૧૩૦ ૧૩૩૩

પચ્ચપદાર :

અપચપદાર, આશિત-અનિર
વડોદરા.

વાર્ષિક જાણુ.

દિ. ૧૫-૧-૧૯

દિ. ૧૫-૧-૧૯

શ્રી આશિત-અનિર :

વિદિયાર્થે અન્યના મૂલ્યા-

માનવ સરેશ.

જાન દેવાના સરેશ.

સુદાન બરના ધામ સરેશ.

વિદિયાર્થે સરેશ અપનાર

સરેશ.

વિદિયાર્થે આશિત-અનિર

મરાઠી સરેશ.

૧૩૬ : વડોદરા.

આ પત્ર શ્રી પ્રતાપવિભવ શ્રી
પ્રેસ, મોડીખના—વડોદરામાં
મણિભાઈ શિંધીભાઈ
કરે છે. શ્રી મંદરૂપ-૧૩૩૩
વડોદરા પ્રાંતમાં,

શ્રી વિદિયાર્થે અનિર-
મારે કામનું અને પ્રગટ
સુ વિષય-૧૩૩૩
વડોદરા, એ મદ્યુગી પ્રસિદ્ધ
કરે છે. ૧-૧૩-૧૩૩૩

આવું મદ્ય અને પ્રસારણ જડ બજારના પ્રત્યેક પદાર્થોમાંથી થાય છે, અને તે દારૂ એ પદાર્થનું જીવન પોતાના નવા મસ્તકારને રચે છે. આપણે કેટલાક સારા નોકરો પોલીસે તો એ જડ પદાર્થ પોતાની પ્રવૃત્તિથી બાળુએથી આપણા સરકારને લે છે, અને તે દારૂ પોતાના મૂલ્ય દારૂના ફેરફારને કરે છે. આપણે સહાય બલવાન રોય છે અને તે એક લાક્ષણિક કક્ષાપ્રતિ પ્રેરણ છે. તો તે લાક્ષણિક પ્રવૃત્તિથી બાળુ એ સંકલ્પને પોતાનામાં લાગે છે. પછી એ બલવાન સહાય જે અભિમાની બાળુ કાદરને પામ્યું હોય, તો જડ તે બાળુની શુદ્ધિ સાધે છે. તે સહાય આત્મ ત બલવાન હોય તો તે લોકો ત કાળ બાળુ દેહ ધરવાપરત ફેરફાર પામે છે. પચ્ચરનો કહોડો રામચંદ્રને પણ અકસ્તા અકલ્પ્ય રૂપ આ જ રીતે થયો. પણ પ્રેરક મનુષ્યને જે તેવા બલવાન સહાય નથી હોતો તો એ લાક્ષણિક અભિમાની બાળુમાં થોડી પરિશુદ્ધિ કરે છે. તેની થોડા પ્રમાણમાં ઉત્તરિત કરે છે. એટલે તે લાક્ષણિક એક પાદુકારે થવા જેટલી સ્થિતિમાં પેલા પુરુષને સહાય મૂકી દે છે. પછી એ પાદુકા અપુરુષ ધારણ કરે છે, અને તે મદ્યપુરુષને સહાય એ તે કાલમાટે યાગ છે, તો તે કાદરને અભિમાની યુવ અધિક ઉચ્ચ દેહાદિને ધારણ કરે છે. આ રીતે જડ પદાર્થની પ્રવૃત્તિથી બાળુ બીજાના સહાય વગેરેને મદ્ય કરે છે અને તે દારૂ અનાગ શુદ્ધિ અથવા ઉચ્ચત ને સાધે છે. આથી જ મહાત્માના સહાયમાં આવતા જડ પદાર્થો પણ કલ્યાણ પામનારા અને ધન્યરૂપ-મહોદય-અરૂપ-મનાવા છે. તે પદાર્થો અનાગરૂપ ઉચ્ચ કે શુદ્ધ થતા પોતાની પ્રસારણ બાળુમાંથી અધિક ઉત્તમ વસ્તુને જ પ્રસારે છે. સામ લાક્ષણિક કરતા સુખના લાક્ષણિક પ્રસારણ કન્ય ઉચ્ચ જાતનું હોય છે. એ પ્રસારણ કન્યની ઉત્તમતાને લીધે એ બીજાને પ્રચન્ન કરે છે, અને પોતાના તરફ અન્યના ઉત્તમ સહાયને જ-પ્રસન્નતાના સહાયને જ-એ છે, અને એ રીતે પોતાનું ઉત્તરોત્તર વધારે દિત સાધે છે. મારે જ ગોપીએ બાળુ છે કે ધન્ય ધન્ય એ એકુલ જામ ધન્ય એ ધરતીને

મારે વદાવે કીધો વિશ્વાસ " "

આપણા કુટુંબી પણ સતમાદા અને ગતિ કયે છે તે કીધો કે

સતમારણ જે ભોમે ફરીયા તે ધરણી ધન્ય ધન્ય ભોમે,

સકળ ધરા તે કહીએ કાર્ય આસુરો શુભિ અન્ન ભોમે

એક દારૂક મદ્યથી બાળુથી અગ્રાને જ મદ્ય કરે છે, અને અગ્રા જ ઉચ્ચાદિને પોષક તમા ઉત્પાદક સદૃશ કલ્પને જ પોતાની પ્રચારણ બાળુએથી કાઢે છે. જેથી તેના તરફ કાષ્ટના ઉત્તમ મંકરણ બવા પ્રચય સંભવ નથી આવતો. પણ દારૂનાતના દારૂકામ રામતિવારક કન્ય હોશથી-તેનું તે અસ્તરી પ્રસારણ કરણ હોવાથી અને બદારથી સૌ નર્પને લીધે તે સર્વની પ્રસારના સહાયો મદ્ય કરણ હોવાથી તે પોતાના મૂલ્ય અભિમાની બાળુની જડથી ઉત્તરિતા સાધે છે.

દેવે જે દારૂક દાસની પરિસ્થિતિમાં અગ્રા જ અગ્રા અને અગ્રા કરે છે. તેનો મુ ત્યારે કહી ઉદ્ધાર નહિ થતા હોય એમ ક્ય મરો પા તુ તેનો ઉદ્ધાર આ રીતે થાય છે. પ્રત્યેક

૧. વસ્તુમાં તેને ઉચ્ચતા આપવાનું કામ દબ તો સરખપણે હોય છે, ફેટલાકમાં તે જામત હોય છે, ફેટલાકમાં તે સુખ દશામાં છે, ફેટલાકમાં તે ગાદ દશામાં છે, ફેટલાકમાં તે ધન દશામાં છે. જામત કરતાં સુખ દશાવાળામાં ઉચ્ચતા પ્રકટવનાર દબ વધારે ઉંડું જઈ તેના ઉપર ખરાબ દબના ચરવધારે જામેલાં હોય છે, તેના કરતાં ગાદ અને ધનમાં વ્યત્પત્ત વધારે પ્રમાણમાં ખરાબ દબના ચર ઉપર આગેલા હોય છે. આવા સુખ, ગાદ અને ધન દશાવાળા પદાર્થો ઉત્તરોત્તર અધિક અધિક પ્રમાણમાં ખરાબ અંદાને જ જાદાર પ્રસારે છે, અને ખરાબ અંદાને જ મદણ કરે છે. (અપૂર્ણ.)

શ્રી ગુરુદેવ.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસન્ધાને ગાંઠ ૧૭ ના પૃષ્ઠ ૧૩૨ થી)

આ જ પ્રમાણે સમસ્ત ધીરવીર પુરુષો એ ચિત્તઉપર પોતાની સત્તા જમાવી એને પોતાના ખેલથી અટકાવે છે, તાત્પર્ય કે એમાંથી વૃત્તિનો ઉદય થવા દેતા નથી આમ પ્રયત્નપૂર્વક કરેલો વૃત્તિનો નિગ્રહ તેને શેષ, સમાપ્તિઆદિ નાભેથી આપણામાં માધારણુ રીતે જોળાખાવાય છે. આ બે દશાઓ મૂઠી દબાએ તો જાહની મર્વ દશામાં આ ચિત્તની રમત ચાલતી જ હોય છે, એ ચિત્તરૂપ રંગભૂમિઉપર વિવિધ વેગરૂપ વૃત્તિઓ ઉઠે છે અને શમે છે. જેમ રમરનો એક કડકો લઘુએ અને તેને હાથપરથી પકડી ખેંચીએ તો તેમાંથી સૂક્ષ્મ એક રમરનો તાર નીકળે છે, અને દાઢ મૂઠી દબાએ એટલે તરત એ તાર પાછો રમરમાં મળી જાય છે તે પ્રમાણે ચિત્તમાંથી વિવિધ કારણોને લીધે આ રમરના તારજોથી સૂક્ષ્મ વૃત્તિઓ નીકળે છે અને તે કારણનું બલ ન્યૂત થતાં એ વૃત્તિ શમે છે એટલે કે પાછી ચિત્તરૂપ થઈ રહે છે. જેમ વાયુનો વેગ હોય છે ત્યારે સમુદ્રમાં મોજાં ઉભા થાય છે અને તરત એ મોજાં પાછા હમે છે એટલે જલરૂપ થઈ રહે છે તે જ પ્રમાણે ચિત્તમાં પણ સતરંગ અને નિસ્તરંગ એવી બે દશા થાય છે. નિસ્તરંગ દશા એ જેમ મમુલની રાખાવિકે સ્થિતિ છે અને વૃત્તિવાળી સ્થિતિ જે એ ચિત્તની સતરંગ દશા છે તે નિમિત્તને લીધે ચતી હોવાથી આગતુક દશા છે આ પ્રમાણે ચિત્તસમુદ્રમાંથી તરંગરૂપ વૃત્તિ ઉઠે છે અને શમે છે-પણ એ શર્ષ એટલી તો ત્વરાથી થાય છે કે એના સમવની તુલના કરવી અત્યંત કઠિન છે, અને મામાન્ય મનુષ્યો તો બે વૃત્તિ ઉઠે તેની મધ્યે મગાવ રહેતા જ નથી, એમ પણ ક્ષાંતિમાં પડી જાય છે. પણ ખજાં જોતાં એ વૃત્તિની વચ્ચે દબેલાં કંપુક સમવનો અન્તરવ્યવસ્થા હોય છે. આ વૃત્તિ પણ ચિત્તસત્ત્વની આકે જ સૂક્ષ્મ અને સ્વચ્છ છે, તેથી જેમ પુરુષનું પ્રતિબિંબ ચિત્તસત્ત્વમાં પડે છે તેમ આ વૃત્તિમાં પણ તે જ કારણથી પડે છે, એટલે કે જેમ પુરુષના સન્નિધાનથી ચિત્તસત્ત્વમાં ચિત્તરાગિત અજિવ્યકતા થાય છે તે જ પ્રમાણે પુરુષના સન્નિધાનથી જ આ વૃત્તિમાં પણ ચિત્તરાગિત અજિવ્યકતા થાય છે અને તેથી આ વૃત્તિ પણ અચેતન છતાં ચેતનાવાળી થઈ રહે છે. સર્વ વૃત્તિઓ થવાપિ વૃત્તિરૂપે સમાન છે છતાં એના આકારમાં ભેદ હોવાથી એમાં ભેદ રહે છે. જેમ પિત્તગતો રસ કરી એક બીજામાં રેવામાં

આવે છે તે એ રમ્ભ તે નિખાતા જેવા આકારમાં મોઢવાઈ જાય છે એટલે તે બીખાતા જેવા આકારવાળો થઈ રહે છે, તેમ જાત જતિઓ પણ જે અર્થપ્રતિ જાય છે તેના આકારને પામે છે, જતિ અને પુરતકનો સંજ્ઞ થવાથી જતિ પુરતકાકાર થઈ રહે છે, પુરતકાકાર પરિણામને પામે છે; જતિ અને કામજનો સંજ્ઞ થતાં જતિ તેના આકારવાળો થઈ રહે છે. આ જ પ્રમાણે સુખાકાર, દુઃખાકાર, સંયત્તાકાર, ક્રોધાકાર-આદિ પરિણામવાળી જતિઓ થાય છે અને એ જે આકાર તે જ એ જતિઓને જોઈ પાડવાર હોય છે, દરે જ્યારે જતિ પરિણામિ હોવાથી આમ વિવિધ આકારને ધારણ કરે છે ત્યારે એમાં રહેલો ચિત્તશક્તિ પુરુષ પણ તેવા આકારવાળો દેખાય છે, આપણે જાણીએ છીએ કે અગ્નિનો આકાર નથી પણ દીવાળામાં ફાડવાની કાંડીના કારમાં જ્યારે એ અગ્નિ પ્રકટે છે ત્યારે એ કારના અણુઓ જે જ્વાલિ આકારમાં મોઢવાઈ રહે છે તેવા આકારવાળો અગ્નિ દેખાય છે, અગ્નિ તે આકારવાળો થતો નથી પણ માત્ર તે આકારવાળો પ્રતીત થાય છે, એક લાંબો, ઊંચા નીચા પ્રદેશવાળો લાકડાનો કઠોડો સળગાવીએ છીએ તો એ અગ્નિ પણ તેવા જ લાંબો અને ઊંચા નીચા પ્રદેશવાળો પ્રતીત થાય છે, આ જ પ્રમાણે ચાંદુ' તે જ આકાર-વિનાયુ જે પણ જ્યારે આપણી દાયેલીકપર એ પડે છે ત્યારે આપણી દાયેલીના જેવા જ આકારવાળું તે થઈ રહેલું' હોય તેમ દેખાય છે, લાકડીકપર પડે છે ત્યારે લાકડીના નોંડુ' જ લાંબુ થયેલું તે દેખાય છે, આ જ પ્રમાણે જ્યારે જતિ સુખાકાર થઈ રહે છે ત્યારે ચિત્તશક્તિરૂપ પુરુષ વસ્તુના આકારવિનાયો છે પણ એ જતિના જેવા આકારવાળો જાણે થયેલો હોય તેવો દેખાય છે, જતિ જ્યારે મોઢાકાર થયેલી હોય ત્યારે એ જતિમાં પ્રતિનિર્મિત પુરુષ પણ મોઢાકાર જાણે થયેલો હોય તેવો દેખાય છે, સંયેષમાં એ જ કે જતિનો જે આકાર તેમાં પ્રતિનિર્મિત પુરુષનો આકાર હોય તેમ દેખાય છે, આનું' નામ ચેતસાચ જતિમારૂપ આવે છે, જે ચેતુ' રૂપ (આકાર) સમાન હોય છે તે એ પદાર્થો સરખા હોવાય છે, એ સરખપણું તે સારૂપ - છે, શ્રી પાત જન્મ ફળમાં કહ્યું છે કે જ્ઞાતિસાત્કર્યમિતરણ ॥ ૧૪ ॥ इतरण એટલે ચિત્તની જતિમારૂપને નિરોધ ને દશામાં હોય જે તેથી બીજી દશામાં; ને દશામાં એક પણ જતિ ઉદય થયેલી હોય છે તે દશામાં, જતિમારૂપને નિરોધ નથા અને તેથી આ इतरणમાં તે અણાય છે એ દશા તે બુદ્ધિવાન હોવાય છે, તેથી इतरण એટલે બુદ્ધિવાન દશામાં, આ સૂત્રથી એ કહ્યું કે બુદ્ધિવાન દશામાં પુરુષને જતિનું સારૂપ હોય છે, એટલે કે જતિનું ને રૂપ, જે આકાર તેને પ્રમાણ આકારવાળો પુરુષ દેખાય છે આમાં રખાઈ છે કે ચિત્તસરૂપમાં જતિનો-એક પણ જતિનો ઉદય થાય છે એટલે પુરુષને આ જતિમારૂપ થાય છે, આ રીતે પ્રથમ તો ચિત્તમારૂપ અને પુરુષ એ બેને એકેકરમ થાય છે અને આ જતિસારૂપ થવાથી પરસ્પરના થયેલીના પરસ્પરમાં આરોપ કરવારૂપ કમ થાય છે, તેથી સુખ, દુઃખ, આદિ સર્વ ચિત્તની જતિઓ છે તેથી ચિત્ત જાનવાળું, સુખી, દુઃખી, અદાવાળું, અદારહિતઆદિ ખરું જોતાં છે છતાં જેમ સેનાએ કરેલ જય અને પરાજયનો તેના સ્વામીમાં આરોપ કરાય છે, જેમ જે રાજાની સેના દ્વારા તે જાણ દાખો અણાય છે તે પ્રમાણે ચિત્તમાં સુખ નામની જતિનો ઉદય થવાથી તે ચિત્તમાં જે પુરુષનું પ્રતિનિર્મિત પદ્મ' હોય તે ચિત્ત જે

પુરુષનું' સ્વ છે; તે ચિત્તને જે પુરુષ સ્વામી છે, તે પુરુષ મુખચણ છે, સુખી છે એમ જ્ઞાનિયો જણાય છે અને મનાય છે. ચિત્તમાં જ્ઞાન નામની શક્તિનો કલ્પ થયો એટલે તે ચિત્ત 'ખરું' ભોતમાં જ્ઞાનવાળું, દૃષ્ટ થયું છતાં તે ચિત્તસરવનો સ્વામી જ્ઞાનચણો અને દૃષ્ટ થયેલો જ્ઞાનુય મનાય છે. તેથી કિપર કરેલી યંત્રણું કિતર આ શક્તિ એ જ આપે છે. જે પુરુષતરવ વસ્તુતઃ દરિદ્રવશ જ છે, જ્ઞાનસ્વરૂપ જ છે અને દૃષ્ટ નહો પણ જ્ઞાન કિલ્લસીન સાક્ષીરૂપ છે છતાં ચિત્તસરવની સ્વચ્છતાને લીધે અને આ વૃત્તિસાક્ષી થવાથી પુરુષ કિપદૃષ્ટ થાય છે અને તેથી માત્ર જ્ઞાનિયો દૃષ્ટ, સુખી, દુઃખી જ્ઞાનુય મનાય છે. (અપૂર્ણ.)

દ્યોતવેન્દ્રમયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં. ૧૯૯૩)
(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

સામુદાયિક વિભાગ:— 'આંગળી અને અંગુઠા' વચ્ચેનો સંવાદ.

[લેખક : મણિલાલ પટેલર રોલત.]

એક પ્રસંગે સાધુના વાતચીતકિપરથી આંગળી અને અંગુઠા વચ્ચે ચોતાની મદતાના મંથનમાં મરમારમ થયું ગાલી:—

અંગુઠા :—તું તો એક અજ્ઞા, અચક્ષ. તારું નામ તો આંગળી, તારું નામ જ નિષીઘ્ન મારું નામ અંગુઠા. જેનું શીરતાકરેલું નામ । તું મહાન કામ કરેલ તરન અચક્ષ.

આંગળી :—અજ્ઞાન ન કર. મારો તો અનેક ઉપયોગ થાયે શો ।

અંગુઠા :—પતરાજ ન કર. તું તો બીંધની મિંચ નેવી સુલ્લકડી. મારો નંબર પણ પહેલો. મારા પછી તું. સમજ । ઉપરે પણ મને તારા કરતાં પિયો. મદલ અધ્યુ છે.

આંગળી :—એમ બેસ, છૂપી રીતે કંઈ વાત સમજવની દોષ અગર પાંચ માધુસમાં મળવા જાતર છમને મારે છાતરથી સમજવચનું કામ મારું. પૂજન નેવી પવિત્ર કાર્યમાં પણ અનન કરવામાં હું.

અંગુઠા :—સુલ્લક મા કર. તારો દિશાળ શો । માંચલિક પ્રથમે કુંડુમથી ચાંદલે મારાનો સાવ. રાજ સમ્યવદાર થાય ત્યારે તિલક કરવામાં પણ હું. કન્નાઓ ચાંદલાવત લે તેમાં પણ જંધનું કામ.

આંગળી :—કાંઈસ મેલ. વાંદાની શિખર શીન જોસડ મારાનો મદાલ. લેલ પદાર્થો મારાનો સમાપ. મારા નાશ સ્વાદની પરીક્ષામાં મારે ઉપયોગ થાય. 'નરોળી' 'નેતુ' મિદિન છૂપી રીતે દર્શવવામાં નિરાન પણ મારાનો સાવ. સમજો કે ?

અંગુઠા :—નિષીઘ્ન, પુષીને કાંઈક મા થા. જાલક જ-એ ત્યારથી અંગુઠો થાય. શ્રી કુંજુ જેવાએ પણ મને મુખમાં રાખેલો. ઉપરનું જ્ઞાન દરેલે, તે પણ અંદરના-મારા કદનું. મારું મદલ તું શું સમજે ? ક્યાં તું ને ક્યાં હું ? ક્યાં રાજ જોઈ ને ક્યાં ગતિ લેલો ?

આંગણી - “લજ્યું” ના ચા લજ્યું. લીલામર લીધી હોય એમ લાગે છે. કંઈ આપ્યું વિના કું
પુણ્ય રખાવું. કહેવત સાલગળા છે કે નહિ ? ‘ આંગણી કમીનું પુણ્ય ’. હજારનથી કંઈ કંઈ
દર્શાવું મૂળને પણ વાત કરાવું છું કાણ ? દયાળુમાં કામ જેવો તિરસ્કારભર્યો ભાવ
દર્શાવવામાં તું આમળ. ‘ તારા કમંચા ટીકો ’—એવા બચ્ચાણ લાવવામાં પણ તું પહેલી.
દુધમા સાકરને હું બચ્ચામર મીઠાવું અરજક બંધ કરવાની નિશાની કરી કાલાલક યમાવું.
‘ મુઠિને માથે એક કુંચિર છે, ’ એ લાવ પણ હું જ દર્શાવું, છુદા ! તું તે કાણ માન ?
દયાખાના, દુકાનો તેમ જ બધા જૂલ રથાનના રસ્તા, પાળીમાં ઉપર રત ભેરંગથી,
મારી ઝમ્પીદારા, દર્શાવું

આંગણી - ‘ હું ’ કરી વીસથી મુઠી છે બેરીઓ પણ કાર્યોનું મગ્ગી કરજોનું દાર્શી—કર્તવ્યજટ યમ
બેરીઓને જેમાં તેમાં આગળ પાડાનો પવન વાયો છે ‘ સ્ત્રીઓ કરશે વધીનાત ત્વરે
કરશે કાણ પાળી ? ’ એવો પ્રશ્ન પણ ઉઠાવ્યો છે. એટલે તું પણ તનમનાટ કરે એમ
શું નવાઈ ?

આંગણી - અ, યા, અલ્લહના સોયખીર ! સુમનની જ કિમત, મારી જાતિની—મારો ભરેનો—
સાંકક, મોટાર, રીમર, આમગાડી, બહુને કંવો પ્રતાપ છે ! જ્યાં ત્યાં રેલી મદરે છે !
માટે ‘ હું ’ તે ‘ હું ’ તે ‘ હું ’

વાદવિવાહઉપરથી તેઓ મારામારીપર આવવાની તૈયારીમાં ફર્તાં ઝિટલામાં ત્યાંથી પમાર
થતા મોઢ સાધુ—સંત તેમને જીએ છે અને જ નેના જાતાનથી દરે છે વિચારનું કારણ પૂછે છે.
કારણ નિવેદન કરી બંને, તેમના વિવાહને નિર્ણય કરી ન્યાય આપણ, તેમને પ્રાર્થના કરે છે,

સંત - સંતમારી તકરારનું કારણ અચાનક છે ઉભય પોત પોતાના રથાનમાં ઉપયોગી છે પરનું
જ નેના સંયોગ યાજ તો તમારા ઉભયમાંથી, એકથી જે ન થય તેવાં મોટા કાર્ક કરી
યમજ પુરુષ અને પ્રતિનિધ સંયોગથી આખા જગતનું મગાણ પ્રતિ વિના પુરુષ પોતાનો
પ્રકાશ દર્શાવી શકે નહિ પ્રતિ પુરુષનું ‘ અંધાર ’ દર્શાવવાનું દાર છે જગદગ્રંથિ તેમ જ
વનિરપતિસૃષ્ટિને પણ આ નિયમ લાગુ પડે છે સો—દર્શ, કલા, ભણોકિત્તા, સામય્ય તે
પુરુષ + પ્રતિ અર્થાત ઈશ્વર ને માણનો સંયોગ અંશુરે એકડો અને તું મીઠું જ નેના
સંયોગથી કિમત વધે મનુષ્યો આ નિયમનો જાંજ કરવાથી ઉભા થાય એકજરી ચક્રતા
નહી—પોત તો સંપૂર્ણ વિકાસ કરી ચક્રતા નથી તમારા મંથેચથી મુખમાં મિશાનન મુખ,
પ્રાણપામ યાજ, વરત મહાણ યાજ વગેરે અનેક કાર્ક યમ

સંતની વાર્તા શ્રવણ કરી જ ને પ્રસન્ન થયા પ્રજામ કરી બે સી ઉઠયા, ધન્ય ! પશુ ધન્ય !
મદદ ઉપકાર થયો મિથ્યા અજાને અમને લગાવ્યા આ કાણથી અને પ્રેમથી નેપ્રથમ અમને
શુભાશિષ્ આપવા કૃપા કરો.

સંત આશિષ દઈ ચે તાને માર્ગે જાય છે અને આંગણી તથા આંગણી દર્શથી અવિશ્વમાં
અનેક કાર્ક કરી જવન મુક્ત કરે છે

પરમ પૂજ્ય શ્રીમાણીશ્રીના ઉત્તરાર્ચનપ્રસંગે અપાયેલી

પ્રણામાન્જલી.

(અનુસન્ધાન ગ્રંથાંક ૧૮ ના પૃષ્ઠ ૧૩૯ મી.)

પેલે સ્વદસ્તે રસોષ બનાવી તમામ અતિથિઓને-પછી તે માધક હોય કિંવા ખમે તે હોય તો પણ સ્વદસ્તે જ આમદર્શનકે તેમ જ ભાવપૂર્વક જમાવતા, તે સમયે થી જાપછથીના સમાગમમાં અનેક સાધકો તથા સંન્યાસી કવચતે પણ આવી ચડતા, એટલે કોઈ કોઈ પ્રમત્તે તો માણીને આખો દિવસ રમેલાવું કામ સંભાળવાની ફરજ પણ પડતી હતી. છતાં એવા એક પણ પ્રમત્ત મારા એવા જાણીતામાં નથી કે મારે પોતેથી આ કાર્યથી લેણ પણ કંટાળ્યા હોય, કિંવા અતિથિસંહારમાં કોઈપણ રીતે ન્યૂતતા આવવા દીધી હોય, સદ્ભાવે મારી આ સંભવની ૩૫ વર્ષની એકંદર નોકરી પૈકી સતત ૩૩ વર્ષની નોકરી તલવડોદરામાં જ થય છે, અને સને ૧૮૮૮ થી મને આ લીલા જોવાનો લાજ મળ્યો છે. રસોષ ઉપરાંત વાસણ ચાંચવા, એકવાડ કાઢવો વગેરે પ્રકારનું કલકું મચાવું કામ પણ પોતેથી મોટે ભાગે સ્વદસ્તે જ કરતા. જાપછથીએ કામ કરવાર જાણ તથા દેહલોકે સમય એક બક્ષિમાન માધવયુગ્મે પણ માણીશ્રીની સેવામાં રોક્યા હતા છતાં માણીશ્રી તમામ કામ તદ્દન સ્વચ્છ તથા નિમમિત થયું જોઈએ એવા આમદના કારણે કોઈ નોકર સખિ કાળ દહીં શકેના નહોતો. આખા દિવસભરના આવા શુદ્ધસંસારના કામગીરી વિના કારણ યાસ વેાવાની જરૂર નથી, માટે યાપ તેટલું કામ કરવું, માણીનું રહેવા દેવું વગેરે જાવના આચારન વચ્ચેના જાપછથી વખતે વખત ઉચ્ચારના તેમજ મને ને નોકરને નિભાવી સેવા પણ યુક્તના અપના છતાં સ્વચ્છતા, સુષ્ટતા અને પવિત્રપણું સાચવવાના આમદી સ્વભાવગણા માણી કોઈ પણ રીતે હીન અને પરાધીન બનતા નહોતા.

જેવી રીતે રૂઢકાઈ વ્યવસ્થિત રીતે કરવાની કાળજી રાખતા તેવી જ રીતે જાપછથીની સેવા કરવા, તેઓશ્રીની પ્રમુખતા અખંડ સાચવવા અને થી આશ્રમના મથાઈ રીતના શક્તિદેવી-સ્વરૂપે તિથત થવા પણ સતત કાળજી ધરતા. શ્રી રૂઢિદાસમતા અતિથિમંદારમાટેનું સાચું આદર્શ આપણા માણી જ છે. મારો નોકરીની ઇરજાતમાં-એટલે મને ૧૮૯૪ના એપ્રિલ માસમાં મારે શ્રી આશ્રમમાં જ નિવાસ કરવાનું મુજાબ્બ હતું. સતત ૧૫ દિવસ સુધી જાપછમાની સન્નિધિમાં શ્રી આશ્રમનો પ્રસાદ શ્રીમાણીશ્રીના દસથી પીરસાયેલી જમવા કું બાબદાઓ બન્યા હતા. તેઓશ્રીની પીરસવાની અનુરૂપા ઉપજાતા ભાવવાગી આમદ-પૂર્વકની લીલામય પ્રવૃત્તિ જોવાની પગાડાએ પહોંચતી હતી. મારા પોતાના જ સંબંધમાં નહિ પરંતુ મારા જેવો જાણ અન્ય જે જે સાધકજન-પુ તથા છતર સંન્યાસી, માણીના તરફ દરનેયો પીરસાવડી રસોષ જમવાનો મળ્યો છે તે તે આ વાતની સાક્ષી પૂરે તેમ છે. આશ્રમ તો એ હતું કે જૂન ઉપરાંત દર જુદારતું સ્વદસ્તેથી પીરસાય અને જાપછથીની અતિથિમાં પ્રસાદ જાંઘવ નહિ તેથી તે ખમે તે રીતે આજ જવાની એક રીતે ફરજ પણ પડે છતાં કોઈ દિવસ તેનું અજીર્ણ થયેલું જાણવા કે અનુભવમાં આવ્યું નથી. અર્થાત્ માણીશ્રીના આ આચારનો પ્રેમ તથા વત્સલભાવ અદ્વિત દનો એવો મારો જન અનુભવ છે.

શ્રી આશ્રમના અંગે ખમે તેટલા પ્રમાણમાં કામ કરવાનું પ્રાપ્ત યામ તોપણ તેઓશ્રી લેણ યાત પણ કંટાળતા નહિ, પરંતુ હૃદય મેવાકૃત્ય કરવાનો પોતાનો સ્વધર્મ સમજી પરમ ઉદ્ધા-

મથી તથા સર્વ પ્રકારના ચારીરિક કદ વેદોને પણ તેઓથી ક્યાં જતા. જ્યાં પર્વન્ત આપણીએ પોતાના લીલા વિગ્રહને પ્રતીત કરાવ્યું ત્યાં પર્વન્ત સેવા ધર્મનો આદર્શ પાઠ તેઓથી-એટલે માણ્યોએ સર્વને શીખવેલો અને તે મૂક રીતે અને જાતે આચારી બતાવીને, તેની સાથે નાના મોટા સર્વ મંત્રધર્મા આપનાર પ્રતિ કોઈ પણ પ્રકારના પદ્ધતિવિના સમાત પ્રેમભાવ, સર્વને મટે તેડું માન આપવું, નિરુપાદાને ઉત્સાહ આપવો, અન્યના દુઃખે દુઃખી થવું અને તેની સાથે તો જાતે તેડલી સાદાથ આપવી, કોઈનું મન કદી પણ અને કોઈ પણ નિમિત્તે દુઃખાય નહિ તે માટેની આર્થિક સાવધાનતા રાખવી, મુકુ પ્રિય અને દિલકર વાણીથી સર્વના હૃદયમાં શાન્તિનું જ્ઞાન કરાવવું, આપણા પરમ પૂજ્ય શીશુપદવિલીન શીશુત નિકમલાસભાષ જેવા ઉચ સ્વભાવવાળાના અન્ય કોઈ પણ સંદન નહિ કરી શકે એવા કેવા કષ્ટોને અને કવાર સંજીવના છતાં તેને ગળી જવા ઉપરાત તેમના પ્રતિભા પ્રેમભાવ લેણ માન પણ ન્યત થવા નહિ દેવા વગેરે વગેરે ઉચ્ચ દેવી શુભો એવા તો તારતા રહેતા હતા કે જેના પરિણામે તેઓથી આ આધ્યત્મના પરમ શોભારૂપ હતા અને હજી પણ છે.

શ્રી આપણીના સ્વરૂપાવરણ પછી માણ્યોએ પોતાની જીવનશૈલી પસંદી નાંખી અને યથાર્થ તપસ્વિની બની રહ્યા. નિત્ય શ્રાવણે મોટે ભાગે તારાસ્નાત અને છેવટે અને તેડહું વહેણે સ્નાન કરી લગ્નભગ એક પ્રદર કે તેથી પણ અધિક કાલ સંયમાદિ ક્રિયામાં ગાળવો, જોજન પણ અમુક વરણનું જ કરવું, દિવસનો મણી અરો સમય સમિચિન્તન, સંદર્શન, જપ, ભજન વગેરેમાં ગાળવો, અનેક પ્રકારના કઠિન તપપ્રયોગો કરવા અને આવી આવી મુશ્કેલીમાં જ તનુને ગાળવું-એવો એમનો આચદમુકત નિષ્કમ જણાતો હતો. શરીરની મગે તેવી રીતિ હોય છતાં શુદ્ધિ નિમિત્ત સ્નાન કરવાને તેઓથી કદી ચૂક્યાં નથી. શી કષ્ટપદવિલીન શ્રીમતી ભારતીદેવીના મદદગાર સમયથી હું માણ્યોના પ્રત્યક્ સમાગમમાં અધિક અને અધિક આવવા બાઅસાથી બન્યો એટલે અને તેઓથીની દિગચર્યાનું નિરીક્ષણ કરવાનું મહાભાગ પ્રાપ્ત થયું, આજસુધીના અનુભવથી મને સમજાયું છે કે તેઓથીએ પોતાની જીવનશૈલીમાં જે પદો ક્યાં તે બહુ અદ્યુત પ્રકારનો હતો અને તેમાં પણ આપણા ભગવાનશ્રીના સ્વરૂપરૂપ થવા સમયથી તો એ પદોમાં અતિ અદ્યુત સ્વરૂપ પ્રારમ્ભ થયું હતું.

(અપૂર્ણ.)

xxx હામા એ જ ધર્મ છે, હામા એ જ યત છે, હામા એ જ વેદ છે, અને હામા એ જ શાસ્ત્ર છે હામા એ જ પરબ્રહ્મ છે, હામા એ મત છે, હામા એ સચિન અને સચાતા પુણ્યની રક્ષા છે હામા એ તપ છે હામા એ શોય છે, અને કે કાગી કદીએ તો સર્વ જગત હામાના આધારે રહી રહેલું છે તેજસ્વીઓનું તેજ હામા છે, તપસ્વીઓનું તપ હામા છે, સત્ત્વવાદીનું સત્ત્વ હામા છે, યત કરનારાઓના યત હામા છે, અને મનને સંયમમાં રાખનારાઓની શાન્તિ પણ હામા છે.

xxx જેઓ વેરને સંભારતા નથી, અવશ્યજોને જોતા નથી પરન્તુ શુભોના તરફ દષ્ટિ કરે છે તથા કોઈની સાથે વિરોધ કરતા નથી તેઓને ઉત્તમ પુરુષ જાણવા.

xxx કાન, પગ, સત્પુરુષની સેવા, વેદધર્મ અને સમ્મતા-આદલાને મુખ્ય ધર્મ કહેવા છે અને તે જગવાનું ધર્મ, આ ભોક્ષર્માં તથા પરીયોક્ષા સંપૂર્ણ સુખ આપે છે.

xxx મત એ વિજયનું મૂળ છે.

(શ્રી મહાભારત.)

શ્રેયસાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

શ્રેયસાધકનો નિત્યસન્દેશ :

"જીવન ધરો"

॥ ઐ શ્રી ॥

શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા.

(અનુક્રમીય બતાવે ૧૬ ના પૃષ્ઠ ૧૪૭ થી.)

વર્ષ : ૪૮ અંક : ૨૦
૨૦, ૧૯૬૩, આશ્વિન સુદ ૧૧

રાત્રિવાર

તા. ૧૧/૧૦/૧૯૬૩

પરમપદાર :

અવસ્થાપક, આદિત્યમંદિર
વડોદરા.

વાર્ષિક લેખાવધ.

દિ. ૧-૫-૬૦-૬
દિ. ૧૬-૬-૬૦ : ૧૨ દિવસ સ.

શ્રી આદિત્યમંદિર :

નિવાસીને અમુક પ્રવાસ-
શિવ સંસ્થા.

શાન દેવશિવ સંસ્થા.

સદાચારી સંસ્થા.

નિવાસીને સરકાર અધિકાર

સંસ્થા.

નિવાસીમાં આદિત્યમંદિર

મંદિર સંસ્થા.

૧૫૬ : ૧૬૦૬૨.

અ પત્ર શ્રી પ્રવાસનિવસ પ્રિં

પ્રેસ, મીડીઅના-વડોદરામાં

રજીસ્ટ્રારના હિસાબમાં

પરેષ, શ્રી સેવરસાધાર્મ-

વર્ણી પ્રાણ,

અ.નિ.દલાવ અંક નિવેદી-

મંદિર પ્રાણ અને પ્રાણ

શ્રી નિમજ્જ-વચાન,

વડોદરા, એ રજીસ્ટ્રાર પ્રસિદ્ધ

૧૫૬ : ૧૧-૧૦-૧૯૬૩

આવી અસાધ્ય દબાવતા અત્યંત ધર નમોથી વરુ એ ૧૮ રૂપે
પ્રાણના તરફથી સારા મોકલવને મદલ કરવા અપવા પોતાનામાંથી પ્રાણ
સુદંશને પ્રસારવા અસમર્થ હોવાથી તેનું રૂપાંતર કરવામાં આવે છે.
એના મૂલ 'સ્વભાવ' ને ઉચ્ચ દબ છે કે ને જમણા પ્રાણ પૂર્ણ
નિત્ય ઉપયોગી થાય એમ છે, એ દબના યાના પુરવઠી દરિએ તે
વરુ આવે છે, એ તો તે તેને શાંતી કરાવે છે, અને પછી તે પુરુષ એ
દાસ્યથી દબી વસ્તુને બાળી નાખે છે, તેની રાખેથી બનાવે છે.
આ રીતે તેના ખાત્રા દબના મદ : અધ્યાત્મ અને અધ્ય ભગ્ય ભવ છે,
અને ને શુદ્ધ દબ છે તે બાકી રહે છે. પાત્ર એ રાખ અમુક પ્રકારનાં
ખાત્રાનાં અધ્યાત્મવાળી થાય છે, એ રાખ પછી બીજામાં કે તેના
અમર થયેલાં અધ્યાત્મને અનુરૂપ માર્ગમાં વપરાય છે, અને એ રીતે
તે જલદી વિશિષ્ટ ખાત્રાનાં કાર્યમાં આવી જાય છે. અનુરૂપની
દરિમાં તેનું મદલ રચાય છે, અને તેમ થતાં તેનાંથી યોગ સંકલ્પે
અધિભાષિક આવતા જાય છે. આ રીતે તે દાસ્ય અપવા એવી વસ્તુ
રૂપાંતર પામતાં બીજા એક રૂપને ધારણ કરે છે કે જેમાં તેની
મદલથી જાણ અને પ્રસારણ બાળી અને વધારે ઉચ્ચ પ્રકારની
બની દેખા છે, જેથી તે ઉત્તમનું ઉત્તરોત્તર પ્રસારણ અને મદલ
કરવા સમર્થ થાય છે. અને આમ તે ક્રમે ક્રમે ઉચ્ચતાને ધારણ કરે છે.

અનુરૂપ ! દરે વિચારે કે સંકલ્પ કેટલું અશુભ કાર્ય કરે છે,
મદાપરિણામે એક એકનાં કાર્યમાં સુધી પડેલો છે, અને તેના અનુરૂપ
અને અદ્યત્વ દેરાયો કરે છે.

મહાજનનો સંકલ્પ, એક જ, મહાજનનો સંકલ્પ,
 દુષ્કર્મો દુરેલાને પામ્યાં, સુખ ઉપજાવે અકલ્પ, એક જ
 દાસ્યમાં પ્રાપ્ત કરાવે જે કલ્પ, પગપ નાતા કલ્પ, એક જ
 અનવધિ ઉત્તરિકારક થાતો, મહાપિ હોમે સંકલ્પ, એક જ
 ઉપેન્દ્ર પ્રભુઅનુમદ સ્વલ્પ જ, તદપિ કલ્પ અનલ્પ; એક જ

જે પદાર્થના વિભક્તમનો દિયાર કરતાં સદાજ વિષયાન્તર ચક્ર ગણું, પુન મૂલ
 વિષયનું અનુસંધાન કરીએ

જામા વહેતા વહોવાના દશાન્તથી આપણે વિચારી શકા કે આપણા જીવનને કેવળ
 આપણા જ સંકલ્પો અસર કરે છે, એમ નથી, પણ અન્ય કોઈના પણ સંકલ્પો આપણને સારી
 માઠી અસર કરે છે અને તે આપણા આજના-હાલના-જીવનમા જ અસર કરે છે, એમ નથી,
 પણ જન્મજન્મનાતરમા તે અસર કરે છે આથી અપ્રિયજીવન અને અપ્રિયજીવનનો સંબંધ
 મહાજ ૨૧૪ મ વ છે, અને તેથી આપણે વ્યક્તી શક્તિએ છીએ કે

એક જ જીવન જન્મમા, વહેતું, એક જ જીવન જન્મમા,
 અમર્મો, તમર્મો, પેલામાં તેમ, હસ અને વળી બગર્મો,—વહેતું

અને આ ઉપરથી સમજાય છે કે પ્રાણીપદાર્થને ઉન્નતિ પામવા માટે ક્યારે કેટલું બધું
 સમજ્યું છે, અહો, પ્રાણીપદાર્થમાત્રઉપર પરમાત્મના આપનો કેટલો મહદ ઉપકાર ! ભગવન !
 આપના આ મહદોદ્ધારને જોતાં મહત્તા વધી જવાય છે કે

સંતત રે, કરતા, સર્વ જીવતણું પ્રભુ ! દિત

સર્વ આપને મન છે ઉચિત,

આપને કેમ ન વિદિતાવિદિત રે,—

સંતત

એકપણા દિતઅર્થે અનેકને, આપ કરો છો નિમિત્ત,

સર્વને સર્વના દિતમાદિ પ્રેરી, કરાવતા એકપ પ્રતીત રે,

સંતત

સર્વનો સ્વસ્થારે સ જ પ સર્વે દાખ્યુ આપે ઉદાર ચિત,

એવા સર્ગપદને અગ્રે અજાનથી માની રજા અનુચિત રે,

સંતત

સર્વનું દિન દરવા માટે સાધન, દમ્ભ સોને પ્રેરતા નિત્ય,

એ જ મહત્ત્વ આપનું હઠી મતિ, આપમાં ચતી મોહીન રે,

સંતત

આપુ વિષ એક આત્માનું દોષથી તે એક ખીનથી સંભાળ્યું છે મનુષ્યમાત્ર વિષ-
 નન્ય છે. રક્ષ, પશુ, પક્ષી, પાપાણુ વગેરે સર્વ એક જીવનમય દોષથી તે એકખીનથી સંબંધ છે,
 અને એકખીનના સંકલ્પ અને સંસ્કારને ધારણ કરે છે રક્ષ, પશુ, પાતુ, લાકડું, ઘાસ,
 એ એક અનન્ત જીવનની અવસ્થાઓ છે આલ્પ, પુણ, વૃદ્ધ, અતિવૃદ્ધઆદિ અવસ્થા એક જ
 મનુષ્યની જેમ થાય કે તેમ એક જીવન જીવ જીવતાં રહેતાં રૂપે ધરે છે એક વખતના પશુ
 પક્ષી, પાપાણુ કે દીન, તે જ આજના આપણે અને તેથી એ બધી અવસ્થાના કોઈ કોઈ
 સમય મંરંગે આપણામા આજ પશુ હોઈ શકે

(અપૂર્ણ)

શ્રી ગુરુદેવ.

જીવનહોકાયન.

‘હોકાય’તરી સોય જેમ મુખ ઉત્તરમાં રાખે છે,
અભિમુખતા પણ ન ત્યજે, હો મંત્ર ફેરવી નહિ છે,
તદ્વત્ત જામત સુખિત સ્વપ્ને, મુમુક્ષુ આત્મા જાણે છે,
વિવિધ દુઃખની પ્રતીતિઓને, સ્વરૂપવીક્ષા સદી સંજો છે.’

ઉપરની દિવ્ય, રહસ્યમય, જીવનનો પંથ સરળ કરનારી, અમૂલ્ય પંક્તિઓ આપણને
કર્તવ્યની દિશા સૂચવે છે. હોકાય’તરી સોયરૂપ આપણી જીતની રીયલિટી કાપી દિશાપ્રતિ વળેલી
છે તે જોતાં જ સમજાય છે કે આપણે આપણા જન્મતત્ત્વ માર્ગે રહીએ છીએ કે અન્ય દિશાએ.
મહાસમુદ્રમાં પ્રવાસ ખેડતા જનને હોકાય’તરી જેમ દિશાનું જ્ઞાન સ્પષ્ટ થાય છે તેમ આપણે
પણ જીવોદ્ધારમાં કાપી દિશાએ વહી રજા છીએ તેનું જ્ઞાન આપણી જીતના વળણઉપરથી જ
સ્પષ્ટ થાય છે.

જગતમાં જગી, જીવીને સ્વરૂપની પ્રતિ કરવી એ પ્રત્યેક મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે.
સ્વરૂપપ્રાપ્તિ એ જ મનુષ્યને સાચા રસ્તાનું હોવાથી આપણી જીત, હોકાય’તરી માર્ગ, પ્રતિષ્ઠાએ
સ્વરૂપપ્રતિ વળે તો જ જાણવાનું કે આપણે ચોખ્ખા માર્ગે વહી રજા છીએ. મારે તેવી રીયલિટી પ્રાપ્ત
થાય, સ્વજનનો નાશ થાય, ધનકાય થાય, અપકીર્તિ થાય, અપમાન પમાય, કેવલ નિર્ધનતા
અનુભવાય, સ્વરૂપમાં જગતમાં મનાતાં દુઃખો કોઈસામટા આવી પડે ત્યારે પણ આપણે આપણી
સ્વરૂપપ્રતિની અભિમુખતા ન ત્યજી રહ્યો તો જાણવું કે આપણે ચોખ્ખા માર્ગે જઈએ છીએ.

સર્વકારે, સર્વાવસ્થામાં આપણી કૃતિ, આપણા સર્વ વિચારો, આપણા સર્વ મનઃક્રો
આત્માના મુખપ્રમેયી બિંબ નથી થતા તો જ આપણે નિર્ધારિત સ્થળે પહોંચી છીએ.

અનુભવી બદલાતું અને નિશ્ચયી બનતાં આ યજ્ઞ યોગ. મંત્રને ત્રણે તેમ ફેરવામાં
આવે છે છતાં તે તો તેની માધ્યમ દિશાપ્રતિ જ વળેલું રહે છે, તેમ અનેક પ્રકારના વિદ્યેયો
આવતાં છતાં જો જીતની રીયલિટી સ્વરૂપચિમુખ નથી થતી તો આ બલસમુદ્રનો પ્રવાસ મુશ્કેલ છે.

પ્રતિપજની સાવધાનતા, આપણી પ્રત્યેક યોગ્યાયોગ્ય ક્રિયાનું સદૃઢ નિરીક્ષણ આપણને
સમજાવે છે કે આપણું જીવનનાવ ચોખ્ખા માર્ગે વળે છે કે ઉધી દિશાએ.

સબ્દ, રસ, રૂપ, રસ આદિ પંચ વિષયોપ્રતિ જ આપણે યોગ્યાયોગ્ય જઈએ તો જાણવું
કે આપણે આપણી દિશા ભૂલ્યા છીએ. પક્ષિમયાં જવું છે અને પર્વમાં હોવા જવું આ
કૃત્ય છે. અનેક પ્રકારનાં દુઃખોનું જ્ઞાન સ્વ પંચ વિષયપ્રતિના પ્રભવથી જ સાચું છે તેથી
સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરનાર મુમુક્ષુએ વિષયોના પ્રલોભનમાં સપડાવો નથી અને સાવધ ને સાવધ
રહેવા મંત્રથીયે હોય છે.

આ પ્રકારની વિશ્વાભિમુખ જીતસ્વપ્રાપ્તિમુખ બની રહેતી નથી અને આ પ્રકારની બૃહદી
એક જીવન તો મું પણ અનન્ત જીવન લેનાં પણ ચોખ્ખા માર્ગે વળવા અગરમથં જની રહે છે.

દુઃખ આવે છે સુખ આવે, ગમે તે યાગ્યે પણ યુનઃ યુનઃ સન્નિવેશમાં રિચર થતાં સદૃશ રથાનયો જે ચલિત નથી થયા તે જ સ્વરૂપસામ્યભાવને પામી સત્તુષ્ણે વિરામ્યા છે.

આપણે પણ સાવધાનતાપૂર્વકના નિરન્તરના અભ્યાસથી આપણી વૃત્તિની ગતિ મૂળ સ્વરૂપપ્રતિ જ વલેક્ષી રાખતા વિકલ્પને પામવા આગ્રહી મહત્ત્વ.

સ્વરૂપસાધેનો અખંડ સંબંધ બધાતાં દુઃખમાત્ર દેખાવા પૂરતું જાણવાપડું. તેનો અર્થ હવે કેવી નહિ શકે કેમકે દુઃખનો સ્વરૂપ કરવા એ સ્વરૂપમત નથી, અને આ પ્રમાણે જો બને તો જ જાણવું કે આપણા જીવનદોષામંત્રની શોધ એના સદૃશપ્રતિ જ વળી છે. એક જ કલ્પ કે આપણે શું કરીએ છીએ અને શું વિચારીએ છીએ એ વારંવાર જોવા કરવાથી વૃત્તિની ગતિ અમદ્ય રાખી છે, અને આ પ્રકારે કરવા થતાં કરવા એ એક સાચા સાધકવીરને અશક્ય ન હોય.

શ્રી પ્ર. બહુન.

જેવી દષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ.

[લેખક : મણિલાલ યૌ શેલત]

ધણા વર્ષ પૂર્વે તલુપુર નામે એક નગર હતું અને તેમાં મનસિંહ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. રાજા મનસિંહ અને પવિત્ર હતો. તેના રાજ્યમાં પ્રજા પણ શુભસંસ્કારી અને સુખી હતી અને રાજાને અતઃકરુણથી ચઢાતી હતી. રાજા પણ પ્રજાને સુખી કરવા પોતાનાથી બને તેટલો શ્રમ લેતો હતો. રાજા સર્વ પ્રકારે સુખી હતો પરંતુ તેને નેત્રનો વ્યાધિ હતો. અને પ્રકારના ટીપાચો કષો છતાં આ વ્યાધિ નિષ્ફળ થયો નહિ. વિવિધ દેશના વૈદ્ય દર્શીઓએ બતાવેલી અનેક ઔષધિઓનો ઉપયોગ કર્યા છતાં પણ વ્યાધિ દૂર થયો નહિ. કોઈ કોઈ ઔષધિથી અલ્પ સમય આરામ થતો પણ યુનઃ વ્યાધિ મૂળ સ્વરૂપ ધારણ કરતો.

તે નગરમાં અન્ય દેશના એક સુખીમાત્ર વૈદ્યે આજ્ઞાન થયું. આ વૈદ્ય યાત્રા કરવા નીકળ્યો. ત્યાંથી રસ્તે આ નગરમાં આવી ચડ્યો હતો. રાજાએ આ વૈદ્યને પોતાનાં નેત્ર ખતાવ્યાં. વૈદ્યે કહ્યું કે કોઈ પણ ઔષધિ આ વ્યાધિમાં શ્રમ કરે એમ નથી, માટે હું જતાવું તે ઉપાય કરો. તેણે રાજાને કહ્યું કે જો માત્રપણ તમારે નેત્રથી માત્ર લીધા રંગની જ વસ્તુઓ જોવી. લીધા રંગ વિનાય અન્ય કોઈ પણ રંગ દષ્ટિએ ચડ્યો નહિ જોઈએ, આ ઉપાય જતાવ્યા પછી વૈદ્યરાજાએ નગરમાંથી ચાલ્યા ગયા. આને માટે શું કરવું તે વિશે રાજા તથા તેના પ્રધાને ખૂબ વિચાર કર્યો અને છેવટે એ નિર્ણય ઉપર આવ્યા કે નગરના જનજોરની દુકાનો, માર્ગો ઉપર આવતા રતા ઉપરના મકાનો, કચેરીઓ તેમજ નર્મરની અન્ય સર્વ વસ્તુઓ લીધા રંગથી રંગાવી નાખવી. આ પ્રમાણે કરવા માટે નગરમાં દાંડી પીટાવી અને આ કાર્યને માટે રંગ તેમજ રંગનાજ દારીગરો અને મજૂરોની ઓચરથા કરવાની ધમાક આલી રહી અંગે પ્રજાને બાને માટે રાજ્યમાંથી સદામ આપવાની જોગવાઈ કરવા માટે એક સમિતિ નીમવામાં આવી.

આ પ્રસંગે તે નગરમાં જ્ઞાનાનંદજી નામના કેાઇ સત્યુકત પદાધારી, અનેક શિષ્યો સંસ્કૃતિ-તેમના સત્કર્મ અર્થે તેમની પાને જવા યાગ્યા. આ સત્યુકતની કીર્તિ રાજના કર્ણસુધી પહોંચી: રાજાએ પોતાના પ્રધાનને તે સંતની પાસે મોકલ્યા અને રાજમહેલમાં તેમને પધરાવરાંને શ્રમ દિવસ નિર્ણયિત થયો. નિર્ણય કરેલે દિવસે સંતની રાજમહેલમાં પધરામણી થઈ અને રાજાએ પૂજનાદિ વગેરેના વિધિ કર્યો. એ વિધિ પૂર્ણ થયા પછીયે તે સંતને, સંદર રીતે શણગારેલા એક ખંડમાં પધારવા વિરમિત કરી. એ ખંડમાં સંત, રાજા અને તેના આમ જન સિંચાવ અન્ન કોષ્ટ દગું નહિ. અન્ન કેટલીક વાર્તા થયા પછી સંતે, નગર અને તેની અંદરની તમામ વસ્તુઓ લીલા રંગથી રંગાવવાની ધમ્માણ અને તેને અંગે લાખો રૂપિયાનો ખર્ચ કરવા વિશે રાજાને પ્રશ્ન કર્યો. રાજાએ તેમની સખીપ સર્વ દલીલોત નિવેદન કરી, સંત આથી ખંડ આશય પામ્યા. તેમણે રાજાને કહ્યું કે આને માટે આટલો ખર્ચ ખર્ચ અને આવી ધમ્માણનું શું પ્રયોગન! મરીમ ખીચારી રેપતને તેમ જ આપના નોકરવર્ગને પણ કેટલો ત્રાસ! રાજાએ સંતને નિવેદન કયું કે મદારાજ! અનેક ઉપાયો કર્યા છતાં મારા તેજનો વ્યાધિ નિવૃત્ત થયો નથી અને છેવટે આ ઉપાય એક સુપ્રસિદ્ધ વેશજ્ઞને બતાવ્યો છે. તેજથી અધિક શું છે? મારે મારે નિષ્પાયે આ પ્રમાણે કરવું પડે છે. આ વાર્તા જન્ય કરી સંતે કહ્યું: દે નરેન્દ્ર! હું આપને એક સરસ ઉપાય બતાવું તે અજમાવી લુઓ. આથી લાખો રૂપિયાનો ખર્ચ થતો બગશે અને કોષ્ટને કોષ્ટ પ્રકારનો શ્રમ પણ લેવો પડશે નહિ. આખું નગર અને તેની અંદરની તમામ વસ્તુઓને લીલા રંગથી રંગાવવાને બદલે આપ પોતે જ લીલા રંગના વસ્ત્રમાં પારણું કરી તો આપને સર્વ લીધું લીધું હેઞ્જશે. નગરની અંદરની જ વસ્તુઓ માત્ર નહિ પરંતુ આપ ત્યાં ત્યાં દટિ કરો ત્યાં ત્યાં સર્વ લીધું અને લીધું જ હેજાશે અને નગરને લીલા રંગથી રંગાવવાની ખીલકુલ જરૂર રહેશે નહિ. રાજા અને સખીપ-જોડેલા સર્વના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ અને સર્વે તે સંતની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. આ ઉપાય પ્રમાણે કરવાથી રાજાનો વ્યાધિ દૂર થયો અને તેજ નિરાશ તેમજ તેજની થયા.

આ વાર્તા મનુષ્યમાત્રને ઉત્તમ સુખોપ આપે છે. જગતના અનેક મનુષ્યો ત્યાં ત્યાં આ માથે વેરી છે, અમુક મારી નિંદા કરે છે, અમુક મારું ત્યાં ત્યાં કાપતો દૂર છે, મારા કડુંજમાં અમુક અમુક નદિ દોષ તો હું સુખી યાત્રી કેમકે એ લોહો અને સુખે ભેગવા દેના નથી. અમુક કોળી છે, કોધી છે, ખુદામતીઓ છે—આવી આવી ફરીવાર સાત દલાડો કર્યા કરે છે. એમને જગતમાં ત્યાં ત્યાં સર્વ પ્રતિફલ જણાય છે. આમ જણાવામાં તેઓ પારકાનો—અન્નનો—દોષ કાઢે છે તે પારકાનું શેત્રિયાર કરતાં યોગ્ય નથી. ફરકને પોતાના અન્ન:કરજની રિયતિ પ્રમાણે જ બદલવું સર્વ જણાય છે. જગતમાં અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ જણાવામાં જેને તેને પોતાનું અન્ન:કરજ જ કારણ છે. જે મનુષ્યની શુભ દટિ દોષ છે અર્થાત્ જેમાં તે તેમાં સારું જ એવાના સ્વભાવના દોષ છે, તેમને તો સર્વમાં શુભનું જ રસન યાય છે, પરંતુ જેમની

તેવી દષ્ટિ નથી એટલે જોમા તેમાંથી સારરૂપ શુભ જોવાના અભ્યાસવાળા નથી તેવાને અનુભવું જ હશે એમ થાય છે. આમ હોવાથી મનુષ્યે સત્સંગ, સદ્વિચાર કે એવા અન્ય સત્સાધનદ્વારા પોતાનામાં—પોતાની દષ્ટિમાં—જોગ્ય ફેરફાર કરવાની ખાસ અગત્ય છે. તેમ યતાં જે જગત્ તેને પ્રતિદૂષ કે દુઃખમય બાસે છે તે જ જગત્ તેને શુભથી ભરેલું જણાયે. યુધિષ્ઠિરને સભામાં સર્વ મનુષ્યો સારા જણાવામાં અને દુર્યોધનને તે જ સર્વ, દુષ્ટ જણાવામાં પોત પોતાનું અન્તઃકરણ જ કારણરૂપ હતું. આમ હોવાથી સુખી થવા ઇચ્છનાર પ્રત્યેક મનુષ્યે પોતાની દષ્ટિને યથાવસ્થાની અવસ્થા જરૂર છે. સંત પુરુષને આ જગત્ જ્યારે બદારૂપ બાસે છે ત્યારે અસાધનીને તે દુઃખરૂપ બાસે છે. દષ્ટિ યથાતાં નરકનેવું જણાવું જગત્ સર્વગમ્ય થઈ રહે છે. 'દષ્ટિ યથાતાં સૃષ્ટિ નવીન જણાય'—એ પ્રકિા વચાર્થ છે. આખા જગત્માં ફેરફાર કરવાને બદલે મનુષ્યે પોતાનામાં જ ફેરફાર કરવો આવશ્યક છે. ઇંદકથી ભરેલા જગત્ને આમણથી મદી સેવાનો વિચાર કરવાને બદલે પોતાને ચરણે જ ઉપાનહ ધારણ કરવાથી ઠાંધ પશુ રથને ઠાંઠા વાગવાનો ભય દૂર થાય છે. સમગ્ર વિશ્વનું આદિ કારણ સત્—બ્રહ્મ—હોવાથી અને તેના અન્તર્ગત સર્વ વસ્તુઓ વિવર્તમાન હોવાથી તે વસ્તુના બદારૂપ છે. માત્ર આપણી દષ્ટિ તેના મર્મ બાજમાં પહોંચી જાય એવું દિવ્ય અંજન અંજવાની અગત્ય છે આપણું દિવ્ય અંજન અંજનાર—અર્થાત્ સત્સાધનરૂપી ગરુડાનું શન આપનાર—શ્રીકૃષ્ણ જ હોવાથી તે પ્રાપ્ત યતાં દષ્ટિ આપે આપ યથાતાં છે અને સર્વ બ્રહ્મમય ભગવા છે. માટે જ શાસ્ત્ર કિંકિત વગાડે છે કે પ્રહમર્મી દષ્ટિ દૃશ્વા પરપેત્ પ્રહમર્મે જગત્.

પરમ પૂજ્ય શ્રીમાલશ્રીના ઉત્તરાર્ચનપ્રસંગે અપાયેલી

પ્રશ્નામાન-જલી.

(અનુસન્ધાન મતાદ ૧૯ ના પૃષ્ઠ ૧૫૨ થી.)

તેજોશીને આશપ્રતિભા વાતસલ્પકાવ, મારા મન્તવ્ય પ્રમાણે, પદાપાતી હતો. જો કે તેથી હું મને પોતાને ધન્ય સમજી છું છતાં મને તે એવા અદ્વિતીય પ્રવરનો સમજાયો છે કે તેનું ઠાંધ પશુ અંદામાં ચિત્ર આ પ્રસંગે બ્યારેખ્યા શિશ્ય મારાથી રહેવાનું નથી, મારી પ્રથમની ધર્મપત્ની ન્યારે મંચારી પ્રકારની મંદગી ભાગવતી હતી ત્યારે-એટલે લગભગ ૨૨ વર્ષ પૂર્વે-હું મારા તે વર્ષમતના મોદીખવા પાસેના મહાનમા એકલે હતો તે છતાં, માલશ્રી પેતે તળીયત જોવા સ્વતઃ પધાર્યા હતા, અને મારા ધર્મપત્નીને અનેક રીતે આશ્વાસન આપ્યું હતું. મારા માણુશ્રી, માલશ્રીના સંબંધમાં-અમાગમમાં-રૂઢી રીતે આવી રાહવા હતી અને એ મહાવસંધો મારા માણુશ્રી ઉપર એવી હાપ પડી હતી કે તે પોને પાક વૈજ્યુવ હોવા છતાં એક પ્રસંગે બોલી ઉઠ્યા હતા કે મેં જો (સુરતના) મોટા મંદિરના મહાગજ પાસેથી ઉપદેશ નહિ લીધો હોત તો હું આપણીપામેથી જરૂર ઉપદેશ લેત માલશ્રીગણે મારા માણુશ્રીને એવો અગ્ર સંબંધ બધાંધ મધો હતો કે તેના પરિણામે ન્યારે આપણા શ્રીમદ્દાશિન શ્રીમદ્દેવજીને પ્તેગ થયો હતો ત્યારે માલશ્રીની માથે, તેમની સારવાર તથા સેવા કરવામાં મારા માણુશ્રી કલ્યાણપ્રદ શ્રીમંદિરમાં અગ્ર રજ્યા હતા

બગવાનશીએ ત્યારે બે વર્ષ પૂર્વે રોયીવડ દેવની પ્રતિ આદરી તે સમયે મેં માતામાં
 આવવા ૨૫૪ રીતે અને અનેક વખત ના પાડી. ત્યારે માણીને પણ રોયીવડમાં સાથે લેવા
 પોતે સફલ થયા ત્યારે તેઓએ માણીને કહ્યું કે 'જમુ મારું' કહ્યું નથી માનતો, પણ તું જો
 કરેશો તો માનશે. 'અહીં ઉપરથી માણીએ અને રોયીવડમાં સાથે થવા આમંત્ર કર્યું. માણીની
 છાંછા વિરુદ્ધ કરી નહિ થવું એવો મારો દં નિશાપ છતાં રોયીવડમાં આવનારી અંતઃ અંતરે,
 આસનો બાપિ, મારો આગ્રહ પ્રકારની હાજરો વચેરે, બહુ વિવશપૂર્વક માણીને
 સમજાવી અને મને હાથ આવવા પ્રાર્થના કરી. પોતે ઉતારમાં એવા તો આવપૂર્વક અને મંદમિત
 કરે જણાવ્યું કે 'જાણ! આવપણ બધામાં તું એકલો પરિમિત રહી જાય છે, અને તારે કોઈ
 પદા પણ આવી યાત્રી નથી તે જાણી મારું' મન દુઃખાય છે, તું આવ, હું તને ડેઠ પણ
 સોતની આવશ્ય નહિ પડવા દઉં, તારાથી સત્તાવ એવી ચોટી વગર જાતે કરી આપીશ, અને
 તારી જનની સમગ્રી મગ્ધ સાચવીશ. આ વચનો એવાં તો અત્યંતી લાગણીપૂર્વકનાં દર્શા કે
 તેનું સ્મરણ આજ કરતાં પણ મારું હૃદય કરી જાય છે, છતાં મેં તેઓનીય
 વાતસાચપૂર્ણ વચનોનો અનુદર જ કર્યો અને પુનઃ પુનઃ હાથ લાગી પોતે લાચાર
 જવા અને મુખ ઉપર એવો જાવ જતાવો કે મારી જનક માતાને પણ આદરી લાગણી
 યાજ કે કેમ તે જાણ મને કણકર પણ યંકા થઈ અને માણીના વચનોને અનુદર
 કર્યા જાણ અને આતિ પણ ઉપર, પરંતુ મેં મારા અપરિત હવરખાવપ્રમાણે મારી દંક
 છાંછા નહિ અને વિદ્યમગીરીના પ્રયોગ કરી તેઓના પામેથી વિદાય થવાની રજા માગી, ત્યાંથી
 તરત જ બગવાનશીના અગ્રુમાં આંબો, શરિતાં દન-૦ નો સમાર. બગવાનશીને પણ
 વિદાયગીરીના પ્રયોગ કરી હવમજ ૧૧ વચે રજા માંગી, તે પૂર્વે મારી પદા વિદાય થઈ મારે
 ત્યાં જઈ ઉઠી પણ મર્ડ દની, બગવાનશીએ રજા આપવાને બદલે જે મંદમિતિક વચનો
 હાથમાં અને પેલાખોની મારા પ્રતિની મમતાનો નં આવ પ્રમિત કર્યો તેના પરિણામે મેં તરત જ
 મારી હાને ત્વજ રોયીવડમાં સાથે થાનો નિશાપ પ્રકટ કર્યો, પેલાખીને જદુ જ સંતોષ થયો.
 મેં વિદાય માગી નિવેરન કહ્યું કે માણી મારે માટે જદુ સંતાપ પામ્યા છે, માટે પ્રથમ
 વધામણી તેઓનીને આપું છું, એમ કરી માણીનામે જાણ્યો. માણી પોતે, નેવારી
 કરતાના પુષ્કળ વચનમાંમાં દર્શા છતાં મને એકલા આદરે એ જાણી અંદરથી બહાર આવ્યા
 અને બોલી ઉઠ્યા કેમ જાણ! આવ, એમિતો જાણ કેમ! મેં કહ્યું માણ! પચ્ચર પગથો છે
 અને હું સાથે આવું છું. માણી ઉઠા દના તે એકમ જેમી મવા અને ઉદ્ધાર હાથ કે,
 હોં! શું કહે છે! વાદ! જદુ જ મારું' થયું, અને થયું જ આવના થયો. પ્રિય બંધુઓ!
 એ સમયના અમારા વાર્તાશ્રાવણું પ્રત્યક્ષ દર્શન તમે કહ્યું દેખ તો તમને મદન આવરી થાવ
 કે માણીને મારા હા પામણી, દંક જાણે: આવનદ થયો દનો, માગ: મુખમાં અને
 બગવાનશીના મુખપ્રાણને અને છંદના અંગમાં એક સ્વરંજ અને મને તેપ્રમાે તેની જ
 મુંદર જગ્યા મળી અને મારી સાથેના જ ખનમાં આવપણ માણી દના. એટલે સમય

અમે આ પ્રમાણે ૩૦ વર્ષમાં આમે સાથે રજા હોવાનો સુખ માણ્યો મારી તળીયત મને વખતે વખત પછે, તેમ જ જાણ કે તને અમુક ખાવાતું કરી આપું, છું કહે તો અમુક વસ્તુ હમણી જ રૂબ રૂબ કરી આપું—વચેરે વચેરે વચેરે યુન યુન લઈ મારા રૂબ હજાર કરતા હતા અને તે વધારામાં તેઓની એવી તો જાવળીની વસંતમાં તરતી હતી કે મારી જનક માતા કરતાં આવી દેવી માતૃભીની જગજગ નીને આવવા, રહવા અને આવાં હાડકાં વચેરે શુભવા જાગ્રદાશી ધવાથી હું પોતે માત્ર જીવનને એક રીતે બંધ સમજું છું રોપેશીયસ ફ્રેનમાં જનજાન્યોએ મારી અદ્ભુત પ્રકારે અને અસામાન્ય રીતે તમામ સમયે સાચવી છે અને માણ્યોએ તેમાં પૂરેપૂરે સાચ આપી મારે આજે પ્રવાસ આનંદજનક તથા સાધક કરી આપ્યો છે

તેઓની હેવની માણ્યોના પ્રવચનનાં જવાબે જવાબે હું દર્શન કરવા જાઉં ત્યારે જાણ કે આવી તળીયત કેમ છે—જાણ વચેરે તરત જ ઓગળવાથી નીકળે અને માત્ર તરફથી સંતોષકારક સત્તર મળતા સમાધાન જેવે મારી તળીયત એક સમય એટલી નરમ હતી કે આંધ્રીથી દર્શનાથે જઈ લોકોનું નહોતું ત્યારે માણ્યો પોતે પદાર્થમાં જતાં દરેક જ રૂબ મળેને કે એમ કહેને મારે ત્યાં મોડથી મારી તળીયત પૂછાવે એક પ્રસંગે તો માણ્યોએ એટલી વાત્સલ્યભાવ ઉભારાઈ આપ્યો કે પોતે સ્વતઃ યજ્ઞને અને મને ખમર આપ્યા વિના જ ખાસ થીમા તેવાર કરેલી પોચી અને મારાથી સહેલથી ચમક એવી વસ્તુ હતી લેવી કરી મોઢકી આંખો આંધ્રુ અને મગી ત્યારે મારું હૃદય હાંથી ઉભારાવું અને અનુભવી કારણ આંધ્રુ કે અધો પ્રેમ અન્ય પ્રેમ અપાડન ર છે ?

માણ્યોના હેવના મમયમા મારા વિષય હતો કે નિત્ય એકવાર તો દર્શન કરવા જ રાત્રિએ પ્રેમ નહિ હોય અને પોતે નિશ્ચિન્ત સુતા હોય ત્યારે જ જનતાં સુધી જવો હતો અને આ પ્રમાણે જુએ અને પોતે વાણીથી વ્યથા મેવદારા આનંદ પ્રાપ્તિ કરે તેથી એક દિવસ પોતાને સખત જીવર આજો દનો અને જાગરણ પણ અધિક હતી, તેથી તે દિવસે સંજે છ વાગે ખાસ દર્શન માટે ગયો દારે મદના જ અંદર આવવાની રજા માગી તો અનુજાહેતારા : 'હો રહે' ના રાત્રે બેઠામાં અનુજાહેને જદાર આવી પ્રકૃતિની મમાનાર જણાવ્યા અને સીમ કમ બેઠું છે એવી હકીકત કહી, એટલે દારમાંથી પ્રજાત કરી ખાઢે રથો ખીતે દિવસે રાત્રે ગયો ત્યારે પ્રકૃતિ તેની જ જાગરણ છતાં મેત્રા પણ મીમેલો દર્શા એટલે અનુજાહેનમાધિ પ્રકૃતિસર્જન વાત કરી મહા અને સાંજે સાદાત્વ દર્શન કર્યો વિના પાછા જવું પડ્યું તેથી મને સહજ લાગ્યું હતું એવા જાવળા હજાર મારાથી કદાઈ મવા તરત જ માણ્યોએ જાગરણ જતાં પ્રથમ કયો 'કાલે કેમ પાછું જવું પડ્યું' ? મે કહ્યું, માણ્યો મારી પોતાની જ જૂઠ હતી કે કાને સાંજે કરખને એટલે છ વાગે આ જો, હતો, અને સીમ કમ આપની સુમીપ દેવાથી જ મે વિશિષ્ટ દરજા ઉચ્ચિત ગણ્યું નહોતું, આવો સત્તર સંભળવાથી પોતેઓએ મૌન ધર્યું અને હું મમજી રાક્યો કે પોતે માત્ર જાણ કરવાને અતરૂથી સહન કરી રાક્યા નહોતા

(અપૂર્ણ)

શ્રેયરસાધક

જોડો

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા,

શ્રેયરસાધકનો નિત્યઅનંદય :

“જીવન ધોર”

॥ ઓ શ્રી ॥

શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા.

(અનુસૂચન અંક ૨૦ ના ૫૪ ૧૫૪ થી.)

વર્ષ ૧૯૮૩, આશિન ૧૫૫ ૪
સાનિવાર
તા ૧૩ : ૧૦ : ૧૯૩૦

પરમપ્રજ્ઞા :
અવરણાપક, આરિઃઅમરિઃ
વડોદરા.

વાર્ષિક જ્ઞાનપત્ર.
દિવસ : ૩ ૫-૬-૭
દિવસ : ૩ ૫-૬-૭

શ્રી આરિઃઅમરિઃ :
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-

૧૫૫ : વડોદરા.

આ પત્ર ૧૦ પ્રકારના વિદ્યાપતિ-
પત્ર, યોગીજ્ઞાન-વડોદરામાં
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-
વિદ્યાપતિ અથવા ગુણ-

આ સર્વ વિદ્યાપતિ અનુષ્ઠાન વિધાન-પુરું દેવાથી તે પેનાને માટે તેમ જ સર્વમાટે કિલ્લા સંસ્કાર કરી શકે છે. મંદિર જેમ આ સંસ્કાર કરવા એવન સર્વને માટે થાય, તેમ અનુષ્ઠાન જેમ આ પ્રાણીપદ સર્વને માટે થાય છે. સંસ્કાર એક જ વાગુ કરી છે કે તે સંસ્કારનારમાં અને એક એવન પ્રાણીપદમાં અને એક જ સંસ્કારનારમાં પ્રવેશી છે, અને એને તેના દેહમાં છે, અભિરૂપની તથેલીમાના સાકમાં આમ જેમ પ્રવેશના ઉપર છે, અને આ ઉપર નિષ્કા પાવને એક રમરપ કરે છે; પ્રથમ શાને પાવ કરી તેના પરમાણુઓને અધિક પ્રદણીય શકાવના કરે છે, અને પછી તેમાં નિષ્કા વપારમાંથી ધમધમાટ, આંતરીમાંથી અસર, મીઠામાંથી અસર, આંતરીમાંથી અસર, દિવસમાંથી અસર, અસરમાંથી નીચામાંથી અસરને સાકના પ્રાણી પરમાણુમાં તે અનિ પ્રત્યક્ષી, સર્વને એકરૂપ અને રમરપ કરે છે, તેમ સંસ્કાર ઉપર એ અભિરૂપની ગુણ છે, તે અભિરૂપની એ સંસ્કાર કરવા કરે છે, અને જ્ઞાન પ્રદારના અંદરે પ્રદણ, પાણ તથા જ્ઞાન કરવાના તેના અનુષ્ઠાન કરવાને તેનામાં અનિરૂપ પ્રકારે છે-અનિ જેમ અનુષ્ઠાનમાં અનિરૂપ ઉપર છે, તેમ આ રીતે સંસ્કાર સર્વનું કિલ્લા કરવાનું અસાધ્યારણ સામર્થ્ય પેતામાંથી થાય છે, એ નિર્મલ છે. એ સંસ્કાર સર્વને પ્રવેશી થાય છે, કરવા છે.

એક જ જીવન કરવામાં, વડોદરા, એક જ જીવન કરવામાં.
આરના વિદ્યાર ઉપરથી આરના એ નિર્લેપ થાય છે કે મનુષ્યના સંસ્કારનારના પ્રાણીપદમાંથી સર્વને થાય છે, અને તે સંસ્કારનાર વગુ સંસ્કાર છે. સંસ્કારનાર કારણ અર્થે પ્રાણીપદો દેવ ત્યાં થાય છે, અને તેથી આરના પુરવેનું કિલ્લાદિન

કરવા આપણે સમર્થ છીએ, દિન-દિન ચલુ રાખ છે, અને તેમનું દિલ કરવાની આપણામાં રાકિત છે, તો આપણે તે કરવાને બંધાયેલા છીએ, આપણા પૂર્વજોનારે દિલના સંક્રમ આત્મીય પદ્ધતિથી કરવાની કિયાને આદરકિયા કહે છે

હવે એક પ્રશ્ન થશે કે સંક્રમરૂપ પત્ર લોકોજોગનારમાં બાવ છે, તો તે કેવા પ્રકારનો સંક્રમ હોવો જોઈએ, અને કયા વિધિથી તે બાં મોકલવો હોય ત્યાં મોકલી યાગવ ?

સંક્રમમાટે હવેપ્રશ્ન એ કાગળ છે. એકામતાની કક્ષમથી તે જામવાનો છે, અન્યના દિલનો શુદ્ધ અને સખલ બાવ, એ તેનું પરખીરીશું—Cover—છે. આટલું તો પત્રની તૈયારીમાટે જોઈએ, છતાં હજી તે પત્ર કોઈ જગ્યાએ જવા સમર્થ નથી લોકિક મતકેપર જેમ સરકારી ટીકોટની જરૂર છે, તેમ આ પત્રકેપર પણ સરકારી ટીકોટની જરૂર છે, અને તે શક્ય છે આપણા ધરતી બનાવેલી ટીકોટ આલતી નથી, પણ સરકારી જાપની ટીકોટ જોઈએ છે, તેમ આ શક્ય, તે મને તેમા ધારણ કરેલી મદા નહિ, પણ ઉપરમાં ધારણ કરેલી મદાની જ ટીકોટ લખાવવાની જરૂર છે, મદ વિના કોઈ સંક્રમમાં કપાંદિ જવાનું બળ આપણ નથી, આથી શ્રાદ્ધમાં મદાયુક્ત સંક્રમની જરૂર છે. શ્રાદ્ધનો અર્થ જ છે કે યદ્યપ્ય દેવમ્ શ્રાદ્ધમ્-શ્રાદ્ધવડે જાપણું તે શ્રાદ્ધ.

શ્રાદ્ધ સર્વને માટે થાય છે. મરણને માટે, જીવતાને માટે, હલકાને માટે અને મોટાને માટે, શ્રાદ્ધનો રૂ અર્થ મરણમાટે થતી કિયા એવો થાય છે. જીવન્ત મનુષ્યોને શ્રાદ્ધવડે જે જાપાય છે તે શાન્ત છે, પોતાનાથી જોણ મોટાના મનુષ્યોને શ્રાદ્ધવડે જે જાપાય છે તે આશીર્વાદ છે, અને જાવિ, દેવાદિને શ્રાદ્ધવડે જે જાપાય છે, એપને જે તૃપ્તિના હેતુરૂપ થાય છે—તે તર્પણ કહેવાય છે.

હવેરની કમ્પેલપ્રવર્તક સત્તા એ પોસ્ટમાસવર જનરલ છે. તેણે રથાપેલી સત્તા, નિયમ અને કમરડે સર્વત્ર સર્વની સંક્રમપટપાલ વહે યાય છે. લોકિક પત્ર અથવા પદાર્થ મોકલવા મંજારવાની વિવિધ પ્રણાલિકા છે, તેમ આ સંક્રમપત્ર ગ્રેસની તથા કોઈ કક્ષમ પદાર્થ મંજારવાની, પણ વિવિધ પ્રણાલિકા છે, અંકરૂપ કાર્ડ—કનરના પત્રરૂપ હોય, Not-paid પત્રરૂપ પણ હોય, Regd letter પણ હોય, V. P. પણ હોય, Money-order રૂપ પણ હોય, Insured Registered letter રૂપ પણ હોય અને Uncolaimed letter પણ હોય કહે:

૧ વારંવાર સદાજ રવભાવે સામોન્યરૂપે થતા સંકેતો તે કાર્ડ—કનરનો ટપાલ છે તે અગમનશય મળ્યા કરે. મોકલું વડેણું થાય, કાગળ જેને ગ્રેસો હોય તે મનુષ્ય—હતર કોટિમાં હોય તો તેને તે ન પણ મળે—મળે તો પણો મોઘ મળે—બધું મંદરૂપે મળે. વખતોમાં થતો સંક્રમ તે કાર્ડ—કનરનો ટપાલ છે.

૨ સકામ સંક્રમ એ Reply Post-Card છે. Reply Post-Cardમાટે જેમ તણ પેમા અરથા પડે છે, તેમ કોઈ જામનાની ગિદ્દિમાટે કરેલો સકામ સંક્રમ પ્રથમથી જ આપણીપાસે ભેરો પુરુષાર્થ માટે છે Reply Post-Cardનો ને કે સાધારણ રીતે જામગ મળે છે, પણ જામગ દેવારની કમ્પા ન જોણ તો તે ન પણ મળી શકે,

ક Rego Letter એ મુખમા વાળીનો સંદેશ છે. એ એના માલીકને જ મળે છે. પણ એમાં કયારે આપણા વિચાર બીજી જગ્યાનાથી ચોરસ રહેતી નથી. આપણા મધ્યમા વાળીનો સંદેશ જેવો દોષ તેવો સંદેશ તેને ન્યાં દોષ ત્યાં મળે. પરંતુ તેમાં કોઈનો સંદેશ Ordinary તારસ છે. તેની જગ્યાનાથી ચોરસ આવતાને માથે પ્રજા દોષ છે. તે માલીકને જાણી પહોંચાડે છે. પણ જરા વાળીમાં થયેલો સંદેશ Urgent તાર છે. તે તત્કાળ જ માલિકને મળે છે.

(અર્થ)

શ્રી મુન્દેય.

શ્રી વિશ્વવંધના નિત્યકર્મનું નિદર્શન.

શ્રી વિશ્વવંધની શ્રી સદગુણગાવાનપ્રતિ આર્દ્ર હૃદયની પ્રાર્થના.

(જનુસમાન મતાં ૧૭ ના ૫૬ ૧૩૫ થી)

દરિયીત ૭૦૬.

હે દીનમનુ, મધુ' વડુ, ચિત્ત સંપૂર્ણ માદર,
તમ મરજુપ્રત્યે, સામુ' નિત્યે, શુદ્ધ પ્રીતે, હે શુર !
આસક્ત ગુણમાં સક્ત, શુણમાં પ્રાર્થના નિર્મલચર,
નરસિંહ શુદ્ધિયુક્ત છાત્ર, કા ! કવિ કે નદિ કરે,
હો આપ શુર જગવાન, કરચ દાણ, મત્ર અગાનની,
મનિમાન ને શુણવાન, હે નહીં ભેદ છબ્બ માનની.

જગજગિત ઉજ્જવળ આણ, જગે જાનને નિર્મલચર,
નિર્મલજ હો શુર નિત્ય, ઉજ્જવળ ચિત્ત, અનુપમ આપ હો,
અમ દિલમાં અતિ પ્રીત દાણો, સત્ત્વ સદગુણઆપ હો,
નવ બીન, રતિ નિર્મલ ચિત્ત, ગુણી ગુણગીન કવિઓ શુ' બળે,
નિરોધિન આનન્દરૂપ, સુખ ભૂષણે એ પ્રતિ દુઃખ હો,
હે અનુપ પ્રીતિ સહાય, નહીં કોઈ મન નીચ ઉંચ હો;

નરસિંહ

મુદુ વાણ, મધુની આણ, મન મુક જનનાં નિર્મલ મપ કરો;
હો, પૂણુ' વડુ એકવર્ણી, જગવાન સંઘ, ચોરસ હો,
અતિ પ્રત્યક્ષ માન, પ્રતાપવંતા, મુખોરા આપ હો.

નરસિંહ

અમ 'સદગુણ દાર, પ્રાણાધાર, ચિત્ત તમમાં રરો;
હો આપ, શુર માનપ, કરચ તાપ, વારિ' કેરી,
જાણી અમાપ દયા પ્રણ સહ જાપ પ્રીતે કેરી,
ધર્મ જાનરી ગાથ, ભેરો નરય ભોવાળી શરે;

નરસિંહ

નરસિંહ

નરસિંહ

નિજ દારકેરી, આશ પૂરી, નાશ કરશે જ્ઞાન્તિને,
 દુષ્પરચયકી કરી મુક્ત, રાખે પાસ દહ શુભ જ્ઞાન્તિને
 અજામ માયાનો નિવારો, જ્ઞાનપ્રકાશ કરી હજો
 આવી ઉભો શુભાર, પાડો પાર, સ્વામી માહરા,
 હુ ઝપા જઉં, અન્ય હામ, શુરુ તમવિષ્ણુ, આ ચિત્ત દારવા,
 કે આપવિષ્ણુ શુભરામ, આ મુજ વિનિતિ અનન્તરૂં કરે,
 ચિત્ત યોગીશુ તમ અર્જુ, રાખો શર્ણુ. જ્ઞાનક, હે પ્રભુ,
 કરી મર્જાનો ભય દહારૂં, દહને તર્જુ. એ વિનિતિ કરે
 નવ જ્ઞાન માયા વધુ, કરી જો ધર્મુ કે આખી કરે,
 વિશ્વામ શુરુપદમા કરી, આ પ્રાર્થના પ્રીતિ બજી,
 જો યોગ્ય લાગે તો મને, નિજ દાસમા લેશે ગણી
 શિશ્ય પ્રાર્થને શુરુઅર્જુને, માધ્યમ વન્દુ પ્રેમથી,
 હે નાય, મુજ પિતૃ માત, તમવિષ્ણુ સ્થાપ કે અલીધા નથી
 હેહરા

નરસિંહ

નરસિંહ

નરસિંહ

પ્રેરો શુભ પથે પ્રભુ આપી જ્ઞાનદરમ,
 મુક્તપુરીએ લઈ જરો, ધારી સાત ઉમન
 જ્ઞાનવિના મુક્તિ નહી, વહે દાસ શુભ વાચુ,
 તેમ શુરુવિષ્ણુ જ્ઞાન પથુ યાગે નહી નિદાન
 પ્રગટે જ્યોતિ જ્ઞાનનો, માટ શુરુ શુભધામ,
 હજો અનન્તરૂં જ્ઞાન્તિને, સિમ્મ મર્જાને મામ

આરતી

ભય દેવ જય દેવ, જય જય શુરુ જ્ઞાતા (૨),
 સકળ ઋષિ જન જ્ઞાતા (૨), યશ તમ પિતૃ માતા,
 દૃષ્ટાન્તી કરી મેહર, કરુણા નિજ દાખો (૨)
 ૧. ગિરુચકો બચવા પ્રભુ (૨), નિજ ચરણે રાખો
 નર્થો નર્થો રેતી નાય ગિરર જ્ઞાતિ મારો (૨),
 રિતનિરોધ ઉપાયો (૨), કહો દયા ધારી
 મુક્ત કરો મહાતાજ, માયાથી અમને (૨),
 અખડ આનન્દમાહી (૨), અદાવશે રમણે,
 મનમગ ધોગો આપ મોખજગે મારો (૨),
 અવપણુ દાગીને (૨), ભય સહ નિવારો,

જમ

જમ

જમ

જમ

જમ

દ્રોણમળેથી યુક્ત, અશ્વ અમે પ્રાણી (૨),	
શુદ્ધ યવા ચરહારે (૨), વાયા ખુર્તી આણી;	૪૫૦
આરા પ્રેરો મહારાજ, મર્જી નિજ જન મુંજને (૨),	
આપલિના દુઃખ સમજી (૨), ઝડું હું કાણુ કને;	૪૫૦
સમર્થ હો શુરદેવ, દરવા સહિ તાપો (૨),	
પાણી જાણી મુંજને (૨), નાથ ન ઉધાપો;	૪૫૦
ચર્ચે મર્જી મહારાજ, તખ્તે દવે દેશો (૨),	
હોદ્દમ નિજ જન મર્જીને (૨), બાનિ હરી લેશો;	૪૫૦

પરમ પૂજ્ય શ્રીમાજીશ્રીના ઉત્તરાર્ચનપ્રસંગે અપાયેલી પ્રણામાઝ-જલી.

(અનુસન્ધાન ગતાંક ૨૦ ના પૃષ્ઠ ૧૬૦ થી.)

જ્યારે જ્યારે ભોલું કે પોતે આંખ મીંચેલી છે અને હું આંખો છતાં ઉધાડતા નથી ત્યારે કેંઈ પણ જોઈયા સાધ્યા વિના માત્ર પ્રણામ કરી અને ચંદુનહેનથી પ્રકૃતિની હકીકત જાણી છાનોમાનો પાછો ફરતો. પરંતુ જ્યારે રચય યાજ ત્યારે તરત ચંદુનહેનને પછે કે જમુ નથી આંખો ! અને ચંદુનહેન ઉત્તર આંગે કે આવી ગયા પણ આપ નિદાવણ હતા તેથી મોનપૂર્વક જતા રહ્યા હતા. આવો ઉત્તર ગળે ત્યારે જ પોતે સમાધાન માનતા હતા-એટલી બધી મમતા મારે માટે પોને ધરાવતા અને પ્રવશ જતાવતા પણ હતા, અને એકે રીતે સાત્ત્વિક અભિમાન ધરવા સજમ કરણ મળે છે કે તેઓથીએ મારામાં હૃદયપરિવર્તો વિશ્વાસ ધર્યો હતો, અને તે વાત શ્રીકૃષ્ણે મને રૂપરૂપ સંબોધામાં કહી સંભળાવી પણ હતી. આપણા જગવાનુશ્રી પોતે આ વાત જાણતા હતા કે માજીશ્રીને મારા ઉપર બહુ વિશ્વાસ છે. એટલે એક પ્રસંગે—સમજાવ આજથી માર વર્ષ ઉપર (સને ૧૯૭૫ માં) જ્યારે હું વડોદરા બહાર ચોકરીના અંગે કાઠીવાવાડના પ્રવાસમાં ગયો હતો ત્યારે એક જાગત જગવાનુશ્રી પોને માજીશ્રીને હા પડાવી સંઘા નહોતા તેથી તે જાગત જગવાનુશ્રીએ મને પગદારા મારા પ્રવાસમાં સખી જણાવી અને સૂચન કર્યું કે માજીશ્રી મારું નહિ માને પણ તારું માનશે માટે તું આ કામ કર. જગવાનુશ્રીની આ વિચિત્ર લીલામય પ્રકૃતિને ચિરસાવંત જણી એ માજીશ્રીને સચિવ્ય પ્રાર્થના કરી. આશ્ચર્ય તેમ જ એક રીતના અભિમાન તથા પરમ જ્ઞાન-દસદ જણાવુ છું કે માજીશ્રીએ મારી પ્રાર્થનાને સ્વીકાર કરી મારા ઉપર અનહદ કૃપા દર્શાવી અને જે જાગત જગવાનુશ્રી માજીશ્રીવાસે કરવાવા મંજૂતા હતા તે જાગત માજીશ્રીએ કરી પણ દીધી.

પરમ પૂજ્ય માજીશ્રીએ મારામાં અસાધારણ વિશ્વાસ પ્રકાશની જે આશ્ચર્યકારક લીલા આકરી છે તેનો જ આધાર હવે તેઓશ્રીની ગ્રેરણાથી જ છતાં મારી અશ્વય ઇવમતિ અનુસાર હું હૃદયાર મોદવાને અતિદર્પે પાસું છું કે આપણા માજીશ્રીની તન-મન-ધન અને રવાદખાપંખ

સુદિથી વર્ષના વર્ષપર્વને અર્પણ એવા કરનાર ને માંડ પશુ બંધિત હોય તો તે મારા સાધક-
ભગિની થી ચન્દુબહેન છે. એમણે માણથીની સેવામાં જેટલો બધો ઉંચો ભાવ ધર્યો છે,
અક્ષરશઃ આચારમાં કિતારી પશુ બતાવ્યો છે અને તે જેટલી કશાએ પહોંચ્યો છે તે એમ થી
વિષે બચવાના સબધમાં શ્રી નારદજી તેઓથીના મનરૂપ ગણાય છે તેમ શ્રી માણથીના
મંબંધમાં શ્રી ચન્દુબહેન તેઓથીના મનરૂપ જ ચક્ર રહ્યા છે, એવી માંડ પશુ બાબત-પછી તે
શ્રમમાં શ્રમ હોય તો પશુ—નહિ હોય કે જે શ્રી માણથીએ શ્રી ચન્દુબહેનને નહિ જણાવી હોય.
શ્રી માણથી અને શ્રી ચન્દુબહેનના ધૌતિક સુરીશ બિન્ન લિલિ પ્રતીત થવા છતાં તેઓ ઉભય-
શ્રીનાં મન અને આત્મા તદન અભિન્ન-એકકારને પામેલાં હતાં અને જે એમ કું નિષ્પક્ષપાત-
પણે તથા પ્રમાણિકપણે કહી શકું છું માનવજીવન દોષને માત્ર છે જેટલે શ્રી ચન્દુબહેનનાં લૌકિક
દૃષ્ટિએ મને તેવા દોષ હોવાનો કંઈ અન્યતરથી આશ્ચર્ય થાય તો પશુ જેમ અગિયાર પચાસ અને
સર્વજ રપથંથી મને તેવી નિરૂપ્ત થયું પશુ પતિણાએ અમિરૂપ બની રહે છે તેમ શ્રી ચન્દુબહેન
પોતાના મન અને આત્માથી શ્રી માણથીના દેવી આત્માસાથે, ઉચ્ચતમ પ્રકારની સેવાજિતિથી,
અપૂર્ણ પ્રકારનું તન્મયપણું સિદ્ધ કરેલું હોવાથી શ્રી ચન્દુબહેનનો આત્મા પરમાર્થદૃષ્ટિથી તો
અસીકિક બની ચૂક્યો છે, તેમના ઉપર શ્રી માણથીના અનંતરૂપ આશીર્વાદો મૂળથી જ વર્ષતા
આજી છે અને સતત વર્ષા પણુ ઠરે છે તેમ જ સ્વયં કહુ તો આપણા સમમ વર્ષમાં એ પોતે
સાચી સેવાજિતિના આદર્શ બની રહ્યા છે.

જે વર્ષ પૂર્વના સ્વેદીયક દેવના પ્રવાસમાં માણથીની પ્રગતિ અનેક પ્રસંગે અસ્વસ્થ
થઈથી અને પોતે વીલકુષ દેવની બહાર જઈ રહતા નહોતા તેવે સમયે યાત્રાના અતિ
મહત્વના જેવા જેવાં તીર્થસ્થાનો તથા દુબો વગેરેને તિર્થાંજલિ આપી શ્રીમાણથીની સેવામાં
જ અને તેઓથીના ચરણમાં જ સર્વ તીર્થો, સર્વ દર્શનો, પવિત્ર સ્થાનો સમાયેલાં છે, એમ રપથ
ઉદ્ગાર ઠાઠી શ્રી ચન્દુબહેન શ્રી માણથીની સેવામાંથી એક દાણ પશુ છૂટા પડ્યા નથી અને
તેજામાંથી સતત અને સાચા બાવપૂર્વકની સેવા પરમ ઉચ્ચાસથી કરી છે. આવી રીતની
ઉચ્ચ કાંટીની સેવા તેઓ અર્પણ જ કરતા રહ્યા હતા એવો મારો જાત અનુભવ છે. તાત્પર્ય કે
ભારથી એમણે શ્રી માણથીના ચરણમાં સ્વાભાવિકપૂર્વકનો સેવાભાવ સ્વીકાર્યો ત્યારથી જેટલે
આજ અનેક વર્ષોથી—તેમની આપી સેવાજિતિ અરખાલિત છતાં વર્ષા ઉભાં કરે તેવી છે મારા આ
વધેનાં કેટલાં વર્ષા છે તે તો જે બહેનોએ શ્રીમાણથીનાં ચરણ સેવ્યાં છે તથા જાડ પરિચયમાં
આવ્યાં છે તેઓ જ સમજી શકે તેમ છે પ્રિય બન્ધુઓ ! આમાં સેવામાત્ર પશુ અતિરચોક્તિ નથી
એમ સત્ત્વ માનજો, કારણ કે આ નમો કું શ્રી તંત્રિંદ્રાત્રમમાં આપણા પરમ પૂજ્ય, જેમ, ધ્યેય
શ્રી અદ્યત્ત પરમાત્માસમક્ષ ઉચ્ચાઈ છું જેટલે મારી અદ્યત્તુદિ પહોંચે છે ત્યાં વર્ષાનું એક અક્ષર
પણુ કું જાણી જોઈને અસત્ત્વ મોઢવો, નથી એ નક્કી માનજો.

મારા શ્રી ચન્દુબહેનના મન્ય શાસ્ત્ર પરમાર્થ દૃષ્ટિથી અપરિમિત છે અને તેમણે પોતાનું
જીવન આ પ્રકારે સાધક કહું છે એમ કું સમજું છું.

(અપૂર્ણ)

ધીરેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૬૨)

(ઉત્તીર્ણ સેવો.)

પુરુષવર્ગ:—૧. ' પ્રગતિકારક ત્રણ આબતો : જ્ઞાન, ધ્યાન ને જ્ઞાન. '

[સેવક : જમનાદાસ ગંધારામ મહેતા.]

(૧) જ્ઞાન :—જ્ઞાન એટલે ત્યાગ, ત્યાગ એ પ્રકારે થઇ શકે. ઇચ્છાપૂર્વક અને ઇચ્છાવિરુદ્ધ, ઇચ્છાપૂર્વક ત્યાગ કરવાથી જ્ઞાનનું, ઉત્સાદનું જ્ઞાન થાય છે અને ઇચ્છાવિરુદ્ધ ત્યાગ કરવાના પ્રયત્ને ક્ષેપ, સંતાપ ઉપજે છે. આપણા મનસ્વનો કોઇ પણ પદાર્થ-નાની કિંવા મોટા-મોટાજી જવાથી અથવા તેનો નાશ થવાથી આપણને બપોરે ડુખનો, અનુભવ થાય છે ત્યારે તેને તે જ પદાર્થ ને આપણે રવેચ્છાથી કોઇને જ્ઞાનમાં આપી રહ્યો તો ઉલટો જ્ઞાનનું થાય છે. સંયોગ અને વિયોગનો કમ જમતમાં અર્થક સાક્ષી જ રહે છે. અને આપણા મનસ્વના પદાર્થ સાથેના આપણે સંબંધ સદા કાલ ટકનાર નથી એવું આપણને અનુભવથી સ્વભાવ પણ છે; તો તેવા પદાર્થનો જાણકાર ત્યાગ કરવાનો પ્રયત્ન આવે તેના કરતાં આપણે રવેચ્છાથી જ તેના શમ્ય તેટલો ત્યાગ શા માટે નહિ કરવો એ વિચારવાજોઇ જાય છે. બપુરહારના નિર્વાહમાટે દ્રવ્યની અત્યંત જમત્વ હોવાથી દ્રવ્યપ્રતિ આપણું મનસ્વ વિરોધ હોય છે. તેથી એ મનસ્વ શિથિલ કરવા માટે દ્રવ્યનો છુટા અને ઉત્સાહપૂર્વક ત્યાગ-અર્થાત્ તેનું જ્ઞાન-કરવાનો એ આગ્રહ સંભવ તો પરિણામે વિરાગની કસા શિદ્ધ થવાનો સંભવ છે. કુપાત્રને તેમ જ જેને જે સમયે ખરી જરૂર હોય તેને તે સમયે જરૂરીયાત વસ્તુનું જ્ઞાન કરવાથી તેમના અન્તરૂપા ને આનન્દની ભૂમિ છોડે તે જ્ઞાનનું પરચ કરવાયું સાધે છે, એવો સત્યુચારો જપટેશ છે. તેમાં કોઇ પણ પ્રકારનો જુદો જુદો મનવાની આશા રાખ્યાવિના કેવળ નિષ્કામભાવે અને સાચી પ્રીતિથી કરવામાં આવતું જ્ઞાન સર્વિશેષ કરવાનું સાધી શકે છે. માટે કરવાનું ઇચ્છાવાળા પ્રયત્ન અનુધ્યે આ પ્રકારનું નિષ્કામ પ્રીતિથી અને અન્તરૂપા સાચા આવથી જ્ઞાન કરતા રહેવાનો આગ્રહ રાખી પોતાનું કરવાયું સાધવું આવશ્યક છે.

(૨) ધ્યાન :—હોળામલા પાણીમાં જેમ ચૂર્ણ કે ચંદનું કે એવી કોઇ પણ વસ્તુનું નોંધ્યે તેનું સ્વચ્છ પ્રતિબિંબ પડતું નથી તેમ મનુષ્યના હોળામલા અર્થાત્ અનેકવિધ વિચારોના વમજમાં એવા આત્મા મનમાં આત્માનું પ્રતિબિંબ-પ્રકાશ-વચેચ રીતે પડી શકે તો નથી. સ્વચ્છ પ્રતિબિંબ પડવા માટે જેમ પાણી તદ્દન સ્થિર થવાની આવશ્યકતા છે તેમ આત્માનો પ્રકાશ મન ઉપર થવાયું રીતે પડવા સાચું મન નિર્વિક્ષિત-સ્થિર-સંકલ્પરહિત-થવાની આવશ્યકતા છે. અહનિશ અનેકવિધ ચેતક્ય કરતા રહેતા મનને સ્થિર કરવા માટે તેને કોઇ એક આલંબન-વિચાર કરવાનો વિષય-આપવામાં આવે તો હંમયકા વિનાના અનેક તરંગોને વશ નહિ રહેતાં આલંબનવાળું વિષયપ્રતિ વળતું અને વળતું રહી શકે. આત્મ આલંબન પણ સ્વચ્છ નિમજ્જન સાથે એવું હોવું જોઇએ. માટે કોઇ પણ પરમ પ્રીતિના વિષયનું-જેમકે સદ્ગુરુથી કિંવા

કેાઇ પણ ઇંદ્રિય વ્યથા દેવીની કે મહાત્માની હૃદયગમ્ય મૂર્તિનું—આશયન આપી તે મૂર્તિને વિચારદ્વારા અન્તરમાં ખડી કરવાનો અર્થાત્ દારણા સિદ્ધ કરવાનો અભ્યાસ પાડવો જરૂરનો છે. આવી દારણાની પરિચાલ રિધતિ થતા મન જેમ જેમ રિચર થતુ જરી તેમ તેમ ધ્યાનની દેશા સિદ્ધ થતી જશે. દરમ પદાર્થમાત્ર વિનાશી હોવાથી સ્થાયી સુખને આપી શકે તેમ નથી, એને સ્થાયી સુખ પામવાના વધાર્થ શાન્તિવૃત્તિનો અનુભવ થવો યોગ્યવો નથી માટે સુખેચ્છે પરમ શાન્તિમારે મનને નિરંકલપ કરવાનો પ્રયત્ન સતત અને આમદપૂર્વક કરી ધ્યાનની દેશા સિદ્ધ કરવી જોઇએ.

(૩) જ્ઞાન — દરમ પદાર્થમાત્ર અસત-મિથ્યા છે અને ધ્વજ-ચૈતન્ય જ સર્વન વિધારી રહ્યું હોવાથી સત છે એવો અનુભવ તે જ્ઞાન છે. દેતાદે મય મલતિ—આમાં મુખી એક કંઠાં વિશેષ પદાર્થની પ્રતીતિ છે ત્યાં મુખી ૧૫ અને ૬૫ હવા જ રહે છે. આવી દેવતાવાની પ્રતીતિનો અપવન્તાભાવ થવા માટે સમ કવંત્ર અભિતરવનુ બાળ અખડ જામત રહેતુ જોઇએ. કાલ જે જગતરૂપે આપણને દેખાય છે તે વસ્તુત ચૈતન્યનો વિલાસમાત્ર છે, અને જગતરૂપ પ્રતીતિ એ કેવલ ભાન્તિ છે એવું શબ્દવૃત્ત અપણને શાસ્ત્ર તથા શ્રી સદ્ગુરુદ્વાર પ્રાપ્ત છે. આ શબ્દજ્ઞાનને મનનદ્વારા ચિત્તમાં હૃદયછે દેશાની અન્તે નિરિધ્યાસનદ્વારા એટલી દેશાએ પહેંચાડતુ જોઇએ કે એ જ્ઞાન અરિતાથ અને અનુભવસિદ્ધ થઇ રહે જ્ઞાનાદેય દિ મુક્તિ સ્વાસ્-આત્મ અનુભવસિદ્ધ વધાર્થ જ્ઞાન જ મોક્ષને આપનાર સુમર્થ સાધન હોવાથી તે પ્રાપ્ત કરતુ અત્યન્ત જરૂરનું છે.

૨ 'માનવી ! તું પામરતા છાડ.'

[લેખક ક્ષપીકેશ કુર્જેયર ત્રિવેદી]

માનવી ! તું માલતી અનન્તતાનો વિચાર કર તારા નાનાં મગજમાં માલતી શરૂઆત અને મહત્તા અનન્તની કલ્પના કરવા એટલી પણ શક્તિ નથી ! એ અપરિચિત, અનાદિ અને અનન્ત કાલમાં તારે જીવન કેટલુ અલ્પજીવી છે તેનો તું વિચાર કર એ કે તને આપવામાં આવેલા સમયમાં તું શુ શુ કરવા ખાર છે, શુ શુ કરવા માગે છે, તેનો પ્લાન ધરી દેશા તારી જીવનસંસ્કૃતિ પર વારં વાર એ દહીંથી જોતાં શીખ અને નારી પામરતાનો ત્યાગ કર.

માનવી ! તું રમણની અનન્તતાનો વિચાર કર જીવજાતી મદદથી તું વખતે આ જગતનો વિચાર કરી શકશે. વખતે સુમંત્ર ઝળતુમી તારી કલ્પના હોવાશે, પણ તેથી તારી હેડ ખાડુ આશી જગત સંકળી નથી. આ પૃથ્વી પર ચોરી ભ્રમિત સ્થગિત માટે તું કેટલાં વલખાં મારે છે, કેટલાં આત્માઓને કુ ખી કરે છે, કેટલાં આત્મોએ કરે છે, તેનો વિચાર કર અને તારી પામરતા શેડ.

માનવી ! તું શક્તિની અનન્તતાનો વિચાર કર સમુદ્રના ધુધવાટને, વાદળાની મંજીનાને, વીજળીની તીવ્રજ્વાલને, ભગવ નુ સવિતાના ક્રતાપને માદ કર અને તેની સાથે તારી વ્યક્તિ શક્તિઓને સરખાવ અને તારી પામરતાને છેડ.

પર તું કાલ રમસ અને શક્તિની અનન્તતાનો વિચાર કરી, તારો વ્યક્તિને તેની સાથે સરખાવી, તારે નાસીપાસ થવાડ અરણ્ય નથી અરણ્ય માનવી ! તારામાં અલ્પમાંથી મહાત્મ્ય થવાથી જીવ થવાની અગોચ મૂઠ ટકિત જરૂર રહેલી છે એ જ્ઞાનથી હૃદયસાદિત થજાએ છવે. ધિરવને ૫ પાના દાખલા માત્ર-દત્તિકાસમાં મોલુદ છે, તે તારો પામ તાને ઘાડી તે ચિત્તને પ્રાપ્ત થવા દટિમક થા.

શ્રેયસ્સાધક

એવો

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યસન્દેશ :
“જીવન ધોર”

॥ ૩૦ શ્રી ॥

શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા.

(અનુસન્ધાન મતાર્ક ૨૦ ના પૃષ્ઠ ૧૬૩ થી.)

આમાન્ય જીવો નિમિત્ત આદરણે કરાતા સંકલ્પ તે Money-order છે. આપણે આપણા જીવને તેની સાથે પ્રેરવું પડે છે-નાણું પડે તેથી સાથે મોકલવું પડે છે-ભરવું પડે છે. તે વેગને મળે છે. અને તેનાથી તેઓ પોષણ પામે છે. નેટલા દમનેા તમે Money-order કરો છો, તેટલું જ દબાવિતરને મળે છે; તેટલા પ્રમાણમાં તે સુખી થાય છે.

હિરતરક સંકલ્પ પ્રેરવા એ Value Payable પત્ર છે. તે પત્રમાં નેટલો આંકડો બધો હોય છે, તેટલી રકમ હિરતરકથી આપણને મળે છે. એ કામગીરીની કામગીરી સેવાતો જ નથી. કારણ તેમાં તો લેનારે; તરત દબાવ આપવાનું રહે છે. સદ્યત્ જીવવા મહાપુરુષો-માટે કરાતા સંકલ્પો અથવા યતી શ્રાદ્ધાદિ ક્રિયા આ V. P. પત્રરૂપ છે. તે દ્વારા આપણે નેટલી રકમ માગી હોય છે, તે મળે છે. એ આપણા જ દિતને માટે છે. એની ક્રિયાથી મહાપુરુષો કે સદ્યત્ જીવે આપણે આપતા નથી, પણ જીવું તેમની પાસેથી પાડેલું હાથે છીએ.

આ પ્રમાણે શ્રાદ્ધ નિમિત્ત થતી ક્રિયા અને સંકલ્પ આપણે પિતરોના મેષ નિમિત્ત મોકલતે Money-order છે. અને તે એ અભિમાની બના હોય છે, ત્યાં તેને જાણને મળે છે. અભિમાની જાણદ્વારા માં હાથ છે તે તેને તે સંકલ્પદ્વારા અધિક અથવા નબળા મુજાદિવ જાણ થાય જ. જો તે સુખી દશામાં હોય છે તો તે Money-order ત્યાં એમને એમ રહે છે; તેના કર્મકેશમાં પડે છે, અને જાણત સના તેને લેવા કોણ મળે છે

જ્યાં સંકલ્પરૂપ દશાએ વહેવાની દેન તે વાત વરજી છે. તેમ જૂર દેશમાં દશાસ મોકલવી હોય તો વધારે રીકીટ મોદની પડે છે. તેમ જીવ્ય પ્રકારના સદમ વાતાવરણમાં જે જીવન મોકલતો સંકલ્પ છે,

જર્જ : ૪ અંક : ૨૨
સં. ૧૯૬૩, આશિન ૫૫૫૧૧
શાનિવાર
તારીખ : ૨૦ : ૨૨ : ૨૬ : ૩૩ : ૪
પત્રવ્યવહાર :
અપરવાપક, આરિન્ધ્યમદિર
વડોદરા.
વારિક લખાવનું.
દિ.દર્શા : ૨ : ૫ : ૦૦
દિ.દર્શા : ૨ : ૬ : ૦૦
શ્રી આરિન્ધ્યમદિર :
નિવાસિન, ભુજા મુલા-
શાસ્ત્ર સંસ્થા.
દાન દેવાપાત્ર કરવા.
કદાચ કરનારેા કરવા.
વિતાપનિ સંકલ્પ અપનાવ
સંસ્થા.
નિર્દર્શા આરિન્ધ્યમદિર
મરતી કરવા
રમલ : વડોદરા.
આ પત્ર શ્રી પ્રતાપચિત્રજિ
પ્રેસ, મોદીખાના-વડોદરામાં
રજીસ્ટ્રાર ક્રિયામાં
પડેલું, શ્રી શ્રેયસ્સાધકને-
વરજી પ્રકાશ,
અપ.દશાસ ૫૦ ત્રિવેદી-
નરેશ્વર અને પ્રકાશ
શ્રી વિશ્વવંદ-વડોદરા,
વડોદરા, એ રમજી પ્રકાશ
કર્તા, તા ૩૦-૧૦-૧૯૩૬

તેને મહાની વધારે ટીકાટી નારવી પડે છે. મનોમથ અને જ્ઞાનવડે થતા સંકલ્પ જ ઉચ્ચ પ્રદેશ-
પદ્ધતિ જ છે.

જેનું પૂરું સરનામું ન જાણતા હોઈએ તો પછી તેના ઉપર લખેલો પત્ર તેને ન મળે, તેમ
જે પિતરોની કથા રિયલિટી છે તે ખરું નથી, તેના માટે કદાચ ચંદ્રપાની રીતે પહેલે જો સંકલ્પ
થવા જેની છે પણ ચાલકવાડ સરકાર ઉપર વિશ્વવત્ ટપાલ મોકલવી હોય અને તેમનું સરનામું
ખરું ન હોય તો ચોમસ કુકની C/O મોકલીએ તો તે તેમને મળે છે, કેમકે તે કંપનીને
ચાલકવાડ સરકારની રિયલિટી જ્ઞાન છે, તેમ આપણામાં પણ શાકલિયો કરતી વખતે વિજ્ઞાની
રચાવના કલામાં આવે છે; અને તેમની સાક્ષીએ ક્રિયા કરી તેમના દ્વારા આપણે આપણા
પિતરોને સંકલ્પો પહેંચીએ છીએ, જેથી જ્યાં તેમની રિયલિટી હોય ત્યાં તેમને તે સંકલ્પનું
ફળ એ સર્વજ્ઞ સત્તા આવે છે. આથી શાકલિયામાં આપણા સર્વોત્તમ સંબંધ વિશ્વસાયે-
આપણા હૃદયસાયે હોવાની જરૂર છે, આપણા હૃદયસાયે-પરમાત્માસાયે-સંબંધ બાધ્યા વિના
થતી શાકલિયા વ્યય છે પિતરોની તો લક્ષણ માત્ર કરવાની છે, પણ શુદ્ધ સ્વરૂપ છૂટું જ
આપણી જ્ઞાતિમાં રમવાનું છે; એમનાદ્વારા મોકલવાના સંકલ્પો જ પિતરોને મળતા-રહે, એમ
આપણે મનજવાનું છે, માટે ત્રીસે બંધુઓ.

હૃદયમાં વદાલા નિત્ય મુખે ભાષિતો જ,

ન્યારે આમ સંકલ્પથી જ પિતરો તમિ ખામે છે તો પછી શાકલિયા કરવાની રીત જરૂર ?
સંકલ્પમાત્ર કરી લઈએ તો શો વાધો ? એમાં પિંડ આપવાની, ચટકે પ્રતક્ષ બ્રાહ્મણને
પિતરોસાથે કંપવાની જરૂર શી ? બહુજીને જન્માવવાની જરૂર શી ? બ્રાહ્મણે ન જન્માવતાં બીજી
રીતે જ્ઞાન રહ્યું તો ચામે કે કેમ ?

જેઓ સંકલ્પમાં મંડુકું શ્રદ્ધાવાળા છે, જેઓ સંકલ્પવડે પોતાના પ્રામખ્યને યુક્ત
જ્ઞાતિને અનુભવ કરવા સમર્થ છે, એટલે જેઓ સંકલ્પમાત્રથી પોતે ભોજન જમવાનો આનંદ
કે તમિ અનુભવી રહે છે, 'હું લક્ષ્મણપતિ છું' એવો સંકલ્પમાત્ર કરવાથી પોતાને લક્ષ્મણપતિનું
ભાન રહે છે, તેમને શાકલિયા કરવાની કથા જરૂર નથી જેઓ વૈષ્ણવોમાંથી નીચે ઉતરી ચપ્પમાં
જઈ આવ્યા સંકલ્પ કરે છે, તેમને નેના સંકલ્પથી પોતાને અધિક અંચમાં તમિ થવાનું જ્ઞાન થાય
જ છે, પરંતુ તીમ ઉતરીને સંકલ્પ કરે છે, ત્યારે તેમને અધિક તમિ અથવા તદ્વરતુવિપક્ષ
રિહિતુ જ્ઞાન થાય છે આમ જેનાથી ઉડે ઉતરી પોતાના સંકલ્પનું પોતાને જ ફળ મળતું
અનુભવાય છે, તેણે તો જાણે કદી જ શિવા કરવાની નથી બહારની ક્રિયા કરતાં અનંત શુદ્ધ
અધિક ફળ તે પ્રકાશે છે.

પણ જેમનામાં તેથી કશું નથી, જેમને પોતાના નેકલ્પથી પોતાને જ કદાચ યુક્ત
મુખ, તમિ, આનંદ, શાન્તિનું જ્ઞાન થતું નથી તેવાં પોતાના સંકલ્પને મંદ બળવાળા સમગ્ર
તેમણે બીજાને આશ્રય કરતી જ છે જેમનાથી એમને એમ ન ચાલે તેમણે લાકડીને કે
પારકોને દેઈ લેવાની આત્મ રહે છે, અને એ વાળી રાજવા રહે તે સરલિયા છે રાત વિનમને

કાંતના મોકામની અને દુર્ભાગ નેત્રોત્તરને અગામી જરૂર છે, તેમ જોએ પોતાના સંસ્કરણે
મધ્યમાપાર મધ કરી શકતા નથી, તેમને અન્યના સાધામ્યની અપેક્ષા છે

જનને ભક્તિભાવે, શુદ્ધગતવૃત્તિ સદાય થકેલા,

વિના સાહાયે તો, કહી શક ન શકેથી લકેવા,

શુદ્ધ શક્તિ આપી પછી કમથી સ્વાર્થન હા કે,

પછી વિષે તે તો, બહુ જનતણે શ્રેય કરી ને.

પૂર્વે બ્રાહ્મણો સંસ્કૃત વહન કરવામાં મગર્ય દતા આપણી ઇચ્છા તેમને નિવેદન કરવાથી,
તાન મારતરને આપણા શબ્દો કહેતા, તે પોતે જાતા હોય થી એ શબ્દોને તાર્કિકથી ગમે ત્યાં
મોકલી આપે છે, તેમ મોકલી આપતા તેમને-બ્રહ્મણોને-મધ્યમા, પશ્યન્તી અને પશ્યથી બેલાતા
આવડતું હતું, અને તેથી તે તત્કાળ આપણો સંસ્કૃત પિતૃગેને અથવા તે અભિમાની બધા હોય
ત્યાં તેને પહેલાથી શકતા અને મારે જ પૂર્વે પણ ભાદગા ઉત્તમ બ્રાહ્મણોને મોલાવવાનો આમક
શાસ્ત્રે કથી છે

જેમની જ્ઞાતિ સદમ વસ્તુસાથે રવત, સર્વધર્મથી યજ્ઞ શાસ્ત્રી નથી, તેમને જાણ પદાર્થના
આસન્નતાની જરૂર રહે છે જાણને કોઈ પદાર્થનું જ્ઞાન કરાવતું હોય છે, તે તેને ચિત્તથી કરાવતાં
મુલ વસ્તુનું જ્ઞાન મદ્યથી કરવામાં સુગમતા પડે છે. તેમ પિડ, ચટઆદિ બાદ્ય વિષિ તે મૂલ
વસ્તુનું ઉપલક્ષક ચિત્ત છે એથી તેમા દિશ્યમતિ મનુષ્યોને આત્મિક રિધર કરવાનું અધિક
સુમમપણે નવી શકે છે.

(અપૂર્ણ)

શ્રી મુદ્દેય.

શ્રીરૂપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવ — ૧૮ મો મહોત્સવ.

આ પરમ પુણ્યપ્રદ પ્રસન્ન નિકટ આવશે જાપ છે અનુકૂલ જામીનમાંથી ઉપયોગી વનરપતિ
હમે જ છે, તેમ અનેક સત્સંગારી હૃદયમાંથી, હામની વિભવ રિયતિમાં, આગામી મહોત્સવ
પાનત કરવાનો નિર્ણય તથા તે સંબંધી કષ્ટક દર્શાવવાનો યોગ આવે છે

આ મહોત્સવ મંતવ ૧૮૯૪ના કાલિક કૃષ્ણ પ્રતિપદા, શુક્રવાર તા. ૧૬-૧૧-૨૩ નાં
પુરુષ દિને થીવિષ્ણુવ—ઉદ્યાનમાં પાસન કરવામાં આવશે

પ્રતિપદા આ સંબંધી અનેક રમજરી આર્થિક રચનાનો આરબ આજથી થઈ જતો.
થી શુદ્ધેવ મુર્ચનો નિર્વ્યવસ્થિતિ જાણ કરે, મનરકારને જાણવાર વૃત્તન કાપમાં મોનવા આગા
કરે, સર્વ કોઈ આન હથી, ઉપ સધી તેમાં બગે—એ સર્વ આ સમયે રવમવત થઈ ગયું.

ત્યાં હોય ત્યાં પ્રમલ ચન્દ્ર હોય ત્યાં આગા તેમ જ્યાં મુરદેવ પ્રકટ હોય ત્યાં અપૂર્ણ
આનન્દ, ઉત્સાહ, નૃતનના કતવ્યમનુષ્ઠિતિ બ્રહ્માતા, દાર્શન્ય મુર્ચના કેન્દ્રરૂપ, પ્રાણરૂપ
શ્રી મુદ્દેયરૂપે દતા. તેઓનીના અદર્શનના માથે જ આનન્દ વગેરે જાઈ ગયા હોય એમ થણા
પાસને અનુભવ થાય છે એક પ્રકારના મુદ અવસ્થા રહેતી હેય એવું જાણે છે. મુદ્દેયરૂપે

મહોત્સવ નિઠર આવતા થી કરતુ તેનો વિચાર પ્રકટયો એમા ને કાઢ કરવાનુ સુચન તેવું સ્વરૂપ નીચે આપ્યું છે તેમા પોતાનો સ્વયમ્ સમજી સહ કાઢ આમહમી બાજે અને એ રીતે શી ગુરુદેવનું આજ્ઞા રમરમ્ય કરે

આ નમચે પારિતોષિક યોજના પ્રકટ થતી હતી તેમા લેખો, કાવ્યો વગેરે સાહિત્ય લખાવું અને શી વિશ્વવધ—ઉદ્યાનમાં પશુ આસન, વ્યાખ્યાનઆદિ કરાવવામાં આવતું હતું. આ વર્ષે આ ઉપવસા એ યોજના ખપ રાખી છે, પરંતુ આપણા કલ્યાણમાટે કાઢ પશુ કર્તવ્ય કરતુ એવો નિશ્ચય યત્નથી કેટલીક યોજના પ્રકટ કરવામાં આવે છે તેમાં સર્વ કાઢ બની રહે છે

ઉત્સવપૂર્વનું ધર્મકૃત્ય,

કાર્તિક શુકલ વતીયાથી પચમીસુધી તથા દ્વિતીયા થી કામિનીસુરજીના ચતુર્થે અથવા કરમાં ધર્મકૃતિના આવેલા આખ્યાનની કથા કરવી

કરમાં અનુકૂલ પડે ત્યાં એક રથાન નક્કી કરી તેને સ્વચ્છ, સુન્દર તથા પવિત્ર બનાવી તેમાં એક અમન રમી શી કાષ્ઠપ્રતિમા સ્થાપવી વિધિપૂર્વક ધૂપ, દીપ નૈવેદ્ય આદિ ધ્યોપચારથી પૂજન કરતુ અન્યપૂજન કરી તે ઉપર પુષ્પ ચઢાવવાં શી કદિને નમસ્કાર કરી કથાના આગભમા શી ગુરુદેવનું સમગ્ર ઐશ્વર્ય અને મહત્ત્વ વિશૂતિસહ આનંસ આવાહન કરતુ આનંસ પૂજન કરો નીચેનું પદ ભાવપૂર્વક શાન્તિથા માત્ર એક મનુષ્યે જ તે માતું સર્વેએ એ પદના કાવને હૃદયમા જાગ્રત રાખી શાન્તિથી ભવશુ કરતાં શુભિ છંદમાં સ્થાપી પ્રાર્થનામય રાખવી —

પદ (કથા કથા અનુભવીયું મેં—એ સ્વયં)

પ્રભુ હું આવાહન ફરિ આજ
વિવિધ વિશૂતિસએ રાખી, વળી નિજ સકિતકાશે
વિનતિ સ્વીકારી, નાચ ! પધારી, ધૂંડા કર મુજ આથે,—
ચરીર ને આ ગૃહ જને હું કહું છુ માર મારે,
મા ચરણે કરાવવાને, આજે મે નિર્ધાર્યું,—
હિન્દુધર્મિય આપ પ્રજુને, યોગ્ય ન એમા કાંઈ
તો પશુ મુજ કમજા વસાવતાં, નાચ ! પધારો આહી,—
પ્રેમવડે નિજ મરણકમલને, ફેરવતા પ્રજા ! ન્યા ન્યા
પૂર્ણ અલોકિતતાનો પરિમલ, પ્રસરી રહીને ત્યાં ત્યા —
ને રથળ દીપક ડહડે તે રમણ, પ્રકાશધમી હથાયે
આપ પધારો તે રથળ દિવ્યતા, અનાયાસ થઈ જાયે —
ગમરમુવડે કદી, કીર્તનથી કદી પત્તેવન કરી પ્રોતે
આપ પ્રજુને પ્રસન્ન કરવા, પત્ત કરીશ નુ નિત્યે —

પૂજનથી કદી, બોધશ્રવણથી, કદી અનુચરભાવે
આપ પ્રભુને મેલીશ—હુ કદી, સમ્પપણુને હાવે,—
અર્ચન કરી, કદી વન્દન કરી, કદી, કદી સમર્પણભક્તિ,
અનન્ય ભાવ થઈ કદી મુજને, કદીશ ન નધારી વ્યક્તિ,—
જે વિધિથી પ્રભુ પ્રસન્ન થશે, મેલીશ તે વિધિને હું,
અથવા આ વિધિથી જો શીઝશે, મદીશ તો તેને હું,—
જે રીતે કહેશે તે રીતે, મેચ કરીશ તમારી,
રતીકારી લેજો તે નમસ્કરિ પ્રભુ, મુજ ગૃહ આ પધારી,—

(શ્રી મહાપરિવ્રજેશ્વરી—૨૬)

પદ પૂર્ણ થતાં શ્રી મહાપરિવ્રજેશ્વરી જગ્ન ભોળાવી નમરકાર કરી કથાનો આરંભ કરવો.
આપણા ઇશ્વરભક્તિને આમ જગ્ન કરવું આપણે અમન નહીં કરી તે જ અમરે જગ્ન દિવસ કથા કરવી.
આ વચ્ચે રવા પછી સર્વને અન્ન કરવું તથા પ્રસાદ આપવો, નિત્ય આ વિધિ થતો જોઈએ
કથાની સમાપ્તિએ પાંચ મીનીટ હારિ ઓ મી વન કરી.

ધનસેવકશીથી ૫ થઈ મુખી નિત્ય પ્રાત ઢાંચે આ કલગુરવ નમ ની બાર માળા ફેરવી,
અને સાપડાને અથવા જે સમય અનુકૂળ હોય તે સમયે અર્ચા કરાઈ સારાં ભાવથી શરૂતિઓ
ફોર્મનો અર્ચા સર્વેએ આરે મળીને આવા.

પ્રત્યેકે, અને તો ધર્મના સોટના દીવાડાં કરી તેમાં થી પૂરી પ્રમાણ સાથે પાંચ દીપક, છટ્ટું
પૂજનશ્યાનમાં પ્રકટાવવાને, પોનાની સાથે અવ લેતા આવવા, તેમજ આરતી પછી પ્રસાદ
પ્રસવશનિમિત્ત અણુના સોટનું ડાહ પાણી ભીતવું મિટ નેવેથ થયાકાલિ ભાવનું

સામુદાયિક વિભાગ,

(૧) શ્રી પરિવ્રજા મળ સર્વે પોતે અનુભવેલા ડાહ પ્રમય અવિરતર લખી મોકલવો, અથવા
ડાહ વિષય સંબંધમાં ઉપયોગી ચર્ચા થઇ હોય તો પોતે આ આ પ્રશ્ન પૂછવા, તે સમયે
ડાહ ડાહ દાહર હતા વગેરે ઉપયોગી સર્વ માળતો વિતાવથી જખાવવી

(૨) શ્રી શુભે વેળે મું અમણ, અને સુ અમણ નહોણ તે જખખવવું

(૩) પદર લીંચી પ્રભુપ્રાપ્તના લખવી

(૪) નિયેતી શર્માસંવક્રોતિ વાનની દેશી લીંચી જે નેના લપરથી પ્રથમતી મળ કરીએ લખો
એ અથવા જણુ હંદર્મા

‘ એવા મીમુએન્દ્રાથય જે આપું’ પ્રજામાન્દરલિ ’

(૫) બાપોએ નિત્ય પ્રાત ઢાંચે ‘ તમે જાનકા લખવાન હો ’ એ મીર્તન આણુ. તમા
મુખપાડ કરવું ધનસેવકશીથી ૫ થઈ મુખીમાં ૫ આ ફોર્મ આલેલો પ્રમુખપાડ કરી
હો એવું વડિયોએ કમવવા આમદ મેરવો

(૬) ' સેવના મિદિ ' સવાદમાંથી સુંદર અર્થને જણાવનાર ૫૦ સહવાક્યો લખી મોકલવા
(૧૭) દૂતન વા ૫૨૨૫૨ ૫૬૨ સુંદર વાક્યો લખવાનું શ્રી શુદેવે જણાવ્યું હતું તે જ પ્રમાણે
આ દૂતન વર્ષે ૫૨૨૫૨ ૫૬૨ વાક્યો લખવા અને તેની એક નકલ અન્ન મોકલી આપવી
આ લેખો કાર્તિક શુક્ર એમરશી સુધીમાં અન્ન મોકલી આપવા

પ્રિય જનુઓ ! નરેનો ! આવા સ્વધર્મસાધક કાર્યો કરવા તત્પર થાઓ આવશ્યક
કર્તવ્ય સ્વીકારીને આમદ પ્રકરણે

પરમ પુત્ર્ય શ્રી શુદેવે આપણા કલ્યાણમાટે અને પ્રકારના માર્ગો દર્શાવ્યા છે આપણી-
આથે સાધનપ્રયોગોમાં જોડાઈને આપણા ઉત્સાહને ટકાવ્યો છે, સત્સંસ્કારને ખીલાવ્યા છે
આ સર્વ તેઓશ્રીની અવિદ્યમાનતામાં વિસ્મરણનું નથી, પરંતુ તેઓશ્રીની અધિક પ્રસન્નતા
મેળવવા એ જ સાધનક્રમેને પુનઃ પુનઃ સાધવા તત્પર જનુ જોડાએ

સત્પુરુષો તો માત્ર દિશા દર્શાવે તે લક્ષ્ય રમાને પહોંચવું એ લાઘવનું કર્તવ્ય છે આવા
સત્કાર્યો આપણે પૂર્વવત્ યથાશક્તિ કરીશું ત્યારે જ સમગ્રશે કે હૃદયોએ સ્થાપેલા સંસ્કારની જાપ
આપણે આપણા અન્તરૂમાં ફેટલી ડૂકી પાડી છે જો એમાં શિયલતા પ્રકટે તો જાણવું કે આપણે
એ વિચારોને માત્ર ઉપર ઉપરથી જ જા પા છે આપણે તો શ્રી કૃષ્ણપરમાત્મા આપણા
અન્તરૂમાં મંમીપ જ છે અને મન કંઈ મદલ કરે છે, એવી વલ્લભી આ કર્તવ્યમાં બને
તેમણે વેગપૂર્વક લાગવા નિષ્ઠા સેરવો થરે છે

આ દૈવી માસમાં વિવિધ સ્થળનિવાસી આવકજનુઓ શ્રી કૃષ્ણનિમિત્ત વિવિધ સત્ક્રિયાઓ
કરી રહ્યા છે, અતઃ તે તેમના મનના અભ્યાસમાં અત્યંત ઉપકારક ધરો એ નિ સંશય છે કલ્યાણની
અભિરુદ્ધિ ઠગનાર શ્રી ઉપેન્દ્રજી તીમદોત્તમવર્મા બ મ લેવા સર્વ આગ્રહ ધરી આવજો, સત્કાર્યને
સાધ્યો અને જીવનમાં પુણ્યપાટને રજાને

સંપને પુ ! પુનઃ પ્રાર્થના કે ધર્મકૃત્ય વર્તે કરવા અત્યંત આમદ અને ઉત્સાહ થઈ

પરમ પૂજ્ય શ્રીમાજીશ્રીના ઉત્તરાર્ચનપ્રસંગે અપાયેલી

પ્રણામોજ્જલી.

(અનુસન્ધા ૧ ગતા ૨૨ ના પૃષ્ઠ ૧૧૬ થી)

જેવી રીતે શ્રીચંદુબહેને માજીશ્રીની અમામાગ્ય મેલા કરો છે તેવી જ રીતે બીજે ન જો
આપણા સાધકજનુ ધીભાષણમાત્રની મેલા છે, એવા મારી આતરી યજ્ઞ ચૂકી છે અનેક
વર્ષોથી હું જોતો આવ્યો છું કે ભાષણમાત્રનું નિત્યનું નન છે કે ગમે તેવું મોડું થયું હોય
તોપણ આપણા માજીશ્રીના તથા ભગવાનજીનું પૂજન આ વિના જોગ્ય કરવું નહિ આશ્ચર્ય
તો એ છે કે આ મન તેમને ઉજવ નવોના લીલા વિમલતા અદર્શનકાને પણ જુએને નેતુ માત્ર
મનુ છે એ ભાષ્ય પછ નન મ ! અતઃ પાયા તેમજ અનેક પ્રકારના ભોગે માજીશ્રીની સાચી
મેલા કરી છ અને માજીશ્રીના પરમ કૃપાના તથા મ પૂર્ણ વિશ્વાસના ખાત નાવા આ મુશ્કારી
થવા છે એટલું જ નહિ પણ માજીશ્રીએ તેમને પોતાના પુનવત્ જ મા મા લીલા છે

સામુદાયિક વિભાગ—આજ.

[લેખક : હરિલાલ ચુડ કામળાવાળા—વડોદરા]

વિશ્વની એક જોવી અવિનાશી વસ્તુ છે કે જેને જગત્ રાજ વધાવે છે. અતિ મહત્વની ચીજ માત્ર એક જ છે કે જેમાં સર્વ કલ્પ્ય થયે બધા છે. કોઈનું પતન થાય છે, તો મોઢું ઉત્તમણ થાય છે, તે પણ એક જોવા પગધંથી થાય છે કે તે સંભારતી મિલિવાળી વસ્તુ છે.

આ વસ્તુ જેને જોવ મ છે—અનુભવાય છે, એક કોઈ તેમાં લીન થાય છે. અને તે વસ્તુ “ આજ ” છે વિશ્વના સર્ગનીથી તે પ્રવય સુધી “ આજ ” અખંડ રહેશે.

કલ્પવૃક્ષે કાચ, સાધનનો સમય—પ્રગતિની પણ આજ છે, આજનો ઉપયોગ તમામ પ્રાણી-માત્ર કરે છે. કોઈ તેના ઉપયોગથી સુખ પ્રાપ્ત કરે છે તો કોઈ દુઃખને નશામાં મેળવી રુદન કરે છે.

વિશ્વમાં ચેતન પ્રસારનાર સૂર્ય, રાત્રિના પ્રધાનત સમયમાં સુષ્ણ રેડનાર ચન્દ્ર પણ આજનો ઉપયોગ કરી જગત્ના પ્રાણી પોતે છે. વાયુ, નેજ, અગ્નિ પ્રત્યાદિ પણ આજના ઉપયોગરો વિશ્વનું સંસ્થાણ કરે છે.

મનહર ઉપાનની રમ્ય પુષ્પકલિઓ પણ આજના ઉપયોગથી પ્રકલ્પ થઈ જીવન મોંઠે મોંઠે કરી મૂકે છે, જ્યારે કોઈક કલિઓ કમઝલ ધરણીઉપર રોજાય છે.

સમગ્ર વિશ્વનું અસ્તિત્વ, આનન્દ, ઉત્થાનિત, શાન્તિ, અને સિદ્ધિ આજના છે. આજને માધી સેનાર સર્વ મિલિને દરતામલકવત કરી લે છે.

મોઢી બનુલિએ પોત આપ્યો, બચ્ચાન પુરે ત્યાજ સાખો, લગીરથે મંગાનું અતરણ કરાવ્યું, સાવિત્રીએ સત્યાનાનું અતર પ્રાપ્ત કર્યું, તે આજના સમયમાં જ.

માનવ, પ્રાણી આદિની એક છે વિશ્વની પ્રત્યેક વસ્તુની એક છે. પરંતુ આજ એ તો એક અલોક વસ્તુ છે.

જેને જીવન ફાતાર કરતુ દોષ, જેને જીવનમાં સત્સુખની પ્રાપ્તિ કરવી હોય, જેને મનુષ્યપ્રાણી રેવ થતું હોય, જેને જીવ મઠી શિવ જનનુ દોષ તેને આજને સિદ્ધ કરવાની આવશ્યકતા છે.

આજની અસિદ્ધિ એ તમામ જીવનની અસિદ્ધિ છે.

આજ નો પૂર્ણ જાણ સેવા મનુષ્ય જન્મસિદ્ધિ દેકે મળાવે છે, મનુષ્ય સર્વ શક્તિ ધરાવે છે, મનુષ્ય સર્વ જન મતાવે છે આજ પોતાનું સર્વસ્વ જુદાવડા તેનાર છે, પરંતુ એવો કોઈ વિરલ આજને મળતો નથી.

આજની પાસે અપુત્ર વેળવ, અચન શક્તિ, અપરિમિત જ્ઞાન, સમગ્ર વિશ્વને આપવા જોઈતુ છે. આજને સિદ્ધ કરે છે તે આજપાસેથી સર્વ કાર્ષ પામે છે.

ઈશ્વરનો ખોજો આજ છે. કપતર, તેમજ ચિન્તામણિ એ આજ છે.

પરમત્યાને ઝીજખરા, ઇશને પામરા, બચ્ચાનને વરા કરવાનો આજ એ એક જ સ્ટેન્ડર્ડ લાઘમ છે, પ્રેમ, પ્રદક્ષા, તરસિદ્ધ મરેતો, મીઠાગાદિએ આજને સાધી લઈ પરમાત્માઉપર ગિરમ મેજશ્યો છે.

“ આજની ધડી તે રળીયામણી ”—આ વાક્ય અનુભવસિદ્ધ છે. જીવનની તમામ આજ આપણે ગુમારી દીધી છે, જનિ દજ આપણા દાયખા આજ છે. જ્યારે ધારીએ ત્યારે આજને પધાય સાધી શકીએ.

“ આજ કરી હો, આજ કરી હો, કલ્પવૃક્ષે કરી હો આજ ”—એ ઉપદેશને ઉદયમાં લદ, રથાને રથાથી આજને અમુલ્ય સમજી, જીવનની ગાડી રહેલી આજમાં મો સદ્યશરૂપાથી આપણે પરમામાને સાધી લઈએ, એ અમુલ્ય ધૈર્ય આપણે સિદ્ધ થાય એવી થી જીવનને પ્રાદખ્યામદ વિરમું છું.

શ્રેયરસાધક

‘ શ્રેયસ્સાધક નિઃ નિત્યસન્દેશ :

“ જીવન ધર્મ ”

એરો

માનવ જીવનની સર્વોચ્ચતા.

॥ ૐ શ્રી ॥

જાણી ૪ અંક ૧૯૩
૫. ૧૯૬૩, કલિદ યુગ ૩
સાપ્તમ્ય
વા. ૧ : ૧૧ : ૧૯૬૩

પ્રગટનદાર :
અમદાવાદ, આરિયમંદિર
વડોદરા.

વાર્ષિક લગભગ—
દિનખર્ચ : રૂ. ૧-૦-૦
દિનલગ્ન : ૧૫ સિવિલ

શ્રી આરિયમંદિર :
નિવાસિને કમળા મુકા-
પામ્ય કરવા.
જાન દેવાપામ્ય કરવા
સદાચ કરવાપામ્ય કરવા.
નિવાસીને કરવા આપ-
નાય કરવા.
નિવાસીમાં આરિયમંદિર
મળી કરવા.

સ્વદા વડોદરા.
આ પત્રકોદારી મંદિરની
મિ. શેલ, રાવપુત્રા; આ
કાર્યની જવાબદારી વડોદરામાં
જાણીતા દાસરાજ પટેલ,
શ્રી મેનરસાધકનું તરફથી
પ્રકાશ :

મેરિ-દલાલ મંદિર રિવેરી
મંદિર જાણી અને પ્રાપ્તકે
લી વિષય-ગુણ,
વડોદરા, એ રમરેણ પ્રસિદ્ધ
પત્ર, વા. ૧ ૧૧ - ૧૯૬૩

નૂતન વર્ષનું કર્તવ્ય.

નવીન વર્ષમાં શુદ્ધ સદ્વિચારબલે આ
સંસારના મોહના વેગને શિથિલ કરતા, ઈશ્વર-
ચિન્તાનદ્વારા અધિક સુખ, શાન્તિ અનુભવતા
સુખરૂપ રહેશો. આખરે જગત્ તે જગત્-
જનારી વરસુ જ છે, તેથી એનાથી આપણે
કે આપણાથી જો કોઈ કાળે અળગી થનાર
છે. આથી અખંડ, સુખ આપનાર પરમાત્મ-
સ્મરણુ સેવતા અધિક અધિક આનંદ,
શાન્તિ તથા તૃપ્તિને અનુભવો.

શ્રી ગુરુદેવ.

પ્રાર્થના.

ભગવન્ ! આજના નૂતન વર્ષના આરંભક દિવસે આપની પુનિત ચરણોમાં માનસિક પૂજન-અર્ચન વિધિથી સાધ્વી પ્રણામ આપું છું.

પ્રભો ! મારા સુલ નેત્રો આપની પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવા આજ ભાગલાથી યત્ન નથી; છતાં મારી સદૃશ દષ્ટિ આપને જ નિદાણી રહી છે-એટલું પણ પ્રભુ ! સ્મરણ પ્રકટ રહે છે તે મારું સદ્ભાવ્ય, આપની અમી દષ્ટિ.

પરમાત્મન્ ! હું જન્મતિ, અનેક દોષોથી બરેલી, કમલે ને પમલે બૂલો કરતી, આપની આરાધોને ન અનુસરતી, ક્ષુધામાં પથારાપ કરતી, કાલકેષ કર્પોનાં ચિન્તન કરતી, છતાં વદાલા ગુરુદેવ ! હૃદયથી આપને અજાત કષો નથી. અસા ગુરુદેવ ! મોઝ પણ પ્રભારની આપની સેવા યજ રહી નથી, મનની-પ્રાણની ચંચળતાએ મને આમથી તેમ ખૂટ બટકાવી છે, પરન્તુ વળી વળી ત્વિ પાછો આપ ચરણોમાં જ સમતી. મને આવી જાણના છતાં પણ, અપારે ત્યારે મેં આપની મારાપત્તી મીઠી દષ્ટિ જ નિદાણી છે. પ્રભો ! આપની કેવી કૃપા !

આપની અમલ વચને કીર્તનદ્વારા, સદ્ભોષાશ્રવણદ્વારા (મારા હૃદયમાં એટલાં સંચોદિત હૃતરી મપા છે કે તે વચનોએ) મને અનેક પ્રતિકૂલ સંભોગમાં મારા નમણ પડી જતા મનને પ્રેત્સાદન આપું છે, વિવિધ ખડામાં પડતાં રહી છે. મારામાં ધણીએ ખરાબ દોષો છતાં, કૃપા ભાવના પ્રકટારી છે. હું હું સંભારું !

પરમાત્મન્ ! કેવું પણ સાધન ન કરતી દોષા છતાં, એવી કૃપા રાખતા તેવી જ, કૃપા અર્પક રાખતો.

પ્રભો ! મારામાં સાધન કરવાનું જલ પ્રકટાવે-મારામાં ચૈતન્ય, ઉત્સાહ, આનન્દ જગારો-મારી સર્વ પ્રકારની અસાન્નિ હરે કરી, અનેક યથેલા ચતા દોષોની ક્ષમા આપે.

ભગવન્ ! મને ન બૂલરીય, આપમાં મારી જલ, શ્રેષ્ઠ, બકિત ઉત્તરેતર વધુ ને વધુ પ્રકરે. આપનું દિવ્ય સ્વરૂપ મારા હૃદયમાં કંમેશ નામવરદો. મારામાં એટલું એટલું અકમ છે, તે સર્વને વિલાવી દો. એ જ આજની પુનઃ પુન અર્ચના.

મં. શુભલેન.

x x x x x x

મપા અંકમાં દર્શાવેલી સત્ક્રિયા સર્વેએ સાધી હશે જ. છતાં કોઇને અંક મોડો મળ્યો હોય તો દહ પણ તે કાશંકમ આરંભીને પ્રતિપદાસુધીમાં પૂર્ણ કરે. ઓગતને મોઝ પ્રતિમંધ આળો દોષ તો તે હવે પછી ગમે તે અનુકૂલ દિવસોમાં કયા તરેર દરે. મહોત્સવ નિકટ નિકટ આવે છે બન્ધુભિ-નહેનો ! પૂર્વે અવતા હતા તેમ હાલપણ આવશે. કુકુળીવર્મને સાધે સાનને. અને પુણ્ય કર્તવ્યને ચુકરો નહિ.

શ્રીરેન્દ્રમયતોમહોત્સવસંબંધી.

મયા રરમા અંકના '૫૪ ૧૭૩ ઉપર
સામુદાયિક વિદ્યાભાગના ક્રમાંક (૫) માં
જાણીએ નિત્ય પ્રાતાઃકાલે આવતું કીર્તન સુચયું
છે, તે કીર્તન સામાં 'છપયું' છે તે જાણવતું
રહી ગયું હતું. તે હાલ અત્ર પ્રકટ કરવામાં
આવે છે. તેથી હાલ જાણીએ કીર્તન
શુભપાદ ન સયું હોય તે હવે જાણીએ આરંભી
પ્રતિપદાસુધીમાં કીર્તન કરે.

પદ. (પ્રિયતમ પ્રભુ કરીએ એ લખ.)

તમે જાણકાર બનવાનું હો,	
જાણકાર જાણકારના હો;	તમે.
સિદ્ધિપ્રાપ્તિ આશિષ દેશમાં,	
આપ ઉદાર મદાનું હો;	તમે.
વિધાને ભવનીત કરનારા તમે,	
પ્રદક્ષાનું અસખ રચાનું હો;	તમે.
દાષી ક્રુવને જાવિચલ ક્રુપાદ,	
એવા કહેવાવાનું હો;	તમે.
માકડને વિદ્યાપુષ્પ દેવાના,	
એકે તમે જાણવાનું હો;	તમે.
જનકસિંહસને અપાવકને,	
ચલાવનાર સોપાન હો;	તમે.
જાણકને મદા પદ દેવાના,	
આપ તે જન સુસતાન હો;	તમે.
ઉપેન્દ્રપ્રજા જાણકના અલક,	
પાલક દયાનિધાન હો;	તમે.

સમાચાર.

નૂતન વર્ષના આરંભના શુભ દિને શ્રી
વિશ્વવંશ-ઉપાનમાં કાર્યક્રમ ચોજવામાં આવ્યો
હતો. શિક્ષણ દિવસના ઉજવણી સ્થાનમાં
સન્દર-મંડપ રચી એ મધ્યે જામ રૂપાણી શુભ-
દેવની પ્રતિમા પધરાવવામાં આવી હતી. તેની
સમીપમાં સુન્દર રમિંગી પૂરી તેમાં પ્રજ્વલિ
બીજો રચવામાં આવ્યા હતા. તત્પ વામના
સુધીમાં આશરે ૭૫ બાળિકા તથા બહેનો એકત્ર
થઈ હતા. આશરે ૬૦૦૦ ભક્તિપ્રેમી પૂજ્ય
કીર્તનો વાદિતસદ બાવપૂર્વક ગવાઈ હતા અને
તેથી વાતાવરણ, ભક્તિના સંસ્કારોથી છપયું
હતું. કીર્તનો પૂજ્ય થયા પછી પૂજન તથા
આરતી વગેરેનો વિધિ થયો હતો. તે પૂજ્ય થયા
પછી શ્રી મણીભાઈ શેઠને ઉપદેશપત્રને આપ-
કાક વિવેચન કર્યા પછી પૂજન મદામાવારરૂપ
દેવીશ્રીએ નૂતન વર્ષારંભના સન્દેશને લખેલો
સેખ સરને વાંચી મારણ કરાવ્યો હતો. ત્યારપછી
જામ રૂપાણી શુભદેવનો "નૂતન વર્ષ" નો સેખ
પૂર્વના "સેખસાધક" અંકમાંથી લાઘ મી
જિલ્લાભાષ્યે સ્પષ્ટ અને સુન્દર રીતે વાંચી
સંભળાવ્યો હતો. આ સેખ જરૂર કરી સર્
આવતા પ્રશ્નન થયા હતા અને પૂજન શુભદેવની
અપૂર્વ અને રસમયી ભેષિનીના શુભ કંઠે
સ્તુતિ વચનો ઉચ્ચારતા ધાર્મિકમની પૂર્ણકૃતિ
કરી હતી.

હૂંઈ વિજ્ઞાને નમ્ર, મંત્ર સખવાનું જાણ્યું
હવે અને તે, પ્રમાણમાં કેટલાક બંધુ-બહેનો-
તરફથી સખાઈ આવ્યા છે, પરંતુ હજી જેગણે
પુરા ન સખ્યા હોય તે પણ પુનઃ સખવાનો
આગ્રહ કરે અને પ્રતિપક્ષપૂર્થી નેટલા
સખાયા હોય તેટલા સાથે લાવવા કૃપા કરે. શ્રી
હજી પરમાત્માનું મન્દિર રચાય ત્યારે જો મંત્ર
શ્રી હજીને સમર્પણ કરવાના છે, માટે સહિત્રોષ
આ પ્રપૂજ કાર્ય કરવાને ઉત્સાહ તથા વેગ કરે.

સવાજીમ સંબંધી: ધીમે ધીમે સવા-
જીમ આવડું જાય છે, તેથી જાંઠે વી. પી.
કરવાનું દાસ નંદ શામ્બુ છે. જેમને મોકલ-
વાનું જાણી દોષ તે ઉત્સવ ઉપર જરૂર લેતા આવે
આપવા ત્યાં શુધીમાં મોકલી આપવા કૃપા કરે.

શ્રી શુક્રેવળા કમ્પેલા પત્રો મોકલવા બે
ત્રણ વાર જણાવવામાં આવ્યું છે. ધર્મ પત્રો
આવી ગયા છે, અને તેથી શ્રી હજીનું મહત્તી
પત્રના મન્યના મુદ્દલકાવનો આરંભ પણ ચાલુ
ભૂકો છે. એટલે જેમણે પત્રો ન મોકલાવ્યા
હોય તે હવે સત્વર મોકલી આપવા કૃપા કરે કે
જેથી તેનો સમાવેશ મન્યમાં થયો રહી જવા
પામે નહિ. કદાચ પત્રો નહિ જડતાં હોય તો
શોધી કાઢવાનો પરિશ્રમ લેવા કૃપા મવી.

અન્યથ મંડો શ્રી વિશ્વવંશ-ઉદ્ધાતમાં
ધનત્રયોદશીએ શ્રી વિશ્વવંશ-જપમ્લીનું
પાલન કર્યું. સમગ્ર સહિત્ર મનુષ્યોના સમુદાય
એકત્ર થયો હતો. શાન્તિથી કલાક કીર્તન કરી,
પરમ પૂજ્ય શ્રી શુક્રેવળો, દિવ્ય કમ્પેના
આતિ સુંદર લેખ વાંચી, શ્રી વિશ્વવંશના
ત્રમરશુચિન્તનમાં સર્વ લીન થતાં પ્રાપ્ત
કર્તવ્યની સમાપ્તિ કરી હતી.

પૂર્વવત્ હર રવિવારે સાંજના કીર્તન,
આરતી વગેરે કાર્યક્રમ નિમમિત રીતે ચાલે છે.
પ્રતિમાસની ઇડની પુણ્યતિથિએ પ્રાત કાલે
કીર્તન, આરતી વગેરે કરવામાં આવે છે. અને
સાંજકાલે બે કલાક કીર્તન કરી સાધકસમુદાય
ચોતાનું શ્રેષ્ઠ સાધતા રહે છે.

ઉમરેમંડો પછી આ સતિષા ઉત્તમ
રીતે સાધી છે અને સાધે છે. હૂંઈ વિજ્ઞાને નમ્ર.
મંત્રનું ચોવીસ કલાકનું જપમાનુષ્ઠાન, બે ત્રણ
વખત આ પુણ્ય દિવસે કર્યું છે. અર્ચન, દીપ-
પણ શાખવામાં આવે છે. શ્રી ધીરશાખને જો
નિમિત્ત ચોતાને ત્યાં પ્રદાનોજન કરાવ્યું હતું.
નવરાત્રિના દિવસોમાં પણ આ મંડો સવિશેષ
કિંચ સાધી હતી હજીમાં નવરાત્રિમાં કંઈ કંઈ
વિધિ જણાવતા હતા તે પ્રમાણે નિમ્ન વ્રતન
ક્રમ રાખી કીર્તન, પ્રાર્થના, ધૂન કરતા, કાન
પણ ચચાસક્રિત કરતા, સ્વર્તન ઉત્સાહ પ્રકટાવી
નવ દિવસોનો વિધિ સુંદર રીતે કર્યો હતો.

આ પત્રનું મુદ્દલકામ વખાંરે સાઈ ચાચ જો હેતુથી છાંયખાનાનો દેરકાર
કરવો પડ્યાથી તેમ જ લીધાસવીના તહેવારોમાં લાગણાગટ ત્રણ દિવસ ગ્રેસ અંધ
રહેવાથી માત્ર એક દિવસ નેટલા અલ્પ સમયમાં આવડેલા તથા અંધ સુકેલીથી જહાર
પાલી શકાયો છે. વળી આગામી ઉત્સવના કાર્યક્રમના અંગે હાલ વિશેષ સાકાશ્ય થતું
હોવાથી હવે પછીના બે અઠો અતિપદકાંડ પર સામટા આપવામાં આવશે.

શ્રેયસ્સાધક

‘શ્રેયસ્સાધક’ નો નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ધોર”

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

॥ ૐ શ્રી ॥

શ્રાદ્ધની આવશ્યકતા.

(અનુસંધાન ગ્રંથોંક ૨૨ ના પૃષ્ઠ ૧૦૧ થી.)

આન્તર એકામતાવિન્યાના મનુષ્યને બહાર રહ્યા પડ્યાનો અણુક પ્રકારની રચના કરી દેાય છે તે તેમાંથી કલ્પનાવડે, સજ્જા-વડે, તે પોતાનામાં તદ્દ વસ્તુવિષયક મૂલ્ય લક્ષ્યને વિશેષ ઉપરિચિત્ત કરી ધો છે. તેની કલ્પનાકક્ષિતને આલંબન મળે છે, તેની સજ્જાને ઉત્તરોત્તર કમથી નવીન પંથમાં ચલાવી સદાચ મળે છે. તેમ જ તે મમથે બોલેલા પવિત્ર અક્ષરો પોતાની કક્ષિતવડે વજ્રમાનના હાલની શુદ્ધિ અને એકામતા સાધી શકે છે. આ બધાનો પરિણામ એક જ આવે છે કે વજ્રમાન પોતાના સંકલ્પને બહુ શુદ્ધ અને પૂર્ણ રીતે રચી શકે છે—પોતાના સંકલ્પને તે અધિક પ્રદામય કરી શકે છે.

એવામાં,

દર સંકલ્પનું જગ જો ચઢાઓ, પ્રથમ મદનમનઆયત્ર સદાઓ, કાષ્ઠ ગાદીથી બાલક જેમ,—આલે, શુભઅશ્વથી તેમ,—આલે પ્રથમ, નિજ સાધનપથી, સાથે સાથે જગ પામે નહી. મળગ યતા આશયને ત્યજે, સંકલ્પમાં જગ રિપરતા સજે, આવી રીતે કમથી પથે વડો, દર સંકલ્પનું જગ જો ચઢો.

પાદમાં જાણ્યોને જમાવવાનો દેવ એ પ્રકારનો છે, જારમાં પડેલું જાન પચામાં અને તેનો શુદ્ધ રસ થવામાં વાણીના ઉપયોગ ઉપર બહુ આધાર રહે છે. જેની વાણી બહુ સમય અને સત્વર તથા જે વાણીમાં સર્વોત્તમ શબ્દોનો જ બજવાનપણે ઉચ્ચાર થયા કરે છે, તેથી વાણીવાળા મનુષ્યના જરૂરમાં અન્ન પચન થઇ જે રસ પ્રદે છે, તે બહુ જ ઉત્તમ દોષ છે. તેનાથી તે મનુષ્યના શરીર-ભાગો પોષાય છે, જેથી તે એથી પળ ઉત્પન્ન બલવાળા બને છે. આ શરીરભાગો તે તેના પદ્યકો છે, એ પદ્યકોરૂપ મંત્રો જેમના બહુ

વર્ષ : ૪ અંક : ૨૪-૨૫
સં ૧૯૯૪, કાર્તિક કૃષ્ણ ૨
શનિવાર
તા ૨૦ : ૧૧ : ૧૯૩૦

પ્રગ્વ્યવહાર :
અવસ્થાપત્ર, આદિગ્રંથમંદિર
વડોદરા.

પ્રાથમિક ઉપાગમ :—
વિનંદના : ૩, ૫-૦-૦
વિનંદનવાર : દશ શિલિય.

શ્રી આદિગ્રંથમંદિર :
વિદ્યાધીને સજ્જા મૂકવા-
શેષ સંસ્કાર.

દાન દેવાશિષ્ય સંસ્કાર.
સદાચ કરવા પોત્ય સંસ્કાર.
વિદ્યાધીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્કાર.
વિદ્યાધીમાં આદિગ્રંથમંદિર
મળતી સંસ્કાર.

રચના : વડોદરા.
આ પત્રકો લક્ષ્મી ઉદ્યોગીક
પ્રિ. પ્રેસ, રાંપપુરા, ભાડ
કોનેની નક્ષીમાં-વડોદરામાં
છાપાલાલ લાલભાઈ પટેલ,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકનું તરફથી
પ્રકાશક :

ગોવિન્દલાલ અંબાલિવેરી
મોટી ધામી અને પ્રકાશક

શ્રી વિશ્વવંદન-લઘાન,
વડોદરા, એ રચયેથી પ્રસિદ્ધ
પૃ. તા ૨૦ : ૧૧ : ૧૯૩૦

સ્વચ્છ છે, તેણે તે યંત્રોવડે ગમે ત્યાં તાર મોકલી શકે છે. આપણને તે યંત્રો પ્રાપ્ત છે, છતાં તેના ઉપર મેલના થરના થર આપણે જામવા દીધા છે. પૂર્વેના બ્રાહ્મણો નિરંતર વેદજ્ઞાન કરતા હોવાથી તે ઉચ્ચારો અન્નને પશુ ઉત્તમ રીતે પચરતા, તે અન્નનો રસ તેમનાં પદ્મકોને પોષતા, અને તે યંત્રો યજ્ઞ દિવ્ય રહેતાં.

પદ્મકની અતિ પ્રજ્વલ—સુંદર, કારણથી સાધજો,
આધારથી આરંભી જીવે, કમવડે કંઈ વાદજો;
સઉ સક્રમાં થઈ સ્થિત પ્રથમ, સંકલ્પમાત્ર ત્યજી દીધો,
સિદ્ધિ થતા ત્યાં જાનની, સંકલ્પસુખ પછી બહુ લીધો.

દેહભક્ત વેદક ત્રે જ એવા દોષ છે કે જેનું વિધિપૂર્વક ચએણું જાન ઘરીરમાં અગ્નિ ઉપજાવે છે, એ અગ્નિ અન્નાદિ ખાદ્ય પદાર્થથી જ જ્ઞાન્ત યાગ છે, એવા પવિત્ર જ્ઞાન્તર અગ્નિમાં અન્નની અપાએલી આદતિ તરકાળ તેમથી સર્વોત્તમ અંશને ઉપજાવી શકે છે, અને યજ્ઞના અગ્નિ-મયથી યજ્ઞનારાણજી જે ખાદ્ય પદાર્થ આપે છે, તે જેમ અતીવ સામર્થ્યવાળો હોય છે, તેમ વેદમંત્રવડે પ્રવીણ થયેલા દેવી જ્ઞરાગ્નિ બહુ સામર્થ્યવાળો હોઈ તેમાં પડતા પદાર્થનું એકકમ બદ્ધસ્ત રૂપાન્તર કરે છે, અને એ બદ્ધકે કુઝામી કોષ દેવી તરવને તે બહાર કઢાડે છે, જે તેના તંત્રમુખિરમાં ઢળેરા સૂર્યસરોવો પ્રકાશ કરે છે.

આથી તેવા સમર્થ બ્રાહ્મણોને અપાયેલું ભોજન પિતૃઓની પરિરૂપિત સાધે છે. દાસ આવે પરિશ્રુમ ન પ્રકટવામાં વિધિનો દોષ નથી, પરંતુ બ્રાહ્મણોનો દોષ છે.

દાસની પરિસ્થિતિ સર્વ રીતે બદલાયેલી હોવાથી પૂર્વેના શ્રાદ્ધવિધિમાં રૂપાન્તર યાગ એ રવાનાવિદ છે અધિજો આધિજાને દોરી રાકેલો નથી, તેમ દાસના હુબંધ વિપયાસકત બ્રાહ્મણ હુબંધ યજ્ઞમાનના સંકલ્પમાં બળ ન પ્રેરી શકે એ સંભવિત છે પરંતુ જેતરમાં વસિના કકડમાં પહેરણ બરાબી, ઉપર કાળું દાંડું મૂકી બનાવવામાં આવેલી મનુષ્યકૃતિ પક્ષીઓને તેા બપના કારણરૂપ થઈ રહે છે, અને તેટલા પૂરતો ખેડતનો અર્થ સરે છે, તેમ દાસ પણ બ્રાહ્મણોજ્ઞાનના પવિત્ર ભુદ્ધિથી કરવામાં આવે તો યજ્ઞમાનમાં ત્યાગવૃત્તિ, જનસેવાવૃત્તિ, અન્યમાં બ્રાહ્મણ્ય કલ્પવાની વૃત્તિ વગેરે શક્તિઓ પોષાય છે, અને તેથી તેને કંઈક અંદામાં પણ લાજ જ થાય છે. છતાં બ્રાહ્મણ-ભોજનપ્રતિ જેની આમદવૃત્તિ ઉઠી ગઈ છે, તે અન્ન વિદિત નિમિત્તમાં દાનાદિ કરે તો તેમાં ખાદ્ય નથી, અને કોઈ સુખાત્ર મળે તો તેને ભોજનઆદિ અર્પવાં એ લાજ જ છે; છતાં તેવા સત્યુત્પન્ની વૃત્તિ અન્ન પ્રકારના દાનથી સવુષ્ટ થતી હોય તો તે વિધિ સેવતાં કશા જ ખાદ્ય નથી.

અનુષ્ઠો ! આ પ્રમાણે અત્યન્ત સ્વલ્પમાં તેમ જ અનેક રીતે અપૂર્ણ, છતાં યોગ્ય વિચારથી શ્રાદ્ધસંજ્ઞાથી કંઈક વિચાર કર્યા શ્રદ્ધવિધિ જવા પણ ખોટો નથી. શ્રાદ્ધથી પિતરો કશું પામતા નથી, એવું એ કોઈ કહે તો તે કોઈ રીતે ચક્રા નથી.

માત્ર એટલું સદ્ગમાં રાખવું કે શ્રાદ્ધ એ શ્રદ્ધામય આચાર છે, શુદ્ધ દિત્તિસંકલ્પ એ તેનું મૂલ અને મુખ્ય તત્ત્વ છે, અને સકલ્પસિદ્ધિમાં શ્રિવરનિષયક શ્રદ્ધાની અત્યન્ત જરૂર છે. જે મુરુ

અદામય જની સત્યમંદ્ય મમે ત્વાં મમે તે રિયતિમાં કરે છે તે તો તે શાસ્ત્રમય અને છે, અને પિતરોને પરિવૃત્ત કરે છે; તેને મુખ ઉપમવે છે, કેમકે 'અદા સંકલ્પ ગુપ્તમ્ છે.' પરમેશ્વર અદ્યાત્મ તેના સંકલ્પને સિદ્ધ કરવા પ્રવૃત્ત કરે છે.

આવી રીતે પૂર્ણ અદામય જની સંકલ્પ કરવો એ સર્વનું કર્તવ્ય છે. એવા સંકલ્પથી શાસ્ત્રાત્મ પરમાત્મા વૃત્તિ પામે છે, તો પિતરો પામે એમાં તે શી મોટી વાત છે? યદના દિવસે આપણું કર્તવ્ય એ છે કે જલ્દ અદ્યપૂર્વે સત્ય સંકલ્પો પિતરાનિમિત્ત કરવા. આરમ્ભ જલ્દનું કે મોક્ષોક્તિાન્તરમાં આપણે સંકલ્પ લેવા છે, અને જેના નિમિત્તે તે ક્ષેત્રે દોષ છે, તેને મુખ્યનિ-
બ્ધિ પ્રકાશવે છે, તેને જોઈને મતિમાં સદાવશ્ય થાય છે. આપણે દુર્ગમ સંકલ્પવાનું દોષએ, પણ આપણા હૃદય સમર્થ છે; તેથી તેમના દ્વારા એ સંકલ્પ ભર્તા ત્વાં મમ સમર્થ છે; આ રીતે આપણું જીવન અનેક જીવનને ઉત્તમ કરવા સક્તિમાન થાય છે, અને સત્ય સંકલ્પવો આપણે સર્વને મુખ્ય-
નુભવ કરાવી સમીએ છીએ. ત્યારે શાએ કે

એક જ જીવન જમમાં, વરેણું, એક જ જીવન જમમાં,

શ્રી ગુરુદેવ.

સદ્બોધસુધાસ્રવણ.

(૫૦ થી ૧૦ શીક્ષતની મેષિયેથીમાંથી.)

[આ શીર્ષકનીમે, શ્રી સદ્બોધ પરમાત્મા શીર્ષક ઉપેન્દ્ર ભગવાનની આજ્ઞાથી, નિર્મલ સાત્ત્વિક આત્મનને રેલાવી, મહા રહસ્યને જાગૃતી, અર્થભાવનને સ્વચ રીતે સમન્વતી, અન્તઃકર્મી સંકલ્પને સુખમાં વિચારતી, સાક્ષાન્તરિકિ પણ પરિણામ રીતે સાધકને તેનું કર્તવ્ય દર્શાવતી, રિધ્ય વિચારી અનેક પ્રકારને વિજ્ઞાન રિધ્ય રીતે એ સદ્બોધ આપે છે તે શાપ શાપના રમુનિષદ્વેષ અગ્નિ થયે છે, અને શાપની મેષિયેથીમાં વખાણે છે, આને એ વિચારનને કોલ સર્વના રમુનિષદ્વેષથી તથા પોષીમાંથી જદાર રેલાવી, તેમાં નિમજ્જન કરનારને અપૂર્વ આનન્દ તથા સાન્નિધ્ય જાન થાય, એ દેવગો આ વિષયને પ્રમાથ કરનામાં આપે છે, મારે એ એ સાધકજન્યુપાસે આજ્ઞા સદ્બોધથી મેષ દોષ, વા રમુનિષા અગ્નિ દોષ તો અવકાશે તે અવ વખી મોઝાણે. થોડા વરો તેને પ્રસિદ્ધ કરનામાં આપે છે, આ કર્તવ્યમાં તેમનું વધ સર્વનું રમ્ભ કરવાનું છે.]

પ્રત્યેક મનુષ્ય પોતાના જીવનને ધરાવે અર્થાત્ વિશાસ કરાવે બ્યારે અનેક પ્રકારનો પ્રવૃત્ત કરે છે ત્યારે જ જીવન ધરાવ છે, અને એવા જીવનમાં જ દુખને અનુભવ થાય છે. શ્રદ્ધા સંપૂર્ણ સુખનો અનુભવ, એ એવસ્ય.

આ પ્રકારના મેષસુને છત્ત્વનાર, સુધનાર મેષસાધક છે, મેષસાધકને મેષસિદ્ધિ કરવાને વિવિધ રીતે સાધનમાં મેળવું પડે છે. સાધ્ય સાધક સાધન સધિ છે, સદ્ગુણને સારને જાન છે, અને

તેને થી સફાઈ લેવાનું પશુ નેનો નેનો અધિકાર તેના સાધનો, અથવા પ્રસંગે વ્યાખ્યાન, ચર્ચા તથા વાતોહાર સાધનની દિશા સૂચવે છે જેતાની સામર્થ્યમળી વાણીથી જોતાના ઉંધા નિશ્ચયો, વિચારો પછે છે અને શ્રવણ કરનારને તેમાં સદૃશ પશુ શ્રમ જણાવે નથી-વિવિધ પ્રકારનું યાન પ્રકટે છે.

પરમપૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવના સાક્ષાત્ પરિવર્ષમાં જે વારંવાર આવેલા છે, તેમને અનુભવ છે કે ચાર પાંચ કલાક સુધી અન્યેક પ્રસંગે વાતોહાર સદુપદેશ મળ્યો છે. પાંચ સાત મનુષ્યો બેઠા હોય તો તેમને પ્રત્યેકને ઉપયોગી યજ્ઞ પડે તેવી, તેમના અધિકારાનુસાર વાત છટકી કરતા. કોઈ પ્રશ્ન પૂછે તો તેનું સમાધાન કરતા. તેઓઓની હૃદયમંત્ર વાણી શ્રવણ કરતાં 'આવાપીવાણુ' જાન જુલાઈ જઈ. કોઈ કોઈ સમયે સરિતાતટે કે એવા કોઈ જાન્ય રથસમાં પ્રાત કાલથી મંથાદ્ય કે કદી સાવંકાળસુધી ચર્ચા વાર્તા આલતી પશુ ત્યાંથી ઉઠવાની કોઈને વૃત્તિ થતી નહોતી.

આજપર્ષન્ત એવી જે જે વાતો, ચર્ચા યજ્ઞ છે તે સર્વની જે તે પાંચ યજ્ઞ હોત તો કેટલાએ પ્રત્યેક રચાત. આ તો માત્ર એ ત્રિશ્ચુતના છતાં જવાવા બિન્દુ બાપીએ છીએ. આ અચતનું એક બિન્દુ પશુ અમરતને અપરંશે એ નિશ્ચયથી તમા કુલાકારથી, કોઈ કોઈ પ્રસંગે યથેમે વાર્તા-વિનોદ અને તે હારા અપાંયરો સદ્બોધ પ્રસિદ્ધ કરવા વેગ ધરીએ છીએ.

તા. ૪:૧૦:૨૦. પંડોદરા,

મંથાદ્યના પ્રસાદ લીધા પછી શ્રી મન્દિરમાં કૃપાલુ ગુરુદેવ દિ કેળાપર વિરાજ્યા છે, પોતે આનન્દવાતાં કરતા સોપારી કાતરે છે. સમીપમાં પૂજ્ય...જોન... તથા જોન...બેઠા છે. ઉપયોગી વાર્તા આલી રહી છે. આ પ્રસંગે ...ને વ્યાધિ હોવા છતાં શુદ્ધમય કરી શકે છે, અથવા સ્વચ્છ રૂપે અસાધ્ય રૂપ હોય અને આ કોઈ બાવે જમ કેવી રીતે કરી છાત્તાં હતો એ સંજ્ઞા વાત નીકળી

પૂજ્ય... જપાદિ સત્ક્રિયાનું વિશેષ—આશરૂપવંક પાસન કરનાર હોવા છતાં, સદૃશ વ્યાધિમાં વિજેતા પ્રકટે ત્યારે યુ તે સત્ક્રિયાની અસર નહિ થતી હોય ?

શ્રી ગુરુદેવ —મનને તો જેમાં કેળવે તેમાં કેળવાય. જપમાં કેળવ્યું હોય તો નિરાતિ વિશેષ સમય તેમાં બેસી રહાય. શ્રી...જાપએ ૨૦ કેળવેલું તો ...જાપ જપમાં પાંચ કલાક કે તેવી વિશેષ સમય બેસે. પરંતુ ભોજનમાં મને તેમ હોય તો ન આવે. તેમાં વ્યવસ્થાસર જરા ચાકું નેપ્રત્યે, નહિ તો રહેત ન પડે. કેમકે તે વ્યાજતમાં મનપ્રતિ વિશેષ લક્ષ આપેલું નહિ તે જ પ્રમાણે ચરીરને પશુ સારી રીતે કેળવ્યું હોય તો તે વ્યાધિમસ્ત હોવા છતાં ચારીરિક શ્રમ કરી શકે. એ તો કેળવણીકર આધાર છે. મનને ઉત્તમ પ્રકારે કેળવે તો વ્યાધિ જાતે હોય છતાં નકામે ગભરાટ કરે નહિ. વ્યાધિમાં જપ, ઉપવાસાદિ સત્ક્રિયા કરે અને આવેશને વશ યજ્ઞ અમુક સમયસુધી ખવાતી ઇચ્છાને નિરોધ કરી શકે; પરંતુ તે પૂરું થતાં અસાધ્યતાના લીધે નિરોધવરર લક્ષ આપે નહિ તો વધારા શક્ય પ્રકટે નહિ. અમુક સમય મૌન કે એક વ્યત્ત ભોજનનો નિયમ હોય

પર-તે પૂજા યત્ના મનને નિરોધ ન કરી શકે, માત્ર આલેશથી કરેલી ક્રિયાનું ફળ નહીં. માત્ર સ્માદેખને એપરેણ કરવામાં આવ્યું ત્યારે કસોથોફેરમની તેમણે પોતે ના પાડી. વગર કસોથોફેરમો એપરેણ પૂજા યત્ના સુધી કાટવત્ દાસ્યા અસ્થાસ્તિ રજા. એ તે મનોજ્ઞ. ડાકટર પશુ અગ્નિ ધવા, તેમણે કહ્યું: 'મેં મારી ઉમરમાં આલેશ માળુમ લેયો નથી.'

...વાસ:—મનોજ્ઞ અને મનની કેળવણીમાં ફેર ખરો કે ?

શ્રી ગુરોર:—મનોજ્ઞ એટલે મુદ્રાપ વિદ્યાપ રહિત—આવેશવશ નહિ—પૂજા રિતર. મનને કેળવવું એટલે તેને જગમાં બેસવાની, મોત સેવવાની, ઉપવાસની, વિદ્યારને વશ નહિ થવાની—એવી એવી ક્રિયા કરવાની અભ્યાસથી રેવ પાડવી તે.

ત્યાર પછી સૌ...ખદેને, યોગ દિવસ પૂર્વે પરમ કૃપાળુ ગુરોરને રસથાને પધરાવી પૂજનવચેરે વિધિ ક્યો ત્યારે પ્રાતઃકામે શ્રી ગુરોર ઉઠે અને રાત્રિએ પોતે સ્વપ્ન કરે તેટલા સપથમાં પેતામીના ઉપયોગમાં આવતી સર્વ વસ્તુઓ—કંઠપાવતી, સ્નાનની, પદેરવાની વગેરે—અર્પણ કરેલી તેમાં સૌ...ખદેને કેવી સદૃશ શુદ્ધિ વાપરેલી તે વિષે ...ખદેને ચર્ચા કરી.

શ્રી ગુરોર:—ક્રિયાની સામે વિચાર અને ત્યારે જ તે ઉત્તમ યાગ છે અને તેથી ફળમાં પણ ફેર પડે, તેમાં બેમની એ વાત જ થી કરવી કે એક પછી વાગ્યે મોરે જાગે રહી શક નથી.

બે.

૧. લક્ષ્યાના પ્રકાર—કેવલધ્યાના, ઇસિનસધ્યાના.
૨. અધ્યનનો ભેદ—મુખ્યધ્યાન, અધ્યાન.
૩. રુક્તિના પ્રકાર—વિષેષ, આચરણ.
૪. આચરણના ભેદ—અધ્યાનાચરણ, અસાધાચરણ.
૫. અધ્યાનના નામ—મુલા વિદ્યા, તુલા વિદ્યા.
૬. અધ્યાનના પ્રકાર—સ્વરૂપધ્યાન, સાધનાધ્યાન.
૭. સાધનના પ્રકાર—અનુરૂપ સાધન, અધિરૂપ સાધન.
૮. યાન—પરોક્ષ, અપરોક્ષ.
૯. અધ્યાનના ભેદ—મુદ્રાપ, નિષ્કપ.
૧૦. ઉન્નિષ્ક—કર્મોન્નિષ્ક, યાનેન્નિષ્ક.
૧૧. બ્રહ્મવિષ્ણુઅર્જુન—પ્રકારબ્રહ્મ, બ્રહ્મકોટીબ્રહ્મ.
૧૨. રમુનિયા પ્રકાર—અનુરૂપરમુનિ, અનુરૂપરમુનિ.
૧૩. સંયમના ભેદ—પ્રમાણસંયમ, પ્રમેયસંયમ.
૧૪. અવધાસ નિષ્કપરૂપ પ્રમાણના ભેદ—તાક, વિષયવ.

१५. भमना भेद—सोपाधिक, निरुपाधिक
१६. अहंकारना प्रकार—सामान्य, विशेष.
१७. संन्यासना प्रकार—द्विविधिया संन्यास, विहृत संन्यास.
१८. वादना प्रकार—सत्कामवाद, असत्कामवाद.
१९. सृष्टिना प्रकार—युगपत्सृष्टि, क्रमसृष्टि.
२०. शरीरना भेद—समष्टि, व्यष्टि.
२१. व्यसंभावनाना भेद—प्रमाण्यता, प्रमेयता.
२२. तात्पर्यना भेद—वस्तुतात्पर्य, शब्दतात्पर्य.
२३. निग्रहना प्रकार—क्रमनिग्रह, दृढनिग्रह.
२४. परिश्रामना प्रकार—वेकृत परिश्राम, अवैकृत परिश्राम.
२५. वर्षना विभाग—उत्तरायन, दक्षिणायन.
२६. भासना विभाग—शुक्लपक्ष, कृष्णपक्ष.
२७. मोक्षना प्रकार—क्रममोक्ष, साक्ष्यतमोक्ष.
२८. तनुना प्रकार—कर्मज, अकर्मज.
२९. अकर्मज तनुना प्रकार—दीक्षा विग्रह, अदृष्टविशेषणम्.
३०. कर्तिना प्रकार—इलकर्ति, साधनकर्ति.
३१. योजना प्रकार—असंप्रसात, संप्रसात.
३२. शरीर रचनाय द्रव्य—शुक्ल, शीथिल.
३३. प्रमाणो भेद—श्रवणप्रमाण, छिन्नप्रमाण.
३४. गानना भेद—जन्य, अजन्य.
३५. प्रपद्य—पर, अपर.
३६. भुक्ति—श्रव-भुक्ति, विदेहभुक्ति.
३७. भाषाना नाम—वरप्रदा, अपरप्रदा.
३८. प्रसा—स्थिर प्रसा, अस्थिर प्रसा.
३९. समाधिना प्रकार—सविकल्प, निर्विकल्प.
४०. वेशभ्य—पर, अपर.
४१. शब्द—वर्णमय, नादमय.
४२. कैवल्य—सर्वसुखनिवृत्ति, आत्मसुखप्राप्ति.
४३. पदार्थ—दृक् पदार्थ, द्रव्य पदार्थ.
४४. विभक्ति—नित्य विभक्ति, अनित्य विभक्ति.
४५. साक्षी—श्रव, छिन्न.
४६. शमना पुत्रो—श्रव, कृष्ण

૪૩. પ્રારબ્ધના ભેદ—સકામ કર્મજન્ય, નિષ્કામ કર્મજન્ય.
 ૪૮. વેદાન્તશાસ્ત્રમાં વાદના પ્રકાર—દષ્ટિસુષ્ટિવાદ, સહિદષ્ટિવાદ.
 ૪૯. સંપદ—આશુરી, રેવી.
 ૫૦. શીમના પ્રકાર—જાણ, આન્તર.
 ૫૧. જડના સ્વરૂપ—નિર્ગુણ, સગુણ.
 ૫૨. વાસનાના પ્રકાર—શુદ્ધ વાસના, મસિન વાસના.
 ૫૩. ગુણાધાર—લૌકિક, શાસ્ત્રીય.
 ૫૪. મન—આન્તર મન, બહિરુ મન.
 ૫૫. મનુષ્યે જીતવાનું—જન્મ, મૃત્યુ.
 ૫૬. વિકાસ પામવાનાં સાધન—અભ્યાસ, વિરાજ.
 ૫૭. મનુષ્યમાં રહેલી સત્તા—સ્વભાવ સત્તા, કર્મ સત્તા.
 ૫૮. મનમાં રહેલી વસ્તુ—સંકલ્પ, વિકલ્પ.
 ૫૯. મનુષ્યને બાધી મળતી રિયતિ—અનુકૂલ, પ્રતિકૂલ.
 ૬૦. મનથી મળતી રિયતિ—જંધ, મોહ.
 ૬૧. સદાકાર ન કરનારી વસ્તુ—તિમિર, પ્રભાવ.
 ૬૨. મનુષ્યમાં મુશવેલી કલ્પ—અભિનિવેષ, આત્મગંધવતવાની કલ્પા.
 ૬૩. કિષાના અવધિએ પ્રકટતાં પરિણામ—જન્મ, પરાજય.
 ૬૪. વિષમાં પ્રવર્તતી મૃત્યુ—માયાની, ઈધરની.
 ૬૫. શુદ્ધિથી થતી કિષા—તક, વિતક.
 ૬૬. પ્રકૃતિના ભેદ—ત્રિવિધ, અત્રિવિધ.
 ૬૭. કિષાપદના ભેદ—પ્રકર્મક, અકર્મક.
 ૬૮. નદીનાં વધારે પવિત્ર મુખનાં સ્થાન—મૂળ, મુખ.
 ૬૯. જડીયાળુ—લોભના.
 ૭૦. પાસા—પૂનર્મી રમવાના.
 ૭૧. મનુષ્યથી થતી કિષા—શુભ, અશુભ.
 ૭૨. કંઈકના પુત્ર—ક.નિંકરતામી, રાજપતિ.
 ૭૩. કર્મના પ્રકાર—નિષ્કામ, સકામ.
 ૭૪. ફલસિદ્ધ કરાવનાર—ઈશ્વરજ્ઞા, પ્રવત્ત.
 ૭૫. તિલ્લુના પાત્રે—જન્મ, વિજન્મ.
 ૭૬. વરદાનરતાર સમયે જન્મવિજયના યથેચ જન્મના
 નામ—દિગ્વિજયકલ્પ, દિગ્વિજય.
 ૭૭. રામાવતાર સમયે યથેચ લેમના જન્મનામ—રાવજ, કુલકર્તૃ.

૭૮. કૃષ્ણાવતાર સમયે યથેલા તેમના જન્મનામ—શિશુપાળ, દત્તવકત્રે.
 ૭૯. મનુષ્યોના બેઠ—અનિવેદવાદી, નિવેદવાદી. ૧૩
 ૮૦. ગણપતિની કૃપાળીઓ—સિક્કિ, ભુલ્લિ.
 ૮૧. પાંખડીઓ—આચાર્યકની.
 ૮૨. જૂતરી કુઝા અનુભવનાર—પડિવો, નળરામ.
 ૮૩. બૃલવાયોઅ ચિન્તન—જૂતનું, બાવિનું.
 ૮૪. મહાશ્વ—સૂર્યમહાશ્વ, ચન્દ્રમહાશ્વ.
 ૮૫. પાટા—રેલવેના.
 ૮૬. મુવના તારા—ઉત્તરમુવ, દક્ષિણમુવ.
 ૮૭. વીજળીનો પ્રવાહ—Positive, Negative.
 ૮૮. પલ્લી—ગાજવાનાં.
 ૮૯. કકા—દીવકા માટે.
 ૯૦. કરા—ધરનાં.
 ૯૧. યાચલકચની પત્ની—મેત્રેથી, કાત્યાયની.
 ૯૨. પ્રત્યેક પદાર્થની જણાતી રિયતિ—આદિ, અન્ત.
 ૯૩. પડ—ધંડીનાં.
 ૯૪. પ્રકાશ આપનારા મહો—સૂર્ય, ચન્દ્ર.
 ૯૫. ચરીરનાં મણાતાં બામ—વામ, દક્ષિણ.
 ૯૬. અડધા—રૂપીયાનાં.
 ૯૭. હિન્દુસ્થાનમાં સ્વતંત્ર રાજ્યો—નેપાળ, ભૂતાન.
 ૯૮. દન્તુશળ—દાંથીનાં.
 ૯૯. દેવવૈદ્ય—અશ્વિનીકુમાર.
 ૧૦૦. પ્રત્યુત્તરમાં બોલાતાં મહો—હા, ના.
 ૧૦૧. જીવહા—સર્પની.
 ૧૦૨. શાકર્યા—અનાજનાં
 ૧૦૩. વિશ્વમાં પ્રસરી રહેલાં તત્ત્વો—પુરુષ, પ્રકૃતિ.
 ૧૦૪. શ્રાવનાં મુખ્ય સ્થળ—ગયા, સિદ્ધપુર.
 ૧૦૫. ગુજરાતમાં વધારે પવિત્ર ગણાતી નદીઓ—તાપી, નર્મદા.
 ૧૦૬. બામ—નરમાંનાં.
 ૧૦૭. શીકૃષ્ણને નિમંત્રણ કરવા ગયેલા મુખ્ય પુરુષો—અણ્ણન, હુર્ષોધન.
 ૧૦૮. પૃથ્વીનાં વિભાગ—ઉત્તર ગોળાર્ધ, દક્ષિણ ગોળાર્ધ.
 ૧૦૯. દાંથીનાં દાંત—ચાવવાનાં, દેખડવાળાં.

૧૧૦. મુખ્ય આસન—પદાસન, સિદ્ધાસન.
 ૧૧૧. મનુવેદના વિભાગ—શુક્લ મનુવેદ, કૃષ્ણ મનુવેદ.
 ૧૧૨. સીતાને જગત્રા મળેલા અસ્ત્રો—મરીચી, સુગ્રાહ.
 ૧૧૩. શાણીના તત્ત્વો—Hydrogen, Oxygen.
 ૧૧૪. મનુષ્યને અનુભવાતી સ્થિતિ—મુખની, દુઃખની,
 ૧૧૫. રામને મળેલા પદ્મીઓ—જટામુ, સંપતિ.
 ૧૧૬. ધી સુખાસ્રોતસ્વિનીયા—ભાગ.
 ૧૧૭. સમુદમાં થાય છે તે—ભાતી, ઓટ.
 ૧૧૮. શી ગુરુદેવે પ્રસિદ્ધ કરેલા મંત્રો—ઈ ધી હ્રીં ધી રુદ્રગુરુવે નમઃ ।

હ્રીં વિરણવે નમઃ ।

શ્રી મં. દેવી.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન ચતુઃ ૧૯ ના ૫૪ ૧૫૧ થી.)

શી પાતંજલ સૂત્ર ૫૪ કહે છે કે દશ દશિમાન્નઃ સુસૌંડગિ મત્તવયાનુવદયઃ ૧૨. ૨૦૥
 એ સૂત્રનો અર્થ આ પ્રમાણે છે:—

દશ—એટલે વાસ્તવે દશ નદિ, ૫૪ બુદ્ધિતિ ભારે અર્થાત્ પરિણામને પામે ત્યારે તેનો પ્રતિબિંબદાર દશ મનાતો પુરુષ.

દશિમાન્નઃ—એટલે કેવલ યત્નસ્વરૂપ છે. માત્ર ૫૪થી દશતત્ત્વના સત્ત્વાદિ યોગોની વ્યાપ્તિ થાય છે, અર્થાત્ દશિમાન્નઃ એટલે પ્રતિના ગુણોથી શ્વેત કેવલ યાતસ્વરૂપ.

સુસૌંડગિ—એટલે પ્રતિતિ ને અશુદ્ધિ, ને જગત્, પરાઈત્, પરિણામિત એ મને તેનાથી શ્વેત અર્થાત્ અપરિણામી, ચેતન અને સ્વાયં.

મત્તવયાનુવદયઃ—મત્તવ એટલે અર્થાત્ પરિણામને પામેલી બુદ્ધિતિ, તેનો અનુવદયઃ એટલે સદાત્ જોવાર નદિ ૫૪ પ્રતિબિંબદાર દશ મનાર અર્થાત્ ઉપદેશ.

આ સૂત્રથી એ કહી કે પુરુષ અને યાતસ્વરૂપ જ છે અને પ્રતિતિના જગત્ત્વાદિ ધર્મોરૂપ અશુદ્ધિથી શ્વેત રોવાથી શુદ્ધ છે, છતાં તે બુદ્ધિવાન દશમાં ઉપર વર્જન કયું તેમ ઉપદેશ થય રહે છે. બુદ્ધિની જગતિને પ્રભાવ કરવી એ પુરુષનો વ્યાપાર છે જ નદિ તેથી પુરુષ દશ મને નથી, ઉદાસીન અને મુદ્દાપરે સ્થિત રહ રહેતા છતાં તેના પ્રતિબિંબદાર બુદ્ધિ ચેતનરૂપી થય રહેવાથી પુરુષમાં ઉપદેશો એ દશમાં આરોધ થાય છે. આથી સિદ્ધ થાય છે કે જેમ દુઃ મનુષ્ય મું, ધર્માદિ પ્રતિતિઓ કેવલ બાન્તિરૂપ છે, તે જ પ્રમાણે દુઃ જનવતો મું, દુઃ સુખી મું ઇત્યાદિ પ્રતિતિઓ

પણ આત્મિક જ છે. અને તેથી પુરુષનું જે વાસ્તવ સ્વરૂપ કહ્યું તે બાધિત થતું નથી અને તે સાથે બ્યવહારશાસ્ત્રનો અનુભવ પણ લેવાય નાં થઈ શકે છે.

આથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે પુરુષનો બાહ્ય વિષયોસાથે સાક્ષાત્ સંબંધ નથી. પુરુષનો સાક્ષાત્ સંબંધ માત્ર હૃદયસ્તર અથવા ચિત્તસ્તરસાથે જ થાય છે. ચિત્તસાથે સંબંધ થવાથી ચિત્તવૃત્તિઓની સાથે પણ સાક્ષાત્ સંબંધ છે, તે એટલે સુધી કે ચિત્તની વૃત્તિનો હૃદય થાય એટલે તે વૃત્તિ તરત જ પુરુષથી બાંધાય થાય છે. પુરુષ વિશ્વ તરફ છે તેથી ચિત્તવૃત્તિનો હૃદય થતાં જ તેમાં પ્રતિબિંબ પાડે છે અને એ ચર્તા જ એ વૃત્તિનું સ્વરૂપ પ્રગટ પામે છે કે એ તે જ્ઞાન્ત વૃત્તિ છે, મોર વૃત્તિ છે કે મૂઢ વૃત્તિ છે અર્થાત્ એ તે જ્ઞાનરૂપ વૃત્તિ છે, અજ્ઞાનરૂપ વૃત્તિ છે, શોકરૂપ વૃત્તિ છે, દર્શનરૂપ વૃત્તિ છે, ક્રોધરૂપ વૃત્તિ છે કે રાગરૂપ વૃત્તિ છે—વગેરે. વૃત્તિનો હૃદય થાય અને તેની પુરુષતરત્વથી પ્રગટ નહિ થાય એમ કદાપિ યમ્મ શકે તેમ નથી. આમ હોવાથી જ વૃત્તિના સંબંધમાં કાંઈને સંશય થતો નથી. અમુક સ્થાલ છે કે પુરુષ છે, અમુક સ્થલે તારો છે કે નહિ એ પ્રમાણે બાહ્ય વિષયના સંબંધમાં સંશય થાય છે કેમકે બાહ્ય વિષય પુરુષના સાક્ષાત્ જોય નથી. બાહ્ય વિષયો દોહડ્યુ બધાં જેવા છે અને ચિત્ત એ દોહડના જેવું નથી. દોહડ્યુ બધાં સાક્ષાત્ જતિ નથી પણ આકર્ષણ કરવાનું બધાં એમાં છે અને દોહડમાં આકર્ષણની શક્તિ છે. આ પ્રમાણે બાહ્ય વિષયો પોતાના આન્દોલનો આરે તરફ પ્રકટાવે છે, જેમ સૂર્યના કિરણ કો દિશામાં પ્રસરતા રહે છે, જેમ એક જ્વનિ કરવામાં આવે છે કે તેના આન્દોલનો દવામાં બધી દિશાએ પ્રસરતા મારે છે તે જ પ્રમાણે સર્વ બાહ્ય વિષયોના આન્દોલનો બધી દિશાએ પ્રસરતા રહે છે. રથૂલ સૂક્ષ્મ સર્વ વસ્તુ પોતાના આન્દોલન આ રીતે પ્રસરાવી રહી છે, રથૂલ વસ્તુના આન્દોલનનો વેગ ન્યૂન હોય છે પણ આન્દોલન રથૂલ હોય છે અને સૂક્ષ્મ વસ્તુના આન્દોલન સૂક્ષ્મ હોય છે પણ તેના વેગ વધારે હોય છે. કપૂર એ રથૂલ વસ્તુ છે, એના આન્દોલન રથૂલ છે અને તેથી ટાંચ પણ મનુષ્ય કપૂરના સમીપમાં આવે છે એટલે તેને એ કપૂરનો અન્ધ આવે છે; પણ એ આન્દોલનનો વેગ વિસ્તૃત હોતો નથી તેથી અમુક અન્તર સુધી જ એનો વાસ જણાય છે અને તેથી દૂર રહેલા અનુભવે એ કપૂરનું બાન થતું નથી. એના કરતાં જ્વનિના આન્દોલન સૂક્ષ્મ છે અને વધારે વેગવાળાં છે. એટલે દૂરથી કપૂરનું બાન થઈ શકે છે તે કરતાં અધિક દૂર દેશથી જ્વનિનું અવજી કરી શકાય છે આના કરતાં પણ તેજના આન્દોલનો વધારે વેગવાળાં તથા સૂક્ષ્મ છે તેથી દુનિયા માનવને અન્તરે રહેલા સૂર્ય, ચંદ્ર, તારાઓ તો જ્વનિ પદાર્થોના આન્દોલનો આપણને મળતાં તેની ચાક્ષુષ પ્રતીતિ આપણને થઈ શકે છે. આ જ પ્રમાણે વિવિધ પદાર્થો પોતાની રથૂલતા અને સૂક્ષ્મતાના પ્રમાણમાં આન્દોલનો પ્રકટાવે તથા પ્રસરાવે છે. એક વિદ્વાન ગ્રંથકાર નીચે પ્રમાણે આન્દોલનો જણાવે છે. જ્વનિના આન્દોલનથી શરૂ કરીએ અને પ્રથમ પદ્ધતિ એક સેકન્ડમાં એક આન્દોલન લાગે તો આ પ્રમાણે આન્દોલનો થાય છે.—

એક સેકન્ડમાં ચર્તા આન્દોલન.

૧ સંપત્ત ૨

૨	"	...	...	...	...	...	૪
૩	"	...	...	...	...	...	૮
૪	"	...	...	...	...	...	૧૬
૫	"	...	...	...	...	...	૩૨
૬	"	...	...	...	...	...	૬૪
૭	"	...	...	...	...	...	૧૨૮
૮	"	...	...	...	...	...	૨૫૬
૯	"	...	...	...	...	...	૫૧૨
૧૦	"	...	...	...	...	...	૧,૦૨૪
૧૫	"	...	...	...	...	...	૩૨,૭૬૮
૨૦	"	...	...	...	...	...	૧૦,૪૭,૫૭૬
૨૫	"	...	...	...	...	...	૩,૩૫,૫૪,૪૩૨
૩૦	"	...	...	...	...	...	૧,૦૭,૩૭,૪૧,૮૨૪
૩૫	"	...	...	...	...	...	૩૪,૩૫,૬૭,૩૮,૩૬૮
૪૦	"	...	...	...	...	...	૧૦,૬૬,૫૧,૧૬,૨૭,૭૭૬
૪૫	"	...	...	...	...	...	૩,૫૧,૮૪,૩૭,૨૦,૮૮,૮૩૨
૪૬	"	...	...	...	...	...	૧૦,૦૩,૬૮,૭૪,૪૧,૭૭,૬૬૪
૪૭	"	...	...	...	...	...	૧૪,૦૭,૩૭,૪૮,૮૩,૫૫,૩૨૮
૪૮	"	...	...	...	...	...	૨૮,૧૪,૭૪,૬૭,૧૭,૧૦,૬૫૬
૪૯	"	...	...	...	...	...	૫૬,૨૬,૪૬,૬૫,૩૪,૨૧,૩૧૨
૫૦	"	...	...	...	...	...	૧,૧૨,૫૮,૬૬,૬૦,૬૮,૪૨,૬૨૪
૫૧	"	...	...	...	...	...	૨,૨૪,૧૭,૬૬,૮૧,૩૬,૮૫,૨૪૮
૫૭	"	...	...	...	...	...	૧,૪૪,૧૧,૫૧,૮૮,૦૭,૫૮,૫૫,૮૭૨
૫૮	"	...	...	...	...	...	૨,૮૮,૨૩,૦૩,૭૬,૧૫,૧૭,૭૪૪
૫૯	"	...	...	...	...	...	૫,૭૬,૪૬,૦૭,૫૨,૩૦,૩૪,૨૩,૪૮૮
૬૦	"	...	...	...	...	...	૧૧,૫૨,૬૨,૧૫,૦૪,૬૦,૬૮,૪૬,૬૭૬
૬૧	"	...	...	...	...	...	૨૩,૦૫,૮૪,૩૦,૦૬,૨૧,૩૬,૬૭,૬૫૨
૬૨	"	...	...	...	...	...	૪૬,૧૧,૬૮,૬૬,૧૮,૪૨,૭૩,૮૬,૬૦૪

ખનિ.

અચાત તરવ.

વિષુત.

અચાત તરવ.

ઉચ્ચતા.

પ્રકાશ, તેજસ્.

શાસાનિક રશિમ.

અચાત તરવ.

એકસ રશિમ.

અચાત તરવ.

(આ રમકો પ્રસંગવાચક છેલ્લું નોંધએ કે જેમ જેમ વરણની સફાઈ થાય છે તેમ તેમ આન્દોષની સંખ્યા વધતી જાય છે, અને તેથી તે આન્દોષનો ઉત્પન્ન કરનાર સર્વજ્ઞ બધા અધિક હોયું નોંધએ એ સ્પષ્ટ છે. આથી ચિત્તસર્વના આન્દોષનોની એક સેકન્ડમાં કેટલી સંખ્યા દશે અને તેના પ્રમાણમાં તેનું બલ કેટલું દશે તેનો સામાન્ય ખ્યાલ આપ્યા વિના નહિ રહે, અને તે જોતાં મનુષ્યશ્રદ્ધિ માત્ર સ્તબ્ધ જ થઈ રહે તેમ છે. અન્તઃકરણની, મનની, ચિત્તની જગડપર કેટલી સત્તા હોય છે તેનું સ્વરૂપ ન સમજનાર અધ્યન મનુષ્યો જ એ સત્તામાં સંશય ધરે છે. ચિત્ત અથવા

હુદિ ધારે તે કરવા સમર્થ છે, તે આથી રપટ સિદ્ધ થાય છે, એને માટે અધિક પૂરાવાની અવેક્ષા જ રહેતી નથી, કેમકે આ સર્વ તત્ત્વો કરતાં મિત્ત તો હજી અલિપ્ત સદ્ગતિ તરફ છે.)

(અપૂર્ણ.)

સંસ્કાર.

જીવનની યજ્ઞવિધિથી જ મનુષ્ય સંસ્કારિત બને એ અર્થે ટાંબકારોએ અનેક પ્રકારના સંસ્કારના વિધાનો યોજ્યા છે. અર્ધાધાન સંસ્કાર, નામકરણ સંસ્કાર, ઉપનયન સંસ્કારઆદિ સંસ્કારોથી જીવનને ઉચ્ચ પ્રકારનું બનાવવાના આ સર્વ ઉચ્ચ માર્ગો છે, આ સર્વ રીતથી સમજી સમજી છે કે જેવા જેવા સંસ્કાર એટલે જાણ પાડવામાં આવે છે તેવું જીવન બને છે. જેવી જેવી જાણ પડે છે તેવું પ્રયત્ન તો માનસ મિત્ત રચાય છે અને પછીથી તત્ત્વવ્યવસ્થાપિત-ક્રિયા-કાર્ય છે.

આ સંસ્કાર અથવા જાણ કેવી પડે છે એ જે સમજી શકે છે તે જ સર્વ કંઈ સારું કરી શકે, ઉત્પત્તિને પામવા સફળ થાય છે, આ જાણ જેટલી ઉંડી અથવા આછી પડી હોય છે તે પ્રમાણે વર્તન થતાં મનુષ્ય ઉચ્ચે જાય છે વા અવનતિને પામે છે.

વિચાર એ જાણ પાડનાર છે. કોઈ પણ પ્રકારના-પછી તે કુશળતા હોય કે કુશળતા હોય, આરોગ્યના હોય કે રોગના હોય, નિર્ધનતાના હોય કે શીમતાઈના હોય, પ્રેમના હોય કે દ્રેષના હોય, શત્રુના હોય કે વિરાગના હોય, ક્ષાણિકતા હોય કે વ્યવસ્થિતતા હોય, -જમે તે પ્રકારના હોય તો પણ જે વિચારો વારંવાર ચિન્તનરૂપ થઈ જાય-શુભ પણ એ વિચાર ખરી ન થઈ, તેવા સંસ્કાર અધિકાર છે. આ જ ક્રિયા મનુષ્યજીવનમાં મહાન પરિવર્તન કરનાર થાય છે. ઉચ્ચ પ્રકારના વિચારથી ઉચ્ચ સંસ્કાર બનેલા મનુષ્ય ઉન્નત બનતા જાય છે, નિમ્ન પ્રકારના વિચારથી અવનતિને પામતા જાય છે. જેટલી પ્રજ્ઞાતાથી એ વિચારો આવે છે તેટલા જ વેગથી સંસ્કાર વાંધાતા જાય છે, જમે તે પ્રકારના વિચારો પણ એ ઉમંગથી થાય છે તો તેની ઉંડી જાણ અકિત થતાં શુભમાં મનુષ્યને હાલપસંદો મળે છે અને થાય છે.

આ સંસ્કાર ત્રણ રીતે પડતા જાય છે: એક તો રહેલકર પેનથી જેમ અક્ષરો લખીએ અને બૂંસી ટકાય તેવી રીતે; બીજી રીતે એટલે અજ્ઞાનકર પેનથી લખી રખાયે બૂંસી ટકાય તેવી રીતે, અને ત્રીજી રીત કે ત્રીજા પિતૃજના વાસજીવકર ટાંકણાથી અક્ષરો ઠાતરીએ તે રીતે.

આ ત્રણ રીતે આપણમાં સંસ્કાર પડે છે: જેમાંથી પહેલી રીતના સંસ્કાર કાંઈકરના હોય છે, બીજી રીતના તેથી ઉંડા જતાં ટકી શકે તેવા હોતા નથી, અને ત્રીજી રીતના ચિરંમય હોય છે, આ ત્રણ રીતો સાથે પણ છે અને ત્યાંજ પણ છે.

પ્રત્યેક મનુષ્ય સમજી શકે છે કે અગ્રક ક્રિયાથી જીવનને બ્રહ્માન્તર-અવનતિ આપનાર છે. એવા વિચારોના વાતાવરણમાં, સમાજમંડાને પ્રયત્નથી રીત મદદ કરવા જેવી છે કે જેથી તેની

જાપ મનુષ્ય પર રહેતી નથી અને હાથમાં ખૂંસી યજ્ઞ છે. તેમ જ એ જ રીતનો ઉપયોગ કરી, શુભ સંસ્કાર જ્ઞાતી પડતા હોય તેવા સંયોગમાં-તેની શુભ સંજ્ઞામાં મન 'આ કાને સંબંધ' અને પેલે કાને કાઢી નાંખ્યું ' એ રીતે વર્તેલું જણાય તે તેને બસારોરે તે વાત મનાવવા બલવાન કરવાની અત્યંત છે. સ્વસ્થમાં સાકું જીવન જીવવાની ઈચ્છાવાળાએ કંઈ પણ અશુભ, દુર્લ્ભતા ધ્યાનનાર, કંઝાસ બનાવનાર, નિરુત્સાહી કરનાર, ક્ષિત્તવને અર્પનાર, નિરાશામાં દુઃખાવનાર; પ્રસંગ પ્રાપ્ત થતાં સાવધ બની તેને 'સંબંધ' ન સંબંધ' કરી આપણી હૃદયરેટ ઉપરથી તે જાપ ખૂંસી નાંખી સ્વચ્છ રાખતાં ખોટું કદી પણ દબી યકલું નથી. એ જ રીતે કંઈ પણ શુભ, ઉત્સાહ અર્પનાર, વીરત્વ અર્પનાર, ઐશ્વર્ય અર્પનાર, આગ્રસ પ્રમાદને દહાવનાર પ્રસંગો પ્રાપ્ત થતાં 'સંબંધ' ન સંબંધ' કરવાથી જીવનમાં જીત ન મળતાં જીવન હારી જવાય છે. માટે એવા સર્વોત્તમ વિચારના તથા ક્રિયાના પ્રસંગે ઉપરની પ્રથમની રીત પ્રદર્શ કરવા જેવી નથી, એક જ રીત પણ સમયપરતે યોગ્યોગ્ય વિચારવાથી ઉપયોગી છે.

બીજી રીત કે જેમાં પ્રથમની રીત કરતાં વિચારોની જાપ કંઈક હડી પડે છે તેનો ઉપયોગ કરવામાં પણ પૂર્વવત્ વિવેકશક્તિને જગાવી સાવધાન બની ખોટા સંસ્કારો પડવા મંડતાં જ તેને ધસી નાંખવાની તેમ જ જે જીવનોપયોગી છે તેને જાગવીને દેખાવી રાખવાની અત્યંત છે.

ત્રીજી રીત સર્વથી વધારે ઉંડા સંસ્કાર પાડનાર છે. એ સંસ્કાર પડતાં પૂર્વે જ અતિથય સાવધ રહેવાય છે તો જ તેથી થતાં લાભ હાનિ અનુભવી મનુષ્ય સુખી વા દુઃખી થવાનો નિર્ણય કરી દો છે, આવા સારા વા ખોટા સંસ્કારો જ જન્મમરણ આપનાર છે, એ જ વાસના છે અને વાસના જ જન્મમૃત્યુનું મૂલ કારણ છે.

વાસણઉપર દાંડણથી ક્રોધરેલા અક્ષરો તે સાંગી પુટી જાય છતાં નાશ પામતા નથી, તેની રીતે મનમાં આ પ્રકારના પડેલા ઉંડા સંસ્કારો નાશ ન પામતાં જીવનમાં જગાઈ રહેતાં જીવનનાદ્યક્રમે તે અન્ય જન્મના કારણરૂપ થઈ રહે છે. કોઈ પણ પ્રકારના જીવન ઉન્નત કરનાર કે અવનત કરનાર સંસ્કારોએ અનેકના જીવન પલટી નાંખ્યા છે. આવા સંસ્કારો પડવામાં કોઈ પણ વિષયની એકાગ્રતા કારણરૂપ છે, એક જ વિષયનું વારંવાર થતું ઉંડું ચિન્તન ઉંડી જાપ પડે છે અને ઉંડાણથી થતું ચિન્તન શું કરે છે એ આપણે જોઈએ. છુદ્દ ભગવાને હાથમાત્રમાં સાધુત્વ આપી રસીકાડ્યું ' નિઃસાર જન્મતું' ચિત્ત તેમનામાં ઉંડાણથી ક્રોધરેલા મનું હૃદય. સમગ્ર જનવૃક્ષિએ એક જ હાથમાં રાખ્યું આપી ત્યજ્યું ? સર્ણી પિંડલાના વતને તેમનામાં ઉંડામાં ઉંડી લાગણી ઉત્પન્ન કરી, જેથી તેમણે નિષેધમાત્રમાં વિરાગનો પંથ લીધો. આવા આવા અનેક દેખાવો છે. બિશ્વમંગળમાં એક ઠાસે જે ક્ષુદ્રિત અસંક્રિતના ઉંડા સંસ્કાર હતા તેવા જ ઉંડા સંસ્કાર ચિન્તામણિના સ્પર્શથી પડતાં હાથમાં તે આવી નીકળ્યા અને પરમ ભક્ત બન્યા.

આ પ્રકારની જાપ-સંસ્કાર ત્રીજા પિત્રગના ચાસણઉપર પડતા અક્ષરો જેવી છે, જે કદી ખૂંસાતી નથી. જેથી ઉત્પત્તિને ઈચ્છનાર સદા સાવધ રહી રાગ-દોષના, દુર્લ્ભતાના, નિરાશાના

પ્રસન્ને જો છાણુથી તે મહત્ત્વ નથી કરતા તો પ્રતિતો પામે છે. 'અમુકે અમુક વચન કહ્યું' તે તો મારા મનમાંથી ખસવાતું જ નહિ, મારાથી તે બૂઝાય જ નહીં. 'આવા વિચારો તે તે વિષયની છંદી છાપ પાડે છે અને તે સંસ્કાર પરિણામે વૈશભાવ, દ્વેષભાવ, તિરસ્કારને જન્મે છે, જેને પરિણામે 'પુનરપિ જનનમ્ પુનરપિ મરણમ્' સિદ્ધ થાય છે.

આવા સમયે તેનું વિસ્મરણ જેમ જો તેમ સત્વર થાય તેમ કરવા દરમ્યાં વીરત્વ પ્રકટાવવાથી આવા ખોટા સંસ્કાર છંદી છાપ પાડી ચક્રતા નથી. જન્મમૃત્યુના ફેરા ચોળા કરવા પડે છે.

તેથી જ રીતે ભક્તિના, યાનના, વિશમના આદ્ય ઉઠા સંસ્કાર, જેવા વિચારથી-જે ચિન્તનથી પડે છે તેપ્રતિ વૃત્તિની એકાગ્રતા સાધી આમહૃદયનું પાકવાની અત્ય છે કે જે સંસ્કારના બધે થીએ છીએ ચઢી ઘટાય છે.

પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિના સમયે યોગ્ય નિરીક્ષણ છુદિ પ્રકટ અને પ્રકટ રાખી ઘટાય તો કેવા સંસ્કાર પાડવા અને કેવા નહિ પાડવા તે સ્પષ્ટ થઈ શકે. ઉપરથી ત્રણે રીતે ઉપયોગી છે. સમય વિચારી તે રીકારવી એ જ ઉન્નાતિ પામવાની ઇચ્છા સેવનારનું કર્તવ્ય.

શ્રી પ્ર૦ બહેન.

શ્રી ઉપેન્દ્રસમરણમાલા.

શ્રી ભગવાન્ શ્રી ! કે શું ?

૧. આપશીના સાધક, રત્નજોડે-આમર્ષકને એકાએક ત્યાગી રત્નપ્રપાણ કરવું આપશીને ઉચિત્ સાગ્યું કે શું ?
૨. આમારાથી રીસાઈ જવું આપશીને ઠકું સાગ્યું કે શું ?
૩. આમારા અનેક દોષોએ આપશીને ડાંખ દીધો કે શું ?
૪. આમારા કરતાં અધિક આકર્ષક કોઈ અન્ય સંકલે આપશીને આમંત્રણ કે શું ?
૫. આમારા ઉપર અધિક ઉપકારો કરવા આપશીને અપ્રમાણ સાગ્યું કે શું ?
૬. આપશીના સાકાર સ્વરૂપનું અધિક સમય દર્શન કરવાને અમે અધિકારહીન નીરસા કે શું ?
૭. આમારા આન્તર મલની નિહતિ અટકાય ભારી કે શું ?
૮. આમારી વૃત્તિ વિષમય સાગી કે શું ?
૯. આમારી પ્રવૃત્તિ પાપમય સાગી કે શું ?
૧૦. આમારા સંસ્કારોની સ્પારણા અલકય સમન્વિત કે શું ?
૧૧. અમે સ્થિર સંયમી નહિ થઈ શકીએ એમ માન્યું કે શું ?
૧૨. આમારા દોષોએ અપૂરત અનુભવ્યા કે શું ?

૧૩. અમારી માયનાઓ નિરર્થક ન્યાયી કે શું ?
૧૪. અમારી પ્રાર્થનાઓ કુર્બાન લાગી કે શું ?
૧૫. અમારા ઉત્સાહમાં ઘણું સમજાઈ કે શું ?
૧૬. અમારા વાતોમાં ભેદ વાસ્તે કે શું ?
૧૭. અમારા મનમાં નિર્વેદ નિહાળ્યો કે શું ?
૧૮. અમારી જ્ઞાનમહાશક્તિ છુટી લાગી કે શું ?
૧૯. અમારી વાસનાઓનો ઉગ્રોદ અગ્રકેષ લાગ્યો કે શું ?
૨૦. અમારા પ્રારબ્ધમાં, ભવરજુમાં ભટકવાનું જ સમજાવું કે શું ?
૨૧. આપશ્રીની આજ્ઞાઓનું ઉલ્લંઘન કરવાથી અભાવ ઉપજ્યો કે શું ?
૨૨. અમારા અચળ ચિત્તની ચીતળા ચડી કે શું ?
૨૩. અમારા અરિશર સ્વભાવની સૂઝ જાવી કે શું ?
૨૪. અમારા શિશિલ તનપ્રતિ તિરસ્કાર આવ્યો કે શું ?
૨૫. અમારા મન્દ પ્રાણ પ્રાણુદીન લાગ્યા કે શું ?
૨૬. અમારી નિઃસંતપ દુઃખરોથી અણખો ઉપજ્યો કે શું ?
૨૭. અમારું રક્તિયું હૃદય વિવેકચન્પ લાગ્યું કે કેમ ?
૨૮. અમારી સામગ્રીઓમાં કંઈ પણ સાર નહિ બાળ્યો કે શું ?
૨૯. અમારો સાધ અત્રેપરકર લાગ્યો કે શું ?
૩૦. અમારી જનસંસ્કૃતિઓની જગત્-કુર્બાન લાગી કે શું ?
૩૧. અમારી કામનાઓ નિંચ લાગી કે શું ?
૩૨. અમારી તૃષ્ણાઓ અછેલ લાગી કે શું ?
૩૩. અમારી આશાઓ અનુત્તેજનીય લાગી કે શું ?
૩૪. અમારી આગસતાદ આપશ્રીની કુર્બાની પણ અઘાય છે કે શું ?
૩૫. અમારો પ્રમાદવાયુ આપશ્રીની કુર્બાની પણ ફેરે જોવા નથી કે શું ?
૩૬. અમારી કુર્બાનૂત્તરી આપશ્રીના સુખદ સ્પર્શથી પણ યમે જોવા નથી કે શું ?
૩૭. અમારા ત્રિતાપ આપશ્રીની શીતલ હાથથી પણ યમે જોવા નથી કે શું ?
૩૮. અમારા જીવનશૃદ્ધમાં પ્રવેશણ વાપરોને પકડી બાધી મારી લેવાય જોવા નથી કે શું ?
૩૯. અમારી મૃત્યુધાતને શમચાણુ ઘા કરવા યોગ્ય બાણુ નથી કે શું ?
૪૦. અમારી દુર્મતિને દૂર કરવા શીખાદપ્રદાર અપૂર્ણ છે કે શું ?
૪૧. વિપવવાસનાદિ વિપવાનથી અગને ઉગારવા અશ્વત્થામ નથી કે શું ?
૪૨. આપશ્રીના ભાગવત આગળ અમે ભેંસ જોવા લાગ્યા કે શું ?
૪૩. આપશ્રીની ગીતા આજળ અમે પેટાં જોવા લાગ્યા કે શું ?
૪૪. અગને પ્રભોધેલ પ્રવચનાદિ, પરશરવર પાણી જેવાં જણાયાં કે શું ?

૪૫. અમારા કૃત્ય કાળા કૂડા લાગ્યાં કે શું ?
 ૪૬. અમારી ભક્તિમાં ડોળ દેખાયો કે શું ?
 ૪૭. અમારા ચાતુર્યનો અણુઅણુતર લાગ્યા કે શું ?
 ૪૮. અમારા સાદાંત્ર્ય ભાવશૂન્ય લાગ્યા કે શું ?
 ૪૯. અમારા પ્રણિપાત ગ્રેમશૂન્ય લાગ્યા કે શું ?
 ૫૦. અમારા પડરિ અશૂન્ય લાગ્યા કે શું ?
 ૫૧. અમારા 'પંચક્ષેણુ' નિવારણ અશક્ય બાસ્થુ કે શું ?
 ૫૨. અમારા રામરૂપ વજ્રરૂપમાં લાગ્યા કે શું ?
 ૫૩. અમારું અહં ન વિસાવી શકાય એવું લાગ્યું કે શું ?
 ૫૪. અમારી ગર્વમૂલ્ય ન ઉકલી શકે એવી લાગી કે શું ?
 ૫૫. અમારું મિથ્યાભિમાન મલિત યુગ્મ અશક્ય સમજાયું કે શું ?
 ૫૬. અમારું મોહમાયાવશત્વ અનિવાર્ય લાગ્યું કે શું ?
 ૫૭. અમારા વાણી અને વર્તનમાં અવિલેકે ભર માલ્યું કે શું ?
 ૫૮. અમારા મનમાં મલિનતાના મંડાણ મંડાયા કે શું ?
 ૫૯. અમારા તનમાં ભરોશના તંદુ તણાયેલા બાળ્યા કે શું ?
 ૬૦. અમારા ધનરજ્જુકારમાં મદમજ્જુકાના શુંમારની જાળી યદ્ય કે શું ?
 ૬૧. અમારા હારપમાં કોઈની હાસિ ચત્રી બારી કે શું ?
 ૬૨. અમારા શોકમાં કોઈનું અણુભા અવબોધાયું કે શું ?
 ૬૩. અમારા રુદનમાં દુરાગ્રહ દેખાયો કે શું ?
 ૬૪. અમારા મનમાં લેણો પવન બરામેસો લાગ્યો કે શું ?
 ૬૫. અમારે બાલ બ્રહ્મકુમ્ભચિહ્નથી રહિત લાગ્યા કે શું ?
 ૬૬. અમારા નયન નિરતેજ અને નિરાશથી મલિત ચણેલાં લાગ્યાં કે શું ?
 ૬૭. અમારી નાસિકા પ્રાણાવામથી પરચારી ગણેલી બારી કે શું ?
 ૬૮. અમારા કુશળ સદુપદેશપ્રવેશમાટે જાળી બાંધી ગયાં છે કે શું ?
 ૬૯. અમારા મુખમાંથી કુવચનપ્રવાહ વહેનો યયો છે કે શું ?
 ૭૦. અમારા હાથપય અવિહિત આચરણચુકત બાર્યા કે શું ?
 ૭૧. અમારા હિમયી આસ્તિકતા ઉડી ગયું કે શું ?
 ૭૨. આપત્તી કરતાં અન્ય કોઈને અમે અધિક માન્યા કે શું ?
 ૭૩. અશૈલ્ય સ્વતંત્રતા અમે છુટ્ટી કે શું ?
 ૭૪. આપત્તીના રસમય જીવનમાં અમે નિરસ સમજાયા કે શું ?
 ૭૫. આપત્તીની ચતુરતાએ અમે મામાન્યવત્ત મળી કે શું ?

૭૬. આપશ્રીની સર્વોચ્ચતાને જાણે તુલ્ય રહ્યો કે શું ?
૭૭. આપશ્રીનું સ્વામિત્વ સ્વીકારવામાં અને સરખ માની કે શું ?
૭૮. આપશ્રીનું વિમાન વધુ સમય નહિ રોકી શકાયું કે શું ?
૭૯. આપશ્રીનું પ્રવાજી અગિયારમું સમજાયું કે શું ?
૮૦. આપશ્રીના જ પટેલા વિશ્વમવસ્થાના નિયમને માન આપવું પડ્યું કે શું ?
૮૧. આપશ્રીના ખેડમાં આપશ્રીને જ ખેડેલા કાચી પડી કે શું ?
૮૨. કૃષ્ણાવતારમાં રત્ન પાતાલાદિ લોકોને સદાચ કરવા આવી પટેલા જેવો કોઈ અકરિમક પ્રસન્ન સંપાદ્યો કે શું ?
૮૩. નગરચર્ચા જેવા માટે જેમ સર્જાઈથી રીતે વિદર છે, તેનું આપશ્રીએ પણ અદરય યથ આદર્યું કે શું ?
૮૪. અમને કસોટિ પર ચઢાવવાની ચતુરાઈનું નિદર્શન કરાવવા ધાનું છે કે શું ?
૮૫. પિંજરના પંખીને પિંજરમાંથી છઠ્ઠાચોથો પ્રયોગ ચિખરવા ધાર્યો છે કે શું ?
૮૬. આપશ્રીના સ્વાસ્થ્યપૂર્ણ કર્તા સારા જીવનને અને ઝીંકી સઘનને નાલાયક બન્યા કે શું ?
૮૭. અર્ધિના દવાપણી બનુદૂસ નહિ આપ્યા કે શું ?
૮૮. અમારે માટે કોઈ નવીન સાધનચોધમાં ચાલ્યા કે શું ?
૮૯. સાધનસમારકામાટે આ લોકમાં એકે સ્થાન ન મળ્યું કે શું ?
૯૦. આપશ્રીના પતિતપાવન ચરણક્રમોનો અધિક વધારો થેતા પૃથ્વીમાતાને લગ્ન આવી કે શું ?
૯૧. અમારા વિના આપને ગમશે કે શું ?
૯૨. 'એવરસાધક રેપરવસ' માં આનન્દ અપૂર્ણ રહેવાથી 'રત્નપસિદરેપરવસ' પકડી કે શું ?
૯૩. ઉતારેગોના કબળા અભવરિયત સાગ્રાથી આસ સત્તન જોડાયું કે શું ?
૯૪. અમને અગાઉથી ચેતાવ્યા હોત તો પ્રવાણમાં વિખ આપત કે શું ?
૯૫. અમારા જેવા પામર જીવદર્મી વસતું વસતું લાગ્યું કે શું ?
૯૬. અમારા વિરોધપાલન શરૂ કરવાનું મન યથ આપ્યું કે શું ?
૯૭. અમારી પ્રત્યક્ષ પ્રસન્નતા કરતાં અમારો પરીક્ષ શોભાદ્યાર અધિક રચ્યો કે શું ?
૯૮. પાલખીમાં પોતી છૂમવાનો શોખ લાગ્યો કે શું ?
૯૯. પચ્ચવદર કરતાં કામળ-પૈત્રીકનો દુઃખાસ પડ્યો કે શું ?
૧૦૦. 'એવરસાધક' પ્રતિ અપ્રીતિ ઉપજી કે શું ?
૧૦૧. સરસ્વતિઆદિ શક્તિઓનો મદિગા નષ્ટ નહિ થવા દેવાના હેતુથી તેમને અમય આપવા આ માર્ગ અખતવાર થયો કે શું ?
૧૦૨. દેવસુધાપના મદિગાનું માદાત્મ જળવાઈ રહે તે અર્થે આ માર્ગ મદજ થયો કે શું ?
૧૦૩. શ્રી આપશ્રીના પરમ પથે પગલા અને એકાદર થવાની ઇનાવજ આવી કે શું ?

૧૦૪. શ્રી બ્રહ્માણ્ડે, પોતાના સર્જનકાર્યમાં કેંઈ કંઈ જડવાથી આપશ્રીને પ્રાર્થના કરી તેડાવ્યા કે શું ?
 ૧૦૫. શ્રી વિષ્ણુકાચવાનનું સૃષ્ટિવાણનશકું ધારિમાં જડવાથી સાદાપ કરવા આપશ્રીને તેડું આપ્યું કે શું ?
 ૧૦૬. શ્રી સંકરભગવાનની સંદેશરહિત શુભ પામવાથી ચક્રિતવરદાનમાટે આપશ્રીને તેડાવ્યા કે શું ?
 ૧૦૭. દેવેશોની સહામાં પ્રમુખપદ-સિંદાસને શોભવા અને શોભાવવા સ્વરૂપલીલામાં લીન થવા કે શું ?
 ૧૦૮. હે ભગવાન્ શ્રી ! કૃપા કરી દેશે કે શું ? કે શું ? કે શું ?

ચીમનલાલ પી. પંડ્યા.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય-(સં ૧૯૯૨)

(સ્તીર્ણ લેખો.)

સામ્રાટપિક વિભાગ-સ્વર તથા બંજનના અક્ષરવાક્યો.

૧ [લેખક : શ્રીમતી જયન્તીદેવી.]

અબ્યાસ અને વેશવથી મનનો નિરોધ થાય છે.
 આત્મજ્ઞા દારણ કરવાથી મનુષ્ય નિરંતર પ્રગતિમાન રહે છે.
 ઇષ્ટાર્થની સિદ્ધિ પ્રપન્નમાં છે.
 ઇષ્ટપ્રશ્નિધાન નિરંતર કરતું.
 ઉમ કર્મથી પ્રારબ્ધ રહે છે.
 જીવેમાં સત્ લોક છે.
 નિષિપદ્ય, વિશામિત્ર સહી છતાં કર્મથી પામ્યા હતા.
 એકલગ્યે માટીના પુતળામાં દ્રોણની ભાવના કરી ધનુર્વિદ્યા મેળવી હતી.
 ઐરાવત દાથી ચૌદ રત્નમાંની એક વસ્તુ છે.
 ઐસકને ઘરીરમાં ધર કરવા દેવું નહિ.
 ઐશ્વર્યવૃત્તિ દુષિનીનેવી રાખવી.
 અંતર જુડું ને બહાર જુડું રાખતું નહિ.
 ઠપુર ગરી સઘે રાખવાથી ઠપુર ઠીકી જઈ નથી.
 ખરાબમાંથી સારુ નોચની દુષ્ટિ કેળવવી નોષ્ટે.
 ગમનાગમના હેતુરૂપ મુખ્ય વસ્તુ લેવાસના છે.
 ઘડપણમાં સાધન સાધનાનો વિચાર કરવો એ મૂર્ખનું કામ છે.
 ચણાનાં લોટનું નેવેઘ ચુરનું મજાપ છે.
 છોલા બીના ધકેનો લોટ પચવામાં બારી છે, તેથી સુખવાણા લોટ નાપચે.
 જનકવિદેહી, મહારથાશ્રીમાટે ઉત્તમ આદર્શ છે.

અંકપથી ચાલતું, જેથી સરીરને વ્યાયમ મળે છે,
દટાર બેસતાં શ્વાસ પ્રશ્વાસ બરાબર ચાલે છે.

કરેલી મતિ કોષને માટે સતત્ર અભિપ્રાય બાંધતી નથી.

દરકણ ચતું નહિ, વિદિત કિષાઓ નિદરણે કરવી.

કળકળથી મનુષ્યની કેળવણીનું અનુમાન થાય છે.

તપ દેવસ સરીરનું નહિ, પણ મુખ્ય મનનું સધાતું નેત્રએ.

થકને અરેલીને રાત્રે બેસતું નહિ.

દમન ઇન્દ્રિયોનું વિચારપૂરક કરવું.

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

નવધા ભક્તિમાં અનુભૂતિ સખ્યભક્તિ સાધી છે.

પરીક્ષિત શ્રવણભક્તિથી તપાં છે.

ફરી ફરીને જપનાં અનુષ્ઠાન કરવાથી પ્રતિકૂલ કર્મનો ફળ યજ્ઞ ખેડનાં દર્શન થાય છે.

ખાધાભાગની આરતિનિવેદનભક્તિથી પ્રથમ યજ્ઞ વિધિભગવાન પાતાળમાં તેના કારપાળ થયા છે.

ભગીરથ પ્રવળ યતાં કાર્વતી સિદ્ધિ થાય છે.

મન, શ્રવણ કરેલા બોધનું મનન કરે છે ત્યારે જ અન્તરમાં ફરે છે.

યમ યોગનું પ્રથમ સાધન છે.

ફલવિદ્યા, હલ્લનો ઉત્તમ અધિકાર પ્રાપ્ત યતાં સિદ્ધિ થાય છે.

હાસ્યભૂતિને સંબંધવૃત્તિમાંથી નોંધતી સતત્ર અભિમુખતા થાય છે.

બલકલ ઝાઝાના રેખના થાય છે.

શરદ્ ઋતુમાં પ્રતિપદાનો ઉત્સવ આવે છે.

પદ્મચક્રનો વેધ યોગીઓ કરે છે.

સર્વેમાં સમાન વૃત્તિ થાય ત્યારે નતજુનું કે દર્શનનો છનિ આવ્યો છે.

હનુમાનની ભક્તિ દાસભક્તિ કહેવાય છે.

ફાણની અધાનધાનતા વિપરીત કલને અર્થ છે.

જાપ્તિ અદ્યનો લય યતાં પ્રાપ્ત છે.

૨ [લેખક : હિમતલાલ મનુ ફલે.]

અભયદાન ઉત્તમ દાન છે.

આસક્તિવાળાને જન્મન ને દુઃખ છે.

ઇન્દ્રિયનિગ્રહ અવરણ કર્તવ્ય છે.

ઇશ્વરની લીલા અકલિત છે.

ઉત્તમ વસ્તુ અધિકારિની ટકતી નથી.

હિર્વંશમાં યતું, અદોશમાં નહિ.

એક આત્મા જ અખંડ છે.

એક સર્વોપરિ બધ છે.

ઝાંઝાના મોતીઝેવે સકલ સંસાર છે.
 ઝાંઝારમ સર્વ કંઈ જ્ઞાન જુલાવે છે.
 ઝાંઝાજી જ સહ્યા કર્પકર કાળ છે.
 કમની મતિ મહન છે.
 ખૂરચી ખૂટે ત્યારે વારી ઘટે.
 બચેલો સમય પાછો મળતો નથી.
 ઘર મરતીનો છેડો છે.
 ચાચુ ચાંચે તે કવિ સાનો ?
 છત છાતી ન રહે.
 જાજો તો તે જ કે જોને ફરી જાજ નથી.
 જાપડો કરવો સદેશ છે, પણ પતાવલો મુરકેલ છે.
 દોકો મળે પણ ગયેલી તક મળે નહિ.
 ફરેલપણું ઉમર ચિરામ આવડું નથી.
 કમતે કમતે આગળ વધવું-મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે.
 કમજાજીવરથી માણસની પરીક્ષા થાય છે.
 (તત્ત્વજ્ઞાન સર્વોત્તમ જ્ઞાન છે.
 તક મળવી કૃત્રિમજીન છે, પણ તેનો લાભ લેવો મનુષ્યને અધીન છે.
 થવા આમળ કોઈ કાલું નથી.
 દયા ધર્મનું મૂળ છે.
 ધર્મ જ મરણસમયે માણસની સાચે જાય છે.
 નરકનાં ત્રણ દાર:-કામ, ક્રોધ, લોભ છે.
 પળપળનો સદુપયોગ જીવનને સાચું કરે છે.
 ફગની આસા વખતનું કાપ જ આદરણીય છે.
 બજારીનને આત્મા મળતો નથી.
 વાતાનું દિત જ ધરે છે તે જ વાપા.
 મદા મુજબનાં ચરિત્ર શુભ શુદ્ધિદાન દે છે.
 ચણચી જીવન એ જ ઉત્તમ જીવન છે.
 રમપૂર્વક કરેલી ક્રિયા જ સાચી ક્રિયા છે.
 લલાટે લખ્યા લેખ મિથ્યા થતા નથી.
 વર્તમાન કાળ જ આપણો કાળ છે.
 જાજીને ખોટું કાલું પાડવાનું છે.
 પદ સંપત્તિ સાધકે અવરમ પ્રાપ્ત્ય છે.
 સંપૂર્ણને સંગ સંસારના જન્મદર્શી દુઃખાનું અગ્રેષ્ઠ ઔષધ છે.
 હરે કરે સો હોય.
 ફામા વીરનું બૂધ છે.
 શાંતિ પ્રવલ્નમાં સંગ સાધન છે.

श्रेयस्साधक

अटवे

मानव ज्वननी सर्वोत्तमता.

श्रेयस्साधक 'मो नित्यसन्देश :
" ज्वन धरो "

श्री उपेन्द्रजयन्तीमहोत्सवअंक.

॥ ॐ श्री ॥

काम करो.

पृष्ठा : ४ अंक : २९
सं० १९६४, कालिका १०
सालिवार
ता० २७ : ११ : १९७७
पत्रव्यवहार :
व्यवस्थापक, आदिग्रन्थमन्दिर
पटोहरा,
पार्थिक लवाजमः—
दिनांक : ३. ५-०-०
दिनांकद्वारा : दश शिबि'म.
श्री आदिग्रन्थमन्दिर :
विद्यार्थी'ने लभवा भूकवा-
पौत्र्य संस्था.
दान हेतुपौत्र्य संस्था.
सहाय करवा पौत्र्य संस्था.
विद्यार्थी'ने संस्था आप-
नार संस्था.
विद्यार्थी'मा आदिग्रन्थम-
मती संस्था.
स्वयं : पटोहरा.
आ पत्र श्री लक्ष्मी धर्मश्रीक
प्रि' प्रिंस, रावधुमा, आउ
कालेनी अलीमा-पटोहराभां
छात्रावास दावभाष पटोहरा,
श्री श्रेयस्साधकवर्ग तारुणी
प्रकाशक !
आदिग्रन्थमन्दिर निवेदी
भाटि छात्रुं अने प्रकाशक
श्री विश्ववर्धन-दधान,
पटोहरा, केन्द्रीयप्री प्रसिद्ध
पृष्ठा. ता० २७ : ११ : १९७७

शरीर सुधारणुं होय तो—
स्वभाव सज्ज शरणवो होय तो—
शुद्धिमे विधास कर्यो होय तो—
सङ्गतशील वधुं होय तो—
जनप्रिय वधुं होय तो—
रसभरी निद्रा बेची होय तो—
शान्तिगुं सुभ भोगवधुं होय तो—
मनने निश्चिन्त शरणवुं होय तो—
प्रभुनी वधती नृत्ती दीक्षा अनुभवनी होय तो—
हृषने भूवधुं होय तो—
वियोग विचार्यो होय तो—
पारकानी निन्दा करवां अटकवुं होय तो—
प्रभुप्रिय वधुं होय तो—
ज्वननी सार्थकता करणी होय तो—

श्री गुणदेव.

પ્રભાત-પ્રાર્થના.

પરમાત્મનું । આપની ભક્તિ એ જ અમારી જીવનની ભક્તિ, આપનો આનન્દ એ જ અમારો જીવન આનન્દ, આપની શાન્તિ એ જ અમારી શાન્તિ, પરિણામે બને એ જ પુનઃ પુનઃ પ્રાર્થના.

પ્રભો ! આપે લીલાવિમલ ધરીને શું શું દર્શાવ્યું ? અમને સર્વોત્તમ ગુરુપણું, સેવકપણું, સાધુપણું; સર્વોત્તમ ભક્તિ, જ્ઞાન, આનન્દ, કૌશલ્ય, કર્તવ્ય; ઉત્તમ પ્રકારની શાન્તિ, ઉપેક્ષા; સર્વોત્તમ ક્ષમા, ત્યાગ અને દેશગમ; સર્વોત્તમ સદનયીશતા, વાતસલ્યપણું, સૌન્દર્ય; સર્વોત્તમ વાણી કેવી, દષ્ટિ કેવી, વિચાર અને આચાર કેવા, અને પરિણામે અને સર્વોત્તમ રીતે સ્વરૂપાવરધાન; સર્વ કંઈ બતાવ્યું સર્વોત્તમ જ્ઞેયું, ઉપમાવધું, સેતુ, એ વારંવાર અમારા ચિત્તમાં ઠસાવવા, પ્રભો ! આપે અચામ પરિશ્રમ કર્યો સાદી ભાષામાં ઠલીએ તો, આપે આપના જીવનની આઘુતિ આપી, આપના બસને અમારા કદવાનુઅર્થે અખંડ ઉપયોગ કર્યો, પ્રશ્નને નિહા-ટીકાને સફળ કરી અનેક પ્રશ્નનાં કષ્ટ વેઠ્યાં, છતાં અચરાથી ન કંટાળ્યા, વિયુખને પણ ન તરછોડ્યા; ઉલ્લાસ તેને અધિક સન્માનથી વધાવ્યા. ઈશ્વરે સ્થિત છતાં અમારે માટે આપે કચરા કાઢ્યા, અમારે માટે ભગવદ્ કર્મા, અમારે માટે આદાર વિદાર સુખને પરિપૂર્ણા આજના ઉત્સવપ્રશ્નને બળે દિવસના ઉપવાસ અને કેટલાય દિવસના ઉપવ્રત કર્યા, શાને માટે ? અમારી પ્રતિ અને કલ્યાણ માટે જ્ઞાન, એકાગ્રતા, દાન વગેરે જીવનમાં ઉત્તમ રીતે સાધી શકાય એવા સાધનોમાં યોગ્યા.

પરમાત્મનું ! શુ શુ આપની અકલ લીલા માઠાં ? આપના શરણને ખામીને અમે તો ધન્ય થયાં આપે જ આપના સ્વરૂપસાથે વિવિધ રીતે અમારો સ્પર્શ કરાવ્યો, જીવદષ્ટિ પલટાવી, આ-બાસપૃથ્વ સર્વના કલ્પને આપ સુન્દર રીતે સ્પર્શ્યાં, અને આજે પણ સર્વની વૃત્તિમાં અખંડ સ્પર્શી રહ્યા છો. પાણી અને વાદળો જેવા અપનેા અને અમારો સંબંધ થયો હોય એમ પ્રતિજ્ઞા બાન થાય છે. પથ્થર જેવાં દેવાંને વાદળોરૂપ બનાવ્યાં એ જ પ્રજુ ! આપની પ્રભુતા, એ જ ગુરુતા.

પરમ તત્ત્વસાથે સર્વોત્તમ ઉડો ઉડો સ્પર્શ કરીએ એને માટે આજના ઉત્સવની રચનારી યોજના, અને તેમાં જણાયેલી અનેક સુન્દર કલા, ભગવત્ ! ઉત્તમ કલાકારને ત્યાં પણ ન જોઇ. આવી રીતે આનન્દ સાથે જ્ઞાનમાં પ્રવેશ કાંઇ પણ જાનીએ ન કરાવ્યો. આવાં અનેક અર્થસૂચક રંગ ચિત્રો કાંઇ પણ યોગી ખ્યાતીએ ન બતાવ્યાં. સર્વ કંઈ સર્વોત્તમ બતાવ્યું. આપની પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિ સંદેહિત અમારા વારતવ હિતને માટે જ દત્તી, તેનું પૂર્ણ જ્ઞાન હવે થાય છે. પણ પ્રજુ ! હવે આપ ક્યાં, અને અપે ક્યાં ? હાથુભર વૃત્તિ ભગવત્ બને છે. પુનઃ આપના સ્વરૂપને ચિન્તી શન્ત થઇએ છીએ વરતવ વિચારથી તો આપ સમીપ જ હો, છતાં પ્રત્યક્ષ દર્શનથી આનન્દ અનુભવનાર આ ભક્તદષ્ટિ આપના અદ્યંતથી અલગ પરિલાપને અનુભવે છે.

અમારા નિમિત્ત નિત્ય પ્રવર્તમાન ચતા બગવાનું ! સંકેતની સિદ્ધિએ આપે આપનું કર્તવ્ય સંકેતનું, દષ્ટિથી સ્પર્શવ થય, પણ હજી આપનું કર્તવ્ય તો બાકી કે, અને તે એ કે આપની સાથે અમારો અભેદ કરાવવાનું.

અમારા અન્તરમાં તથા આમજ પાછજ રહીને અર્થેડ સારવાનતાપૂર્વક સરકિયા સંધાવળે.
ચલિંચિત પતને કદા બનાવળે.

એકાથી રીઝાણું અને ધણું આપવું તે તો આપનો સ્વભાવ જ છે, છતાં પુનઃ એ સ્વભાવની
જાગ્રતિ રાખવા પ્રાર્થાએ છીએ.

શુરુતરવ પોતાની અવિઘ્નતામાં પણ સ્વસત્તાગણે અસાધારણ કલ્યાણ સાધે છે, એ
સત્પને અનુભવસિદ્ધ કરાવવાને જ આપ બાહ્ય રૂપથી હુણત મળા છે, એમ જાણાર અન્તરમાં
વારંવાર ઉઠે છે, કારણ તેના કંઈક અનુભવ અમને આ બલીત કલ માસમાં મળે છે. આ અનુભવ
દેવે સર્વના જીવનમાં અધિક અધિક સત્વર અનુભવણ એ જ આપના પ્રતિ અમારી યાચના.

પરમાત્મનું ન્યાયામને ચડી અમારા દેશો કે પ્રવૃત્તિઓને ન્યાય આપે કદી નથી આપ્યો,
કે કદી અનેક સ્પર્શનોનું ગણગીપતક નથી રાખ્યું. રાખ્યું હશે તો આપે સ્વીકારી લીધેલા અમારા
શુભોનું, અઢાઢા ! શી આપની ઉદારતા ! દેવે તો આવી ઉદારતાનું જીવનકર અદર્શન યમું.

આધ્યાત્મિક વસ્તુમાં કેવલ સામાન્ય અથવા નદિવત્ ઉપયોગી કાર્ય સાધીને જાણે ધણું
મદદરતું સાધ્યું હોય એમ માની ગોરવમાં ધૂમતા બખને જોડેને, “ ધણું સારું કયું ” એમ
અમને વખાણતી, અઢા ! આપની મધુર વાણી અમારા જીવનમાં તો દેવે કયાંકિ પણ નદિ
સંજગાય. દેવે તો માત્ર આપનું પુણ્ય સમરણ અમારે કરવાનું રહ્યું.

અન્તઃકરણની ઉચ્ચતા સાધવા દૃષ્ટિમાં તનમનાદ, નિષ્કલતામાં અવિકલતા, અન્યતા સુખ-
આદે અલપના કાગજ, પોતાના સુખાણે નિરુદ્ધતા, પોતાના અન્તરનું કંઈક ઉઠું સંશોધન,
અન્યતા સદૃશ્યનું સંશોધન, રસદૃષ્ટિ અને નિરસતા, રાગ અને વિરાગ વગેરે અદ્વિષ્ટ રીતે અમારી
પાસે સંધાળ્યા; તેમ નિરન્તર સંધાવળે.

પરમાત્મનું આપનો જન્મ સાધકને અજન્મારૂપ થયો. આપનો આન્તર મધુર સ્વર વરમનના
કોસાદધને બેઠીને અર્થેડ ક્ષણાનન્દના પડધા પાડળે, આપનો દિવ્ય રસ જોમ પ્રત્યક્ષ રેખાતે તેમ
અદરશ રીતે આપના રસસિંચનથી સર્વ પ્રગુદ્ધ હો, સર્વ જીવન્ત હો.

શ્રી જન્મ દેવી.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું પાલન.

પુણ્યવ્રત ઉત્સવનો કાળ બાળો, અગપાયો. પરમપૂજન ગુરુદેવના અદર્શનથી સરંતી
દૃષ્ટિ અલપના વિકલ હોવા છતાં, સર્વેએ પ્રાપ્ત પ્રસન્નને સર્વોત્તમ રીતે વખાળો, અને શુભ દૃષ્ટિથી
તેમાંથી કંઈક કંઈક સત્સંસ્કાર જામનું રહે એવું ક્રીડ્યું. અપોગ જન્મઃકાણું ઉચ્ચમાંથી તુચ્છ મેળવે
છે, સામાન્યમાંથી સારરૂપ તરંચને કલ્પણ કરે છે, તે જ પ્રમાણે શ્રી ગુરુદેવ વિના યતા આ ઉત્સવમાં

સર્વજ્ઞે આવીને ભાવથી ભાગ લીધો, જ્યે તેમના અન્તાઃકરણની ઉચ્ચતા તથા શ્રી છાત્રપ્રતિમા ઉભારાતા પ્રેમવિના ન બની શકે.

પ્રભાતમાં સાઠાચાર વાગે ધનંતાદે ઉત્થવદિનનું હૃદયાટન કર્યું. શ્રી છાત્રદર્શનવિહોણા આલકબાંધુએ તથા બહેનો ખિન્ન હૃદયે પ્રભાતકીર્તન અવણ કરવા એકત્ર થઈ ગયા. જે સ્થાને છાત્રશ્રી પૂર્વે વિરાજતા હતા ત્યાં તેઓશ્રીની પ્રતિમા રથાપી હતી. બહેનોએ, નવાં રથાયેલાં પ્રભાત-કીર્તનો ગાયાં. છાત્રપ્રતિમાનું મંગલમય પ્રભાતપૂજન કર્યું. તે પછી પરમ પૂજ્ય શ્રીમતી જ્યોત્સ્નાદેવીવિરચિત, અત્યંત હૃદયસ્પર્શી પ્રાર્થના સાંધી જ્યોત્સ્નાદેવે મહામહિત હૃદયે આદ્ય સ્વરથી વાંચી સંભળાવતાં, શ્રી ગુરુદેવના પુણ્ય સ્મરણમાં સદસા અનેક હૃદયે ભાવભીનાં થયાં, તન્મય બની ગયાં, પછી સર્વે, છાત્રશ્રીના અનંત ઉપકારોને ચિન્તવતાં, તેઓશ્રીને પ્રત્યક્ષ ન નિહાળતાં ખિન્ન હૃદયે વેરાયાં.

યોગ સમયમાં નિત્યકર્મથી પરવારી નવાં શ્રી ગુરુદેવનો મંગલ જ્ઞાનવિધિ થતો હતો ત્યાં સર્વે એકત્ર થયા. આ રથજે આસોપાસવથી આચ્છાદિત નાના મંડપમાં શ્રી છાત્રપાદુકા તથા પ્રતિમાનું રથાપન કરી પુરુષપ્રત્યય એકાદશ આવર્તનથી પાદુકાઉપર દુધના અભિષેકનો આરંભ થયો. મનના શુદ્ધ ઉચ્ચારપૂર્વક તથા ભાવભરિત સ્વરથી છાત્રજી બંધુઓએ આ શ્રેયસ્કર વિધિના આરંભ કરતાં સર્વના અન્તરૂમાં પણ અત્યંત ભાવની જાગૃતિ થઈ. આ ક્રિયા પૂર્ણ થતાં શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્ય નમઃ—જે મનની ધૂન કરતાં કરતાં પાદુકાને પૂજનના કૃપ્ય સ્થાનમાં પધરાવી અને અન્ય કાર્યક્રમની શરૂઆત થઈ.

આ છાત્રના સમાધિરથાનઉપર જે આઠારનું (સ્મારક) મંદિર રચવાનો નિર્ણય થયો છે તે આઠારના વિદ્યાલ હુરમ્મ મંડપ રચવામાં આવ્યો હતો. છેલ્લા જે વર્ષથી આ રથજે જ શ્રી છાત્રપૂજન થતું હતું અને હમેશને માટે આ રથજે જ રાખવાની છાત્રશ્રીની ઇચ્છા હતી. કોઈ વિદ્યાર્થી સંકેતથી ત્યાં જ તેઓશ્રી પોદવા તેથી આ સમયે પણ જે જ રથજે રાખવાનો નિર્ણય થયો.

પ્રતિવર્ષના નિયમ પ્રમાણે આ સ્થાને તેઓશ્રીની પ્રતિમા, તેની એક બાજુ પૂજ્ય શ્રી સુરેશ્વર ભગવાનનું આસન, તથા બીજી બાજુએ શ્રીમાન્ વિદ્યવંદની પ્રતિમા રથાપવામાં આવ્યાં હતાં. છાત્રપ્રતિમાથી યોગે દર મધ્યમાં પાદુકાનું સૂરીચિત સ્થાન અને તેની આગળ નૂતન સદ્ગુણનું સ્થાન રચ્યું હતું. કલામય, રમ્ય અને શાન્ત વાતાવરણભરિત આ મંડપમાં પ્રવેશતાં જ અન્તરૂ દિવ્યતાને ધારણ કરતું દોષ એમ લગામ્બરને ભાન થતું હતું, અને જાણે છાત્રશ્રી અપ્રત્યક્ષ રહીને પણ આપણી સાથે જ છે, તેઓશ્રીના બળથી તથા અનુમદથી સર્વે કંઈ ચાલી રહ્યું છે, એવું પણ ભાન અશ્વિત અન્તઃકરણમાં પ્રતિજ્ઞા થતું હતું. એટલું જ નહિ પણ છાત્રશ્રીએ પોતાની કલા વગેરેનું જ્ઞાન અભિમુખ અન્તરૂમાં ફેરવ્યું છે એવું ભાન થતું છે, તેનું દર્શન પણ આ સમયે થતાં તેઓશ્રીના મહિમામાં સર્વે લીન થવા હતા. જાણ કાલાકાળએ આ પ્રસંગે છાત્રશ્રીના સમય જેવી જ સુન્દર રચના રચી રથજે કરી છાત્રશ્રીએ આજપર્યન્ત લીધેલા અમને ચરિતાઈ કરી બતાવી તેઓશ્રીના સર્વશેષ અનુમદના પાત્ર થઈ રહ્યાં.

પાદુકારથાપનપછી થોડાં કીર્તનો મચાયાં. પછી થી સદ્ગોષ્ઠ-મંદારના ઉદ્ધાતનના કાર્યક્રમનો આરંભ થયો. શ્રી મણિભાઈ શેલતે સાહિત્યની દૃષ્ટિએ, આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ, આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવાના વિચારની દૃષ્ટિએ આ મન્યની ઉપયોગિતા વિશે વિચારો દર્શાવ્યા. તેમાં-આ મન્ય પ્રકટ કરવામાં બાહ્ય રમણજીએ અત્યંત પરિશ્રમ લીધો છે, એ બાહ્ય ચારિત્રમન્દિરના પૂરના એક વિચાર્યો અને ગામઝાના એક બાલક કરતાં તેનામાં સત્સંસ્કારનો ઉદય વિદ્યમણ રીતે થયો પામ્યો, હૃદયીસખીપ રહીને કંઈ કંઈ થીંબ્યા, તેઓથી લેખ લખતા ન્હાય અને આ બાહ્ય પ્રેમમાં જાણવના લક્ષ્મી-હત્યાદિ પ્રકારની સેવા કરતા, પરંતુ આ મન્ય આ ઉત્પત્તિના મંજલ દિને અજરવ પ્રકટ થાય એવી આટલું હમ્મણી બૂપ અને હિમ્મતથી વેહી સ્વપ્ને પણ નહિ ધારેલી એવી સાચી સેવા તેમણે કરી જતાવી છે; હૃદયીનું જે જાણવિત્ર બાહ્ય માધ્યમથી લીધેલું તેના ઉપર મુન્દર રંગો પૂરી અનુપમ દર્શન કરાવવામાં બાહ્ય નરેન્દ્રે પણ પહોં થયે લીધો છે; પરમપૂજ્ય દેવીશ્રીએ આપણા ઉપર કૃપા કરી વિવિધ રચનાથી પત્રો મંગાવી તેની નકલો કરી વ્યવસ્થાપૂર્વક ગોઠવી આપી આ પ્રવચન મન્યનું દર્શન કરાવ્યું છે-વગેરે જણાવી વ્યાખ્યાનની સમાપ્તિ કરતાં જળધોપના નાદથી બંધુ શ્રી ઊડાલાલ આજીએ મન્યઉપરનું આગ્રહાન દૂર કરી મન્યનું દર્શન કરાવ્યું. દર્શન થતાં જ સર્વ ઉત્કા ધવા. પ્રવચનમાં પૂજ્ય શ્રી કૃષ્ણકૃમભાઈએ, આ મન્યનિમિત્ત મંજલરૂપે રચેલા મુન્દર બાવવાહી સ્તુત્યાત્મક શ્લોકો બાહ્ય અંબાલાલ પંડ્યાએ સુંદર ઉચ્ચ રસે ગાયો અને એને જાગ્રતાનથીના અક્ષરદેહઉપર સર્વજ્ઞ પ્રાપ્તી દૃષ્ટિ કરી અને શ્રી ગુરુદેવના જળનાદથી મંડપને ગળવી મૂકયો. વેલરાજ બંધુ અમૃતલાલે આ શ્રેયસ્કર મન્ય સંબંધમાં બાવબર્ણા હૃદયોદયાર મહર્ષી હૃદયીના અક્ષરદેહના રસદંથી સત્તર પાવન થવાની સર્વને તાલવેલી ધણ જણ, અને એતે જોવામાં મન્યોની નકલોથી બરેસો મોટો ઘાગ આવી યજ્ઞ થયો. મુલ્લવાત સાચી વરણુનું કેટલું મુજબ છે તે આ સમયે રચ્ય જણાયું.

મન્યદર્શનપછી પૂજનઆરતીનો વિધિ થયો. પછી પૂજ્ય શ્રી સંધરીજીનું વ્યાખ્યાન થયું. શ્રી કુલંભરામભાઈ તથા વિષ્ણુભાઈ મજમુદારે પ્રમંજનુરૂપ વિવેચન કયું. ત્યાર પછી 'એવા શ્રી મહુપેન્દ્રચનાથચરણે બન્યું' પ્રજામાન્ગલિ'ની નિર્ણીત યથેથી પાદપતિના પોતે રચેલા છંદો અનેક બંધુ તથા બહેનોએ સાથેને કૃષ્ણ ગુરુદેવને પોતાની પ્રજામાન્ગલિ-ભાવાન્ગલિ અર્પણ કરી. બાહ્ય હરિનારાયણે કીમકુપેન્દ્રદ્રાઢકતોતરથી પોતાની અન્ગલિ અર્પી. સમાપ્તિએ પરમ પૂજ્ય દેવીશ્રીને લેખ બાહ્ય જળનીલાલે વાંચ્યો, જેથી નિરાય અનેક સાધકમાં ઉત્સાહ પ્રકટયો, આશાસન મળ્યું. ઉવટે જળજાન કરતાં પ્રાતઃકાલના કાર્યની સમાપ્તિ કરી.

બોજનનો સમય થતાં, સર્વએ પ્રસાદ લીધો અને અલ્પ કાગ વિશ્રાન્તિ નેવા પોતપોતાને રથને ગયા.

બપોરે શ્રાઢ ત્રણ વાગે ઉપાસનારથાન સખીપ ઠવું પુનઃ એકત્ર ધવા. દેટલાક બંધુઓ તથા બહેનોએ શ્રી ગુરુદેવના પોતે અનુભવેલા પ્રસંગો વચ્ચે સંજ્ઞાવ્યા. તેઓશ્રીની દેવી દક્ષિ, વાતસલ્ય બાવ, સિદ્ધ વાણી વગેરે અર્જી પ્રસંગો સંભળતાં સર્વને અધિક આનન્દ થયો હતો.

શ્રી સદ્બોધમન્દાર. -

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીએ ક્રેયસ્સાધકોને તથા સજ્જનોને પ્રસંગોપાત્ત જે પત્રો લખ્યા હતા તેમાંથી બોધક ભાગોનો આ ગ્રંથમાં સંમિલ કરવામાં આવ્યો છે. આ ગ્રંથમાં વેદાન્તના સિદ્ધાન્તોથી ઐતપ્રીત, આખ્યાલવૃદ્ધને ઉપયોગી વિચારો અત્યંત રસવાળી શૈલિથી જણાવ્યા છે. શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનનું 'રસદર્શન' વગરે સુંદર સાહિત્ય ગુજરાતી સાહિત્યમાં અપૂર્વ રસવાળું છે, એમ તેને જોનાર, વાંચનાર મુક્તકંઠે મુખ્યભાવથી પ્રશંસા કરે છે. તેવો જ અદ્ભુત આ ગ્રંથ છે. વાંચનારનું ચિત્ત ઉચ્ચ વસ્તુપ્રતિ અદ્ભુત સ્વભાવે આકર્ષાવે છે, અને તેમાં દર્શાવેલા વિચારોને આચારસિદ્ધ કરવા એમ પ્રકટાવે છે.

ગ્રંથમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીની સુંદર ત્રિરંગી છાંપી તથા હસ્તાક્ષર મૂકવામાં આવ્યા છે.

છાપનમાં ઉચ્ચ આનંદ, ઉત્કર્ષ તથા સુખ અનુભવના

હોય તે આ પુસ્તકને વાંચનાર જ મેળાવે.

મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦ (પોસ્ટેજ શૂદ્ધ)

❀ રસદર્શન. ❀

શ્રી ઉપેન્દ્રભગવાનનીમહોત્સવનિમિત્ત ખાસ રચાયેલા રમય, બોધક અને ભાવલક્ષિત ક્રીડાનો તથા શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનરચિત 'ગુરુભક્તિમાહાત્મ્ય' ના અદ્ભુત અને આકર્ષક સવાદનો આ હવે પુસ્તકમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. મૂલ્ય રૂ. ૦-૧-૦ (પોસ્ટેજ શૂદ્ધ)

મળવાનું સ્થલ વ્યવસ્થાપક, આદિત્યમન્દિર, વડોદરા.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘ શ્રેયસ્સાધક નો નિર્ણયન-દેશ :
“ જીવન થી ”

॥ ૐ શ્રી ॥

— શ્રી ક —

વર્ષ ૪ અંક ૨૩
સં ૦૧૬૬૪, માર્ગશીર્ષ માસ ૨
શનિવાર
લા ૪ : ૧૨ : ૧૬૭૭
પરમપદ :
અવસ્થા (૧), ચારિત્ર્યમન્દિર
વરોદશ,
નારિક લવાનમઃ—
વિનમ્ર : ૩, ૫-૦-૦
વિનમ્રદાર : દસ શિવિમ.
શ્રી ચારિત્ર્યમન્દિર :
વિવાર્ધિને અજુબા ગુણ-
શાસ્ત્ર સંસ્થા,
દાન દેવાપાત્ર સંસ્થા
સદાચરણ શાસ્ત્ર સંસ્થા,
વિવાર્ધિને સંસ્થા સ્થાપ-
નાર સંસ્થા,
વિવાર્ધિમાં ચારિત્ર્યમન્દિર
મથની સંસ્થા,
રક્ત : મરોદશ,
આ પવન લક્ષ્મી ઉચ્ચાદિ
પ્રિ. પ્રેમ, સવપુત્ર, બાઈ
સાગેની સર્વોત્તમ-વરોદશમાં
પ્રાપ્તિવાદ લાભાધ પદે,
શ્રી સેવકસાધક સંસ્થા
પ્રકાશ :
સોવિનિવાદ, ૩૫૦ પ્રિવેડી
મટે બાઈને પ્રાપ્તિ
શ્રી વિષ્ણુ-ગુણ,
વરોદશ, સેવકેશી પ્રકાશ
પુ. લા ૪ : ૧૨ : ૧૬૭૭

એક શબ્દ : ૐ.
એક બાવના : સર્વ કોઈ મુખી રહો.
એક વિચાર : હું સર્વોત્તમ કેવી રીતે થાઉં ?
એક ક્રિયા : પોતાના તરફ દૃષ્ટિ.
એક અવસ્થા : પૂણું પ્રશાન્તિ.
એક સિદ્ધિ : સર્વ પ્રકારની અનિચ્છા.
એક ભદ્ર : દશાથી પાછા ન હોવું.
એક આશ્વાસન : પરમાત્મા મારા છે.
એક મિત્ર : જેનાથી કંઈ જ છૂપું નથી.
એક નિશ્ચય : મણુ મારું હિત જ કરે છે.
એક દંદય : જેમાં કદી વિકલતા નથી.
એક વૃત્તિ : પરમ ઉત્સાહમય.
એક પ્રેમ : જે કયા ભદ્રતાને ઇચ્છતો નથી.
એક ભક્તિ : જેમાં દશું જ પોદું જણાતું નથી.
એક વિવાર્ધિ : પોતાની જુલ પ્રેમનાર.
એક શિક્ષક : જે દંદયમાં વિવાર્ધિને પેસાડે.
એક રત્ન : દશું પોદવું ન સુખાદે.
એક ચક્રિય : સમા.
એક સ્થાન : હું કોઈ જ નથી
એક અનુભવ : હું સર્વ કોઈ છું.
એક નિત્ય ક્રમ : દેહની પળ સેવા કરવી.
એક મર્ણવ : નિન્દા ન કરવી.
એક વાક્ય : દશી યીકર નથી.

શ્રી ગુરુદેવ.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસન્ધાન મતકિ ૨૪ ના પૃષ્ઠ ૧૬૨ થી.)

આ આન્દોલનો સર્વત્ર આમ પ્રસરતાં હોવાથી તે ઇન્દ્રિયોને અયગ્રમ છે. ચિત્તસરવ જાતે સદમ છે છતાં બ્યુત્થાન દશામાં એનો ક્ષય આપ્યા સરીરમાં વ્યાપી રહેતો હોય છે, એટલે કે એનો સૂક્ષ્મ રસ ઇન્દ્રિયગોલકસુધી વ્યાપી રહેતો હોય છે પદાર્થોનાં આન્દોલનોદ્વારા ઇન્દ્રિયમાં શોભ થાય છે, જાતે એ શોભ ચિત્તધરત્વના દ્રવમાં અનુરૂપ શોભ ઉપજાવે છે. એ શોભ થતાં ચિત્તસરવ-માંથી વૃત્તિરૂપ પરિણામ ઉપજે છે એ વૃત્તિ ઇન્દ્રિયગોલકદ્વારા ઉપરામ પામી, ઇન્દ્રિયના ગુણધર્મથી અસર પામી એ ગોલકદ્વારા બહાર નીકળે છે અને તે આન્દોલનો ન્યાયી ઉપજે છે, તે પદાર્થપ્રતિ એ શોભના બંને પડોયે છે અને ત્યાં તે પદાર્થોદ્ધાર પરિણામને પામે છે, જેમ ખીજામાં રહેલા લોહ-આદિનો રસ તે તે ખીજાના આધાર જેવો થઇ રહે છે, તેમ આ વૃત્તિ પણ તે તે વિષયાધાર થઇ રહે છે આ સમગ્રી ક્રિયા થતાં સામાન્ય મનુષ્ય ધારણે કે બધે સમમ જતો દશી પણ તેમ નથી. એ ક્રિયાને શબ્દમાં બોલતાં જેટલા શબ્દ જામ છે તે કરતાં એ ક્રિયાને થતાં પણ જ જોખા સુજો જામ છે આમ જાતે ત્વરાથી થતી આ ક્રિયાવડે વિષયાધાર વૃત્તિ થઇ રહે છે, વિષય વૃત્તિમાં આરંભ થઇ જાય છે એટલે એ વૃત્તિને પુરુષ પોતાના પ્રતિબિંબદ્વારા ભારમ કરે છે અર્થાત્ એ વૃત્તિનું સ્વરૂપ જણાય છે, અને એ સ્વરૂપ જણતાં એ વૃત્તિને આધાર જણાય છે અને એ આધાર વૃત્તિમાં વિષયદ્વારા જ આવેલો છે તેથી અને તે વિષયનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ થાય છે તેથી વિષયો ચિત્તસરવની વૃત્તિદ્વારા જ પુરુષના દરમ થાય છે અને ચિત્તવૃત્તિઓ સાક્ષાત્ દર્શન થાય છે. ઉપર વિષયોનાં આન્દોલનો સર્વત્ર પ્રસરતા રહે છે એમ કહ્યું તેમાં પ્રાપ્તિ થઈ શકાય છે અપારે આમ છે ત્યારે પ્રતિ-ક્ષણે વિવિધ આન્દોલનો ચિત્તસરવમાં અવગત બોધાએ અને તેથી ચિત્તસરવમાં વિવિધ વૃત્તિઓ થતી બોધાએ, અને વળી સર્વ ચિત્તોને તે તે આન્દોલનનો શોભ થવાથી તે તે વિષયનું જ્ઞાન થયું બોધાએ, પણ આ શકા ચોગ્ય નથી, કારણ કે આન્દોલનો સર્વ પુરુષના ચિત્તસરવને અવગત છે પણ તે સર્વના ઉપર સરખી અસર કરતી નથી. સાધારણ પવનનો શોભ ચતાં સૂકાશર વતરવતિ વળી જાય છે અને કેટલાક છોડવાં બાંધી જાય છે વા ઉછરી જાય છે પણ તે જ પવનનો શોભ મોટા વૃક્તને કષ્ટ અસર કરી શકતો નથી. માત્ર તેનાં તે પત્ર જ દ્રલે છે અને તેનાં ચક્ર તથા મૂલ એમનાં એમ જ રહે છે, અને વળી જે પાણાણુમય પર્વત છે તેમાં તે શેષ પણ ગતિ આ પવનના હો નથી પ્રતીત થતી નથી તે પ્રમાણે જે રમૂય આન્દોલનો છે તે વ્યુત્થાન દશાને સેવનાર ચિત્તમાં શોભ કરે છે પણ જે સૂક્ષ્મ આન્દોલનો છે તેનું તો અતિ સદ્મતતાને પામેલાં ચિત્તો જ મદલ્ય કરી શકે છે જે રમૂય ચિત્તો હોય છે, જેમાંમાં સૂક્ષ્માર્થને મદલ્ય કરવાનું ખત આવ્યું નથી તે એ સૂક્ષ્મ અન્દોલનોને મદલ્ય કરી શકતાં નથી અર્થાત્ તેમાં એ સૂક્ષ્મ આન્દોલનો અવગત છે ખરાં પણ તેથી એ ચિત્તમાંથી વૃત્તિ પ્રાપ્તી નથી તેથી જાણ નિષેનો આન્દોલનો મરં ચિત્તને સરખી અસર

કરતાં નથી અને તેને લીધે એક વિષયનું જ્ઞાન એ જ આન્દોલનોદ્વારા એક ચિત્તે થાય છે અને
 ઇતર ચિત્તને યદુ' નથી. વળી ચિત્તને એવો સ્વભાવ છે કે જ્યારે તેમાંથી એક વૃત્તિ નીકળે છે ત્યારે
 તે ચિત્ત સર્વાત્મના તેના પ્રતિ વળેલું રહે છે અને તેથી તે સમયે એવું જીજ્ઞા વિષયપ્રતિ અનવધાન
 રહેવાથી જીજ્ઞા વિષયને તે જાણી શકતું નથી. મર્ગમાં જતાં ધણીએ ગૃહો આવે છે, તે સર્વ
 ગૃહોનાં આન્દોલનો ચિત્તસરવના દ્વને અવગ્રાહ્ય છે પણ આપણે માર્ગ વિચારમાં લીન થવા દોષને
 છીએ તો તે સમયે આપણે આપણા ચોતાના ચલથી ચિત્તને સર્વાત્મના-સર્વ રીતે તે વિચારમાં
 બાધિત કરી દીધેલું છે તેથી તે આન્દોલનોના ક્ષોભને એને વશ થવા દેતા નથી. તાત્પર્ય કે ચિત્તની
 આ કારણથી બે વૃત્તિ એક સાથે નીકળતી નથી અને તેથી એક સમયે બે વૃત્તિ નહિ હોવાથી બે
 જ્ઞાન આપણને યતાં નથી. જે પુરુષોનાં ચિત્તસરવ ચક્ષુમાર્થને મદલ્ય કરવા સમર્થ થવા દોષ છે
 તેમનું મદલ્યસામર્થ્ય વધવાથી તે અધિક વેગથી પદાર્થોને મદલ્ય કરી દોષ છે તેથી ચંતાધાવતીની
 માર્શક તેમને યુગપત્ત જ્ઞાન યદુ' દોષ તેનું જ્ઞાન ઇતરને થાય છે. પણ ત્યાં પણ કમિક જ્ઞાન જ દોષ
 છે, પણ તે અતિ ત્વરાથી થાય છે તેથી કેમનું જ્ઞાન ઇતરને જદુ' રહે છે. તેથી ઉપરની બંને શંકા
 ઉચિત નથી એ સિદ્ધ થાય છે. મારે બાહ્ય વિષયોને જાણવા ચિત્તને અર્થાકાર થયું પડે છે, ચિત્તની
 વૃત્તિ અર્થાકારા યદુ રહે ત્યારે જ તે વિષયનું જ્ઞાન યદુ રહે છે અને પુરુષેના સાક્ષાત્ દશ્ય તે
 આ વૃત્તિ છે અને બાહ્ય વિષય નથી એ સિદ્ધાન્તમાં અનુપપત્તિ નથી. જેમ ચિત્તસરવને વિષયના
 જ્ઞાનમાટે વિષયાકાર થયું પડે છે તે પ્રમાણે પુરુષને વૃત્ત્યાકાર થયું પડતું નથી, પુરુષનો વૃત્ત્યાકાર
 પરિણામ થતો નથી પણ વૃત્તિનો ઉદય થતાં પુરુષ તેના સારખને વૃત્તિના સ્વભાવથી જ પ્રાપ્તો
 રહે છે તેથી એ વૃત્તિનું સદા જ્ઞાન યદુ રહે છે. વૃત્તિ ઉઠી જતાં તેનું જ્ઞાન યદુ નહિ એમ જનનું
 જ નથી. આમ હોવાથી ચોતાની વૃત્તિમાટે મારને સંઘય થતો નથી. અમુક સ્થાલ છે કે પુરુષ છે
 એમ બાહ્ય વિષયના સંબંધમાં સંઘય થાય છે પણ હું સુખી છું કે દુઃખી છું, મને આ કાણે
 અમુકનું જ્ઞાન છે કે અજ્ઞાન છે ઇત્યાદિ વિષયમાં સંઘય કોઇ દિવસ થતો નથી. આ એ જ બતાવે
 છે કે વૃત્તિઓ ઉદય થતાં તરત જ જ્ઞાન યદુ જાય છે. એ જ્ઞાન નહિ થતી દોષ તો કદાપિ પણ
 સંઘય થવાનો સંભવ આવે. પણ એ સંભવ આવતો જ નથી. તેથી એ એમ સ્થવે છે કે
 વૃત્તિઓ સદા જ્ઞાન થાય છે. આથી ઉદયે વિષયો મોઢ વાર જ્ઞાન છે અને મોઢ વાર અજ્ઞાત રહે છે.
 જે વિષયાકાર વૃત્તિ થાય છે તે વિષય જ્ઞાત થાય છે અને જે વિષયાકાર વૃત્તિ યદુ થતી નથી તે
 વિષય અજ્ઞાત રહે છે. તેથી જ્યારે ચિત્તના વિષયોરૂપ બાહ્ય પદાર્થ જ્ઞાન અને અજ્ઞાત
 દોષ છે ત્યારે પુરુષના વિષયરૂપ વૃત્તિ સદા જ્ઞાત જ દોષ છે. આનું કારણ એ
 છે કે ચિત્તનો વિષયાકાર પરિણામ થતો જોઈએ અને પુરુષ અપરિણામી હોવાથી
 એને પરિણામ પ્રાપ્ત થતું રહેતું નથી. આમ હોવાથી જ અમુક સમયે અમુક પદાર્થ
 નથી એ આપણે નિશ્ચય કરી શકીએ છીએ. એક કોરમમાં મધ અને રસ એક જગીને માટે
 આપણે તપાસ કરી જતાં તે જગી આપણને ન દેખાઈ પણ માત્ર જાત અને જગીનરેરે જ

જાણ્યું તો આપણે નિશ્ચય કરી કહીએ છીએ કે આ યોગમાં અમુક છત્રી નથી. કેમકે એ છત્રી હોય તો તે આપણા દરમરૂપ યજ્ઞ થકે એવા વિષય છે, આપણી મહુરિન્દ્રિય બરાબર છે એટલે એ પ્રતિમાકાર આપણી વૃત્તિ યજ્ઞ થકે છે, અને વૃત્તિ પ્રતિમાકાર યજ્ઞ એટલે તે તરત પુરુષથી ભાસ્ય યજ્ઞ જાય છે, તો પુરુષથી વૃત્તિ કેમકે વાર ભાસ્ય થતી હોય અને કેમકે વાર નહિ થતી હોય તો યોગમાં પ્રતિમા છે, આપણી વૃત્તિ તદાકાર યજ્ઞ છે છતાં તે પુરુષથી ભાસ્ય નહિ થતાથી આપણને તેનું જ્ઞાન ન થયું હોય એમ ખણુ જને તો તે સંભવ છે તેથી આપણને સંશય માત્ર થવો જોઈએ કે આ યોગમાં પ્રતિમા હોય કે નહિ હોય પણ આ યોગમાં પ્રતિમા નહીં જ એવો નિશ્ચય કદાપિ મણુ યજ્ઞ થકે નહિ. પણ પરતુત એ નિશ્ચય યાય છે, તેથી તે પણુ એ જ સિદ્ધ કરે છે કે વૃત્તિઓ સદા જ્ઞાત જ હોય છે. (અપ્રકૃ.)

શ્રી ઉપેન્દ્રાય નમઃ ૐ વિજયંકર વિશ્વંભર જય જય. (સાધ-પ્રાર્થના.)

ભગવન્ ! આજ આપનો જન્મમહોત્સવ. આજે આપે શ્રી વૃદ્ધિદશમવાનતો સંકેત પૂર્ણ કરવા ભૂતલે અવતાર ધારણ કર્યો. આજે આપે પ્રકૃતિનો આશ્રય લઈ વિમુક્તને સ્વીકાર્યો. આજે આપે પંચ તરંગોને પાવન કર્યો. આજે આપે શ્રી ઉપેન્દ્રનામ ધારણ કર્યો. અનામી, અરૂપ એવા પરમ તત્ત્વરૂપ આપ પ્રભુ અમારા હૃદયકર્મિક, નયનાકર્મિક સ્વરૂપધારી યજ્ઞ જન્મમાં પ્રકટ થયા.

આજનો પ્રવચન પ્રમ મંગલકારી દિવસ કે જે કાલે આપ જે વાસ્તવે નિર્વિકારી છો તેમણે યજ્ઞવિઠારીને સ્વીકારી તનુધારીએ ત્રિજગ્યાન યજ્ઞ સાધકોના પ્રેમથી સ્પૃશ્ઠ કરી. તિલ્ય જ્ઞાન્ત, નિષ્ક્રિય આપના સ્વરૂપાનંદમયી દિવાન જામી અમારે અર્થે સક્રિય સ્વરૂપે અમારાં ચક્ષુઃકમીપ શોભ્યા.

આજ એ જ મહોત્સવ કે જ્યારે અમારા આ જીવનના આર સુકાન્તી બન્યા. આજ એ જ સર્વોત્તમ દિવસ કે આપના પાદુભાવે અર્ધક સ્વરૂપમણ, ચાનારક, નિરપ્રક, નિષ્કામી શ્રી ભગવાન આપણીને પણ આપના અવતારણે પ્રેમવિરચ મનાવ્યા, આપનાપ્રતિ વેદ્યશ્રીએ હૃદયનો પાણીપાત પ્રતીત કરાવ્યો, આપની વૃત્તિ કેમકે રજુ રીતથી ન હુ આપ એવી કાગજ રાખી અને સર્વ પાસે રખાવી. વાસ્તવ દ્રષ્ટિથી આજ અને શ્રી આપણીએ એક હોવા છતાં આ પ્રકારની લીલા જન્મને બતાવવામાં આપ નિમિત્તરૂપ બન્યા. આપનો પ્રાદુર્ભાવ સર્વે જનજનાર પ્રભુએ મહા આનંદરૂપ જાણ્યો. અહો ! શો આપનો સ્વરૂપમહિમા, અને શી આપણીની અકલિત લીલા !

ભગવન્ ! કેવો આજનો મૂઠ સંકેત જાણવો દિવસ ! એ રો અમારા ભાગ્યવાનુતો હૃદયકાર. અમારી શુભે જીવનવાટિકામાં ચેતનરસ ભરનાર આજનો દિવસ, જે સુતસમા અમારાં જીવનને સંજીવન કરનાર.

અને મદદાશ્રયી છીએ તે નિહાળવાને આજનો પરમ ઇતિવરૂપ દિવસ. આપના લીલા-
વિમલનું પ્રકટનું તે અમારા જીવનકલહ દમાવવા, આપનું શૌભનુદ્યોતન, અમારી દુષ્ટિથી જન્મત
દરાન બુલાવવા. આપની વાણીનો આપાર, અમારી સર્વ વાણી દમાવવા. આપનું અમારા પ્રતિનું
જોવાપણું, અમારા ત્રિવિધ તાપ દમાવી અમને સાક્ષીપદે સ્થાપવા. આપના અનેકવિધ વ્યાપારો,
અમને મન, બુદ્ધિઆદિ કરણોથી નિર્ભયપાર કરવા અર્થે.

પરમાત્મન ! આપનું પ્રકટીકરણ અમને શુભ દિપ્તિરે વિચર કરવા, આપના નેવનું
નાટક આપમ્ અમને અને અમારામાં આપનું સ્વરૂપ સ્થપાવા અર્થે.

હે ભક્તવત્સલ ! આપ કૃપાસિન્ધુનું ઉછળતું અમારા જીવત્વગિન્દુની આપશ્રીથી
એકતા થવા અર્થે.

આપનો અમારા પ્રતિનો પ્રગલ પ્રેમ અમારી જન્મદામકિત ટાળવા અર્થે. આપના સંકેતો
અમને નિઃસંકેષ કરી સ્વસ્વરૂપ કરવા અર્થે, આપની ગદિહુમતા અમને અત્યુમ્મ કરવા અર્થે.

હે અનન્તાનન્ત ! અનન્તમા વસેલા અપ આને અમારે માટે, અમારા ચક્ષુને ખાલન
કરવા અમારી નિકટ પ્રકટ થવા.

આપ પૂર્ણતપશ્ચ, અપૂર્ણને પૂર્ણ કરવા સ્વસ્વરૂપમાંથી ઉત્થાન પામ્યા એ જ આજનો
મહિમાવન્તો દિવસ, એ જ અમારું સુભાગ્ય.

આપનું સ્વરૂપ અમરૂપ, આપના કાષી અરૂપ, આપના મર્મો અમરૂપ, આપનો વિનોદ
અમરૂપ, આપનો મોલ અમરૂપ,

આપે અમારા માટે જન્મ સ્વીકાર્યો. પતિતોદ્ધારક ગાન્યા, પાપીમાં પવિત્રતા આણી,
પરમાત્મેના હૃદયોમાં પ્રાણ પ્રસાર્યા. આપનું આપની અમરૂપ કૃતિ નથી ?

દેવ ! આજે આપ સ્વરૂપથી જન્મ્યા, અમને જન્માવવા દેવ ! આજે આપને વાસના હૃદયથી,
અમારી જીવત્વવાસના વિદારવાળી, દેવ ! આજે આપે પરિતપ્તો સ્વસ્વરૂપશોભ, અમારા કલ્યાણ
અર્થે અમારાથી સંભવો સદયોગ. હું હું આપની લીલા ગાવી !

આપ પૂર્ણતપ સામર્થ્યાધિપતિ, અમારે કાળે આઠની પુરુષાર્થ કૃતિ. અમને દક્ષિ અર્પી
ક્ષુધા સ્વીકારી. સાધકોના કલ્યાણની અપને તોવ ક્ષુધા જ હતી. આપે અમારે માટે સર્વ કષ્ટ કપું.
અમારા જેવા મન્દાધિકારીને આપે નિભાળ્યા, નિભાળ્યા એટલું જ નહિ, અમને સ્વજન સ્વર્ગમાં.
અમારા પ્રતિ પશુપાત દર્શાવ્યો. હું આપનું ઉછળતું હૃદયકાશપું વાતસલ્ય ! હે વિશંકર !
દાસ્યુમતોને પાલ્યા, પોષ્યા, સ્વધ્યા, રક્ષો છો તેમ રક્ષાઓ. હે હૃદયપાર ! સ્વસ્વરૂપ તજી અમારા
સંગી બન્યા-સંગી રક્ષા, જીવનના અવધિપતિ સંગી રહેજો.

અમારે માગવાપણું હું શોધ ! આપ અમારા અન્તર્વાસી છો. માગતાં પહેલાં જ આપી દો
છા, જેથી અમે મન્દમતિ અન્ધ કંઈ ન માગતાં એ જ મનના કરીએ છીએ.

" પશુ કદીએ નવ સંભંધ છૂટશે, તારો અને એક મારો, હું એક પ્રતિજ્ઞા ન હો. "
એ જ આજના પરમ પ્રવચન ગદ્યોત્સવના સમગની યાચના છે.

પ્રતો ! પુનઃ પુનઃ આપના ચરણકમલમાં વનન કરી આપના જયધોષો ગગનવીએ છીએ.

પ્ર ૦ બહેન,

સત્સંગતિઃ કિં ન કરોતિ પુંસામ્.

અધ્યાત્મકવિકાસના અનેક સાધનોમાં સત્સંગ એ પણ એક સાધનરૂપ છે. સત્સંગનો મહિમા પૂર્વ કાલથી ચાલુમાં ચાલુ છે. સત્સંગતિ કેમ કેમ મનુષ્યના હૃદયમાં ઉચ્ચ સરકાર રચાવે છે; અદ્ય પ્રવલ્ને કારેલું કાર્ય સિદ્ધ કરે છે. સત્સમાગમની ઇચ્છા પુરવવાનું અન્ટરમાં જમે છે માત્રી ઇચ્છાનો ઉદ્ભવ થતાં તેને કોઈ સંતુરુપ મળે છે. તેના દ્વારા ચેતાનો જીવનવિકાસ કરે છે. કોઈ પુરવવા થોડો પ્રાચીન સમયમાં ધર્મપુર નગરની પ્રજા સુખ સંસ્કારી-ધર્મજગવાળી હતી; કારણ એ નગરનો વૃષ્ટિ ભક્તિમાન અને સત્સરકારી હતો. વારંવાર નિરુભિમાનપણે સંતુરુપની સેવા તથા સમાગમ કરતો. ચેતાના નગરમાં કોઈ મહાત્મા આવ્યા છે કે કેમ તેની તપાસ કરાવતો હતો. એક સમયે સર્વ ચાલમાં નિષ્ણાત, ઉચ્ચ મેટિના મહાત્મા ત્યાં આવી સંઘ્યા. તેમના આવાગમનની ખબર પડતાં નગરની સંસ્કારી પ્રજાએ એ પુરુષનો સારો રીતે સત્કાર કર્યો, અને તેમના સમાગમનો લાભ લેવા માંડ્યો. અદ્ય સમયમાં આ સંતુરુપની કીર્તિ, પુણ્યની સ્થાપના જેમ આરે તરફ પ્રસરે તેમ પ્રસારી ગઈ, ધીમે ધીમે આ વાતની રાખને જાણ થતાં એ સંતુરુપને ચેતાના મહેલમાં પધારવા પ્રાર્થના નિવેદન કરી, સંતુરુપે રાખનો લાવ જોઈ પ્રાર્થના સ્વીકારી. નિર્ધૂર્ત કરેલા દિવસે સંતુરુપે યોગ્ય સન્માનપૂર્વક રાખમહેલમાં પધારાવ્યા, પૂજન અર્ચન કરી મુખવાન વરત્તો તેમને તથા તેમની સાથેનો મંડલિતે અર્પણ કરી. પછી મહેલના વિવિધ ભાગે ખતાવતાં કાચના બનાવેલા એક ખંડમાં આવ્યા.

રૂપતિને પરુ પછી પાળવાની થયો શોખ હતો, તેથી જન્મ જાતના પોપટ, મધર, હરિયું, કુતરા વગેરે પાળતો. આ કાચના ખંડમાં રાખ એક પાળેલા કુતરાને પૂરતો, કુતરો કાચમાં જ્યાં ત્યાં ચેતાની પ્રતિમા-પડાણચો-જોઈ તેને કોઈ અન્ય જ્ઞાન સમજી કાસવા માંડતો. આરે જાતુએ જ્યાં જુએ ત્યાં કુતરાને જોઈને અન્ય કુતરો હશે એમ ધારી ખૂબ જોરથી બધવા મારે, રાખ આ દરમ જોઈ આનન્દ પામે, અને જે કોઈ ચેતાને મળવા આવે તેને આ દરમ બતાવે કુતરો શક્તી કસીને થાકી નાચ ત્યારે બહાર કાઢે.

આ મહાત્માની મંડલિસાથે એક સુદર પાળેલી કુતરી હતી. તીર્થાટન કરતાં ગાંધીમાં ઉઠે નાના જવાણમે તે મળી આવી હતી. તેના દેખાવ તથા સ્વભાવ આકર્ષક હોવાથી સાધુઓની તે કૃપાપાત્ર બની. આ કુતરી આ સમયે સાથે હતી, તેને કાચના ખંડમાં પૂરીને આનન્દ લેવાની રાખને ઇચ્છા થઈ. મહાપુરુષને વિચારી કરી. આજા મળતાં આ કુતરીને ખંડમાં પૂરી હાર બંધ કરી સર્વ બહાર પોઠા.

કુતરી તો સજી થઈ આમ તેમ રહે. આનન્દથી પુષ્કળી પટપટાવે થોડો સમય રીતે નિરાંતે ત્યાં મુખમાં બેઠી. આ જોઈને રાખને થઈ આશ્ચર્ય થયું, અને એમ લાગ્યું કે આ કોઈ અન્ય જન્મનું પ્રાણી હશે. જ્ઞાન હોય તો કાસ્યા વિના કેમ રહે ! જ્ઞાનિસ્વભાવ કોઈ દિવસ પણ જાણ બસે ! તેણે સંતુરુપને કહ્યું " મહારાજ ! આ પ્રાણી જ્ઞાન છે કે કેમ ? " અનેક જ્ઞાનિને આ રથે

પૂર્ણ છે, પરન્તુ એક પશુ જ્ઞાન લાસ્યા વિના રજો નથી. જન્ય જ્ઞાનને જોતાં દુરહતું એ તો જોતો સ્વભાવ જ છે. અને આ તો આશ્ચર્ય કહેવાય. આ જ્ઞાન નહિ હોય. મહાત્માએ કહ્યું કે જ્યાં બરાબર તપાસો અને સંદેહ દૂર કરો. સર્વજ્ઞે પુનઃ નિરીક્ષણ કર્યું, અને આ જ્ઞાન જ છે એમ નિશ્ચય થયો. જ્ઞાન જતાં જાતિસ્વભાવ કેમ જામવાન થયો તેનું કારણ સમજાવવા શાળાએ મહાત્માને વિદ્યાર્થી કરી.

મહાત્માએ કહ્યું: “કે નરેન્દ્ર! આ તો સત્સંજ્ઞા પતાપ દય. બારા વર્ષ સંતનો સંજ્ઞે એ કિરતી દય. સંત લોકે તિલક લગાવે દય એસ સમય ઉસડી સામને દર્પણ રખ કે વિનોદમે ઉસડો બી તિલક લગાવે દય. બહોત દિનકા જાળાસસે આ બી જાનતી દય કે દર્પણમે” હેખાતા મુખ મેરા મુખડી પ્રતિમા જ દય. એસ સીએ આ કાચતી નહિ દય. સત્સંજ્ઞા પ્રભાવ ચૌર દય. સત્સંજ્ઞ જેસા કોઇ સાધન નહિ દય.” આ વાતી જવણ કરતી સત્સંજ્ઞનું મહાત્મ્ય કેવું અદ્વિત છે તે સર્વના જ્ઞાનમાં આવ્યું. એ દિવસથી જ શાળાએ તથા તેમની સાથેના જનોએ કોઇ પણ સત્પુરુષનો સમાગમ કરવાનો દહ નિશ્ચય કર્યો.

આ વાતી નાની જતાં કેવી સુંદર તથા યોગ્યપ્રદ છે! સત્સમાગમ માનવ વિકાસમાં અત્યંત ઉપયોગી સાધન છે તેની હજારો દર્શાવે છે. સત્સંજ્ઞ પૂજ્ય પદે રથારે છે. દત્તમાન, નન્દી, સંખ તેના દર્શાવતર છે. શાળાની બપ પડતાં કાગળનો કડોડ મૂકવાના (નોટ) બને છે. એક પ્રસંગે એક કદાચ કુશનકેપર ધૂળ પોલી નોંધ. તેણે કહ્યું: “હે ધૂલિ! એ પવિત્ર કુશન કારીરપર તું કદાચ એકે મજ ?” ધૂળ કહે: “સંજ્ઞા પ્રતાપસે”. શુદ્ધપર મેં થી. આ શુદ્ધો કોઇ ભક્તને કુશનપર ચરાધા તો સાથ મેં બી આ મુખ. એ મેરી તાકાત નહિ, એ તો સત્સંજ્ઞા પ્રતાપ”.

મનુષ્યો ગમે તેટલા જય તપ કરે પણ સત્સમાગમ શિવાય તેનો મથાય લાભ સત્વર મળતો નથી. તેથી અધિકારી જનો વારંવાર સત્પુરુષ-સદ્ગુણો સમાગમ કરે છે. દૂર રહેવાનું હોય તો તૃતીકારા તેમનું રમરણ ચિન્તન કરી તે પ્રતિ હજારો બાંધીને પણ સમાગમનો લાભ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. (જુઓ શ્રી સદ્બોધખાસિંગતક, પત્ર ૧૦૦). પરમ પૂજ્ય બાપજીથીએ સત્સમાગમને ઉત્તમ સાધન તરીકે દર્શાવ્યું છે.

ઉન્નતિની પ્રતિ વધારવાને મનને અર્થક સાધધાન રાખવાની અત્યંત આવશ્યકતા છે. જ્યાં સદિકવાના સમય પછી મનની અસાવધાનતા સાધનના સંપૂર્ણ રૂપને પ્રકટાવતી નથી. અર્થક રેષપૂર્વક મન જેનું ચિન્તન કરે છે તેના બળવાન સંસ્કાર પડે છે, તેથી સદિકવામાં મનને રમાડવાની જરૂર છે. સદિકવાએ એ પણ એક પ્રકારનો સત્સંગ છે. સત્પુરુષના અભાવે તેમના અદ્યારદેહનો અને સદિકારીનો સંગ થતાં તે પણ શુદ્ધ સંસ્કારને જામવ શકે છે. મનની ઉન્નતિ સ્થિતિ પ્રાપ્ત થતાં જ્ઞાનદાશ સદ્ગુણો સંગ કરી સાધક સંપિષ્ટતાઈની સિદ્ધિ કરી શકે છે. એવા સંગ તે પ્રમણે જીવન ધામ છે. આ વાતોનું પણ એ જ તાત્પર્ય છે. માટે પુનઃ પુનઃ સમૂર્વક અભિમુખતાથી ઉન્નતિ ને ઉન્નતિ સમાગમ કરવો. સત્પુરુષ પણ એ જ કહે છે કે:

‘જે જેનું ચિન્તન કરે, તે તેમય થઇ જાય,
પ્રભુ ચિન્તી પ્રભુમય થવું, કીટજમરને ન્યાય.’

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય-(સં ૧૯૬૨)

(સ્તૂતીર્ણ લેખો.)

બાલ બાલિકાઓ માટે—‘ શુ’ શાર્થા છતીશ ? ’

[લેખક : જાની ગોવિન્દલાલ નર્મદાશંકર.]

ઔષધવડે બ્યાધિને છતીશ
 શસ્ત્રવડે રિપુને છતીશ
 ગ્રેમવડે જગત્ને છતીશ.
 સેવાવડે સત્પુરુષને છતીશ.
 સંયમવડે મનને છતીશ.
 ભક્તિવડે પ્રભુને છતીશ.
 આત્મબલવડે પ્રતિકૂલતાને છતીશ.
 પ્રસન્નતાવડે ઉદ્વેગને છતીશ.
 સત્યવડે તપને છતીશ.
 સંતોષવડે લોભને છતીશ.
 વૈરાગ્યવડે યોદ્ધાને છતીશ
 મનોનિશ્ચયવડે કામને છતીશ.
 વિનયવડે ગદને છતીશ.
 જ્ઞાનવડે આવધાને છતીશ.
 વાણીના સંયમવડે નિન્દાને છતીશ.
 વિવેકવડે સમાજને છતીશ.
 ઇષ્ટાનુકૂળવડે વૃત્તિવિકલતાને છતીશ.
 શાન્તિથી ક્રોધ છતીશ.
 આનંદથી કલેશ છતીશ.
 ધૈર્યથી કષ્ટ છતીશ

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘ શ્રેયસ્સાધક ’ નો નિર્વચનરેશ :

“ જીવન ધોડા ”

॥ ૐ શ્રી ॥

મનુષ્ય એટલે ?

શું હું મનુષ્ય છું ? જો નહીં, મનુષ્ય જ દેહ છે તે મારે રક્ત જીવન જ જોઈએ. પણ જો નહીં, જો હું રક્તી દેહ છે તે મારે તે અવશિષ્ટ રાખવા જ જોઈએ, યદી જો મારું હોય તે મારે તે શુદ્ધ અને પવિત્ર રાખવું જ જોઈએ. માનવ જીવિ ઉત્તમ ધર્મ ધોડા તે મારે તે હવેલ કરવી જ જોઈએ. મારે વિદ્યાર્થીમાંથી વિદ્યાવાળું મનુષ્ય જ જોઈએ. જો હું મનુષ્ય હોઉં તે મન મારું, નહિ કે ‘ કું ’ મનને. મારામાં આત્મા છે ? મારે તે જોવા જ જોઈએ.

મનુષ્ય એટલે ખાનાર જ મહિં ખવડાવનાર પણ. મનુષ્ય એટલે નિર્ભય જ નહિ; નિર્ભય કરનાર પણ. મનુષ્ય એટલે પામનાર જ નહિ; આપનાર પણ. મનુષ્ય એટલે સેવા કરાવનાર જ નહિ; કરનાર પણ. મનુષ્ય એટલે સુખનો ભોજનનાર જ નહિ; દુઃખનો સહન કરનાર પણ. મનુષ્ય એટલે જીવિર ધનાર જ નહિ; ધિર રક્તનાર પણ. મનુષ્ય એટલે કોષ કરી નાખનાર જ નહિ; પણ તેને વધ કરનાર. મનુષ્ય એટલે પ્રતિફલમાંથી જીવનાર નહિ; પણ પ્રતિફલમાં રજાવનાર. મનુષ્ય એટલે મહિનથી જરૂરનાર નહિ; પણ મહિનનો સુખનાર.

અને શું હું મનુષ્ય છું ? જરૂર નહીં. તે શું કરે ? ઉત્તમ જન અને ઉત્તમ મનુષ્ય.

શ્રી મુન્દવ.

પર્ષ : ૪ અંક : ૩૨
૬૦૧૬૬૪, માર્ગશીર્ષી પુષ્ક
શનિવાર
તા. ૨૫ : ૧૨ : ૧૯૩૭

પત્રપ્રવાહ :
અવસ્થાપક, આ વિષયમંદિર
વડોદરા,

નારિક દાવાત્રા—
દિનમાં : ૨. ૫-૦-૦
દિનપ્રવાહ : દસ શિલિંગ.

શ્રી આશિસ્ત્રમંદિર :
વિદ્યાર્થીને અભિવાદના-
યામ સંસ્થા.
દાન દેવાયામ સંસ્થા.
સદાચ કરવાયામ સંસ્થા.
વિદ્યાર્થીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
વિદ્યાર્થીમાં આશિસ્ત્રમાટે
મહત્તી સંસ્થા.

સ્વયં : વડોદરા.
આ પત્ર મીલરની હાથેલી
મિ. શ્રી, રાવપુરા, આગ
કાળેની મળીમાં-વડોદરામાં
જોડાવાત્રા લાવવાપર જોડે,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકના વાર્તાથી
પ્રકાશ :

ગાનિન્દ્રાલ અંક વિરેલી
મરિ જાણી અને પ્રકાશ
શ્રી વિષય-વિદ્યાન,
વડોદરા, એ સ્થળેથી પ્રસિદ્ધ
પુ. તા. ૨૫ : ૧૨ : ૧૯૩૭

મંત્રયોગ.

[ભેખક : સ્વામી શ્રી ત્રિવિક્રમતીર્થ.]

આલિનીવિજયતંત્રના પંચમ્યા અધિકારના ચોવીસમા સ્તોત્રમાં ચોત્તરનાં નામ આપેલાં છે. એ વાંચ્યા પછીથી એ આઠ નામોમાંના ચોમનામ લક્ષણ અને વર્ણન જાણવાની મને છતાંસા યદ્ય. અનેક મંથોના પરિશીલન પછી મને એમ સમજાયું કે કિન્ન કિન્ન ઉપાસનામાર્ગમાં વધુવેલી આલમકાક્ષ હકારની જૂદા જૂદા નામ તથા એક જ લક્ષણે પદોચ્ચાડતી એક જ પદતિ છે.

પ્રપંચલક્ષ્ય નામના મંથમાં એ પ્રકારની પદતિનું નામ મંત્રયોગ એ પ કથ્યું છે, અને એના જ અવધાસનો પરિપાક થતાં કિન્ન કિન્ન અવરથાના અનુભવને લઈને કિન્ન કિન્ન નામ આપેલાં છે: મંત્રયોગ, સ્પર્શયોગ, આલયયોગ, અભાયયોગ અને મહાયોગ.

મંત્રયોગનું લક્ષણ તેમાં નીચે પ્રમાણે જણાવ્યું છે.—

‘મન્ત્રાન્યાસવરીતેવ મન્ત્રવાર્પ્પાર્થગોચરા |

અવ્યક્તેષા મનોવૃત્તિ મન્ત્રયોગ લઘુહતા ||

મન્ત્રજપના અવધાસદ્વારા મંત્રવાચ્ય દેવતાપ્રત્યે અખંડિત રીતે મનોવૃત્તિને ભેગી તે મંત્રયોગ.

એ મંત્રયોગના કિન્ન કિન્ન દેવતાઓની ઉપાસનાને અંગે જૂદા જૂદા બેડ પડે છે: જેમકે શેવ, વૈષ્ણવ, સૌર, શાકત અને મંડપત્ત.

એ પાંચ પ્રકારનું વર્ણન થોડા થોડા ભેદભાવથી તે તે સંપ્રદાયના મંથમાં કરેલું હોય છે. અહિં તો અમે શાકત મંત્રયોગને લગતું જ પ્રકારણ વિસ્તારથી બખવા પ્રયત્ન કરીશું.

ચોત્તરે એકાધ્ય-ભોગાધ્ય. શૈવ અને શાકતો બંનેનું પરમ લક્ષ્ય શિવપદમાં ભોગાધ્યું એ છે, અને એની શૈવ અને શાકત તંત્રમાં લક્ષ્ણ જ ચોત્તરપ્રકારના સંબંધમાં મળતાપણું આવે છે.

એ ચોત્તર અથવા ચોત્તરના પુર્વજ્ઞતા અર્થતા કામે ત્યારે યદ્ય કામે. એ પુર્વજ્ઞક પ્રાણને આશ્રયે અને શત્રુ આશ્રયે રહેલી છે એમ સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિનું ઉત્કૃષ્ટ મનન કરતાં સમજાય છે. પ્રાણ અને શત્રુ પદનું ચમન કરવામાં પ્રાણના વહનનો, રહેતો અને કાળમાં રહેલું પ્રમાણ અવરથ જાણવું ભેદબે. પ્રાણનું વહન આરોહ અને અવરોહરૂપે યાપ છે અને તે પ્રાણ ચોત્તરની મર્ધાશયી અરોહણના સિવાય પરી સમજી શકાય નહીં. એથી અન્વયાન પણ ઉપયોગનું હરે છે. અરોહણ-લક્ષણ પ્રાણોચ્ચારણના નાદરૂપના શાન સિવાય યદ્ય કાકરું નથી, એથી પ્રાણોચ્ચારણને પણ અવરથ જાણવે ભેદબે. પ્રાણદ્વારા કામે કરે એકેક રચણ અને તે રચણે રહેલ કારણરૂપ દેવતાઓનો ત્યાગ જાણવે ભેદબે-અને તે સાથે પ્રાણોચ્ચારણ કાળનો પણ સાત સમજવે ભેદબે. શત્રુ પણ સમન કરીને આગળ વધવાને, એથી શત્રુને સમજી સામરસ્યને અનુભવવામાં ઉપયોગી યદ્ય પડે તેનું મંત્ર, આલમ, નાદી વગેરેનું સામ્ય અવરથ જાણવાનું અને જાણીને તેથી પણ ઉચ્ચ ફક્તમાં જવાનું.

આ સુધી અંધીભેદ થતો નથી ત્યાં સુધી જે સદી ચાલતું નથી, અને જે અંધીભેદ ચાલ અથવા ચોગદારા થઈ શકે છે. અને જે રિયલિટી પ્રાપ્ત કરવા માટે દૃષ્ટોચ્ચારણુમાધિ અર્થનું જ્ઞાન હોવું અતિ આવરણક છે. અને જે અર્થજ્ઞાનને લઈને દૃષ્ટોચ્ચારણુકાળે અનુભવ થવામાં અંતઃકરણમાં ભાગી લેતો હોવ અતિ આવરણક છે.

આ પ્રમાણે જ્ઞાનપૂર્વક પ્રાણુ અને ચતુષ્ને ચમારી લઈને અંધીભેદ કરી આગળ વધવાથી શ્રેષ્ઠાભિદશાનો અનુભવ થઈ શકે છે.

જે પ્રમાણે વજુવેદા પ્રમેય પરિચાનદ્વારા જ્ઞાનપૂર્વક કરેલો પ્રથમ ચોગદારાધનમાં સંસ્કૃતા આપે છે અને અનુભવશાસ્ત્રમાં જેવો અનુભવ થયો છે એમ પ્રતીતિપૂર્વક આત્મજગતો આલિખીત કરે છે.

પ્રાણસંચાર માટે જે સંચાર અને તેનું પ્રભાવ બંને જન્યું જોઈએ, પ્રાણસંચારનાં મુખ્ય બે ભેદ છે: ૧ દેહસંચાર, અને ૨ કાળસંચાર.

દેશસંચાર જે સદૃશમલથી પ્રાણુનું વહન સમગ્ર સજિતપર્વત એટલે હાલચાલ રચાનસુધી કમે કમે એક પછી એક રચાન તથા અંગોએનો ભેદ કરતે કરતે થઈ શકે છે, સમગ્ર સુધીનો સંચાર થવા એ તેમ થવા કાળ સુધી નિરંતર શ્રદ્ધાપૂર્વક કરેલા અગાસતું પરિણામ છે. પરંતુ પ્રાર્થિક સાધકને તે પ્રાણસંચારનો અનુભવ સદૃશમલથી માંડીને આગર અંશુલ સુધી તાલુકાચાલપર્વતનું જ થઈ શકે છે, કારણ કે જે રચાન પાસે આયામંથીતું રચાન જેને ક્રોધમંથી કહે છે એ રચાનનો ભેદ કરવો એ શુરુપાસેથી કમ જાણવા વિનય થઈ શકતો નથી. જેણે જે અન્યીભેદકમ શુરુદ્વારા શીખી લીધો છે તે તેમ જાણીદારા ભ્રમ્ય રચાનને ભેટીને કમે કમે આગળ વધે છે. તાલુકાચાલથી ભ્રમ્યરચાન સુધીતું અંતર ૭ અંશુલ સુધીતું મનાય છે. (અપૂર્ણ.)

સર્જન, ચિંતન, વર્તન.

[લેખક : મી પ્રમીલા બહેન.]

માનવ જીવનને પાંચી જીવનવિભાગ પામવો એ જીવનની મહત્તા જાણવી-અનુભવવી એ પ્રત્યેક માનવીનું કર્તવ્ય રહે છે. ઉત્તમ પ્રકારે વિભક્ત સાધવાના મુખ્ય ત્રણ માર્ગ : (૧) સદૃશ-ચરણ, (૨) સત્સમાજ, (૩) સ્વચ્છાચિંતન. તેમાંથી સ્વચ્છાચિંતન કરતાં એક પ્રસંગે અત્યંત રસ પડતો જણાયા હશે. તેમાં ફલવિર્લા વચ્ચેના અર્થતાલપર્વમાં વૃત્તિ જોડાયા હામી અને જાનાપાસે મળેને કિરેશી કેરલાક વચ્ચેનો જોલી જરવા. તે પછી તેની જ વિચારધારા ચાલી.

અદોહા ! હન છે, પન છે, પુવનો પરાવધિ, સુમાઅનું સચિત્ત, તેમની ઉન્નતિ ! હે મન ! સાવધ થા, દેવોને પણ શુદ્ધણી, અમર્ષા-સામરસને ઉત્તન કરનાર, વિકસારનાર, અમરનું મરન કરનાર, પંચ તરવોને આગળી દેરસકેપર વાળ મરાવનાર એવી એક વસ્તુ છે તેને જાણ્યા

તેનો ઉપયોગ કરી, જનમત યા । અનર્થ જ સંપત્તિસંપન્ન થા, યા માટે નિર્ધનતાનું મહા દુઃખ જોવાને છે । અનર્ત સામર્થ્યો જે વડે ઘું મેળવી શકે તેમ છે તેવી શોધ સતત કર.

તે વસ્તુ ક્યાં શોધતી । આ પ્રશ્ન ઉપરિચિત થાય છે કેમ । પ્રિય બાપ । તે વસ્તુની પ્રાપ્તિ માટે પૃથ્વીના ખડો શોધવાના નથી, સમુદ્રમંથન કરવાનું નથી, અગ્નિજ તરવોને જાણવાના નથી, ઉચ્ચ આકાશમાં ઉડવાનું નથી, દિશાસૂચની કંદરાઓમાં પ્રવેશવાનું નથી, તેમ તે માટે અનોક પ્રકારની વિદ્યા, કળા જાણવાનો પરિશ્રમ કરવો । પરંતુ તેમ નથી એવી ને સહજ પ્રાપ્ત થાય તેટલી સુખમ છે, સુખમ છે તેટલી જ અસ્વચ્છ છે કેમકે જ્યાં સુધી તેની મહત્તા જાણી નથી, કેવી રીતે તેનો ઉપયોગ કરવો તે વધાર્યું સમજાયું નથી ત્યાં સુધી તેનું સાચું જીવનમાં આવે એવું નથી.

હે મન । તંત્રેચ્છ અમિક, અધિકતર વસ્તુની જગ છે । હવે તે ક્યારે મળે, ક્યારે મળે એવી શ્રુતિ ની રિધિનિ શક્ય છે । તે હવે જોઈ લે-ને વસ્તુ કોઈ જગીસુકી નથી, શુદ્ધ વસ્તુપતિ નથી, એવું કોઈ દિશાજનન નથી, એવો હોરી રહ્યો નથી તેમ ચિંતામણિ નથી, સૂરતરુ નથી જ્યાં ચિંતામણિથી અમૂલ્ય છે. ચિંતામણિ તને તારો ચિંતની । પદાર્થ આપણે અણુ તે માયાહત હોવાથી અમ્મ । નહીં જ હોવાનો, પણ આ તો એવું સામર્થ્ય અમે છે કે અહીંએ વધ વર્તાવાનું બળ આવે છે, જ્યાંસાં તો શુ પણ માણુ પાલકાં ધિયનિ તારાપતિ આકર્ષણ આવે છે, તારા પોતાનામાં પરમાત્મા સાથે પૂર્વરૂપ થાય ને, આથી શુ વિશેષ હોઈ શકે । આથી અધિક સર્વોત્તમ પ્રાપ્તવ્ય શું હોય । હવેકામાજ જ્યાં સમી રહ્યો એવી આ રિધિતિ.

કેટલો બાળશીલ । સુખમતર દારૂરૂપ, પરમ પુનિત, વંદનીય અને અત્યંત નિકટ જતા દુનંત એવી આ વસ્તુ તે તારું પોતાનું આ માનવ શરીર છે. એ જ શરીર તે પરમાત્માનું નિવંધ સ્થાન છે, પરમાત્માન અત્યંત રમણીય અને અત્યંત મનોહારી મંદિર છે. મનુષ્યશરીર એ કેવળું અસૌકિક, કામરૂપુકાં આર્યવૃક્ષ અને જગપુષ્પ છે ।

શુ મનુષ્યને દુનંત, હીન, અસ્વચ્છ અને અસ્વચ્છ સંકિતવાળો કહી શકાયો ? અરે । આજે માનવ શરીરની કેટલી દુર્વૃત્તા । તેની મહત્તા, અદર્શતા, અદ્યુતતા કોઈ પ્રુપ્તવાનુ અને પ્રવલ્લચાળી મનુષ્ય જ અનુભવી શકેલો હશે.

ચિંતામણિની પ્રાપ્તિ તો યદ્યપ્યુ જોમ કોઈ મૂર્ખે જાણું ચિંતાન કશું કે જોઈ પરિણુ મે વિનાશ સિવાય કશું મેળવી શક્યો નહિ, તે જ રીતે પોતાના જ જીવનને ચિંતામણિરૂપ આ માનવ શરીરની અવગણના કરી મનુષ્ય વેચ્યા નીચે ને નીચે ઉતરવો જગ્ય છે, જોને જ પોતાનો પાત કહે છે, પરમ પવિત્ર જગ્યા નહીને હવેખી ખાગક હીના પાણીથી અરગમ છે.

મનુષ્ય જોને જ હે જગ, ઈશ્વરને પમવા સમર્થ છે, ઈશ્વરથી પણ પૂણું પરિણામી પદનો સ્વામી થઈ શકવા સમર્થ છે, અલસવશ થાય છે. મનુષ્ય સર્વ કરવા સમર્થ અને સંકિતવાળો છે, આ જ કારણથી માનવ તનુની અદર્શતા કાણે વચું કરી છે.

અનોક સંપ્રદાયો વિકાસ થતાં થતાં આ મનુષ્યશરીરની પ્રાપ્તિ થતી એ સંપૂર્ણ સુખાનુનું ગિહ છે, કેમકે પપજી વસ્તુપતિઆદિમાં તો કમથી જોઈએ અને જોવા વિશાસકમનો

નિયમ હોય છે તે રીતે તેનો વિકાસ થતો રહે છે, પણ મનુષ્યમાં સ્વતંત્ર પણ મનુષ્ય હોય છે, જે વડે તે જેવો ધારે તેવો તે વિકાસ કરે છે. તેથી જ મનુષ્યજાત સર્વોત્કૃષ્ટ છે. કે.કે. પણ પ્રકારની પરાધીનતા હોતી નથી. સર્વમાર્ગી પણ પ્રુણ સમાપ્ત થતાં અતારણ યાવ છે, પણ મનુષ્ય તો જનમમૃત્યુનો જપ કરી શકે છે, કેવળ સ્વતંત્રતા અનુભવી છે.

ઉત્તમ ઉત્તમ પ્રકારની એવી શક્તિ મનુષ્યમાં સ્થાપવામાં આવી છે કે તેનો યોગ્ય માર્ગ ઉપયોગ થાય અને હિંસાદયુક્ત મતલ પ્રવર્તન ચાલુ રહે ને જે જે દિશામાં તેની જે પ્રકારની છૂટકા હોય તેમાં તે અવરુધ વિકાસને પ્રાપ્ત કરે છે, અને તે જ રીતે તેનો વિચારચત્ર દુરુપયોગ કરે તો સત્તર અવનતિને મેળવે છે.

હવે જે જે શક્તિઓ મનુષ્યમાં સ્થાપવામાં આવી છે તેને કેવા રીતે અને કયા માર્ગમાં વાપરવી તે મનુષ્યના પોતાના જ જ્ઞાનમાં છે. પ્રુણ વિચાર એ જ કરવા જેવો છે કે તેને જેમાં વાપરવી તે નવી રીતિનો અર્થગાર ન થાય. વિવિધ પ્રકારની વિધિઓ, કલાઓ, શાધો, કંઈક શુભ વદસો જનજીવાનું જાન, સર્વ આ શક્તિઓ ઉપયોગે છે. જેમ જેમ નવો સર્વોત્તમ ઉપયોગ થાય છે તેમ તેમ આ જ મનુષ્ય મહિરમાં અનેક હિંસા વૈભવો, અનેક ઔષધો, અનેક સામગ્રી, સર્વોત્તમ જાન વગેરે અને જે જે કંઈ સર્વોત્તમ આ રીતમાં મનુષ્ય છે તે જાણના પરંતુ સદ્મિતર આ મનુષ્ય પોતે જ પોતાનામાં અનુભવે છે.

જેવી રીતે તેનો ઉપયોગ થાય તેવું તેનું પરિણામી કળ પ્રકરે છે. દુરુપયોગ થતા મનુષ્યમાંથી પશુરૂપ અને કાઠવમાં રત્નદોશાનાર કોઈ પણ થાય છે. એકનો એક જ દીપક ગૃહને સુંદર પ્રકાશિત કરે છે તે જ દીપક ગૃહને બાળી પણ ખૂંદે છે. એ જ દીપકથી દેવમંદિર પનુ જ્વેતાય છે, અને એક મસિનમાં મસિન કાંપડી પણ જોઈ શકાય છે. શું જોવું ને જ્વેતારની મનિઉપર આમાર શણે છે.

કોની એ જ શક્તિને વિચારપૂર્વક મોહને ઐહીસને આજે વિવિધ શાધો જનસમાજ-મમીય પ્રાપ્ત છે. ઐહીસનમાં જ વિરોધ કંઈ છે અને બીજામાં નથી કોમ નથી, પણ તેની કળ તેણે અસાચર બાળી તેનો સુંદર ઉપયોગ કર્યો છે. (અપૂર્વ)

અલ્પ દાનનું તથા અલ્પ સ્વાર્થનું ફલમાહાત્મ્ય.

એક ગામડામાં એક અલ્પજી રહેલો હતો. તે અત્યંત પવિત્ર અને વાકિનાત્મો હતો. પરંતુ તેની ખરી પાપ,ચાણ કરનારી તથા નિકૃષ્ટ સ્વભાવની હતી. તેને સ્વભાવ પધરાવને આ બ્રહ્મજી વિવિધ પ્રકારનો યોગ આપી નિરાતર પ્રવર્ત કરતો હતો આ સમયે કંઈ પણ અવર થઈ નહિ. થોડાં રાં પછી આ પવિત્ર બ્રહ્મજીનું મૃત્યુ થયું. ગામ ચવામાં એ કોને કોઈ પણ જાત ન રહેવાથી સ્વતંત્ર અને નિરંકુષ હતી, અને દુષ્કારપાત્રી મહામાં પોતાની કમળાનુમાર વર્તવા લાગી ધીમે ધીમે પોતાની સર્વ સંપત્તિ દુષ્કારી, અને પછી દુર અંક નરસી જતો નિરુદ્ધ કરી. કોઈ પણ

પ્રકારનું શુભ વર્તન કરવાનું તો તેને રાખ જ નહોતું, અને કરવાની ફરજ પડી નહોતી, તેથી તમે તેમ અયોગ્ય ક્રિયાથી પોતાનું પોષણ કરવા માંડ્યું, કમે કમે વૃદ્ધાવસ્થા આવી, શરીરની કુંદરતા તથા સર્વ શક્તિઓ ક્ષીણ થઈ. આવાપીરાનું પશુ ન ત્રણ એવી રિયતિ આવી. તે સમયે તેને પોતાના પતિનું તથા તેણે આપેલા બોધનું સ્મરણ થઈ પોતાની શૂંઘને પથ્થર તાપ થવા માંડ્યો. પશુ હવે શું કરે ? પોતાના નિર્વાહ માટે ઘેર ઘેર બિહા મગવા માંડી, પરંતુ સર્વ તેને અગત્યતા હોવાથી જિજ્ઞાસુ ન આપતાં તેણે તિરસ્કાર કરતા અને ગર્ભવગ્નો સંભળાવતા. આથી છેવટે કંટાળાને તે રયાન ત્વણ ત્વણી દૂર બીજા અમની એક ધર્મશાળામાં સુશામ નાખ્યો. એ ધર્મશાળામાં કોઈ કોઈ પ્રસંગે રાંતે આવીને નિવાસ કરતા, તેથી તેમના સદ્વચનથી આ બીના સંબોધવામાં આવતા, આમ થવાથી તેને અત્યંત પશ્ચાત્તાપ થવા લાગ્યો અને પોતાના પાપકર્મનો સ્વપ્ન કરવા માટે ધર્મસ્મરણ કરવા માંડ્યું.

એક સમયે અન્ન ન મળવાથી તેને ત્રણ દિવસના ઉપવાસ થવા, બોધે દિવસે કોઈએ તેને એક સફરદેડી આપી, તે ખાવા માટે તૈયારી કરે છે, તે સમયે એક બીજારી આવી ચડ્યો. તે અત્યંત વૃદ્ધ અને કુપાયી લઘ્વીયાં ખાતો હતો. તેના ચબ્બે અરણ્ય કરી આ ગાંધના મનમાં ફાવે આવી, અને વિચાર આવ્યો કે મને ત્રણ દિવસના કઠાકા છે, પશુ મેં આ બીજારીના પ્રાણ જાળવું તો તેનું પુણ્ય મને મળે અને મારા કરેલાં પાપ પશુ પીવામાં; બન્ને મારા દેહ કાંઈ પડતો હોય તો આપો પડે. આમ વિચાર કરે અને સફરદેડી તેને આપી દે. વિચારે કે શૂંઘના કુખનું તેને જાન થાય અને કેશ પાછું મૂકી દે એમ ત્રણ વખત કહ્યું. પશુ ડેરડે એ બીજારીને દેડી આપી દીધી અને તેને દૂર જઈને આવતું કહ્યું, કારણ પાસે એણે હોય તો તેમાંથી થોડી દેડી આવતું મન થાય આવતું શુભ કાર્ય કરી પછી આ બીજારી ખાતું થયું. તેણે પાપા-અશુભા છવન મળેલું હોવાથી ચમકેલો નરકતરસ તેને લઈ ચાલ્યા, અને પુણ્યવાનને સ્વર્ગપ્રતિ લઈ જવા લાગ્યા. આ જોઈને આ બીજારી પોતાને સ્વર્ગના માર્ગે લઈ જવાની રૂતોને પ્રાર્થના કરી. નરકના કુખોના વિચારથી તેને કમ થયો. થયું કાલાવાલા કમો. રૂતોએ કહ્યું કે કોઈને સ્વર્ગના કે નરકના લઈ જવાની અમને સંતા નથી. માત્ર તે પ્રાણીનાં શુભ વા અશુભ કર્મ તેને સ્વર્ગ કે નરકની પ્રાપ્તિમાં કારણપૂર છે. તે કંઈ પશુ શુભ કર્મ કહ્યું હોય તો તેનું સ્મરણ કર, તે તને આ સમયે સહાવર પડે પડશે આ વચન અવગણી તેને અત્યંત દુઃખ તથા પશ્ચાત્તાપ થયો. તેને વિચાર આવ્યો કે મેં મારા આશુ છવન બંધિદિત ક્રિયામાં જાણ્યું છે, પતિને પશુ સંતોષ આપી તેમણે આશીર્વાદ મેળવ્યો નથી છેવટે જહુ વિચાર કરતાં દાનમાં આપેલી સફરદેડીનું સ્મરણ થયું. સ્મરણ થતા જ એક મોટી દેડી તેના જોવામાં આવી. એક દેવદાસ તે દેડી પકડવા તેને પ્રસારે કરતો જણાયો. આ દેવદાસ તે તેના દરેકા પુણ્યનું મૂર્તિમાન સ્વરૂપ હતું. બીજારી તત્કાળ દેડીને એ હથે મગજૂત પકડી. તેના પકડવા પછી તે દેડી સ્વર્ગપ્રતિ જવા લાગી. આ જોઈને તે અત્યંત દુઃખિલી થઈ પશુ જાન મૂકી તેને સ્વર્ગપ્રતિ જતી જોઈ તેની સાથે નરકતરસ જતા મેલકાં પાણીએ તેના પગ પકડી લીધા. જેણે એના પગને આધાર લીધો તેના પગને બીજાએ, બીજાને

ત્રિગતમે, એ પ્રમાણે એક બીજાના આચારથી સ્વર્ગપ્રતિ જના પ્રાકૃત્ય, આ બંને સ્વર્ગપ્રાપ્તિના આનંદમાં પોતાના પત્ને પાંચ સાત પ્રાણીઓ વળગ્યા છે તેની ખબર પડી નહિ, પરંતુ લગભગ વધારે વધતાં તેનું ધ્યાન પોતાના પગથીપર ગયું. દષ્ટિ કરતાં જમ્યાનું તો મોટી સંખ્યા હાર નેપ. આ પ્રમાણે બેનાં વિચાર આબોધે બાપ રે ! ટેકીને મારો મને મળેતો લાભ આ બધા યાતો ને ! કદાચ મેં ક્યાં તેનો લાભ મારા શિવાય અન્યને કેમ અપાય ! આવો સ્વાર્થ વિચાર હૃદયલતાની સાથે જ પેલી ટેકી બદલ્યે થઈ યુગ : નરકપ્રતિ અમન થયું. પોતાની બૂલ સમગત, પગ જુ કંઈ રે ! સ્વાર્થી વિચારે સ્વર્ગનો ત્યાગ કરાવેલ. ત્યાં સુધી સ્વાર્થ-શુદ્ધિ-મમત્વ-નો ત્યાગ ન થાય ત્યાં સુધી સત્સત્તા પ્રાપ્તિ થતી નથી. સ્વાર્થનો વિચાર કર્યાવિના અશ્વિના સમયે કંઈક અંધ સરખું દુઃસ કમં જમ્યું મદદ રંગને પકડાવે છે. નાનકડી ટેકીના દાને સ્વર્ગના હાર ઉઘાડ્યા, જ્યારે નાનકડા સ્વાર્થવિચારે તે બંધ કરી નરકના વાકુળના હાર ખુલ્લો કર્યો.

મં ૫૦ શેલત.

શ્રી લપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવકં સાહિત્ય—(સં ૧૯૯૨)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષવિભાગ—૧ ' માનવજીવનનું શિલ્પ કરનારાં ત્રણ સાધનો. '

૧ [લેખક : શ્રી પ્રમીલા બહેન.]

સંકલ્પ.

વિવેકના પરિણામરૂપ, ત્યજવે ને અનુશય,
વિત્તેપણા છતાવીને, કાન દીએ વૈરાગ્ય. ૧
ધ્યાને સંકલ્પો યમે, ત્રિપુટિ ભય થઈ જાય,
લોકેપણા રહે ન ત્યાં, અદ્ભુતમતર વિભાવ. ૨
સદ્ગમ વાસના તપ થઈ, દાંતિ તૃપ્તિ લક્ષ્ય,
રામ જાણ અનુભવરૂપે, જ્ઞાન મળે સમગતવ. ૩

૨ [લેખક : મં ૫૦ શેલત.]

મમત્વને મોજું કરી, દે ને વિસાચલાન,
હરિ સરખાને વચ રહે, એ સાધન તે ' દાન '. ૧
દરવથી તૃપ્તિ વાળાને, ને દે નિરોધદાન,
હેતી મજ દિલમાં ભરે, તે સાધન છે ' જ્ઞાન '. ૨
જગત્ હરિ, હરિ જગત્ એ, ધકઠાવે હર જાન,
દેત હરી નિર્ભય રહે, તે સાધન છે ' યાન '. ૩

૩ [લેખક : ૪૦ ગુંઠ મહેતા.]

(ઘ) સત્યગુપ્ત પાલન,

જ્યાં છે અંતે સત્યનો, નિશ્ચય સમગ્ર મન,
પાંડવજીવનથી ધરે, પાળવું સદી નિજ પાપ. ૧

(ઘ) સતસમાગમ

બાવે, દીનપણે, સતત, સદ્ગુરુપ્રેમ કરાવ,
અભિમુખતાને સાધતા, જીવનભરું દલી નાવ. ૨

(જ) ગુરુસેવા.

પ્રાણપાલન-રમ-પ્રેમથી, તિલ્લુસંગે ધાવ,
યથાર્થ સેવા, નાણુએ, વિશ્વેશ્વર જીતાવ. ૩

૨. ' પાદપૂર્તિ. '

૧ [લેખક : શ્રી પ્રમીલા ખલેન.]

મેથી ખાર મનાવ છે પ્રસપના, જે કન્દ્રબાધીન છે,
ત્યેસોકયાધિપતિ મણાવ નગમો, નર્પા સર્વે મા દીન છે;
દેવોના પણુ દેવ વાસવતણુ; સામર્થ્ય તો શું બણુ;
તોયે માનવીઓતણુ જીવન તો, ઝેયીય ઉંચું બણુ. ૧
આકાશી વિદરે વિકાકર સદા, જેની મહતા અતિ,
આરાધી જન જેહને, હૃદયની, સાચી કરે ઉન્નતિ;
સ્થંભાવ્યા અટકે ન જે, જીવન છે, આખાવ આ વિશ્વનું,
તોયે માનવીઓતણુ જીવન તો, ઝેયીય ઉંચું બણુ. ૨

૨ [લેખક : ૪૦ ગુંઠ મહેતા.]

છાને પુત્ર, કલત્ર, નિત, બુદ્ધિના ધાર્પા પ્રમાણે મળે,
છા પોખાર પડે સદા સમસર્પ, પાસા, અકલ્પ્ય રણે;
છા પામે મધ, લોકમે જનનૂર્મા સ્વામિત્વ રામ્યોતણુ,
તોયે માનવીઓતણુ જીવન તો, ઝેયીય ઉંચું બણુ. ૧
કુઃખાભાવ, મિશ્રણ દિવ્ય વિકલે, સંપત્તિ દેવી તથા,
આધિ વ્યાધિ જરા ન અસ્પ પણુ નર્પા રરખે કદી દે વ્યથા;
ઝેણું પ્રાપ્ત કરાવ કુર્મલ લાસે ઐશ્વર્ય દેવોતણુ,
તોયે માનવીઓતણુ જીવન તો, ઝેયીય ઉંચું બણુ. ૨

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’ નો નિત્યસન્દેશ :

“ જીવન ઘોડો ”

॥ ૐ શ્રી ॥

— વે શબ્દ —

જીવનમાં યાદ રાખવાના એ ઠંઠાવ્ય-શબ્દ :

વર્ષ : ૪ અંક : ૩૩
સં. ૦૧૬૬૪, માઈક્રોફિલ્મ ૩૦
સતિવાર
તા. ૧ : ૧ : ૧૯૩૮

પત્રવ્યવહાર :
અવસ્થાપક, આરિયમન્દિર
વડોદરા.

વાર્ષિક લવાજમ :—
દિનમાં : રૂ. ૫-૦-૦
દિનબદ્ધાર : દર શિલિંગ.

શ્રી આરિયમન્દિર :
વિદ્યાર્થીને લાલચ મૂકવા-
થી અસંજ્યા,
દાન દેવાથી અસંજ્યા,
સહાય કરવા વાળ્ય સંજ્યા,
વિદ્યાર્થીને સંજ્યા આપ-
નાર સંજ્યા,
વિદ્યાર્થીમાં આરિયમન્દિર
મળવી સંજ્યા.

સ્થલ : વડોદરા,
આ પત્ર શ્રી હરભી ઇન્ડીયા
પ્રિ. પ્રેસ, રાજપુરા, બાગ
હાલેની મહીર્મા-પરોલમાં
જાણવાત લાલચાળ પટ્ટે,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકના વાળ્ય
પ્રકાશક :
જાણિતવાળ ૦૫૦ વિવેકી
મોટી હાલું અને પ્રકાશક
શ્રી વિશ્વવંશ-કલાન,
વડોદરા, એ રાજેશી પ્રસિદ્ધ
હાલું. તા. ૧ : ૧ : ૧૯૩૮

- ભોગવતું — ભોખવાવતું
- ચિખતું — ચિખવાવતું.
- બૂધતું — બૂધવાવતું.
- દસતું — દસાવતું.
- ભાતું — ભાવાવતું.
- ખેલતું — ખેલાવતું.
- આપતું — આપાવતું.
- શાતું — શાવાવતું.
- જીતતું — જીતાવતું.
- જાળતું — જાળાવતું.
- એતું — એતાવતું.
- મરતું — મરવાવતું.
- શીતતું — શીતાવતું.
- રમતું — રમવાવતું.
- તપતું — તપાવતું.
- ભાજતું — ભાજાવતું.
- પામતું — પામાવતું.

આ એ શબ્દોમાંથી બ. ૫૦ મેં મેં મેં, તે તારે કે એમાં
હાલું વિવેક લખાણ આપે.
આ બંને યે જાની રેન વિવેકને દ. ૫ આપે અને પડી ને સિદ્ધ
હવું દેલ ને કરી કો.

શ્રી ગુરુદેવ.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન ગતીક ૨૯ ની ૫૪ ૨૨૬ થી.)

વળી આ મનમાં અન્ય દોષ સ્મૃતિનો સંકર પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યારે પુરુષાદિ વિષયના અનુભવમયે અનન્ત રાતો થયા છે ત્યારે એની સ્મૃતિ યનાં પશુ તેના વિષયરૂપે પણ એ સર્વ જ દોષનાં તેથી સ્મૃતિસમયે આ અનન્ત સ્ફુરણે ધરી, આ સત્ય નથી કેમકે સ્મૃતિમાં માત્ર એક જ સ્ફુરણ થાય છે અને અનન્ત ચર્તા નથી. બીજી રીતે જોઈએ તો એક વસ્તુ-પુરુષ-ની સ્મૃતિ આ હોયે દૃઢ નથી તો એના અનન્ત વિષયો હોવાથી એનો લાભિ પ્રવાહ ચાલશે. દ્વિતીય સ્તરે સર્વની સ્મૃતિ ઉપજી તો તેનો પ્રવાહ પણ તે જ રીતે ચાલશે. તો આ એ પ્રવાહ એકી વખતે કેવી રીતે થાય ? અને યાસે તો એક બીજામાં મિશ્રિત એ થઈ જશે. તેથી આ રીતે પણ 'સ્મૃતિની સંકીર્ણતા જ યવાનો થાય આવે છે. તેથી આ એ દોષને તોષે ચિત્ત બીજા ચિત્તાનુ' દર્શય થાય છે એમ માની શકાય તેમ નથી, અને ચિત્ત બલે દર્શય હોવાથી તે સ્વાભાસ નથી મારે ચિત્તના પ્રગમ-માટે એનાથી અતિરિક્ત પુરુષતત્ત્વ સ્વીકારતું જોઈએ. વળી આપણે જોઈએ છીએ કે કષ્ટના, આશન, શુદ્ધજ્ઞાદિ પદાર્થો અનેક સદ્ગતિની અપેક્ષા રાખી કાપ' કરનાર છે તેથી, પૂર્વે પ્રતિપાદન કયું' છે તે પ્રમાણે, એ પરાય' છે. ચિત્તની પ્રવૃત્તિ ને યાય છે તે પણ કર્માદિની અપેક્ષાએ તથા ભાષ્ય પદાર્થથી આવતા હોવાની અપેક્ષાએ થાય છે તેથી ચિત્ત પણ છતર સદ્ગતિની અપેક્ષા રાખી પોતાના કાપ' રૂપ વૃત્તને પ્રકાશે છે. તેથી ચિત્ત પરાય' છે એટલે છતરને મારે છે. એ છતર તે કાષ્ઠ ? એ કાષ્ઠ પણ પદાર્થ હોયો જોઈએ કે જોતા અર્થની સિદ્ધિ મારે એક પરાય' પદાર્થમાટે છતર પરાય' પદાર્થની પ્રવૃત્તિ માનતાં અનવરણ આવે છે. મારે એ છતર પદાર્થ' તે સ્વાર્થ-સ્વતંત્ર હોયો જોઈએ. અને તે જ પુરુષ છે. તેથી આ હેતુથી પણ પુરુષ એ ચિત્તથી અતિરિક્તારૂપે સ્વીકારવો જોઈએ. આ જ અર્થ થી યોગસૂત્રમાં જન્માવતાં કયું' છે કે તદમક્યેય જાતનામિદિયમપિ પરાય' હેતુત્કારિ-સ્વાત્ ॥ ૪ ૨૦ ॥ અર્થે જન્મએ ચિત્ત, કમન-ગણી ન રાકાય, કળી ન રાકાય તેટલી વાસના એટલે સરગતિ ચિત્ત એટલે સંચિત, નાના રૂપનાળું. સજ્જ્વલતિત્વાત્ એટલે અન્ય સદ્ગતિની અપેક્ષા રાખી કાપ' કરનાર છે તેથી, આ સૂત્રથી એ અર્થ' કયો કે એક જન્મમાં ચર્તા વિવિધ અનુભવોના સંસ્કારો ચિત્તમાં પડે છે એ આપણે જોઈએ છીએ, તે પ્રમાણે અનેક જન્મનાં સંસ્કારો ચિત્તમાં પડેલા હોય છે અને એ સંસ્કારોને અનુરૂપ વિવિધ રાગદ્વેષાદિ વાસના પણ ચિત્તમાં હોય છે. તેથી આ રીતે ચિત્ત અસંખ્ય સંસ્કાર-વાસનાના આશ્રયરૂપ છે. અને તેથી એ સંસ્કારનું સ્ફુરણ થયે ચિત્તની પ્રવૃત્તિ થાય છે. અર્થ' જોતાં તે સંસ્કારોના સિદ્ધાન્ત પ્રમાણે પુરુષતત્ત્વની સંનિધિથી જ ચિત્તની પ્રવૃત્તિ થાય છે છતાં હોય પુરુષતત્ત્વ ન માનીએ અને તેથી એ સંસ્કારોમાત્રથી જ ચિત્તની પ્રવૃત્તિ થાય છે એમ લખ્ય તો પણ એ ચિત્ત ગુણાદિની મારફત વિવિધ સદ્ગતિની અપેક્ષા રાખી કાપ' કરનાર છે, વિવિધ સદ્ગતિને લીધે જ્ઞાન, સુખ, દુઃખાદિ વૃત્તિરૂપ કાપ' કરી રહે છે તેથી 'પરાય' છે, છતરના જોમ અને અપવર્ગને અર્થ' છે એ સિદ્ધ થાય છે. અને જે સ્વાર્થતત્ત્વના ભોગ અને અપ-

વર્તને માટે ચિત્ત છે તે તરત્તે તે પુરુષ છે. તેથી આ રીતે પણ પુરુષનાની શિદ્ધિ થાય છે. તેથી સર્વ રીતે વિચારતાં ચિત્ત અને પુરુષ એ તરત્તે માનસ જોઈએ અને એમ માનીએ છીએ ત્યારે ચિત્તની વૃત્તિ એ પુરુષના વિષયરૂપ છે તે સદા દાત જ હોય છે અને ચિત્તના વિષયરૂપ જે બાહ્ય પદાર્થો તે પ્રસંગે દાત અને પ્રસંગે અદાત હોય છે, એ સ્પષ્ટ થાય છે. આમ હોવાનું કારણ એ છે કે વૃત્તિના પ્રકારમાટે પુરુષને પરિણામ પામવું પડતું નથી અને વિષયના પ્રકારમાટે ચિત્તને પરિણામ પામવું પડે છે. શ્રી યોગસૂત્રમાં કહ્યું છે કે ચિત્તેરશતિસંક્રમાણાન્નવાકરણાપતૌ સ્વપુદ્ગિલ્લેનમ્ ॥૨૧॥ ચિત્તે:-એટલે ચિત્તિ અર્થાત્ ચિત્તશક્તિ પુરુષનું. અતિલેકવાચાઃ એટલે પ્રતિસંક્રમ એટલે વિષયપ્રતિ ગમન તે અને નથી એવી ચિત્તિશક્તિનું. તદાત્માન એટલે હૃદિત્વતિના સદા આકારને પામવાથી, સ્વપુદ્ગિન; એટલે પોતાની જ હૃદિત્વતિ વા ચિત્ત તેનું જાન. આ સૂત્રથી એ કહ્યું કે જેમ હૃદિની વૃત્તિને પોતાના વિષયરૂપ પદાર્થોને જાણવા માટે બહાર ગમન કરવું પડે છે, જેમ પુરુષકના જાનમાટે ચિત્તની વૃત્તિ બહાર ન જાય પુરુષકાકાર પરિણામને પામે છે તે પ્રમાણે ચિત્તિશક્તિ જે પુરુષ તેને બહાર નીકળવું પડતું નથી તથા શિષ્યાકાર પરિણામને પામવું પડતું નથી, તેથી એ ચિત્તિશક્તિ-રૂપ પુરુષ અપ્રતિસંક્રમ છે. એ વૃત્તિના આકારને પ્રતિબિંબકાર પામે છે એટલે જ તે વૃત્તિ તથા તેમાં આરૂઢ થયેલો વિષય બંનેનું જાન થાય છે. તાત્પર્ય કે પુરુષના વિષયો આ પ્રમાણે પુરુષ અપ્રતિસંક્રમ હોવાથી સદા દાત છે અને વૃત્તિ પ્રતિસંક્રમવાળી હોવાથી એના વિષયો દાત અને પ્રસંગે અદાત-એમ બન્ને પદાર્થના છે. આ રીતે ચિત્તવૃત્તિમાં આરૂઢ થયેલ આકારો પુરુષથી બાહ્ય થાય છે, તેથી ચિત્ત જ પુરુષને વિષયરૂપેન કરાવી વિષયોના ક્ષાસ્થતકારકારા સુખદુઃખાદિના ભોગ આપનાર છે. ત્યાં જ સુખદુઃખાદિ વૃત્તિરૂપ છે તેથી ચિત્તના જ ધર્મો છે, તેથી વાસ્તવ સુખ-દુઃખનો આધાર ચિત્ત છે માટે ચિત્ત જ વાસ્તવ ભોક્તા છે. (અપ.૧.)

સર્જન, ચિંતન, વર્તન.

(અનુષ્ઠાન ગર્વાક ૨૦ ના પૃષ્ઠ ૨૩૭ થી)

મનુષ્યમાત્રમાં આ બધું રહેલું છે પણ તેના અચાનકથી, કંઈક અલગથી જૂના જૂના સ્વરૂપે મનુષ્ય દુઃખને અનુભવે છે. બીજાનીના દાંધે ચડી આવેલા દીશાજેતું મનુષ્યને થાય છે. જેથી આ કઠિનગોનું પૂછું જાન મેળવવાથી આજબ વધવાનું જાન આવે છે. તેમ કેવી ભૂદયથી અવાંતિ થાય છે તે પણ સ્પષ્ટ થઈ શકે છે. આટલું સમજ્યા પછી જો રીતે કાવું હોય, જે માત્રમાં ચાલવું હોય ત્યાં ચાલતા મહિયું. તેમ જોનાર નથી કેમકે મિથ્યા અન્યને રિદે મનુષ્ય દેખારૂપ મુકવા હાલ તેનાર ગાય છે. પણ કલ્પ સમજના સ્પષ્ટ થઈ શકે તેમ છે કે મનુષ્ય પોતે જ પોતાને તારનાર કે દુઃખનાર છે, પોતે જ પોતાને રંકે જાતવનાર કે કોટવધિપતિ કરનાર છે, પોતે જ પોતાને પ્રખર વિદ્વાન જાતવનાર કે મૂર્ખ રાજનાર છે. સ્વસ્થમાં જો જો કંઈ હિતમ

અને જે જે કંઈ નિષ્કૃષ્ટ રિયતિઓ છે તે સર્વને મનુષ્ય પોતે જ ઉપગમવતીર છે, અને તેને સંદર્ભી પણ છે.

આ પ્રકારનું સર્વોત્તમ સામગ્રીયુક્ત વ્યા ધરીર મનુષ્યને પ્રાપ્ત થવું એ જ ઉન્નતિની પરાકાષ્ઠા નહિ તો શું જ શા માટે દેવોને દુર્લભ ન મનાય ? આ સામગ્રીયુક્ત મનુષ્ય પોતે જ પોતાનું ભવિષ્ય ધરે છે, પોતે જ પોતાને ઉત્પન્ન કરે છે. તેથી કેવા થવું એ સ્વતંત્ર વિચારવાનું છે.

ચિત્રકારસમીપ ત્રિવિધ મનના રંગ, પીછીઓ, કાગળો વગેરે સમુદ્ધુ સાદિત્ય તેમ જ મુક્ય છે, હવે તે મનમોહક સુંદર રંગમ કૃષ્ણ ભગવાનની મૂર્તિ ચિત્રે છે કે એક ભવંકર ધાતરી રાત્રી બિલાડો કે જુક ચિત્રે છે તે ચિત્રકારના વિચારકેષર છે. એવું એ જ સાદિત્ય બે પ્રકારના ચિત્રોમાં ઉપયોગ લાગે તેમ છે; તેમાં કંઈ જ નહીં નહીં જોઈએ છતાં ચિત્ર તેમજ થતાં કેવો ફેર જણાશે ? તે જ રીતે મનુષ્યે પોતાના ભાવિમાં શું ધરવું, પોતાના ભાવિને કેવું ધરવું તે તે જ સ્વતંત્રતા ઉપર છે.

‘દુન દસ્તમાં તારે બાવિ, દુન વિચાર, દુન બાવિની ચાવી,

સુખી કરે, કે દુઃખે કુખાવી, દુઃખે કે કુખાવી.’

સાધન સર્વે તેમજ છે. એવી કથી શક્તિ મનુષ્યનું બાવિ ધરી શકવા સમર્થ છે ? તેન બીજી પથ ટેલીક શક્તિઓ જે એક એકને અનુકૂળ થવાથી માનવ ધરીરને ઘણામંદ બનાવે છે તેનું જ્ઞાન મેળવવું આનંદ છે. ચિત્રકારે ચિત્ર કદર્ભ પહેલાં ચિત્રસંબંધનું રંગનું સર્વ જ્ઞાન મેળવી તે કલામાં વિપુલ થવું જ પડે છે, તેમ મનુષ્યે પણ પોતાનામાં કેવી શક્તિઓ કેવું કાર્ય કરનાર છે, કથી મુખ્ય છે, કથી બોધ છે તે જાણવું એટલું જ અભ્યસનું છે. તત્કાલ તો મનુષ્ય પોતે જ પોતાને રચનાર છે, પોતે જ વિધાતા છે, એ સંબંધતા આશયમાં કૃષ્ણ જાણ તેમ છે, કેમકે પોતાનામાં શું છે તેનું તેને કેવળ જાણ છે.

પોતાના જ મુદ્દમાં ધન દારિદ્ર્ય હોય છતાં કયે રચને ધન દાટવું છે તે મનુષ્યને જાણવામાં ન હોય, તેમ બૃહસ્પતિવિદ્યાનું જ્ઞાન ન હોય ત્યાં સુધી જાતે કયે બીજારી રહે છે, પણ બૃહસ્પતિવિદ્યાના એક માતાને તે તે રચને દષ્ટિ પડતાં જ જણાય છે કે આ રચને અગ્રણ્ય સંપત્તિ છે, તે જ રીતે કેવી કેવી શક્તિઓ મનુષ્યમાં કામ કરી રહી છે તેનું જાણ હોવાથી વ્યા સિદ્ધાંત મનુષ્ય સત્ત્વ સ્વીકારતો જ નથી; પણ તેના યાતા મહાયુરોએ આ સંબંધમાં જનુભવપૂર્વક નિષ્કય કથો છે તેથી વ્યા વાર્તા સત્ય જ છે એમ નિષ્કય પ્રથમ જ કરવો અમર્યનો છે. આ પ્રકારનો નિષ્કય દૃઢ રચા પછી કેવી રીતે પોતાનું બાવિ ધરી શકાય છે, કેવી રીતે મનુષ્ય પોતે જ પોતાનું બાવ્યદાર જાણી શકે તેની કૃષ્ણ તેને મળે છે. કેમકે જ્યાં સુધી મનુષ્યની અખિત અને અવિચાર્યરત થયેલી ખિતમાં આટલો નિષ્કય ન રચાય ત્યાં સુધી પામવાના મહાભય કેવી રીતે ટકી શકે, એવી રિયતિ થાય. જેથી વ્યા નિષ્કય ટેલો અમર્યનો છે એ સદા રચ્ય થાય છે.

મનુષ્યજીવન એ તેની પોતાની કલ્પનાઉપર રહેવું છે. એ કલ્પનાને સજ્જનશક્તિ પણ કહેવાય છે. મનુષ્યમાત્રમાં કલ્પનાશક્તિ હોય છે જ. કલ્પનારહિત મનુષ્ય હોતો નથી, અને એ

શક્તિમાં અમાધ બળ રહ્યું છે. આજે પ્રત્યેક મનુષ્ય તેનો ઉપયોગ કરે છે, અને મનુષ્યે તે જ કંપનાથી પોતાનું કાનિ રચવાનું છે. આજે જે પરિસ્થિતિમાં તે છે તે પરિસ્થિતિ પણ કંપના-શક્તિનું જ કાર્ય છે. પણ અજાનમાં રહેતા મનુષ્ય તે સમજી શકતો નથી. આ શક્તિ કેવી રીતે કામ કરી રહી છે તે થુંપણું જાણ્યા પછી કર્તવ્યમાં ભેદ પડશે. આજે કંપનાનો દોરબો મનુષ્ય દોરવાય છે તેને રથાને મનુષ્યે પોતે જ એ શક્તિને કેળવીને આધીન કર્યા પછી પોતાની કમ્પાનુસાર કાર્ય તેની પાસે કરાવવાનું રહે છે. આટલો મમ્મ મનુષ્ય તેનો સહમાત્રી થયો છે, અને મનુષ્યે તેને સહમાત્રી કરવાની છે. મનુષ્યની પોતાની સ્વતંત્રતા અને સત્તા તેના ઉપર વાપરવાની છે, આજ સુધી તેની સત્તામાં મનુષ્ય દબાવેલો હતો, મનુષ્ય દાસ હતો, તે સત્તાધીશ હતો; તે મુખ્ય હતો, મનુષ્ય મૌખ્ય હતો. હવે કર્તવ્ય અદિથી જ રાજ થાય છે. તેને દારવી બનાવવાની છે, ધારેલું કામ તેની પાસે કરાવવાનું છે, તેની પાસે જ ઉત્તમોત્તમ જે હોય તે સર્જાવી આ માનવમંદિરને શાળા-વવાનું છે. તે અદ્યુક્ત શક્તિ છે અને સર્વોત્તમ મથાને અથે થું થું ઉત્તમ છે અને થું કાર્ય કાવતું, કેનાં મિથો પડાવવાં અને એ જે કાર્ય કરે-મનુષ્યને પોતાને માટે ઉત્પત્તિ અર્પનાર છે કે નીચે લઇ જનાર છે-એ મરતી ઉપર અત્યંત સાવમાનવાની અત્યંત છે.

મનુષ્યના પોતાના લક્ષ્યથી લેઈ પણ પ્રતિકૂલપણે કંપના ન બાધ એ જ ભેગાનું છે, કેમકે તેને સ્વતંત્ર વર્તવાની ટેવ હોવાથી તત્કાળ તે મનુષ્યના લક્ષ્યથી વિરુદ્ધ દિશામાં બાધ છે તો મનુ-ષ્યની વિચિત્ર સ્થિતિ થાય છે. આજે જેટલી જેટલી અવનતિ થઈ છે તે આ પ્રકારે થઈ છે.

(બપુણું.)

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૯૦)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

(અનુસંધાન માર્ક ૩૦ ના પૃષ્ઠ ૨૪૦ થી)

૩. ' એક વિષયના દશ મુદ્દાઓ. '

૧ [લેખક : શ્રી પ્રગીષ્ઠા બહેન.]

૧ જીવન, ૨ જીવનશા, ૩ સત્યમાત્રમ, ૪ લીનેશ્વર, ૫ મુક્તાર્થ, ૬ સારથતા, ૭ સત્યચિંતન, ૮ મનોનિગ્રહ, ૯ વાસનાનો જબ, ૧૦ જીવનમુક્તિ

૨ [લેખક : સીમતી જયન્તી દેવી.]

૧ જીવન, ૨ આત્મચક્ર શુદ્ધિ, ૩ વ્યવહારનું પાલન, ૪ સત્યમાત્રમ, ૫ મી સદ્ગુણનું ઘરણું, ૬ વિવેક, ૭ વૈરાગ્ય, ૮ દાન, ૯ શ્યામ, ૧૦ તત્ત્વચિંતન, ૧૦ જીવનમુક્તિ.

૩ [લેખક : જગ ગંગ મહેતા.]

૧ જીવન, ૨ જીવનચક્રોત્તર, ૩ અધ્યવન-વિદ્યાર્થપાદન, ૪ ગુરુચાત્રમ, ૫ સાર અસારનો

વિવેક, ૬ વિગમનમ્, ૭ દોષદર્શન-વિગમ, ૭ ચિત્તની શાસ્ત્રવાચરણ-સમરિયતિ, ૮
જગત્તો દર્શનના વિલાસરૂપે અનુભવ, ૯ ભેદભાવનાની નિઃશેષ નિવૃત્તિ, ૧૦ અવ્યયનિવૃત્તિ.

૪. 'દિવસના નવ કર્તવ્યો.'

૧ [લેખક શ્રી પ્રમીલા બહેન.]

૧ પ્રાર્થના, ૨ આયામ, ૩ ઇંછાનુસંધાન, ૪ સત્સમામમ, ૫ રત્નધ્યાય, ૬ સેવા,
૭ પરાપમાર, ૮ ઇષ્ટદરશન, ૯ અત્તનિરીક્ષણ.

૨ [લેખક શ્રીમતી જયન્તી દેવી.]

૧ પ્રાતઃકાલે ઇષ્ટચિંતન, ૨ આયામ, ૩ દાન, ૪ મિતાદાર, ૫ આશ્વિધામદે કંઈ કામ,
૬ સત્સમામમ, ૭ મહાયજ્ઞશ્રૂતી, ૮ શૃદ્ધની સ્વચ્છતાવ્યવસ્થાપર લક્ષ આપવું,
૯ કુટુંબને સદ્વર્તા યુજાવવી.

સમાચાર.

એચસ્કર કર્તવ્યપાલન.

અમદાવાદમાં એ માસથીયે કુલ્ય પદ્ધતિની અતિમ મસિક તિથિએ શ્રેષ્ઠસાધકને
આદર્શરૂપ મમૃત્યુ કરી બતાવ્યું છે.

સાચો સહાર કહિત જગત્તા કાર્યને પશુ મરસ કરી દે છે. દય બાર વર્ષથી આ મંડળ
વિવિધ સત્ક્રિયા કરી રહ્યું છે. તેના પરિણામે આજે જેતાની ઇક્ષિત ઉપરત પશુ દબ્યનો ભોગ
આપી જે સત્કાર્ય કર્યું છે, એ જાણી જાને આનંદ નહિ થાય ? એમના પ્રવલ્લથી પ્રસન્ન થઈ
અનુમદ કરી પરમ પૂજ્ય ઇંછાકીએ મયા જે વર્ષમાં થય્યા માસ ત્યાં રિયતિ કરી હતી અને વિવિધ
રીતે તેમના ઉત્સાહને વધાર્યો, ધન્યવાદ આપ્યો અને પોતાના કરકમલથી ત્યાં યુગ પાદુકાનું
સ્થાપન કર્યું. આ મંડળે એ સર્વ પ્રવલ્લને સાર્યક કરી બતાવ્યો.

દાન, ધ્યાન અને શાન શ્રેષ્ઠસાધકને કર્તવ્યરૂપ છે, એ પરમ પૂજ્ય સહાયક જગવાન
બાપજીશ્રીનો ઉપદેશ પણ ચરિતાગ્ય કર્યો.

ઉભય શ્રી ઇંછાપરમાતમાના ભોધનું ખાલન કરીને પોતાનું જીવન પ્રગમી કર્યું, અનેકને
પરમાર્થમગી કરવા બનતો પ્રવલ્લ કર્યો, અને આવાં સત્કર્તવ્યોથી આ મંડળે પોતાના સાધક-
જીવનને જોવાવ્યું છે. શ્રી ઇંછાના અનુમદપાત્ર હતા અને વિશેષ થયા.

પ્રાતઃકાલે આઠ વાગે ક્રિયાનો આરભ કર્યો. શ્રી ધીરુભાઈએ શ્રી શુરહેવતી પાદુકાનું
ધેડોપચારથી પૂજન કર્યું. ૧૪ની સુરાસિત જલથી લધુ રક્ષાલિષેક, એકાદશ વિઠ્ઠાનું પ્રદક્ષિણાદાર,
કરાવ્યો. સાથે જ શ્રી બાપજીશ્રીની પાદુકાપર શ્રી મહિમસ્તોત્રથી અભિષેક કર્યો. અભિષેક થઈ

રજા પછી કીર્તન, ધુન, આરતી વગેરે પ્રાતઃકાલની સત્ક્રિયાની પૂર્ણાદિતિ સાધી. આ સર્વ સમયનું વાનાવરણ અત્યંત સીત અને તંબીર અનુભવાયું.

મધ્યાહને સામા તથાસો આહરણી—સાધકમંડળસાથે સામા ચારસો મનુષ્યોનું—અક્ષમેળન કરાવ્યું.

સાપંકાસે પુનઃ એકચ ચંદ્ર કીર્તન કર્યાં. બાહ્ય સાધુસામે 'સ્વરૂપાનંદમાર્ગ'—એ કીર્તન બધુ જ હૃદયના કાવપૂર્વક આવું, તથા તેમના એક નાના અગ્નિનીએ 'જ્ય ભાલક પાલક પરમેશ્વર' આવું, તે સમયે સર્વનાં હૃદયમાં શ્રી હજીશીતું પુનિત રમણજી અધિક જાગૃત થયું. સર્વનાં હૃદય તનમય થયાં.

આ પછી, અમદાવાદમંડળની પ્રાર્થનાથી પૂજ્ય થી દેવીશ્રીએ ભખી ચોકતેથી પ્રાર્થના વચિરાંમાં આવી, તે સમયે કેંઈ અદ્ભુત વાતાવરણ રચાઈ ગયું હતું.

હેવટે સર્વ સાધકમંડળોએ—બહેનોએ 'વત્સલપાલક પક્ષી ચરણીશ'—એ કીર્તન ઉભા થઈ ભાર્તા સર્વ સમુદાય અશ્રુપૂર્ણ નયને ગદ્ગદિત થઈ મળે. શ્રી હજીશીતીનાં બાકિભાવનાળું વિદલણ વાતાવરણ છવાઈ ગયું.

શ્રી શુરોદેવનું રમણજી કરતાં, તેઓથીના અનંત ઉપકારોને ચિંતવતાં, હેવટની કાવ-બારી અંજલિ સમર્પતાં, એ દિવસના કાપંકમની પૂર્ણાદિતિ કરી.

પરમાત્મા સર્વના સાથ ભાવને સ્વીકારી સર્વપર સદા સાથ અનુમદનું વર્ણન કરો એ જ અમારી પણ પ્રાર્થના.

માર્ગશીર્ષ કૃષ્ણ પંચમીએ શ્રીમાન્ વિસ્વવંદના સ્વપ્રસન્નિતિના દિવસે પણ પ્રાતઃકાલથી સાધકમંડળ એકચ ચંદ્ર પુણ્ય કાવું હતું. મત વર્ણની શ્રી હજીશીએ કરેલી પંચમીનું લાભ દૃશ્ય સર્વની દ્રષ્ટિસમીપ તરવરી રહ્યું. તેઓથીના રચેલાં તે સમયનાં ખેડા માધને શ્રી વિશ્વવંદનું ગુણારાધન કયું. બાહ્ય થી ઓઝાએ શ્રીમાન્ વિસ્વવંદસંબંધી અત્યંત સુંદર બાજબાન કયું. શ્રી ન્યામતરાવભાઈએ શ્રી વિસ્વવંદના, પેતાને યથેચ્છા અનુભવે પશુની ગુણચિંતન કયું અને કરાવ્યું. પ્રત્યેક કિશોર્માં શ્રી શુરોદેવ અદૃશ્ય રીતે પ્રાણ પરી રચા છે એનું જ્ઞાન થયું હતું.

કપડવણજીમંડળે પણ આ દિવસે સુંદર સત્ક્રિયા સાધી હતી. અખાતમહાયોગક ગ્રંથમાંથી વાચન કરી સ્તંભરોડની જાગૃતિ કરી. વિશેષમાં તેઓથીના ગુણારાધનનિમિત્તે 'શ્રી વિશ્વવંદ-પુસ્તકાલય' ની સ્થાપના કરી સર્વએ અદાબકિપૂર્વક તેમાં સહકાર આપ્યો. કીર્તન, પૂજન, આરતી કરી રાત્રીની સમાપ્તિ કરી.

બીજે દિવસે પંચીએ શ્રી શુરોદેવની પાદમઉપર મહિમાથી અભિરોધ કર્યો. પુનઃ અમદાના અમુક ભાગનું મનજી કયું. કીર્તન, આરતી કરી પ્રતિભાસની નિપજ પ્રમાણે ભજનોજન કરાવ્યું.

કેપડેવલુજમંડળ પણ સાચા સદકારથી અનેક રીતે સુવ્ય કાર્ય સાધી રહ્યું છે. સામાજિક શુભ પ્રવૃત્તિ અવશ્ય કરવી જોઈએ, એવો મુરુદેવનો નિરંતર પ્રબોધ હોય તેવું યથાનિધિ સાચી નિશાની પાલન કરતા બહુઓઉપર પરમાત્મા કૃપાદષ્ટિ રાખી સર્વનું ઉત્તરોત્તર અધિક દિત સાધે.

જોરડીમાં શ્રી ગિરધરલાલભાઈએ પણ પચ્ચીએ તથા વણીએ સંયમ, ધૂન, કીર્તન વગેરે શ્રી ઇષ્ટચિંતનમાં એ ક્લિવસ બેસીત કર્યાં. ત્યાં સાધકસમુદાય ન હોવા છતાં આદતો આમદ હોવા એ જ સદ્વસ્તુપ્રતિની તેમની પ્રીતિ તથા શક્તિ સચવે છે.

વડોદરામાં શ્રી વિશ્વવંદોદ્ધાનમાં એક જ યજ્ઞ પંચમીએ શ્રી વિશ્વવંદોદ્ધરમરણના કાર્યક્રમનો આરંભ કરીનેથી કર્યો. તે પછી એ નિમિત્ત લખાણેલા પૂર્વના લેખોનું અનુક્રમ પૂર્ણ કરી પ્રસાદ લઈ સર્વ વિખ્યાત. શ્રી જમનાદાસભાઈતરફથી શ્રદ્ધાભોજન કરાવવામાં આવ્યું હતું.

ફરીએ પ્રતિભાસના નિયમ પ્રમાણે પ્રાતઃકાલે પૂજન આરંભી થયાં. સાયંકાલે એ તથ્ય કલાક કીર્તન કરવામાં આવ્યાં.

સુધારો: ગયા ૩૦ મા અકર્મી જાપકામની કેટલીક મહત્વની જૂનો રહી યજ્ઞ છે ખરો નીચે પ્રમાણે સુધારી લખવા કૃપા કરવી —

પૃષ્ઠ	લીટી (નીચેથી ઉપર)	દાલ છે તે.	જોઈએ તે
૨૩૭	૮	દસતાં સંદન કરનાર	હું અને દસતાં સંદન કરનાર
૨૩૪	૭	મર્ણાશી અંજનાન શિવાય	મર્ણાશી આશા વગેરે તમારે જ સમન પ મે અને એની મર્ણાશી
૨૩૮	૨	યજ્ઞ પલ્લુ જાન જુની	યજ્ઞ જાન પલ્લુ જુની

લવાજમ સંબંધી : જેમણે હજી લવાજમ નહિ મોકલ્યું હોય તે હવે માર્ચ મોકલી આપવા કૃપા કરે.

હૈં વિજ્ઞાને નમઃ મંત્ર જેમણે લખ્યા હોય તેઓ અત્ર મોકલી આપે ન લખ્યા હોય તે હજી પલ્લુ આગ્રહ કરી લખવાનો આરંભ કરે. પ્રત્યેક સપ્તકે આ મંત્રઅંજલિ અર્પવા આગ્રહ કરવા એ કર્તવ્યરૂપ છે. શ્રી શુરહેવે આપણા કલ્યાણમાટે જીવનભર કષ્ટ કષ્ટ કયું, કષ્ટ વેદનું, તે આપણે એ ઉપકારનિમિત્ત, આપણા કલ્યાણનિમિત્ત, મંત્રઅંજલિ પલ્લુ ન આપી છીએ ન વર્ષના અવધિએ નૈમિત્તિક સંસ્કારમાં વેત્ર પડે.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’ નો નિર્ણયનિદેશ :

“જીવન ધોષ”

॥ ૩૦ શ્રી ॥

જીવનસાયકલ.

આખીએ સાવકસ સારી હોય, ખૂબ મળાળી હોય, સ્વચ્છ હોય, દરેક દરેક બાબ કામ આપતો હોય, ‘જીવ’ માન તેના એક પૈડાનો ટાપરમાં સોવવા નાકા નેટલું જીલું ‘શાલું’ પડતું હોય તો આખીએ સારી જગ્યાની સાવકસ નિરુપણી થઈ પડે છે; કિલ્લી બારણ થઈ પડે છે, તેમ માનવજીવન આખું જ સાચું હોય, મનુષ્યોના દેહ મુંદર હોય, આંખ તેજસ્વી હોય, શુદ્ધ ચમત્કારી હોય, વાણી આકર્ષક હોય, અને એવું કંઈ કંઈ હોય જતાં હેતુરણ સાવકમની પેઠે તે જીવન નિરપેક્ષ અને પ્રસન્ન બારણ થઈ પડે છે.

માનવજીવન શોભામયે નથી. તેની શોભા તેની ક્રિયામાં રહી છે. માનવીનું સર્વ કંઈ સારું હોય જતાં તેની ક્રિયામાં સિધ્ધિતા હોય તો તે તેને ટાપવવાર છે. એ જીવન મધ્યમ જીવન નથી, માનવ જીવનના ચક્રમાં એક કર્તવ્યવિધિતાનું જીવનમાં જીલું ‘શાલું’ હોય છે તો તેનું ‘જીલું’ સર્વ કંઈ સારું હોય જતાં તે આડી અટકી પડે છે, તે નિરુપણી થઈ જાય છે. ને મનુષ્યમાં કર્તવ્યશુદ્ધિ છે. અને તેને ને અનુસરી છે છે એ જ જીવનથી તે પ્રતિમાન બને છે અને જીવનને જીવ પ્રતિ કશાની થઈ છે. કર્તવ્યસાધના વિનાનું જીવન એવું જન્મવળું નથી અને પ્રસાદનું નથી. કર્તવ્ય સાધનાવિના જીવનમાં વિલસ નથી, તે જન્મવળું જન્મ જન્મ છે. ને શુદ્ધિ કર્તવ્યના જીવન વિચાર કરે છે અને ને શક્તિ મનુષ્યને કર્તવ્ય સાધનામાં પ્રેરે છે તે શુદ્ધિ અને શક્તિ વિનાની અને સજીવન છે. અને એવી શુદ્ધિ તથા સક્રિયતા મનુષ્ય વિનાની અને સજીવન છે વિદ્યાર્થીજા ! આપણે જીવતા કદેવાનું કે ને મોક્ષ ?

શ્રી. ગુરુદેવ.

* શ્રી આરિન્દ્રમાધવના વિદ્યાર્થીઓમાંથી સન્માયેનું.

વર્ષ : ૪ અંક : ૩૨
સં. ૧૯૪૨, મી. ૫૫૭ ૯
સાપ્તાહિક
તા. ૮ : ૧ : ૧૯૪૮

પત્રવ્યવહાર :
અવસ્થાપક, આરિન્દ્રમાધવ
વડોદરા,

માધિક જીવનનમઃ—
દિનમાં : ૧. ૫-૦-૦
દિનબદાર : ૨૫ સિલિન.

શ્રી આરિન્દ્રમાધવ :
વિદ્યાર્થીને જાણના મુજબ-
સાધ્ય કરેલા,
દાન દેવાથી અરજી,
સદાચ કરવા થોડા કરેલા.
વિદ્યાર્થીને અરજી આપ-
નાર કરેલા.
વિદ્યાર્થીમાં આરિન્દ્રમાધવ
મળતી કરેલા.

સ્વયં : વડોદરા,
આ પત્ર મી. ૫૫૭ મી. ૫૫૭/૧૬
મી. પ્રેસ, રાવપુરા, બાડ
હાલિની સ્ત્રીમાં નરોદામાં
ઠાઠાવાલ લાલભાઈ પટેલ,
શ્રી એલરસાધના નરસી
પ્રકાશક :
પ્રોવિન્દલાલ અં. ગિરેશી
મી. ૫૫૭ અને પ્રકાશક-
શ્રી વિદ્યાર્થી-સન્માય,
વડોદરા, એ સ્વયંની પ્રસિદ્ધ
મી. તા. ૮ : ૧ : ૧૯૪૮

મંત્રયોગ.

(અનુસંધાન મંત્રીક ૩૦ ના પૃષ્ઠ ૨૩૫ થી)

અવપસ કરતે કરતે સાધક અભિવ્યક્તિ આગળ ધીમે ધીમે વધી શકે છે આત્મશક્તિ બળનો રસીકાર કરીને, તાનુરમાતથી ઉપર બાર અંશુવળેટલું અંતરપ્રવેશ કરીને, ધ્યારદ્રવના નીચેના શામભાં સાધક પોતાને પ્રમાણ પામતો અનુભવી શકે છે. પરંતુ જેણે પ્રથમથી જ મંત્રભાગ્યમાં રહેલી શક્તિકલાનો સંસ્કાર કરીને પોતામાં રહેલી શક્તિકલાઓને તેના અભેદ સાધેતો છે તે, શક્તિબલથી પરિપૂર્ણ થઈ મંત્રથી એકતાને માટે ભોળા પૂર્ણ સામર્થ્ય પ્રાપ્ત કરી લઈ, મંત્રીસંચારના માર્ગોને સમજીને મંત્રી બેઠીને પરતરવના જાનને કરામતકેવલ પ્રત્યક્ષ કરે છે કે તેમ દેહમાં જ પૂરાઈ રહીને પરિશ્લિષ્ટતા ન બોમવતી દેહથી પર વ્યાપક રહીને અનુભવના આનંદશાળી થાય છે.

જે પ્રાણસંચારનો દેહના લીસામણી એટલે એક રચનાથી બીજા રચનાસુધીનો સંચારમાર્ગ કહેવાયો. એક પ્રાણના હૃદયમ પછી એટલે કે પ્રાણનો ૨૫૬ છોડીને એ ૨૫૬ પૂરેપૂરી પોતાનો પ્રભાવ બતાવી સમય પામે અને એ શાન્તિનો સમય લીલાવી રી રખાં છે, એ બંને સંપંદવચ્ચેનું માન-પ્રમાણ એને કાળસ ચાર કહે છે. એ કાળસ ચારનું પ્રમાણ ૧૬ છુટી નેટલું છે, આ પ્રમાણે દેહસંચાર અને કાળસ ચાર-બંનેનું પરસ્પર સમ્યક સંબંધીને જે સંચાર સાધેલો, અને તે પછી બહાર પ્રવર્તેલ, તેનું નામ પ્રાણસ ચાર તેના અસાધ્યતા, આ સંચારના સંબંધમાં કેટલીક બાબતો લક્ષમાં રાખવાની તે નીચે પ્રમાણે છે.—

આ પ્રાણસંચારનો મૂળ સેતુ પરતરવના જાનનો અનુભવ કરાવતો એ છે, અને તેથી જે રીતે એ અનુભવ થાય છે તે રીતેને લક્ષમાં રાખી એ અનુભવને બિન્ન બિન્ન નામ વ્યાપેલાં છે, અને એ નામ અનુભવ કરનારના હોવાથી એ અનુભવમગની સ્થિતિને પણ સ્પષ્ટ કરે છે.

પ્રાણનો સંચાર હૃદયથી હીરી બહાર પ્રગ્રામી જઈ ત્યાં રહે છે તે વાત પ્રથમ કહેવાઈ ચક્ર. બહાર પ્રવર્તેલ પ્રાણનો સંચાર થાય અને ત્યાં રહે છે ત્યાં પછી પરતરવેલ અનુભવ ન થાય તો એ પ્રાણ ત્યાંથી નીચે ઉતરે છે, અને નીચે ઉતરતે ઉતરતે હૃદયકમલમાં આવી શમાય છે. એ સ્થિતિને લઈને જેનું નામ અણુપ એમ પડે છે જ્યારે પ્રાણ હીરી શક્તિપદને પામવા માટે હૃદયમાંથી છૂટી ઉઠે એવા સામે છે ત્યારે તે શુષ્કમાન કહેવાય છે, અને એમુ અલેટ શક્તિપદને જ્યારે પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે એ શુષ્ક કહેવાય છે.

શક્તિપદપર કિંમિત કાળ વિધાય કરી શક્તિમય મેળવી તરવનો અનુભવ કરવાની શક્તિ બાજનાર એ પ્રાણને છે એ છે એ વ્યાપિનીસુધી લઈ જાય ત્યારે તે પ્રણુ કહેવાય છે.

વ્યાપિની થી પછી ઉંચે ચઢી સમગ્રપર્વત જઈને પરતરવના અનુભવનો લાભ લેનારો એ સુપ્રણુ કહેવાય છે.

મનના સંસ્કારોની અતિ સમનાયકતા યદ્યપી છે, તેથી જો એ ચક્રતા મનના સંસ્કારોને ક્ષય થવાથી સંમતતા પડે તો અનુભવ યાવ છે. એ પદને સુનિર્વાચ્યુષ્ઠ કહે છે, એ પદનો અનુભવ કરનારો જીવતે જીવતે જન્મસુક્ષિતો અનુભવ લે છે અને દેહને અતિ પરાતરની જોડે એવીભાવને પામે છે.

છરીરમાં પચાસી નંખાની અભિપ્રી મીડી પ્રહારદ્રવ્યવત્ એક જ અર્થક ચેતન્યનું પાન યાવ છે. તેને જ પ્રાણુ એમ કહે છે. એ પ્રાણુતરમાં જીવન, તરન અને કલા-એ વિભાગો સૂક્ષ્મ રીતે રહેલ અનુભવાવ છે.

પ્રથમ જે પ્રાણુજો કહી ગયા તે વો પ્રાણુચારને લાગુ પડે છે અને અભારે જે કહીએ છીએ તે પ્રાણુતરને લાગુ પડે છે. પ્રાણુતરને એ ચેતન્યવશિષ્ટાકાશ છરીરમાં થતા ર્પકનો અનુભવ કરાવનાર ચાપક વસ્તુ એ સમસ્ત દેહમાં વ્યાપી રહેલી છે.

પારે પ્રાણુચાર તે વો હ્રસ્વકમલથી સ્થિતિતરવપર્વત કફ જીવોષ અંશમના જે પ્રદેશમાં વ્યાપી રહેલો પ્રાણુરર્પકથી કૃત્યન થનારો એક યતનમય પ્રવાહ એ છે પ્રાણુચાર.

આ પ્રમાણે પ્રાણુચાર અને પ્રાણુ, એ જને વચ્ચેનો રમણ ભેદ જાણી લેવો જરૂરનો છે. પ્રાણુચારમાં જેમ દેહચાર અને કાલચાર, એમ બે ભેદ પડે છે તેમ જ સમસ્ત પ્રાણુમાં પશુ દેહ અને કાલ એમ બે ભેદ પડે છે. તેમાંના દેહભેદમાં ત્રણ પેટા ભેદો છે: જીવન, તરન અને કલા. એ જ પ્રમાણે પ્રાણુમાં કાલક વિભાગમાં ત્રણ પેટા ભેદો પડે છે: વર્ણ, મંત્ર અને પદ. એ ત્રેક ભેદ છરીરમાં પચાસી મીડી મસ્તકપર્વત અથવા મુલાધારથી મીડી સહસ્રકમલપર્વત, વ્યાપી રહ્યા છે, અને એથી એ ભેદને અપ્વા એમ કહે છે, અને એ જ ભેદોને પદ્મ્યા કહે છે.

સમસ્ત દેહવ્યાપી સામાન્ય ચેતન જે આખા છરીરમાં વ્યાપી રહ્યું છે તે જ પ્રાણુનું દેહમાં અસ્તિત્વ કાર્યવતી, અંકારથી બહાર તીકજતી અને જહારથી અંકર તરફ વળતી ચેત:કરજની વૃત્તિઓને પાન અને અપાન એવાં નામો આપેલાં છે. અને એ જ રીતે આસના ઉચ્ચવાસ અને નિઃસ્વાસ, કોટલે અંકર આવવું અને જહાર જવું, એ સામાન્ય લક્ષણને લઈ પ્રાણુપાન એવું નામ આપેલું છે.

હાયોજના અવગતીઓનું કાવંસેન રચ્યુલ છરીર હોવાથી એવા ઉચ્ચવાસ નિઃસ્વાસને જ પ્રાણુપાન એમ કહે છે, એને માને છે. ગંત્રોજના અવગતીઓ તો ચિત્તવૃત્તિઓનું અંતરાગમન ને અદિરગમન તેને જ પ્રાણુપાન એમ કહે છે અને ઓગળાવે છે, અને એ વૃત્તિપ્રવાદનો મુખ્ય આધાર જરાડની કોમળાત્રમાં રહેલી મુલાધારથી સહસ્રકમલવૃક્ષી પદેચિત્ત, શુભ્રજ્વાનાડીને જ માને છે, અને એ શુભ્રજ્વાનાડી અનેક નાડીમળ ઉત્પન્ન થઈ આખા છરીરમાં અતિ સૂક્ષ્મરૂપે ફેલાઈ ગઈ છે અને તેથી જ રાનેન્દ્રિયોદ્વાસ પ્રાપ્ત થઈ ગયું, એઓ પ્રહારદ્રમાં પેટોમાં છે અને ત્યાંથી થતા આરોગ કર્મેન્દ્રિયોને પહેંચાડી છરીરદ્વાર અનેક કર્મો કરાવે છે. (અપ્રાણુ.)

સર્જન, ચિંતન, વર્તન.

(અનુસંધાન વર્તીક ૩૧ ના પૃષ્ઠ ૨૪૫ થી)

કલ્પનાનું કાર્ય ચિત્ર રચવાનું છે. અનેક આલોનાં ચિત્રો તે અર્ખંડ રચ્યા જ કરે છે. આ ચિત્રો રચવામાં મનુષ્યની કુશલતાની અને તેના જાળની ખાસ અગત્ય છે, ખાદિં જ તેનું ભાવિ ધડાઉં હોય છે. આ જ સમયે તેના જીવનમંદિરનો પાયો નંખાય છે, બીજાં ભૂમિમાં રોપાય છે. કેવી બીજાં વાવવાં એની હાજર મનુષ્યે પોતે રાખવાની છે.

હાલ કલ્પના ચિત્ર રચે છે તેમાં પોતાના વિચારવિના મનુષ્ય તે ચિત્રોના ચિંતનમાં ઉડે. ઉતરશે ત્યાં છે. મનુષ્યની પરવશ રિચિતિ હોવાથી તે તો કલ્પનાના રચેલાં ચિત્રો પ્રમાણે પસંદગતો રહે છે, એ ચિત્રોમાં શું માણ છે અને શું ત્યાજ્ય છે એટલી વિવેકશુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરવી જોઈએ, એ ઉત્પન્ન થતાં અવનવિ થતી તો અટકવાની.

જેનું ચિત્ર કલ્પનામાં રચાય તેનું મનુષ્યનું જીવન રચાય છે. તે વડે જ તેનું જીવનગમન અને અધઃપતન થાય છે, કેમકે વારંવાર તે ચિત્રનું ચિંતન એ જ મનુષ્યને સજો છે.

‘કાં ને દુઃખ ચિંતન રચે, દુઃખ સંશ્લિનું છરી.’

કલ્પના ન મારેલાં ચિત્રો મનુષ્યમાં પ્રકટ કરે છે, અને અપ્રાવધ મનુષ્ય તેને વણ વર્તીતો રહે છે. વિચારો એક સુંદર ઉપવન છે; આજીઆજી વૃક્ષોવિ કેવલ સુરાસિત પરિમલ પ્રસારી રહી છે. મધુર મધુર મોહિલાનો ટકુશ સંજાળાય છે. પશુ ટાંતિ પથરાય છે. આનંદ વિભાવ આ સ્થાનમાં બીજું શું હોય ? જેનું મનોહર રચાન છે. એવા એક રચાતમાં મનુષ્ય બેઠો છે ત્યાં આ પરિચિતિથી કેવલ વિરહ રિચિતિ કલ્પનાએ ઉપભવી એક વિશાલ કાર્યકર નેકનો રચી. શો પરિણામ આપ્યો ? જોતાં હલક કંપી હલકું, રોમાંચ યર્ષા, પ્રસેદ છૂટયો. સુંદર વાદિકામાં એકનાર મનુષ્યને તેની કલ્પનાએ રચેલી જેવ જ હવે જજાવા માગી, જેથી તે વાદિકાનો આનંદ તો તેને સ્વર્ગ પશુ કરતો નથી. કામનું ચિંતન યવા ઘાગુ અને તેના આ ચિંતને ભાવિમાં આવા પ્રકારની પરિચિતિ રચી. રાખ યાય છે કે આ પરિચિતિનું આદિ કારણ મનુષ્ય પોતે જ છે.

‘પોતાની કાપિલી કલ્પના, તને બાધે, તને હોડે ‘એ વચનનું સત્ય સદગ્ન રાખ યાય છે.

આ જ પ્રકારે અનેક પ્રકારની વિચિત્ર રિચિતિઓ રચનામાં મનુષ્ય લુએ છે તેને ઉપજન-વવામાં પશુ કલ્પના કારણરૂપ હોય છે. તે અમર્યાદ જાળનાળી ચક્રિત છે. માત્ર તેની શેજના કપાં કરવી તે કાર્ય મનુષ્યનું છે. કલ્પનાપાસે સુંદર ચિત્રો રચાવવા એ મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે. કલ્પના અર્ખંડ કાર્ય કરતી જ હોય મે, પશુ હાલ તેનું સ્વાતંત્ર્ય હોવાથી તે તો કંઈક બચતા, કુઝળતા, મૂડાતા, આનંદનાં, એમ અનેક પ્રકારના ચિત્રો રચે છે, અને તે ચિત્રોને પરવશપણે જોતું મનુષ્યનું મન એટલું બધું અવિચારી છે કે તે તેમાં પ્રીતિપૂર્વક જોતપ્રોત યત્ન રહે છે. તેને જોતાં જોતાં મનુષ્ય પોતે કુઝળી, રોગી, દીન, દરિદ્રી, ચિંતામગ્ન બની રહે છે, કેમકે વારંવાર દહ મટું ચિંત. એ જ મનુષ્યને રચનાર છે. ચાલશે માવજા તાલશી ચિદ્ધિ એ પૂર્વના મહાપુરુષનો આધિપ, તેમનો

કિંકિમનાદ આ જ વાર્તા સિદ્ધ કરે છે, અને હીટબ્રમરનું પ્રત્યક્ષ દર્શન એ નિયત વિશેષ દર્શ કરી બતાવે છે. અને સદ્ગત રીતે જોતાં મનુષ્યને પોતાનું જીવન પણ શું દર્શાવે છે? આ જ માનવ જીવનમાં અદ્યતન પ્રકટેલું પણ જણાય છે, તેમ કેટલાકે જોવાં જીવેલાં પણ છે કે પશુચરીર પણ આ મનુષ્યતનુથી રેલે કદી યશાય. આ પ્રકારે સાથી થઈ દરો ? એક જ કારણ છે. મનુષ્ય કલ્પનાનો દોરબો દોરવાય છે, કલ્પના યોગાદિપર કે સુરજીની અંબારીકર પણ ચલાવે છે તેમ અધો પણ જોમાં છે, કલ્પનાનું રાજાતંત્ર તોડતાં અને મનુષ્ય પોતાનું રામચિત્ર જામતું કરતાં સદ્ગતમાં પુનઃ જાણાશે અને કુબંધું કુબંધું થઈ આ મનુષ્યનું જીવનનાવ યોગ્ય માર્ગે વહેવું થશે. મનુષ્યને પોતાને જ પોતાનો માર્ગ સુરપટ થશે, તેની ઉન્નતિ થવા સાધશે.

જેમ જેમ કલ્પનાકર મનુષ્યનું રામચિત્ર રચવાનું જાય અને મનુષ્યની ઇચ્છાનુસાર તે ચિત્ર રચતી જાય તેમ તેમ એક જ પ્રકારના ચિત્રો રચાવા માંડશે અને હવે મનુષ્યનું પરવચનનું જાન થવાથી અને વારતત્વ સ્વત્વ જામતું થવાથી જેવા ચિંતનો કરવા તથા કેટલો કાગ એક જ ચિંતનમાં રિપર રહેવું તે સર્વ વિષય મનુષ્યના હાતમાં આકરશે. એટલે સાથી મનુષ્યજીવનની સંપૂર્ણ ઉન્નતિ માય અને સમાપ્ત્યું સારવનું જાન થાય, જેવા ચિંતનો જીવનની સર્જનામાં ઉપયોગી જણાય, તેનો નિર્ણય કરી તેને અનુકૂલ સમજ તથા ચિંતન કરી કરવા.

જેમ યુધિષ્ઠિર મહારાજને રાજસૂય યજ્ઞ કરવાનો નિયત કરતા તત્કાલ જ અવહાનને એક સુંદર સંભાષણ રચવાની આજ્ઞા કરવામાં આવી હતી, તેવી જ રીતે આ માનવ તનુથી સાચકતા કરવામાં, એ માનવ અંદરિને પરમાત્માના નિદામરચાણ જ બનાવવા માટે તેને અનુકૂલ સામગ્રી રચતી અવતરતી હો છે. તેમાં પરમાત્મા પધારવાના દોવાથી મનુષ્યે કલ્પનાકલ્પિતપાસે તેનું સુંદર ચિત્ર આલેખાવનું અને જહીથી તે ચિત્ર રચવારું જોનાં તેનું વારંવાર ચિંતન કરવું.

(અપૂર્વ.)

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં. ૧૯૯૦)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

(અનુસંધાન ચર્ચા ૩૧ ના પૃષ્ઠ ૨૪૧ થી.)

૫ ' સત્પુરુષપદ' હૃદય કમલથી પણ દોખસે છે. '

[લેખક: જી. મં. મહેતા.]

નિજ કુખમાં સમાજ્ય દર્શ્યો દીન વર્ધ દ્રવતા રહે,

પાકુખમાં નિધુર ભાઈ કપરેલ દેશને મટે;

પણ તજ્યો પણ કલિન જનીને મંત સદી સે આપણ,

પર કુખમાં તે સગ દ્રવતા વાળ નેનાં સર્દાર.

[લેખક : મંચર શેલત.]

હે વજ્રસમ વિપદવિષે, કદિ ચિત્ત જેનું ના ચળે,
હો વિવિધ સંપદ સાંપડે, કે હોમ તે પણ હો દળે;
પરવા ન જેને કાષ્ટની, ઉર્મા ન કિંચિત્ વાસના,
પણ કમલથી કોમલ બને, સુણી આતે સ્વર નિજ હાસના.

સ્રીવિલાસ—૧ “ઓ માનવી ! તું ગુણાબધી પણ વધારે થા.”

[લેખક : મંગુબહેન સુનીલાલ.]

હરિગીત ૭૬.

હે માનવી ! તુજ જીવનમાં શું શુભ વધુ તેં હે બધું !
લીધા કંઈ આદર્શ કે પછી, ચિત્ત વિષયોમાં ધકું ;
ધડ જીવન તારું એવું કંઈ ને વિષતણું અમૃત કરે,
પ્રતિદિન સર્વે સમાધીને, સર્વે ન વચ્ચેતન કરે. ૧

એતન બરડું પુષ્પ જો, ગુણાનનું, ઘડ, વિકસણું,
કંઈક જતાં પણ ખોલણું ને રમતામણું હીસણું ;
થોડાં અને આઠાં ગુણાખી, ધવલ સુંદર રંભમાં,
આકર્ષણ કૌરભભણું, આનંદણું સર્વોત્તમમાં. ૨

જોવારને અપે શીતલતા, ચાંતિ ઉર પ્રકટાવતું,
સુવાસ, રંગ, આકારથી જનમાનને એ બાવણું ;
રંક-ચૂકે, દુષ-યોગીના શિર કંઈમાં એ શોભણું,
સુઅવે સમર્પણુ ભાવ, વળી રમણીની વેણી એપણું. ૩

નિજ પાંખડીમાંથી વળી કંઈ વિવિધતા ઉપજાવણું,
અતર, મધુર સારજત અને મલોચ દરે દહાવણું ;
નર વાસ ઝાઝી જતાંય, મીઠી મધુર આછી સુવાસથી,
પ્રસરાવણું આનંદલહરિ, સ્વચ્છતા એપાસથી. ૪

ખોલી પાંખડી નો ખરી જતી, કંઈક-કંઈક જાણું સદાજમાં,
તો પણ ચૂકતામણું કસુમ એ, બહાણું ચાણું વિષમાં ;
જીવનકસુમ ખોલણું ઘડ, ગુણાનુસારીક સદા,
પૂર્ણત્વ ધારી ખોલજે, કંઈક-કંઈકતા હો તદા. ૫

અંતરુ જહિરુ તું રમ્ય બની, સુવાસ તુજ પ્રસારજે,
આદ્યવાદ અર્પી અન્યને, આદર્શ ઉચા ધારજે ;
કરી પ્રાપ્ત સદૃશજીવણી કૃપા, સુભ પાત્રી જનને અર્પજે,
ઓ માનવી ! તુજ જીવનમાં, ગુણાબધી ઉત્તમ થજે. ૬

શ્રી ઉપેન્દ્રસ્વરૂપસ્થિતિસંવત્સરાર્ચન.

સમુદ્રમાં બારી ચઢીને અગ્રપાય, પ્રભાત આવીને ઝોસરી જળ, રત્ન આવીને સરી જળ, ચંદ્રી અગ્રગ્રીને વિલાસ જળ, વરેણીયો ચઢીને વેરાજ જળ, મનમંડગમાં વિદ્યુત્ત ચમકીને છપાજ જળ, તેણું કોષ વિલસણ પરિવર્તન આપણે જોયું, અનુભવ્યું.

સફરરૂપે સદા તરતી રખાવનાર, ઈશ્વરમાર્ગનો અનુભવ કયાનાર, મનાદિત દૃષ્ટિનો વિકાર ચમાવનાર, જીવન પ્રતિષ્ઠા ઉત્તરોત્તર ઉન્નતિમાં અજાવનાર, લોકિક તથા અધ્યાત્મ દિતે સમાનનાર, ચેષ્ટસાધક વર્ગનો ઉત્કર્ષ કરનાર તથા ચૌરવૃંધનાર, સર્વચિંતન, જિજ્ઞાસા, સર્વ વિચારમાં બેધાવનાર, મંજલ કાલ આણ્યો અને મયો.

કોષ ચિપરીત પ્રાણધી પૂર્વેના સખાનુભવ પદ્ધતિ મયો, રત્નસમ મિથ્યા ધર્મરુષો, વ્યવહારુ એક મિંદુ અમરત્વને અર્પે છે, સખનું એક બહવાન કિચ્છુ કોટિ ગાઉ દૂરની વરણને બસીભૂત કરે છે, એક પ્રકાશપૂર્ણ સામર્થ્યવાન આત્મા સુદૃઢ ઉચ્છ્વલતાના કિરણો ફેંકે છે, ધારેલી કાવચિદિ કરે છે, આણું એક પરમ તરાર સાકાર બન્યું, કંઈ કંઈ દિવ્ય અનુભવ કરાવી દૂર વહી ગયું.

સામર્થ્યવાળો વરણ વિલાસ છે તો પણ તે પોતાના બળથી કંઈક કંઈક સારું પ્રદાન કરતી જળ છે. જેમ સૂર્ય અસ્ત થતાં પણ ચંદ્રને લેગરવી કરતો જળ છે, તેમ મહાપુરુષો ભયારે દેહનું, તિરોધાન બતાવે છે ત્યારે પણ અનેક સત્સંસ્કારી હૃદયમાં સત્સંસ્કાર જાગવું રાખવાનું બળ અર્પે છે.

શી વિશ્વવંશ સમાન કોષ ઉત્તમ અધિભરી અંતરૂમાં જાગે જગાવે છે. વિવિધ પ્રકારે પ્રત્યેક ક્ષણ માનવ જાતિનું કષ્ટપણ સાધવું એ જોખનો સ્વભાવધર્મ છે, એ જોખનો સામર્થ્યમદિમા છે, અને તે આપણે આપણા ચર્મચતુર્થી પ્રત્યક્ષ નિહાળ્યું છે.

પરમ પૂન્ય ભગવાનધીના સંકલ્પથી આપણામાં સુખ સંસ્કારો ઉદય થયા, શક્તિ પામ્યા, અને તેઓથીની કૃપાદૃષ્ટિ એ સંસ્કારો ટકવા બને, ટકે છે.

શી શુકરે આપણા કષ્ટાણુ માટે બહુ બહુ કહ્યું, અને પોતાની માનવલીલા યોગેદર્શી પણ આપણામાં કર્તવ્યનિષ્ઠા અધિક ભગે, એવું સત્વજથ પ્રેમ્યું છે, એવું જાન મણા અંતરૂમાં થાય છે.

આ વિશ્વજેતમાં અનંત દેહથી આત્મીએ તો પણ તેઓથીના અનંત ઉત્કૃષ્ટ ઉપકારનો પ્રતિજ્ઞાઓ આપી શકીએ જોમ નથી, એ તો સિક્ક છે. દેવે તો માત્ર એ અમૂર્ત તત્ત્વપ્રતિ જો અખંડ સાચા બાવની જસધારા વરેવડાવી શકીને તો જ આ રોજ અવનવી સાચકતા છે.

આપણું પ્રાણજગ, હૃદયસોદર્ય, જ્યૈશ્વર્ય, આત્મા-ગે કદોત્તે અજ્ઞાપ્યું હુમત કરનાર, પશ્ચિમો દિવસ નિહત આણ્યો. કળના વિચોગજ્ઞત્ય દુઃખનો અનુભવ કરી વર્ણનો વિષમ કાલ જતીત થયો. વધાકાંડિ સર્વએ એ નિમિત્ત બાંધવર્તવ્ય સાધ્યુ ન્યોક અધિક તિથિએ અર્ચન-

અ બધી આપી કૃતાઈ થયક. હવે છેવટની આ સંવત્સરતિથિએ શરૂદેવતા પ્રવેશ પામ્યાં એકજ યજ્ઞ પ્રવેશ સ્થરશુભિતનદ્વારા તેઓશ્રીના અચળાંક બધાકડ રવરૂપસાથે સંબંધ પામી વર્ષભરના ધર્મકર્તવ્યની પૂર્ણાકૃતિ સાધવાને તે દિવસે, તા. ૨૧ : ૧ : ૩૯૭૮ શુક્રવારે, શ્રી વિશ્વવંદોદ્યાનમાં સંવત્સરાર્ચન થયે; તન્નિમિત્ત આવડું એ આપણે માટે કર્તવ્યરૂપ છે.

બંધુઓ ! બહેનો ! તેઓશ્રીના ઉપકારનિમિત્ત, સ્વધર્મના પાલનનિમિત્ત, પૌતાના કલ્યાણનિમિત્ત, આ દ્રેવરૂપ કર્તવ્યમાટે આવજો, બાવળી બળજો.

વાર્ષિક લૌકિક ક્રિયાની સમાપ્તિ, ધૃષ્ટિરેખા તો, પીપ મુખ્ય પ્રતિપદા, સોમવારે યશે.

૦૪૦ એવરૂપાધક,

જો વિષયને વચ્ચે મંત્ર જેમણે લખ્યા હોય તે સત્તર મોકલી આપે,

શ્રી સદ્બોધમન્દાર.

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીએ શ્રેયસ્સાધકને તથા સન્નજોને પ્રથમોપાત જે પત્રો લખ્યા હતા તેમાંથી બોધક લાગેના આ ગ્રન્થમાં સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. આ ગ્રન્થમાં વૈદાન્તના સિદ્ધાન્તોથી ચોતપ્રોત, આગાહરૂપે ઉપયોગી વિચારો અત્યંત રસવાળા શૈલિથી જણાવ્યા છે. શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનું 'રસદર્શન' વચેરે સુન્દર સાહિત્ય મુજરાતી સાહિત્યમાં અપૂર્વ રસવાળું છે, એમ તેને જોનાર, લેખનાર સુક્ષ્મકૃતિ મુખ્યભાવથી પ્રશંસા કરે છે. તેવા જ અદ્ભુત આ ગ્રન્થ છે. વાંચનારનું મિત્ર હૈય વાંચનપ્રતિ સદાજ રવભાવે આકર્ષીય છે, અને તેમાં દર્શાવેલા વિચારોને આત્મસંસિક્ક કરવા જે પ્રકારે છે.

ગ્રન્થમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીની સુન્દર ત્રિરંગી છબી તથા હસ્તાક્ષર મૂકવામાં આવ્યા છે.

છવનમાં ઉચ્ચ જ્ઞાનન્દ, શિષ્યતા તથા મુખ અનુભવના હોય તો આ પુસ્તક તરફ લગ્ન મંજાવો.

મૂલ્ય : રૂ. ૨-૦-૦ (પેસેટ જ નહીં).

રસદર્શન.

શ્રી ઉપેન્દ્રજીયતીમહેશ્વરનિમિત્ત આજ રચાયેલાં રસમય, બોધક અને બાવભરિત કૌતીક તથા શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનનિમિત્ત 'ગુરુમહિમાદાસ' ના અદ્ભુત અને આકર્ષક સંવાદો આ લઘુ પુસ્તકમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. મૂલ્ય : રૂ. ૦-૬-૦ (પેસેટ જ નહીં).

મળવાનું રૂપ બધરૂપાધક, આર્યમંદિર, વડોદરા.

શ્રેયસ્સાધક

જોડે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

"જીવન ધીર"

પ્રા. હિ. સ. સ. ૬૨

॥ ૩૩ શ્રી ॥

શુદ્ધ નિશ્ચય.

મારે જોગ્ય વધવું છે. મારે મદદ થવું છે. મારે ઉત્તમ થવું છે. મારે આગળ વધવું જોડે? ને સાઈં મારે મારાથી દૂર હોવ તેવી ધારે મારે જવું. સર્વ સાઈં મારે મારે જ છે. તે પછી મારે સાઈં સાઈં વા માટે ન મેળવવું? શું હું મનુષ્ય નથી? મનુષ્ય છું તો મારે સાઈં મેળવવું જ જોઈએ. મનુષ્ય તે જ ને, દરેક સામાને પોતાની ખાસ જેંઝી લાવે. મનુષ્ય જોડે સર્વોત્તમનો સ્વામી. અને હું મનુષ્ય છું-મારે જ હું મનુષ્ય છું. મારે તમામ ઉત્તમ હોવું જોઈએ. હું જોડે જીવું કહ જ નહિ પણ ઉત્તમોત્તમ વસ્તુ નિશ્ચય કરું છું-જા, મારો તેજસ્વી ધરીશ. મન. આત્મા! સંજોગો છે! નિશ્ચય કરું છું કે હું ઉત્તમ વ્યક્તિ-અમે તેવા કંઈ પધું છું ઉત્તમ વ્યક્તિ.

અને કંઈ કહું? હું અમાન છું, અને અમારો ઉત્તમ થવાને મામ જગત નથી. મારામાં આગળ વ્યક્તિ જગત વરદ છે. તે કોઈ બતાવે તો મને જોડું લાગે છે, કોઈ આવે છે. જમ, આજથી બીજો નિશ્ચય કરું છું કે મને સુધારવા કોઈ મને તેવું કહું કહેશે, મારો જમે તેવા દેવ બતાવશે, જતાં તેવા ઉપા હું જતાએ જોડું નહિ કમઠું; મારા મનથી પણ તેના તરફ કોઈ નહિ હરે. મારી બંધ બતાવવારતા હું વાણીથી ઉપકાર માનીત ને મનથી સ્પર્શી રહીશ. મારી જોડોતો હું તિયાર કરીશ. મને સંવેદના મારી જૂથ સચવાવાને હું શોધી શોધીને સંભળીશ. મારે મારી જૂથ દાળવી છે. મારે સર્વોત્તમ થવું છે. અને તેને મારે કહેવાઈ પ્રતિક્રમ હું પ્રમત્તતય સદન કરીશ. આ જ મારો નિશ્ચય:-

નહિ જાગાઈ જુલોથી, ન ઝીમઈ જૂલ કરે તે પડ;
મને ને સુધારે તેવા. ઉપનૃત રહીશ જીવનજર.

શ્રી મુદ્દેવ.

• શ્રી આદિત્યમંદિરના વિદ્યાર્થીઓ માટે લખેલું.

સ્વર્ગ: ૪ આંક: ૩૩

ચં ૧૯૬૪, પોષ શુક્ર ૧૪

શનિવાર

તા ૧૫ : ૧ : ૧૯૬૮

મનવવદાને:

વ્યવસ્થાપક, આદિત્યમંદિર
વડોદરા.

બાપિક ઉપાસના:-

દિનક્રમાં : ૧, ૫-૦-૦

દિનક્રમાં : ૬૪ સિધિત.

શ્રી આદિત્યમંદિર :

વિદ્યાર્થીને જાણવા મુજબ-
પોષ સંસ્થા.

દાન દેવાથી સંસ્થા.

સદાચ કરના પોષ સંસ્થા.

વિદ્યાર્થીને સંસ્કાર આપ-

નાર સંસ્થા.

વિદ્યાર્થીમાં આદિત્યમંદિર

મથકી સંસ્થા.

સ્થાન : વડોદરા.

આ પત્ર શ્રી જીવમી ઇન્ડેક્સીક

મિ. પ્રેસ, રાવપુરા, બાક

કામેની મશીન-વડોદરામાં

જાડાવા લાલચાઈ પડેલો,

શ્રી શ્રેયસ્સાધકવર્ગ પ્રત્યે

પ્રકાશક :

શાંતિ.દલાલ ચં ૦ વિરેલી

મટિ હાથે અને પ્રકાશક

શ્રી વિશ્વવંદ-વ્યાન,

વડોદરા, એ રૂપભેષી પ્રસિદ્ધ

ધું. તા ૧૫ : ૧ : ૧૯૬૮

શ્રી યોગસાર.

(અનુસન્ધાન મંત્રીક ૩૧ ના પૃષ્ઠ ૨૪૩ થી.)

આ ચિત્તનિષ્ઠ જે સુખદુઃખાદિ તેને અપર જોત અથવા ચિત્તાવસ્થાન જોત શાસ્ત્રકરે કહે છે અને જે સુખદુઃખાદિ વૃત્તિના સાક્ષ્યને જે પુરુષ પામે છે તે સાક્ષ્યની પ્રાપ્તિપ જોત તે પર જોત કહેવાય છે, અથવા વિદ્યાસાન જે ન પશ્ય કહેવાય છે. તેથી પુરુષાનું જોધત્વ ખરું જોતાં ચિત્તને લધે જ છે. ચિત્ત તથા પ્રકારના સ્વભાવને ચેત્તાવિષે પરી રાખે એ. જેમ સ્ફટિકમણિની બે બાજુએ બે જુદા વર્ણના પદાર્થો મૂકીએ-ધારા કે એક બાજુએ જાપાકસુમરૂપ રક્ત વરણ મૂકીએ અને બીજી બાજુએ નાલ વરણ મૂકીએ તો સ્ફટિકમાં એ બંનેની છાયા પડશે તેથી સ્ફટિકમાં એક તો સ્વભાવસિદ્ધ ચેતપણું રહેલું જ છે અને તે સાથે ઉપાધિને લીધે રક્તવરણ અને નીલપણું પણ પ્રતીત થશે, તેથી સ્ફટિકમાં તથા વર્ણોની પ્રતીતિ થશે, અપર જે સ્વભાવસિદ્ધ વર્ણ માત્ર ચેતપણું જ છે. આ જ પ્રમાણે ચિત્તમાં એક તો એની સ્વભાવસિદ્ધ નિસ્તરંગ દશા-વૃત્તિશબ્દ તો છે. બીજી તરફથી વિષયોના આદેશોનાથી એમાં યોગ થઈ વૃત્તિને સ્વરૂપ થાય છે અને એ વૃત્તિ તે તે વિષયા-કારણ રહ રહે છે, એટલે કે ચિત્તમાં વિષયોના ઉપશમ થઈ છે અને તોજી તરફથી વૃત્તિમાં પુરુષાનું પ્રતિબિંબ પડે છે તેથી એમાં રહેલી અભિભવ્યા ચિત્તવૃત્તિ અચૂલ થાય છે, એટલે કે ચિત્ત પુરુષધર્મવાળું થઈ દોષ તેવું થાય છે. આ રીતે બે તરફથી-વિષયના અને પુરુષના ઉપશમ ચિત્તને પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે એ સર્વ અર્થને પ્રકાશે છે. ચિત્ત સ્વભાવે અચૂલ છે, અતિ સૂક્ષ્મ છે છતાં વૃત્તિદ્વારા વિશ્લ છે. ચિત્તની વૃત્તિએ આખા ઘડાંકમાં પ્રવેશી શકે છે અને તેને લીધે જ સર્વ, તદાદિક્કર દેશમાં રહેલા વિષયોનું અપરોક્ષ જ્ઞાન થઈ શકે છે. આ સ્વભાવને લીધે એ વિષયોના સાક્ષ્યકાર કરવારૂ જોતની પુરુષને પ્રાપ્ત કરાવે છે. તે જ પ્રમાણે અપરે એ ત્રિગુણાત્મક પ્રકૃતિના કાર્ણેષ ત્રિગુણાત્મક ચિત્તમાં રહેલાં રત્નમ્ અને તમસ્યો કેવલ અભિભવ પ્રયત્નવડે કરાય છે અને શુદ્ધ સત્ત્વનું જ્ઞાન એમાં રચાપનામાં આવે છે ત્યારે એ જ ચિત્ત પુરુષતત્ત્વના સાક્ષાત્કરણે પણ કરે છે. તેથી પુરુષતત્ત્વસદિત પ્રકૃતિતરને અને પ્રકૃતિનાં કાર્ણેષ સમગ્ર વિશ્વને આ ચિત્ત જ જાણી શકે છે. તેથી જ શ્રી યોગસૂત્રમાં કહ્યું છે કે કષ્ટ દુઃખોપરં ચિત્તં સર્વાર્થમ્ જા. ૨.૧૧. દષ્ટા પુરુષ અને દરમ જે પ્રકૃતિ તથા પ્રાકૃત પદાર્થો તેનાથી ઉપર વર્ણવ્યા પ્રમાણે ઉપરાત્રને પામેણું ચિત્ત સમગ્ર વિશ્વને-પુરુષ, પ્રકૃતિઆદિ સર્વ-જાણી શકે છે, એ સર્વ પદાર્થો એના વિષય થઈ રહે છે. આ ચિત્તને લધે જ પુરુષનું હૃદય પ્રાપ્ત થાય છે. ચિત્ત અને પુરુષના બેદનું જેને જ્ઞાન નથી તેવા સર્વ પ્રાણીઓ આ ચિત્તમાં રહેલા પુસ્તકાદિ વૃત્તિરૂપ જ્ઞાન, સુખ, દુઃખાદિ સર્વ ધર્મો પુરુષમાં રહેલાં છે-મારામાં રહેલા છે એવું જાણે માને છે. સાર્વજિક પુરુષ વાસ્તવે દષ્ટા નથી, માત્ર દરિદ્રવરૂપ જ છે છતાં આ ચિત્તવૃત્તિકાએ પ્રાતિતી અભિન્ન જણાવાથી દષ્ટારૂપ થઈ રહે છે પુરુષ અને સુખદુઃખા-દિથી રહિત છે, સુખદુઃખાદિ સર્વ ચિત્તના ધર્મો છે, ચિત્તની વૃત્તિ છે છતાં તેના પુરુષમાં મિથ્યા આરોપ કરી કું કુપી, કું કુળી ક્યાદિ જ્ઞાનિને વશ થાય છે, પુરુષ અને વિશ્વ છે અને તેથી

કિપાયન્ન છે તથા કર્તુરથી રહિત છે છતાં ચિત્ત જે કિપવાણું છે તેની કિપા તથા કર્તુરને પોતામાં આરોપ કરી હું કિપા કરનાર છું, હું કર્તા છું એમ માને છે. આનું નામ જ અવિદ્યા છે, અને જ મૂલ અવિદ્યા સાત્ત્વ છે. જે વસ્તુ જેની નથી તેને તેની માનવી એ મિથ્યા જ્ઞાન છે, એ જ ભ્રમ છે. અર્થમિત્તદ્વય:-જે જે રૂપવાણું નથી તેને તે રૂપવાણું જાણતું એ ભ્રાન્તિ વા ભ્રમ છે-એ સર્વ-સામાન્ય ભ્રમનું સ્વરૂપ શ્રી શારીરક બાળ્યમાં જન્માવ્યું છે. નૈવાયિક પશુ અઘ્ઘરિ તદ્વદાત્તુગુણોઽ મધર્થાનુભવ: ॥ જે વસ્તુનો જે પ્રકાર-રૂપ-નથી તેમાં તે પ્રકારનું જ્ઞાન થતું એ અવધાર્થાનુભવ એટલે ભ્રમ અથવા વિપર્યય છે-એ જ ભ્રમનું સ્વરૂપ કહે છે. શ્રી યોગદાસ પશુ કહે છે કે વિપર્યયો મિથ્યાજ્ઞાનમતત્ત્વવિષય: । ૧.૮ ॥ પોતાના વિષયમાં પ્રતિપક્ષી રહિત એવું જે મિથ્યાજ્ઞાન તે વિપર્યય છે: વિપર્યય અથવા ભ્રમ એ ચિત્તની વૃત્તિ છે અને એ મિથ્યા જ્ઞાનરૂપ છે. જે જ્ઞાન બોધું છે એમ જાણવાથી તે જ્ઞાનનો તથા તે જ્ઞાનને અવલંબી કરતા વ્યવહારનો સોપ થાય છે તે મિથ્યા જ્ઞાન કહેવાય છે. શુક્તિમાં રજતનું જ્ઞાન થતું, રજતુમાં સર્પનું જ્ઞાન થતું, ચંદ્રમાં પીતલનું જ્ઞાન થતું એ આદિ સર્વ મિથ્યા જ્ઞાન છે, મારણ કે જ્યાં સુધી એ જ્ઞાન બોધું છે એવો નિષ્કંપ થયો નથી ત્યાં સુધી તે તે વસ્તુ વિશે “આ રજત છે, આ સર્પ છે, આ પીત છે” હત્યાદિ શબ્દપ્રયોગ-રૂપ વ્યવહાર થાય છે પણ જ્યારે એ જ્ઞાન બોધું છે એમ જાણવામાં આવે છે ત્યારે પછી “આ રજત છે” હત્યાદિ વ્યવહારનો સોપ ધમ્ન જાય છે, પણ તેને રથાને “આ શુક્તિ છે” હત્યાદિ વ્યવહાર જ થાય છે. તેથી શુક્તિઆદિવિશે ‘આ રજત છે’ હત્યાદિ પ્રકારનું જ્ઞાન તે મિથ્યા જ્ઞાન છે. અને એ જ્ઞાન તે અતદૂરપ્રતિષ્ઠિ છે એટલે તદ્વસપ્રતિષ્ઠિ છે-તેના રૂપમાં પ્રતિષ્ઠાથી ઘટ્ટ છે. જેમ જાતદ્વયોગી પ્રાણ:-કરેતાથી શ્વદ્માં નદિ જમનાર એવો આબ્રજ એ અર્થ નીકળે છે તેમ અર્ધિ પશુ અતદૂરપમાં પ્રતિષ્ઠાવાણું કહેતાથી તદ્વપમાં પ્રતિષ્ઠાથી રૂપ એવો અર્થ નીકળે છે. એનો અર્થ એ છે કે વિષયનું જે રૂપ રોપ તે રૂપમાં સ્થિતિ કરી નદિ રહેતું એટલે તે રૂપને બાહ્યમાન નદિ કરનાર પણ તે વિષયમાં નદિ રહેલા એવા રૂપને તે વસ્તુવિષે જાણનાર જે જ્ઞાન તે અતદૂરપ્રતિષ્ઠિ છે. શુક્તિમાં શુક્તિતરૂપ રહેતું છે પણ તેને વિશે થતું “આ રજત છે” એ જ્ઞાન એ શુક્તિ:રને બાહ્યમાન કાર્તુ નથી પણ તેને રથાને રજતરને જણાવે છે તેથી એ જ્ઞાન તે અતદૂરપ્રતિષ્ઠિ છે અને ઉપર જણાવ્યું તેમ મિથ્યા જ્ઞાન છે તેથી એ જ્ઞાન તે વિપર્યય અથવા ભ્રમ છે.

(અપભ્રં.)

અર્જન, ચિત્તન, વર્તન.

(અનુસન્ધાન ગતિકે કર નો પાપ ૨૫૩ થી)

કોઈ જોવાને આ ઈશ્વરનું નિઘપ્રસાદન છે એમ કહેતું જ પો એવું તે પ્રતીતમ મધર્થનું સંપન્ન હોવું એવું, અને તે પણ માટે જે શુક્તિ મનુષ્યને ધોષ છે તેમ રોગ વૈષયોગ કરે

જોઈએ. આજે તે અદિતો તદિતો કચરો કરીને એ શક્તિ સ્વેચ્છાનુસાર જે પ્રવૃત્તિ કરે છે તેવી પ્રવૃત્તિ, મનુષ્યનું પોતાનું સ્વત્વ જાગૃત થતાં થવાની નહિ, પરંતુ તે મનુષ્યની ઇચ્છાનુસાર સુંદર ચિત્રોને જ સજ્જવાની. સંયમ કાળે કરવામાં આવતી ધારણાઆદિ ક્રિયામાં પણ એ કલ્પનાપાસે પ્રથમ એક પથે રચાવીને તનું ધ્યાન કરવાનું હોય છે તે શું છે ? એ જ કલ્પનાઉપર કાણુ મેળવી તેને મનુષ્યે પોતાની ઇચ્છાનુસાર પ્રવર્તાવવી એ જ હોય છે.

આ પ્રકારે મનુષ્યની પોતાની ઇચ્છાનુસાર ચિત્ર રચાવાથી તે ચિત્રનું ચિંતન લાભી સમય આણુ રહેવાનું, કેમકે ત્યજવા યોગ્ય જે જે વિચારો છે તે જાણવા પછી જે જે ઉત્તમ અને આદ્ય હોય અને જે ચિંતનથી આ માનવતનું પરમાત્માનું નિવાસસ્થાન થઈ શકે એવાં જ પ્રકારનાં ચિંતન તથા સર્જન કરવા યોગ્ય હોય છે. મનુષ્યનું પોતાનું સ્વત્વ જાગૃત થવા પછી કલ્પના તેની હતી જતી રહે છે અને તેથી જ જો તેના મનુષ્યની ઇચ્છા રહેવાની થાય તો તેને પણ વર્તવાવાળી કલ્પનાને સુંદર મહાલય જ ચિત્રવો પડવાનો આ માનવ સરીરને ઘટ્ટસદન બનાવવાની જો ઇચ્છા છે તો કલ્પના ઘટ્ટસદન રચવાના સુધર્મા સાદિત્વો સંપ્રુખ લાવવાની, અને તે મનુષ્યની પરમ પ્રીતિએ વિષય હોવાથી એ સજ્જવા દરમ્યાં સદૃશ સ્વભાવે મનુષ્ય એકામ ભૂવાને અને દૃઢ ચિંતન થતાં તદ્દરૂપ કાષ્ટનું પ્રત્યક્ષ પરિણામ પ્રકટવાનું. કલ્પનામાં ઉપજોતી રિધિતિનું વારંવાર ચિંતન તે જ બાવના છે, અને દૃઢ બાવનાનુસાર ફળનું પ્રકટનું થાય છે.

સ્વપ્નમાં પણ અજાણપણે કલ્પનાએ સર્વોર્થા મિત્રોનું ચિંતન કરી તદ્દરૂપ અનેક પ્રકારનું વર્તન મનુષ્ય કરે છે દસે છે, રહે છે, આનંદથી ભરત જતે છે, રંક થાય છે, રાગ જતે છે. આ બધું શું છે ? સર્જન બનુસાર ચિંતન, અને ચિંતન બનુસાર વર્તન આજ સુધી મનુષ્ય કરતો આવ્યો છે અને દરે પછી પણ તે જ કરવાનું છે. માત્ર દરે સંતાથી કાષ્ટ કરવાનું છે, જ્યેષ્ઠી કેનાં ચિત્રો ઉત્તમ છે, એવા ચિંતનથી કેટલું વર્તન વશે અર્થોત્કૃષ્ટ કેજ પ્રકટશે, એ સર્વનું જ્ઞાન સ્પષ્ટ થયું હોય છે.

માનવ જીવનમાં ઘટ્ટસદન કરી ઇલાય છે એથી જ તે સર્વોત્કૃષ્ટ બણાયું છે. તેથી ઘટ્ટ-દશનવિના મનુષ્યજીવનનું સાર્થક્ય અન્ય કોઈ ઉપાયે નથી એવો મનુષ્યે પ્રથમ નિર્ણય કરવો પડે છે. આ નિર્ણય દૃઢ થતાં મનુષ્યનું તપામ સર્જન, ચિંતન તથા વર્તન ઘટ્ટને પ્રકટાવનાર હોયું જોઈએ, તેનું નિશાન આ જ લક્ષ્યને વીનવારણ હોયું જોઈએ, એમ કરે છે.

આ પરમ લક્ષ્ય એક પણ વિરુદ્ધ ચિત્ર કલ્પના ન પ્રકટાવે એવી તેને જોગવાઈ જોઈએ, અર્થાત્ મનુષ્યે તેને પોતાની ઇચ્છાનુસારિણી જનાવી દેવી જોઈએ. ખરી સાવધાનતા અહિં જ રાખવાની હોય છે પૂર્ણ માવધાનતા રાખવાથી તે સર્વોત્કૃષ્ટ ચિત્ર રચશે કેમકે લક્ષ્યરૂપ વિષય સર્વોત્કૃષ્ટ છે અને આ રીતે આ કલ્પનાએ સર્વોર્થા મિત્રોને પુનઃ પુનઃ પ્રેમપૂર્વક જોતાં જોતાં તેનું ચિંતન દૃઢ થવાથી ખાતા ખોલરૂપ જતી જવાનો.

‘ જેનું રમણ જે જન કરે, તદ્દરૂપ થનો તે આખરે ’-એ રીતે મનુષ્યનું વર્તન એટલે સમગ્ર ક્રિયા ભરતી. શુભમર્મનુસાર થવાની, આન્તર જાદવ કારણથી થતી સમગ્ર ચેષ્ટા વિદિત અને સર્વોત્તમ થતી જશે. આ પ્રકારે કંમે કંમે કાળમાં શુદ્ધિ થતાં એક જ લક્ષ્યને અનુરૂપ ચિંતન થતું જશે. આને સંકલ્પેલી દ્વારની દ્વાર ને દોરની વાજાવ છે તે અગાધ જવાની, કેમકે એક જ પ્રકારનું ચિંતન ચાલુ થવાનું. શબ્દમાં ધરનું, શબ્દમાં ક્રમનું, શબ્દમાં કીર્તિનું, શબ્દમાં દોહનું-એમ આશય પાતાળમાં જઈ આવે એવી મનની સંયમ રીતિ હોય થવાની અને મન નિશ્ચય અને પ્રસન્ન થવાનું, આ પ્રકારની પૂર્ણ પ્રયાત્ન અવસ્થા એ જ માનવ જીવનમાં અદ્વૈતન કાવનાર છે. કંમે કંમે દૈવ અવ્યયથી અને સંપૂર્ણ ઉત્સાહથી જગતના થતાં આ માનવ તનુમાં પ્રજ્ઞાનો સાદ્યકાર થાય છે.

રાજપર્મા યોગ માટે દોરવેલી કલ્પનાકલ્પિત કેટલું મદદ કાયું કરે છે । તે રચનાઓને અર્પે જે, રચનાપરે રચાયે છે; એકવન, સાગવન, સર્વ અર્પા પરિણામે પૂર્ણ પદની પ્રાપ્તિ કરાવી આપે છે.

જોડો ! મનુષ્યશરીરની કેટલી અપૂર્વતા ! પ્રિય મન ! વિજયપ્રજ્ઞ મહત્ત્વ કર, શાશ્વતનો ત્યાગ કર, સર્વ સંકલ્પોને વધ વર્તાવ, પરમેશ્વરને સતત પ્રકટ કર. વિશંભ ન કર. તેજ ઉપાસ, કર પ્રભુ હયાં. કર્તવ્યની, પ્રાપ્ત્યની, ચાતક્યની પરાધામ । ધન, ધન, વિજય, વિજય.

‘ જે જેનું ચિંતન કરે, તે તેમજ વધ જાય,
પ્રભુ ચિંતી પ્રભુમય થતું, કીલ્બમરને ત્યાગ ’

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૧૯૯૦)
(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

(અનુસંધાન તર્કિક ૩૨ ના પૃષ્ઠ ૨૫૪ થી.)

ઔનિલાગ-(૨) ‘ તમે ચુરુઆદ્યમર્મમાં જઈ શું શું કરો ? ’

[ભેષક : શ્રી પ્રમીલા બહેન.]

ચુરુઆદ્યમર્મમાં જાયો મુખ્ય ઉદ્દેશ વિશેષ ઉન્નતિ અર્થે છે; એ પુરવ તીર્થમાં નિવાસ જ સ્વાભાવિક છે. જ્યાં ચુરુદેવતા કૃપારસિમ અર્જુન પ્રચુરતાં દેવ છે ત્યાંથી શી મદિયા થ વે । ચુરુ-આદ્યમર્મમાં જઈ ને નિર્વાર્ત દેવ તે ચુરુદેવ ને ચુરુપત્નીયા ઉપાસ પદેમાં કરી સેરા અને તેમના ઉપાસ પછી તપાસ મેરામાં તપાસ થતું. નિત્યકર્મવગેરે કરકારે, જ્યાં જઈ, આમલ સજ્જનો ન દોષ, અને દોષ તો પદેમાં પરાધાનું. જ્યાં મનુષ્ય રહેને છે ત્યાં આ નિર્ભોત્ત રાજ્ય નથી મળતું, હતાં તે સાધે કર્તવ્યપરાધના બુધવાની નથી. સેરાનું શુદ્ધ સાધન છે, જે શી નથી

મગધ' તે અહિં સાધવાનું છે, ત્યાંનંદપૂર્વક, આલસના ત્યાગપૂર્વક, કલ્યાણની કાવનાથી, સમજને, સાવધાનતાથી કરવાનું શુરહેવને કે શુરહેવનીને સહજ પશુ વિશેષ ન થાય એ રીતે તે કરવાનું છે. દલકામાં દલકું કામ કરતાં પણ સૌંદર્ય ધરાવતો નથી. શુરહેવનું જ કામ કરવું તેમ નથી પણ આશ્રમનું સર્વ કામ, શુરહેવની સેવા, યજ્ઞે ત્યાં કચરો કાઢવો, અનાજ વીણવું, રસોઈ વગેરે સર્વ કામ કરવા તત્પરતા રાખવી.

કાપ કરતાં શુરહેવ રમરજ, જપ વગેરે કર્યા કરવાં તીર્થમાં પાપ કરવાથી તે વળલેપ જેમ યાવ છે તે જ રીતે આ તીર્થમાં આવી નિહા કુચલી વગેરે કરતાં આનંદતા રાખી અભિખ્યુતા સાધતા રહેવી.

નિવૃત્તિએ શીવના સાધવાનું હોય તો આગિને પણ કરવું. કદાચ શુરહેવ કામ ઉપર આપતા હોય તે તે વખતે પણ કામ કરવાનું હોય તો તે કરતાં આ કિપદેશથી વધારે લાભ થશે એમ ધરવું નહીં શુરહેવની વ્યવસ્થા સત્તા સર્વજ્ઞ હોવાથી તે સર્વ જુગે છે, જાણે છે, મારે તે વિચારથી દૂર રહેવું શુરહેવનવગેરે કરવાં પણ તેમાં તેઓથીને વિશેષજેવું કરી ન કરવું તેને પ્રસંગે દૂરથી નમસ્કાર કરી માનસ પૂજન અર્પવું.

શુરહેવનાં વ્યવહારમાં આપુ મારવાનો સ્વભાવ આશ્રમથી તપજ્ઞો જે તે વાત જાણવાની જાણના તપજ્ઞની અહીં અહીં વિશેષ પ્રવૃત્તિને સ્થાને પાપ વહેરવા જેવું થાય તેમ ન કરવું. સેવા ને નિવૃત્તિએ ચિંતન, સત્સમામમ કરવો, પણ ખીજ કાયાકળા ન કરવા. કંઈક બને તે દાન કરી જવું, કેમકે તીર્થમાં અધિક પ્રવૃત્તિ તેથી મજ છે આપણી સ્થિતિ મોટી હોય તો કમથી, છુટ્ટી મોટી રીતે પણ અહીં તે અભિમાનનો ત્યાગ કરી સર્વજ્ઞે સરખી રીતે સ્નેહથી રહેવું કે ધના તિરસ્કાર ન કરવો. કવચિદ આપણુ યજ્ઞ હોય તો એક દિવસ શુરહેવને પ્રાર્થના કરી ખામ કેપદેશચરણ અર્ચે કાપકેમ રચવો, તેની સામગ્રી પોતે જ તૈયાર કરવી, સર્વ જહુન્મરેનેને પોતે જ નિમત્તજ કરવું શુરહેવને મોઢ રીતે બોલાવે કે યજ્ઞ પકા ધાવણ રહેલુ આ રીતે સમજ, નિચારી, ભક્તિથી, શ્રદ્ધાથી નિવાસ કરવો એ જ કર્તવ્યમ છે.

યુવકવિભાગ—‘આજ’,—(સ ૧૯૯૨)

[સેબક ચૈતન્યપ્રસાદજીબાલાલ [ત્રિવેદી.]]

જગતમાં ‘આજ’ ને માન આપનાર મોણુ ઉચ્ચ પદને નથી પામ્યાં અને જોજો ‘અર્ધકાલ’ અને ‘આવૃત્તીકાલ’ ને જ મહત્તા આપે છે તે મોણુ સામાન્ય સ્થિતિમાં નથી રહ્યાં ! ‘આજ’ ને માન આપનાર જ્યારે પ્રાપ્તવ્વના પદને પામે છે ત્યાર બાંધબના તકને સેવનાર

પોતાના પ્રાપ્ત પદના સુખને પણ પામી શકતા નથી, અને તેથી આગમના હિંસા સુખોના તો તેઓ સ્વર્ગમાં પણ હર્ષન કરવાને બાગરચાલી ચલા નથી.

તમારી ભક્તિનું નિકટમાં નિકટ કાજ તે વર્તમાન કાજ-‘આજ’ છે, ભવિષ્ય કાજ તમારાથી દૂર છે. તમારો હાથ સજો કરતાં તેને પહોંચે તેમ નથી, ત્યારે ‘આજ’ તમારી હથેળીમાં રમે છે; અને તેથી તે વડે તમે જે હાથ મેળવવા ધારતા હો છો તે મેળવી શકો છો. જેના હાથમાં ‘આજ’ નથી તે જગતના હતા નિર્જળ છે. તેનું સામગ્ય વ્યર્થ છે. તેનો અવતાર નિર્લક્ષ્ય છે. તેનામાં સંદેહ પરમ દેવી સ્વતંત્ર વિનાશકારી પડી રહે છે. ‘આજ’ જેના હાથમાં છે તે નિર્લક્ષ્ય હતાં બધાનું છે. તેને દેવો અને પરમેશ્વર સદા અનુકૂલ છે. તે જ મનુષ્ય જન્મમાં કલ્યાણને સાધે છે અને અન્યનું કલ્યાણ કરે છે.

‘આજ’ ને યોગ ક્રિયાઓએ માન આપેલા તો જન્મમાં-તમારી ‘પ્રત્યેક વર્તમાન કાજમાં-સ-માનને પામીશો. ‘આજ’ વ્યર્થ જતાં તમે વ્યર્થ કરીશો. તમારું અસ્તિત્વ વ્યર્થ થશે. તમારે વિદ્યાનું, યજ્ઞવાનું, ધનવાનું, અરોગ્યવાનું વગેરે જમ્મે તે બધું હોય તો વર્તમાન કાજનો ન-‘આજ’ નો-આશય સો. ‘આજ’ તમને સર્વોત્તમ કાજવા અધમ બનાવવા; સમર્થ છે. તમારે ઈશ્વર પાસે છે જ તો પણ તે જ ‘આજ’ તમને ઈશ્વર કરશે. તેનો સદુપયોગ કરો. ઈશ્વર ધરાવના જે જે ઉપયોગ હોય તેને ‘આજ’ જ સાધો. આવતી કાલેકાલે સાધવાની બિંધ્યા કુશળ ન બધી.

‘આજ’ તો સદુપયોગ કરી કોઈ પણ કામ સિદ્ધ કરવું એ હાથમાં રહેલા ફળને સુખમાં મૂકવા નેહાનું મરગ છે. અને આવતીકાલેમાં તે સિદ્ધ કરવાની આશા રાખવી એ હિંદના મગાને કમળો દોઢ પો અને તે ઘિલાળને મળે એવી ઘિલાળની કુશળ જેવું છે. કોણ વિવેચી પુરુષ તેવી કુશળને વચ નાં !

અનુકૂલ હતાં ‘આજ’ ના સર્તવ્યને જેઓ ભવિષ્ય માધમાં નોંધે છે તેઓ પાપ કરે છે એમ કહેવું એ કું નથી. પાપ એ શું છે ? પાપ એટલે દાનિ પુરવળો દાન અને અયોગ્ય ક્રિયાની વૃદ્ધિ એ પાપ. ને દિવા યોગ્ય સમયે કરી પડે હતાં ન પાપ એ સમાન ખીજ દાનિ કંઈ છે ? અને એ આગમની જ શક્તિ કરવાર છે. આગમ એ અયોગ્ય ક્રિયા છે અને તેની વૃદ્ધિ થવી એ જ પાપની વૃદ્ધિ છે. આથી યોગ્ય ક્રિયાને અનુકૂલતા હતાં પ્રમાણથી ન કરી એ પાપ જ છે.

‘આજ’ ! ઈ જ સર્વોત્તમ છે. ઈ જ અમારું નામ છે. ઈ જ ઉત્કૃષ્ટ નિવૃત્ત દેહ આપનાર અમારો પ્રભુ દેવ છે. ઈ જ અમારો મહાત્મા દિગ્ગજ મુશી છે. કન્ન છે તમારું સાધન. તને વધારે રીતે સેવનાર જ જન્મમાં કાળિ, મુનિ, યોગી, મહાત્મા કે દેવ છે.

સંવત્સરાર્ચનું—પૌષ કૃત્ત ૭ઠા, તા. ૨૧ : ૧ : ૩૮ શુક્રવારે, શ્રી વિશ્વવંશી.

ધનમાં પાંચ કામકામો આજના ધનકારથી થશે. મરે દેવોએ શુક્રવારે રતિમુખી આશ્રમમાં આ પહેલું.

ત્રેયસાધકનું લવાજમ બાકી હોય તેજે લેતા આવવું.

અમદાવાદમાંથી પોતાના મંદિરમાં જઇ શુક્ર સપ્તમીએ પ્રતિવર્ષના નિયમાનુસાર ઉત્સવનું સુંદર રીતે પાલન કર્યું. મન થયે આ દિવસે શ્રી ગુરુદેવની રિયતિ ત્યાં હતી તેથી આ પાકુકારથાનનો ઉત્સવ ધણે આકર્ષક થયો હતો શ્રી ગુરુદેવે દુર્વાસાનું આખ્યાન સ્વીતે સ્વમુખે શ્રવણ કરાવ્યું હતું તેમાં આવતા પ્રત્યેક પ્રસંગ એવા તો અદ્ભુત બાવણી વર્ણવેલાં હતા કે તેની અસર સર્વના ચિત્તમાં આ કાણુપર્યંત રહી હતી. ‘કૃષ્ણ પ્રસન્ન ત્યાં નથી, જુએ તો, કૃષ્ણ પ્રસન્ન ત્યાં નથી’ આ પંક્તિ શ્રી ગુરુદેવે આખ્યાનમાં ગાઇ હતી. તે જ પ્રભાવે દાસ સર્વ હતું પણ એ સ્થળે ગુરુનું દર્શન નહોતું થતું. અને તેથી કાર્પકમ ધર્મિનાઓ અને સુંદર થયો છતાં પણ ગુરુદેવ વિના સર્વ કે ઇશ્વર હતું. તેઓઓની કૃપાથી સર્વ કંઈ થઇ રહ્યું છે એ પ્રકારના અનુભવસાથે પ્રાપ્ત થતોંય કરી, ભગવાનશ્રીનું યુગ્મ સ્મરણ કરતાં સર્વ પોતપોતાને સ્થાને ગયા હતા.

પ્રસાદ.

[વહે સનાર મગુબહેન શુનીલાલ]

૧. પ્રભાત પ્રાણબદ્ધ થાથી લાગે છે કે કારણ તે ખીતે છે.
૨. ઇશ્વરપ્રતિ પરમ શ્રદ્ધાભાવથી રહેજો.
૩. શુદ્ધતામાંથી રસ શોષો.
૪. દિવસમાં ઘણુંએ હસજો, પણ દારૂ ન કરજો.
૫. આપણી પરીક્ષા ઉપરેય દેવાથી નહિ પણ આવરવાથી થાય છે.
૬. જીવન તે છે, જે આત્મવશાનસમેત હોય.
૭. પ્રેમ તે છે, જે આત્મસુખત્યાગસમેત હોય.
૮. મૈત્રી કરવી સહેલી છે, પણ નિભાવની કઠિન છે.
૯. પરપદાર્થપ્રતિ નિર્મલ બાવણી રહેજો.
૧૦. વિશ્લેષક પ્રસંગોપ્રતિ અડમ બાવણી રહેજો.
૧૧. ક્ષુદ્રમાં ક્ષુદ્ર કાપ, સેવાની દબિયી થતાં, મદદની મદદ દસ આપે જે.
૧૨. જગતમાં જલ વિનાશી છે, મીઠા વિનાશી નથી.
૧૩. હાથ તે છે, જે નિર્મેયતાસમેત હોય.
૧૪. દુઝો સહી લેજો, સુખને વહેચી લેજો.
૧૫. શુભપ્રતિ પ્રપણું અને સર્વવારથી રહેજો.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ હવનની સર્વોત્તમતા.

‘ શ્રેયસ્સાધક ’ નો નિત્યસન્દેશ :

“ હવન ઘેડો ”

॥ ૐ શ્રી ॥

માનવ ત્રિધાન.

વર્ષ : ૪ અંક : ૩૫-૩૬
સં. ૧૯૬૪, પોષ કૃષ્ણ ૧૩
શનિવાર
તા. ૨૬ : ૧ : ૧૯૬૮

પત્રવ્યવહાર :
આવિષ્કાર, આલિપ્તમંદિર
વડોદરા.

નાર્થિક સ્વપાત્રમ્ :—
દિનર્થા : રૂ. ૫-૦-૦
દિનજવાદ : રૂ. ૫-૦-૦

શ્રી આલિપ્તમંદિર :
વિવાહીને કલ્પના મુકા-
યાચ સંસ્થા.
દાન દેવાધિચ સંસ્થા.
સદાચ કરવાચ સંસ્થા.
વિવાહીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
વિવાહીમાં આલિપ્તમંદિર
મળી સંસ્થા.

સ્વલ : વડોદરા.
આ પત્ર સોલરિય ઇલેક્ટ્રીક
પ્રિ. પ્રેસ, કાવડી, કાઠ
કાળેની કાળેની-વડોદરામાં
પાયાલાલ દાવભાઈ પટેલ,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકની વડોદરા
પ્રકાશક :
શાન્તિલાલ આ. ત્રિવેદી
મોટી કાપડું અને પ્રાણકે
શ્રી વિષ્ણુ-વિદ્યા,
વડોદરા, એ રમણેશ પ્રસિદ્ધ
કપડું. તા. ૨૬ : ૧ : ૧૯૬૮

શું આપણે માણસ છીએ ?

જે દાઢ, જે પગ, જે અંગુઠા જાતનું ઘડીને હોય તેટલા વપરાયી
આપણે માણસ નથી. બમે, આપણે જોતી છીએ, ચાલી છીએ કે
સ્વાસ લઇ છીએ, જતાં આપણે માણસ નથી. ખાઈ છીએ,
ઢલી છીએ, કે વિચારી છીએ-આવી આવી કિયાઓ પાંચ આપ-
ણને માણસ મળ્યાની સંકેતી નથી.

તો આપણે માણસ શી રીતે કહેવાઈએ ? માણસ હોય તે ધીમે
ધીમે કીધ જોઈએ કરે, શાન્તિ વધારે; ખેડ જોઈએ કરે, ખાનંદ વધારે;
મણું ખરાતું જોઈએ કરે, આનંદ વધારે; જક જક કરવાતું
જોઈએ કરે, મીન વધારે; -જેટલે થોડું પણ ઉપરોથી અને શ્રેમાળ
જોવાતું વધારે; આગસ થયો, ઉલોન વધારે; તિરસાર થયો,
પ્રીતિ વધારે; લગણપટ થયો; સુખતા વધારે; -જેવ થયો; રચેજતા
વધારે; રિજગતા થયો, રિચરતા વધારે; અભવરથા થયો,
સુખવરથા વધારે; સીમાવાનું થયો, રિનય વધારે; રસાય થયો,
પરમ-પરમ થો વધારે; અગમ કામ કરવામાં રિવસે રિવસે કીધો
જને, સારા કામ કરવામાં રિવસે રિવસે વેનવાજા જને; સારા દેવન-
પુજો સાથે, સારા મહાપુરુષ સાથે, અને હેવરે મંદિર સાથે મળવાને
માટે જોતાવાથી જનમું કરે તે માણસ છે.

શ્રી મુકેદેવ.

• શ્રી આલિપ્તમંદિરના વિવાહીમાં મોટું સ્વપાત્રમું.

ભગવાન્શ્રી અને હું.

(અનુસંધાન મતકે ૩૪ ના પૃષ્ઠ ૨૮૪ માં)

મોઝાં વર્ષપૂર્વે એક પુન્નસ્યાવ નામના બંધુ દત્તા, તેમનું ત્રણ વીસેક વર્ષનું ૬૩ વર્ષ સેવાનું મૃત્યુ થતાં, એમ એમની સેવાવૃત્તિથી જણાવું. શ્રી મંદિરની સર્વ સેના તથા અન્ય સર્વની પશ્ચ સેવા પધાર્યા રીતે કરતા દત્તા, દેવગોષ્ઠિ એમને બધાં કર માંદગી આપી, તે સમયે ભગવાન્શ્રીએ તથા તેઓશ્રીની સર્વ નિબૃત્તિઓએ શતદિવસ તેમની જે મારજત-સેના કરી, તેનું વર્ષનું શબ્દોદાગ થઈ શકે તેમ નથી અને ત્યારે એ બાધનું તારીર વિતાવું ત્યારે બહુતામન ભગવાનને આધાન થયો હોય એવો ભાવ મુખઉપર રખાઈ જણાઈ આવ્યો હતો.

તે જ પ્રમાણે તા. ૧ જુલાઈ ૧૯૨૫ ના રોજ હું પોતે બધાં કર તારવી અસાધારણ માંદગીમાં સપડાયો અને બેશબ્દ થઈ ગયો હતો ત્યારે પોતેશ્રીએ બાધ મંજિલાસ શીલત વગેરે પાશં હોતે મારી સાન્વારમાં પોણ દીધા મારી નાડીના તેગજ હૃદયના ધબકારા પશ્ચ બંધ પડવા આ. ૧ તે સમયે ડા. ૧ મારા જીવતાની આશા છોડી, છતાં પોતેશ્રી શાંતિથી મારું નિરીક્ષણ કરી રહ્યા હતા શતે એક વાગે એ શબ્દોચ્ચાર કર્યો તે સમયે ભગવાન્શ્રીની સૂચનાથી મને કે શી પાછ કેરામાં આવી, ઉત્તરોત્તર ચેતન પ્રકટ થતું મધુ. ડાહર.....વગેરેને પશ્ચ પશ્ચ આમથું ધધું. આ સમયે મૃત્યુના સર્વ દશભો પ્રતીત થયાં છતાં ભગવાન્શ્રીની અપરિમિત કૃપાથી જ હું બચી સંકયો.

શ્રી સાધનસમાર બપુસયે સરને રખાઈ નિર્ણિટ કરાવ્યું છે કે મારી સત્ત્વક સામરવા પોતેશ્રી અરખલિત પ્રવૃત્ત કરતા હતા. નીકાલના સમારજમાં મને નરવ દ્વનમાં બેસાડી મંદપમાં આજેશો અને મને સુખ રહેવાની જ આશા કરતા. મારે માટે પ્રત્યેક સમારજમાં ખાસ અવરથા મોકલવાની અદ્વિષ્ટ લીધા કરી હતી તે સર્વના અનુભવમાં આવ્યું છે.

એ વર્ષપૂર્વે ત્યારે માત્રા માટેની રસેરથલ નીકળી ત્યારે તેમાં નહિ જવાનો મારો પ્રયત્નથી જ સ પૃથ્વી નિશ્ચય તથા આગ્રહ હતો ભગવાન્શ્રી અને આવવાનો પ્રત્યક્ષ તેમજ પવનદારા હરેક રીતે આગ્રહ કરતા હું એકતો એ યતો નહિ પરંતુ છેવટે તેઓશ્રીના મહદઅગત્યી મારો આગ્રહ વૃદ્ધ્યો અને હું સાથે જવા છેક છેવટની ધડીએ તૈયાર થઈ ગયો, મને છ ટર કરનાસના ૭૦૦ માં મુકામ આપ્યો. દરરોજ સવારમાં અરખલિત રીતે કેશી મોકલતા તથા મને માંદક બંધે એવી પૂરી વગેરે આજ વસ્તુઓ ખામ જનારાવતા. સવાર સાંજ મારી પ્રકૃતિ ત્યેવા પધારતા અને કોઈ વખત મારા ૭૦૦ માં સામન મોકલવો જુએ તો તત્કાલ મને ખસેડી પોતે મોકલી આપે ૨૨૬૫ માં આખા પ્રવાસમાં અને સેશ મ ત્ર પશ્ચ અત્યવક પડવા દીધી નથી.

આત સુમાના હૃદયના સમારજ વખતે મારા ઉપર અનહદ કૃપા કરી અને ગોતાશ્રીની શીલત કાયા નીચે સનત સાડા ત્રણ માસ વૃધી સંકયો અને જે અદ્વિષ્ટ અવંદનું જાન કરાવ્યું તેનું વર્ષનું શબ્દોદાગ કરતુ અચકલ છે. નિજન એકાંત પ્રવેશમાં, એાજમાં એાજી જરેરીઆતોથી

રહી સ્વપ્નનો સુદુષ્કોશ કેવી રીતે કરી ઘટાય તેનો પદાર્થ પાઠ લીખ્યો છે, એટલું જ નહિ પણ લોકિક અપાર આનંદનો અનુપમ દહાવો પણ આપ્યો છે. જંગલમાં મંત્રણ કરી કેવા મહાપુરોષો કેવા સમર્થ છે તેનું પ્રત્યક્ષ નિદર્શન પોતેથીએ કરાવ્યું છે, તેની સાથે જગત્તા, મનમાન્યા વિષયો ભોગવતાં છતાં તેનાથી પર કેવી રીતે રહી ઘટાય તેનો પણ સમર્થ સ્વદષ્ટાન્તથી સમજાવી આપ્યો છે. પોતાથી આગળ પૂર્વે હું વારંવાર કહેતો કે જર્વાર કે વાઈસરોયના આજ્ઞામાં આમંત્રણ પામેલા મહેમાનો પોતાને મહાભગ્યવાન માને છે, તેમ આપણી મહારાજાના મહારાજાની સાથે પ્રયાન લેવાનો અનુપમ લાભ મળે તો હું મહા મન્યભાગ્ય માનું છું, અને તેથી મહિનામાં જોગદ દિવસ પણ કોઈને કોઈ નિમિત્તથી આપણોની સાથે પ્રસાદ લેવાનો સુયોગ ઉપજતો કાઢવો એવું શ્રદ્ધામાં રચું છે. મારા સંદર્શનની મિલિ પોતેથીએ આગરસુંજામાં થી આપી અને મને સતત શ્રામ તથા માસ સુધી પોતાથીની સાથે-કેરક સંયુજ-પ્રસાદ જમાવવાની અદ્ભુત લીલા કરાવી, એટલું જ નહિ પણ મારે માટે લીની લીની પેટી વસ્ત્ર કરાવે અને પીરસાવે અને પોતે ટાઢી પહેલી રસોઇ જમે. મારી અનુકૂલતા સામરવા પામક ઉપર પણ પોતે કેમરેખ રાખતા. આટલી બધી કાળજી તો જગત માતાપિતા પણ ભાગ્યે જ રાખી શકે.

સને ૧૯૨૨ ની નવરાત્રિમાં મને પુરસ્કરણ કરી કેવાનું સ્મયન યદું. મેં પણ દર્બેરીમાંથી રત્ન લઈ એ કાપ કરવા ઉત્સુક થયો, પણ દેવોએ વિવિધ જરૂર આપ્યો તેથી દર્બેરે આવતા પણ અટકી પડ્યો. પોતેથી ૭૬૫૬ આજ્ઞાવારણની રાત્રિથી અખંડ નવ દિવસ મેઝ ઉપર એરડીમાં જપમાં લેસી ગણા દતા તથા મૌર પણ મદબુ હયું હતું. આઠાસ તથા જળ પણ તવજા દતા, અર્થે સ્ત્રાપ નાંદે માટે પ્રસંગેષાત એક એક લીલી દાસ અંબ. આગરમક કામ હોય અને કોઈ પૂછે તો લખીને જવાબ આપે. હું આશ્વિન શુકલ છત્રે દિવસે સ્નાનામે જઈ શક્યો, પણ પોતે કમરે ઉઠી તે નહોતી થઈ એમ ખગર પડવાથી નિરાશ થઈ નીચેથી જ પાછો વળ્યો. એ સમાચાર પોતાથીને મેઝ ઉપર સજા, પોતે રહેત ઉપર લખીને મને ત્યાં એકદમ એકલથી લીધો અને નીચે પ્રમાણે ચીઠી લખી આપી:—

‘શ્રિય શ્રી.....નવરાત્રિમાં રત્ન લઈ તમે સંસ્કરમરણ કરવા ધાણું હતું તેને બદલે મને આપ્યું છે, એ એક જ છે તેથી આનંદ. આજ ચીઠી લખવાનો જ દરો. તમે આવી પદ્મિયા તેથી વિરોધ સંતોષ થયો, દવે પ્રકૃતિ છાએજાથી દસરા સુધીમાં સ્વસ્થ થઈ જશે, એટલે આનંદવાતો થશે.’

આ ચીઠી વંચતાં મારું હૃદય ભરાઈ આવ્યું. પોતેથીએ મારા માથા ઉપરનો ભાર લેવાડી માંથી અને પોતાની સાથેનો ભલેલ્લાવ સ્વચ્છો એ પાઈ અરોભાગ્ય. આજ પણ આ દસ્તાવેજો વાંચતાં મારું હૃદય દ્રવી ગયું છે. ભગવાનશ્રીની કેવી અર્પરિમિત કરુણા !

એક રાત્રના દ.જ.ને વા મારા એક-ફાઈને પેને-પરંત સમાન; નહીં સમ અને પત્રકાનુ જાણવું છે કે

“ તમારા વ્યાયા કાળે નિમિત્ત યંત્રોના ઉદ્ભવ અંત કર્યુ જે કહાડે છે, તે હું બહાર જણાવતો નથી. તમારા મારા સંબંધમાં એવી વચનો ન બોલાવ એમાં જ મને સંબંધની બાંધકતા સમજાય છે. આ કાળે મવાથી મારા અંતરમાં જે થયું છે તે એક અંતરાત્મા જ સમજે છે. ઇષ્ટશ્રીના.....નિમિત્તમાં તમે દાર યમા એટલા માનથી જ મને પરમ સંતોષ પ્રકટ્યો છે. x x x આ એક મહત્વનું કાર્ય આપુએ સિદ્ધ થવાથી દાસ તો વૃત્તિમાં તમારા રમઃશુસદિત આનંદ રહે છે. પરમાત્મા અનુમદશીલ હો. ”

મુનઃ અન્વ પત્રમાં પોતેથી કહે છે કે

“ ..... અંગે થયેલો ઉપાધિ એક તૈરર જેવાને તેવો જ છે, છતાં તમે આ વ્યવસ્થા કરી એ મારા અંતરને પણ હાજીબર હવ્યમવાવે એમ લાગે છે કહ્યું નહિ, પરમાત્મા ખરી વખતના કાળની કિમત રચે છે, અને એમના નિમિત્ત જ આ તમારું કર્તવ્ય થયું છે, જેથી સંતોષ જ છે. x x x તમારું રમઃશુ તો અંતરમાં જામતું જ રહે છે, એટલે એ પરો તો કશું કથન જ નથી. ”

ભગવાનશ્રીના વાસસ્વમય અંતરનું કેટલું બધું બુદ્ધિપણું ! અને મારા પ્રતિ દેહતો જણી શકાવાત ! આમ છતાં પોતાથીતી અપાર કૃપાના કળગરપ તા મારી પુધાનો વિવાદપ્રસંગ છે.

પુધાની ઉમર મોટી થઇ મહા દત્તી. યાતિમાં લયક વર મળી શક્યો નહિ, પર યાતિમાં રથાન શોધવાનું કાર્ય સમુદમાં નાથોદીવા મારવા જેવું લાગ્યું. પોતાથીને મેં મારા ચાલક, પાલક અને નિષામક માનેલા હાથથી મારી સર્વ વાત નિવેદન કરતો રહેતો હતો અને પોતેથી હમેશા આશાસન આપે કે પુધાના યદ્દ એવા છે કે એને બહુ મોડું રથાન મળશે છતાં જે મળશે તે સારું જ મળશે એમ ..... સદાસા જ રહ છે. આમ કંઠીને પોતાના માથા ઉપરથી જાર એ છે કહે, પર ન્યાતના એક જે રથાન આગળ બેળા ત્યારે પોતે રાજમાનથી જ એવી મોહમ પ્રવૃત્તિ આવડે કે તેણું પરિણામ અનુકૂલ આવવાનો સંભાર નથી એવી પ્રથમથી જ આશાવી યદ્દ રહે ! અને એક જે પ્રસંગે તેવો જ પરિણામ આવે આવેલો. દેનયોજે મારી જ યાતિમાંનું એક બહુ લયક ગણાતું રથાન નજરે ચડ્યું સંયોજો પણ અનુકૂલ ભારના-મારા સ્થા વદાલા તરફથી પણ અનુકૂલ પ્રકાશ થવા લાગ્યો. છતાં આ સમાચાર કાને પડતાં જ પોતેથી વધા કે પ્રગ્લન કરવા દે, શો પરિણામ આવે છે તે જોવા કરો. આ વદવામાં કોઇ પણ પ્રકારનો ઉત્સાહ કે આશાસન મળે નહિ અને ગારી મનમાં ઉપલબ્ધિય થાય કે આણું સારું રથાન જતું કરતુ બસાપર નથી. છતાં ભગવાનશ્રીની અનુકૂલ દષ્ટિ સમજાવા વિના કોઇ પણ રથાન નક્કી કરવું નથી એવો મારો પોતો નિશ્ચય હતો. આ રથાન માટેની ઉવદની પાછી તેવારી મટે મારે સુરત જવાની દરજ્જા હતી યદ્દ, ભગવાનશ્રીની રજા લેવા જતાં પોતે વધા કે ઉતાવળ કરી જવાની જરૂર નથી, તમે આમુકે આગત પ્રથમ પુજારી નક્કી કરો, તેમ ક્યાં વિના ત્યાં જવાથી કંઇ અર્થ નથી. આ સૂચનથી મં તરત પગથાવદાર ચલાવ્યો અને તેના પરિણામે આજ પરિણામ જ આણું. આ

સ્થાનની મહત્તા હું રચાવતો હતું તેમ તેમ તેની સામી બાજુ પોતેથી પ્રતિપાદન કરે. પ્રતિફલ પરિણામ આઆથી અને તેમજ મારા કુટુંબીઓને ક્ષોભ લેા થયો પણ પોતાથીની હમ્મજાને અધીન થવાનું મેં સ્વીકારી લીધું હતું. અને આ કેળીવું સારું રચાન નહિ મળ્યામાં રૂંડો સંકેત જ દત્તો એમ મને પાછળથી સમજાયું.

જ્યારે હું બહુ જ અકાળો અને મારી જિંતા પશ્ચાત્તાએ પહેંચી, તેમ જ પરમ પૂન્ય માણુથી પણ હરમવાનથી કમીય બહુ ઉદ્યાર કાઢવા મગા ત્યારે અરનવો પ્રસંગ સિદ્ધો થયો.

મારા એક જાણ એ દાસ T. D. નો અબ્બાસ દરવા વિલાંપત મગા છે તેમને કુંબાઇમાં એક પરચ તિતું રચાન આમનેકારક રીતે અનાયાસ લાય આપ્યું. તાજ અપરિચિત જતાં પધાને તજારે ભેટની હમ્મજા તે પહેલે બનાવી અને પધાને ભેષ કેટલાક કાંઈ પણ પૂછ્યા. હરમવાનથીના આશમમાં ઉછેરેલી અને મંસ્કાર પામેલી પધામે એ ઉત્તર આપ્યો તેથી તે પણ ઉપર વિલક્ષણ સ્પષ્ટર થઇ અને અનુકૂલ જાવ પ્રાર્થિત થયો. અને આ દહીકલ મગતાં મેં હરમવાનથીની સંમતિ પૂછવી કારણ કે પોતાથીનો મુકામ તે સમયે અપદાવાદ હતો. શ્રી દેવીશીની પ્રતિ મણી બીમાર, પોતાથીને પણ હદય વેદના પારવરની, જતાં મેં પોતાથીને સવિસ્તાર દહીકલ કબી જરૂર જણાયે પોતાથીએ મારી સમી-અકિને નિદાજવા-મુંબઇ પધારણ વિરોધિ કરી. આસ નિવેદન કયું કે આપથીની અનુકૂલ દષ્ટિ નહિ હતી તો આ રચાન મને તેટલું અનુકૂલ, કૌટિક દષ્ટિથી, હતી તો પણ મારે મન તે નહામું છે. પોતાથી મારું થોડાંકેમ નિર્વહ્ય કરી જ રહ્યા હતા એટલે મુંબઇ જવાના મારા વિચારને અનુમોદન આપ્યું જતાં પ્રથમ એ વ્યક્તિની જગી મંજારવા અને સચવા કરી, તેમ મારા જાણને પરકારે મુંબઇ પણ પત લખી દાધો. અ.શ.નું એ છે કે અમારે મુંબઇ જવાને બદલે મારા જાણને પેલી વ્યક્તિને લાઇને વડોદરે જ આવવાનો વિચાર પ્રકટ થયો, અને હરમવાનથીની સંમતિ મામવામાં આવી. મેં પોતાથીને આમદ કર્યો કે જ્યારે પેલી વ્યક્તિ વડોદરે જ આવી રહે છે તો આપથીએ મારું વિજૂતિએ સદ અપદાવાદથી અવ પધારી તેને દષ્ટિથી પાવત કરી કથેવજ નિર્જંમ આપવા કૃપા કરી, શ્રી દેવીશીની પ્રતિ વિશેષ સિધિલ હોવાથી પોતેથી એકલા તા. ૨૯ જાન્યુઆરી ૧૯૨૭ શુક્રવારના રાત્ર ખામ વડોદરે પધાર્યા. મુંબઇના જાને અતિથિઓને તા. ૩૧-૧-૩૭ રવિ-વારના રાત્ર અત્ર તેણી શ્રી અ જમમાં જ મુકામ આપી મારાવતી હરમવાનથીએ તેમનું અજુત સંમાન કર્યું. પેલી વ્યક્તિને આખા દિવસ ત્યાં જ રહી દષ્ટિથી પાવત કરી પોતેથીએ સર્વ કારે અનુકૂલ જાવ પ્રાર્થિત કર્યો અને તેજ સાતે દીકરી એકરથેમમાં અને અતિથિઓને મુંબઇ વિદાય કરી-થોડાજ દિવસમાં ઉવરતો નિર્જંમ જણાવીશું એવું તેમને આશાસન આપ્યું. અને કયું કે કાસે મારે હાથ-સમારંભનું રચાન ભેરા માટે-જણ છે માટે તાંથી પાંડો આવીય ત્યારે આપને છેવરતો નિર્જંમ કરીશું; હાલ તો તમે તમારા જાણને લખી દેજો કે એક મહીના પછી છેવરતો નિર્જંમ જણાવીશું. આ દિવસે પોતાથીના દાવિ વેદના અદ્ય કદી ને હું પ્રથમેનવજ ભેષ લક્ષ્યે લગો જતાં પોતાથીએ મારું આદરું કાળે આવી રીતે રડું અને બીજે દિવસે પોતા હાથે જ પાખાં અને ત્યાં જ સ્ત્રીને રવરથે લીધે થઈ મગા,

મારા કુળાગ્રે મારે પુણ્યના કાર્પને આ જ નિમિત્તે લાંબાવવાની ફરજ પડી અને તેની ઉધી સમજ સામા પક્ષને જોવી પ્રબળપણે ચલા મામો કે તે દોષો અમારી સાથે સંબંધ બાંધવાને પાછળથી આનાકાની કરવા લાગ્યા આવી મારા બાઈની અને મારી ચિંતા અતિશય વધી કેમકે હામવાનુશી-આધ્યાસનનું અમોઘ સ્થાન-અદશ્ય થઇ ગયું હતું અને કિંકર્તૃવ્યમૂઠતા પ્રાપ્ત થઇ ગઇ સ્વસ્થા-વસ્થાને જોઇ માસ પૂર્ણ થયા પછી ફેં પોતે પૂજા સહ સુંબઈ ગયો, મારા આબ્બાની ખુશર સામા પક્ષને આ રાવી છતાં જોવા નિરુત્સાહનો ઉત્તર મળ્યો કે તે દિવસે અમારું સર્વતું પુણ્ય લોહી બળી ગયું અને હવે શી દશા થશે તેની અમર્યાદ ચિંતા ઉભી થઇ, અડધા દિવસના અંતે કંઈક અનુકૂળ ઉત્તર મળ્યો અને જામે આમા પક્ષની મુશ્કેલી ગયા, જહેવવહેલી મુશ્કેલી અને સામા પક્ષનું વાતા-વરણ તે વખતે જોઈ રીતે અનુકૂળ ન હતું, ત્યાં વાતચોતમાં મેં હામવાનુશીએ મને અમદાવાદથી એ કુટુંબની કુસિનતા મંબળમાં એક લાકમ સંજેલું હતું તે કાઠે વાંચતા ખાસ અમક ઈશો અને દેવપોતે કુટુંબના પ્રધાન પુરુષે તે વચ્ચે અને તરત જ બાઈ પછાપાછ ગઇ, પોતાઓના પેદા જોઈ જ લાકમની અંધર જોવી તો અમર્યાદિક થઈ કે તેમણે અમારી સાથે સંબંધ બાંધવાની પૂજા પુરી તરત જ બતાવી, એટલું જ નહિ પણ મુખ્ય બ્યક્તિએ પણ પોતાની દાંતિની અગ્રિય સિદ્ધિ કન્યા-ઓના આગ્રહપૂર્વક મામાં આવેલો છતાં પદાસાથે જ પોતાનો સંબંધ બાંધવાની અનુમતિ આપી-અર્થોનુ અંતે એ સંબંધ બંધાયો.

કેવળ અધારામાંથી મનમતી વસ્તુ જડી આવે તેમ આ શીર્મત, પ્રતિષ્ઠિત તથા કુલિન કુટુંબ, યોગ્ય અને સિદ્ધિનંતુ માનના વર્ગેરે અણુધારી રીતે અને અનાયાસ મળી આવ્યું છે. અર્જુ સિદ્ધા કુટુંબ મારી પોતાની દાંતિમાં મજવાનો સંભવ હતો જ નહિ આમ થવામાં હામવાનુશીની કેવલ અનહદ કૃપા જ માનું છું.

આ પ્રસંગ ૨૫૫૫ જતાલી આવે છે કે પોતાઓએ મારું અને પુણ્યનું આ મદદરતું લીકિક કાર્ય કરી આપવા માટે જ પોતાના લીલાવિમ્બને ટકાવી રાખ્યું, પોતાઓની નાકુરત પ્રકૃતિને નહિ ગણ્યારીને તેમ જ જેમની પ્રકૃતિ બહુ નરમ હતી જોવા હામવતીઓને પણ અમદાવાદ તપ્પને પોતેથી મારી ખાતર વગેરે પધાર્યા અને મારું આ કાર્ય તા. ૩૨-૨-૩૭ ના રોજ અગાપાંજ કરી આપી મને તેનું અનુકૂલ સ્વયન કરી બીજે જ દિવસે સ્વસ્થે રિયત થયા.

ઉપરના પ્રસંગે ઉપરથી પોતાઓને નિમ્નચ આસ સંબંધમાં પણ પોતે અસરકર આચારમાં ઉતારી જતાવી પોતાનું કુલ અસાધારણ જોષમાં પરીક્ષ રીતે તેમ જ અપરીક્ષ રીતે પ્રકટ કરી બતાવ્યું છે અને તે કારણે ફેં મને પોતાને ધન્ય ધન્ય સમજી છું.

પ્રસંગે પ્રક્રમે વિશેષ ધારણ કરનાર મારા જેવા અવિશેષી લોક પણ પોતાઓની અનવધિ રસવતાનું સ્મરણ કરતા આજે નયનમાંથી અશ્રુ વહી જાય છે અને તેઓથીના મદિમામાં નીન થઈ ગયું છે, મને સુધારવા માટે વિવિધ પ્રકારે વિલક્ષણ ચેષ્ટાઓ કરતા હતા, છતાં પોતે તો સર્વ કિયામાં સદા અંતરથી નિરાજા જ રહેતા હતા-તેનું જ્ઞાન મને ધીમે ધીમે થતું ગયું; અને આજ તે

આન નિશ્ચયરૂપ થઇ ગયું છે. ઉપર કેપરથી સામાન્ય જાણની નેઆથી પી પ્રવૃત્તિ અને કેટલી બધી ઉપકારક થઈ છે તે જાણવાના અર્થે જ મારી મતિઅનુસાર ઉપરના પ્રસંગો આલેખ્યા છે.

પોતાનીની એષ્ટાઓર્મ-હીચ્છમય પ્રવૃત્તિઓર્મ-મને જોડેથી મોહ છે તેટલો તેઓજીની પ્રખર શાન્ત્યંપતિ વગેરેમાં મને મોહ થતો નથી. માટે મારી તો એ જ અગિયમશીલ અંતરૂતી પ્રાર્થના છે કે જન્મોજન્મ પોતાથીના હીચ્છાતનુ સાથે સંબંધિતાજા યજ્ઞ રહેવાય, તેઓઓની સામાન્ય જનવત્ થતી પ્રવૃત્તિઓ આનંદ અને કૃતકલ્પપૂર્વક નિહાજાય, પોતાથીના અભિમુખ રહેવાનો અનંતો પ્રવૃત્તિ સેવાય, અને પોતાથીના અત્યંત સંકેતનો ઉદ્ધેશ સત્ત્વ રૂપમાં સમજવા અધિકારી અને જ્ઞાત્યથીની બની રહેવાય-આનો અનુપમ સ્હાવો પ્રાપ્ત કરવાનું સદ્ગુણમય પ્રાર્થન થતી પૂર્વેનત, પોતાથીના જ અજ્ઞોર્મ- શ્રી ઇષ્ટ પરમાત્માને સવિનય પ્રાર્થના કરતી પ્રાર્થ થાય છે કે:-

જન્મ અનંત એશર્મોધિપતિ । કરીએ આરંભવિપે પ્રવૃત્તિ,	
આપની પ્રવૃત્તિ અતર્ક્ય અતિ, સમજ ન શકે આ જીવમતિ;	જ/૫૦
હો આપ જ અચરણ્યશાય પતિ, કરુણાથી જોતા રંકપ્રતિ,	
છે ગદન ગતિ, નથી કમ્પા જતી, નિજ ભક્તપ્રતિની આપ કૃતિ;	જ/૫૦
જે ઇતરને અતિ પુષ્કવતી, તે આપ બક્ષને રીઝવતી,	
અવધતી જોથી ભદા થતી, સાચા ભક્તની તેથી વધતી;	જ/૫૦
કરો ભદા પરી, અમર્મા ખુટતી, વળી દોયે થરી મરી જે નુકતી,	
કરો સુદદ તેને પ્રભુ । પ્રતિતિ, દબ્બી અશ્વદા મળે ઉત્તી;	જ/૫૦
લહે કસોટિમાંથી બમ્મ જલિ, પ્રભુ । આપની છૂપી ઉપકૃતિ,	
જોવી કરુણા કરીને મદની, સત્ત્વરુ સત્ત્વરુ સાધી પ્રગતિ;	જ/૫૦
વામીએ કૃપા પ્રભુ દો સંપ્રતિ, એ કૃપાનિધિ । એ કૃપાનિધિ ।	
જેનાપર આપની કૃપા થતી, તેના મુખથી અવધિ અવધિ;	જ/૫૦

॥ ૐ શ્રી ॥

॥ શ્રી સ્વેન્દ્રાય નમઃ ૐ વિમલંકર વિશ્વંમર જય જય ॥

હે પરમ પુણ્ય થી ઇષ્ટસદૃશ ભક્તિના શ્રીમદુપેન્દ્રાચાર્યજી । આ પુણ્ય તિથિએ આપના મદામંમલકર પતિનવાવન ચરણકમલોમાં પ્રાપ્ત અનેકનેક સાદરજિ દો. હે અપમોહકારક થી અદ્વયો । આજ પુણ્ય તિથિએ જેમ આપનીએ રેલ દોડ્યો તેમ આપની કૃપાથી અમારું જન્મમલ્લ-અંધન છુટે-અમારું જન્મમરણરૂપજીવન નષ્ટ દો, એ જ આ પુણ્ય તિથિએ આપની પામે વાચનાનું છે.

હે શ્રી વૃષિહિમિન્ન વસવાન્મયી ! આજની પુણ્ય તિથિએ આપણને મારા અનેકાનેક નમસ્કાર દો. પરમ પુણ્ય શ્રી મહેશ્વરસ્વરૂપ શ્રી બ્રાહ્મશ્રીનું સમય સામય્યે આપણીએ બાલ વયમાં જ ઝીલ્યું હતું તેા હે સાધકના પરમ પિતૃ ! આપના આ સમય ભક્તબાલબાલિકા-ઓને આપણું અમાધ અમાધ, સામય્ય ઝીલવાને ઇક્ષિતમાનુ કરો એ જ આ પુણ્ય તિથિએ આપની પાસે માગવાનું છે.

હે સર્વજ્ઞ, સર્વશક્તિમાન, સર્વબાપક, શ્રી હૃષ્ટ વસવાન્મયી ! આપના દિવ્ય દેહના અદ્ભુતથી અમાસમાં ઉદ્ભવતા શેષ, જેદ અને અપ્રસન્નતાને દૂર કરવા આજની પુણ્ય તિથિએ આપની પાસે માગવાનું કે આપની કૃપાથી અમેને આપની સર્વબાપકતાનું સત્ય જ્ઞાન, જ્ઞાન પ્રાપ્ત દો એથી સર્વજ્ઞ, સર્વ સમય અમે આપના પુનિત દર્શન થામી અર્થાંક આનંદ, ઉદ્ધામ, ઉત્સાહ અને પ્રસન્નતા અનુભવીએ, અને એ રીતે આપમય યજ્ઞ રહીએ.

હે વિજયંકર વિશ્વંશર વસવાન્મયી ! આજની પુણ્ય તિથિએ આપને પુનઃ પુનઃ પ્રજ્ઞામ દો. આજની પુણ્ય તિથિએ આપની પરમ કૃપાથી અમાસાયથી આપણી નિમિત્ત અનેક સત્કાર્ય દો અને ઉપરઉપરના-અર્થાત્ અપૂર્ણ છતાં-વિધિરહિત છતાં તન, મન, ધન, હવનના સામા ભાવથી શોધ આપની પ્રસન્નતાપાત્ર દો એ જ આપની પાસે માગવાનું છે.

હે સર્વોત્પામિન્ન ! હે હવનસ્વમિન્ન ! હે ત્રિશંખસ્વરૂપ ! હે બ્રહ્મજ્ઞાનુ ! હે બ્રહ્મચંદ ! હે રક્ષાતા ! હે હૃદયુક્તર પ્રજ્ઞો ! હે ભક્તિવશ વસવાન્ ! આજની પુણ્ય તિથિએ અમે અંતરુ બહિર આપનાપ્રતિન સાચા ભક્તિશાસ્ત્રમાં રચેલી શ્રીમાનુ વિશ્વવર્ણસમાન સાચા ત્રિશંખ યજ્ઞને એ જ આપની પાસે માગવાનું છે. જમદગ્ન બૃહીએ, આપના અરબુકમ્ભોમાં બૃહીએ, આપના હૃદયસિંહાસને બૃહીએ.

હે જમદગ્નાય વસવાન્મયી ! આપની આઠાઓનું અનેકાનેક વાર અમે ઉત્તરવંદન કરવા છતાં આપના અંતઃકરણમાં પુણ્યદાટ કરતા શમ્ભસિંહુને આપણીએ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન કરાવ્યું છે તે કાયાન્તરે પણ વિસરાય ઝોવું નથી. આજ પણ એ જ શમ્ભસિંહુનો અલૌકિક પુણ્યદાટ અમારા અવગે પડે છે. હે શમ્ભાનિધિસ્ત્રામિન્ન ! આપને મારા અનેકાનેક વંદન વંદન વંદન.

હે રોહિણિ ! આપના નયનકમ્ભોમાં અમે સદા રોહનું જ દર્શન કર્યું છે. આજ પણ એ જ રોહનું જ્ઞાન થાય છે અને આપની કૃપાથી એ જ જ્ઞાન અમારી વૃત્તિમાં જામતુ રહે.

હે દિનમંથ્યા વ્યવહાર પરમાર્થમાં અમને આપણીએ અનુપમ સદાશ આપી અમારા અંતઃકરણમાં રહ્યું છે. આપણીએ અદ્ભુત જ પુત્ર દામણી અમને આપના કર્યું છે. સદા આપના જ રાજો એ જ પ્રાર્થના-સપ્રજ્ઞામ.

હે વાત્સલ્યના અપ્રુદ બંડાર ! આપના વાત્સલ્યનો જેઓને અનુભવ થયો છે તેઓને તો ત્રિશય અન્યત્ર એવો વાત્સલ્યભાવ અલકર જ છે. માટે હે પરમ પિતૃ ! આજ જ અમારાઉર આપના અંતઃકરણમાંથી એ અદ્વિતીય વાત્સલ્ય વહેવડાવ્યા કરે. અમારા અનેક દેવોનો એ વાત્સલ્યની રેલમાં તજાણ જાઓ, એ જ આપની પાસે પુનઃ પુનઃ આ પુણ્ય તિથિએ માગું છું.

હે ભગવાનશ્રી ! આપની તસ થવાને થયું અને આપના હતાં આપંદ્રીએ અને અનેક વાર સન્નિવેશનાં સદ્ભાવે આપું છે. નિરક્ષિયનાપણે આપંદ્રીએ સંપત્તિ આપને એમાં આપંદ્રીના કૃપાદાશનામાંથી આપના જ શ્રી વરદ દરેકે પ્રથમ અમને આપી આપેનાં આપે. મતાં જ આપના સુખદુઃખની પૂછપૂછ કરી આપના કથાને થયું કહું છે એટલું જ નહિ પણ આપનાં કૃતિઓ સુધિ આપે સદ્ આપંદ્રીએ તે કદ કયા છે. હે ભગવાન ! આ પુણ્ય તિથિએ આપની પાસે થાયું છું કે આપ આપના જીવનસખા હો. અને તે આપનું નિરંતર સ્મરણ હો.

હે સર્વશ્રેયસ્કર થી હપ્ત સદ્ગુણ ભગવાનશ્રી ! હે પરમ કથાતુ પરમાત્મનું ! આપનાં દર્શનમાત્રથી આપનાં કૃતિઓ નિરક્ષર જતાં, આપની મધુર અમૃતનાંમીથી આપનાં અંતરુતાપો યાત્રી જતા, આપની દક્ષિણાથી અને સુખદાંતિમાં પ્રવેશી જત, આપનાં વિનોદમાત્રથી અને રાત્રી સાથે જમન પામી જતા, આપનાં ચારણપદથી અને અનેક ચારણમંથી મુક્ત થઈ જતા, આપનાં વરદ દર્શનથી અને અનેક સદ્ગુણો પ્રાપ્ત કરતા, આપનાં મુંદરજયથી અનેકના અનેક આશાઓ ભાંગીને તપ થતા, આપની શ્રેયજાલકિતથી અને અનેક હપ્ત પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રવૃત્ત થતા, આપનાં જીવનમંથી અને જીવનના મર્મે મેળવી સેવા, આપનાં આંતર આમરથી અને આત્મસં-વેષિત થતા, આપનાં આશીર્વાદથી અને ઉચ્ચ ઉચ્ચ થતા, આપનાં ચારણમર્મમાંથી અને અમૃતપાન કરતા, આપનાં ઇશાસમાત્રથી અને મરતીમાં કામતા, આપનાં ઉત્તરેમાં અને મહા આનંદભૂમિ અનુભવતા આપનેમ પૂમતા, આપની કૃતિઓમાં અને અમૃતભૂમિ નિહાળતા, આપની સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં અને પરદેશને જ અનુભવતા. હે સર્વશ્રેય થી સદ્ગુણ પ્રભો ! ભગવાન-સંઘા પછી આપને માટે તે જાણું જ છે. હે મદાનજી ! આપે મદાનમદ કરી સર્વશ્રેય આપનાં યોગ્યેમનું વદન કહું છે અને સર્વશ્રેય કરતો એ જ આ પુણ્ય તિથિએ આપની પાસે થાયું છું.

હે સન્નિવેશનદરશન શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાન ! આપના અંતર ઉપાસેનું વારંવાર સ્મરણ થતા જ કરે છે. આપનાં સામ્યોત્ત આપંદ્રીએ રીકાનાં પાનું આપની આશુન કૃપાદા-શનાં આપે આપનાં અર્થે અહિં સિદ્ધિએને રીકાની રીપી, આપની નવધા ક્રિતિ આપે રીકાની, પાનું આપનાં અનુપમ ઔરોગ્યથી આપંદ્રીએ આપનાં અર્થે નવ વિધિઓનાં આપે ઔરો રીપી. આપનાં ચારણપદો અને દક્ષિણા કરી તો તે આપંદ્રીએ અમને રાત્રીપામને રીકાની રીપી હે પ્રભો ! કયાં આ પામર જીવનું દુઃખ દાન અને કયાં આપ સિદ્ધિપાનું દેવી સંપત્તિમુખ કથા પ્રદાન ! હે રત્નજી ભગવાન ! આપની શીલોમાં કું તે મુખ થઈ જાઉં છું. હે જગજગ શ્રી ! આપને સર્વશ્રેય સર્વશ્રેય જગજગદ છે. હે પરમાત્મનું ! જાતે જાતે આપની પરિવેષિત થાય છે તરે તે એમ જ થાય છે કે:-ઉપેન્દ્ર ! ઉપેન્દ્ર ! પુશ્ય શ્રી મેં,

મું હી કીલ્લીની ચાલકા કરે મેં.

હે નિખિલમુનપતે ! મારા જીવનને જે જે સમય-જે જે સમય-જે આપનું નિરમરણ કરે છું તે તે સર્વ સમય માથા જીવનમાં અનિરંતર જ સમજું છું, અને તેથી હે સ્વચરામ ! હે જગજગ-

શમ । હે નારાયણે ! આપને પુનઃ પુનઃ પ્રાર્થુ' છું કે આપની સત્તા મારા હૃદયનપર એવો સુખમય પ્રયોગ કરો કે જેના પરિણામે હું એક પણ કષ્ટ-સંકલ્પનો અને કાંતેક ગુણ સદૃશ ભામ પણ આપના વાસ્તવ અદિરંતર અનુસંધાનરહિત ન બાકું; અર્થાત્ આપની આપની અનુમતિ અનુભવું, આપમાં સર્વ કાંઈ સમર્પી દઈ આપથી અલેદ અનુભવું. આપથી અભિન્ન યદ્ય રહું, એ જ આ પુણ્ય તિથિએ આપની પાસે વાચું છું.

હે ભગવાન ! જગત્માં એવો કયો અલભ્ય છત્ર હશે કે જેને આપના ઉપકારોનું રમરણ ન થાય ? એવો કોણ જગત્તિ હશે કે જેને આપે ભામત્ કર્યા છતાં આપને પ્રાપ્ત કરવાનો અનિરત ઉદ્દેશ ન આધરે ? એવો કોણ કંગાલ હશે કે જેને આપે દિવ્ય વાદનું શરણુ કરાવ્યા છતાં આપના પ્રતિ ન આકર્ષાય ? એવો કોણ હેવાન હશે કે જેને આપે રવરસપ્રમદિય મર કરીઆ છતાં તે પ્રતિ અમેશ મનસલ સાધનપયાણુ ન કરે ? હે ઋદરદરેષિન્દ્ર ભગવાન ! આપનો કાચો પુરુષાર્થો ખાસ તો અમે તેરા કબ્જે પણ આપની કૃપાથી આપને પ્રાપ્ત કરીને જ જીવ્યો.

અહોહો ! હે પંથ કૃપાણુ પરામાત્મ ! શ્રી ઉપેન્દ્રભગવાન ! પુનઃ પુનઃ આપના ઉપર આપની કૃપા રેલાવો કે જેથી આજ પુણ્ય તિથિએ એ જ અનુભવગીત બાકી છે.—

“તું હી એક જગત્ત આમ સર પર

હયન કરત નવન વલ ભરભર,

જય ઉપેન્દ્ર ! જય જય સદૃશુરવર !

હંદી હંદી ઋદર દર દર દર; પરમદ્રમ ” (ધી ૩૦)

ચીમનલાલ પીઠ પંડ્યા.

“ માઈ જહ આવો. ”

(લેખક : દલપતરામ.)

પોતાનીના અન્ય યરજાઓને પોતાની સન્નિધિમાં આવડા અને હરી રહેતા માટે પ્રેમપૂર્ણ — ૧૬૧ — કરવાને ‘માઈ જહ આવો’ એ મોહનમંત્ર, કોણપણ સાધક નંદુથી ભાગ્યે જ અટાત હશે. જેઓ દીર્ઘકાલથી સર્વ ઉત્સવ સમયે અને પ્રાપ્ત અનુકૂળતાએ કૃપાનાયની પાસે જતા, અને યદ્યાવકાશ તત્ત નિવાસ કરતા હતા, તેઓ જ્યારે રવરસાને જવાની પોતાથીની પાસે આરામ મળતા જ્યારે પ્રાપ્ત પોતે આ પ્રમાણે પ્રેમવચનો ઉચ્ચારતા હતા, એવો મારો પૂરો અગ્રીસ વર્ણનો અનુભવ છે.

ધી રૂઠ ઉગાવ—“માઈ ! કેમ રહેવાની અનુકૂળતા નથી ? જદ્દ આવો ત્યારે ! ! પરમાત્મા સર્વ એવસ્ કરવાને સમર્થ છે. તેમાં મદદા વાળી, ઉપરમરણ કરતા પ્રસન્ન રહેશે. ”

દરશ પતિત ના વતિ (૨) ” આ પ્રકારે એ “ નિજ શરણાગતોનું અને પ્રણત જનોનું
અધાનત્ પાલન કરણું અને દ્વિતીય પતિતોનું ધારણું અને ઉદ્ધરણું કરણું. ” આ બંને
સંદેશો પોતાઓના જીવનપ્રાણમમા અને અખડ આચરિત દતા પોતે અખડ આપણું જીવનને
પશુત્વમાંથી મહુધત્વમાં, ત્યાંથી દેવત્વ અને પરિણામે ઈશત્વપદ્ધતિ ત કાઢ જવાને અનેક
પ્રકારના અવિરત પ્રયત્નો આદરતા, એ આપણે નિત્ય અનુભવ્ય છે પોતાઓના અપાર મદિમાનું
જ્યારે પૂર્વે એક વખત અને એકાએક પ્રકાશન થયું હતું ત્યારે નીચેની પંક્તિઓ મારા મુખમાંથી
સંભળા સરી ગયેલી —

“ મહાર્જી, સરકારીને, તારે ગુરુએ અન્ય,
તવેન્ન મુજસમ આમને તારે ગુણી અનન્ય ”

આ પ્રકારે પે ને મુજસમ પતિતોના ઉદ્ધરણે, સ્વયં અનેક કષ્ટમય તો, પુરસ્કારો અને
તપ આચારતા તમા આચારવતા દના, અને તે પશુ કષ્ટકર ન જમ્યાય તેવી રીતે પોતાની જ
અભિધિમાં રાખીને પોતે પોતાનાને દદીએ નિરાધાર વ્હીલા મૂકતા નહિ અને મૂકવા મદ્દતા નહિ
તેના જ એ મર્મવાદી ચળ. ‘ માદ જદ જાશે ’ થયેલ અને સંકેતિક દનો એ દયાબન દેવ તો
અખડ એમ જ વર્તન કરતા દત ‘ વરણવાર દરશ ગવિત ખાવળિ ’, આ જ લક્ષ્યને નિરતર
વૃત્તિમાં આરંભ રાખીને પો, જનાર કાર્યેકને જગતી આજા આપતાં પ્રુત શીર્ષ પોતાના અરણ્યમાં
જાણા આપવાનું આદરણ દેતા દતા

દવે શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માને ત્યારે સ્વરૂપ રચ્યાન અવતો સમ. નજીક આળ્યો ત્યારે, થોડા
દિવસો પૂર્વે ફેટલાએક પોતાઓની અભિધિથી જવાની આજા માગનાં કોઇ મોઢને વાદ રણુ છે કે
પોતે ‘ જાઓ માદ ’ એમ કહેણ મને પોતાને પશુ છેવટના આજા લગ્નો કહેલા જરાજર વાદ
નલા છે, અને એ શબ્દો જો વખતે આ મદ્ધીલા કર્ણામાં પડેલા ત્યારે શરીર, મન અને ઇન્દ્રિયોમાં
રેમાગ્ય થયેલો, અને મદ્દજ અતરૂમાં એમ રહેણું કે “ પોતે આ વખતે આમ કેમ
કહે છે ? ” મને તો તેમ જો સમયથી એમ રહેવાં કરણ હતું અને હું કોઇ મોઢને વાતી પ્રસંગે
કહેતાં પશુ ખરો કે ‘ હવે થોડા જ સમયમા અિયતમ નિજ ધામમાં જરૂર પધારી
જશી ” અને જરાજર તમ જ જાતી રણુ આ લેખને પૂણું કરતાં ચીરાતાં હરે હું અતરાય
આકાશમાં મારા ધિયનમના સુકાતમ તેજોમય સરજને જોતો શ્રી મુખમાંથી ઉચ્ચારતા એવા
એ જ દિવ્ય શબ્દ કોલાણુ છું કે “ માદ જદ જાજા

જો દયામય રૂપનમના જાજાની અમને દવે મદ્દરે જોવા લી તો, જ્યાં પોતાઓ
નિવસી રહા છે ત્યાં અખર દવે પશુ અનુમદ કરાને અતર પ્રકટ થાએ, અમારાં દર્શનપિપાસી
હોતો! જી પશિ મામ્ જાગ ની અતરે તો “ હવેજાનુ તે કડી રણો, દને કણ પ કહું ન
તવેન્ન શાણે રાખશે એકો દુ મહી મોન ’

ત્યાર પછી અમીની કોલેજના પ્રેસિડેન્ટ શ્રી સ્વપ્નરક્ષાઈએ, શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાને શ્રુતેર શ્રુતિને કેવું ઉત્તમ સાદિત્ય આપ્યું છે તે વિષે દુઃશ્રી કર્તા અત્યંત ભાવપૂર્વક પ્રતિપાદન કર્યું છે આ વર્ષના અમુક સાદિત્યતરફ અમુક કરવામાં સાફરોએ અન્નમાન-મૂલ-કરી છે. તરવાણ કે ઉપેન્દ્રભગવાન કાંઈના સમાવેશ સાદિત્યમાં ન થઈ શકતા હોય તેની રીતે અને નરસિંહ મહેતાની કવિતાનો સાદિત્યમાં કેવી રીતે સમાવેશ થઈ શકે ? અરી રીતે નેતા તરવાણને કાંઈમાં શુભુ એ અત્યંત કહિન છે અને તેમ કરનાર વિરત જ હોય છે અતમાં જણાવ્યું કે ભગવાનશ્રીના કાળોમાં-રસદર્શનોમાં-સાદિત્ય, સગીન અને કલા એ ત્રણેનો અદ્યુત રીતે સમન્વય મધ્ય રહ્યો છે અને તેના સમર્થનમાં 'જોગતીયા' ના પદનું હટાંત અમુક કરી જોગનો 'ચક્ર' ની ઉપમા આપવામાં ભગવાનશ્રીએ અદ્યુત કાવ્યમત્કૃતિ દર્શાવી છે એમ જણાવી પોતાની ભારાજિતિ અપાઈ કરી

પરમત્ ભાષ વિષ્ણુપ્રસાદ મળ્યુદારે વિષદ્ભાવરૂપે જણાવ્યું કે ભગવાનશ્રી પૂર્વે 'દગ્ધતી-શુવન' શબ્દો દત્તા તે હુ .મપૂર્વક વાચ્યો દત્તા એ પત્રમાં ચોતે ને આદર્શ પ્રતિપાદન થયો દત્તા તે તેઓશ્રીએ પોતાના જીવનમાં વધારે રીતે ચરિતાર્થ કરેલા આપણે જોઈએ છીએ અને ભગવાનશ્રીના કુખંદ પ્રસ અને દહ એક વર્ષ પૂર્વે થાય છે કર્તા પુ. દેવીશ્રીએ અધ્યાપારશુ દેવે ધરી, આપણને કૈલકુ આશાસન આપી, આપણી પ્રમતિમર ને અધ્યમ પરિશ્રમ આજ કુધીમાં લીધા છે તે ઉપરથી પૂર્વકાશય યાદવલ્કય અને જોગથીના આદર્શ જીવન નેવા જીવનનો આપણને સદ્ભાવ ખાસ જાણી શકે તેમ છે-એમ જણાવી શ્રી દેવીશ્રી કિમ્પિત 'અમરદર્શન' તથા 'અમર ન અમર' ના ભેજો એવા તે ભાવપૂર્વક વાચ્યા કે શ્રી ઇષ્ટસત્તાએ જ આ કથે તેઓશ્રીદ્વારા કરાવ્યું છે એવું વાન સર્વને થયું હવે.

તે પછી આશ્રમી જોગલાલ, શ્રુતીલાલ આગ્રા તથા હસિત શ્રુતના લેખો વચાયા અને વિદ્યાર્થી દાશાભાઈએ પોતાનો લેખ ચોતે વાચ્યો લેખવાચ્યવિધિ થઈ રહેતા, આજના પ્રસમ નિમિત્ત ખાસ રવાયેલા કાંઈનો સદર રીતે મવાઈ કર્તા. અતે રાત્રિના ૧૧ વાગે કાર્યક્રમની સમાપ્તિ થતાં શ્રી સદ્ગુરુદેવશ્રી જય, 'શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનશ્રી જય' ના જયમોલપૂર્વક પૂર્ણકૃતિ કરવામાં આવી

મણિલાલ ચૈલત.

શ્રુત્યર્થ-જોગીની પુણ્યતિથિ નિમિત્ત ખાસ જોગલાલ મોંધીને ત્મા રાત્રિના ૭-૩૦ થી ૧૦-૦૦ સુધીમાં પૂજન આરતી, ધૂન અને કીર્તનોના કાર્યક્રમ રખાયો દત્તા. શ્રી ગુરુદેવની પ્રતિમાની ઉચ્ચ આસન ઉપર પથરાવી ત્મા આમુક ક્રૂડા વગેરેથી શોભા કરી રચાને અને તેટલું સદર કરવામાં આવ્યું હવે શ્રી અન્નલાલ જાની, હીરાલાલ મોતીરામ સોલીસીટર, જોગલાલ દેવે, જોગીલાલ જાગ્રા, ભાઈજોગલાલ રવાગા, ચિત્તરૂપ નાથાવટી વગેરે મળ્યા એકદર ૫૦ સાધનો-સભ્યોનોએ જોગ લીધો દત્તા.સૌ પપાગદેને તથા મધ્ય પિનાદિને અત્યંત ભાવપૂર્વક કીર્તનો માર્યા દત્તા.

શ્રીમદ્‌ઉપેન્દ્રભગવત્સંવત્સરાર્ચનઅંક.

૫૦ પૃષ્ઠ શ્રી ગુરુદેવના ધ્યાનસામર્થ્યને તથા અમાનુષી ગુણોને દર્શાવનારા, વિવિધ લેખકોથી લખાયેલા લેખોવાળો શ્રેયસ્સાધકનો ખાસ અંક પ્રકટ થયો છે. મૂલ્ય : રૂ. ૦-૪-૦. પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૧-૦.

રસદર્શન.

શ્રી ઉપેન્દ્રગચ્ચાન્તીમહોત્સવનિમિત્ત ખાસ રચાયેલાં રસમય, યોગ્ય અને ભાવભરિત કીર્તનો તથા શ્રીમદ્‌ ઉપેન્દ્રભગવાનુચિત 'શુભભક્તિમાહાત્મ્ય' ના અદ્ભુત અને આકર્ષક સંવાદનો આ લઘુ પુસ્તકમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. મૂલ્ય : રૂ. ૦-૧-૦. પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૧-૦.

મળવાનું સ્થળ : વ્યવસ્થાપક, આરિયમન્દિર, વડોદરા.

શ્રી સદ્‌બોધમન્દાર.

શ્રીમદ્‌ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીએ શ્રેયસ્સાધકોને તથા સજ્જનોને પ્રમંજીપાત જે પત્રો લખ્યા હતા તેમાંથી યોગ્ય ભાગોનો આ અન્યમા સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. આ અન્યમાં વેદાન્તના સિદ્ધાન્તોથી ઝાતપ્રાત, આખાલશુદ્ધને ઉપયોગી વિચારો અત્યંત રસવાળો શૈલિથી જણાવ્યા છે. શ્રીમદ્‌ ઉપેન્દ્રભગવાનુચિત 'રસદર્શન' વગેરે સુંદર સાહિત્ય શુભરાતી સાહિત્યમાં અપૂર્વ રસવાળું છે એમ તેને જોનાર વાંચનાર સુકૃતકંઠે મુગ્ધ ભાગથી પ્રશંસા કરે છે. તેવો જ અદ્ભુત આ અન્ય છે. વાંચનારનું ચિત્ત ઉચ્ચ વસ્તુપ્રતિ સહજ સ્વભાવે આકર્ષાય છે, અને તેમાં દર્શાવેલા વિચારોને આચારસિદ્ધ કરવા વેગ પ્રકટાયે છે.

❁ અન્યમાં શ્રીમદ્‌ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીની સુંદર ત્રિરંગી છબી ❁

❁ તથા હસ્તાક્ષર મૂકવામાં આવ્યા છે. ❁

જીવનમાં ઉચ્ચ આત્મિક, ઉત્કર્ષ તથા સુખ અનુભવવા હોય તો આ પુસ્તક તત્કાલ જ મંગાવો.

મૂલ્ય : રૂ. ૨-૦-૦. (પોસ્ટેજ શૂદ્ધ.)

શ્રેયસ્સાધક

મુદ્રિત

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

१ श्रेयस्साधक 'नो' नित्यसन्देशः

“હવન થી”

॥ ॐ श्री ॥

✽ प्रकाशित जीवन. ✽

જે વાસ્તુ પીતાપત્નિ સ્ત્રીઓએ રૂપમાં જોતા નથી જાણાય છે તે
 પ્રાણી રૂપમાં છે, અને તેથી પ્રાણીને ચંદ્રસ્વરૂપે જોઈ રૂપ કહેવામાં
 આવે છે. આ પ્રાણી છે તો જાણવાની જગ્યા છે. જે જીવનમાં
 પ્રકાશ દેખે છે, તે જીવન જીવનને પ્રાણિય કહે છે. આપણું જીવન
 પ્રાણીય અને પ્રાણિય-સ્ત્રીય મળે છે. જે કાલ જાણી શકે એમ.
 રૂપ આવે, તે જાણવા પ્રાણીને જુએ અને તે પીતાનામાં આવે.
 :જીવનમાંથી પ્રાણીને મળે કહે તે જીવન જ સાચું જીવન છે.

૫૬, વિવેક 'વિનયવાણી', એકમકુ', વિભાર, ઉત્પાદનના
તથા ઉચ્ચ વાચનને દર્શાવનાર મોહનું તે વાક્યોના પ્રગટ છે. અને તેવી
મહિન વાક્યોથી પણ વિમળતાને નેત્રી: વિશિષ્ટતા સ્થાયી મોહન-
નેત્રી: શ્રેય, વિનય, સંભવ, વિષયના, પવિત્રતા નેત્રમાં જળાંક
પ્રગટ કરે તે તે નેત્રો પ્રગટ કરીને, જ્ઞાન જાગી વળે છે એ દાથ
દાથજન દર્શને વર્ણને વારે જાદાર મુખમાં જોડાતો નથી, એ દાથ
બીજાના દર્શનમાં, બીજાને જે રૂપ સદામાં, મહાકુરો તથા વર્ણને
જાગમાં તથા નમવામાં વર્ણાય છે; એ દાથને કુતમ દાન,
જાગ જાગ છે. તે દાથ/વર્ણનથી દાથ જાગે. ને જ
બીજાની સેધ કરે વર્ણ છે. એ જોડે અને જાગ નથી. એ બીજાને
જોડે અને દેશતા નથી તેને પ્રશ્નિત જ જાગવા.

જે મુખમાં ધર્મ જ્ઞાન મુકાય છે. સ્વાર્ આવા નહિ પણ
સેવા આવા જ્ઞાન મુકાય છે. જે મુખમાં ભરમાર, કોપ, ક્રોધ,
મેદ, અમત્ય વર્તેલ. કદમ્બે નવા નિહાળતા પશુ માં. કાલિ
જ્ઞાનના, ઘન જ્ઞાનના, સ્વાર્ જ્ઞાનના, પ્રેમ પ્રકાશના વચ્ચે
નિહાળે છે તેને પ્રકાશિત મુખ જાણવું.

पृष्ठ ४ अध्याय ३३
 मंत्र १८४, गाना ३३३-
 शनिवार
 पृष्ठ १२३, १२४

पञ्चमः
अथवा, आदिपञ्चमः
पञ्चमः

प्रायिक उपायः—
दिन-रमा : १. ५-०-०
निज-पदार्थः दध्नादिभिः

श्री आदिपञ्चमस्तोत्रः
 विद्यापीठे भगवत्पूज्य-
 योग्य सत्त्वा-
 दान देवयोग्य सत्त्वा-
 सदावैश्वर्ययोग्य सत्त्वा-
 विद्यापीठे सत्त्वा-
 नाना सत्त्वा-
 विद्यापीठे आदिपञ्चम-
 भगवत्पूज्य-

[illegible][illegible]

જે મનમાં વાર વાર ઈશ્વરના, શાસ્ત્રજ્ઞોના, યોગ્ય કર્તવ્યના, દુષ્કર્મો સંપન્નના, કલેશમાં સંપ્રાપ્તના, શ્રદ્ધાના, જગત્પરી પર આત્મજ્ઞના, અયોગ્ય ક્રિયાપ્રતિ નિરોધના અને યોગતાની પ્રાપ્ત સ્થિતિમાંથી વધારે હિતમંદી રીતે થવાના તેવા જ વિચારો આવે તો તે મનનો 'પકેશાશુ' મન બનેલું.

આવા મનવાળા, મુખવાળા, વાદ્યીવાળા, દાસપત્રવાળા યજ્ઞએ તો જ આપણે પ્રશસિત હવનવાળા ગણાઈએ તેવા થવું તે જ આપણું કર્તવ્ય છે *

શ્રી ગુરુદેવ

મંત્રયોગ.

(અનુસન્માન ચર્તાક ૩૨ ના પૃષ્ઠ ૨૫૧ થી)

એ પ્રાણુ તો કે સૂક્ષ્મ છે અને સમસ્ત સરીરમાં એકતરફે વહી રહ્યો છે તે પણ તેનું મુખ્ય દાયકેન્દ્ર-આવિર્ભાવ સ્થાન સુષુમ્નાને જ માનવામાં આવ્યું છે અને એથી વાહ્યવર્તી વ્યાપ્તિ સુષુમ્નામાં માનવાનું પ્રાચીન સિદ્ધ યોગીઓએ સ્વાનુભવસિદ્ધ આગમ પ્રત્યેકાદશા અનેકવાર અનેક રીતે ઉપદેશીયું છે.

એ વાહ્ય-વ્યાપ્તિ સમજવાથી સંપૂર્ણને પ્રાણસંચારના માર્ગમાં આગળ વધતાં બધી સહાય મળે છે સુષુમ્નાય બ્રહ્મરૂપ સુધીના માર્ગના પાંચ વિભાગો માનવામાં આવ્યા છે, એક ઉપર એક અને તે દરેકને બેકેક કલાના પ્રદેશ તરીકે માનેલા છે. નિરુત્તિ અને પ્રતિષ્ઠા-એ બે કલાનો પ્રદેશ ત્રીજોના ભાગમાં છે, એટલે સહીથી ત્રીજે નિરુત્તિ અને તેની ઉપર પ્રતિષ્ઠા. વિદ્યા અને શાન્તિ-એ બે કલાનો પ્રદેશ એક ઉપર એક એમ લગભગ બ્રહ્મરૂપ સુધીમાં પ્રવર્તે છે એમાં પણ વિદ્યા ત્રીજે અને શાન્તિ ઉપર, શાન્તિપ્રતિષ્ઠા એ પાંચમી કલાનું મુખ્ય સ્થાન બ્રહ્મરૂપમાં મનાય છે, તથાપિ તે સર્વજ્ઞ વ્યાપક ગણાય છે, અનુભવાય છે કે આમાં જેને આપણે ઉન્નતમાંથી પર તરત કહ્યું-એ સક્રિયા અને સક્રિયામત્તા સાથે સ્વાત્મિક અનુભવાય છે તે જ અવ્યય પદ શાન્તિપ્રતિષ્ઠાથી ઊંચે સ્થાનમાં એટલે કે અતેદરૂપે બ્રહ્મરૂપથી સર્વવ્યાપક થતા અનુભવાતા તત્ત્વરૂપે છે, અને એ જ તત્ત્વની પ્રાપ્તિને મુદ્દે શાંતોની પ્રવૃત્તિ છે.

જેમ મૂલધારથી બ્રહ્મરૂપ સુધીના વિભાજના પાંચ ભાગ કહી તેને દરેકને બેકેક કલારૂપે યોગ્ય આવેલા છે તેમ જ એ જ સુષુમ્ના નાદીના છત્વીસ વિભાગો માનીને તે દરેકનું નામ બેકેક તત્ત્વરૂપે આપેલું છે એવું અને કાર્તિક સ પ્રદાયોમાં તત્ત્વ સખ્યા છત્વીસ માનેલી છે અને સિવતત્ત્વથી આંતરે પૃથ્વીતત્ત્વ સુધી આ છત્વીસ અનુક્રમે ગણાવેલાં છે.

પરંતુ સુષુમ્નાના સર્વથી ન એના ભાગમાં પૃથ્વીતત્ત્વ રહેલું છે અને ઉભટી રીતે ગણતા,

* શ્રી આસ્તિયમ દિરના વિદ્યાસોંચે મટ્ટે લખાયેલું.

સરંથી ઉત્થુ' તત્ત-શિવતત્ત-તે એક ઉપર એક ઉપરના પ્રદેશમાં માનતાં સરંથી ઉપર જહાર'મના પ્રદેશમાં ધિતતત્ત માનેહું' છે.

આ કલાના વિશાળો કે તત્તના વિશાળો દરેક સમાન્તર છે-પ્રથમ પ્રમાણમાં છે-એમ માનવાનું નથી. એ વિશાળો અનુભવને જાતે સાઓમાં વર્ણવ્યા છે તેમ જિન્ન જિન્ન પ્રમાણમાં આવેલા છે.

એ જ પ્રમાણે મૂલાધારથી જહાર'મ સુધીના પ્રદેશમાં પાતાલથી પણ નીચેના કાલાગ્નિ રૂપના જીવનથી માંડીને પરમ શિવજીવન પર્વત એક ઉપર એક એમ ૧૧૮ એકસો અઠાસ જીવનો પણ તેમાં રહ્યા છે એમ જ્ઞાનમવાદીઓ કહે છે. અને એ દરેક જીવનો વચ્ચેનું જાંતર પણ સમાન્તર નથી જ, પરંતુ ગુરુમુખથી જેઓએ આ માર્ગમાં પ્રવેશ કર્યો છે તેઓને એ દરેક રચણનો વ્યાપ્તિપ્રદેશ સમજવો. મારે વ્યાસ અંકમાં જેટલીએક ઉંડા સમાન્તરવંકની રહસ્ય રચના જોઈવામાં આવી છે; અને એ સમાન્તરવારને ઇન્દ્રિય રચણમાં સંવેદ્ય કરવાથી તે તે રચણમાં વળવેલું સામર્થ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, અને તે રચણમાં વ્યપ્ત થઈ રહેલું અદૃશ્ય દરજ્જા આનાવરધામાં પ્રત્યક્ષ કરી દેાય છે.

કલા, તત્ત અને જીવન-એ ત્રણ પ્રકારમાં વ્યક્તિમાંથી મુખ્ય કેવામાંક ત્રણ પ્રકારનું વર્ણન આપણે કરી શકા, એ જ પ્રમાણે એ જ મૂલાધારથી જહાર'મ સુધીના કાલમાં-કાળ પ્રમાણમાં રહેલા-ત્રણે વિશાળોના પણ અનુભવ થઈ શકે છે. ત્રણે, ૧૬ અને અંત-એમ એ ત્રણ વિશાળોનાં નામ છે. વર્ણની સંખ્યા ૧૦ કે ૧૧ એ સર' સંપ્રદાયોમાં વિચર માનેલી છે. સાધક જે સ્વરૂપને આશરણે છે કે જેની ઉપાસના કરે છે તેને કદને અંતકાલમાં અંતક્રમ્યા ત્રણ, અગ્રીવાર, ઊરીય કે તેથી અધિક પણ સંભવી શકે છે અને તેનો સમાવેશ અને રચાવનિર્ણય, ઉચ્ચવર્ણને કાલ-નિર્ણય એટલે કે માયાકાલની સંખ્યા એ મુકબનોદારા કાલકાલમાંથી રહસ્યરનોડપે પ્રાપ્ત કરી શકવાનું હોય છે. ૧૬ક્રમ્યા પણ ત્રણ, પાંચ, બે, ચોક્કસ કે એકવારથી જેટલી પણ જિન્ન જિન્ન ઉપાસકોને મારે તેમની તેમની ઉપાસના વર્ણવવા કન્યામાં સંભવેલી છે, અને તેની સમજણની પણ અનુસરી કલાથી પ્રકાશ હાથ જ મળી શકે છે.

જિન્ન જિન્ન સંપ્રદાયોને મારે જૂઠું જૂઠું ઉપાસણ સમજી અને સમજાવતું કલિન પડે તેથી ઉપાસણ તરિકા મુખ્ય મુખ્ય ઉપનિષદોમાં અને ગ્રીતામાં સત્તત્તત્ત તરિકા ઉપદેશોના પ્રજુર-અંત સંબંધી જ વિવેચન કરતું મોઝ લાગે છે. અર્થાત્ ઉપાસણમાં એ પ્રજુરનું જ અને ઉપાસણ આપવા મારીએ છીએ.

પ્રજુર એટલે સંસાર મૂલાધારમાં વધુ'રહું, લેરોએ સ્વર અનુસરણથી સામાન્ય લોકોને મમતવાળા પાત્ર' એ અર્થ ૧૮૧ ૧૪; એનું અર્થશબ્દના સ્વરૂપસીમાએ માનેલું ૧૫ તે ૧૪૨, ૫૧૫, માર, જિન્ન, અર્થ ૧૮૨, રોમીની, નાદ, નાદાન્ય કલિ આપિની સમજા અને ઉપાસ-
ણ પ્રમાણે આપવા માંડીને કન્યા સુધીના જર અંતક્રમિન મજાવેલું છે-અનેનું' છે.

‘એ તાર અંત્રમાંથી આકાર, ઉકાર અને મકાર-એ ત્રણ અંગનું’ ઉચ્ચારણ સર્વ કોષ કરી શકે છે, અને કોષ ખીન્ને એવું ઉચ્ચારણ કરે તો સાંકળી અને સમજી શકે છે. પરન્તુ ગિન્દુથી પ્રાણીને જ્ઞાનના પર્યાન્તની કક્ષાઓ ક્રમે ક્રમે વ્યાપક ભાવને લઇને સૂક્ષ્મ, સૂક્ષ્મતર અને સૂક્ષ્મતમ થતી જાય છે. તેને જાણવાને માટે અને તેને અનુભવ કરવાને માટે પ્રજ્ઞાની જરૂર પડે છે.

(અપૂર્ણ.)

ઉપકારકથન*

પરમ કૃપાળુ વ્હાલા સુદૃઢ દેવના યજ્ઞનું કથન કું મારી કથી વાણીથી અવર લેખિનીથી કરું ? પોતે જન્મ લખ્યું છે કે

‘અનેક તારા ચમકતા, અને એક આકાશ,

પણ ઉપકારો વાળવા, તારાને નથી આપા’.

તે પ્રમાણે તેના અવંત ઉપકારોનો ખડસો, એક માત્ર સપ્રેમ ભક્તિરુદ્ધ તેઓશ્રીના અસ્વજનમયમાં સુદૃઢ કહે મરતક મૂકવા શિવામ બીજી કોષ રીતે વળી શકવાનો નથી, મારામાં કેટકેટલા દોષો, કેટકેટલાં રખસનો, આજીવ, પ્રમાદ હત્યાદિ હોવા છતાં, મેં જ્યારે ને ત્યારે તેઓની વાણીથી, નવનથી અને પ્રેતસાદન આપનાર જ બાવ અનુભવ્યા છે, કું મંકમતિ આ મારા જીવનપ્રવાસમાં એ દેવના અશવરદ આશીર્વાદે જ મારું નાવ હંકારી રહી હતી, અને હજી પણ તે જ અદૃશ્ય સત્તાના કૃપામૃતગરજાએ જ મારું સર્વ કંઈ વદન યમે, એ મારી સોએ સો ટકા ખાતરી છે. મારામાં ગતોબળ બહુ જ આછું, આત્મબળ પણ નહિ, તેમ જ દેહાધ્યાસી પણ પુષ્કળ પણ મને પૂજ્ય સુદૃઢ દેવમાં કંઈ અજળ અદા. જ્યારે જ્યારે બહેનોને વાર્ષિક પરીક્ષાનો પ્રશ્ન આવે, મારો જન્મ દિવસ આવે, બાળકનો જન્મ દિવસ આવે, કોષ મેળાવડામાં વિતીર્ષ યવા હરિદ્રામના પ્રસંગો આવે, ત્યારે ત્યારે મારો એ ખાસ નિયમ કે મારા વ્હાલા સુદેવના પ્રથમ આશીર્વાદ લઉં, અને ન્યાં મારા આત્માને જ્ઞાન યજ્ઞ કે સુરહેવે પોતાના અમીભર્ષો’ નયનદ્વારા અથવા તેઓશ્રીના અભાવવરદ હસ્તકારા મને આશીર્વાદ મળી ચૂક્યા કે ખરેખર, મારી ધણી જીવન મહેનત હોવા છતાં હું ધાર્યો કરતાં પણ ધણી સારી રીતે ચાલુ થતી જ હતી. મને જીવનમાં અણ-ધાર્યાં યશ મળ્યા, અણધારી ફેરો મળી, તથા અત્યારે પણ જીવનમાં જે જે મુશ્કેલીઓ દૂર હો છે તે સર્વ એ મહાનુભાવ પરમ વતસલ સુરહેવની કૃપાનું જ ફલ છે. મારાથી તેઓશ્રીની કંઈ જ સેવા કે આતાપાસન યદ્યદ્યદ્દ સમ્યક્ નથી, તેમ જ તેમ શ્રીએ ઉપરોક્તો-કલોવેલ સાધનો પણ કું વધેજી રીતે કરી રાખી નથી, છતાં પણ જ્યારે ત્યારે મેં ના તેઓશ્રીના મુખથી આ જ વચનો સાંભળ્યાં છે કે ‘ઓ હો હો, આ તમે કયું ?’ ઘણું સારું કયું છે. તમે વેણું જે ગીત લખ્યું હતું તે મણું સુદૃઢ હતું.’ હું નહિ જેવો લેખ લખ્યું, નહિ જે

* સંવત્સરાર્થનિમિત્ત આવેલો લેખ

કોઈ પ્રથમ કદે કે આપા વિદેહ સુ નજરનું છે, તે તેને જવાન સંજ્ઞા તો મને જાણે જાતે છે. છતાં એટલું તે કહી શકું કે એ આનંદ અનુભવનાર હવે જ ને સમગ્ર રીતે એમ છે. તે પ્રસન્ને તેઓનીની વાતચત્તવતરી દષ્ટિ, મીઠા કન્ઝે, માગ આંતરમાં અવેશ જાવને જાણવાના એ હું કહી રીતે કહી શકું. આને હજારે પ્રત્યક્ષ નથી છતાં વિચારકપણે નજરનું હું કે એ પ્રેમસ મતિ, મારા માંડેદ્યક પિતા, માગ યુગ, માગ જીવનનું ખેલ-જે કહું તે મારી સાથે જ છે. મારાથી જગ પશુ ફર નથી એવું જાન અખંડ રહે છે. અને પૂર્વના સંજ્ઞાણનાં મારામાં નવું મેનને પ્રકટાવે છે, જગનો અનિત્ય સંબંધ જુલાવી નિત્ય સ્તુતિ દિનપ્રતિદિન મને આજે છે, પ્રમાદને કાલી અમર વધવામાં સદાજ કદે છે.

મહારત્નનાં સંજ્ઞાણનાં સત્ત્વ આજે હું અનુભવી રહું છું તે પશુ હજારેવળે અનુભવ જ છે એમ હું દર્શાવે માનું છું.

મહાન પુરોષ કહે છે કે:- હંધરનું સ્મરણ કરો અને જગતને જુઓ. એ વચનનુસાર આજે ઝખરનું પુરુષ સ્મરણ કરી પચાદશિ જગતને જુઓને તેઓનીની ચાજુમાં મારી પ્રજ્ઞામિત્રી અધું છું અને પ્રાધું છું કે—

આનંદવરણ પરમાત્મનાં આપના સંજ્ઞાણનાં આ કંવનમર માત્ર રાખને આપના અનુભવથી મારી હજારે વાર પરી છે અને જે કહિ શકે હોય તેને પશુ કરી આપના સ્વરૂપમાં દર્શાવતો, એ જ પુનઃ પુનઃ આજ મારી અમર્યાના.

મણી બહેન.

અને મારી આવતી કાલ.

- તે હું આજે સવારે વહેલી શકું તે આથી પશુ વધારે સ્પર્તિવાળી—
- તે હું આજે થોડી વાર પશુ આસન વાળા બેઠું તે આસનની સિયરતાવાળી—
- તે હું આજે થોડું પશુ જોણું જણું તે મિત્રદારી—
- તે હું આજે અનુભવના વિચાર થોડા જોણા કરું તે હિંમતના વિચારવાળી—
- તે હું આજે એક પાનું વાંચવાની રેવ પાડું તે વાચનના શોખવાળી—
- તે હું આજે પાંચ લીટી પશુ સાર લખી જાણું તે લેખનકલાવાળી—
- તે હું આજે એક પગ પશુ વિચાર વિવાની રહું તે નિઃસંકલ્પ દશામાં પ્રવાજવાળી—
- તે હું આજે કોઈ ન કરું તે યાનિત્ય ભૂદયુદ્ધવાળી—
- તે હું આજે સરીર ચોળાને નહાઉ તે સ્વચ્છતાવાળી—
- તે હું આજે હું પછું છોકું તે મમતસાગર વિનાની—
- તે હું આજે એક પથથીયું ચલતાં યીજું તે અઠારીએ બેસાડવાની—
- તે હું આજે વિચારુએ મન અણું તે સદૃશ્યમાં ખૂબ પાસવાળી—
- તે હું આજે વાણીનિયંત્રેનાં પાકે ભણું તે નિરુદ્ધ દશામાં અનુભવ કરવાના માંડમાં પ્રવાજ કરવાવાળી—
- તે હું આજે બહાર કદ કદ કરવાનું જોણું કરું તે કષ્ટેન્દિયના સંજ્ઞાવાળી—
- તે હું આજે એક વાર આમદપૂર્વક મોન કરું તે મર્મદાવાળી—
- તે હું આજે સ્વપ્રવલ્લથીયે જાનું તે સજાવાળી કરનાર—

સુલોચનાં બેન

શ્રેયસ્સાધક

‘ શ્રેયસ્સાધક ’ નો નિત્યચંદ્રેશ :

“ જીવન ધોર ”

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

॥ ઓં શ્રી ॥

— સદ્વચનો. —

વર્ષ : ૪ અંક : ૩૮
સં. ૧૯૨૪, આપ કૃષ્ણ ૫
શનિવાર
તા. ૧૮ : ૨ : ૧૯૨૮

પત્રપ્રકાશક :
અમરનાથ, ચારિત્ર્યમંદિર
વડોદરા.

નારિક કલાનમ :—
દિનમાં : ૧. ૫-૦-૦
દિનબદ્ધ : ૧૫ સિદ્ધિ.

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :
વિદ્યાધીપે જન્મ્યા મુશળ-
ધાત્મ સંસ્થા.
દાન દેવાધાત્મ સંસ્થા.
સદાચાર્યાધાત્મ સંસ્થા.
વિદ્યાધીપે સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
વિદ્યાધીપે ચારિત્ર્યમંદિર
મળી સંસ્થા.

સ્વયં : વડોદરા,
આ પત્ર સંસ્થાથી પ્રગટીત
પ્રિ. પ્રેષ, રાવપુરા, જાડ
કારીની સ્થાન-વડોદરામાં
પ્રાચીન કાલમાંથી શરૂ,
શ્રી મેનરસાધકને વાંચી
પ્રાપ્ત :

મોરિનવાલ અં. વિરેલી
મદિ તા. ૧૫ અને પ્રાપ્ત
શ્રી વિદ્યાધીપે-સંસ્થા,
વડોદરા, મે ૨૫ નેથી પ્રગટ
૧૫. તા. ૧૮ : ૨ : ૧૯૨૮

+++ પૂરા નિર્દોષ થવા માટે-ન્યાય વાહનું ચન્દ્રને
મહે છે-નાનો દોષ-મહાન અન્તરજનને થશે છે.

+++ મત એટલે કિલ્લ અંધનમાંથી છૂટવા ઉત્કૃષ્ટ
અંધન સ્વીકારવું તે. આવા મતની માનવમાનને જરૂર.

+++ સંસ્કારમાં ટીક એ મનનો રોગ છે.

+++ નાનપણથી તમે તમારા જીવનમાં પરમેશ્વરને
સ્થાન નહિ આપો તો હયા સામર્થ્ય નહિ પામો.

+++ તમને જ્યાં મોટા થવાનું કહે છે, હું કહું
હું : તમે છે તેનાથી નાના થાઓ. આવક બનો; આવક
જેવી થતા સંખ્યા માટે.

+++ આનંદ શા માટે ન કરીએ. આપણે માટે
પ્રભુ છે, આપણને મનુષ્યશરીર મળ્યું છે.

શ્રી મુનિ.

અહં વ્રજાસ્મિ.

પરિતાપમાં, નિર્ધનતામાં, વ્યાધિમાં, ઉપાધિમાં, જન્મતનું સર્વ બૂલીને પુનઃ પુનઃ માત્ર એ જ ઉચ્ચારો કે અહં વ્રજાસ્મિ.

ન કોપથી પ્રજ્વલે કે શોકથી ખગલશે, સુખથી ન રીએ કે દુઃખથી મુગ્ધ બો, ન શત્રુમાં ખસે કે વિરાગમાં પસે, ન આવેશે વદો કે નિરુલ્લસ દર્માં રહે. તમને પ્રભુ યશ કે તમે હુકું તો ખરું, પણ જ મારે કરવું હી રીતે, તેનું કંઈ સમ્પન્ન છે ? હોય તો બતાવો ! હા, તેનું એક જ સાધન વેદાન્ત વિચારી રહ્યા છે કે—અહં વ્રજાસ્મિ.

આખું બહાર કાઢીને, રાત્રી રાત્રે સૂકાપ, આકાશ અવનતી એક યાવ, દાદય એક ટુટી પડે, પૃથ્વી રમાતળ જ્યાં કે વિશ્વ વિરોધી યાવ, ને ક્યારે હૃદયમાં ઉપજના શોકભરના વિચારથી અભિભવ રહીને અડખડ હસે. અને આનંદથી નાચના વદો કે અહં વ્રજાસ્મિ.

કાલે પ્રાણને નિરોધ કરી કહિત મોગન આવી, મકામ-નિકામ કરો કરવાનું અપ્પંડ કંઈ ન વેઠો, અકિતમાં મતલ શરૂને અધીન ન રહો, પણ સર્વથી ટરવ અને સર્વથી એક જો પરિજ્ઞામરૂપ સ્થિતિ તેને પ્રાપ્ત કરાવનાર એક ભાવના છે. આ ભાવના કરવા માટે જગતો સંકલના નથી, ભોગી થવાનું નથી, ઉમ તપશ્ચર્યા કરવાની નથી, ક્ષમાદાર કે ઉપવાસ કરીને રહેવાનું નથી, પણ શુદ્ધમાં રહીને ખાતા ખીતા, દરતા દરતા સર્વ સમયે યજ્ઞ રાજે છે. જેમ રામનું તાકીને મારેયું બાણ હૃદય રથધને વિશ્વાવિના પાછું ફરતું નહોતું તેમ એકાગ્રતાપૂર્વક કરાયેલી આ ભાવના તમારા અણુ અણુમાં પ્રસરીને તમારી સર્વોચ્ચ વિશુદ્ધિ સાધશે એ નિર્ભય છે. આજ એકાગ્ર ચિત્તે યતી જોઈએ, આવો, તરખ ચાલો, શાંતિપૂર્વક ભાવના કરોઃ અહં વ્રજાસ્મિ.

આ વિશ્વમાં પ્રાચીન અર્વાચીન અનેક પ્રકારના જન્મત્વ, સાધનતા અનુભવો કાઢીને હૃદયકલ્પમાં સ્થિર થયા, બહારનું કલન બૂલાતાં તેમની અને ઈશ્વરવિષયની મધ્યમાં રહેશે એક પડદા એકાગ્ર ઉચ્ચલો. જાનનેત્રી એવું તો તેમને પોતાનું પરિવેશન અદ્વિત યથેત્ જણાયું. વિશ્વના માનવીઓ ! એ અનુભવના અવધિએ એવને જણાયું કે અહં વ્રજાસ્મિ, અને તમને પણ પગોધ્ધું કે તમે પછે દહ માનો અહં વ્રજાસ્મિ.

હાલ તમને અપખડ એમ જણાય છે કે કું પાણી છું, સામર્થ્યહીન છું, અદ્યય છું, દુઃખી મૂક છવ છું, દલે હવા દબિ કરો. પેલા ચિત્તે સ્થિત તરવરો શું કહે છે તે અવશ્ય કરો. અહા ! એ તો તમારાથી જુદું જ કહે છે કે—કું અણુ છું, સર્વં, સ્વતંત્ર, સામર્થ્યપુરક છું; કુંખી, આનંદી છું. ઉમ્મયના વિચારમાં આરમાન જમીનો બેઠ, બહુઓ ! વિચરો. તમારા જન્મનું તમારાજેના મનુષ્ય યજ્ઞને તમારાથી જુદું અનુભવે છે અને જન્મતેને કહે છે. આ બેઠ યાથી ! એક નિશ્ચયના બેઠથી. જીવનના નિજનથી જીવના ગુણધર્મોસહિત તમે જીવ રહ્યા છો; અજ્ઞાના નિશ્ચયથી એ અજ્ઞ જન્મ્યા છે નિશ્ચય પછે, આગળ આગળ વધી અને અનુભવો કે અહં વ્રજાસ્મિ. મનઃ ત્રિદુષ્ય મનો, મધ્ય ત્રિદુષ્ય અદ્વિત જળ, સુખ તથા દાંતિ રહ્યા છે. મનમાં

મદમાધિકારને નિહાળેલ અહા, મધ્ય વિંદુરૂપ સૂર્યમાં કેવું સામર્થ્ય છે ! સર્વ મદો એ ॥ પ્રતિ આકર્ષાય છે, આગળ પાછળ ફરે છે. તેમ આ પ્રકૃતિવર્તણિકા મધ્ય વિંદુરૂપ અહા, સુખ તથા સામર્થ્યમાનવું અધિષ્ઠાન છે. પ્રકૃતિ જ્યાં તથા વિનાશી છે. પ્રત્યેક પદાર્થમાં સ્વયં સ્વયં રહેલો તત્ત્વને ઉપાડી લે, તે શું પ્રકૃતિ રહેશે ? કદી નહિ. જેમ કીચાડી પ્રકાશ છે તેમ તત્ત્વરૂપી પ્રકૃતિની મતિ, રિયતિ તથા ઊત્પત્તિ છે. મધ્ય વિંદુરૂપ ઇચ્છાનુકૂલ પ્રકૃતિ વિવિધ રૂપમાં નર્તન કરે છે. સાધક બધુંએ ! તમે મધ્ય વિંદુના ઉપાસક છો તો ખાલી કર્યાં સુધી પ્રકૃતિવર્તણિકામાં ફરશો ! પણ બહાર મૂકો, અને વિંદુપ્રતિ બસો ત્યાં જ્યાંને મધ્ય વિંદુરૂપ થઈને નિરંતર એક જ દિવ્ય મધુરું શું બળ કરતો કે—અહં ઘણાં સિં.

શ્રી અયત્તોદેયોઃ

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન તત્ત્વ ૩૩ ના પ્રકરણ ૮૫ થી ૯૫)

આ યુગમાં વિપર્યય ચળવળી બધા તથા સંઘર્ષ એ બનેલો સમય ક્યો છે અને એ બનેલાં લાગુ પાડી ઘટાણાં તેવું જ વિપર્યયનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે. આ સ્થાવર છે કે પુરુષ એ સ્વરૂપ છે. એ સંઘર્ષ સ્થાનનો, પશુ આ તો પુરુષ જ છે એવા સ્વરૂપ માનથી બાધ થઈ જાય છે અને એ ગાંધી ઘણે એટલે પડી એ સંઘર્ષ રહેતો નથી તેથી એ સ્વરૂપ મિથ્યાભાવ છે અને વસ્તુનું જે પુરુષસ્વરૂપ તેમાં સ્થિતિથી થતું છે, તે જ રૂપને જાણવાનું એ નથી તેથી એ અતદૂષ પ્રતિષ્ઠ છે. આ બંને પ્રકારનો વિપર્યય અચર્ય દાનિ કરનાર છે સત્યનો જ સર્વદા અને સર્વદા જ છે, અત્યંત જ સર્વદા શ્રેયશ્ચક્ર છે. અને તેથી જ શ્રુતિ સ્પષ્ટપણે કહે છે કે સત્યથી પ્રમાદ સેવનો નહિ. આમ દોઢાથી એ સત્યના વિપર્યયરૂપ બધા અને સંઘર્ષ એ દાનિશ્ચર દોષ એમાં આશ્ચર્ય નથી. બધામાં સર્વદા અનુભવમાં આવેલું છે કે મિથ્યાભાવ, બધા અને સંઘર્ષ એ સદા કહેલું શરણું છે. તેમનાં શરણને મિથ્યા રૂપમાં જાણવાથી અવગત એ તે આ દરી કે અન્ય દરી, તેમ તે વસ્તુદારા થતી હતી કે જસદારા થતી હતી કે રાગને રસને કરાણી થતી હતી હતાંદિ ઇંચવથી જે મિથ્યા ધમપણાં સરકારે કરી છે, એ તેમણે એ મિથ્યા માનથી જે તાસ સદા ક્યો છે તથા કરે છે તે સર્વને જામનું જ છે દાવ, કોલેસજાદિ બાધિનાં આમાં શરણો ન જાણવામાં અવગત અને તે સંજોગમાં બધા થવાથી જે જે દાનિઓ થઈ છે તે વિષયવિષ્ણાવ છે. રાગનાં સાચાં શરણને જાણે જૂન, પ્રેમજાદિનો જ્યાં જાણેલ થયો નથી ત્યાં તે કાળી ભેરાથી થયેલી પૂરની સ્થિતિ ઇતિહાસ મળ્યાં કરી જાણવે છે. અનુભવ સામે જ્યાં મિથ્યા માંડે છે એમ માની ભેરાથી તે જાણે જ માંડે થાય છે, વસ્તુતઃ એવે નીચાં જતાં શેરી છે એમ કાળવાથી જાણે શે ॥ થાય છે, અને અમુક બાધે તો નહિ થઈ એવા દાવ એ સ્વરૂપ જ્યાં અજ્ઞ સ્વરૂપમાં તે બધાંને માનવું થયેલો જાણવે છે અને જે નિત્ય નિરામય જુએ પ્રકારનું સત્ય માન થતી નીચાં જતાં સદા પ્રાપ્ત થઈ રહે છે, એ સર્વને જાણ છે. આ રીતે વિવિધ સ્વરૂપે બેનાં મિથ્યાભાવનાં વિપર્યય.

અર્થના ભ્રમ તે સર્વત્ર દાનિકર જણાયો. તેથી એ મિથ્યાચાન સર્વથા હોય છે ન્હાવવા યોગ્ય છે, અને સત્ય જ સંયદવા યોગ્ય છે. સત્યનો સ્વભાવ જ એવો બદલાતો છે કે એક વાર સત્યનું જ્ઞાન થતાં, એક વાર સત્ય જ્ઞાન થતાં તે અનેક વર્ષોના વ્યથિતો આવડો વિષય હોય તો પણ તેને હાથમાં લેવાયો દે છે. શેઠી કમળાના બહે બહે માસના માસ સુધી પદાર્થોને પાકા ભેગો રહ્યો હોય તો પણ એકવાર તેને સાચું જ્ઞાન થાય છે એટલે માસ સુધી વ્યથિતો એ પિરા જાનના તે હાથમાત્રમાં ત્રાસ કરી દે છે. તેથી સત્યજ્ઞાન સ્વભાવથી જ શ્રેયસ્કર અને બદલાતો છે અને તેટલે જ અંશે આ વિષય સ્વભાવથી જ દાનિકર અને નિર્બંધ છે. આ પ્રમાણે સર્વ પ્રકારના વિષય અનંધને જ આપનાર છે પણ ભૌતિક વિષયમાં કરતાં જોના મુદ્દાન વિષય જે અવિદ્યા તે સૌથી વધારે દાનિકર છે. અવિદ્યા એ પણ વિષય જ છે, મિથ્યા જ્ઞાન જ છે, ભ્રમ જ છે અને તેથી જ એનું સ્વરૂપ રૂપૃત કરવા વિષય સામાન્યનું જ પ્રતિપાદન થયું છે. એ અવિદ્યાનું સ્વરૂપ દર્શવતાં શ્રી પૂર્વજ્ઞિ ભગવાન કહે છે કે ભવિત્વાશ્ચિદુઃખાનાત્મક નિત્યશુચિસુખાત્મક્યાતિરિવા ॥ ૨.૫ ॥ જે અનિત્ય છે તેના વિષે થતી નિત્યશુદ્ધિ, જે અશુચિ તેના વિષે થતી શુચિશુદ્ધિ, જે દુઃખરૂપ છે તેના વિષે થતી સુખશુદ્ધિ, અને જે અનાત્મ છે તેના વિષે થતી આત્મશુદ્ધિ તે ચાર પ્રકારની અવિદ્યા છે. આ સૂત્રમાં આવેલા કથાતિ શબ્દનો અર્થ જ્ઞાન છે. આ ચાર પ્રકારનાં મિથ્યાચાનરૂપ અવિદ્યામાં પ્રથમ અવિદ્યા તે અનિત્ય વસ્તુમાં નિત્યશુદ્ધિ છે. જે જે વસ્તુમાં અનિત્ય છે એટલે કે નાશ પામનાર છે, રૂપાન્તરને પામી જનાર છે, તે નિત્ય છે, નાશને પામનાર નથી, રૂપાન્તરને પામનાર નથી એ પ્રકારનું તેને વિષે મૂળ જ્ઞાન તે અનિત્યમાં નિત્યશુદ્ધિ છે, પૂર્વે કહેલા તત્ત્વના પ્રતિપાદનથી એ સ્પષ્ટ થયું છે કે પ્રકૃતિનાં સર્વ કાર્યો અનિત્ય છે અને પ્રકૃતિ ભવે પણ પરિણામ પામનાર હોવાથી અનિત્ય છે, અને પુરુષતત્ત્વ માત્ર જ કૃતરૂપ હોવાથી નિત્ય છે. આમ છતાં પ્રકૃતિ અને તેનાં કાર્યોને નિત્ય માનવાં એ અવિદ્યા છે. આ અવિદ્યાની સત્તા લોકમાં રૂપરૂપે કેમય છે. સામાન્ય મતિના અનેક ગુણો પોતાનાં તથા સંબંધીનાં શરીરો વિષે નિત્યશુદ્ધિ રાખતા જાણ્ય છે. તે તે શરીરના રૂપાન્તર થઈ જવાથી તેમને શોક થાય છે, કેટલાકને તો આ કેમ થાય એનું જ્ઞાન વિરમય થાય છે, કોઈ કોઈ તો સંબંધીનું શરીર પડતાં બાંહેવાર થઈ જાય છે. આમ ક્યારે થઈ શકે છે કે જ્યારે એ શરીરવિષે અનિત્યતાનું તેમનું જ્ઞાન જુદું રહે છે, અને તેને સ્થાને નિત્યતાનું જ્ઞાન પ્રકટે છે ત્યારે. જે શરીરો અનિત્ય છે અને તેથી એકના એક રૂપમાં નહિ રહેતું એ તેમનો સ્વભાવ જ છે, એ પ્રકારનું જ્ઞાન ભ્રમરૂપ રહે છે તો એ શરીરોનાં રૂપાન્તર થવામાં કોઈ પણ આશ્ચર્યનું કારણ રહેતું નથી. કેમકે સર્વ પદાર્થો પોતપોતાના સ્વભાવાનુસાર વર્તે છે એમાં આશ્ચર્ય કે એને અવગણ્ય જાણે હોય ! તેથી આવા પ્રસંગમાં થતાં આશ્ચર્ય તથા બેદઆદિ એના કારણરૂપે આ નિત્ય શુદ્ધિરૂપ અવિદ્યાનું અસ્તિત્વ સૂચવે છે. ગૃહ પડી જાય કે અગ્નિને અધીન થાય, વાદળી આવે અથવા જાય એમાં પણ જેમને આ અવિદ્યા હેતી નથી તેમને હર્ષશોકને અવગણ્ય રહેતો નથી. લક્ષ્મી એ સ્વભાવથી જ ચંચલ છે, આરતું અને જતું એ અર્થના નિત્ય રંગથી રૂપે ન રહેતું એ જોને સ્વભાવ જ છે, ગૃહનું પ્રતિક્ષણ

રૂપાન્તરયુગ્મ રહેલું અને તેથી એક ક્ષણે હોય અને અન્ય ક્ષણે અદૃશ્ય થયું. ઇત્યાદિ સર્વ-એ પદાર્થોના સ્વભાવ જ છે એમ થયાથી જ્ઞાનવાળાને એ પદાર્થોના રૂપાન્તરથી હર્ષ કે ગ્વાનિ-થવા ઘટતા નથી, તેઓ એને નિત્ય સ્થાપવા પ્રયત્નથી થતા નથી કેમ કે એ ધુમાડાના બાષ્પના ભરેલું બથવા આકાશને હનન કરવા જેવું કાર્ણ છે, તેથી જેમને એ પદાર્થોના રૂપાન્તરથી હર્ષ, શોક કે ક્રોધ થાય છે, આ કેમ જવું? રહ્યું એ પ્રકારે જેમને વિરથ થાય છે, રથને એ પદાર્થો જતા રહેશે એ પ્રકારે જેમને ભય રહે છે તેઓ ન્યૂનાધિક અથવા પશુ અંતરૂપા આ મિથ્યા નિત્યબુદ્ધિરૂપ અવિદ્યાને જ રથાન આપી રહ્યા છે અને તેથી જ એના કાર્ણરૂપ હર્ષ, શોક, ભય, ક્રોધાદિને અનુભવે છે.

સદ્બોધસુધાસ્વપાશુ.

[લેખક : સૌ. એક બહેન.]

કેટલાક ૧૧૧૧ નંબરે દેવોસતો સમારંભ થયો તે સમયે સમારંભમાં મારું જનું યુગ્મ હતું. કષ્ટમીની સમીપમાં રહેવાનો અનુપમ લાભ મને પ્રથમ જ હતો. એ દિવસ ચાતુરજીમાં મારા મનમાં કોઈ અપૂર્વ શાંતિ તથા આનંદનું જ્ઞાન થયું. મારાં જ પૂરા થતાં હું મારે ઘેર આવી, પણ મને કંઈ પણ પ્રમત્ત નહોતું; વ્યવહારનો અણમભો થતો હતો. મારું હૃદય ધણું મજાસેયું રહેતું હતું. એક દિવસે જયોરના બે લાગ્યા હતા અને તે સમયે મારું મન ધણું આકૃષ્ટ થતાં શ્રી ગુરુદેવનાં હર્ષન માટે આમર્ષા આવી. પોતેથી તે સમયે કંઈક સખી રમ્યા હતા, જે આવીને પ્રજ્ઞામ કર્યા અને ત્યાં બેઠી મારા મુખ ઉપરના ભાવથી પોતે અમન્યા કે કંઈક કહેવું છે. એટલે મને પૂછ્યું કે કહ કહેવાનું છે? એ ગદ્યરહિત હરણે કહ્યું. ભગવત્! મને મનમાં જાડું વિચારો ઉઠે છે, કહ મ્હેન પડતું નથી. મનમાં એમ થાય છે કે દવે આ મધો વ્યવહાર કર્યા સુધી કર્યા રહેવો; મારું તાઝ-એ ગ્રહણનો અંત ક્યારે આવે? સાધનો સાધવાનું પણ કંઈ બળ જણાતું નથી અને એમ થઈ જાય છે કે આ બધું છોડીને અદિ આમમાં આવીને રહું અથવા બીજો સ્થળે જતી રહું. ધરતી બધી ઉપાધિ મારે માથે છે તેનો ભાર પણ મહેવાતો નથી. હું શું કરું? મારા હૃદયને ઠંડાણથી તપાસુ છું તે મારામાં મમત્વનો કંઈ પાર નથી. આમ બોલતાં બોલતાં મારી આંખમાંથી આંસુ વહી ગયાં.

શ્રી ગુરુદેવ:—આ બધું પણ મોહનું જ સ્વરૂપ જણાય. આ પણ જરા ઉચ્ચ પ્રકારનો મોહ જ કહેવાય. નર્મ સુધી આગરને વ્યવહારને ભાર લાગે ત્યાં સુધી આપણે સમાજનું કે હજી આપણે ધણા જ પાછળ છીએ. ખરે મેઝવેલું તો ત્યારે જ મજાપ કે ભયરે આપણને કોઈ પણ દિવા ઉપાધિરૂપ લાગે જ નહિ, પણ રમત રમતાં દોહએ એવું જ લાગે, સ્વપ્નો વ્યવહાર જળ-અમગધે નિર્દોષ રહીને કદી ચક્રાય છે, એવાં યથા પ્રયત્ન કરતાં જોઈએ. છતાં છે ત્યાં સુધી મનુષ્ય કોઈ પણ નાની મોટી ક્રિયાઓ તો કરે જ છે પરંતુ કે જનજનમાં નર્મ જાણે ત્યાં આપણું મન તો આપણી સાથે ને સથે જ રહે છે. અને છરીર પણ નહાવા ખાવાની સર્વ ક્રિયા કરવાનું જ,

તો પછી એ મનનો જ્ય કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો રહીને જેમ કઠી રાખીએ નહિ. માટે આવા વિચારો આવે તેને વેગ આપવો નહિ. એવા વેગને વચમાંથી જ કાપી નાંખવો.

૧) વળી ઓળખીને બધી અનુકૂળતા હોય નહિ, એટલે આવા વેગ કોઈ પ્રસંગે દુઃખનું કારણ થઈ પડે છે. સાચો વિશ્વાસ તો હંમેશાં માનવચિંતિ હોય છે તો જ ટકે છે. દુઃખચિંતિ વિશ્વાસ અસુક સમય પછી નષ્ટ થઈને છવનને પાછું મોઢમાં ડુબાવે છે.

મેં કહ્યું:—એનો ! ભાઈદારિનો વેશગ્ન તો દુઃખચિંતિ જ અણખ, એવું શું ?

શ્રી ગુરુદેવ:—એનો મર્મ બહો છે. એ મળે જીવિમાત્ર દત્તો, એને સંસારના સુખની તમિલ દત્તી. ૧) પૂર્વનો કોઈ પ્રયત્ન સંસ્કાર તે સમયે જે આપણ પ્રવૃત્ત થયો હતો એટલે એમ બન્યું. તેવું બધા માટે તો ન જ હોય. માટે તમને મળેલી ક્રિયાએને મોગ્ય રીતે સાધતાં આત્મદર્શી રહો. જ્યારે વચ્ચે વિચારવું કંઈ જ ન રમે ત્યારે માનસિક જગતે પ્રવાહ ચાલુ રાખ્યા જ કરો, એટલે ધીમે ધીમે મન શાંત થઈ જશે. આવા વિચારોને કઠી પણ વેગ આપશો જ નહિ.

મેં કહ્યું—પ્રભો ! હું થોડા દિવસ બાદમાં રહેવા આવું ?

શ્રી ગુરુદેવ:—નહિ તમારે એવી અનુકૂળતા પણ કર્યા છે ? કંઈક ઘડી દરો તો કોઈ પ્રસંગે મર્મ રહેશે.

આટલું બોલી પોતે મોન રહ્યા, પોતાની અમૃતમય વાણીથી મને પણ શાંતિ થઈ. ચરણમાં નમસ્કાર કરી હું મારે ઘેર મૂક.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવકાંડ સાહિત્ય—(સં. ૧૯૮૮)

સ્ત્રીવિભાગ—‘ ગુલાબ ’ ને ભેટનાં પ્રકટતા વિચારો.

[લેખક શ્રીમતી જયન્તી દેવી]

(૧) અનેક કાંઠાઓની મધ્યમાં રહીને ગુલાબ કેવું સુંદર, મેઘમલ તથા અન્યને સુગંધી આપનાર રહે છે ! મનુષ્ય પણ ધારે તો સંસારની અનેક લેપાલિ તથા પ્રતિકૂળતાની મધ્યે રહીને પોતાનો વિકાસ ગુલાબની પેઠે સાધી શકે છે, અન્યને સુખ આપે છે.

(૨) ગુલાબ, કાટાની નિકટ રહેતાં છતાં, કાટાના ગુણધર્મને ગ્રહણ કરવાં નથી તેમ સંપૂર્ણપણે દુર્ભાગી તથા વિષયો રહેતાં છતાં તે સર્વથી નિઃસંગી રહે છે, તેના કોઈ પણ સંસ્કારને તેમનું હૃદય ગ્રહણ કરવા નથી.

(૩) ગુલાબના છોડમાં ગુલાબ છે તે કાટા પણ છે, તેમ જગતમાં સત્ત્વ અસત્ત્વ, સુખ દુઃખ ક્રમશઃ છે. એવાથી જે ગ્રહણ કરે તે હોય છે કઠી કમઠ છે.

(૪) અહા ! ગુલાબ સુખ છે તે પણ નિરુપયોગી થઈ નથી. અનેક સ્ત્રીવધીમાં જન્મને મનુષ્યને દુઃખ આપે છે, શારીરિક શુદ્ધિ આપે છે; તેમ જ્યે તે શિવિત્તમાં આપણે નિરુપયોગી ન થતાં મોહને પણ સુખ અર્પનાર-તન, મન, ધન અને સંસ્કૃતિ-થતા રહીએ તો જ છવન ધન્ય છે.

(૫) આરંભમાં ગુણગતિ પાંખડી થોડી ખીલી પછી વધારે સંખ્યામાં ખીલી સુંદર થતી રહે છે, તેમ મનુષ્યે પણ ક્રમે ક્રમે આત્મકૃત્યાનની મૂર્ત સક્રિયતા પાંખડીઓ ખીલીતી રવરૂપ-સોન્દરથી વિમુખિત થવું નોંધ્યો. ગુણગતિ એટલું પણ મનુષ્ય ન રહી શકે તો જનમુલ્ય છે.

(૬) ગુણગતિ એક જ હોય છે કે એ પોતાના મૂળ રૂપમાંથી સતત હ્રદયે થઈ જાય છે. અન્ય પ્રકારે એમ જટિલ થતા નથી. આટલું જો ગુણગતિ ન હોય તો મનુષ્ય તેને અખંડ દષ્ટિ સંપાદી રાખે. મનુષ્ય પણ મૂળ રૂપ-આધારે જો જાણતો રહે-છત્તરૂપે ન પવન-તો સર્વને વંદનીય થઈ રહે. ગુણગતિ જોઈને મનુષ્યે મૂળ રૂપે રહેવાને પ્રયત્ન કરવો નોંધ્યો.

(૭) ગુણગતિ પાંખડીઓ જેમ અલ્પ સમયમાં છિન્ન-મિન્ન થઈ જાય છે, તેમ જે મન ! આ મંડુલાત્મક દેહની રિપતિ પણ છેવટે એવી થશે; એટલે આધવાનું સતત સાધી લે.

(૮) ગુણગતિ જો દેહાવમાં તથા ગુણમાં અતિ સોન્દરવાળું છે, તેથી જનમુલ્યમાં ઉંચકે રહેશે જાણી શકે છે. પુનરૂપે રહેને રૂપમાં વનસ્પતિસુક્રમાં તારા વિદ્યાસ સતત સાધી શકે છે. અત્યારે, ગુણગતિરૂપે, ગુણગતિરૂપે—જાણીશો—સર્વના મૂલ્યમાં—તેને મૂલ્યવાન મળી સંપાદે છે. તેની ધારણ એ જ કે જો ઉચ્ચ સોન્દર્યક્રમ છે. પરમાત્માને જો પશુ પ્રાણી છું કે માનવ સર્વોચ્ચ તારા જન્મ સુંદર જાણે, જેથી જો પણ સર્વની પ્રિયતા મેળવી પ્રશુને રૂપમાં કૃતાર્થ થાય.

૨ [લેખક : ગુણગતિના બાહ્ય.]

(૧) ગુણગતિનું કુલ સારી રીતે ખોલેલું હોય તો તેને જોઈને જેમ જીવને પ્રશન્નતા થતી છે તેવી જ રીતે જેના અંતર આનંદથી ખીલીતો હોય—પ્રકૃષ્ટિત હોય—તે જનમુલ્ય પણ પ્રશન્નતા આપી શકે છે.

(૨) ગુણગતિ પાંખડીઓ જેમ કરમણી નથી તેમ સાક્ષી બોલ પ્રશન્નગતિ અચર હૃદય કપર જાણી શકા રેતી નહિ.

(૩) ગુણગતિ પાંખડીઓ જુદી હોય છતાં એકમાં અનુસંધાનને પામી રહી છે, તેમાં જ તેની સુંદરતા જાણાય છે. તેની જ રીતે છૂટી છૂટી જનિઓને જુદા જુદા કાર્યોમાં શેકવા છતાં એક-છાટ-માં અનુસંધાનને પામેલી રાખી હોય તો તેમાં જનિતી શોધા છે.

(૪) ગુણગતિ પાંખડીઓ જાણે જોડાયેલી હોય છે ત્યારે સુંદરતા આપે છે અને છૂટી વિખાડાયેલી પડે છે ત્યારે પણ તેની સુશક્તિ જાણી રહે છે. તેની જ રીતે સામકસમુદાય એકમ થાય ત્યારે શોધા આપે છે, અને જુદા જુદા રમણોએ વિખરાય ત્યારે ત્યાં પણ તેમની સુશક્તિ પ્રકાશી નોંધ્યો.

(૫) જેમ ગુણગતિ પુણ્યની પરિપક્વ પ્રકારે છે તેમ આક્રિયની સુશક્તિ પ્રકાશવતી.

(૬) જેમ ગુણગતિ પુણ્ય સુંદર થાય છે—એને જોવાનું મન થાય છે, તેમ જેના હૃદયો નિર્દોષ હોય છે—સાદ્ય હોય છે—તેના તરફ મન રહે છે. અર્થે જ જીવને પોતાના તરફ આકર્ષવા

(૭) ગુણગતિ પુણ્ય પોતામાં રહેલા ગુણથી જીવના રાજને ફર કરે છે, તેમ પોતામાં જો મૂલ્ય પણ ગુણ હોય તો તેમણી જીવના રાજને ફરવામાં મદદ કરતી.

શ્રી સદ્બોધમન્દાર.

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીએ ત્રેપરસાધને તથા સંસ્કારોને પ્રમોદાપાત એ પત્રો લખવા દતા તેમાંથી બોધક લાગેનો આ મન્યમાં સમ્રદ કરવામાં આવ્યો છે. આ મન્યમાં વેદાન્તના સિદ્ધાન્તોથી આતમિત, આત્મસમુદયને ઉપયોગી વિચારો અત્યંત રસવાળી શૈલિથી જાણાવ્યા છે. શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યવાનુ ' રસદર્શન ' તરેરે સ્વ-દર્શ સાદિત્ય ગુણવાળી સાદિત્યમાં અપૂર્વ રસવાળું છે એમ તેને જોનાર, વાંચનાર સુકાકે સુખે બાવથી પ્રથમા કરે છે તેથી જ અદ્ભુત આ મન્ય છે વાંચનારનું ચિત્ત ઉચ્ચ વસ્તુમતિ સદૃશ સ્વભાવે આકર્ષામ છે, અને તેમાં દર્શવિસ્તાર, વિચારોને આગામસિદ્ધ કરવા જેમ પ્રકટાવે છે

મન્યમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીની ગુન્દો ત્રિશંખી

છળી તથા હરતાક્ષર મૂકવામાં આવ્યા છે.

જીવનમાં ઉચ્ચ જ્ઞાન, દેહતરં તથા સુખ અનુભવવા હોય તે આ પુસ્તક તત્કાલ મંગાવો,

મૂલ્ય, રૂ. ૨-૦-૦૦ (રોટ્જી જૂડું)

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવત્સંવરાર્ચન અંક

૫૦ પૃ. શ્રી ગુરુદેવના ઉક્તિમામર્યને તથા અમાનુષી ગુણોને દર્શાવનારા, વિવિધ જોખોથી લખાયેલા ત્રેપરસાધને ખાસ અંક પ્રકટ થયો છે મૂલ્ય રૂ. ૦-૪-૦૦, પોસ્ટ રૂ. ૦-૧-૦૦

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવત્સ્તોત્ર.

(રચનાર ધીમતો જયન્તોદ્ધૃષી.)

પરમ પૂજ્ય શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યવાનુના અપૂર્વ મહિમાને જ્ઞાત કરવાનું વર્તન તત્ક જીવનમાં લખાયેલું આ સુદર સ્તોત્ર હવે પ્રસિદ્ધ થયું છે સ્તોત્રમાં ૫૦ ગુરુદેવની દ્વિતી પ્રતિમા મૂકવામાં આવી છે મૂલ્ય રૂ. ૦-૧-૦૦, પોસ્ટ રૂ. ૦-૧-૦૦

સ્તોત્ર

રસદર્શન.

સ્તોત્ર

શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્યમન્ત્રીત્યતિમિત ખાસ રચાયેલાં રમખ, બોધક અને કારકારિત કીર્તનો તથા શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યનારચિત ' ગુરુસાક્ષિત્યગ્રન્થ ' ના અદ્ભુત અને આકર્ષક સવાદનો આકર્ષક પુસ્તકમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે મૂલ્ય રૂ. ૦-૦-૦૦ પોસ્ટ રૂ. ૦-૨-૦૦

સત્સર્વચર્ચનિમિત્ત આ ૨૨ પેઠા કીર્તનોનું કુલ પુસ્તક ૧૦૦ પૃ. છે મૂલ્ય રૂ. ૦-૩-૦૦ પોસ્ટ રૂ. ૦-૦-૦૦

માનવાનું સ્વલ્પ બધનસ્થાન, આરિન્ધ મદિર, વગેરે

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

શ્રેયસ્સાધકનો નિત્યસંદેશ :

“ જીવન ઘડો ”

॥ ૐ શ્રી ॥

— વિદ્યા એટલે ? —

વિદ્યા એટલે નિરાળની ચોપડીમાં વાંચી, તેમની પરુ જોખી કાઢી અથવા એમાં કહેવા યાગને જ સમજાયું એમ નથી, પણ ખરી વિદ્યા એ તો એનાથી અત્યંત યંત્રી વસ્તુ છે. વિદ્યા તે છે જે આપણા પદ્મપોને સ્વચ્છ અને વ્યવસ્થિત રખાવે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણા દરીસને સુધારે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણા મનને કેળવે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણા મુઝ અને છુલ્કિને દિવર કરે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણી વાણીકેપર અને આપણા દરીસની બધી જ કિંમતેપર અકુટ રખાવે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણને ન્યાય અને નીતિમાં ચલાવે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણને દુઃખ અને પ્રતિકૂલતા તથા નિરાશમાં દિમગ આપે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણને આશ્વ વધવા માટે દમોશ અત્યંત વૈરાગ્ય અને આમલ પ્રકાશી આપણને દિવા કરતા કરે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણને સંમાર મતા પરમેશ્વરતાઈ વધારે પ્રેમપૂર્વક દોરે છે; વિદ્યા તે છે જે આપણને સત્ય, અદિસા અને પ્રેમતરફ લઇ જાય છે; વિદ્યા તે છે જે આપણને ભય, કલેશ, વિષતિ; રોગ, દુઃખ, નિષેધતા વગેરે પ્રતિકૂલ શિવતિમાં અપાર પેપ આપી તેમથી આપણને મુક્ત કરવાની માગ સુઝાડે છે. કુઠામાં વિદ્યા તે છે જે મનુષ્યને માન સંપૂર્ણ મનુષ્ય બનાવે છે, એટલું જ નહિ પણ તેને દેવ બનાવે છે. આથી વિદ્યા જે મેળવે છે તે સાથે વિદ્યાર્થી, નિરાળતા અવસ્થાની સાથે આવા વિદ્યાર્થી યથ યથાય છે. તમે તેવા જ યાઓ.

શ્રી શુલ્કેવ.

વર્ષ : ૪ અંક : ૩૬
સં. ૧૯૬૪, માસ જુલા ૧૧
સાનિવાર
તા. ૨૧ : ૨ : ૧૯૬૮

પત્રવ્યવહાર :
અવસ્થાપક, આરિઅમદિર
વડોદરા.

વાર્ષિક લઘાજમ :
દિ.દર્માં : રૂ. ૫.૦૦
દિ.નવકલા : દર મિલિય.

શ્રી આરિઅમદિર :
વિવાર્ધને જાણવા મુજબ
માથ સંસ્થા.

દાન દેવાથીય સંસ્થા
સદાચ કરવાથીય સંસ્થા
વિદ્યાર્થીને સંસ્થા આપ-
ના સંસ્થા
વિદ્યાર્થીમાં આરિઅમદિર
મુજબ સંસ્થા.

સ્થા : વડોદરા.
આપના સંસ્થા ઇંગ્રેજી
પ્રિ. પ્રેમ; શાસ્ત્રી, શાસ્ત્ર
કાનેની ગામીમાં-વડોદરામાં
છાયાલાલ લાલભાઈ પટેલ,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકના વાંચકી
પ્રકાશક :

પ્રાનિનલાલ અ. નિરો
મદિ ધાર્મ અને પ્રકાશક

શ્રી વિશ્વ-વિદ્યા,
વડોદરા, એટલેથી પ્રસિદ્ધ
પ્રિ. ટા. ૨૧ : ૨ : ૧૯૬૮

શ્રી આરિઅમદિરના વિવાર્ધમાં આરિ અમદિર.

ત્યાગથી—

બ્રમચારી રામચન્દ્રના સંકેતની પૂજાતા,
 કુમર સિદ્ધાર્થની છુદ્ધપદે સ્થિતિ,
 શાન્તનુકુમાર કેવલનનું સમર્થ હીમગરૂપે સિદ્ધ છવન,
 હૃદયિન્દ્રના સત્યની જન્મનૂમાં પ્રસિદ્ધિ,
 અસિદ્ધે હ્રમચારીને દારપાળ બનાવ્યા,
 દધિચીએ ઇન્દ્રને વિજય અપાવ્યો,
 બાલક અવરચામ કુવને વિજયનો આદ્યત્તર,
 મુરુખવળને પ્રજ્ઞના કથન,
 ગોરખને અત્યેન્દ્રનાયની કૃપાપ્રાપ્તિ,
 દ્રોપદીને કૌરવસભામાં નવસો નવાણું ચીરની પ્રાપ્તિ,
 પાંડવોને રણસેનમાં વિજય,
 દુઃશસીવાસની પરમ બક્તમાં મજા,
 બિંદુવમંગલની આદર્શ મુરંદામરૂપે સ્થિતિ,
 હનુમાન્ વિષામરૂપે મજા,
 રામાં રૂપતીર્થને પ્રદક્ષિણ,
 રામી વિવેકાનન્દની પૂજા શુભસેવના,
 વીરવિજય તથા હ્રદસેનને ઇન્દ્રિયની સિદ્ધિ,
 સાધકજન્મ શ્રી ત્રિકમલાલભાઈની મુરખાંદરમાં અખંડ સ્થિતિ,
 શ્રી વિશ્વવંશપ્રતિ સદ્ગુરુ પરમાત્માની સાચી અનુમદદશિ -
 બેપરસાધકની સિદ્ધિપદમાં સ્થિતિ,
 સર્વ કંઈ આતર બદારના સંપૂર્ણ ત્યાગથી મળે છે, સુખાભિલાષિણો ! કંઈક ત્યાગ કરો.

શ્રી જી૦ દેવી.

મંત્રયોગ.

(અનુષ્ઠાન ગતિક ૩૭ ના પૃષ્ઠ ૩૨૪ થી.)

એ પ્રમાણે કુંડામાં મૂકેને ઉપસાધ્ય થતી વ્યક્તિ, ઉકાર અને મકાર કલા તથા ચોખ્ખા પ્રપત્તોથી સમજતી બિન્દુ જેમાં અર્ધચન્દ્ર અને શેધિનીએ સમાવેશ થાય છે તે નાદ, જેમાં નાદાન્ત અને શક્તિનો સમાવેશ માનવામાં આવે છે તે વ્યાપિની-જેમાં સમનાનો સમાવેશ થાય છે તે-એ છે કલાઓનું ધીમે ધીમે ઉચ્ચારણને કરતા શીખીને અને તે ઉચ્ચારણનો અનુભવ કરીને પરતત્વ

જાવતો અનુભવ કરાવનાર પર સક્રિયતા જાવિર્ભાવ રચનાર ઉત્તમતામાં યોગીએ જામને મનને દેરવું જોઈએ.

શાસ્ત્રોની અનંતતાને લઇને સંખ્યા થઈ શકતી નથી, તથાપિ એ કરોડો શાસ્ત્રો વાક્યસમૂહથી યુક્તને આવિર્ભાવ પામે છે; એ વાક્યોનો આવિર્ભાવ શબ્દસમૂહમાંથી પ્રકટયો છે, અને શબ્દ-સમૂહ પચાસ મૂલ્ય અક્ષર માતૃકાક્ષરમાંથી જન્મ પામે છે, એટલે કે એ અનંત શબ્દસાગર-એ અનંત શાસ્ત્રસાગર-ફેવલ ૫૦ પચાસ મૂલાક્ષરમાં જ સમાઈ જાય છે, અને મૂલાક્ષર ૫૫ દ્વન્દ્વ, એટલે પ્વનિર્માથી જ આવિર્ભાવ પામે છે. અને એ પ્વનિર્મા આવિર્ભાવ-સ્થાન પ્રાણ છે, એથી એવ સમજવાનું છે કે એ પ્વનિર્મ પ્રાણમાંથી મૂલ વર્ણોનો આવિર્ભાવ થાય છે, અને એ પ્રાણમાં જ ધ્વ યાય છે, અર્થાત્ પ્રાણ ધ્વ પામે છે ત્યાં વર્ણ પશુ ધ્વ પામે છે, જ્યારે પ્રાણમાં વર્ણ રહ્યા છે, પ્રાણમાં જ વર્ણનો આવિર્ભાવ થાય છે, અને પ્રાણમાં જ વર્ણનો ધ્વ યાય છે, એથી જ પ્રાણ અને વર્ણ એ બંનેના ધ્વ સ્થાનની એકતા સ્પષ્ટ થાય છે. અને એથી એમ સમજવાનું છે કે જ્યાં પ્રાણનો ધ્વ યાય છે ત્યાં સંભાતીત પરમ શિવતત્ત્વ જોડે પ્રાણ જોડાય છે, એ જ સર્વજ્ઞ પ્રાણ શુભ અને અશુભ બંનેથી રહિત હોય છે; એ જ પ્રાણ, પ્રાણ અને અધાન બંને સ્વરૂપ ધારણ કરી અધ-ર્મનું આધિક્ષ હોય તો અધાનના પ્રાપ્ત્યવાળી અધોમૂર્તિમાં વહીને, પ્રાણને અધોમૂર્તિમાં વહીને, સ્થાવરપર્યંતનો દેહ ધારણ કરાવે છે; અને એ શુભ કર્મનું આધિક્ષ હોય તો દેવગેનિમાં ઉંચે લઈ જાય છે, કેવળ ૫૫ પ્રવૃત્તિ રહિત શુદ્ધ પ્રાણ થયો હોય તો સક્રિયતત્ત્વપર્મત ઉંચે પશુ યકાદે છે, પરંતુ સાધક તો ધ્વ અને પ્રવૃત્તિ એ બંને, શિવતત્ત્વજોડે આત્માનું સ્વરૂપ વિમર્ષદાતા સાધકી જે સાનની દશામાં પ્રકટ થઈ શકે છે તે દેહમાં રહ્યા છતાં પશુ સર્વવ્યાપક શિવરૂપ ધ્યાય છે.

એક જ પ્રવૃત્તિમય મંત્રમાં ચિન્ત ચિન્ત આત્મતા અનુસરનારાઓ ચિન્ત ચિન્ત સંખ્યામાં પડેને માને છે, તથાવે છે. અને એ પદો વર્ણાત્મક જ છે કારણ કે પદ અને વર્ણ એ બંનેમાં વર્ણ એ જ વ્યાપક છે અને પદો વ્યાપક છે.

વર્ણ પ્રાણરૂપ છે, એ તો ઉપદેશમાં આવી ગયું છે. હંસ એટલે મધ્યમ પ્રાણમાં પ્રવૃત્તિ અગ્રીયાર વિભાજન માનીને એ દરેક વિભાજનું નામ મંત્ર, એમ જ્ઞાનમવાદીઓએ કહ્યું છે. અને એ મંત્રના-મંદામંત્રના-જગીયાર વિભાજનમાંથી ઓંક મંત્રનું ઉચ્ચારણ કરને જોતે ઉત્તમતારૂપ નિશ્ચય કલામાં વિચિત્ર પ્રાપ્ત કરવી એ સાધકોનું પરમ ધ્યેય હોય છે, તે અગ્રીયાર વિભાજનું કંમે નામ કહેવામાં આવે છે: અક્ષર, ઉક્ષર, મક્ષર, ચિન્દુ, અર્ધ ચન્દ્ર, રોધિની, નાદ, નાદાન્ત, સક્રિય, વ્યાપિની અને સમતા.

અર્ધ આ મંત્ર અને તેના અગ્રીયાર ખડેને પશુ મંત્રચીક વર્ણવનાનો હેતુ એ છે કે જાણ સ્થૂલ રૂપે દેખાતો આ સપર્શી સંસાર જ્યારે મંત્રકલાનું ઉચ્ચારણ કરે ત્યારે સંપત્તિ મનમાં સ્વરૂપ રૂપે માનસ સક્રિયતા પ્રવાહજોડે એકતા પામીને પ્રાણેચ્ચાર કાળમાં પ્રજાજો સંસ્કર રૂપે મિશ્ર થઈને વહે છે. સાધક જ્યારે મંત્રનું ઉચ્ચારણ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે ત્યારે એક મંત્રના

સમાપ્તિ કાલમાં અને અન્ય મંત્રના હિલકાલની પૂર્વે મંત્ર વિશ્રાન્તિદશાના અનુભવસમયે પર રૂપનું કંઈક જ્ઞાન પ્રતીત કરે છે.

આ પ્રણેત્રવ્યાર્થે વર્ણવ્યાર, મદોવ્યાર કે મંત્રોવ્યારનું સમમિશ્રણ કે ચોમ અનુભવવામાં હંસોવ્યાર પૂર્ણ સહાય આપે છે.

આત્મક જ્ઞાન જે સ્વરવગરનો અને અન્યનસરનો જ્ઞાન કાસે છે, સહજ પ્રાણીઓમાં રવન.સિદ્ધ શુદ્ધ છે તે જ હકારાત્મક નાહ, પ્રાણ અથવા શુભ-એમ કહેવાય છે, એ જ પ્રાણમાં પ્રાણનાદનો ધર્મ રહ્યો કે તેથી અખંડ એક સરભ નાહ યજ્ઞ રહ્યો હોય એવી પ્રતીતિ આપે છે. એ પ્રતીતિને યજ્ઞપરંપરાથી સમજી લઇને તેને હંસનામથી ઝોળખવાની જરૂર છે.

(અપૂર્ણ.)

સ્વધર્મનું પાલન.

એક નદીના કિનારા ઉપર આશ્રમ હતો. તેની અંદર પોતાના દિગ્ધોસદ કવિશ્રવ આગતાર એક તપસ્વિ બેઠેલો હતો. તે પોતાને સમય છૂટરમરજી કરવામાં અને શિષ્યોને સદ્વિદ્યાનું દિશણ આપવામાં બનીત કરતો હતો. આઠોસ વર્ષની ઉંમર થતા પછી તેની ધર્મપત્નીનું દેહાવસાન થય્યું અને તેને પ્રભુ ન હોવાથી તેણે આ પ્રમાણે પોતાનું શુભન છૂટરમરજી કરી કુ.અમાત્રની નિષ્કલિપ્ત પરમાર્થકી પ્રત્યક્ષે જીવિત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો. એક દિવસ તે સાંજ સંપ્રાપ્ત્યાનનિમિત્તે નદીના કિનારા ઉપર પથ્થરની એક સિંધા ઉપર બેઠો હતો. સંખ્યા પૂર્ણ થતા બાદ ત્યાં બેસી તે કુદરતની લીલાનું અવલોકન કરતો હતો. એ વખતે તેની સમીપમાં નદીના મંદમદ વહેતા પ્રવાહમાં એક વિંછીને તણાવો જોયો. તેને બચાવવા માટે આ બહણે ઝડપથી પોતાના હાથથી બહાર ફેંકતા પ્રયત્ન કર્યો. પરંતુ તેણે જેવા તેને પકડ્યો કે તરત જ ડંખ વાગવાથી હાથ તરછાંચો અને અને વિંછી બહાર પડવાને બદલે નદીની અંદર પડ્યો. તે પ્રાણીને યુનઃ અંદર પડેલો જોઈ તેણે તરત જ યુનઃ પોતાના હાથની હથેલીની મદદથી તેને બહાર ફેંકી તેણે શરૂ બચાવ્યો. ડંખ વાગવાથી તેને હાથ અત્યંત વેગા થઈ, પરંતુ મનોબળથી તે સહન કરી. આ વખતે તેનાથી થોડે દૂર એક શિશ્નને ઉઘેસો જોઈ તેને બોલાવી પોતાની આજ્ઞાપર બેસી વસ્ત્રની ચિંદરડી બંધતા કહ્યું તેણે તેમની આજ્ઞાપર ચિંદરડી બાંધી અને બોલ્યો : “મહારાજ ! તમે હાથે કરી કુઃખ વહોરી લીધું અને વગી તે ઉપરાંત અનેકને કુઃખ થાન એનું સાપ કમ કમું. હવે આ પ્રાણિ અનેકને ડંખ મારશે અને તેથી તમને કેટલું અપુ પાપ લાગશે ! વળી પ્રજાએ બચાવવાની બ તર તમને ડંખની સિદ્ધ પણ કરી છતાં તમે તેને બચાવ્યો. વિદ્યાર્થીઓને બરાડા તો મોટા મોટા પડાવે છે પણ તમારામાં બે હાથા પણ અઠસ જણાતી નથી. આવા પ્રાણીને તે મારીએ કે તારીએ ? ” તેની વાતો શ્રવણ કરી તે બહણે કહ્યું : “ભાઈ ! જરા વિચાર કર. સાપ નિંછિ વગેરે પ્રાણિ મોઢને કારણે કિના કરતા નથી. કમીનુસાર કુનિયામાં સર્વને કુખ.

કે સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. એ પ્રાપ્તિ તો માત્ર નિમિત્ત છે, તેમને કોઇની સાથે વેર કે દ્વેષ નથી અને તેઓ વેર કે દ્વેષભાવથી કોઇને પણ હાનિ કરતાં નથી. હિંદો તેના રક્ષણમાટે વિંછિને કંબ આપ્યો છે. તેને જ્વળ વસ્તુનો સ્પર્શ કે ધર્ષણ થાય તો કંબ ખસેલો છે તેનો સ્વભાવ છે. મનુષ્યે કોઇ પણ પ્રાણીને અચ્ચરતું, અર્હિણ્યત નું પાલન કરવું, એ તેનો ધર્મ છે. જ્યારે આ સામાન્ય પ્રાણિએ માત્ર હાથનો તેને સ્પર્શ થતાં કંબ ખસવાનો પોતાનો સ્વધર્મ ન લખ્યો ત્યારે મારે માત્ર અર્હિણ્ય મનને સામાટે લજતું નેપ્રમ્યે ? શું હું તે અજાણ મુખ પ્રાણિ કરતાં પણ હજી છું ? એક કંબને જાહેરે અનેક કંબોને પ્રદાર થયો હોત તો તેથી પણ શું ? તે તેના સ્વધર્મનું પાલન કરતો હું પણ મારા સ્વધર્મનું પાલન કરત. આજે તો નીચ કોટિનું પ્રાણિ તેના ધર્મનો ત્યાગ ન કરે તો મારા જેવા આશ્રણ સ્વધર્મનું પાલન ન કરતું એ શું આશ્રુ ? સજ્જનરૂપ છે ? તેના કંબથી તેણે મને મહાન બોધ આપ્યો કે જ્યારે નાના પ્રાણિ પોતાના સ્વધર્મનું ઉત્તમ પ્રકારે પાલન કરે છે ત્યારે જીવ્ય કોટિના પ્રાણિએ-મનુષ્યે-તો અવશ્ય સ્વધર્મનું પાલન કરવું જ નેપ્રમ્યે, આ વાતો યાજુઃ કાવ્યથી બિશ્લેષ્ય મનનું સમાધાન થયું અને તેણે તે દિવસથી કોઇ પણ પ્રાણિની દિંસા ન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો.

મઠ ૫૦ શેલત.

સંકલ્પસિદ્ધ સાધનસમારંભ.

સમારંભ નિકટ નિકટ આવે છે. શુરોદેવનો સિદ્ધ સંકલ્પ ચરિતાઈ ધરાવેલો મુખેજ નિકટ આવે છે. લીલાતનુભોના અંતરૂપા ઉદયો સંકલ્પ વળે ત્યારે પણ સિદ્ધ થાય છે, એ આપણે પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરવાનો સમય આળ્યો છે. સર્વ કોઈને રિહિત છે જ કે શ્રી શુરોદેવ સમારંભનું ને રચાન જેવા પદાર્થ હતા તે સ્પષ્ટ, આ સમયે જ્યાં સમારંભ કરવાનો નિશ્ચય થયો છે તે જ હતું. છાંદમીના અંતરૂપા આ રચાનમાટે નિષ્કેષ થયો હતો, પણ કોઇ વિવક્ષણ સંકેતથી પરમાત્માએ એ કાચ તે સમયે અધુરું રાખ્યું, અને આ-સમયે તે સ્થળે સમારંભ કરવાની પ્રેરણા કરી. એ સિદ્ધ સંકલ્પજગતથી જ એક વર્ગે પુનઃ આ રચાનમાં ઉત્તર કરવાની તૈયારી સાધક બંધુઓમાં ઇચ્છા ઉદ્ભવી અને પરમ પૂજ્ય દેવીશ્રીને ત્યાં સમારંભ રાખવા માટે પ્રાર્થના કરી. પુનઃ પુનઃ ભાવજારિત વિચિત્ર યત્નાં તેઓશ્રીએ એમની પ્રાર્થના સ્વીકારી, ઉત્તર કરવાની આજ્ઞા આપી.

બંધુઓ ! જાહેરો ! એક રીતે કહીએ તો આપણી આજ્ઞા શુરોદેવે જીતીથી નિવાસ કર્યો છે એવા પુનિત રચાનમાં આવવાની સહ કોઈ તેવારી કરો. છાંદમીની વિદ્યામાનતામાં તેઓશ્રીને પ્રસન્ન કરવા આપણે અનેક બકિતવ્યવહારી ક્રિયાઓ કરતા હતા, પણ હવે તો તેમને પ્રસન્ન કરવાનું એક જ સાધન રહેલું છે-તે એ કે સાધનસંક્રિયામાં ભગવંતું. છાંદમીએ સમારંભમાટે અજાણ પરિશ્રમ લેવો છે. એવા કાચમાં આવીને શુરો પ્રસન્ન કરવા એ જ કરવાનું છે.

જે કે ઇષ્ટતા પ્રત્યક્ષ દર્શન તથા પ્રવચનથી મગતો જ્ઞાન આપણને પ્રાપ્ત નથી હોતો શુદ્ધિને આપેલા ઉપદેશને આચરણિય કરવાનો, ઇશ્વરી તત્ત્વસાથે જોડાઈને અનુભવિય કરવાનો સુધોગ મળે છે તો તેમાં આવવાને નિરુપાધી ન થતાં આમડ ધરીને આવેલા, અંતરૂમાં પડેલા અધ્યાત્મ સંસ્કારને અધિક નિગ્રહ રાખવાની જરૂર છે. જો તે ઉપાયે અધ્યાત્મસંપન્ન થવું એ આપણે આશ્ચર્ય છે, તો તેને અનુકૂલ સામગ્રી જ્યાં પ્રાપ્ત હોય તેમાં સાચા જ્ઞાનથી ભળવું એ કલંકવરૂપ હોવું જોઈએ.

શુદ્ધિને જોને માટે સૂખનો જોગ આપી શ્રમ લેવો છે, એવા સમારંભપતિ હાથે કરી, પુણ્ય પ્રવૃત્તિમાં સદ્ભાગી થઈ, ઇષ્ટભાથે પોતાનો માનમ સંબંધ વધારી પુણ્યપ્રાપ્તિ કરી લે.

સમારંભની હાકીકત નીચે પ્રમાણે.—

સમય.

સંવત ૧૯૬૪, કાર્તિક ચુદ્ધ ૧૪, તા. ૧૫ : ૩ : ૩૮ મંમલવારથી કાર્તિક કૃષ્ણ ૫, તા. ૨૧ : ૩ : ૩૮ સોમવાર સુધીના સાત દિવસપરંત આ મહોત્સવવૃત્તિ પાલન થશે,

સ્થાન.

આ ઉત્સવના પાલનમાટે ઉચ્ચેડીયા ગામથી એક માઇલ છે તે નર્મદાતટે આવેલા એક દેવને પક્ષકં કરવામાં આવ્યું છે તથા એકાંત અને સાંત વાતાવરણવૃત્તિ છે.

માર્ગ.

ત્યાં જવા માટે બે માર્ગ છે એક માર્ગ ભરૂચથી—ભરૂચ રેલવે દરેક ટ્રેન ઉભી રહે છે, અને ત્યાંથી શુકલતીર્થ સુધી જવા માટે મોટર સંવિધ હોવાથી તરત જ મોટર મળી યોગ છે. મોટર બાકું માથા દીકં છ આના છે શુકલતીર્થ ઉતરી લગભગ ૩ માઇલ પગ રસ્તો કાપી પછી હોડીમાં બેસી સામે કંઠે સમારંભના સ્થળમાં પહોંચાય છે. શુકલતીર્થમાં મજુરની અને નદી જોળાંજવા હોડીની વ્યવસ્થા કરી રાખવામાં આવશે.

બીજો માર્ગ અંકેશ્વરથી—અંકેશ્વરથી રાજપીપળા સ્ટેશન ગાડીમાં બેસી શુભાનંદેવ રેલવે ઉતરવાનું છે. શુભાનંદેવની ત્રીજી વર્ગની ટીકીટના લગભગ ચાર આના છે, શુભાનંદેવથી સમારંભનું સ્થળ લગભગ બે માઇલ દૂર હોવાથી ત્યાં જવા માટે વાહન (ગાડા) ની સવડ રાખવામાં આવશે, તેમ જ શુભાનંદેવ રેલવે મજુરની વ્યવસ્થા પણ કરવામાં આવશે.

અમદાવાદથી સવારે ઉપગતી ઘસ્ટ ગાડી તથા રાત્રે ઉપગતી દસ વાગવાની લોકલ ગાડી જ શુભાનંદેવ જતી ગાડીને મળે છે. તે સિવાય બીજી કોઈ પણ ગાડી શુભાનંદેવ જતા મગતી નથી. શુભાનંદેવ જતારી એક ગાડી અંકેશ્વરથી સવારે લગભગ ૮-૩૦ વાગે અને બીજી બપોરે લગભગ ૩-૩૦ વાગે ઉપડે છે એટલે શુભાનંદેવ જતા માટે અંકેશ્વર રેલવેસ્ટેશન બે મજુર કલાક જોડી તો થવું જ પડશે.

આમ હોવાથી એકંદરે જોતાં ભરૂચનો માર્ગ વધારે અનુકૂળ મળેલ. માટે ભરૂચ રેલવે ઉતરવાની ઇચ્છાવાળાઓ, પોતે કયા દિવસે, કયે વખતે, કેટલી સંખ્યામાં આવવાના છે, તે હકીકત

પત્રદ્વારા અગાઉથી અને વખતસર ડો. ભાવચન્દ્રને (ડો. ભાવચન્દ્ર મનનદાસ તલાડી, ઝવેરી મહોલ્લો, લક્ષ્મીબાઇનો ચક્રો, બાર્ય—એ સરનામે) જણાવશે તો તેમને માટે અજ્ઞાતના તથા દિવસોમાં મોટરની ખાસ વ્યવસ્થા કરી શકાયે.

વ્યવસ્થાપક, ટ્રેપરસાઇકલ,

દ્રવ્ય:—સમારંભમાં સાતે દિવસનું પ્રથમ પંક્તિનું દ્રવ્ય રૂ. ૧૦૭ છે, બીજી પંક્તિના રૂ. ૭૭ છે અને તૃતીય પંક્તિના નિત્યના બારે વ્યાનાં છે. જેમની સ્થિતિ કેરત સામાન્ય છે તેમણે નિત્યના આઠે વ્યાનાં પ્રમાણે દ્રવ્ય મોકલવું. કયા કયા દિવસ રહેવું છે તે મોકલ લખી જણાવવું. સમારંભમાં આવીને જ અનુમતિપત્ર લેશે તેમણે દર્શાવ્યો રૂ. ૧૭ આપવો પડશે, સીવર્થમાંથી જે આવનાર હોય તેમને માટે પણ ઉપરના જ નિયમ સમજવા. દર વર્ષેથી નાના બાલોને સાથે ન લાવવા.

પરચુરણ:—સમારંભમાં આવનારે પોતાના સફરચીની પ્રતિમા, પૂજનું સાહિત્ય, બીજાનું, જલપાત્ર વગેરે આવશ્યક વસ્તુઓ સાથે લાવશે, લીઝગોની બેટરીનું સાધન ખતતા સુધી દરેક સાથે લાવવું, ચિંતન માટે કાંઈ ખામિએ પ્રયં પછુ અવશ્ય લાવવો. તમે ત્યાં મેસજા માટે એક નાનું વચનું આપન પણ લેતા આવવું. વગેરે તથા પદાર્થો સ્વચ્છ લાવવા.

શ્રી સાધનસમારંભનિમિત્ત નિત્યદાનરૂપે જેમને રૂ. ૧૭ આપવાનો સંકલ્પ હોય તે સાથે લાવવા કૃપા કરે.

સમારંભમાં લાગ લેવાની ઇચ્છા રાખનારે અનુમતિપત્રમાટેનું દ્રવ્ય તા. ૧૦ મી માર્ચ, શુક્રવાર સુધીમાં મોકલી આપવું.

દ્રવ્ય મોકલવાનું તથા પત્રવ્યવહાર કરવાનું સરનામું:—વ્યવસ્થાપક, શ્રી ચારિત્ર્ય-મંદિર, લડોદરા.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં. ૧૯૮૯)

શ્રીવિભાગ—‘ જીવનની સફલતા, ’

[લેખક : શ્રી પ્રમીલા બહેન.]

પરમાત્માનો દિવ્ય સંકેત એ જ મનુષ્યજીવન. પરમાત્માને પોતાની રથાયેલી શક્તિઓને પૂર્ણ ઉપયોગ થવાનું રચન તે મનુષ્યજીવન. મનુષ્યમાં સંપૂર્ણ રીતે જીવનચક્રિત છે. ચૈતન્ય-શક્તિ આ સંદર્ભ જીવનમાં વિશેષ રૂપે વ્યાપ્ત છે. એ ચૈતન્યશક્તિને જેટલા રૂપમાં વિભાજ કરાય તેટલો સફલ સહે એમ છે.

મનુષ્યમાં રથાયેલાં અવેદી શક્તિઓ અનુકૂલપણે ઉપયોગ તથા જીવનની સફલતા, ત્યાં જ જીવન જીવી બહુવાની મહત્તા, ત્યાં જ પરમાત્માના સંકેતનું સ્પષ્ટ ચિત્રણ છે.

મનુષ્યમાં રથાયેલી શક્તિઓ અનુકૂલ ઉપયોગ એટલે શું ? સીધી, મન અને આત્માની બીધવશી.

અનેક રોગોથી, અનેક વ્યસનોથી, અનેક કુટુંબોથી અને કુટુંબોથી, વિકારોથી ભરેલું શરીર, એ જીવનશક્તિવાળું ન મળ્યામ. રવચ, સંહર વ્યાપારથી વીરલવાળું, આપણી મુખ્ય નુ-સાર કાર્ય કરે તેવું, વ્યસનોથી યુક્ત, પરાયે વપરાયાર શરીર એ જીવનશક્તિવાળું, ચેતનાશક્તિવાળું મળ્યામ આ જીવન તે જીવનની સફલતા. એ જ પરમાત્મમંદિર

મનની મનોહરતા ત્યાં જ છે અર્થા ક્રિયાત્મક સદ્ગુણોના સ્ફુરણો ઉઠે છે, રાષ્ટ્રવેશકિત સમસ્તિવિત સદા જળવાતી રહે છે. નિર્દોષ અને ઉચ્ચ ભાવથી પ્રચલતા અખંડ નામેતી રહે છે ત્યાં આત્મા નમે છે. આત્મ મન જીવન છે. એ જ જીવન છે આથી મનની રિયતિ સફલતાવાળી છે

કેમપૂર્વક આ શક્તિનો વિકાસ થતાં આત્માની અનુચિત જળ્યામ છે. સર્વત્ર શુભ, સર્વપ્રતિ વ્યવેશકાવના, કેટલીક અમાનુષી શક્તિને વિકાસ અનુભવાય છે. શાંતિ, વૃદ્ધિ અને પરમાનંદ, આત્મવિકાસ થતાં, સદા કાલ રિયતિ કરી રહે છે, અપૂર્ણતાનું જ્ઞાન ઉઠાડે નથી. જીવન કૃતાંત્ર માં છે.

મનુષ્યજીવનની શક્તિનો પરાવધિ આ રથાને છે. સંચેતન જીવન જીવાદ્ દોષ છે, અર્થા ક્રિયાત્મક વ્યાપાર ચાલતા હોય છે અને ઉચ્ચ પ્યેથને અખંડ રથાન અપાય છે ત્યાં જ જીવનની મદતા છે. અર્થા મધ્ય પથ પ્રકારે નિરુત્સાહને રથાન મળાડું નથી, સર્વદા ઉચ્ચ ઉચ્ચ ક્રિયા, ચિંતન અને રિયતિ જાવનાને ઓપ ઉભાથો દોષ છે, એવી અવરથા તે જીવનની સફલતા પરમાત્માના આદિ નિવાસ છે. આત્મ જીવન જીવનાર મનુષ્ય નથી, કેવ નથી, સાક્ષાત્ અજ્ઞ છે.

શ્રી સદ્વ્યોધમન્દાર.

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીએ વેપરશાધકોને તથા સભ્યોને પ્રવેશોપાત્ત એ પત્રો લખ્યા હતા તેમાંથી એક કાગળો આ અન્યમાં સમઠ કરવામાં આવ્યો છે. આ અન્યમાં વેદાન્તના સિદ્ધાન્તોથી આત્મચેત, આત્માશબ્દને ઉપયોગી વિચારો અત્યંત રસવાળા શૈલિથી લખાયા છે. શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનનું 'રસદર્શન' વગેરે સુંદર સાહિત્ય યુગવાતી સાહિત્યમાં અપૂર્વ રચનાયું છે એમ તેને જ્ઞેનાર, વચિતાર યુગકાંઠે મુખ્ય ભાગથી પ્રદર્શ કરે છે. તેવો જ અદ્ભુત આ અન્ય છે. વાંચનારનું મિત્ર ઉચ્ચ વસ્તુ પ્રતિ સદા સ્વભાવે આકર્ષક છે, અને તેમાં દર્શાવેલા વિચારોને આચારસિદ્ધ કરવા વેળ પ્રકટાવે છે.

અન્યમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીની સુંદર ત્રિરંગી

છબી તથા હસ્તાક્ષર મૂકવામાં આવ્યા છે.

જીવનમાં ઉચ્ચ આર્થિક, ઉચ્ચ તથા સુખ અનુભવણ હોય તે આ પુસ્તક તરફથી મંગલો-

મૂલ્ય: રૂ. ૨-૦૦ (પોસ્ટલ ચૂકડ)

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસન્દેશ :
“ જીવન ધોષ ”

॥ ઓં શ્રી ॥

~ કાલસિદ્ધ કોણ છે ? ~

ચાર વાગે ઉઠી, આગસ ત્યજી, ઠામ કરે તે કાલસિદ્ધ પુરુષ છે.

નાછી કરેલા સ્વપ્ન, નાછી કરેલું ઠામ આદરે તે—

કાળનો વધારે સદુપયોગ સાધે તે—

કાલને કર્તવ્યથી ભરપૂર રાખે તે—

કાલમાં ચીંતિ, ઉદ્વેગ, ક્રિયાશક્તિ, આનંદ ભરત રાખે તે—

+ + + + +

દુઝને નિવારવાના યત્નપૂર્વક શકિ કાંઈ આનંદથી—

સહેલું,

જીમ કરેલું,

સન્માર્ગે વહેલું,

આવું માનવ મન શહેલું.

શ્રી ગુરુત્તરં.

પર્ષદ : આ.દે. : ૪૦
ચ. ૧૯૪૪, ફાલ્ગુન શુકલ ૨
સાનિવાર
વા. ૫ : ૩ : ૧૯૩૮

પત્રમળદાર :
અવસ્થાપક, આરિયમનિર
વડોદરા.

વાર્ષિક લવાજમ :—
દિ. ૧૦ : રૂ. ૫-૦-૦
દિ. ૧૦ : રૂ. ૫-૦-૦

શ્રી આરિયમનિર :
વિદ્યાધીને જાણવા મુશ્કેલ
શાસ્ત્ર સંસ્થા,

શાસ્ત્ર દેવતાઓ સંસ્થા,
સદાચ કરવા પોતે સંસ્થા,
વિદ્યાધીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા,

વિદ્યાધીમાં આરિયમનિર
અવસ્થા સંસ્થા.

સ્થાન : વડોદરા.
આ પત્ર સંસ્થામાં મોકલવો
શ્રી. પ્રેમ, સમુદાય, વગેરે

શાસ્ત્રીની સંસ્થામાં મોકલવામાં
સામાજિક કાર્યમાં જરૂર,
શ્રી મેમ્બરશાખામાં વાક્યો
પ્રકાશક :

પ્રેમિનિવાસ અ. ૦ વિદેશી
પરે ધાનું બને પ્રકાશક
શ્રી વિદ્યાર્થ-સંસ્થા,
વડોદરા, એ સંસ્થાની પ્રેમિનિ
પર્ષદ : વા. ૫ : ૩ : ૧૯૩૮

શ્રી યોગસાર.

(અનુસન્ધાન મર્તાકે ૩૮ ના પૃષ્ઠ ૨૩૩ થી)

સામાન્ય મતિના મનુષ્યોમાં આ પ્રકારની અવિદ્યા સ્પષ્ટ છે એટલું જ નહિ વિવિધ વિદ્યાનુ-
પુરોનો મતમાં પણ આ જણાય છે અને એ ઉપર એક અંશ અધિક પણ ચંદેસો જણાય છે.
વેદના કર્મકાણ્ડનું અભ્યસન કરનારા અને તેને જ સરેસ માનનારા અનેક વિદ્યાનુ પુરુષો
સ્વર્ગને નિત્ય માને છે, અને સ્વર્ગમાં ક્ષણ અતિશયાર્થે સ્થા કરતાં તેને માટે જ કમર કરી યાવજ-
જીવન અગ્નિહોત્રાર્થે કર્મો કર્યા કરીને એથી પર કશું નથી એમ માને છે, ઇતર પુરુષો ઇન્દ્રિયોને
પાતાશ, નિત્યરૂપ માનીને તેની ઉપાસના જ કરતા રહે છે, તો વળી અન્ય સૂક્ષ્મ ભૂતને તયા
અદ'કારને તયા મહત્ તત્ત્વને અને પ્રકૃતિને નિત્યરૂપ જાણના રૂપ લઇ તેની ઉપાસના કરતા
રહે છે, પણ આ સર્વ મિથ્યા જ્ઞાનથી પ્રવૃત્ત થયેલા હોવાથી અનિત્ય વસ્તુને નિત્ય માની રહેલા છે
અને તેથી એમને શ્રી વ્યસુપ્રસાદમાં ક્ષત મન્યન્તરણીદ ટિલ્લોન્નિરર્થિતકાઃ । મૌલિકાથ લત્તે પૂર્ણ
સદસ ત્વામિમ નિજા ।। શોદા દત્ત વજ્રહાથિ ટિલ્લિન્નિ વિગતગ્રવાઃ । પુર્ણ કૃતસદૃશઃ ક્ષ ટિલ્લિન્નિવ્યવચ-
ચિન્તિતાઃ ।। ઇન્દ્રિયના ઉપાસકો દય મન્વંતરસુધી ઇન્દ્રિયમાં લીન થઇ તેને ભોળોને ભોળવતા
રહે છે, સૂક્ષ્મ ભૂતના ઉપાસકો પૃથ્વી યત મન્વંતરસુધી તેમાં લીન થઇ રહે છે
અને અદ'કારના ઉપાસકો એક સદૃશ મન્વંતરસુધી તેમાં લીન થઇ રહે છે; મહત્ અથવા
સુક્ષ્મને અદ'રૂપે ઉપાસના કરનાર દય હવર મન્વંતરસુધી અને અમ્બકૃત એટલે પ્રકૃતિની
ઉપાસના કરનાર એક લક્ષ મન્વંતરસુધી અનુક્રમે શુદ્ધિ તથા પ્રકૃતિમાં લખને પામી
રહે છે-ઇત્યાદિ વચનોથી કયા પ્રમાણે અમુક કાલ સુધી તે તે ક્ષમ મગે છે અને એ સમયનો
અરધિ થયે જ કારણકથા લક્ષ્યજ્ઞાન મરતરજુષ્યતત્ ॥ ૨.૫૪ ॥-સરના કારણરૂપ પ્રકૃતિમાં થય
અવર્થી કૃતજ્ઞવતા થતી નથી કેમકે એ પ્રકૃતિવચ દયાને પામ્યા પછી પણ જેમ જળવેરેમાં
નિમગ્ન થયેસો પુરુષ પાછો ઉપર આવે છે તેમ આ દયાને પામેલા ઉપાસકો પણ એના સમયના
અવધિએ પાછા ઉત્થાનને પામે છે-એ શ્રી સાંખ્ય સૂત્રમાં જણાવ્યા પ્રમાણે પાછો સંસાર તેમને
પ્રાપ્ત થાય છે. એ સત્ય છે કે શેષ પણ ઉપાસક સાધારણ હોયો કરતાં અતિશુદ્ધ એક છે તેથી
એને સંસારની પ્રાપ્તિ થાય છે એટલે કેમ હલથી યોનિની પ્રાપ્તિ થતી નથી પણ હિમ્મ સોહમં એ
ભય છે અને ત્યાં સંસારના નિવર્તક તત્ત્વજ્ઞાનને પામી અતે કૃતજ્ઞતાને મેળવે છે. પણ આ જે
ઉપાસના એણે કરેલી છે તેના મૂલમાં અનિત્યમાં નિત્યશુદ્ધિરૂપ અવિદ્યા હોવાથી એને અવિનાશી
કલ્પની પ્રકૃતિ થતી નથી એ જ વિવક્ષિત તાત્પર્ય છે. આ જ પ્રમાણે કેટલાક તત્ત્વવિચારકો આ
વિષયના પરમ કારણરૂપે અગ્નિને, તો શેષ જલને, તો શેષ સંખ્યાને, તો શેષ ચતુષને સ્વીકારે છે.
એ અગ્નિ, જલાર્થે પદાર્થો અનિત્ય છે અને ચતુષ તે શત્ત્વ જ છે તેથી એ સર્વને પરમ કારણરૂપે
માનતા, એ માર્ગને નિત્ય માનતા એ અત્ર કયા પ્રમાણે અનિત્યમાં નિત્યશુદ્ધિ કરવાનું કામ છે
અર્થાત્ અવિદ્યા છે. કાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ પ્રથમ પ્રકારની અવિદ્ય-અનિત્યમાં નિત્યશુદ્ધિ

એણે પોતાની સત્તા સામાન્ય મનુષ્યોપર જ જમાવી છે એમ નથી પણ વિદ્વાન્ પુરુષો અને વિવિધ ઉપાસકોને પણ પોતાને વશ કરીશ્યા છે.

દ્વિતીય પ્રકારની અવિદ્યા તે અશુભિ પદાર્થોમાં શુભિભુક્તિ કરવી એ છે. જે પદાર્થો અશુભિ છે, અપવિત્ર છે તેને શુભિ એટલે પવિત્ર માનવો એટલે કે તે અશુભિ નથી એમ બનવું એનું નામ આ દ્વિતીય પ્રકારની અવિદ્યા છે. સર્વ પુરુષો વિચારથી જાણે છે કે સ્વાચારુ શીજાદુષ્ટમ્મનિઃસ્વન્દા-શિવનાદયિ । કાયમાધેયઘૌચરજાત્ પન્નિજા શશુર્નિ વિદુઃ ।। આ ચારંભચયનમાં કલા પ્રમાણે શરીર વિવિધ હેતુને લાઇને અશુભિ પદાર્થો છે. ત્યાં પ્રથમ તો એ શરીર જે મર્જિત રચાનમાં રહીને રચાય છે તે જોઇએ છીએ તો સ્પષ્ટ રીતે ત્યાં રેતમ્ અને એ મર્જિતરચાનમાં વિવિધ ચિકારો એકત્ર થાય છે તેવું એ મલિન અને અપવિત્ર સ્થાન છે. આપણે હાથે કે વસ્ત્રે સ્પર્શ લાગે છે તો તેને સ્પર્શ કરી આપણે ધોષ નાખીએ છીએ, રત્નરચા અને રત્ન યતાં સ્નાન કરવાનું જાણ જણાવે છે, ત્યારે આ આપણાં શરીરોએ રત્નસ્માં જ અપાઇને ઉછરે છે અને પ્રસવ થતા સુધી એ આદિ વિવિધ વિદ્યા-રોધી મલિનતાને પામેલા મર્જિતરચામાં રહે છે. તેથી રચાને કરીને એ શરીરો અશુભિ છે. એ શરીરનું બીજા જોઇએ છીએ તો તે પણ રેતમ્ અને શુક્ર છે. રેતમ્ અને શુક્રના ક્ષંનિપાતથી એ શરીરો રચાય છે અને એ બંને પણ ધધિન પદાર્થો છે તેથી એ શરીરો બીજાવડે મલિન છે. મર્જિતરચામાં અને મર્જિતરચાથી બહાર નીકળ્યા પછી પણ જે અન્ન આપણે ભક્ષણ કરીએ છીએ તેને રક્ષાદિ પરિજીમ થાય છે તે વડે જ એ શરીરોનું પોષણ થાય છે. મર્જિતરચામાં માતાએ બાળકો અન્નાદિના પરિજીમરૂપ રક્ષાદિવડે એ શરીર દે છે અને બહાર રહે તે પોતે ખાય છે તે અન્નાદિના રક્ષાદિ પરિજીમવડે એ દે છે. એ રક્ષ, રક્ષિણદિ શરીરનાં પોષક, શરીરને રક્ષવતાર (ઉપરક્રમક) પદાર્થો સર્વ મલિન છે તેથી એ ઉપરક્રમક જોતાં પણ એ શરીરો અશુભિ છે. એ શરીરોનાં નવે દારૂમાંથી પ્રસ્વેદાદિ રસો ઝરે છે તેથી એને લીધે અને નિર્જલર જલમુક્તિના વડે શરીરોની શુદ્ધિ કરવી પડે છે તેથી તેને લીધે પણ આ શરીરો કેવલ અશુભિ છે એમ વિવેક પુરુષો એટલે પાંડિતો જાણે છે. આ પ્રમાણે શરીરો અશુભિ છે છતાં એમાં કેટલાને શુભિભુક્તિ થતી નથી ?

(અપ્રજ્ઞ.)

ચઢાઈ કરો.

‘કર્મ ?’

‘એવું કંઈક મેળવવા, એવું શાસ્ત્ર પામવા, એવો અગ્નનો હુંદરા, એનાં ઔષધોં પાપત કરવા, કે જે મળ્યા પછી કન્ધમાનનું સમન થાય.’

‘શું ત્રિલોકાધિપતિ ઈન્દ્રનું પદ મેળવવા ?’

‘ના, ના.’

‘ત્યારે શું થી ક્ષત્રેવ યજ્ઞન કાપ કરી રક્ષા છે ત્યાં ?’

‘ત્યાં પણ નહીં.’

‘ત્યારે શ્રી લક્ષ્મીપતિ શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનનાં હેતુકર્તા જવા ?’

‘એથી પણ વિશેષ.’

‘ત્યારે તો દેવાધિપ શ્રી શંકર ભગવાનનાં કૈલાસે રચિત થયા ?’

‘ત્યાં પણ કંઈ વિશેષ નથી. એથી પણ અધિક. આ સર્વ રમણોમાં પણ કંઈક કંઈક આવરણો, વિશ્લેષો રજાં હોય છે. ત્યાં જવાથી કંઈ શ્રુતિ પૂર્ણ તૃપ્તિને અનુભવી અનિર્ભારની થતી નથી.’

‘એવું તે હવે કયું રચાત છે કે જ્યાં સર્વ પ્રાપ્તિ થતાં હિમ્મામાત્રનો અભાવ અનુભવાય ? એ બનવું તે સંભવિત હોય ?’

‘અવરણ, તે અસંભવ નથી. સંભવિત જ છે અને વળી તે માનવી જ મેળવી શકે છે, મેળવી શક્યા છે. તે સાથે તે મેળવવાનો સર્વ મનુષ્યને સરખો હજી છે.

‘તે મેળવવા માટે ક્યાં જવું ? શું કરવું ?’

‘તે માટે પ્રથમ તો રામ શેખરમાં ઉત્સાહ, પ્રયત્ન, વીરત્વ, શુભાશા, પ્રેમ, આતુરતા, નિર્ભયતા જામવું કરતાં પડે.’

‘પછી ?’

‘વીર બનીને મંદ્રામમાં ઉતરી પાવાતું, હારતાં પણ પાછા ન હાંવાતું, મરણપર્યંત લડવામાં સામર્થ્ય રહેવાતું. એ પૂર્ણ સાવધાનતા રાખવામાં આવે છે તો અધઃસિદ્ધિ સદા જ છે. જેથી એક વખત શત્રુપ્રતિ પદ ય લઈ જવી, મુદમાં મુખવું.’

‘પણ કેવી સાથે ?’

‘તમારા પોતાના મન સાથે જ, આ ચલાઈ તમારે તમારા હિર જ લઈ જવાની છે. તે માટે શ્રી સદ્ગુરુ ભગવાન પ્રેરણાદન અર્પિતા વદી રજા છે કે : ‘તે વીર ! સત્ય રણમાં સજી થઈ આવે’. આ સંભ્રમ-મુદ્દ કરવા સાથે જાણવાનું સાધક જ સમર્થ છે. કાપર પ્રરુપવું તે કામ નથી.

‘શું, સર્વ ઉપસિતાર્થની પ્રાપ્તિ આથી થાય છે ?’

‘અવરણ જ, આ સંભ્રમમાં જ ન મળતાં કોઈ વસ્તુ, કોઈ રિયલિટી, કોઈ પણ પ્રકારના દેવી ઐશ્વર્યો, અપોકલિપ્સિક મિલ્કતો વગેરે અપ્રાપ્ય રહેવું નથી, સાક્ષાત્ અહાપદ પમાય છે, પરમ તરવર જતી શકાય છે કે જે પદને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શંકર પણ ઇચ્છી રહ્યા છે. જ્યાં માવાનો પ્રવેશ જ નથી તો પછી અપાકૃત સુખ, કુઃખ કદી પણ તેને ન રપશે એવા રથાનને મનુષ્ય પામે છે.’

‘પ્રથમ શું કરવું ?’

‘શું કરવું ? એ જ સર્વ રીતે મનુષ્યને કળજમાં રાખી શુભાશ જતાવતાર અમન છે, એ નિષેધ કદી એ જ મુખ્ય યત્નો પરાગમ્ય કરવા સાવધાન મરું. આ મન જ સર્વને સદા સ્વરૂપ-વિમુખ બનાવી રહ્યું છે, મનુષ્યને જગત્સ જ વિશોમાં નચાવી રહ્યું છે, તેની સાથે યત્ન. મનને તિસ્તરવાની દ્વારે-અદિયુગ થરાના માર્ગો મુખ્ય કરીને પાંચ યાનેન્દ્રિયો છે. એક માર્ગ જ બંધ કરતાં તે

બીજી શોધ છે. બીજીથી ત્રિવર્ણ, એમ આ પાંચ દ્વારેનો વિરોધ થતાં એ મુશ્કેલી, અને એ જ રીતે એને વધ વર્તાવવું સહજ થાય તેમ છે. '

' આ મન યાથી આ રીતે વિષયોથી મળતા સુષોભે છટકે છે? એ પણ અશ્વય તો કીક. '

' વિવિધ એવજ્ઞાથી. એવજ્ઞાનાં તેને પાંચ યાનેન્દ્રિયદ્વારા જગદાસક્ત બનાવી શકે છે. ત્યાં સુધી એવજ્ઞ છે ત્યાંસુધી આ બ્યવહાર-એટલે જગત્-સંબંધ, જન્મ મૃત્યુ એવજ્ઞાનિત પુરુષ જ પરમ આત્મે સિદ્ધ કરતા સમર્થ છે. તે જ પરમાર્થી કહી શકાય. યોગી મધ અનેક મિદિને પામે, લોકલોકાંતરમાં ગમન કરે, નવી સૃષ્ટિ સર્જે છતાં તે એ એવજ્ઞાથી મુક્ત નથી તો પવિત્રામે તે સર્વનું પશુ પતન જ. એવજ્ઞાતીતનો જ વિજય છે, તે સ્વર્ગ ખડા છે, ત્યાં સર્વ વાતે અનિચ્છા છે, અને ત્યાં સર્વ રીતે અનિચ્છા છે ત્યાં જ સર્વ પ્રાપ્તિ છે.

એવજ્ઞાનો જય થતાં સદસા સંતોષ ક્રિયાન્ થાય છે. સંતોષ ઉપગતો સર્વ કંઈ આવી મળે છે, મોઢ પ્રવત્તની અગાધ રહેતી નથી. '

' આ સર્વ સ્થિતિ શું મન જ ઉત્પન્ન કરે છે? '

' હા, મન જ સર્વનું મૂળ છે. મનની બહિર્મુખ અવસ્થા આ સર્વ કંઈ કરી રહી છે. મનની જેમ જેમ બહિર્મુખ સ્થિતિ તેમ તેમ આજનો મનુષ્ય કમે કમે મનુષ્યમર્થી અવનત થતાં પશુ, પ્રસ, પાપાશુ, કોટ બની રહે છે, તે જ મન અંતર્મુખ થતાં મનુષ્યમર્થી દેવ, ઈશ અને પ્રહરપ પશુ થાય છે.

મનમર્થી એવજ્ઞા બોહી થતાં પાંચ યાનેન્દ્રિયના અવિદિત વ્યાપાર અટકતા નય છે. આ એવજ્ઞા નપ્ત કરવા-તેને વધ વર્તાવવા અર્થે જ આ સંગ્રામ છે. દુર્જસતા, દીનતા, મોહ, ભયથી આ સંગ્રામમાં જમ મેળજાતો નથી. પ્રજલ વીતરાગી, નિર્મેદી વિજય પ્રાપ્ત કરવા સમર્થ છે. કાલુની પણ અસાધાનતા અદિ સાધી ચકતી નથી, તેમ યત્તાત્રાસ જ છત્રુનો મારો આત્રુ મચાનો, મન એવું સદમદર્શી છે કે મોઢ પણ રીતની સદજ જલ યત્તાં પાત્રું એ બગવાન બની પોતાનું બગ વાપરી મનુષ્યને બેલાવ કરી મૂકે છે. '

' આવા બગવાન મનને વધ વર્તાવવું એ તો કહિત જ.

' કહિત તો ખરું, છતાં અટકાય નહીં. વિચારું તેમ અનેક રીતના વિચારોથી તેને નિર્બંધ કરી તેને જટકવાના દારો મોઢતાં તે દુર્જલ યજ રહે છે, અને તે સાથે સખા સાધન તે શુરમંત્ર છે. જેમ પુરુષમાં બાહ્યો ઉપયોગ થતાં રિપુઓનું જળ દણાય છે તેમ શુરમંત્રનો ઉપયોગ આ સમયે કષ્ટતાં તે સત્વર સર્વ રીતે દીન બની રહે છે. અનેક પ્રકારના સંવિચારોથી, કષ્ટાનુજની સાવધાન-તાથી એવજ્ઞાનો જય થતાં યાનેન્દ્રિયના ઉન્નત વ્યાપાર ચમતાં મન પોતાનું મોહમતપણ ત્યજવા મટિ છે. તે છતાં પણ જ્યારે તે પુનઃ ઉત્થાન પામવું જાણે ત્યાં શુરમંત્ર-અજ્ઞનો મારો સજાવતાં તે મરણ પ મે છે.

અદિ જ આપણો વિજય છે. સમાદના પણ સમાદ જનતાં રવરપમાત્રાબાધિપતિરૂપે સ્થિતિ મધ રહે છે. '

શ્રી ૩૦ બહેન.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું સાહિત્ય—(સં ૦ ૧૯૮૫)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

પુરુષ વિલાસ—(૧) ' વાણી અને આંખનો સંવાદ. '

[લેખક : શ્રી સુનીલાલ જયરાંકર એચા.]

(ગાડી આવી ગુજરાત, એ સપ.)

આ વાણી અને આ આંખ, એક દિન વિવાદે રે ચડિયા,
આવો આવો સંભળાવું આજ, એ વિવાદની રસિયા.

વાણી કહે શુભ આંખડી, મનની જાની વાત,
જાનીમાની કહી દીધે, એવી હુમ્મી છે તારી જાત,

સંભળો શાણી સજનીયા,

લોચન કહે પ્રિય બેનડી, જો તું ચમી રહે જાત,
તો હું મનની વાતને, શબ્દ જાની હૃદયને એકાત,

શુભને વ્હાલી મોહનીયા,

જગની ભરી પથ જાતડી, તારી તો કંઈ ઝોર,
મનમાં દોષે કંઈ અને, તું તો કહીને જતાવે કંઈ ઝોર,

સંભળો શાણી સજનીયા;

જગ કયાં એજાં તું કરે, જુરકી નાખી લલચાવ,
દેવાં કંઈ સ્ત્રીપુરુષનાં, તું તો હૃદયેથી દેતે ચલાવ,

શુભને વ્હાલી મોહનીયા;

પડખા કરતી તું રહે, દિન અને કદી રાત,
વાતો કરી ના યાકતી, તારી વલવલતી થી જાત,

સંભળો શાણી સજનીયા;

કાટે કોળે જોઈ રહે, તું પથ આપો દિન,
નાટક જોતાં યાચ ના, રાત્રિએ પથ તું જમગીન,

શુભને વ્હાલી મોહનીયા,

લકડું એકમીનયકી, ને જોઈ માત્ર જ દોષ,
આરો ન આવે વાતનો, મિથ્યા જીડિતે મારે આ રોષ,

સંભળો શાણી સજનીયા;

એક કૃતિસહ જોડીએ, આપજી જાવ અનેક,
શાંતિ સુખના અનુભવો, જામે ધર જુઓ મારી વિવેક,

શુભને વ્હાલી મોહનીયા;

વાણી લેગત લેટિયા, એમે હાડી વિવાદ,
અંતરૂ બાવેસહ રહ્યાં, એ તો શમીને લેતાં સુખરવાદ,
સાંભળે શાણી મનનીયાં;

(૨) — ‘પાદ્યુર્તિ’

(૧) [લેખક : શ્રીમતી જયન્તીદેવી.]

શાસ્ત્રવિદ્યોદિત.

ભવ્યું આ જગમાં વિવેક ધરતાં, શું સત્ય શું ભૂલ છે,
ભવ્યું આ જગ તો વિચાર કરતાં, હવાત્મસંપૂર્ણ છે;
હવાને યુગ્મા વિના જગત્પી, ઉદારની તૂટ છે,
એ ભવ્ય વિજ્ઞાન્યું અજ્ઞ તે, મિથ્યા કહાડે છે.

મીઠો શાન્ત સમીર આ યરીરને, શાન્તિ ન હાં આપતો,
હાં ને વહિં જરજત નિત્ય દુઃખનો, છે શૈલને કાપતો;
અંજે અંજ અતીવ તીવ તથનાં, તોએ ઉરે શાન્તિ હાં,
હાતીવ અને સહાય મન એ, છે આત્મવિશાન્તિમાં.

(૨) [લેખક : યુનીસાલ જી એચ.]

મીઠો શાન્ત સમીર આ યરીરને, શાન્તિ ન હાં આપતો.
નહો અંતર અગ્નિ છે પ્રજ્વળતો, ને હુંહરો વાધતો;
અંજે અંજ અતીવ તીવ તથતાં, તોએ ઉરે શાન્તિ હાં !
એરે રમ્ય અતીવ આજ પ્રભુની, મૂર્તિ ઉરે શાન્તિશ.

તૈયારી.

પ્રત્યેક વસ્તુથી અવિશેષ આનંદ તથા સુખ લેવા માટે તૈયારી કરવી પડે છે. રજાલેખમાં ઉત્તરનાર યોદ્ધાને વિરૂપ પામવા માટે તૈયારી કરવી પડે છે. પ્રવાસમાં નીકળતાં પહેલાં ડેરલીક તૈયારી કરવી પડે છે.

તમે તૈયારી કરવા માંડી છે ? સમારંભમાં આવવાની. એક દિવસ સંકલ્પસિદ્ધ રથાનમાં આવવાની. એ વાત પ્રસિદ્ધ થવાને આઠ દિવસ વહી ગયા. સર્વેએ ઉત્તમ પ્રકારની તૈયારી કરવા માંડી દશે જ, છતાં પુનઃ સમરણ દરાણું છું કે કવે તે. ઉત્તરમાં આરણના આઠ દસ દિવસ જ આપી રહ્યા છે, માટે સત્વર સાગી રીતે માનસ તૈયારી કરવો. મેષ પશુ વિચારને જ્યારે અનુરૂણ વાતાવરણ મળે છે ત્યારે એ વિચાર વા સંરશર પરિષકર થય છે. આપણે અપરપ્રાધક રપેરવજમાં

પ્રવાસ કર્યો ત્યારે જેમણે આગળથી તીર્થોની મદદતા, શુરુઆતે યાત્રામાં અધિક પુણ્ય મળે એ આદિ સરકારોને પોઆ તેમણે પવાસ ખેડી અધિક પુણ્ય આપ્યું, તે પ્રમાણે સમારંભમાં સાત દિવસ ઉત્તમ પ્રકારે મળાવ તેને માટે આગળથી શુદ્ધ વાતાવરણ રચવું પડે છે એમાં સમપૂર્વક જોડાવું, ફરી ફરીને તેનું ચિંતન કરવું, એનું નામ તૈયારી છે એક વેળાને લેખ લખ્યા પૂર્વે તેની સામગ્રી એકરી કરવી પડે છે, એક વિચારનું વાતાવરણ સજવું પડે છે અને એ અન્ય છે ત્યારે તેના નેખ વા કાવ્યમાં સુદરતા આવે છે તે પ્રમાણે આપણે મનમાં સુદર આધ્યાત્મિક વાતાવરણ રચીએ છીએ તો સમારંભમાં આવવાની ઉત્સુકતા પ્રકટે છે આવીને ઉત્તમ સાધનોમાં જોડાઈએ છીએ, પણ એ ક્યારે યાવ છે કે જ્યારે આપણી તૈયારી સારી હોય છે ત્યારે તેથી શ્રિય બધુઓ ! સમારંભના સર્વ ઉદ્દેશોનું ચિંતન મરી તૈયારી કરો તૈયારી કરાવનાર શુરુદેવ પ્રત્યક્ષ નથી પણ તેમની આપેલી એક સુંદર ભાવના આપણી પાસે છે તેનાથી સર્વ મોઢ તૈયારીના સરકારને પરિચય કરો, તે ભાવના આ છે— ‘પરમાત્મનં ! આપની કૃપાથી હું સર્વકા, સર્વ રીતે, સર્વોત્તમ થતો જ રહું છું.’ આ ભાવના, પરિચય મળે કે તરત સવાર અને સાંજ દય મિનિટ કરને ફેરવવાનું મદદથી એ ભાવના આપણી પાસે સર્વોત્તમ તૈયારી કરાવશે

સત્વર કરો, શ્રદ્ધા પૂર્વક કરો અને ભાવનીના હૃદયે નર્મદાતટે આવી પહેચો

સ્તુતિ.

૫૬ (મારે અતરે જ્યારે અધિશક્તિ ! એ લખ)

હે ,, મારા અતરના સાચા પ્રાપ્તિ છે શુક્રશન !

સ્વાપ્નથી હૃદયનું સ્વીકારને

હે અર ફરીવારમાં ગોલા જાણુ આ મારે નકશ,

નેકે સુકાની યાદને તારને

મારા દોષ સાચી દષ્ટિ ન ફેરો,

પણ દરણુ જાણના, પ્રભુ ! ઉવેખણ,

દાળો અંતરના સર્વે જિતાય મુજ આજ,

સંતિ મધુર ત્વા પ્રમારને

મને હૃદય હૃદયગ્રામી કરાને સદા,

જૂણ દરવજાન, દરો જીવનઆપણ,

ધનુ મને ઉપેન્દ્રપ્રદેવમરજીમાં ન—

શ્રીકૃષ્ણ વરદ કર પારને

મધુ બહેન

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘ શ્રેયસ્સાધક ’નો નિત્યસન્દેશ :

“ જીવન ધોડા ”

॥ ઠાં શ્રી ॥

— મિથ્યાચાર. —

જાજન ગાય પણ મહી મન નહિ તો તે મિથ્યા—
સેવા કરે પણ કલ્યાણભાવના નહિ તો—
નોકરી કરે પણ ચોકતરફ નિષ્ઠા નહિ તો—
પુસ્તક વાંચે પણ સમજવા પ્રયત્ન ન કરે તો—
પ્રાણજીવો જન કરાવે પણ પ્રાણજીવોમાં પ્રાણજીવિ નહિ તો—
કથા શ્રવણ કરે તેમાં મન સામેલ નહિ તો—
દાન કરે પણ દાતા દાનાગિમાન છોડે નહિ તો—
હેતુને સહાય કરે પણ મન તે કૃત્યને ચુપ ન રાખી ચક્રે તો—
હાથ પૂળે પણ મન ન પૂળે તો—
ભક્તિ કરે પણ તે પ્રતિ મનનું આકર્ષણ ન હોય તો—
વેકાંત કહે પણ પ્રાણચિંતન ન હોય તો—
જપ કરતાં જીભ વિચાર ચટકાવવા ધન્ય ન કરે તો—
ગુણગુવાહ કરે પણ મનથી માને નહિ તો—

શ્રી ગુરુદેવ.

પૃષ્ઠ : ૪ અંક : ૪૧
જાં ૧૯૯૪, ફાલ્ગુન શક ૧૧
રાનિવાર
તા. ૧૨ : ૩ : ૧૯૩૮
પંચમગદ્યાર :
અનુસાર, આરિયમનિદર
જોડાદર.
પાંચિક ભવાત્મક :
દિનમાં : ૩ ૫-૦-૦
દિનબદાર : ૪૪ સિદ્ધિ.
શ્રી આરિયમનિદર :
વિદ્યાર્થીને જણવા મુજબ
પાંચ સંસ્થા.
દાન દેવાયો સંસ્થા
સહાય કરવા પાંચ સંસ્થા.
વિદ્યાર્થીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
વિદ્યાર્થીમાં આરિયમનિદર
મળી સંસ્થા.
સ્વલ : જોડાદર.
આ પત્ર બીજાની કલેક્ટરીક
પ્રિ. પ્રેસ, રાવપુરા, જાડ
કાવેની જાડીમાં-વડોદરામાં
છાટાલાલ લાલભાઈ પટેલ,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકનું તરફથી
પ્રકાશક :
ગાવિન્દલાલ અંક ૦ વિવેરી
માટે પાંચુ અને પ્રકાશક
શ્રી વિશ્વંલ-જેવાન,
જોડાદરા, એ સ્થળેથી પ્રસિદ્ધ
કર્મું. તા. ૧૨ : ૩ : ૧૯૩૮

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન મર્તિકા ૩૯ ના ૧૫૬ ૮૪૦ થી.)

એ પ્રાણોચ્ચારણમાં હકારનું ઉચ્ચારણ થાય છે. એ હૃદયનાનું કરણ એ છે કે સંસ્કૃત ભાષામાં હકારને જે આપણે લખીએ છીએ તેમાં ત્રણ હકકા પડે છે, અને તેમાં સૌથી નીચેનો હકકા, સૌથી મધ્યાગાની આડી લીટી, એ બંને બે વચ્ચેનો બાજ, એ જ્યેની આકૃતિદ્વારા કુંઠલિનીનાં બે પંચમનો અને વિમર્શ રૂપને સંકેત સમજાવેલો છે.

એ સમસ્ત વિશ્વને અર્થમાં લઇને રહેલી, સુનેવા સર્વની આકૃતિરૂપ જ્યેની કુંઠલિની જે રવર્ષ—જે પોતે બંને જ નાદના પર્વાવરૂપે આગળ વળીને પ્રાણુત્મક રૂપમાં પ્રવેશ કરીને રહેલી છે એ જ પગકુંઠલિની પરમેશ્વરી યાનચક્તિ વિશ્વને અર્થમાં રાખીને વિમર્શરૂપે નાદાત્મક વર્ણુ કુંઠલિનું રૂપ ધારણ કરીને રહ્યું છે. અને એ રહ્યું વખતે નાદરૂપી પોતાના સ્વરૂપને પ્રાણકુંઠલિમાં કુખાલી દશ કેવળ પ્રાણકુંઠલીરૂપે બહાર બાસે છે.

એ પ્રાણ કુંઠલીરૂપ પ્રાણ નીચે અને ઉચે—બંને પ્રદેશમાં વહે છે, હાન અને સમાહાન એ બંને રૂપે બાસે છે તેથી હકાર સકારરૂપ જેવો એ પ્રાણ વિમર્શરૂપે રહ્યો હોવાથી હંસ એ નામે શાસ્ત્રોએ ઓળખાવ્યો છે.

અત્યાર સુધીનું સંપૂર્ણ વિવેચન પ્રાણ, પ્રાણચાર અને પ્રાદર્શ રહેલો વર્ણોચ્ચાર કે મંત્રાચાર અને એ દ્વારા ઉચ્ચારપ્રવેશ, અટલા પુરતો જ ઉપદેશ છે. પરન્તુ એ મંત્રોચ્ચારણ કે વર્ણોચ્ચારણમાં જે વર્ણોચ્ચાર જેવું બાસે છે તે અસ્પૃહ છે, અને પ્રાણની ધાયે વહેતો નાદ એ સ્પૃહ છે. પાન્દુ ઘરજ લગા સાધકે એ પ્રાણહંસનું નાદાત્મક સ્વરૂપ અને અસ્પૃહ વર્ણુત્મક સ્વરૂપ અભિવ્યક્ત થઈ નથી તેથી તેવા સાધકે સાધનમાર્ગમાં પ્રવેશ કરતી વખતે નાદાત્મક હંસમાંથી યદા સ્વરૂપ પ્રવૃત્ત રહેશે અસ્પૃહ વર્ણુત્મક ઉચ્ચારને બદલે સ્પૃહ વર્ણોચ્ચારને ઉચ્ચારીને તેનું અનુસંધાન કરવાનું હોય છે. અનુસંધાન—એ ખ્યાન—કરવામાં એ સાધવાની રાખવાની હોય છે કે વ્યંગ્મનદિત્ત હકારને મળતો એ નાદનો ઉચ્ચાર યતો સ્વતઃ ઉદ્ભવતો મનની ટુતિરૂપે અનુભવેલો, પરન્તુ તેમની ભાષામાં સ્વરસ્વર વ્યંગ્મનનું ઉચ્ચારણ થઈ નથી અને તેથી વ્યંગ્મનના ઉચ્ચારને અભિવ્યક્ત કરવાના ઉદ્દેશથી તેમાં હકારની મધ્યાગાની આડી લીટીથી સ્વચાતા અકારનું ઉચ્ચારણ કરવું પડે છે. એ ઉચ્ચારણદ્વારા જાણે કે પ્રાણ હૃદયસ્થાનમાંથી આધિભાવ પામતો હોય તેમ જણાય છે. હૃદયસ્થાન મૂળીને બે પંચ સંચારણ કરતી વખતે જાણે સ્વરજ્યુષી મુક્ત થયો હોય એમ એ હકારને સંકેત સમજાવવા મધ્ય ભાગની આકૃતિ ચરણ સરીખી કષેપી છે.

ઉપર પ્રમાણે અકારની સહાયથી અભિવ્યક્ત યતો હકારાત્મક નાદ ઉચે સંચાર કરવે કરવે બિન્દુ, અર્ધચન્દ્ર, રોષિની, નાદ, નાદાનંદ, ચક્રિય એ તરત સુધી પહોંચી, એ સર્વાનુભવને સંકુલ કરી પોતામાં યમાડી કરી દામ પડે છે ત્યારે જાણે મકારથી મુક્ત હોય—મકારમાત્રીથી મુક્ત હોય—તેવો બાસે છે સર્વ સામન્વયો હોયે સંચારણનો અનુભવ આ જ પ્રકારનો જેવામાં આવે છે.

ઉપર પ્રકારે વખવેલો વર્ણવિચાર હૃદયમાં હકાર અંશમિશ્રિત રૂપે ભાસતો જણાયા ઉકાર રૂપે કંઈક અંશે સ્પુટ થતો તાજવામાં મકારના જેવો લાગતો, એ ત્રણે માત્રાઓનો બળે સંયોગ થઈ ગયો હોય અને એ માત્રાઓ એક બીજામાં એવી રીતે ભળી ગઈ હોય કે ત્રણે છૂટી ન દેખાય તેવા રૂપે ભૂમખમાં ચિન્દુરૂપ પારણ કરે છે. ત્યાંથી આગળ વધતાં લક્ષ્યમાં વેદ ભાગનો ઉપગ્રહ અને વેદક ભાગનું પ્રાધાન્ય હોય તેમ અર્ધચંદ્રના સ્થાનમાં પ્રકાશે છે. વેદનો અર્ધ વેદકમાં ઘમાઈ જતાં એ જ નાદ ઉર્જા-મુખ થઈને રૂપાનું રૂપ પારણ કરી નિરોધિકા સુધી પહોંચાડે છે, જેઓએ યોગ માર્ગમાં પ્રવેશ કર્યો નથી તેઓ શ્રુતમય ચિત્તમાં એ સ્થાનથી આગળ વધી શકતા નથી; એઓ ત્યાં રોકાઈ પડે છે, અને એથી એ સ્થાનને નિરોધિકા એમ યોગીઓ ઓળખાવે છે.

જે નાદ વર્ણવિચારમાંથી ચિન્દુરૂપે અને ત્યાંથી અર્ધચંદ્ર અને રૂપારૂપે ઉપર જતા જતા ભાસે છે તે જ નાદ વેદ અંતરે પોતામાં સમાવી દઈને વાયક અંશથી અભિન્યતા, અને પ્રકાશ કરનાર વિમર્ષ અંશથી પ્રચાનતા સ્વીકારી નાદાનંત ભૂમિકા સુધી ઉંચે ચડતા મપવના સૂત્રને પોતામાંથી વ્યક્ત કરી રહ્યો હોય તેવું રૂપ દર્શાવે છે; અને એથી જ અવાહન થતો નો પર્વપ શબ્દ હંસ કહેવાય છે. વર્ણવિચાર રામાયણી નાદનું રૂપ પારણ કરી નાદના અંતમાં રહેલા સૂક્ષ્મ સૂત્રને તત્ત્વને એ પ્રહાર-પ્રતી નીચે ધ્રેરે છે, અર્થાત્ એ રૂપે ભાસે છે.

બનાવેલા માર્ગ-મધ્ય માર્ગ-સુપુરુષા નાદીમાં ઉંચે ઉંચે ચડવું તેને યોગીઓ દંધયોગ કહે છે. એ દંધયોગમાં એ નાદ ઉંચે ઉંચે પ્રસરતા પ્રસરતા નીચેનાં સ્થાનોનો ત્યાગ કરીને ઉંચે ઉંચેના સ્થાનો પ્રવેશ કરે છે, એટલે હાન અને સમાધાન કરે છે, અને એથી જ દંધ એમ કહેવાય છે.

(અપૂર્ણ.)

તત્ત્વમસિ.

સામા સુખનું સ્થાન આ અકાંક્ષામાં નથી, તારા પોતાનામાં જ છે, કારણ તત્ત્વમસિ.

શાંતિ દિમાશ્વમાં શોભવાની નથી, પણ તારામાં જ તને મળશે, કેમકે તત્ત્વમસિ.

પાછાવાને સત્ત્વ શું માને છે કે સત્ત્વ આકૃતિરૂપ શું પોતે જ છે, વિચાર કે તત્ત્વમસિ.

અનંદ ક્યાં શોધે છે કે અનંદ તીયેમાં નથી, રિષયોમાં નથી, સાધુસંતોષાસે નથી, ત્યાગમાં કે રાગમાં નથી, પણ તારા જ હૃદયમાં એનો અનૂપ જોડે છે. કારણ તત્ત્વમસિ,

અને તાનસુત્રધને પગ્ગનન મૂળ I શું સુખ અર્થે વનવનમાં કેમ ભરે છે કે શનસુત્રધને પ્રપારતારી કરવરી તો તારા જ મર્કે ભાગમાં છે. પાછો વળ અને શોધ તો જણાશે કે સુખ પ્રપારતાર પણ શું જ છે. સુખપદ્ય તત્ત્વ તારામાં જ છે. કારણ તત્ત્વમસિ,

અભના સમ્પદમાં રહીને શું ભયને ધારણ કરે છે, પણ શું કોણ છે તે વિચારું છે કે શું ગુરુ અભનથી, પણ વનરાજ કે. જાવ, સિંહરશ્માન પારણ કરે, કારણ કે વિગતે સિંહરશ્વ તત્ત્વમસિ,

મૃત્યુથી શા માટે ડર છે ? મોજુ મૃત્યુ પામે છે ! કેને નાશ થાય છે ? નાશ, પંચમૃતથી બનેલા દેહનો, તારો નહિ, તું તો મોખથી ઉભાતો નથી, બળાતો નથી કે મક્કાતો નથી, કારણ કે અજરામર તત્ત્વમણિ.

દુગ્ધ માનવ ચમત્કૃતિથી શું આશ્ચર્ય પામે છે ? કેમકે ચમત્કૃતિના મહોર્ધ્વરૂપ તત્ત્વમણિ. દેહ, પ્રાણ અને મન્દિય વૃં નથી, પણ સર્વથી અગ્રીયર ને અગ્રમ્ય વૃં છે, કેમકે તત્ત્વમણિ. શું યામન જ નિરાદ છે અને વૃં કુદ જ વૃં છે ? નહિ, નહિ યામન જ રૂપે હતા તે જ વૃં જ છે, કારણ તત્ત્વમણિ.

સૌન્દર્ય, પ્રકાશ વગેરે જોવાને શા માટે બહાર તલ્લો છે ? તામ જ સર્વે ચિન્ન ચિન્ન સ્વરૂપો છે. તું જ સર્વરૂપે જાગે છે, સુધાકર બની સુધાને વર્ણવે છે, સુધુદ યજ્ઞ ઉઠાવે છે, સિંહરૂપે મળે છે, વૃક્ષ બની બાપા આપે છે, વસુરૂપે સર્વે પ્રસરે છે, કારણ કે તત્ત્વમણિ.

અચાનકથી પરિમિત પ્રકૃતિના વર્ણસર્મા આવીને કર્ષા કર્ષા આકર્ષાય છે ! મનનમાં દષ્ટિ કરે સર્વ આકર્ષાય છે કે મરો ! મરો સર્વની પાછળ રહે છે, તેમ તારાપ્રતિ સર્વ આકર્ષાય છે, કેમકે સર્વેનું મધ્ય ત્રિદુરૂપ તત્ત્વમણિ.

દૈત જણાય છે પણ તે દૈત નથી. એકના જ અનેક પ્રતિબિંબો છે. કોઈપર ચારે બાજુએ કાચ જડેલા ઓરડામાં એક મનુષ્ય ઉભો રહે તો એનાં અનેક પ્રતિબિંબ કાચમાં પડે છે, પણ વરદુત : તે તો એક જ છે. માત્ર આભાસ અનેકનો શાય છે, તેમ વૃં જ નાના પ્રકારે પ્રતિબિંબ પ્રતિબિંબિત થયો છે. નાગોદને દુર કરે, તારાપ્રતિ દષ્ટિ કરે એજ શરીર કે તત્ત્વમણિ.

પદાર્થના વિનાશથી શા માટે ડરેલ કરે છે ? જરૂરી પણ વૃં નિરૂપે છે ? જરૂર પાતખર ઝડપમાં પાતરાં ખરી પડે છે, સુકાઈ જાય છે, પરંતુ મૂળ જાણે છે કે હું સર્વને નવપદ્મક કરનાર છું ; સર્વે બાંધે જાય, વૃં જ પુનઃ પુનઃ ઉત્પન્ન કરું છું અને કરીશ. તેમ વરદુતમાત્રા શૂન બીજરૂપ વૃં છે. પદાર્થથી હું રચાયો છે કે તારાથી પદાર્થ ? કોઈ જણિયા વિચાર કરે. તમ જાણી શકીશ કે વરદુતમાત્રા શૂનરૂપ તત્ત્વમણિ.

દરેક સંપત્તિને મજાગચાને, વધારચાને શા માટે આધારૂટ કરે છે, લાભહાનિના વિચાર હોડી દે, તારી સંપત્તિને વિશ્વભરમાં યોમ પજુ ન્હાત કરનાર નથી વિચિત્ર કુટુંબનો વિનાશ થયો હોય પણ એક જ દંપતિ રીંપ રહી હોય તો જુદને પ્રાણથી કારણ કરે છે; એટલી સક્રિયો બળને દંપતિપાસે છે. તેમ લોકિક સંપત્તિ જરૂરી તાર શું ન્હાત મચાવું છે ? અતિ સક્રિયતા બંડાર-મંથી વૃં ધારે તો ઉપજવી યરે, કારણ એ પ્રિય ! અતિ સક્રિયસ્વરૂપ તત્ત્વમણિ.

પરિમિત પ્રેરણા દૈત શા. અપરિમિતમાં મુખ, સૌન્દર્ય અને સામર્થ્ય છે. પરિમિતમાં જ દષ્ટિ કરે, જેની મર્યાદા સદૈર્ઘ્યમાં માપી શકાતી નથી એવા પેલા ઉઠાગી રહેલા સિંહુને જો, કેવું આશ્ચર્ય ધરાવે છે; ચોનાનાપા મૌકિક, પરચામાં જેવી મહા મુશ્કેલી વરદુતને સંપ્રદે છે. હવે મનનમાં જો. પ્રાતઃકાળે ઉપાનો સમય, ગવિજે ચક્રનો ઉદય, અંધારી રાત્રિજે તારલાનો ઝમઝમાટ

વિસ્તૃત વ્યોમમાં યાજ છે; સૌન્દર્ય, આનંદ ને શાંતિનું આનંદ કાચે છે. અને કે તરતની દષ્ટિએ યજ્ઞક્રિયા છે જ્યાં વિશેષતા રહી છે. તે આમર્ષક તરફમાં સર્વ કંઈ હોય એ નિઃસંશય છે. એ અપરિમિત પ્રદેશ તોરે જ છે. અરે ! છું જ અપરિમિત છે, કારણ સત્ત્વમયિ.

“વસિષ્ઠ વાસત પ્રાપ્ય વાતિવોષત”-હૈ, જામત્, યા, ઉત્તમ પ્રકારનું (નિવા) પામીને તેના ઉપરેક-કર, અધિભરીને બોધ કરે સત્ત્વમયિ.

ધી પ્ર૦ લેખી.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું આલિપ્ત—(સં ૧૯૮૬)

(ઉત્તીર્ણ લેખો)

પુરુષ વિભામ—(૧) ‘દીવાસણી.’ (કંઈ વાતો.)

[લેખ : શ્રી યુનીલાલ વ્યસાંકર આજ્ઞા.]

દેવેના પજુ દેને નિવાસ કરવાનું સ્થાન. દેવનિરિ, દેવનિરિ એક અત્યંત રમણીય પર્વત હતો, તેની ઉપરનાં શિખો જુદા વિશાળ હતા. પ્રત્યેક શિખરઉપર પ્રાંતિની કોઈ અદ્વિત લીધા દષ્ટિએ આત્મી હતી. કોઈ એક શિખર તીલ રંગી આકાશથી છવાયેલું નીલ પ્રભાવી રીપનું હતું, તે કોઈ લીલા રંગની વનરપતિથી દંડાયેલું દેવાથી લીલી દરિયાથી ભૂમિનું મુંદર દશમ આપનું હતું. કોઈ ઉપર મુંદર ચેત વારના દમણાં કીચની માફ અગતતા તેમજની શિલ્પિને જેકતા હતા, તે કોઈના ઉપર મુવનું મનો સુપંદિરજોની અગ્રે છવાયેલી રીપની હતી. કોઈ શિખરઉપર લાલ રંગનો પ્રાચ અગ્નિની ઉગ્ની શિખાએનું જ્વાળ કાચનો, તે કોઈ ઉપર ચિત્ર વિચિત્ર રંગોનું હર્ષન થતું હતું, કોઈ શિખર ઉપર પેશ, ચંભીર, મીઠ, મુદ્દ, મનોહર ને મંજાવાના, તે કોઈ ઉપર રસદેવિને પરિપૂર્ણ કરનાર ચિત્રાર્થક રસપ્રમી વારીએ ખીચી રહેલી અજ્ઞાતી હતી.

આ મુંદર દેવનિરિની તળેટીમાં અનુપુર નામનું નાનું સરપું આમકું આવેલું હતું. નાનું નામ અવાન પ્રભાવી તસેલું હતું. કેવળી વિનાની પ્રાંત ને શિવિતિ આવી પડે તેમાં પોતાનો નિજાત કરી સેતી. કોઈ કોઈ વાર નેમ તેમ દુઃને સુખે રિવમે કારક કરતી. જ્યાં કુદરત બહે તેમની સંભાળ લેતી દેખ, તેમ તેમનાં જીવનનિર્વાહનાં સાધનો વિપળવતી અને તેથી દેવનિર્વાહમાં તેમને અગત્ય નહોતી પડતી. એ રીતે સુખમાં આરામથી રિવમે યુગાતી પારંપ કુદરત કંઈ પોતાના રંગ જાલયા વિના રહી છે । એક રિવસની અંદર જ તે કેટલા રંગો બસે છે । રાત્રિ રિવમ, તરો હાવા, કંઈ મરખી, પાણી પડન, અને તેમાં જુદી જુદી રિવિતિઓ અને કિષ્કાઓ । અને કુદરતે રંગ જાલયા અનુપુરના સોજની રિવિતિઓ રંગ જાલયા । કુદરતે તેમની સંવચન મેરાનું શમ પોરી દાણું । અને અગતી પોતાની કલ્પ અન્ન-રજિત પીડની થઈ । મેરાનોનાં અનાજનો દાણો પોરો નહિ । પાણીનું દીપ્ત્યે વરણ દેખ તે પાંચ ને ૭ અને પાણી જ ન વધુ એટલે તે કુલ પજુ આવી થઈ ગયા । મરની રકકા પી ઝા । પાણે પીસા નેટલું કોણું પાણી મરે,

ભોજ્યે આમણા પાઠણ સમઢ ઉપર થોડા દિવસ તો કાઢવા, પરંતુ પછી તો પ્રાણ બહુ જ દુઃખી થવા લાગી અન્નજીવિના તરફડવા લાગી જુખ્યા તરખાં મનુષ્યો, દોર વગેરે તરફડીને મરવા લાગ્યાં આસપાસની મદદ પશુ કેટલી મળે ! અને તેની સ્થિતિ જ એવી કઠણ છે કે તે મગતી ધન્યુ મુરોલી પડે ! આમાંથી બચવાને હવે શો ઉપાય કરવો તેનો વિચાર કરવા જામના લોહિ કોહા થયા. તે વખતે એક વૃદ્ધ પુરુષે કહ્યું

“ કામચો ! આપણી પાસે જ આ દેવનિરિ પર્વત છે એ પર્વત ઉપર કેટલાંકે કાણી છે ! કેટલીએ વનરપતિ છે ! કેટલીએ જાતનાં ચાકપાન દશે કાંઈ કાંઈ અવાજે યતાં દશે ! ” ત્યાં ખીજે વૃદ્ધ બોલી ઉઠ્યો.

“ અરે તો તો હીરા માણેકે હાને રતને છે ! તોકવાયા તો છે કે ઉપર તો સોનાની નદીઓ વહે છે ! અને એ નદીમાં મોતી નીપજે છે ! કાંઈ પરવાજાં પાકે છે ! એ મહેનત કરીને ત્યાં પહોંચ્યાં તો તો આપણુ નાલ ઘણુ જમ્યો, નાલ ! ”

ચીજ એકે કાવચાધરી કહ્યું “ જમી વાગુ મેલો ને ! ઉપર જવાશે શો એ કાંઈ વચાર થશે શો ? ”

એકે જુવાનીએ બેસી ઉઠ્યો “ અરે પહોડઉપર અરુ એમાં તે શી મોગી મોઘ આરવાની છે ! ”

એકે વૃદ્ધે કહ્યું — “ બધુ ડહાપણુ જવા દેને. ઉપર જતાં રસ્તામાં મહોટી ગદા છે મદા એમાં યજ્ઞને રહ્યો છે એ રક્ષામાં ભેડો છે મહોડો દેવ-રાખખહ ! જતાં જ બધાને આંધળા ભેત કરી મૂકે છે ! રહતો જ હજવા દે ત રેને ! દેવ તો કાળો બમ્બર ભે, એની આંખિ-ભેતાં જ કાઢે છુટી ભય ! ”

બે ચાર વૃદ્ધો અને યુવાનો બોલી ઉઠ્યા “ આ વખતમાં મેલી પમાનો કરે કંઈ ન વજે કાંયે સચારે બધા યાઓ બેળા અને પદ્મીએ ગદાકને કાપમાં કોદાળા, પાવડા, કોશો જે મજે તે સાથે રાખો આટલા બધા પાસે એ એકના યા ભાર છે ! મેલો તો ભેતભેતામાં ભોરકૂનો કરી નાંખ્યો ! હવે કંઈ બેશી રહા છારાશો ? ”

સહ એ જામતમાં એકમત થયા. ખીજે દિવસે ગ્રામલોકે પર્વતની યુક્તસુધી આવી પહોંચ્યા ગ્રામમાં નજર કરતાં બે ચાર જળા ઝૂમ પાડી ઉઠ્યા આપ રે ! મારો-મારો એને ! લોહિ એ કાળા રાક્ષસને મેઘ મોઢાળ ના ધા મારવા લા વ, પશુ એ બેની રાક્ષસને ન વજે કે ન એ બૂમ પાડે ! છેવટે લોહા ચાકવા શુ કરવુ તેનો ત્યાં ફરી વિચાર કરવા લગ્યા હવે તો પ્રજુનો આકરો લો, એમ સહ મોઢા બોલી ઉઠ્યુ છેવટે પ્રજુને રાખે યથા અને પ્રજુની સ્તુતિ કરવા લગ્યા “ ભય ભયવાન ! હવે તો અમારી ધજ તારે કાપ છે આ છવનરીરી તને સોંપી છે ! અન્નપાણીનો ભરેનો ડુમર ને કુમર અમારી પાસે જ છે હતાં અમે જુખ્યાં તરખાંતરફડીને મરીએ છીએ ! કંઈક તો હવે અમારી સામુ, એ ! દયા કર ! અમે તરાં જાતો છીએ આ પૂરીઉકા તારાવિના અમારે મોળેના આધાર નથી તારા વિના તારા હોશની સંભાળ મેણુ લેશ ! ”

આવી આવી પ્રાચીના પોતાની વાણીમાં પણ ગદ્ય આદે બાંધે કરી ત્યાં એક તપસવી જેવો કાઠાણ આવી ચડ્યો. તેણે પ્રેમીને ત્યાં એકઠા થવાનું કારણ પૂછ્યું. તેણેએ પોતાની અધી દરીકત કહી બતાવી.

અહાણે કહ્યું : ધીરજ પૂરો. હું દશર્જા જ એ શાશ્વતને બહાર કાઢું છું. માત્ર આ સગાને ધરીય એટલામાં જ તે નાસવા મંડે છે અને જોનજોતામાં તો એ પલાયન : કરી જશે અને તમારો માર્ગ ઉભડી જશે. આમ કહીને તરત જ તેણે પોતાની પ.સેળી એક સગા કાઢીને ૫૬૫૨ઉપર ધરી. ત્યાં તો લાલ રંગના કિરણો ધ્રુવમાં કાઢો સશક્ત છુપાવે લાગ્યો. જો તમે આજુમાઝુતા સહા ધાસમાં સગા ફેંકી, યોડી જ વારમાં યોડી અગ્નિની જ્વાળા પ્રકટી નીકળી. શાશ્વત પલાયન કરી ગયો ! કાળા અપકાર નાથ પાડ્યો ! ધાસ આમળ આમળ બળવા લાગ્યું. લેખો પાછળ પાછળ માસ વ માસ, ત્યાં તો ઉપરનો માર્ગ નજરે પડ્યો. થોડું જ ઉપર જતાં પ્રમથનાં કિરણો ધ્રુવમાં જળ્યામાં અને માર્ગ સર્વકિરણોથી પ્રકાશનો યજ્ઞ ગયો. તે માર્ગે ઉપર ચડતાં ત્યાં તો અવજનીય શોભા હતી. સુંદર નિર્મલ ઝરણો વહેતાં હતાં ! અખૂદ મંપતિનાં બરેલાં અનેક રથો દનો, એ ત્રિવિની સર્ગદિને પામી અનુપુરનારીજો સુખકાંતિને પામી, દિવસે દિવસે અનુપુરની સમૃદ્ધિ અદ્ભુત વેગથી વધી મધ અને પૂર્ણિમા એક અત્યંત બલ્લ નમાનું ૩૫ પારણ કહ્યું. તેની પ્રાણ અવુલ અખીજવોની ભોગી હતી !

+ + + + +

એક દિવસ બૂતા સમવતી આ વાત વાતાણે એક વદ કહી રહ્યો હતો. અનેક ક્ષીપુરોને સમુદાય ત્યાં ભેટીતો હતો. તેમણે એક ભોળા સરખો મનુષ્ય ભોલી કહ્યો : ‘આમળ વાદે મંતર જામણ. હળા મંત્રીને ફેંકી ત્યાં તો શાખબદ બગીને બમમ. વાદ મદાગાજ વાદ ! પન તારી જનેગને. પન તારી વવાને. પન તારી મંતર કરેલી સગાને ! .....અદિ તો શામના ભોજનું કંઈ દેઃણું’ ૫૩૧ નદિ ને બાંધી મરી મરીને જનન મારા ભાગા બાને પળી પવા !’

ત્યાં તો એક હાકરો ભોલી જાયે :

અરે વળા એ મંત્રેલી સગા શની ર એ તો દશે દી—વા—સ—છી !

(૨) ‘દસરુ’.

(૧) [લેખક : શ્રીમતી જયન્તીદેવી.]

વચ્ચનિકા.

વિમાનભૂં મુઠુ મુઠુ દસરુ અલ ! આ
કાળે કરે હાથને, સુજીમાં મદા આઃ
આ નાચદાસ જીવે દુઃખ માનનું ને,
બાધિ દમાય દમતાં ગદ્ય દાસનું એ.
દાસે જાજુન નરેતમ મનુષ્યોરી,

મિત્રો કરે, સદગુણ દસતું જ વેરી;
 માનિક વાત વચનો દસતા કયાતા,
 ને અદ્વૈત્ય જેતું પ્રભુને શુણાતા. ૨
 નિર્દોષતા, અભયતા, દસતા જશ્યો,
 પાંચાળીકારયમર્ગો, વચ્ચે વૃદ્ધો તણાયો;
 દારયે અનુકૂલ અને પ્રતિરૂઢ આવે,
 છૂપું વળી હૃદયનું, દસતું ખતાવે. ૩
 છે નિઃસ્વદી વિષયો અલમરત યાને,
 ન્યાસ સદાય દસતું નિજ આત્મભાગે;
 ક્યાં દિન છે સ્વપ્નનું આસોઈ દારયે,
 એવું જ દારય કરતું જગમદી આરયે. ૪

(૨) [લેખક : સુનીલાલ જી એલ્ડા.]

જેને જનો જડ કહે (તે) અચી દસે છે,
 જ્યો ક્યો કુલમદિ, દસતા દિસે છે;
 લખો મધુર કરતા, મરિતા વહે છે,
 એ દારયની મિદય તો, હૃદયો રસે છે. ૧
 યેશ ગરીર પનિથી જલધિ દસતો,
 આનંદથી દિજ મળે, સપથો ડૂબતે;
 ચૈતન્ય મુર્તિ પ્રભુની, દસતી જ હોયે,
 (માટે) લડ, છુપી હૃદયના, હમજો સદાયે. ૨
 સુખેવિધે દસતું ને, દુઃખમાયે હાસો,
 આનંદનાં કિરણથી, જમને ઉગસો;
 આનંદને અનુભવી, નિજ રૂપ માઓ,
 વીરો ! અખંડ દસીને, જમને દસાવો. ૩
 આનંદથી ઉપજતું જગ તેથી શુભે,
 આનંદશબ્દમદિમાયથી વિષ્ણુ શિવે—
 સંહાર, રક્ષણ કરે, જમતું વિચારી,
 આનંદથીયે કરવો, દર્પો નિર્વિકારી. ૪

લવાજમ:—જેમનું લવાજમ હજી બાકી છે તે હવે સત્વર મોકલી આવવા
 અથવા સમારંભમાં લેતા આવવા કૃપા કરે.

શ્રેયરસાધક

ચેતુર્યે

માનવ હૃવનની સર્વોત્તમતા.

१ अथस्माधकं नो नित्यस्त्वद्वेशः

“ ਏਵਨ ਥੀ ”

ପୃଷ୍ଠା: ୪   ଅଂଶ: ୪୩-୪୪

સં. ૧૯૯૪, ચૈત્ર શુકલ ૨

रुजिष्य

ਦੀਵ ੨ : ੪ : ੧੯੩੮

ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ :

अथरथापत्, आदिउपमन्दि

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

वापिः लवाजमः—

दि. २३ : ३, ५-०-०

दिनांक ०५/०७/२०२३ : दया सिद्धि'न

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :

विद्यार्थीने बालूना गुडवा-
द्याभ्य संस्थित.

हानि देवायाम् सन्ध्या

સહાયક કલેક્ટર, ગુણ્ય સંસ્થા.

विद्यार्थीने ३०/१२/२०१५-

નાર સંસ્થા

विद्याभ्यासां धारिण्यमाह

મયથી સુરક્ષા

स्थान : बडीदर,

पुनः प्रारम्भः

प्रि. प्रेस, रावपुरा, काठमाडौं

अपनी अलम-वडावाभ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥

પ્રકાશક :

ગો.વિ.નં.સા.સ. ૨૫૦ નિવેદી

આટે ભાષ્ય અને પ્રાશ્ન

શ્રી રિસર્વેન્ડ-શ્રીધાન.

[illegible]

$\mu^{\circ} = \text{plg } 3 : x : 1636$

13. 11. 1936

॥ ॐ श्री ॥

✽ छती आंखे आंघळ्य. ✽

આપણી માંખે આગળથી, આપણા કાન આગળથી, આપણી
કુદિ આગળથી અનેક ઉત્તમ બ્યક્તિઓ ચાલી જાય છતાંય તેના
તરફ આપણે કદાચ જોઈ ન દઈએ, કોઈએ ન જોઈએ, જાણવાની કે
જોજાણવાની દરકાર ન કરીએ તે જાણવું કે આપણે છતાં આંખે
આંખે જોઈએ.

મહાત્માઓ અનેક દિવસ ઉપરેશ આપે-આપણાથી વર્તી શકાય
એવો સરળ અને મુશ્કેલ માર્ગ કહે છતાં તેના તરફ આપણે આજીવન
અને પ્રમાણ પરીએ તો છતાં આપણે અધિકારી છીએ.

દાન આપવાનો ઉત્તમ પ્રશ્ન આપણી જાન આગળ રાખી
હતા તેનો વિષયો ન હોય તે હોય તેથી આપણા હોય.

સેરા-ગુજરાતેની સેવા કરવાનો પ્રથમ દાય આમજી આવી
રહો દાય છતી દાય દાડના યજ્ઞ તે નેજમે તો છતી અમિ
અધિજા છીએ.

અનેક સજ્જનો જન્મ્યા હોવા છતાં તેમના કામની સાથે પણ વ્યાપરો સાથે રહે ન જાણીએ તો છતી વ્યવિ અધિકા છીએ.

મનેકે દોનો આપણામાં છે જતા તે ન જોઈએ તે। આપણે જની
અંબે અપણા છીએ.

અન્ય પ્રકારનું સૌન્દર્ય-નિર્માણ સૌન્દર્ય-વિશ્વમાં વ્યાપ્ત છે
જ્યાં તે ન જોઈએ તો જ્યાં જોઈએ ત્યાં જોઈએ.

અનેક સત્તિના કરાના સંયોગો આપણને જાણી મને જતા
તે સાચી એવામાં એકદમ રહીએ તો આપણે જાણી જાણી
અપિયા છીએ.

તપસ્વીને જોઈ તપ કરવાનું, સંવશીને જોઈ સંવશ કરવાનું, બકાને જોઈ બકા કરવાનું, રિક્તાને જોઈ રિક્તા મેળવવાનું આપણને ન સૂઝે તે જાણી જાણે આધિગા છીએ.

મૂલ પદ્યનારને જોઈ મૂલ પામવાનું, તિલિયા સેવનારને જોઈ તિલિયા આપવાનું, કર્તવ્યથીયે જોઈ કર્તવ્યપાલણ થવાનું આપણને ન સૂઝે તે જાણી જાણે આધિગા છીએ.

અભ્યાસનાં ગદ્યાં આપણે આપણને મળે, બધી જનુકૂળતા આપવામાં આવે છતાં તે ન જોઈએ-કેવો ન ઉપયોગ કરીએ તે જાણી જાણે આધિગા છીએ.

આપણા ચારિત્રને ઉત્તમ કરવાના અનેક પ્રયત્નો મળે, અનેક માથે ભણવામાં આવે, અનેક કિશકો સમભવરૂપમાં આવે છતાં તે તરફ ધ્યાન ન આપીએ તે જાણી જાણે આધિગા છીએ.

સમારંભ આપ્યો અને તથો-આપણા આત્મજ સધને તથો-આપણે જોઈ જાણીએ એવી રીતે આપ્યો અને તથો છતાં તેમાંના મોટા ભાગે અંજને આપણા હરિનમાં ન સ્થાપીએ, તેનું મોટું પલ્લુ હવનદિતકર દરજ આપણી આંખ આત્મજ રમણી ન જાણીએ તે જાણી જાણે આધિગા છીએ. *

શ્રી ગુણેશ.

આરંભક વચનો.

[પ્રથમ બંધુઓ.]

પરમાત્માના જનુકૂળતા ગુણેશના પ્રિય સંકલ્પથી આજે આપણે આ સ્થાનમાં મેલન થયા છીએ. આ સ્થલ જોવા માટે જ ગુરુદેવ પધાર્યા હતા. નમંદગતે સમારંભ કરવાનો તેઓથીનો નિમિત્ત હતો. પરંતુ મોટું વિશ્વલક્ષ્ય સંકલ્પથી, એ સંકલ્પની પ્રિયિ તે સમયે ન કરનાં આજે એ જ સમયે સમારંભનો સુયોગ રચી સંકલ્પસિદ્ધિ કરી. સત્યુચ્ચેના પ્રિય સંકલ્પ કહી પણ બાંધે જતા નથી, એનું સ્મરણ જાત આપણને કરાવ્યું. આ સર પ્રયત્નો વિચારનાં આજ સ્થલ, હવે તથા મોટા ભાગેને જાગૃત કરે છે. છટકીએ નક્કી કરેલા પવિત્ર સ્થાનમાં આપણે સમારંભ યાચ છે, એ વિચારતાં આનંદ પ્રકટે છે, આજ તેઓથીનું આરંભ, ધૃતિને વ્યાકુલ કરે છે, એકાદ વિનાશ મોટા સમયન સરં દંધ બસે છે. છતાં આ નમંદગતે પોતે નિરાશ થયો છે, અને તેથી આપણી સમીપ જ છે, એ વિચારથી પ્રાપ્ત કર્તવ્યમાં ઉત્સાહ પ્રકટે છે, અને આજ સમારંભનો આરંભ કરીએ છીએ.

આમાન્ય વિદ્યાર્થી પામવાના અનેક સાધનો છે. પરંતુ આજે આત્મવિકાસ કરનારા સાધનો વધારે ઉપયોગી છે, એવાં સાધનો હાથ જેમણે હસ્તવિદ્યામાં સાધે: હવે એવાં ત્રી વિધવંશ્ય

ચિંતમાં સાધનસમારંભની યોજના કરવાનો સંકલ્પ ઉઠ્યો. સંકલ્પ સિદ્ધ થયો. તેથી જે સાધનો સતત મનુષ્યની પ્રગતિ કરે છે તે સર્વ સાધનો સાધકનો સમારંભમાં લાભ મળે છે, એ જાન સુધીના અનેક અનુભવી હંધનો સરપથ છે.

સાચો વિકાસ ક્યાં થાય છે ? ન્યાં સદ્વસ્તુ, સદ્ભાવના તથા પ્રીતિ હોય છે ત્યાં, સદ્વસ્તુ હોય, પણ એ તેના તરફ આપણી પ્રીતિ ન હોય તો ધાધુ" રજા ઉપજાવતી નથી. પ્રીતિ હોય પણ એ સદ્વસ્તુ ન હોય તો તે પણ વાસ્તવ વિકાસને સાધતી નથી. સર્વનો ઘડઠાર હોય તો સુખમયે પ્રગતિમાં પગલાં ભરી શકાય છે. સમારંભના સમિતોમાં એ સાચી પ્રીતિ પ્રકટે તો તે સદ્વસ્તુરૂપ આપણા ઉપાર્થ સાથે આપણે સાચો સંબંધ બંધાય.

સાધનોની ઉપયોગિતા સાચો સંબંધ બધિવા માટે જ છે. જનતામાં પણ ન્યાં ન્યાં અનુકૂલ સંબંધ પરસ્પર થાય છે, ત્યાં ત્યાં કોઈ પણ પરિણામને એ સંબંધ પ્રકટાવે છે. બીજા, તાપ અને જળનો સંબંધ થતાં વૃક્ષમાં રૂપાંતરને ખામે છે. એ તરવોનો સંબંધ થતાં વિષુવ પ્રકટે છે. પ્રતિ પુરુષનો સૂર્યને નું સર્જન કરે છે. આમ યવામાં અનુકૂલ સંબંધ જ કારણરૂપ છે. તે જ પ્રમાણે સદ્વસ્તુસાથે આપણે સાચો સંબંધ થાય તો તે અદ્વિત રજાને ઉપભવે, એ નિઃશંક છે. મનુષ્યને એ અનુભવ નથી યતો તેનું કારણ યોગ્ય સંબંધ થતો નથી.

સમારંભમાં આવીને આપણી વૃત્તિ નહીં ધાયે, ભોજન સાથે, કંદરત સાથે, મનુષ્યો સાથે, સ્થાન સાથે સંબંધને પમે તો ભણતું કે ખાપણું ઉપાર્થ સાથે સંબંધ બંધાયો નથી. હરીદરી વૃત્તિ વારંવાર ધેવની સાથે એકતાને ખમે તો જ આપણે ઉપાર્થની સાથે સંબંધ બંધાયો છે એમ કહી શકાય.

બ્યવહારમાં રહીને, બ્યવહારના આકર્ષક પદાર્થોની સમીપ રહીને, તેના સંબંધથી રહિત રહેતું એ સામાન્ય અધિકારીને અતિ કઠિન છે. તેથી એ સર્વથી દૂર થઈને પ્રાપ્ત સાધનો સારી રીતે સાધી શકાય, એ માટે જ સમારંભની યોજના છે. સાત દિવસ પણ એ ચચાય" સંબંધને પ્રાપ્તિ તો તેનું બળ પ્રણે કાળ અંતરૂપાં જામે છે. તેથી સાધનાત્મ રહીને હરી હરીને સાચા સંબંધને વધારવો એ આપણું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. સદ્ભાવના તથા પ્રીતિને અનેક રીતે વધારવી એ પ્રતિ આ યોગ દિવસમાં આપણું પ્રધાન ઘણું હોવું જોઈએ.

નિરર્થક કાલદોષ ન કરતાં ઉપયોગી સાધનો સેવવા, તેનું ચિંતન કરતું જોઈએ. સમારંભનું મુખ્ય અંગ સંયમ છે. મનનો સંયમ, વાણીનો સંયમ, શરીરનો સંયમ સાધકનો છે. સંયમી મનુષ્ય સર્વ કરવા સમર્થ થાય છે. શીમાનુ ચિત્તવંદ્યા સર્વ પ્રકારનો સંયમ સિદ્ધ થતો, કે જેના પરિણામે એ જીવન આકર્ષક જીવન મનાયું. સર્વ કરણી સંયમી અને છે ત્યારે જ ઉપાર્થનો સંબંધ બંધાય છે. વાણી અખંડ જપ્તો પ્રવાહ ચલાવે, નેત્રવૃત્તિ તેની જ દારણ કરે, મન અનેક સંકલ્પોથી શોન મને, તે જ આપણે છાટથી એકતાને પામીએ.

દેવી રીતે સાધનો સાધવાં એ હવે આપણને જાનવશ નથી. હૃષ્ટીએ તે અનેક સાધનો-

હારા દર્શાવ્યું છે. આ સમયે તેને સ્મૃતિસ્મૃતિમાં જાગૃત્ થઈને સાધનશીલ બનવું, સંયમી રહેવું, એ જ કર્તવ્યરૂપ છે.

શુદ્ધેવ વારંવાર જણાવતા કે ‘પ્રમત્ત સખલપણે થયો નેષઝો, કુર્જળ-દોહળો પ્રવત્ત ઈશ્વરમાંથી દમ્બ બળને આકર્ષી લાવતો નથી’ તે પ્રમાણે આપણે કંટાળીને નહિ પણ બળવાન રહીને સાધવાનું છે. સંયમમાં પણ બળને વાપરવાનું છે. નેત્ર, મન, વૃત્તિના આપણે સ્વામી છીએ, એ જાવપૂર્વક સંયમમાં બેસતાં એની સત્તા નધો કે તે પોતાનું ‘ધાણું’ કરે.

પ્રિય બધુઓ ! સત્તાધીય ચલાવું જમણું દોષ તો સંયમમાં થઈને સ્વામીત્વનું સુખ અનુભવવું દોષ તો મનવૃત્તિના સ્વામી થઈને સાધનમાત્રની પરમ સત્તાને અધીન રહેવું.

સંયમના વિપ્રાતક વિચારોને ઢાંધી, વધારે આગ્રહથી, વેગથી, ઉત્પાદથી સંયમિત ધવાના પ્રયત્નને આદરીશું તો અવરૂપ અરૂપ સમયમાં પરમાત્માના સાચા સંજ ધને પામીશું.

જે સંયમ આપણુ પરિવર્તન કરે, સામાના હૃદયમાં આપણને રથાન આપે, આપણે આત્મ સ્વર ક્ષણોને ભેદીને પણ ત્યાં પહોંચાડવો દોષ ત્યાં પહોંચે તો બળ્યુ કે આપણે યથાર્થ સંયમ આપ્યો છે.

દ્રોપદીની પ્રાર્થનાથી કૃષ્ણ, ગાન્ધાર્જના પોદારથી વિષ્ણુ દૂર હોવા છતાં તત્કાલ દોડી આવ્યા થાથો ! દ્રોપદીના, ગાન્ધાર્જના ઈશ્વરસાથે યથાર્થ ભક્તિના સંજ ધથી કૃષ્ણની સાથે અનેક મનુષ્યો સંયમમાં આવ્યા હતા, પણ તેમને સંજ ધ ઉપર ઉપરનો હતો, તેથી કૃષ્ણના હૃદયમાં તેમનું રથાન નહોતું. પરમાત્મા સાચા સંજ ધીની નિષ્ઠ જ રહે છે. તેમની ચિંતા પરમાત્મા રાખે છે. ટાંબ જણ આવ્યા હતાંતોથી એ જ સમયે છે કે સાચા અભિયુગ્મ રહો. કેમકે પણ કેપાયે પ્રભુપ્રતિ અભિયુગ્મતા રાખવી ચાલ્યો તો જાનથી, કર્મથી કે ભક્તિથી વૃત્તિની અમુક પ્રકારની હિંમત રિપતિ થયા પછી, વારંવાર સંજ ધ યથ મયા પડી, સંધ્યે ત્રું કલમ પ્રયોજન આણું રહે, પણ આરંભમાં તો વારંવાર સંયમદારા અભિયુગ્મતા રાખવી અત્યંત આવશ્યકતા છે.

શુદ્ધેવના પ્રવક્તા મ મ ધમાં આપણે કલમ સિધિત બનતાં, પરમાત્મા આપણને નિભારતા, સાધનમાં મુત્ત જામત્ત કરતા પરંતુ હવે તો આપણે તેમની સાથે આત્મ સંજ ધ બંધાવતો છે. તેથી વધારે અભિયુગ્મ રહેવાની જરૂર છે. આપણે આજળ વહેત ધરીશું તો છત્ર સામા એક હાથ ધસશે, એ તો સિદ્ધ જ છે. તેથી યથાર્થ અર્થ પ્રવત્ત કરવાને પણ સાવધાનતા તથા ઉત્સાહ જામત્ત રહેશે તો જરૂર ઈશ્વરની દષ્ટિ સર્વપ્રતિ વજશે.

બધુઓ ! પરમાત્મા પોતાના અનુગ્રહથી આપણી અભિયુગ્મતા અખંડ ટકાવી, ઉત્તરોત્તર ઇત્તરવિદ્યાર્થને સધાવી પરિણમે અજોડાનુભવમાં આપણને રથાયે, એ પ્રાર્થના તથા શુભાશાપૂર્વક આજના ચિંતનને પૂરું કરીશું. *

શ્રી કૃષ્ણ દેવી

શ્રી યોગસાર.

(અનુસન્ધાન ગતિક ૪૦ તા ૫૫ ૩૪૭ થી.)

વિવિધ વિષયી મનુષ્યો શરીરની રાપરીપર્મા જ, ચટ્ટીઆ પટ્ટીઆ પાકવામાં જ અને અત્તર આદિ રાખવામાં અને શરીરને શોકાવવામાં જે પ્રવૃત્ત કરે છે તેવા સમય મર્માદિ ઉપરિત ગણે છે, સ્વોશરીરને ત્વેતા બેચાકળા યષ્ઠ તેની પાછળ શીંઠાં શીંઠાં યષ્ઠ જલમ છે, તેને ગારે અવરૂપ કર્તવ્ય કાર્યો ત્વે છે અને જુરશી નાખેલા મનુષ્યની માફક તેની જ જાંબલા કર્મા ક્રમે છે તે શું તેમને આ શરીરોવિષે અશુચિ શુદ્ધિ થાય તો યષ્ઠ ધોષ છે કે તારું મુખ તો ચંદ્રને ચરમાવે છે, તારા હાથ તો સુજાસની શીઘ્રાને દરે છે, તારા ઉઠ કઠલીસત્ત્વ સમાન શોભે છે, તારા અપરોષ્ઠ તે ત્રિભુવ જ છે, તારા દરતપાક તે કમલની રક્તિમા અને મનોહરતાને સેવે છે મતપાક વિવિધ અંતસ્તમ પ્રીયના દ્વિમારો તે શું રપદપણે નથી સચવતાં કે મનુષ્યોને અશુચિશુદ્ધિ તો સ્વોશરીરવિષે ક્યાંની કરાં દંડાષ મધ છે પણ તેને રથાને શુચિશુદ્ધિએ દર વરમાતઃ પહેરી છે કે આ રીતે પોતાનાં શરીરવિષે અને સ્વોશરીરવિષે વિશેષ કરીને તાપા આશોને પુરુષોનાં શરીરવિષે વિશેષ કરીને આ અવિદ્યાનો આવેશ યથેસો હોય છે, તેથી આ અવિદ્યાની સંતાનું સદજ જાન યષ્ઠ થો છે. આ જ પ્રમાણે માંસ-ભક્ષણ, સુગંધાન આદિ ક્રિયાઓ નિષિદ્ધ છે કેમકે એ પદાર્થો અશુચિ છે, છતાં વિષય અને પામર મનુષ્યોને એ પદાર્થોવિષે શુચિશુદ્ધિ યષ્ઠ તેઓ એ પદાર્થોનું પ્રીતિપ્રી સેવન કરે છે. આ પણ અશુચિમાં શુચિશુદ્ધિ હોવાથી આ દ્વિતીય પ્રકારની અવિદ્યા જ છે. સામાન્ય મનુષ્યો નહિ પણ વિકાન પુરુષો પણ આ અવિદ્યાપિચાચિમના પંજની મુક્ત હોતા નથી. શરીરની શુદ્ધિ માટે, રહેને છવો મરજો એ કાચથી, રતાન ન કરવામાં ધર્મનું જાન કરનાર, વચપાત્રાદિમાં પશુદિસા યાય છે તેને ધર્મરૂપ સ્વીકારનાર, ચોરી કરનાર, હાંચ સેનાર, પરબી રપદો કરનાર, ઇત્યાદિ સર્વ આ અવિદ્યાના પાટનાં ઉદાહરણરૂપ છે, કેમકે એમને સર્વને અશુચિ ને અધર્મ તે વિષે શુચિ ને ધર્મ તેની શુદ્ધિ યષ્ઠ છે. આ જ રીતે અનર્થવિષે અર્થ-શુદ્ધિ સેવનાર, ધનનું જાજન રક્ષણાદિ સર્વ સાધનરૂપ છે અને કેશરૂપ નથી, એ સર્વ ધનને માટે કરવાનું નથી પણ મનહારા પ્રાપ્ત થતાં ભૌતિક સુખોને માટે કરવાનું છે છતાં એ સાધનોવિષે શુદ્ધિ કરનાર પણ અનેક પુરુષો છે. તેઓ આશો જન્મપરો ધનનો સંચય જ કર્યા કરે છે, ધનની એક કોઠી મંગતી હોય તો એર અવા પણ તેવાર યાય છે. તેઓ સર્વ અનર્થવિષે અર્થશુદ્ધિ સેવનાર છે. રમતમાં કલાકોના કલાક જાળનાર પણ જુદી જગ છે કે રમત એ પ્રાપ્તવ્ય-રૂપ અર્થ નથી પણ તેના સાધનરૂપ છે અને તેથી એ રમતો, એ પ્રાપ્તવ્યનો વિનાશ સદન કરીને પણ તેઓ રમતમાં મગ્યા રહે છે; માથું દુઃખનું હોય તો પણ રમત ઉડતા નથી. ખીખં કિતમ કાપી કરવાનાં પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ તે કોઠી દે છે પણ પોતાની મિત્ર માનેલી રમતજપતને તાગતા નથી. આ સર્વ પણ અવિદ્યાના પ્રમામાં જ રૂપાવેલા છે. અવનો અશુચિશુદ્ધિ ઉપદક્ષક

છે એટલે કે જે જે યોગનું ઉત્પત્તિ સાધન છે તે સુધિ છે અને જે તેનું વિરોધી છે તે સર્વ અશુભ છે. તેથી આ અર્થમાં આ સર્વ પુરુષો આ દ્વિતીય પ્રકારની અવિદ્યાને વધ વર્તે છે, એ સ્પષ્ટ છે.

ત્રીજા પ્રકારની અવિદ્યા તે દુઃખરૂપ પદાર્થોવિષે થતી સુખશુદ્ધિ છે. સર્વ જીવોને સ્વભાવથી જ દુઃખ અપ્રિય છે અને સુખ પ્રિય છે. તેથી દુઃખને દુઃખરૂપે જાણી તેમાં પ્રજ્ઞતિ મેળવ દિવસ થતી નથી, તેમ જ દુઃખનો અનુભવ થતાં તેમાં સુખનું જ્ઞાન એટલે આત્મદર્શનનું કે પ્રિયપણાનું જ્ઞાન થયું મેળવે થતું નથી. પણ અજ્ઞ કહેવાનો અસત્ય એ છે કે જે પદાર્થો દુઃખનાં સાધનરૂપ છે તેને અજ્ઞાનથી સુખનાં સાધન માનવા તથા જે પદાર્થો પરિણામે સરવાળા કરતાં સુખ કરતાં દુઃખની અધિકતાને આપનાર છે એટલે કે જે દુઃખમદુઃખ પદાર્થો છે તે પદાર્થોવિષે સુખપ્રાપ્તિનું જ્ઞાન થતું એ આ ત્રીજી પ્રકારની અવિદ્યા છે. આ અવિદ્યાની સત્તા અનેક પુરુષોમાં સ્પષ્ટ દેખાય છે. જેઓ મોટું જોયે છે તેઓ એ અસત્ય ભાવશુધી મેળવ પ્રકારનો પોતાનો સ્વાર્થ-સુખ-સાધનાની ધાલસાથી જ જોણે છે, તેમને એવો અનુભવ થાય છે, અને તે અસત્ય છે એમ કહેવા કારણ નથી કે એ અસત્ય ભાવશુરૂપ ક્રિયાથી અને અનુભવ સ્વાર્થ સાધ્યો, પણ એ ક્રિયા જતે નિવિદ્યરૂપ હોવાથી પાપને ઉત્પન્ન કરનારી છે અને એ પાપ જવારે ફલ આપવા ઉત્ક્રાંત થાય છે ત્યારે એ અસત્ય ભાવશુરૂપ ક્રિયાના ફલરૂપે તે પુરુષને મોટું દુઃખ આપે છે. આ સાથે એ અસત્ય ભાવશુનો અજ્ઞાસ થતાં ધૌકિક દાનિઓ તો થાય જ છે કેમકે તે પુરુષની પ્રતિષ્ઠા જાય છે, તે વિશ્વાસપાત્ર રહેતો નથી, પરિણામે તેનાં વચ્ચેના મેળ માનવું નથી એટલે તેના સ્વાર્થ પશુ સધાતો નથી, પશુ એ રક્તેશુ અને તમે-શુનું કાર્ય છે અને તેથી પ્રતિ અસત્ય ભાવરૂપે એ રજસ્ અને તમસ્ બંધવાન થતા જાય છે અને એનામાં રહેલા સ્વચ્છશુને કબાઈ કે છે તેથી એ જલવાન થતાં રક્તેશુ અને તમેશુના ફલરૂપે એને વારંવાર દુઃખનો અનુભવ કરવાનો વારો આવે છે. આ પ્રમાણે અસત્ય ભાવશુરૂપ ક્રિયા વિવિધ પ્રકારે દુઃખ આપનાર હોવાથી એ દુઃખમદુઃખ છે અને તેથી જ ધાર્ય એનો નિષેધ કરે છે. છતાં દીપ્તિવિનાના મનુષ્યો એ જોઈ શકતા નથી તેથી એ ક્રિયાથી સધાતો જણાતો જે તાર્કાસિક સ્વાર્થ તેના લોકાથી દોરવાઈ એ દુઃખરૂપ અસત્ય ભાવશુરૂપ ક્રિયામાં સુખશુદ્ધિ કરી પ્રજ્ઞતિ કરે છે, જેઓ બ્યભિચારમાં પ્રજ્ઞતિ કરે છે તેઓમાં પણ ખસ એનાથી થતી દાનિને ન જાણીને એ ક્રિયામાં સુખશુદ્ધિ કરી એમાં દોરવાય છે અને બીજા મેળ મેળ એનાથી થતી દાનિને વિચારદાર જાણનાર છતાં એ જોઈથી મળતું એમણે માનેલું જે તાર્કાસિક સુખ તેમાં લોકાઈ એમાં કુદી પડે છે. સર્વમાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અસત્ય ભાવશુની મારફત જ, પણ તેથી સદૃઢ થયું વધારે દાનિ કરનાર આ બ્યભિચારરૂપ ક્રિયા છે અને તેથી સરખાજે એનાં દુઃખના જ સાધનરૂપ છે છતાં એને વિષે સુખશુદ્ધિ રચાવી આ અવિદ્યાના પાટમાં સપડાયેલા મનુષ્યો એનો હાળકો સેવે છે. આ જ પ્રમાણે ચૌધારિ મર્વ નિવિદ્ય ક્રિયાઓ માટે સમજ તેવું એ સર્વ ક્રિયાઓ દુઃખનાદુઃખના હેતુરૂપ થઈ રહેનાર છે માટે જ દિવ વચન જણાવનાર ધાર્ય એનો નિષેધ કરે છે. છતાં અજ્ઞાન મનુષ્યો એ ક્રિયામાં સુખશુદ્ધિ રચાયે છે અને તેને સીધે જ એને સેવવા તત્પર થાય છે. (અપૂર્ણ.)

છહાનો સદુપયોગ થાય તો—

છહા અરિને પણ ખિલ બનાવે,
 છહા રક્તાને પણ હાસ્યથી ખિસાવે,
 છહા જીવ જોવામાં પણ ચેતન પ્રકટાવે,
 છહા ભૂલોકને સ્વર્ગસમ બનાવે,
 છહા પુદને બહુ સંધિ કરાવે,
 છહા દુર્બલને પણ સખલ બનાવે,
 છહા દીસામાં પણ ઉત્સાહ પ્રકસવે,
 છહા રોગ દર્દીની આરોગ્ય અપાવે,
 છહા શોકને આનંદમાં પરિવર્તિત કરાવે,
 છહા મુસલમાનના સેવાધર્મ રજાવે,
 છહા રોપતી સુખા પશુ અપાવે,
 છહા વિનાશક પુણ્ય રજાવે,
 છહા વચનસિદ્ધિ પણ સધાવે,
 છહા જાકિત કે દાનના સદ્વિચાર દર્શાવે,
 છહા સુધર ચાતુર્યથી કે ચાતુર્યથી કરાવે,
 છહા સંસાર બંધને બાંધે પણ વિલાવે,
 છહા ઉપાસને ઉપાસકસમીપ પ્રકટાવે,
 છહા મંત્રસિદ્ધિ પણ કરાવે,
 છહા આપણને સર્વજનપ્રિય બનાવે,
 છહા નરસિંહ મારક પ્રધરને નચાવે,
 છહા વાલિયાને વાલિમંત્રી બનાવે.

મં ૫૦ શીલક.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવગું સાહિત્ય—(સં ૧૯૭૭)

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

શ્રી વિદ્યાનંદ—‘ શ્રીગોપાલની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિમાં પુરુષોત્તમ કલ્પન. ’

[લેખક : શ્રી મગીલા બહેન.]

જ્યારે ઉપરના શીર્ષક વિષય સંબંધી લેખ લખવાની રૂઝ થઈ ત્યારે મારી દૃષ્ટિસમીપ તેને જ અનુકૂળતા અર્પનારી વિદ્યા જણાયા. તે વિદ્યા અતિ સુંદર, ભોખક, આદરણીય દેવાળી

તેની સદાય તડે આ લેખ લખવાનો આરંભ કરવા લેખિનીને પકડી છે

પુરુષોની સદચારિણી, સદભાગિની સ્ત્રીઓ છે. પુરુષોનું પ્રમાણ ૫૬ છે, સ્ત્રીઓનું મૌલ્ય ૫૬ છે. સ્ત્રીઓનું જીવનનાવ પુરુષો છે. પુરુષો સુધાની છે, જેથી એ નાવને ઠેલી રીતે ઢંકારવાનું તે તેમને સ્વાધીન છે. સ્ત્રીઓને પુરુષોની આગામી રહેવાનું છે, તેમના વિચારો પ્રમાણે જ પરતવાનું છે, તેમની જ સદાયવડે ઉન્નતિને સાધવાની છે. પુરુષ યુરુ છે, સ્ત્રી સિમ્પ છે. આથી જ સ્ત્રીઓની આધ્યાર્મિકી ઉન્નતિ યત્નમાં પુરુષો જ વિરોધ કારણરૂપ છે.

તમા તમા પુરુષોએ લક્ષ્યપૂર્વક સ્ત્રીઓની ઉન્નતિનું કર્તવ્ય કમું છે ત્યાં સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ યત્ન છે. તમા પુરુષોએ ઉપેક્ષા શુદ્ધિ કરી છે ત્યાં સ્ત્રીઓ અધાની અને દલકા વિષયોમાં રમતી જમ્યાય છે.

પ્રિય શ્રેય.સાધક બાપુઓ ! શું તમે કહી સકશો કે મનોહર અને વિજયાનું ચરિત્ર આજે તમારા લક્ષ્ય બદલે છે ?

જેમ શિક્ષક ખાલને એકો છુટાવી છુટાવીને ઉંચી ઉંચી પરીક્ષાઓ આપાવે છે, તેમ મનોહરે કમપુરમર વિજયાની શુદ્ધિનો, શક્તિનો વિચાર કરી કરી તેને અતુલ્ય માન્યતા ઉન્નતિમાં રચાવી છે.

આજે કોણે મનોહર જેવા પ્રયત્ન કર્યો છે ? પુરુષ અને સ્ત્રી સદભાગી હોવા ભોક્ષ્ય તે સ્થાને પ્રત્યેક વિચારમાં સ્ત્રી પુરુષોના અસહકાર જમ્યાય છે. સ્ત્રીઓનો દોષ દોષ પણ તેને સદભાગી કરી સુધારવી તે પુરુષોએ કર્યું છે. સ્ત્રી પુરુષોને અધીન છે. પુરુષ રચાવી છે, સ્ત્રી ચેતક છે.

આપણો મૃદુબ્યવહાર આ નિયમે જ ચાલે છે. શાઆત પણ સ્ત્રીને રચકઈની અને રચતન થવાની ના કહે છે. જેથી સ્ત્રીજીવનની ઉન્નતિનો આધાર પુરુષજીવનને અવશ્યબીને રહ્યો છે. આ જ વ્યવસ્થા પ્રમાણે વર્તીને જ પુરુષોએ ચેતાને પ્રાપ્ત થયેલી સત્તાનો સદુપયોગ કરવો જોઈ છે. સ્ત્રીઓ માત્ર ધરતું કામચાજ કરે, બાળકને ઉછેર, તે ચિત્તાય અન્ય હયા વિષયમાં તેને અનર્થિકારી મણી લેવા પણ લક્ષ્ય તેમના પ્રતિ રાખવું નહિ એ શું ચેતવ કાપું કહી શકાય ?

સત્ય છે. સ્ત્રીઓ તેટલી અભિમુખ ન હોય પણ તેનામાં વિવિધ વિચારોવડે હયા વિચારો-પ્રતિતી જીવાસાદૃષ્ટિ બચત કરવી, વ્યવહારકાલ વિવાદ અન્ય સમયે તેમન સમયનો તે કેવો ઉપયોગ કરે છે તે જોવું, નિરર્થક વાત વિચારો કરવી સ્ત્રીઓને શક્ય, દક્ષતા સમર્થતામાં જતી અટકાવવી અને ઉંચી વાતો, ઉંચી સંજ્ઞાઓ તે ચેતાનો સમય આજે તેવો રસ બચત કરવો એ પુરુષોથી ન બને !

મનોહરનું ચિત્ર મારી કમપનામાં રચાતાં અને જમ્યાય છે કે તેમણે વિજયાની ઉન્નતિ યત્ન અર્થે પ્રયત્ન કર્યો છે. નિવૃત્તિના સમયે જેમ દાસ પુરુષો પણ સ્ત્રીઓએ બેસી કેવળ નિરુપયોગી વાતો કરે છે—વાતની, સર્ગની, બાલોને પરચાવવાની, અનેક પ્રકારના રીત રિવાજો ને જે જે વત પહે અંશ ઉપયોગની હેતી જ નથી અને હોય છે તે પણ અપ જોટલી કરી તેનો અંત આણ્યોમાં

આવનો નથી-તેમાંનું કંઈ જ મનોહરે કહ્યું નથી. પ્રાતઃપ્રસે કે મધ્યાહને કે સાંધાએ કે રાત્રે વિજયાની આજ્ઞાભિક્ષી ઉન્નતિ થાય તેવા જ ક્રમ તેમણે પોતાના ચક્રમાં રાખ્યો જણાય છે. પ્રાતઃપ્રસે સુંદર ઇશ્વરમંજુલા પ્રભાત, મધ્યાહને કથા, સાંધાએ કથા, રાત્રે ઇશ્વરમંજુલા કરતાં નિદ્રા લેતી-જાગે કાપું ક્રમ તેમણે જણાય છે. કેટલીક વ્યાવહારિક વાર્તા કરી છે તે કરી તત્કાળ પાછા મૂળ વિષયથી જોડાયું એવું વિજયાને સૂચવવામાં આવ્યું છે.

મનોહરે વિજયાને સંપૂર્ણ સદ્ગુણો જનારી છે. સ્ત્રીઓ તે શું સમજે ? તેમની સાથે શી વાત કરવી ? એવી મિથ્યા ખૂંસે અન્ય પુરુષો જેવી ન પાડતાં મનોહરે તે ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ વિધવા વિજયા સમીપ વર્ણવ્યા છે.

સ્ત્રીઓ ન સમજે તે તેને શ્રેયથી કે માત્ર કૃતિથી તેના સ્વભાવનું નિરીક્ષણ કરી તેની સુખ-રજુનો માર્ગ પુરુષોએ લેવો પડે છે. સંસારમાયાની વાસ્તવ સદચરિણી સ્ત્રી જ છે તે સ્ત્રી સાથે રહી ઉંચા વિધવાઓ આનંદ લેવો હોય તે આવો અસહ્ય રાખવાથી શું જાતી સકરો ? જો સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ કરવામાં નથી આવતી તો પણ તેના જોડેથી, કોથી, સહજો સ્વભાવ હોય છે તે પણ પુરુષોને લેવા પડે છે કેમકે સ્ત્રીએ પોતાનું જ શબ્દ અંત્ર હોવાથી તેનો ત્યાગ તો થઈ શકે તેમ નથી ત્યારે જાણી જોઈને પોતાના અંત્રને યા માટે દુર્બળ રાખવું ?

માત્ર સ્વયં પુરુષો કંઈ કંઈ સહવિચારો સ્ત્રીઓમાં સ્થાપવા છાએ છે ત્યારે તેને પ્રમાણમાં અમુકદંડતા આપતા નથી. જો સ્ત્રીઓ પ્રયત્ન કરવા છાએ તો વ્યવહારનો કેટલોક ભોગ આપીને પણ તેને તેના પ્રયત્નમાં રક્ષા પ્રદેશ તેવું કરવું પડે છે. તેની ઉન્નતિમાં સર્વ અંતરથી સહાયક થવું, એ પુરુષોનું કર્તવ્ય છે.

સદા સ્વભાવથી પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓની મતિ સ્પષ્ટ હોય છે. પુરુષોને અનંદના સદ્ગુણમાં આવવાનો પ્રસંગ આવે છે ત્યારે સ્ત્રીઓને તેનું જનનું નથી, તેમ તેમ કરવું તે યોગ્ય પણ નથી. જેથી માત્ર પણ સારી વાર્તા, સારી કથા પુરુષોએ જ સ્ત્રી સમીપ ચર્ચવી જોઈએ. તેનું પણ પુરુષોની યત્ન નથી. જાણી મુરુસો અને સ્ત્રીઓના વિચારનો ભેદ જુદાંને જામતો જાય છે. પુરુષો સમજે છે કે સ્ત્રીઓની મતિ સામાન્ય હોવાથી શું વાત કરવી, અને સ્ત્રીઓ જાણે છે કે પુરુષો અમને કંઈ કહે નહિ ત્યારે અમે શું જાણીએ-આવા આવા મંતવ્યથી પરસ્પરનું એકમ રહેવું નથી અને એકંદર નારહોવાથી સ્ત્રીઓને પુરુષોની જોવા મળવો જોઈએ તે મળતો નથી, આ વર્તા સ્ત્રીની ઉન્નતિ થતી નથી.

ઉપર લખ્યું છે તેમાંનું બીજું એક ચિન્ત તે રહ્યું અને સંતીનું છે. સંતીની આખ્યાતિક્ષી ઉન્નતિ યવામાં શકતો પ્રયત્ન જ છે.

જો જ આખ્યાનમાં અતિથિ વ્યાહતને મુખે વર્ણવ્યું છે કે ‘મતિ જ સ્ત્રીના જાનનો મુખ્ય આધાર છે.’ આ વચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સ્ત્રીને જાન યવામાં પુરુષ જ કારણરૂપ છે, કેમકે પુરુષોની પ્રેમ ન સંતા છે.

વળી તે જ સાઠાણે કહ્યું છે કે 'સ્ત્રીજાતિને જ્ઞાન મનામાં તેમના રત્નમંત્ર' અગાન એ જ વિધિ છે. તે વિધિનું કારણ પુરુષોને પોતાના ધર્મની અગાનતા છે. તેથી તેઓને અધીન રહેનાર ઓછોને આમદરે ધર્મ જણાવતા નથી.'

આ વગન પણ એ જ સૂચન કરે છે કે ઓછામાં તેના રત્નમંત્ર' જ્ઞાન પુરુષોએ આપવું, અને ન્ને તેવું પુરુષોમાં પ્રાપ્ત ન હોય તો અનેક મને મેળવીને અને રવધર્મનિષ્ઠ કરી તેની આધ્યાત્મિકી ઉન્નતિ સધાવવી.

પુરુષો પોતાને પ્રાપ્ત પ્રધાન સત્તાનો અન્ય કાર્યમાં ઉપયોગ કરે છે ત્યારે તે જ સત્તાને આમદપૂર્વક, પ્રેમપૂર્વક આ કાર્યમાં ઉપયોગ કરેલા એ શું કર્તવ્યરૂપ નથી ?

કવચિત્ એવાં પણ દૃષ્ટિએ જોવામાં આવે છે કે માતાપિતાની ડેજવણીથી કે પૂર્વ સંસ્કારથી કોઈ ઓછામાં ઉન્નતિ થતી જણાય તો ત્યાં પુરુષોએ તેને પોષણ આપવું જોઈએ, તેને બદલે શિષ્યાદિકામને વધ મધ તેનો પ્રપ્ત્ય તોડી પાડે છે, અનેક પ્રકારનાં વિધેય નામે છે, જે બી નિવૃત્તિથી રૂપ ચિત્તન કરતી હોય, સર્વ જીવજીવ કરતી હોય, જપ કરતી હોય તો વિવિધ કામનું બદલું કાઢી તે કાર્યનો ભંગ કરે છે. આ પ્રમાણે કરવામાં પુરુષત્વ સમજે છે ! અરે ! ઓછા ગિચારી શું કરે ?

કોઈ કથણે ઓછા ચલ કરે છે તો તેને શોકતા નથી પણ તેના કાર્યપ્રતિ ઉપેક્ષા કરે છે. આ પ્રમાણે કરવું તે પણ પુરુષોને ધરણું નથી. તેનાં સ્વર્ગી કાર્યપ્રતિ સજ્ઞ આવી તેમાં ઉપદેશ અર્થે અને વિશેષ ઉન્નતિ સાધે તેવી અનુરૂપતા આપવી એ જ કર્તવ્યરૂપ છે.

ઓછાની વિવિધ ક્ષણોએ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે, તેને વસ્તુ સંકરથી તૃપ્ત કરવામાં આવે છે, તેમને આવા ધીવાના પદાર્થોથી સંતોષ આપવામાં આવે છે પણ તેમના જીવનની સુધારણા અર્થે જ ચલ કરવામાં આવતો નથી.

આ પ્રમાણે મનામાં જે કારણ સાચે છે: કાં તો હજી પુરુષોમાં જ તેવી ઓછાની ઉન્નતિની ક્ષણ પ્રકટી ન હોય, કાં તો તેમને જ તે પ્રાપ્ત ન હોય. મને તે હોય પણ જો મૂંઝવણમાં રહી મોઝ, ભોગ ને મોક્ષ સાધવો હોય તો તેમાં પુરુષોએ આધ્યાત્મિકી ઉન્નતિ કરવી ધરે છે અને સાચે અને સદૃશ્યની પણ કરવી ધરે છે.

ઠીઠો, ચલ કરતો છતાં, બદલ કરે છે, ઓછા દુરાગ્રહી હોય છે—આવા આશ્વેષો પણ કરવામાં આવે છે. અરણ્ય, ઓછા અસક્ષ કરે, તો તેવો તેમનો દુરાગ્રહ પત્તવડે છોડવો જોઈએ. ને. મ. બીજી કાર્યોમાં પુરુષો પોતાની સત્તાને આધીન અને વધ વર્તાવે છે તો આ પ્રકારની ઉન્નતિ અર્થે તેમને મોઝ વિચારોવડે વધ વર્તાવીને પણ તેમાં તારક બનવું જોઈએ, બ્રહ્મથી કોઈ કુપ્તી મરણ હોય તો પણ જે તારનાર છે તેવું શું જોઈ રહેવું ?

આ સંસારપ્રવાહથી તરવાનું સાધન ઓછાને તો તેનો પતિ જ હોય છે, જેથી કોઈ રીતથી પણ અસક્ષ કરવો મોઝ અણતો નથી.

હવે બીજું એ છે કે જો સ્ત્રીઓએ પત્ન કરવામાં આવે અને પછીથી સ્ત્રીઓ પાછા પાછા રુએચા પછી ધવાની માન્યતા પુરુષોપ્રતિ કરે તો તે સમયે પણ તેમની વાર્તા સાંભળા ચોગ દોષ તો બનુમોહન આપણું.

પ્રમુદ અને સરસ્વતિનું મિત્ર જરા ભુલે. સરસ્વતિએ જાનમાંથી જે જે વિચારો જણાવ્યા તે શું પ્રમુદે મૂળમાંથી ઉમેરી નાખ્યા છે કે તેને ચોખ્ખા છે. વિવિધ વિચારોથી તેણે સ્ત્રીની ઉચ્ચ મતિની વૃદ્ધતા કરી પોતાની સહનુભૂતિપૂર્વક કાઢી કાઢી છે, આને પાછા સ્ત્રી સહન પણ જાનતી કે ત્યાજની વાર્તા કરી દોષ તો તે પુછીથી સહન થઈ શકતું નથી. તેમને મિત્રજ તપી જાય છે, સ્ત્રી કેવી રીતે પોતાની ઉન્નતિ સાધી શકે ? કશિયુર સ્ત્રીએ મૂલ્ય બરેલા વિચાર ક્યા દોષ તો તેને વિજ્ઞેય કરી ચોખ્ખોચોગ્ય વિચારો સમજાવવા, પાંચ વચર વિચારો માત્ર જાણી સમજાને જ વાપરી શકતી નથી. એ ચોખ્ખ જ માર્ગે સ્ત્રી ચાલતી દોષ અને પુછીથી તેનું ન જાનવું દોષ તો પણ શું સ્ત્રીએ કરે તે સમજાવું બોલું ન જોતું થાતી, અને કદાચ પોતાનાથી સ્ત્રીઓની ભૂમિકા તુરંથી થતાં પોતે જનસમાજમાં કદચથી ભૂમિકાના મહાત્મ તે અમે સ્ત્રીઓને સલામત કરતાં પણ પોતાની જાણવા, એવું જાણે છે અને આ કારણે પણ સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ ધવામાં વિલંબ થાય છે.

કદાચ છે કે સ્ત્રીઓ પદ કરે તો પુરુષોને તેમાં ભાગ છે, એથી પ્રમુદના આખ્યાનમાં જણાવ્યું છે કે 'પુરુષોએ પોતાને પાપ બદલાવું એ સમ રાખીને તિરંતર સ્ત્રીઓને પુણ્ય કર્યાં શ્રીતાણી અને સદાચરણી કરવી ધરે છે.'

આ નિયમ એનાં પણ સ્ત્રીઓની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિથી પુરુષોને સાથ છે. આખી સમાજને સુધારવા જવી તે કરતાં પાછું જાણીને પોતાના પાપમાં જ સુધારવા કરતી શું બેસી કે એમાં પારપરને જાણ છે, પારપરને સુખ છે, પારપરને આનંદ છે.

મુદરાલયમાં રહી નિવિંચથી સુખનો સંવિશેષ આનંદ અનુભવવા અર્થે તમારી સહ-આવિષ્કારે ઉંચા માર્ગપતિ રોડરો, તેમને અનુરૂપના, અર્થે, ઉત્સાહ અર્થે, રાત્ર અર્થે. વધારે મુકે જતી સ્ત્રીમાં વધારે દિખાર પ્રકારો, વધારે રચણી જતી વધારે સેવક જાણો. વધારે તારક જતી શણે આવેલી સ્ત્રીને તારો, તમે નાવિક છે, સ્ત્રીની ઇચ્છાની કુખી જતા તમારું જ દારણ થશે.

મિત્ર જણેલા કેમે તે અતેહર જેવા થઈ જશે ચોગ્ય માર્ગે તમો કરો, અને તે કામ થાઓ, અને તે પ્રમુદ થાઓ, અને તે થઈપુર થાઓ. અને તે થઈપુર જતી મેંવેલી સ્ત્રી સ્ત્રીની ઉચ્ચ ભૂમિકા કરે.

અનેક આર્થો દર્શિ સમીપ છે, તમારૂં રચણીમાં સોજવન છે, એથી વિચરો, વિચરો, સ્ત્રીની અવનત દશ કરી કુખી જોમો. તમે પૂર્ણ દો તે સ્ત્રીમાં પૂર્ણતર પ્રકારો. રાત્રી દો તે યાત્રી જાણો. આત્રી દો તે આત્રી કરે.

અનેક મનને મનવન રહ મન અનેક સોજાવેલા રેડી ને જાણ, જાણ કરે.

સામુદાયિક વિભાગ—‘પાદમૂર્તિ’.

[લેખક : શ્રી પ્રગીલા બહેન.]

ચાઈલ્ડવિકીટિટ ટ્રસ્ટ.

સત્યાસત્ય વિચાર નિત્ય કરતાં, સ્વાધી વિરાગી મતિ,
શોધી સદૃશરૂ, વૃત્તિ સરિયર કરી, અંતરુ સુલક્ષ્મી અતિ;
બેઠી અષ્ટ મુરી પ્રવેશી હૃદયે, પ્રત્યક્ષ જોવા પતિ,
આ રીતે કમથી જતાં સદાજગાં ઈથી સ્વરૂપે રિમતિ.

શ્રી સાધનસમારંભ.

કર્તવ્ય તમા પ્રાપ્તવ્યના માર્ગમાં પ્રગતિ કરાવવામાં સદાયક આપણે ‘સાધનસમારંભ’ ઉત્સવ આ વર્ષે પાલન કરવામાં આવશે કે કેમ તે વિષે સંશય થાય એ સ્વાભાવિક, પરંતુ સિદ્ધ પદ્ધતિમાં ઉદ્દેશો સંકલ્પ કેવી રીતે વ્યર્થ નહીં થાય ? પરમ કૃપાળુ શુદ્ધદેવ સમારંભ માટે હામનું સ્થાન જોવા નિમિત્ત હાસ્ય પદાર્થો અને ત્યાં પોતાના લીલા વિમલનું નિરોધાન થયું. પોતાનો સંકલ્પ સિદ્ધ થવામાં બાધ ઈશ્વરમાધ, ઉચ્ચેડીવાનિવાસી ગાઝ નારાજીદાસ વગેરે નિમિત્ત થયા, મરમાદમાંના અનુમદથી તેમના હૃદયમાં આ કરવાણુકારક ઉત્સવ માટે ઉત્સાહ અને વેગ ભર્યું થયો. પૂજ્ય દેવીશ્રી સમીપ તેમણે પોતાની પ્રાર્થના નિવેદન કરી, તેમનો બાવ જોઈ તેમની પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર થયો. આ પ્રગણે ૪૦ મો સાધનસમારંભ મહોત્સવ, ઉચ્ચેડીવા નજીક ઉભવ તટપાવની શ્રી નમંદાના તટ ઉપર ઇષ્ટાનુમદથી કાલગુન શુક્ર ૧૫ મંમગવારથી કાલગુન ૧૭૫ સોમવાર-સપ્ત દિન પર્વત પાલન કરવામાં આવ્યો.

બસો ઉપરાંત સાધનોના સમગ્રવેલ થાય એવા ઓપુરોમાં માટે જૂના જૂના રથો તથા પૂ. દેવીશ્રી માટે તેમજ પૂ. શ્રી સુરસાય બચવાનું માટે સ્વતંત્ર એક સુદર મંડપોની યોજના કરવામાં આવી હતી. સવમશળા નદીતટઉપર હોવાથી બરોરે ખરા મધ્યાહને પણ તાપનો અનુભવ થતો ન હોતો વિવિધ બોપદ સૂત્રોથી, ખગ્ગપતાકાથી તેમજ છોડની કુંડાઓથી સંવર્ધકાગાને રૂડી રીતે અર્ચન કરવામાં આવી હતી. સંવર્ધકાગાની ઉત્તર દિશામાં ખાસ તૈયાર કરેલા ઉચ્ચ આસન ઉપર પરમ કૃપાળુ શ્રીમદ્ ઉચ્ચેડીભગવાનની અને તેના હપરના ભાગમાં પરમતમા શ્રીમન્નસિંહાચાર્યજીની ગમ્ય પ્રતિમાઓ સ્થાપવામાં આવી હતી શ્રીમદ્ ઉચ્ચેડીભગવાનની પ્રતિમાની સંમુખ સમીપમાં તેઓશ્રીની પૂજ્ય પાદુ કાનું સ્થાપન કરવામાં આવ્યું હતું. આ સ્થાનથી થોડે અંતરે પૂ. શ્રી સુરેશ્વરાચાર્યજી માટે યોગ્ય ઉચ્ચ આસન સ્થાપામાં આવ્યું હતું અને તે આસનની પશ્ચિમ દિશામાં શ્રીમાનું વિનયવંદની પ્રતિમા સ્થાપવામાં આવી હતી. ૨ ડુર ૧૫૨૮૨૫માં ભાગ લેના માટે વિવિધ રથોથી બસો ઉપરાંત

સાધેશ જોકર યથા હતા. આ સમારંભમાં બહેનોની જે સંખ્યા હતી તેટલી પૂર્વના રોષ પણ સમારંભમાં બાંધે જ થઈ હશે, જેમને આશરે જોડી ઉપરાંત બહેનોએ આ ઉત્સવમાં બાંધ લીધી હશે. પ્રભાતપ્રાર્થના માટે નાનું કેશાભવ મંદિર રચી તેમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનની ગભ્ય પ્રતિમા તથા પાડુંકાનું રથાપન કરવામાં આવ્યું હતું.

પ્રાતઃગાથે પાંચ વાગે સંજીવિતક પદ વાગતાં સર્વ આ મંદિર સમીપ ખુદ્ધા ગોકર્માં નિત્ય જોકર ચતા હતા અને ત્યાં પ્રભાતકીર્તન ગવાયા પમાત્ત શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનનાં દેખામાંથી આ ઉત્સવમાં હાજર નમ્રુત કરે અને સાધન આમિત્યામાં ઉપકારક થઈ પડે તેના લેખો વાંચવામાં આવતા હતા, તે પૂર્ણ થતાં સર્વ શ્રી નર્મદામાં સ્નાન કરી ૭ થી ૧૧ વાગ્યા સુધી પોતપોતાને પ્રાપ્ત જપ, ધારણાં જ્ઞાન, પ્રાર્થનાઓ, તત્ત્વાભ્યાસ આદિ સંપન્નપણે ક્રિયામાં ચોળતા. પૂજન, આરતી તથા પુર્યાજ્ઞસિતો વિધિ થયા પછી આ શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાન ના જ્યોત્સ્નાથી સામુદાયિક પ્રાર્થનાનો વિધિ થતો. આ સમયે શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજી પ્રતિ સર્વનો કેવો બકિતકાવ અને અનુરક્ત છે તેનું પ્રત્યક્ષ દર્શન થતું અને આપું વાતાવરણ પણ બકિતમય અને જંબીર ગણાતું. ત્યાર પછી શ્રી સુની-લાલ જોડા, શ્રી મણિલાલ શેઠત અને શ્રી અંગાણાલ ત્રિવેદી, ચક્રચરે પૂજ્ય શ્રીમદ્ સુરેશ્વર ભગવાને .એક : સંદર વ્યાખ્યાન વાંચી સંબળાવ્યું હતું. સમારંભમાં સહાયક થઈ રહે એવા સુંદર વિચારોથી પૂર્ણ નિવેચન કરતા અને પ્રશ્નને શ્રી અમૃતલાલ દેવરાજ નોતાની બાવ-બરી સૂરજ લાણમાં પ્રકર પ્રભુના માહાત્મ્યલક્ષી અનુભવ પ્રસંગે અવશ્ય કરાવી સર્વને બકિતસર્માં તરબોળ કરી આનંદ આપતા. આ પછી પૂજ્ય દેવીશ્રીના સંપન્ન, અજ્ઞાત, યાતિ, નિરાશ આદિ વિવિધો ઉપર સખાચેક અત્યંત મનનીય લેખો વાંચવામાં આવતા અને તે પૂર્ણ થતાં પૂજ્ય ભગવાનશ્રીના લેખોમાંથી, સમારંભમાં સાધન સાધવામાં હતાક અને એવા અત્યુત્તમ લેખો શી વિશ્વ-બાઈ મન્નુદાસ વાંચી સંબળાવતા. સેષ વાચતાં પૂર્વે સંદર કોપોદધાત કરી પછી લેખ વાંચવાથી સર્વના હૃદયમાં રોષ વિલક્ષણ બકિતભાવને જન્મત કરતા હતા. મધ્યાહને ધુનઃ સ્નાન કરી ભોજનવિધિ માટે સર્વ ભોજનશાળામાં જોકર ચતા અને તરોષ તથા જળનાદ સાથે મિષ્ટાન્નની આહુતિથી વૈશ્વાનરને પ્રસન્ન કરતા. ધાર્પ કરતાં સંખ્યા વધી જવાથી ભોજનશાળા સંકુચિત થઈ પડી હતી અને તેથી ભોજનશાળામાં સેવા કરનાર સેવકોને બે પંક્તિ પૂર્ણ થતાં સુધી તિતિક્ષા કરવાનો સુચેષ અન્યાયસ પ્રવેત થયો હતો.

સાપકોદે સ્નાન સંખ્યા પૂર્ણ થયા પછી સર્વ, મંદિર સમીપના ખુદ્ધા ચેકમાં જોકર થઈ દરિદ્રમરજીની ધૂનમાં જોગતા. ત્યાર પછી પદ ચતાં સર્વ નરીતટઉપર રચેલા વ્યાખ્યાનના રચાતમાં જોકર ચતાં, આ પ્રસંગે સાધેશ ઉપરાંત આસપાસના પ્રાણીમાંથી આવતા શ્રોતાઓની સંખ્યા દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ પામતી હતી અને તે સંખ્યા લગભગ એક હજાર ઉપરાંત થઈ હતી. શ્રી સુનીલાલ જોડાએ ત્યાં શ્રી મણિલાલ શેઠતે 'સપ્તરમણ' 'સંવમ', 'શુદ્ધિ', 'આત્મપ્રદેશમાં વિદાર' વગેરે વિવિધો ઉપર રસપૂર્ણ અને રહસ્યમય વ્યાખ્યાનો આપ્યાં હતાં. વ્યાખ્યાન પૂર્ણ થયા પછી આ ઉત્સવ નિમિત્ત ખાસ રચેલાં પદો પ્રતિદિન દસ વાગેતા સુધી સંજાત મેઢંગ બાવપૂર્ક વાદિતમુદ્દ માઈ હતું. કીર્તન સમયે એકંદર ચાતાવરણ બકિતના અંકિસનોથી જવાઈ જતું અને

શ્રોતુવનું ભક્તિરસમાં તદ્દલીન બની પોતાનો આનંદ વ્યયપાપથી તેમ જ મન્ય રીતે પ્રદર્શિત કરતો હતો. બાઈ ભરેન્દની વાલકલા ખરેખર પ્રજ્ઞાનીય હતી અને તેના આશાપ રૂપિતપટપર હજી પણ તરતરે છે. પૂજ્ય શ્રી દેવીક્રીના ૨૦-૨૬-૨૮-૩૦ વચ્ચે પદો તેઓશ્રીના ચાનેશ્વરેતું તેમજ શબ્દપ્રતિબાહુ નિદર્શન કરાવે છે એટલું જ નહિ પણ કૃપાળુ શ્રી ગુરુદેવની શબ્દશક્તિનો આવીશ્ચાર તેઓશ્રીમાં યથોદ્યતેતું જ્ઞાન કરાવે છે. પૂ. શ્રી પ્રમીલા બહેનનાં પદો ૧૭-૨૬ તેમની ઉચ્ચ કક્ષપતા તથા શબ્દશાસ્ત્રિયચુકત ઉચ્ચ પ્રકારની અવ્યવહારિતનું દર્શન કરાવે છે. શબ્દાનંદનો અનુભવ કરનારની ખુબારી ફેલી હોય તેનું ચિત્ર પદ ૧૮ માં, અને શ્રી ગુરુદેવની મૂર્તિને ખડી કરનાર ચિત્ર પદ ૧૦ માં ચિત્રી ગંધુ શ્રી સુતીયાશ આજાએ મનમાં ઉત્તુવન કરનાર પોતાની નેસચિંક શબ્દશાસ્ત્ર દર્શન કરાવ્યું છે.

સપ્તમ દિને સમારંભની પૂર્ણાકૃતિનિમિત્ત થઈ કરવામાં આવ્યો હતો. યદ્યપિ પશ્ચાન્ શ્રી અશ્વિલાલ શેલતે, આજ દિન સુધીના મપેલા બાબતોનો તથા વંશપેલા મેળોનો ચાર કુંઠામાં કહી, ફેલી બળતો અનુભવ કરવા 'સત્ક્રિયા' તથા 'નિરોધ' ઉપર વિવેચન કર્યું હતું. ત્યાર પછી બાઈ શ્રી આશાલાલ ત્રિવેદીએ, શ્રી અમૃતલાલ વેદે, શ્રી હાલાલાલ રાણે તથા શ્રી સુતીયાશ આજાએ પ્રસંગાનુસાર વિવેચન કર્યું હતું તથા આ સમારંભનો સુભોગ પ્રાપ્ત કરાવનાર ઉચ્ચેડીયાસાથી શ્રી નારણરાય, શ્રી ઈશ્વરભાઈ વચેરેની ઉત્તમ સેવા નિમિત્ત આભારદર્શક વચનો કહ્યાં હતાં. પશ્ચાત્ આ સમારંભના નિમિત્ત થનાર તેમજ તેમાં સલાયક થનાર સર્વે માટે સંતોષ દર્શાવેલો તથા સમરંભમાંથી સ્વસ્થાને જતાં સમાજમાં સખવા પોઅ પૂજ્ય દેવીક્રીનો મોહપ્રદ મનનીય સેખ વંશપેા હતો. અંતમાં પરમ કૃપાળુ ગુરુદેવનો સર્વોત્તમ જનવા વિષેનો સુંદર, સરળ અને અત્યંત રમ્યદ સેખ વાંચવામાં આવ્યો હતો. આ સેખ અવશ્ય કરી સર્વેએ અત્યંત પ્રસન્ન થઈ 'શ્રી સદ્ગુરુદેવની જય, શ્રીમદ્દુષ્ટપેત્રભગવાનકી જય' ના નાદથી સંપ્રમથાળા મળવી મૂકી હતી. આ સેખવાચન પૂર્ણ થતાં બહેન પ્રધાએ પોતાના મંત્રુલ અને ઉદ્યદાવક સ્વરે 'વત્સલપાલક, પકડી ચાપ્પીયા' -એ પદ ગવવાવ્યું અને સર્વેએ ઉભા થઈ તે ઝીંક્યું હતું. આ સમયે આખું વાતાવરણ અત્યંત મંજીર ભાસતું હતું, પોતાના પ્રિયતમ વ્યવસાયની પ્રતિના સર્વના સાચા ભાવનું દર્શન કરાવતું હતું અને નેત્રો વિરલનું કુ.ખ રૂપ હોય તે દર્શાવતાં હતાં. આ પદ પૂર્ણ થતાં સર્વે સ્નાન કરી બોળનસાળામાં મહા પ્રસાદ લઈ, પોતપોતાના અધિકારાનુસાર સપ્તદિન ચર્ચાનત અધ્યાત્મમલ પ્રાપ્ત કરી પોતપોતાને રથાને પાછા ફર્યા હતા.

મં ૫૦ શેલત.

ઉપસંહારનિમિત્ત હૃદયોદ્ગાર.

પૂજ્ય સાધક અંધુએ અને ભક્તિનિષેા ।

શ્રી ઈશ્વરુપદથી આ સંકલ્પસિદ્ધ સાધનસમારંભની આજે સરજતાપૂર્વક પૂર્ણાકૃતિ થાય છે તે આપ સર્વને સુવિદિત છે. આપણે સર્વે પોતપોતાના રથાનપ્રતિ પ્રવાણ કરવાને જૂઠા પડીએ

તમા પૂર્વે આ સમારંભના આવશ્યકતા-સેવકો તરફથી એ દબ્બ કહેતા ઉપરિમા યોગી હું.

મિત્ર સાધક બંધુ ભ્રાત્રિભિરો ! આપણામાંના દેહલાકને સુચિત છે કે આપણા પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા પૂજ્યપાદ શ્રી ગુરુદેવ પતિતમાત્રની નમંદાના તટઉપર આ જાણુના કોઈ અનુરૂપ સ્થાનમાં એક સાધન સમારંભ કરવાની પ્રસંગોપાત ઇચ્છા પ્રકટ કરતા હતા. આજથી પાંચ વર્ષ પૂર્વે તે નિમિત્ત તેઓશ્રીનું પધારતું થયું હતું પરંતુ તે સમયે આવો સુયોગ ન આજો.

તમાર પછી જત વર્ષે પુનઃ એ છપ્પા એક સાધકબંધુના અંતઃકરણમાં જાગર થઈ અને તન્નિમિત્ત પોતાશ્રીને પ્રાર્થના કરી, એને અત્યંત અનુમદ કરી શીઘ્ર આ જાણુ સ્થાન જોવા વડોદરાથી પધાર્યો. પરંતુ આપણા સર્વના કુર્બાગે પોતાશ્રીએ એકાએક અણધાર્યું અણ ચિંતણું આ તરફનું સ્થળ જોતાં પૂર્વે સ્વરૂપસમન કયું અને આ વાત જોઈએ પડી.

વળી આ વર્ષે એ સમય આવતાં પુનઃ એ છપ્પા દેહલાક સાધક બંધુઓના અંતઃકરણમાં જાગવાનું રીતે સ્ફુરી અને તેમણે પૂજ્યપાદ પરમેશ્વરીસ્વરૂપા શ્રી જયન્તી દેવીને સમ્રદ વિનંતિ કરી, તેઓશ્રીએ વિનંતિ સ્વીકારી અને અમારા ઉપર અપાર અનુમદ કર્યો.

પૂજ્યપાદ ગુરુદેવ અને તત્સિન્ન દેવીશ્રીના અત્યંત ઝાલુમાં-જગ્મ જગ્મતરે પણ દેહી ન સમાય એવા આશુર્મા-તો છાએ જ. વળી તેમાં સાધનસમારંભ જેવા અપૂર્વ અને હુલ્લસવદ મદોદસવને, પોતાશ્રીના સ્વરૂપદમનપણીના જહાર થના પ્રથમ સમારંભને જ જરૂર કરી, અમને અધિક ઝાણી કર્યું છે, આ પરિવ તરતે અધિક પવિત્ર થયો છે અને અત્રના ઉચેડીઆ, જયશ્રીયા આદિના જનસમુદાયને અનુમદ કરી પોતાના અનુપમ યાત્ર, દર્શન તથા યાદગુત અને અપૂર્વ કીર્તનજાનંદના સ્થલ આપી ઉપરૂત કર્યું છે.

અને આ સાધનસમારંભને અમે જે કાંઈ સેવા અને વ્યવસ્થા કરી સક્યા છીએ, તેમાં પૂજ્યપાદ દેવીશ્રીએ પોતાની અત્યંત ઝીણવટભરી શુદ્ધિથી કરેલાં સચ્ચો જ કારણભૂત છે; ને કે આ સર્વની પૂજે શ્રી છપ્પની બદ્ધ સત્તા જ કામ કરી રહી છે એમ નિઃશંકપણે સર્વ રીતે સમજાય છે. તેથી આ સમરંભ નિમિત્તને કંઈ પણ સંતોષ થયો હોય તો તેનું કારણ પૂજ્યપાદ ગુરુદેવની બદ્ધ અને તત્સિન્ન દેવીશ્રીની પ્રકટ સત્તા જ છે.

આ સમારંભમાં કોઈ પણ સાધક જાણુભ્રાત્રિને અગત્ય અથવા પ્રતિરૂષતા જેવું જણાયું હોય તો તે સર્વની ઉદારભાવે કામા મળશે જ એવી આશા સખીએ છીએ. ઉત્સાહ અને હર્ષજયી જે બંધુ ભ્રાત્રિભિરો આ સમારંભમાં સદાશર આપી અત્ર પધાર્યાં છે તેમનો આભાર માનીએ છીએ, અને હેવટે જે જે સદાશરો અને સાધક બંધુ જાહેદોએ આ કાર્મમાં તન, યત્ન, ધનથી બનાવી સદાશ આપી છે તે સર્વના અંતઃકરણના સાચા ભાવથી અત્યંત આભાર માનીએ છીએ.

શ્રી ઇશ્વરતા પુનઃ પુનઃ અમને આવા અનેક યોગો આપે એ જ અગત્યના.

૨૧૦ વાલસવ્યન્દ.

મૌન સેવણું.

વધારે વાત કરનાર સામે—
 અચાનં નાણી સિખામણ અપનાર સામે—
 વાદવિવાદ કરનાર સામે—
 ભણેલી વાતને અંતરૂપ દર્શાવના—
 કદ વચન સાંભળતા—
 કદ વચન ઉચ્ચારતા પૂર્વે જ—
 જે પક્ષકારોની અધ્યક્ષા—
 અસત્ય વાત બોલવાને બદલે—
 વાણીમાં સંભારતા તથા મધુરતા આણુચ અને બળ જમાવના—
 માનને બેતા—
 અપમાનને સહેતા—
 અહ કારને ડોકવાને—

મુસોચના બહેન.

કીર્તન-મંજરી.

શ્રી સાધન સમારંભના ત્રણ ઉત્સવ ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલા આ કીર્તનના પુસ્તકમાં શ્રીમતી
 જયન્તીદેવીના અત્યંત દિવ્ય અને પ્રસાદવાળી કીર્તનો તથા શ્રી ભગવાદેવ અધિકારીવરના
 બીજા લેખીના હાંસર કાવ્યો પ્રકટ થયાં છે. મૂલ્ય: રૂ. ૦-૬-૦, રૂપામ ખર્ચ ૦-૧-૦.

વ્યવસ્થાપક, ચારિત્ર્ય મંદિર, વડોદરા.

સૂચના : આ પત્રના તેજાળીસ એકા પ્રકટ થઈ ચુક્યા છે માટે જેમણે
 લવાજમ મોકલવાનું હજી બાકી રહ્યું હોય તે હવે વગર વિલંબે મોકલી આપવા
 કૃપા કરે.

૧૫૦ એપ્રિલ

મુદ્રાદો—મત્રિક ૪૧ ના ૫૫ ૩૫૪ ઉપર 'મો ચોમસાર' જગ્યા છે ત્યાં 'મંત્રયોગ'
 વાંચવું.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ઘડો”

વર્ષ : ૪ અંક : ૪૪-૪૫
સં. ૧૯૬૪, ચૈત્ર શુક્લ ૬
શનિવાર
તા. ૬ : ૪ : ૧૯૬૮

પ્રકાશક :
અવસ્થાપક, ચારિત્ર્યમંદિર
વડોદરા.

ચારિત્ર્ય લેખકોના—
દિનમાં : ૧, ૫-૭-૭૭
દિનનાર : ૬૫ દિવિત્ર

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :
વિદ્યાર્થીને ભણવા મુકા-
શાસ્ત્ર સંસ્થા,
રાત દેવાશાસ્ત્ર સંસ્થા,
સદાચારીના શાસ્ત્ર સંસ્થા,
વિદ્યાર્થીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા,
વિદ્યાર્થીમાં ચારિત્ર્યમાર
મણી સંસ્થા.

સ્થાન : વડોદરા.
આજન શ્રીચરિત્ર્ય ઇન્સ્ટિટ્યુટ
પ્રિ. પ્રેસ, રાવપુરા, આડ
હાલેની ગલીમાં-વડોદરામાં
પાંચાલક શાલભાઈ પટેલ,
શ્રી ચેમ્પસાધકના વરણી
પ્રકાશક :

પ્રાવિનશાલ અને વિવેકી
મટે હાઈકુ અને પ્રમાણ
શ્રી વિશ્વવંશવાન,
વડોદરા, એકમનેથી પ્રસિદ્ધ
પુસ્તક. તા. ૬ : ૪ : ૧૯૬૮

॥ ૐ શ્રી ॥

વિજયી તે છે :

જે પ્રતિકૂલને ગણકારતો નથી, જે અનુકૂલમાં જ
રચ્યો પરચો રહેતો નથી.

જે વિપત્તિમાંથી સંપત્તિ શોધી કાઢે છે.

જે વિકળતામાં શાંતિ ભોગવી શકે છે.

જે શૂન્યમાં અનંત (જુએ છે) ની શ્રદ્ધા ધરી રહે
છે, અનંતમાં શૂન્યનો અનુભવ કરી શકે છે.

જે કેવલ કલ્પનાનું છાયાચિત્ર રચતો નથી, પણ
શ્રદ્ધાભરી ધાતુની મૂર્તિ બનાવે છે.

જે અંતરાત્માના જલની ગર્જનાને શ્રવણ કરે છે.

જેના અંતરાત્માનો આનંદ જેને દુઃખમાં હસાવી
રહ્યો છે.

જે મનને પ્રવાહી અને ઘન કરી શકે છે.

જેને આહનિકા લાગતી નથી, જેની પ્રહનિકા
ઉડતી નથી.

શ્રી મુરદેવ.

અંતિમ વચનો.

બંધુઓ !

આપણે રસપૂર્વક કિત્સવભોગી જાન્યા. આપણાં મનને સંસ્કરણમાટે જામનું સખ્યું, વારંવાર આત્મચિંતનકુંડમાં ઝબકાવ્યું. ગુરૂદેવે નક્કી કરેલા આ પુણ્ય સ્થાનમાં આપીને સર્વેએ હૃદયની બાવબરીનું ભરિયો ઇષ્ટપતિ અભિયુક્તા રાખી. આવો પુણ્ય કાલ જોત જોતામાં વડી ગયો, અને પુનઃ ૫૨ તરફ પ્રમાણ કરવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે. હવે જે અમ્મ સમય આપણને પ્રાપ્ત છે તેમાં રૂત ચિંતન કરી લઈએ.

સત્કામને કોઈ સાથે છે, તો પ્રસન્ને રોષ સત્કામ સંપાદવાના નિમિત્તરૂપ બને છે. અને તેનું નિમિત્ત આ સમારંભમાં બન્યું છે. અતના સાધકોના સાચા બાવબમાં નિર્મલજ્વળા તંતુરજ્વળથી બદ દઈ આપણે આ ઉત્સવમાં આવ્યા. દ્રેવસિદ્ધિના અનેક સાધનો છે, તેમાં સૈદ્ધ એક સર્વોત્તમ આપન છે. આથી સેવાને અર્થિના સાધકબંધુઓએ લેતામ પ્રકારે સાધી છે.

સત્કામ કરવા દશવવાનો વેત અધિકારી અંતરૂમાં જ પ્રકટે છે, ટી છે. એક વર્ષ ઉપર અર્થિના સાધકબંધુઓના મનમાં સમારંભ કરવાનો વેત પ્રકટ્યો અને અમમતાવાદ અમદધૂર્વક ઇષ્ટીને પ્રાર્થનાવર લખ્યો. ગુરૂદેવ, બંધુ ઉપરભાઈ સાથે હૃદય પધાર્થ, પરંતુ તે સમયે બંધુઓના કોઈ પ્રતિબંધક પ્રારબ્ધયોગથી એ કામ ન બન્યું. પણ તેથી ઉપરના અનુમદપાત્ર હૃદયમાં આ શુભ કાર્યોનો વેત થયો ન ગયો, અને એવા પરિણામે આ કામ થયું.

ઉપરસુતા જ સર્વ કંઈ કરે છે, છતાં નિમિત્તરૂપ કોઈને બતાવે છે. મોટા બળવાન પુણ્યના ચોક્કે નિમિત્તરૂપ થવામ છે. આવો પુણ્ય ચેત્ર પ્રાપ્ત થતાં અમર્ય બંધુઓએ તેમાં જીવનકલગતા સાધી લીધી. ઇષ્ટની સન્નિધિમાં જેમણે અમ્મ કાલ નિવાસ કર્યો છે એવા કોઈટર બાઈ વસાવચંદમાં શુભ વસ્ત્રની અઠાણ તથા ઉત્સાહી રૂતિ અને અંતરૂને લક્ષિતાવા જોતાં સંતોષ થાય છે. જેમને ત્યાં ચેત્રાના કૌતિક તનુનું તિરેણાન બતાવ્યું એવા ગુરૂદેવ એમના હૃદયમાં નિરંતર જગત રહો એ જ આપણે ઇચ્છીશું. બાપકાશ્રીના ચરણથી પરમ પાવન થયેલા હૃદયનારી મંગલાગદેને આ કાર્યમાં લગાવે ચેત્રાનું તથા શ્રી મોનીલાલજીનાં અધિક અધિક દિન સંપૂર્ણ છે.

હૃદયમાં એક વાર પણ શુભ સંસ્કારનું ઉડું બીજ પડે છે તો તે અજીવારી ફણે અંકુર કાટે છે. તેના દર્શાતરૂ હૃદયના સન્નજન બંધુ દલમુખવાસ છે. સુંનકમાં એક સમયે એમને ત્યાં ગુરૂદેવ પધાર્થ દતા. પાંચ માત મિનિટના સંનંપમાં ઇષ્ટપતિ એમની પ્રીતિ જાગી. એમના એકના એક પુત્રનું અમ્મ સમયમાં અવસાન થયું. આના ચિકેટ પ્રસંગમાં પણ ઇષ્ટના હૃદય દર્શન કરવા બાઈ વસાવચંદને ત્યાં આવ્યા દતા, અને આજે આ શુભ કાર્યમાં પણ સદ્ભાગી થયા, અમ્મ પરિચયમાં અવેલા તથા પિ શુદ્ધ અંતઃકરણ શુભને ચેત્રાનામાં આપણી લે છે. તે પ્રમાણે સત્કામને પે બીને જે કંઈ એમણે કહ્યું છે તેનું પતિરૂગ પરમાત્મા તેમને અર્પે. બાઈ હુદિલાલ,

જામડીવાવાસી આપણા મુગટબાઈ, વસમ ઈશ્વરલાલ, નાયાલાલ, ગિરધરલાલે આ કાર્યમાં સહ-
કારી યજ્ઞને પુણ્યપ્રાપ્તિ કરી છે. બધું નારણુદાસે તે આ નિમિત્ત અત્યંત પરિશ્રમ વેઠી સર્વ રીતે
આનંદપૂર્વક ભોગ આપ્યો છે. આ પુણ્ય ક્ષેત્રના અધિકારતા શ્રી રણકોઠાદાસજી, પુરુષોત્તમદાસ-
જી, મહાલક્ષ્મીજી પશુ ઉદાર ભાવે પોતાના રચકો ઉદ્યોગ કરતા દીધો, એ રણ તેમના
અંતરૂતી ઉચ્ચતા દર્શાવે છે. પાંડવોએવા સમયે ચોદા દત્તા યત્તા તેમને જામડું કરનાર, ઉત્પાદક
અર્પનાર કૃષ્ણ દત્તા ત્યારે જ મુદ્દ યજ્ઞ, વિશ્વ મેળવ્યો. તે પ્રમાણે કાલ કરનાર મંડળને વધારે વેચ
આપનાર આપણા બધું ઈશ્વરજી છે. વૃદાવરજી યત્તા આ નિમિત્તે એમણે મળેા મમ કર્પો છે,
સર્વના સહકારથી આ યાત દિવસ આપણે જે કાંઈ સુખ અનુભવ્યું, સદ્વિચારોને જાણતા તેજ
પ્રતિજ્ઞાદાતા આપણા જેથી કાંઈ વસ્તુ આપણી પાસે નથી, તેથી તેનું સત્કર આપવા છપ્પને જ
પ્રાર્થના કરી ફરીશું કે પ્રભો ! આપણે અનુમદ પામવાને જે જે સાધક બધું તથા સમજાને સત્કાર
કહ્યું હોય તેનું સુખ ફળ સત્કર આપી સર્વનું સર્વોત્તમ દિત ઉત્તરોત્તર આપ સાધો.

બંધુઓ-અજોનો ! અદ્ય સમયમાં સર્વ અર્થથી પ્રયાણ કરશો, પોત પોતાના જવાદાર-
કાર્યમાં પ્રવૃત્ત થશો, જે કંઈ થોડી મણી સૂચી આપણને પ્રાપ્ત છે તેમાં કતબ્ધિચારને કરી લઈશું.
માનવ હરખમાં હંચી વસ્તુની પ્રાપ્તિ આરે નિરંતર છમ્મા ઉટે છે, પાંદડું છમ્માની પૂર્ણ સિદ્ધિ થોડા
જ મનુષ્યો અનુભવે છે. કારણ કે છમ્માને પૂર્ણ કરવામાં બીજા સાધનોની જરૂર રહે છે. સદ્ગત્વની
પ્રાપ્તિ અર્થે ઉત્તરમાં આવીએ છીએ, પણ એટલા માત્રથી કતબ્ધિની પ્રતિ આવતા નથી, છમ્માને
બળ આપનાર સાધન તે અભ્યાસ છે. અભ્યાસપ્રતિ અત્યંત રહે છે તે સત્કરને પ્રકટતા વિષય થાય
છે. વિદ્યાર્થીને યુતીવર્સિટીની ડીગ્રી મેળવવાની છમ્મા પ્રકટે, પણ વિદ્યાર્થી અભ્યાસ ન કરે તે એ
છમ્મા કદી ડીગ્રી મેળવી આપતી નથી. તે પ્રમાણે છમ્માને પ્રકટાવવી તે આરંભક કતબ્ધિ છે. શુભ
અનુમદથી આપણામાં સદ્ગત્વને ઉદય થઈ ચૂક્યો છે. પાંદડું તેને સત્કર ફળવડ કરતા વારંવાર
અભ્યાસની આવશ્યકતા છે. કાલથી આપણે આ દાંત વાતાવરણમાંથી ઘેર જઈએ, અને ત્યાં પણ
નિરંતર સાધનનો અભ્યાસ કરતા રહીએ તે જ સદ્ગત્વનું રહસ્ય કરી લઈએ.

પ્રવાસ કરનાર જેમ સાથે ભાણું બાંધી લે છે તેમ આપણે જે કંઈ આપણા વિદ્વાન્ બંધુ-
પ્રાસેથી જાણ્યું હોય તેને સાથે બાંધીને જવાઈ છે, અને અનેક પ્રતિકૂલ પ્રસંગમાં તેનો ઉપયોગ
કરવાનો છે. એક જે સદ્વિચારનું પણ ને અખંડ ચિંતન રહે અને આચારમાં ઉતરે તે જ છમ્માની
સિદ્ધિ થાય છે. સાધનનો અભ્યાસ એવા યથા જોઈએ કે જે પરિણામે સંસારમાં રહેવા યત્તા તેના
સંસ્કારથી નિર્વૈપ રાખે. જરૂરની વસ્તુ મેળવવા આરે પણ તેનો અભ્યાસ કરવો પડે છે, તે સર્વો-
ત્ક્રમ વસ્તુ અભ્યાસ વિના મળે એ વેવલ અસંભવિત છે. આરે, બંધુઓ ! ફરી ફરીને અભ્યાસને
સેવજો. બ્યવહારની શુદ્ધ આચરણતાને તપ્પને, પ્રતિકૂલતાને વેડીને પણ તન્નિમિત્ત સાધન રહેજો.
આં સુધી સાધક દશમાં છીએ ત્યાં સુધી આપણે સાધકનું છે, એ નિષ્કર્ષાર્થક જગદાન્ મનભો;
વૃત્તિને ઉચ્ચમાંથી કરવાનાં અનેક નિમિત્તો ઉપજાવજો. અંતર્યુબના સાધકમાં સદાયક યુક્તિ તથા

ક્રિયાના સ્વરૂપને વિચારીને-નારંગાર વિચારીને, શુદ્ધિને આજ સુધી જે જે જણાવ્યું છે તેને અંતરમાં પચાવતાં ઈચ્છિતવતે પ્રકટાવે.

આ શુભ કાવ્યના અવધિએ સમારંભના આલ સમ્યા શ્રીમાન વિશ્વવંશનું હૃદય સ્મરણ કરી પુનઃ આ સમારંભના નિમિત્તરૂપ યનાર આદિનાં સર્વ સાધકજંધુઓ તથા સન્નતોનું શુભ ઇચ્છતા આપણા અંતરમાં ઇચ્છનાં સંલગ્ન થઇ હૃદય પડતાં ઇચ્છનાં જ મધુર ઇન્દ્રિયોથી જ ઇચ્છને પ્રાર્થાશું કે:

વત્સલપાલક ! પકડી ચરણીયાં, વિનયે બાલ તમારે,
 હોય વિસરજો, કરું છું પ્રણતિ,
 પિતૃ ! અંતની આજ સ્વીકારો-પ્રણતિ; વત્સલ
 નયો કહી વળવા, નથી કહી વળવા,
 આપણા ઉપકારો; પ્રણતિ
 આશિષ કે પિતૃ ! યાચે આજે,
 બહાલથી બાલ વિચારો; પ્રણતિ
 તવ બહાલથી બાલ વિચારો, પ્રણતિ,
 નવ હૃદયથી સદય ! વિસારો; પ્રણતિ

શ્રી જગદેવી.

મંત્રયોગ.

(અનુસંધાન ગતીક ૪૨ ના પૃષ્ઠ ૩૫૫ થી.)

એ પ્રમાણે એ દસ નાદાનત રૂપને પચા પછી સ્થિતરથાનમાં પદોચ્ચિને લય પામે છે, એટલે કે નાદને અનુલવ ન થતાં તે રચણે કેરલ આન હોય અનુભવ કરાવનારા સ્વરૂપે બાસે છે. તેથી પણ ઉચે જેને સિતપદમાં સમાધિ જગતી દલ ઇચ્છા છે તેવાઓએ શુદ્ધરૂપથી સંભળેલા અને શાસ્ત્રમાંથી વાંચેલા શાળને નમન રૂપી આજજ વધવાનું, આનંદોદ્ભાવક સ્વરૂપને અનુભવ કરને કરવે જીવં પ્રવેશ કરતાં સ્થિતરથાન. ઉપર વ્યાપિનીરથાનમાં એ સ્વરૂપે એક દેશીય મટીને વ્યાપક થઇ પડે છે એ રચણ મરતકના ઉપરના બાગમાં લખાટ અને કેશ બાગની સંધિ વચ્ચે રહેલું છે તેથી પણ ઉચે સમનાના રથાનમાં બહને ટકવાનું. એ રથાન બધાં આપણે સિખા રાખીએ છીએ તે રચણે વિખાનાં યુગ કેંડા ઉતરી નવ છે તે જગ્યાએ ત્યાં સ્વરૂપવ્યાપ્તિને બદલે સુક્ષ્મતમ અસ્મિત રૂપે મન છવવું રહેવું, કેરલ મનનાતરૂપે રહેવું અનુભવાય છે. તેથી

* આ લેખ સામાન્યમારલના ઉપરના વિષયે વાચી સંભળાવવામાં આવીશ હતા અને અતિમ ૫૬ સર્ગને બ્રહ્મા ધરને મરૂત્ત કહે ચાલું દલ.

જેથી એ બંને શુદ્ધ આત્મારૂપે યજ્ઞ મનના અસ્થિતા અંશનું પણ ઉલ્લંઘન કરી એવી સાથે સમસ્ત વિશ્વભેદે અજોડભાવનાનો પ્રકાશ કરનાર ઉન્નતારૂપે યજ્ઞ રહે છે. એવી એ સ્થળને ઉન્નતા-એમ કહે છે. એથી આગળ વધતાં અર્ધાં એકરસ સમિચ્છાનંદ ચિત્તરૂપનું અને તેની વ્યાપક સત્તાનો પોતાની ભેદે અજોડભાવથી અનુભવ થાય છે.

પ્રાણચક્રિત દહારના ઉચ્ચારણભેદે હલ્લચાંસપ થામેલી જાણે સજીવ યજ્ઞ હોય તેવી બાસે છે, અને એ પ્રાણચક્રિત દહારમાં મલેષા બજારનું ઉચ્ચારણ કરતે કરતે દહારનો ત્યાગ કરી પ્રાણચક્રિતા પુનઃજીવન સ્થાપના હલ્લચો પણ ત્યાગ કરી આગળ વધે છે, એ અહાર ઉકારનું રૂપ મારણ કરે છે અને કંઈચાન સુખી આવી શકે છે; તપી એ ઉકારને બદલે મહાર જેનું રૂપ પાકે છે અને એ મહાર શબ્દનો ત્યાગ તાલુમથકે કરે છે. એ તાલુમથકે અદ્વત્તિ રહેલી છે, એ અન્નિજોડ કરતા અને ઉપર જતા સાધકે પૂર્ણ સાવધ રહેવું પડે છે. જરા પણ પ્રચ્છાદ થાય તો એથી ઉપર જઈ શકાય નથી. તાલુચાનથી ઉપર જાને ભ્રમરની વચ્ચે નાકની લીટીની સીધી લીટીમાં ગિન્દુસ્થાન છે, અને તેની ઉપર અર્ધ ચંદ્ર અને તેની ઉપર ત્રિરશ્મિકા રહેલા છે.

ત્રિરશ્મિકા ઉપર જતાં તે હંસોચ્ચારણ વર્ણોચ્ચારણું રૂપ મૂળીને તાલ (અમરના ધ્રુવરવના જેવું) રૂપ મારણ કરે છે અને એ રૂપ સદૃશ સદૃશ થતે ગાદાન્ત સુખી પડેાવે છે. ગાદાન્તની ઉપર ચક્રિત, વ્યપિતી અને સમતા-એ સ્થાને રહેલાં છે-અને ત્યાં પડેાવનામાં તો નાનું રૂપ તથા રૂપાનું રૂપ મદળુ કરે છે. એ રૂપાં પણ એક દેશી મરી વ્યાપક થાય છે, એ વ્યાપક મરી કેવળ સ્ફુરણ-માન રૂપે રહે છે, તેથી જેથી જતાં ઉન્નતાનું પણ અતિક્રમણ કરતાં વખતે પરમ ચિત્તરૂપ યજ્ઞ સાધક ચિત્તરૂપમાં બની જાય છે.

હલ્લચી માંડી ઉન્નતાવર્ષનું જનું તેને અતોદમાનું કહે છે. ઉન્નતાથી માંડી હલ્લચર્ષનું ત્યાગનું તેને અતોદમાનું કહે છે. જેમ જેમ સાધક રથૂલ ભાવને ત્યજતો અદૃશ ભાવને અનુભવે તો જાય છે તેમ તેમ તે પુરુષ મુકિતને માટે અધિક અધિક અધિકારી થતો જાય છે, અને તે મુકિતને તથા જતા હોય તેવા તેને અનુભવ પણ થાય છે. પરમ ચિત્તરૂપભાવને અનુભવીને સાધક બપોરે અતોદમાને નીચે નીચે આવવા મઠે છે ત્યારે ઉત્તરોત્તર અનુભવ રથૂલ રૂપમાં થતો જાય છે, અને તે અનેક સિદ્ધિઓને પણ પોતામાં રહેવી નિહાળી શકે છે અને તેવા ઉપજોમ પણ કરી શકે છે. હલ્લચાનના અધિપતિ યજ્ઞા, કંઈચાનના અધિપતિ ત્રિણ્ય, તાલુચાનના અધિપતિ રૂદ્ર, ગિન્દુ-સ્થાનના અધિપતિ ઉષા, નાદસ્થાનના અધિપતિ સદાચિત્ત, અને ઉન્નતામાં સાદાત્ત ચિત્તરૂપની પ્રાપ્તિ અનુભવાય છે સુષ્ટિ અને રિપિતિ તથા સંહાર-એ પ્રતિશ્લુષ સપાકે રથેને સદા સર્વદા સૂક્ષ્મ હૃદયથી એનારને, જતાં, યજ્ઞ રહેલાં અને યજ્ઞ માંડતા હોય તેમ રૂપાંદેહ થાય છે. રથૂલ વ્યપિતરોને ઉપજતા, અધિપતિ આવતા અને અગ્રજાતાં રથૂલ કાંચ જોઈએ છીએ. સૂક્ષ્મ પદાર્થોને માટે એ બધાં પ્રમાણે સૂક્ષ્મ કાલ પ્રવર્તે છે. એ કેવલ રથૂલ અને સૂક્ષ્મ કાલ-એ જાને શબ્દ, ખાશ પદાર્થના, રથૂલ

અને સૂક્ષ્મ પદાર્થના, ઉપર આધાર રાખતા સાધેશુ ઘન્યો છે. સૂક્ષ્મ દષ્ટિવાળા સાધોને રવિન દશામાં અનુભવાતો કાલ સૂક્ષ્મ થતો પશુ અનુભવકાલે રજૂલ કાલે છે. એ જ પ્રમાણે અંતર્બુદ્ધ વૃત્તિ સેવનારા સાધકને ભગવાદ દશાનો સ્પૃશ્ય કાલ પશુ અંતર્બુદ્ધ વૃત્તિ હોવાના કાલે સૂક્ષ્મ કાલે છે. વ્યતિકરોના અંગમાં ઐતર્યોત થયેલો કાળ, અંગઅંગઉપર દષ્ટિ નાખીને ચાલીએ ત્યારે સ્પૃશ્ય અને સ્પૃશ્યપ્ર મહત્ત્વ કરે છે. તેને બદલે વ્યતિકરો ઉપરથી દષ્ટિ છઠાવી લઈ ત્રિકાલ બાપક એક અનંત કાલને દષ્ટિગ્રોચર કરીને તેના અંગઅંગઉપર દષ્ટિ નાખીએ ત્યારે સૂક્ષ્મ અને સૂક્ષ્મ દષ્ટિ નાખીને ભવ છે. આ નિયમને સમગ્ર અનુભવમાં હિતારનારા સાધો આસોઆસના એક આવાગમન જેટલા ટુંકા સમયમાં પશુ એક વડી, એક દિવસ, એક પક્ષ, એક માસ, એક વ્રત, એક અવન, એક વર્ષ-એમ હિતારોત્તર સૂક્ષ્મ સ્તરેમ અરોનું અનુસધાન કરીને ૧૨૦ વર્ષ જેટલા મહાનું કાલનો અનુભવ લઈ શકે છે, એટલું જ નહિ પશુ કલાતીત પદમાં રિયતિ પશુ ધારીને ઉન્નતમાં રહીને શક્તિ અને શક્તિમાનતા સમ સામરસનો અનુભવ કરે કરે કાલથી પર એવા ધિવલાવનો અનુભવ કરે છે, અને સામગ્ર્ય વધતાં બીજાને એ અનુભવ કરાવી પશુ શકે છે.

(અપૂર્વ.)

શ્રી ભગવાન્ શ્રી રામચન્દ્રજીનું ગુણચિંતન.

જન્મતમાં એક નિષ્ઠ અર્થ્ય પ્રવર્તે જન્મ છે કે ઉદય અને અસ્ત, પૂર્વ પૂર્વ કાલથી આ નિષ્ઠાનુસાર દેવી સ પતિના ઉદયકાલ પશ્યત આસુરી સંપતિ અત્યંત પ્રમાણમાં પ્રસરણ થામી જેથી દેવી સ પતિનો તે સમયે અસ્ત થતો, લપ થતો, વિનાશ થતો નજીમો. આસુરી સંપતિવાળી પ્રભુનું પ્રાગ્ભવ દૃષ્ટિ પાત્રમાં યુન. જે નિષ્ઠ પ્રવર્તે છે તે નિષ્ઠ એક દેવી તત્ત્વનો ઉદય થાય છે અને આસુરી સંપતિ અસ્ત પામે છે, વિલાપ છે આ પ્રકારના હેતુને લઈને જ પરમાત્માને અવતાર ધારણ કરવા પડ્યા છે. આજનો પરમ પુરુષ સુદિને જેને જન્મ પૂછ રહ્યું છે તે તે જ દિન છે કે જે નવમીના મેષાદને ભગવાન્ રામચન્દ્રે આસુરી સંપતિવાળી પ્રભો વિનાશ કરવા પૂરવીશ્વર અવતાર ધારણ કર્યો. જન્મલમાં એક પરમ દેવી તત્ત્વનો પ્રાદુર્ભાવ થયો, જેના સામયો રાવણજાદિ અસુરોનો નાશ થયો, યુન દેવી સંપતિનો ઉદય થઈ રહ્યો.

પરમાત્માનું અવતારજી ન્યારે ન્યારે થાય છે ત્યારે અનેકના કાર્યો, અનેકના પૂર્વ જન સંકલ્પો, અનેકના સિદ્ધ સંકેતો રહે છે. અનેકના યાપ પૂર્ણ કરવા, કેમને વરદાન આપવા, કેમને ઉપાસનાની સિદ્ધિએ દર્શન દેવા, સ્વસ્થમાં અનેકને કર્મનુસાર મારવા, ઉદ્ધારવા, પોને સ્વપ્ન સ્પૃશ્યનો આશ્રય લઈ કામ કરે છે.

શ્રી રામનું પ્રાગ્ભવ પશુ આવા અનેકના મારણ, તારણ અર્થે થયું, પોતે માનવ લીલા વિગદ ધારણ કરી સુખ જાને ઉચ્ચ પ્રકારની માનુષી લીલાથી પશુ દર્શવી આપ્યું કે અનેક

પ્રકારના સદ્ગુણો, માંસારિક પદો, નીતિ, વહીવટપ્રતિષ્ઠા પદો, વિવેક-એવા પદો યુક્તો કે જે સેવકાદી મનુષ્ય સાચું જાનવપણું પામી શકે છે તે શ્રી રામે છત્રનર્મા આચરી જન્મલે એક યોગ અને ઉચ્ચ ધ્યેય આપ્યું.

જે મનુષ્ય ઉચ્ચમાની થવા ઇચ્છનાર છે તે આત્મા આત્મા યુક્તો ન પામી શકે એમ નથી. આથી જ રામનું છત્રન યોગ મનુષ્ય જનના ઇચ્છાકારે ગ્રહા સર્વદા સેવ્ય છે, આચરણીય છે.

આ યોગવાદ દેવી સામર્થ્યથી બરપૂર તો એ દત્તા જ, અને તે દેવી બાનની ભયંત્ર પદ્મ દેવી સામર્થ્ય ઇચ્છનાર, દેવ યનાર, ઈશ્વર યનાર ઉચ્ચ છત્રનોર્મા થઈ છે.

પ્રથમ વિચાર્યું તેમ અમુરોનો નાશ કરવા અર્થે તેમ અનેક અગ્નિ, મુનિઆદિના કૃત્સિતાઈ સિદ્ધ કરવા અર્થે બરગાનુ રામચંદ્ર બપોરે વનવાસ પધાર્યો ત્યારે અનેક પ્રકારે સર્વનાં પૂજન, અર્ચન સ્વીકારી તેમને કૃતાઈ કર્યા.

ખીછ રીતે અગ્નિ, મુનિઆદિ, ક્ષત્રિયને તેમ રાજાને વંદન કરવા યોગ્ય છે-એ પદ્મનું પાલન કરવાનુ રામચંદ્રે સર્વનું પૂજન, અર્ચન, વંદન કરી ક્યું. જતાં ઉચ્ચ પ્રદેશમાં વિદરનારા પદ્માત્માશિવને તે અગ્નિવર્ષે સર્વદા દેવાદી બરગાનુ રામચંદ્રને ભજવતા દત્તા તેથી તેમના યોગાનુ કૃત્ય સાધી સદા પરમાત્માના વિશેષ પ્રીતિપાત્ર થઈ રહ્યા.

શ્રી રામના છત્રનર્મા પહું પહું છે, તેમાં આગળ જગ્યાએ આવવી ત્યાગવૃત્તિ વિચારીએ.

બપોરે બપોરે જે જે પદ્મ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે ત્યારે તે તે સર્વોત્તમ પ્રકારે સેવે-એ રીતે પિતાની પ્રતિષ્ઠા અર્થે રાત્ર્યાકિતે તથા ખીછ બાલુ વનવાસ, આ શિવન વિરાધી રિધિતિને પ્રમુખતાપૂર્વક સ્વીકારી રાત્ર્યનો ત્યાગ કર્યો. કુષ્મા, તપ, દગિ, શીતઆદિ કર્યોને તથા તિસિદ્ધા, તપશ્ચરણે સ્વીકારી કોઈ વિચારથી ગભા નહિ. એક નિશ્ચય સર્વ કરવા સમર્થ છે, એ રીતે કોઈની પ્રીતિથી, શ્રેયથી, ભયથી, ઈર્ષ્યાથી, કુઝાથી કુખંજ ન થતાં દત્ત નિમ્મણાનુસાર સર્વ સદેવો વચનપાલન કર્યું. સાચા ક્ષત્રિય વીર પુરુષો આમરજાતિ પાપું કરે છે તે રૂપે યોગ્ય ક્ષત્રિયપણું-વીરપણું સિદ્ધ કર્યું.

આ તેમનો ત્યાગપદ્ધતિ પ્રત્યેક મનુષ્ય યોગ્યતા અર્થે સિદ્ધ કરવા હક્કરૂપે રામે તો પદ્મ માયું પામી શકે. ત્યજ એ છત્રનર્મા અનેક સ્થિતિને સિદ્ધ કરવી આપનાર અગ્રેષ્ઠ સાધન છે, બધે પછી તે શ્રેયસ્-અર્થે દોષ કે શ્રેયસ્-અર્થે દોષ, અને તેનું વિશ્વ દર્શન થી ત્રિપુરનવિશ્વથી બાંધના પાત્રો સર્વનાં સક્ષમાં હશે જ અને દોષો જ નોંધએ.

કોઈ પદ્મ એક સન્નિવ્યવસ્થા સિદ્ધિ કરવી દોષ છે તો અનેક વિચારોનો, મુખનો, અનેક વાંસતાઓનો ત્યાગ કરવો જ પડે છે, અને તો જ તે સિદ્ધ થાય છે.

વિદ્યાર્થી વિદ્યાર્થે મુરવાયામાં જ ખીજાં અનેક જ્ઞાનનાં ચિંતનો પરિત્યજી, ખીજાં મુખનો ત્યાગ કરી વિદ્યાર્થે સર્વ જગ વાજરે તો જ વિદ્યાનુ સાધ, પાતાલ મનાર પદ્મ એક ધ્યેયને

રાખી સ્ત્રીજી વાસના ત્યજતાં થોડા રીતને ક્ષમાદાય થાય. સાચો સેવક થનાર સુખમાત્રે તિર્થાંગિની આપી રોબને અનુસરતાં થોડા અર્થે સિદ્ધ કરે. સેવક ઘણું સુખની ઇચ્છા પણ કરી એ જ અયોગ્ય. એ નિઃસ્વય પ્રમાણે કાવું કરતાં તે ધાતુ પામી શકે છે. આ જ રીતે સર્વ પ્રસંગમાં છે. થોડા સાધનારે, ભક્તિ કરનારે, ઉપાસના કરનારે મૂળ લક્ષ્યથી વિરોધી સર્વ ક્રિયા તથા ચિંતનની ત્યાગ કરવાથી જ ઇચ્છા મળી શકે છે.

આવા આવા અનેક વિચારો રામના જીવનમાંથી જડે છે. પાળી યજ્ઞ એવા એક નામે વિચાર થયું સેવી યજ્ઞ તો આજનો સામાન્ય મનુષ્ય-પામર મનુષ્ય મદાન મનુષ્ય તો બને જ, એ શ્રી રામના જીવનથી સારી રીતે શિખાય તેમ છે લોકિક બને અલોકિક જીવન તેમણે આચરી જતલને ધણું શિખ્યું છે. લોકિક જીવન આગ્રતા સામાન્ય રીતે અંજુલજી રહી કમિયુનિને મદદ આપી, પૂજ્ય રથને કેવી વિવેકનીતિ પાલન કરના જેવી છે-એ દર્શાવતો એક સુંદર પ્રસંગ પ્યાનમાં લેવા યોગ્ય છે.

એક પ્રસંગે અરવપર્મા કરતાં દરતાં ક્યાં નિવાસ કરેલા એ જાણે પોતે જોજીતા જ ન હોય તેમ એક ક્ષણે માનપૂર્વક પૂજન, અર્ચન, વંદન કરી પૂજ્યું કે ભગવાન! મારે ક્યાં નિવાસ કરેલા ? થોડા સ્થળ બતાવેા. સર્વ જાણનાર પ્રજા અઘાની જેમ વર્તી આ રીતે પૂછે છે તે જોઇ પ્રભુને પૂછી રીતે જોજીખનાર તે મુનિએ હસીને ભાગીના હાથે ઉતારી આપેા; 'સ્વામિન! ભાં તમે ન હો, ભાં તમે રહો.' ભાં આપની કયા કયા ત્યાં રહો. આપણું રમરમ જે જીમ કરે ત્યાં રહો. આપના ભગ્નની તુજાએ ચાતકરૂપ જે નેચા છે ત્યાં રહો. ભગવાની જેમ આપણે હૃદય-મંદિરમાં રહો. આપના ઘર માનાર જીમમાં રહો. જે કંઈ આપને અર્પાને પ્રસાદીરૂપે લે છે ત્યાં રહો. જેના હૃદયમાં આપનો જ અવશેષ છે એવા એકાગ્રથી હૃદયમાં રહો. ચેતાવદ ગુરુને આપનાથી અધિક ભણી ભાવથી સન્માનપૂર્વક સેવે છે ત્યાં રહો. જે સર્વના ભક્ષમાં આપના અગ્રની પ્રીતિ જ મળે છે ત્યાં રહો. ભાં કામ, ક્રોધ પછે આપ નથી ત્યાં રહો. રુદિતિ, નિંદા ભાં સમાન છે ત્યાં રહો. ભગતાં, મુર્તા આપને આશ્રય રાખનાર આપને ઊડી બીજાને આશ્રય નથી ત્યાં રહો. પાતકી સંપત્તિ જોઇ સજ્જાય, પારકા કુ-એ પીડાય ત્યાં રહો.

આ પ્રમાણે વચનો કરી મુનિએ વંદન કર્યું. શ્રી રામચંદ્રજી તેમની ભક્તિ જોઇ આદે જ-મા.

બધુઓ! આપણે જાણે શ્રી રામની લીલા વિચારી તેમણે મુનિચિંતન ધ્યાનક્રિયા કર્યું અને છેવટે એ મુનિના વચન પ્રમાણે માયર્સ આપણા, રામચંદ્રથી અતિન્ન શ્રી શ્રિગુરુભવન સ્વરૂપ શ્રી ગુરુદેવને પ્રણામ કરી શ્રી ભગવાન રામચંદ્રજીને હૃદયમાં રહેવા, પ્રકટ થવા પ્રાર્થના કરી એ ચિંતનમાં જ વિરમીશું.

શ્રી પ્રૌ બહેન.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયતીમહોત્સવનું સાહિત્ય—સં ૧૯૮૪.

(ઉત્તીર્ણ લેખો.)

સામુદાયિક વિભાગ—(૧) ‘ યથાર્થ સદ્ગુરુનાં લક્ષણો. ’

૧ [ભેખ : અત્રીશત દરિસાસ બદ.]

(૧) ચાતુર્ય દોષ, (૨) ગંભીર દોષ, (૩) મોહના ઉપર વૈરુદ્ધિ ન દોષ, (૪) સર્વ ઉપર પ્રેમ શાખો, (૫) જે કાંઈ જે વ્યવહાર આવે તે કાંઈ તે વ્યવહાર કાંઈ પણ જાનતા અર્થ વચ્ચે કરે (વિરોધી કે અવિરોધી બાવજૂઠું કરે), (૬) સિખને બધાકાર પારખી તે પ્રમાણે ઉપરેય આવે, (૭) નિર્ભય દોષ, (૮) અપ્રવચન દોષ, (૯) ગુરુની આજ્ઞાનું ઠસવન કરનાર દોષવાચકે મારે મણું કરીને સ્વાર્થ આજ્ઞા ન કરી અગર કવચિત્ જ કરી, એવો સિખ ઉપર આવે, (૧૦) એવું વર્તન દોષ કે સર્વ ભ્રમ સમજે કે માત્ર ઉપર ગુરુની આજ્ઞા જાણે છે, (૧૧) સિખનું દિન કરનામાં જ અર્ખંડ પ્રવૃત્તિ શાખી, (૧૨) સિખને પૃથક્કે પ્રત્યક્ષ રીતે અર્ખંડ સદાપ આપ્યા કરે અને તેનું સિખને જાણ પણ થાય, (૧૩) અર્ખંડ આનંદસ્વરૂપ રહે, (૧૪) સિખને અર્ખંડિત વસ્ત્રાદિ આપ્યા કરે, (૧૫) સર્વ યોગનું પ્રેમથી સમાધાન કરે.

૨ [ભેખ : અં ૬૧૦ ચન્દ્રિકા બદલ.]

(૧) તત્ત્વજ્ઞ, (૨) બ્યવહાર સેવનાં જતાં અધિષ્ઠિત, (૩) અમર, (૪) સમાર્થી, (૫) સદગુણી, ચોતાના દુષ્ટતા સદન, અને પશુએ મદુ, (૬) ચિત્તની પ્રસન્નતા, (૭) શ્યા, (૮) કામ, (૯) કાંતિ, (૧૦) જ્ઞાન, (૧૧) અકોષ, (૧૨) સુનેન્દ્રિય (૧૩) પ્રસન્નતા, (૧૪) તપ્તિ, (૧૫) પારિપુરિત.

(૨) ‘ યથાર્થ કૈવલ્યાવકાનાં મુખ્ય લક્ષણો. ’

[ભેખ : દરિસાસ શુદ્ધ કાગળવાળા.]

(૧) સદ્વિચાર, (૨) ગુરુમાં અગમ વિશ્વાસ, (૩) કાંતિ, (૪) કુ-ભક્તિ-સેવા, (૫) ઉચ્ચેરપ્રતિ પ્રવૃત્તિ, (૬) આત્મશક્તિ, (૭) ભેદ, (૮) ક્રમ, (૯) પ્રસન્નતા, (૧૦) વિગ્રહિત ચિત્ત, (૧૧) સરજન, (૧૨) ચેદ, (૧૩) તિતિક્ષ, (૧૪) તત્ત્વજ્ઞ, (૧૫) નિષ્કામ પુરુષ.

(૩) ‘ પ્રાર્થના. ’

૧ [ભેખ : અં ૫૮ મોહન.]

દેશ.

જ્યાં જ્યાં પ્રિયતમ પ્રભુ, પ્રેમનું વારંવાર,
જ્યાં કરીને જીતે, મુજ હિર કસુપાંશુ;

વેગે ધ્રુવિયમનતણા, રોક્યા નવ રોકાય,
 તે વેગેને રોકવા, સઘ કરો પ્રભુ ! સદાય, ૨
 મુજ મન આપવિષે રમે, રસના તવ સે નામ,
 તેના દર્શનકારણે, તસપો આઠે મામ, ૩
 ' પ્રભુ મારા, ' ' હું પ્રભુતણે, ' પ્રકટાવો હર ભાવ,
 જેથી નિર્ભય થઈ રહું, નડે ન જગના માવ, ૪
 અહંભાવ જે વિશ્વમા, હુ અમાનનુ મૂળ,
 સત્વર દરી, દરિ ટાળીને, જન્મમરણનું યગ, ૫

૨. [સેખા..જમનાદાસ ગાંઠ મહેતા]
 પ્રણામ છે મંત્રલ દિને, પુન પુન ગુહાય ' ૧
 કરુણાદષ્ટિ દાળીને, કાયા સાથેક થાય
 હાતા સમર્થ જાણીને, કરમરી થાયુ આજ,
 અપરિત પછુ કરશે નદી, નિશય, હે મહારાજ ! ૨
 આપવિષે અદા અમ, અભિમુખતાની સાથ,
 સરસપણે સાધી ચકુ, દો વર, ચિર પરી હાથ, ૩
 સધાવળે નેષકમ્પને, ત્યજવળે મમભાવ,
 રસનાને છતાવળે, અભાવળે મુજ નાવ, ૪
 કમળે કસાવ તેલકું, (પથ) અસાવશે ના મેઠ,
 કન્દનસમ કરીને મને, અન્તે હે પ્રાણેશ ! ૫

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવકં સાહિત્ય—સં ૧૯૮૭
 પુરુષવિલાસ—“ પાણી યજ્ઞ જેમાં વપસાવ એવાં વાક્યો. ”
 [સેખા - મં ૫૦ શેક્ષત,]

- ૧ જ્યાં દો, એનામાં કંઈ પાણી નથી.
- ૨ એ નિચારો પાણીથી પાતળા થઈ ગયો.
- ૩ પાણી જાણીથી તરતર ઠીક થયો.
- ૪ એને સમજાવવો, એ પાણી વસાવવા જેવું છે.
- ૫ પાણી મેં કદ્યુ હે દામમાં પાણી.
- ૬ એણે હવે એ જાણતનું પાણી મૂક્યું છે.

૭ મમે તેમ કરો, પણ દુધના દુધમાં, ને પાણીના પાણીમાં.

૮ એ બાધને શોધે ત્યાંથી પાણીયું મળ્યું.

૯ એ પણ જણાવણી સે છે.

૧૦ મોતીનું પાણી છતરી અધું.

૧૧ એનાં નેત્ર કેવાં પાણીદાર છે.

૧૨ મમે તેટલું કરે, પણ પત્થરપર પાણી.

૧૩ છેવટે ક્યાં કારખાપર પાણી.

૧૪ એને પારકા પૈમાનું પાણી કાતાં ઠીક આવડે છે.

૧૫ આ પાણીમાં આવડે કે ?

૧૬ થોડા પાણીદાર જણાય છે.

૧૭ સમય પાણીના રેલાની મારફત વહી જાય છે.

૧૮ બોળનનું વજન સાંભળ્યું તેના મોંમાં પાણી આંધું.

૧૯ મારી વાત સંભળ્યું એ તો પાણી પાણી થઈ ગયો.

૨૦ છેવટે મેં કહ્યું: ' જા બેસ પાણીમાં. '

૨૧ થોડા વખતમાં વળતાં પાણી થવાં.

૨૨ મેરી પાપ એટલું પાણી એ પીએ છે.

૨૩ રૂઠ ટૂંક તો પાણીનાં પડવાન.

૨૪ કુમસનાં હવાપાણી સારાં છે.

૨૫ એમણે થોડું લીધું પાણી, લીધું ઢોલ એમ લાગે છે.

૨૬ સળને ત્યાં પાણીપંથા અથ દતા.

૨૭ એ કાચા નથી, ઉમરેનું પાણી છે.

૨૮ બમેને દળરતું પાણી ચામ, પણ પાણી જણાવેલું નહિ.

૨૯ મોતીની કિંમતનો જાણાર તેના પાણી ઉપર છે.

૩૦ હવે આવી રહ્યું. એમાં કંઈ પાણી નીકળે એમ નથી.

૩૧ મમે તેમ કરો, એને પાણી ચડે એમ નથી.

૩૨ એને કાગાપાણીની સળ થઈ.

૩૩ છેવટે રજપૂતનું પાણી છે ને, કદે કેમ ?

૩૪ છેવટે શાળને પાણીને મૂલ્યે થોડા વેચ્યા.

૩૫ બમે નુકસાન થાય, પણ પાણી જાય નહિ.

૩૬ એમની સર્વ મદેનન પાણીમાં ગઈ.

૩૭ એણે તો પારખાટનાં પાણી પીયાં છે, એટલે છેતરાય-કેમ ?

- ૪૮ હવે હું હંઠા પાણીમાં ઉતરવા માગતો નથી.
 ૪૯ હિના પાણીથી ઘર બને નહિ.
 ૫૦ એમને મુંબમું પાણી લાગ્યું
 ૫૧ ડાસાનાં બધાં વર્ષ પાણીમાં મવા કે શું ?
 ૫૨ યશા હો તો સો વખત માગીને પાણી પીવું.
 ૫૩ પાણી પીને ઘર પૂઝવું એ મૂર્ખતા છે.
 ૫૪ છંદગી પાણીના પરપોટા જેવી છે.
 ૫૫ કલકલતા એના આમળ પાણી કરે તો તારો શો દિસાગ ?
 ૫૬ પાણીમાં રહેવું અને મગર કામે વેર.
 ૫૭ મક્કા માણસો પાણી પહેલી પાળ બાંધે છે.
 ૫૮ પાણીદેર કરવાથી લાભ થયો.
 ૫૯ સોઠીતું પાણી કમું ત્યારે એ બાધ ઉઠ્યું છે.
 ૬૦ એને પાણી ચઢાવતાં બધું મહેનત પડી.
 ૬૧ પાણી જોવું હોય તો સામે આવી જાવ.
 ૬૨ પાણી વસોળ્યે માનણ ન તીકલે.
 ૬૩ એની આમળ તો શાકભાજીનું પાણી છૂટી જાય.
 ૬૪ મરણપથારીપરથી હાથ છે એટલે માથે પાણી માલશે જ તો.
 ૬૫ પાણીછાણી પરવારીને રહ્યું કરવા જમ્ય.
 ૬૬ એને લીધે અમારી કીતમાં પાણી મરે છે.
 ૬૭ સીધો રહેલો, નહિ તો એક જોરી અખાડીય કે રી પાણી પીવા નહિ માગે.

પતિવ્રતા-પ્રભાવ.

બ્રાહ્મણ અને સ્ત્રીના સંવાદ.

પ્રવેશ. ૧

સ્વયં : નદી કીનારો-નિર્જન સ્થાન.

તપસ્વી બ્રાહ્મણ (સ્વયં) : અહો ! મનુષ્ય શું કરવા સક્તિમાન નથી ? હું જાણે
 ને ધાર તે કરી છું એમ છું. મારી સક્તિનો પ્રભાવ જોઇ શકે મહાશક્તિ પણ મને પ્રજ્વિપાત
 કરતા આવશે. મારો એક દષ્ટિવાત સરને આકર્ષવા સમર્થ છે. જમવતા સાધારણ સ્ત્રીપુરુષો
 મારો પ્રભાવ ક્યાંથી સમજે ! કેટલી લેમ તપસ્વીથી યાત્રા થતી આ સિદ્ધિનું માહાત્મ્ય એ
 નિત્ય રાં શું જાણે ! ત્યારે આ વાની પાંખે પીમે લેઝોના અણુઓ આવશે ત્યારે આ સ્થાન પણ

મનુષ્યોથી બરપૂર થઇ જશે. અને મારા તપોજગથી કોઇ પણ સુખી થાઓ. હવે મારે કંઈ કરવાનું નથી. હું પણ તેમનો અધિકાર નોંધ કંઈ કંઈ આપતો રહીશ. એક બે સપ્તાહ જોતાં જ મારું કોઈ સ્તબ્ધ થઇ જશે. પછી તો મારે બિશુ માત્રના પણ જીવું નહિ પડે. સંસ્કાર વિના નમસ્કાર નથી.

(આમ વિચારતાં એક ઝાડ નીચે તપ કરવા બેસે છે. સમય જતાં એકાએક ભાગ્ય ધર્મા) આજ સુકર રથાનમાં આ રું ! આ મસિન પદાર્થ કાણે નાખ્યો ! મારો તપઃપ્રભાવ તેના જાણવામાં નહિ હોય. (આમ તેમ જોતાં કોપપૂર્ણ દષ્ટિથી ઉચે જુએ છે તો એક ત્રણલી નજરે પડી. તેની તીવ્ર દષ્ટિથી તે નીચે પડી મરી ગઇ.) આ તો ઝાડ ઉપર બોંદેલી પેલી નમની ! હું મરી ગઇ ! અરે ! ! ! બિચારું નિર્દોષ શ્રાવણી સજામાં પડીને મરશે એમ નહોતું જાણતું. એનું આ શણે મૃત્યુ નિર્માણ હોય. પણ ધન્ય છે ખારી તપઃધર્મને. મારું જન્મકર્મ રહેતું સંસ્કાર છે. સદાજ સારી દષ્ટિ પડતાં જ આ પ્રભાણે ધનું તો જ્યારે હું મનમાં એક વાતનો સંકેપ કરીશ ત્યારે જો થાવીશ તે કરીશ. મૃત્યુ સોઠો તપના જગતે જાણતા નથી અને તપસવી જીવનશૈલી આદિને નિંદે છે. એક વખત એ જન્મજોને પણ આણું કંઈ જાણ્યો કે સંસ્કાર થશે. અને ખારી પોતાની ખાતરી થઇ. બિશુ મારે શામમાં પણ પ્રવ્રંન આવે કંઈ સમસ્યા કયો કે જુઓ પડી ! આજ બિશુનો સમય થઇ ગયો છે. શામમાં જન્મ સિદ્ધા સહ આણું.

(આ રીતે અભિમાન ધારતો તે શામમાં એક મુદરપતે ત્યાં સિદ્ધા માત્ર જાવ છે.)

પ્રવેશ : ૨

સ્થળ : મુદરપતું મર.

પાત્રો : એક સ્ત્રી, તપસવી બ્રાહ્મણ, સ્ત્રીનો પતિ.

તપસ્વી બ્રાહ્મણ : (સ્ત્રીને વાસજી મળિતાં જોઇ) મહેન ! તપસવી બ્રાહ્મણને સિદ્ધા આવ્ય. (આમ જોઇતો ઉભો રહે છે.)

સ્ત્રી : આણું છું, મહારાજ ! (રહી ધરમાં જાવ છે.)

સ્ત્રીનો પતિ : (બહારથી આવતાં) અરે ! જોગન તેનાર છે ? !

સ્ત્રી : (દસતે મુખે જાતી) હા છ, તેનાર જ છે. આજ દાપપત્ર પદ્માવન કરી મો કે માગ થયાં.

પુત્રપ : આજે મારે લેવાવતો પાછા જવાનું છે, તેમ છું પણ વધારે જાણીતો તેથી છું.

સ્ત્રી : રોહાઇ મેં તેનાર જ શાખી છે. આજ પદાર્થો એટલો જ વિશ્વાસ.

(આ સર્વ પેટા બ્રાહ્મણ ઉભો રહી જુએ છે, અને જાંતરૂલી નહુ જ કોંપી થાવ છે. સ્ત્રી, પતિને પોતાની પડી સિદ્ધા આપવા આવે છે.)

શ્રી : (પતિ જમે છે એટલામાં બિંદુ લઈ આવી) મહારાજ ! મો આ બિંદુ !

બ્રાહ્મણ : અરે બાઈ ! આટલી બધી વાર ! તને કંઈ ખતર છે કે હું કેવો છું. મને સાધારણ બિંબારી સમજી કે શું ? તારી જાણ, મારી અવગણ ! તને કેવું ખોટું રૂંઠે મળે છે ! હું ફરખી થઈશ, તું તારા ધર્મને ક્યાં સમજે છે ? બારણે એક તપસ્વી ઉભો જ રહે પણ દરકાર જ નહિ !

શ્રી : મહારાજ ! મેં તમને જાણી જોઈને અથવા બેદરકારીથી કે તિરસ્કારભાવથી શોધી શખ્તા નહોતા. મારા ધર્મપ્રમાણે જ હું વર્તી છું. પતિને જવાની ઉતાવળ હોવાથી ચોક્કસ, તમને ખોટી જ કરવા એવો વિચાર પણ આવ્યો નથી. પતિસેવાન્યે જ વિચાર થયો, કામા કરને (કદી હાથ જોડે છે.)

બ્રાહ્મણ : અરે ! તને કંઈ જ જ્ઞાન નથી, બારણે એક અસ્વધવાસી તપસ્વીને આવી રીતે ઉભો ગામ પતિને જમાડવા ચોક્કસ એ બેદરકારી નથી તો શું છે ? હું કોણ ! કેટલી કેટલી ઉમ તપશ્ચર્યા કરનાર, આવો એક તપસ્વી શ્રેષ્ઠ કે જગતમાં સામાન્ય જીવન ગાળનાર શુદ્ધચાતુર્ય ? મારી ચોક્કસતાનો તો કંઈ વિચાર કર. મને કેવલ તુચ્છવત્ત જણી ઉપેક્ષા કરી ! આ શું કામા આપવા જેવું નાનું સરખું કૃત્ય છે ? મારા માહાત્મ્યની ખતર પડે ત્યારે જ જાણ્યો કે આ અનાદર કરવાથી શું થાય છે ! મારે તારી બિંદુ નહિ જોઈએ, તારા આવા અપમાન આપનારા કર્મનું રક્ષ હાથ જ તને ખતાવી દઈશ.

જાણ,

જતણું કાણ્યકાંક્ષ, કેવું બળ મુજમાં જારી,
સદન કરું ના લેશ, અતિ અપ્રતિત કૃતિ તારી.
અમળે ના તું જવાશ, ઉભો કોણ તારે હારે,
મુજ દબિ પાતાં યાશ, અમિત વિપરીત અત્યારે.
સાધુના સામક્ષ્યે, અનુભવ કરને આ પરી
એક જ શાપવચનદારી, કાણ્યકાંક્ષા જરો પડી. ૧.

શ્રી : કામા કૌ મહારાજ ! નથી આજણ કે કંઈ,

પતિની સેવા કામ, હની કુતો ચોક્કસ.

બ્રાહ્મણ : છે ઉભો મુજ અધિકાર, બધી છે ચોક્કસી સકિત,

જોવા થા તમાર, પછી કર પતિની સકિત

શ્રી : સંભળજો મુજ વાત, મોક્ષ કંઈ મજ રીતથી,

કોઈ તજી દો સદા, પેલી બજી કું નથી

૨

જરા ચાંત થાઓ, બિચારી નિર્દોષ બજી અને જણી કે શું ? આ તમારી અબોધી

સદજમાં તરફી મારી નાંખી દારી હશે કેમ ?

બ્રાહ્મણ : અરે સાખી બાઈ ! તમે આ વાત ક્યાંથી જાણી ? એ જાણ બન્ને ત્યારે કોઈ પણ જોનાર ત્યાં દબ નહિ.

શ્રી : તપસ્વી મદાગાજી સંબોધિ. જેને કુચ્છ શુદ્ધ કરો. એ તે જ મારા પવિત્રેશ્વરી સેવાથી અને સોના પતિપત્નિના પદમંચી આ હું જાણી છું છું. મેં કોઈ એવશ્યક મેળની નથી કે મદા તપડર્પી નથી. જે જે હર્મમાં હોય તે વચાગ્ન પાછો તો તે હર્મ તેને તપ ૧૫ જ છે.

તમે જન્મદર્મ રહી તપ કર્યું, તેમ હું મારા શુદ્ધશાસ્ત્રમાં રહી એ આશ્રમના જે હર્મ છે તે પ્રમાણે પાળવા વળતરાગી થઈ, જેના પરિણામે તમે જુઓ છો એ મેં મેળવ્યું છે. વિશેષ કાંઈ નથી.

પ્રાર્થણા : હવે છે માતર. તમને સદસવાર નમન કરું છું. મારું અભિમાન આજે નાશ પામ્યું. તમે જ મારા માર્ગદર્શક શુક છે. મારે તપસ્વી થઈને શોધ ન કરવો જોઈએ, પ્રાપ્ત થયેલી કમિતનો આવો કુરુપૌષ્ઠને કરવો જોઈએ, એ સમયમાં શુદ્ધશાસ્ત્રમાં રહીને પણ મનુષ્ય કેરા ઉચ્ચ અધિકારી થાય છે એ જાણ્યું. યજ્ઞ સક્રિય રચાને વધાર્યું હર્મ પાળતાં ઉચ્ચ થાય છે એ પણ જાણ્યું. (તપસ્કાર કરી જાય છે.)

શ્રી મૃગ વહેત.

પરમ પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવની પાઠકાનું સ્થાપન.

પ્રથમ વાર્ષિક મહોત્સવ.

અમરાવાડનું મંડળ કંઈને કંઈ મુલ પ્રતિ અર્પણ કર્યા જ કરે છે. તેથી જ આ એક પ્રતિ કરી એ મંડળે અન્ય સ્થાપનાની જાણીને આમરના મેળ સંભાળ કર્યું છે.

એક શુભ પ્રતિપદાએ શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીવરાજની પાઠકાના સ્થાપનને પ્રવચન વિધિ ઉજવ્યો છે.

શુદ્ધારે સાક્ષરોએ જ વાગવાથી ચોવિસ કલાકના અનુષ્ઠાનનો આરંભ થયો. શ્રીમદ્ઉપેન્દ્ર-જીવરાજજીના પાઠ દોઢ કલાક એક જાણ કરે અને તરત જ અન્ય જાણ કરે. એમ રજા બેઠાએ વારા કરતી એ માર્ગમાં શુદ્ધ જાણી, ઉત્સાહથી જોવાઈ કાન પૂર્ણ કર્યું. સ્તોત્રની સમાપ્તિએ સરંએ ઉભા થઈ રોતન જાણતાં શ્રી પાઠકાવિષ્ણુ ગુણાના પ્રવચન વાંચી પૂર્ણતા અર્જની આશીર્વાદે કરી વિધિ સમાપ્ત થયો. કાનની પૂર્ણાવિધિએ એક જાણી, અનુષ્ઠાનમાં મેળનાર જાણીને ધીમંડ પરી તથા સાકાનું મેળવ્યું જોવાઈ આપ્યું હતું. પ્રમાણ લીધા પછી શરૂએ એક જાણે આશીર્વાદની દત્તી. તે સમયે પણ કાનના, એવાંચન વગેરે કમ અમરમાં આપ્યા હતા. રાત્રે ૧૫ થયે પુનઃ આશીર્વાદ વગેરે કરી સર્વ થી કાનમિતન કરતાં છતાં થયા હતા.

આવા આવા સત્કાર્યોથી થી ગુરુદેવની અધિકાધિક કૃપા મેળવી શકાય છે. શ્રી ગુરુદેવને અનેક નિમિત્તે નાના નાના ઉત્સવો કરવા અધિક પ્રિય હતા. પોતે અનેક પ્રકારનો શ્રમ સહીને સાધકને સત્કાર્યમાં પ્રવૃત્ત રાખતા તે જ પ્રમાણે દરેક ષષ્ઠ નિર્દત્ત સત્કાર્યમાં પ્રવૃત્ત રાખી અધિકાધિક કર્મશીલ સાધીએ જ તેઓશ્રીપ્રતિ પુનઃ પુનઃ પ્રાર્થના.

પ્રસાદ.

[વહેંચનાર : અઠ સૌંદર્ય શિવસદ્ગુની પહેલ ઓઝા.]

મથાઈ રીતે આત્મતરવને જોવાશ ને રાત્રીનો મતિ આત્મતરવના અનુસંધાનમાંથી ખમ્મી ન હોય, તે પુરુષનું જ છવ્વું શોભે છે.

જેના મનમાં અદ્ભુત જ ન આવતો હોય, જેની શુદ્ધિ વિષયોથી ન મેળાતી હોય અને જે સમજા પડાયોમાં સમતા જ રાખતો હોય, તે પુરુષનું જ છવ્વું શોભે છે.

જે પુરુષ રામદેવથી રહિત મયેલી અને અદ્ભુત અત્યંત શીતળતાવાળી શુદ્ધિ સાક્ષીની પેઠે આ જગતને જોના કરતો હોય તે પુરુષનું જ છવ્વું શોભે છે.

જેણે આત્મતરવને સારી રીતે સમજ, આ ત્યાગ્ય છે અને આ આદ્ય છે એવી બેદુશ્ચિને છોડી કઈ પોતાના ચિત્તને સાક્ષીમાં જ સ્થાવી દીધું હોય તે પુરુષનું જ છવ્વું શોભે છે.

મસિન કમ્પતારથી વિષયો, કે જેઓ રજનુ-સપોદિ જેવા છતાં સાચા જેવા શોભે છે, તેઓમાં આસક્તિ નહિ રાખતાં, જેણે પોતાના ચિત્તને આઠમાં જ લીન રહ્યું હોય તે પુરુષનું જ છવ્વું શોભે છે.

જે પુરુષ સર્વમાં આત્મદષ્ટિ રાખી વામનાઓથી રહિત થઈને લીલામાજથી આ જગતનાં કામકાજ કરતો હોય તેનું છવ્વું શોભે છે.

જે પુરુષ વ્યવહાર કરતાં છતાં પણ સુખના કારણની પ્રાપ્તિથી મનમાં રાહ ન થાય, અને દુઃખના કારણની પ્રાપ્તિથી મનમાં કચવા નહિ તેનું છવ્વું શોભે છે.

જેમ મીઠા જળવાળા નિર્મળ સરોવરમાંથી દસો નીકળ્યા કરે છે, તેમ જે સુખનોના સમાજમવાળા નિર્મળ પુરુષમાંથી સદૃશ્યો જ નીકળ્યા કરતા હોય તેનું છવ્વું શોભે છે.

જેનું નામ સંભગવથી, જેને જોવાથી અને જેનું સ્મરણ આવવાથી પણ સર્વ શોભે આનંદ પામતો હોય તે પુરુષનું છવ્વું શોભે છે.

શ્રેયસ્સાધક

એકતે

માનવ જીવનની મુર્ચ્ચામતા.

‘શ્રેય-સાધક’નો નિત્યસન્દેશ :

“જનન ધરો.”

જાણી ૪ ઝાંક, ૪૧-૪૦
સં. ૧૯૪૪, વેળાબ યુગ ૧૫
સાનિયાર
તા. ૧૪ : ૫ : ૧૯૪૮

પ્રસ્થાવના :
શ્રેયસ્સાધક, આરિયમંદિર
વડોદરા.

નારિક લખાણ :—
દિનના : ૩, ૧-૦-૦
દિનકલા : ૨૬૫૫૧૦.

શ્રી આરિયમંદિર :
વિદ્યાર્થીને જાણવા પ્રમાણ-
પાત્ર સંજ્ઞા.
દાન દેવાપાત્ર સંજ્ઞા.
સદાચરણ પાત્ર સંજ્ઞા.
વિદ્યાર્થીને સંજ્ઞા પ્રમાણ-
પાત્ર સંજ્ઞા.
વિદ્યાર્થીના આરિયમંદિર
મળતી સંજ્ઞા.

૩૫૫ : ૫૦૧૧૧.
આ જગતીયો યુગીયો
પ્રિ. યુગ, યુગયુગ, આજ
કાળેની જગતીયો-વડોદરામાં
પ્રાચીન લોકલોક પરી,
શ્રી શ્રેયસ્સાધક તરફથી
પ્રાચીન :
પ્રાચીનલોક ૦૪ : ૧૧૦૦
મદિ કાળે અને પ્રાચીન
શ્રી વિશ્વ કાળે, ૧૯૪૪, ૧૨૨૨૨૨ પ્રિદ
કપુ, તા. ૧૪ : ૫ : ૧૯૪૮

॥ ૐ શ્રી ॥

સદ્વચનો.

હુ ખેલો કામર જાનવાની કામરતા ન સેવશે.

અસદાચ જોઈ દુર્બલ જાનવાની દુર્બલતા ન સેવશે.

વિપત્તિ જોઈ અધર્મીત યંવાના કામરે ન સેવશે.

પ્રતિદૂલ જોઈ અધર્મીત યંવાના કામરે ન સેવશે.

અધર્મીત જાનવાની ઉન્નત યંવાની ઉન્નતતા ન સેવશે.

× × × × ×

ત્યાં મુખી આનંદ જોવાયો નથી ત્યાં મુખી કમુ' ન
જોવાયું નથી.

તે વગે મુખને જોવાથી સાચે મિત્રાચારી કરી શક્યા
હો તે જીવજોને તેની જાણવડુ કરજો.

જોવામાં જોઈ દુર્બલ કમુ' ? જોવાથી અનુષ્ઠને
પિત્તો ઉજળી ઉઠે છે.

શ્રી મુન્દેવ.

ક્રિયાને પોષણ આપો.

પ્રિય બહુઓ!

સર્વેન દષ્ટિ કરતાં જણાતી કે મનુષ્યમાત્ર કંઈકંઈ ક્રિયા કરી રહ્યા છે. ત્યાં ક્રિયા છે ત્યાં જીવન છે ક્રિયા બંધ થતાં દેહ નહિવત્ થઈ રહે છે તેથી નિમિષ થાય છે કે ક્રિયાની અભાવે આત્મચક્રતા છે મનુષ્ય ત્યારે ક્રિયામયક બને છે, ત્યારે બ્યવહાર મિલ્કિ કરે છે, વિષ્ણુ માન મેળવે છે, મહાપુરુષો વિવિધ પ્રકારની ક્રિયાથી બક્ષતમણનું કમ્પાણ્ય સાધે છે. ક્રિયા ક્રિયા તથા દેવો અવતાર લઈને અન્યેકને ઉદ્ધાર કરે છે, હમની રચાયા કરે છે. ત્યાં ત્યાં ક્રિયાનું સામાન્ય પ્રવર્તી રહ્યું છે. ક્રિયા પ્રત્યેક મનુષ્ય કરે છે, પણ એવું કમં તેવું ફળ મળે છે. એકની એક ક્રિયા હોય, પણ અઠની ક્રિયામાં પ્રાણ બારેલો છે, અઠની ક્રિયા પ્રાણ વિતાવતી છે. એક જ પ્રકારની ક્રિયા હોય છતાં તેના ફળમાં ભેદ પડે છે ક્રિયાની સાથે ભયારે અંતરૂની શક્તિ-વિચાર ભેદાય છે ત્યારે ક્રિયા સમેતન બને છે કોઈ પણ હૃદય વિતાવું, દેખાદેખી કરેલું કામ વાસ્તવ લાભને ઉપભવદં નથી.

વિષ્ણુ મોં સાળામાં જાય પણ અજ્ઞાન કરસામાં અંતરૂનકને ન વાપરે તે નિત્ય સાળામાં જવાની ક્રિયા પરિણામે નિરર્થક બને છે.

આપારી માથ ખરીદે, દુકાન મડિ પણ ભોળતા સાવધાનના ન રાખે તો એ વ્યાપાર તેને જ્યોતે જોડમાં લાવે છે જમવાની ક્રિયા સર્વે કોઈ કરે છે, પણ જમવામાં, આવીને જમવું, મિતાદારી રહેવું, પ્રસન્નતાથી જમવું, એ નિયમોનું જો પાલન કરે છે તે આરોગ્યને મનુભવે છે, ભયારે ખીબ વિવિધ વ્યાધિના ભોક્તા બને છે. ક્રિયા એવી થયી ભોળાએ કે જે તેના મથાઈ ફળને અનુભવ કરાવે

ક્રિયા આપણે કરીએ છીએ પણ ક્રિયાને પોષણ અપતા નથી પોષણ વિના ક્રિયા જાડી ફળવતી થતી નથી મણીતાર આપણા મનમાં છોડે છે કે આટલા આટલા જાપ કરો, સંવમ કરો, પણ ફળ કેમ મળતું નથી તેવું કારણ એ જ છે કે ક્રિયાને ભોળતા પોષણનો અભાવ. જૂમિમાં ખીજને વાળીએ પણ જળથી તેને પોષણ ન આપીએ તો એ ખીજ કદી અંકુર મારીને વૃક્ષરૂપમાં આવતું નથી તે પ્રમાણે પ્રત્યેક ક્રિયાને પોષણની જરૂર છે. જે ક્રિયા સરજી તથા સદૃશ સર્વોત્તમ માની સાધકરૂ દને દર્શાવે તે ક્રિયા સર્વોત્તમ ફળને આપે ને નિ સદય છે છતાં આપણને તેના અનુભવ સ્વરૂપ થયે નથી તેમાં ક્રિયાને ભોળતા અપણા ભળતો અભાવ કારણમૂળ છે. સંવમ જેની સર્વોત્કૃષ્ટ ક્રિયા જે યોગીને સિદ્ધિનું જ્ઞાન કરાવે, યાત્રીમાં અઢ કઠ્ઠા રિમનું ભાન જમાવે, નરસિંહ મહેતા જેમ ભક્તોનાં કાંઈ આપોઆપ મિલ કરે, એ સંવમ આપણને સાધર-વિષયી રાખે એ શું સંભવિત છે ? કદી નહિ પણ જે ફળમાં સંવમ થયો ભોળાએ તેવો આપણાથી થયો નથી. રપર્થમંજિને રપર્થો સોદ સે દરવે કદી રહેલું નથી. સરતરૂને પામીને કોઈ પણ કમ્પાણી

રહેતી નથી, તેમ સંવમ જેવી કિંવા યોગ્ય રીતે થતાં કંઈ પણ છવ છવરૂપે રહેતો નથી, વધાર્યું કંઈ સર્વદા અનુકૂલ જ રહેને અર્થ છે.

સમારંભના સાત દિવસ તે સર્વોત્તમ રીતે સંવમને સાધીએ, સંવમમાંથી ઉઠીને પણ આજો દિવસ તેને અનુકૂલ પોપણ આપીએ તો સંવમ આહુત બળને ઉપભવે. સાત દિવસના યથામનજીથી પરીક્ષિત મુક્તાત પામ્યા તો આપણે પણ આ સાત દિવસમાં પણ મેળતી થયીએ એમ છે. જોનારના મનમાં અનાયાસ ગોરન ઉપજે એવો સંવમ થવો જોઈએ. સંવમની પ્રત્યેક ક્રિયામાં સારવાન રહેતું જોઈએ. આમન સિધન દરાર બેસવા સારવાનતા રાખવી, એ સાધે પ્રથમ વિચારવા જેવું છે. આરંભ જેવી જણાતી કિંવા જણ મહાન રહેને પ્રકટાવે છે. જોના તરફ અલગ સેતીએ તો જુલિ સત્તર સિધ થતી નથી. અસનમુક્તા દરાર બેસતું એ સંવમનું એક અંગ છે. એ તે યોગ્ય રૂપમાં થાય તો આપણે એક પચસ આમન વખા એમ કહી શકાય. પછી દષ્ટિને સિધ રાખવાની છે, અને તેને માટે જ સદ્ગુરુ કારણાનું સાધન આપે છે. દરાર બેસીએ અને આમતેમ તેજ દરારી-જેના કરીએ તો બેસવાનું કામ જાણ બાબને પ્રકટાવે છે. તેથી પદાર્થના સંરંભર આપણામાં પડે છે. કામ જોઈએ, પ્રકટ જોઈએ તો તેના વિચારો જાગ્રત થાય છે. સંવમમાં જદાવના વિચારો અટકાવવાના છે. તેથી તેજ અંધ કરી જે કંઈ સાધન આપણને મળ્યું હોય તેમાં દષ્ટિને રચાવવી, જગત્કારથી વાગવી. જોના પ્રતિ લક્ષ આપવાની આવશ્યકતા છે. સંવમનાં એ જાંબ કદાચ સાધીએ, પણ કદાચ સારવાન રહેવાની જરૂર રહે છે. પ્રથમ ઉઠો, મેળ પ્રતિ આપણા મન પ્રતિ, રથૂલ કિંવા સંજોગન કરતા છતાં જો મન તરફ અમલ રહે છે તો ઉપરી કિંવા યોગ્ય બળને પ્રકટાવતી નથી. જ્યાં મન હોય છે ત્યાં જ આપણી સ્થિતિ છે. સંવમમાં મોહ અને ધનનું ચિંતન થાય તો સમજનું કે આપણે સમારંભમાં આજ્યા નથી, સાધનમાં મોહ નથી, પણ આપણે ધેર જ છીએ. મન જતેક વિચારોની ખંપસ ચલાવે તો ઉપારવનાં દર્શન કરવાનો હેતુ કરી સરમ થવો નથી. તેથી તે સમયે સાવધ બનીએ પછી એક મંત્રજાપની યોગ્યતા ફેરવા સંકરને કિન્ન સિના કરી નાખવા-અર્થ પ્રકટને વેચથી વહેવારવો.

ગુપ્ત બળને જાગવાનાર મન છે. દરાર બેસતું, દષ્ટિને રોકવી એ રથૂલ કિંવા છે; મનને રોકતું એ સક્રમ કિંવા છે. મન જ્યારે જોશમાં બને છે, ત્યારે જાતભોતો આનિહાર થાય છે. રથૂલ વિચારની કોષી જ્યાં જ્યાં ધર્મ છે ત્યાં ત્યાં તે તે કોષમાં જ્યારે એક ચિંતનમાં જોશમાં જન્મા છે ત્યારે જ ધર્મ છે. જોશમન જેવાને પોતાના નામનું પણ વિરમરણ થતું છે, વરદાવારો આનિહાર કરવાનાર મન છે. તેથી સંવમમાં મનને જોશમાં કરવાને બળ વાપરવાની અવલ છે. મનનું મનપણું જતાં અંતરનું કૌશલ સત્તર નિકટ નિકટ અવરોધ-રિણુમે પ્રતક્ષ થશે. કરીર અને મનની સંપૂર્ણ સિધતા એ જ સંવમ. આજો સંવમ જ્યાં થાય છે ત્યારે તેમાં પ્રાણ અગાય છે; કૌતવ્યમ કિંવા બને છે.

પ્રથમેાા આપણે ઉપર જણાવ્યું તેમ સંવમમાંથી ઉઠીને તેને અર્જન પોપણ આપવાની

જરૂર છે. સંયમસિદ્ધ પુરુષને તેની જરૂર ન રહે, પણ સંયમના અભવાસી સાધકને તેની અત્ય રહે છે. મન કોઈ એવી વિલક્ષણ વસ્તુ છે કે અણધારી ફાણે તે મનુષ્યને શુદ્ધિ ખરડાવે છે, પતન કરે છે. આપણા સદ્ગુરુશ્રી બાપુજીએ કુદરતવીરના અપમાનથી એ વાતને રખત કરી છે. વસિષ્ઠ જેવા પણ કહે છે કે, મનના વિચાર કરવા નહિ, નિરંતર તેને 'હું જરૂર છું' એ વિચારનો પટ આપ્યા કરવો. તેથી નિરંતર મનને સદ્ચિંતનમાં આદ્ય રાખવું જોઈએ. સંયમમાં મેળવેલા જગને સાચી રાખવા સર્વ વિષયમાં મનને નિરોધી રહેવાનો અભ્યાસ પાડવો જોઈએ.

સમારંભમાં શ્રી ગુરુદેવ પ્રાનઃકાગે ઐન પઞ્ચાવતા, સાદું ભોજન ભેજાને સચવતા, દિવસ બરાબરી કિયાતું પત્રક બરાબરે આપના, વગેરે. આ સર્વનો હેતુ સંયમને પોષક ક્રિયા કરાવવાનો હતો. આજે પણ આપણે એ સમસ્તમાં ધાવીને ક્રિયા કરવાની છે.

શ્રી ઇષ્ટના અનુમતી સર્વ ઉત્તમ ક્રિયાને સાધી છે-૩૭ પણ વેગથી પ્રાણપત્રી ક્રિયાને સાધતાં, અંતરૂની વિશિષ્ટતાને અનુભવતાં સત્તમ બનો, બીજાને બતાવો.

શ્રી ૩૦ દેવી.

શુદ્ધિ.

શ્રે. ૩૦ ૫૦ શેક્ષત.

“મનની ન શુદ્ધિ ને કરે, છવ તે ન સુખમાં તો કરે.”

(શ્રીમન્મહાસિંહાચાર્યજી)

સુખ, આનંદ, એકલ, શાન્તિનું કારણ આત્મા છે. આત્મામાં સર્વ કંઈ સુખ રહેલું છે. આર્થા કુઃખની નિવૃત્તિ અને પરમાર્થની પ્રાપ્તિ અર્થે સદૈવ તેમ જ સત્પુરુષ સાધકને અથવા અભ્યાસમાર્ગના પ્રવાસીને સ્વાત્માનુભવ કરવા પ્રવેષે છે. કુઃખમાનવી નિવૃત્તિ આત્માનુભવ-સ્વરૂપાનુભવથી થાય છે. સાત્ત્વ કહે છે, તપને છોકં અત્તનિવ આત્મભેદા શોભને તરી જાય છે. ભગવતી શ્રુતિ પણ ભાગ્ય વાડી રહસ્ય ધોતમ્સઃ મજ્જ્યઃ નિદિધ્યાગિતમ્સઃ આત્માતાં દર્શન, શ્રવણ, મનન અને નિદિધ્યાસન દ્વારા તેને અનુભવવા ઉક્તિમ નાદ કરે છે. પારંતુ નવી સુધી ચિત્તશુદ્ધિ સધાય નહિ, ચિત્તનું ચાંચલ રહે નહિ, તો સુધી અત્માનને અનુભવ કરી શકતો નથી. દીપકનો પ્રકાશ દેવ-વામાં તેના ઉપાધિ સુખ આપાર છે દીપક ઉપર માટીના કાંચને રચયણમાં આવે તો પ્રકાશ બહાર આવી શકશે નહિ જ. પારંતુ એ દીપક ઉપર કાચનો રચયક એવો રચયણમાં આવે તો પ્રકાશ ઉત્તમ પ્રકારે બહાર આવશે. એવા મક્કિન હોય તો દીપકનો પ્રકાશ અંદર હોવા છતાં બહાર આવી શકે નહિ. સરોવરનું જળ મંદુ-મગવાણું હોય અને તેમાં અનેક તરંગો-વહરીઓ ઊઠતી હોય તો સુધી તેના તલિયાનું કવન કેવી રીતે ઘડી શકે ? પારંતુ તરંગો સખી જાય અને પાણી સ્વચ્છ

અને યાંત્ર હોય તો તેના તળિયારું દર્શન કરી શકાય. મન-ચિત્તરૂપી સરોવરમાં વૃત્તિરૂપી અનેક તરંગો હોય અને તેમજ અને રંગેયુક્તરૂપી મલ હોય ત્યાં સુધી તેના તળિયારૂપી આત્માનું કંઈ પણ દર્શન થઈ શકે નહિ. સ્વાત્માનુભવ માટે સાધનાના સંયમ, ખ્યાન, વગેરે ઉત્કૃષ્ટ સાધનો પણ શુદ્ધિના પ્રમાણમાં ઘણા પ્રદ થાય છે. આપી સિદ્ધ થાય છે કે સ્વાત્માનુભવાથે સાધકે પ્રથમ ચિત્તશુદ્ધિ સાધવાની અનિવાર્ય જરૂર છે. પરંતુ ચિત્તશુદ્ધિને અત્યંત ઉપકારક શરીરશુદ્ધિ હોવાથી તે સાધવાની પણ ખાસ જરૂર છે. આપી રીપકના ઉપાધિની મારફત આત્માના ઉપાધિરૂપ શરીર, મન, પ્રાણ, શુદ્ધિ, આદિ કર્મેણી વિશુદ્ધિ થવી જોઈએ. માત્ર હવ તરફ દષ્ટિ રાખવાથી કંઈ ઘણ થતો નથી. નાનામાં નાના સાધન જ્યારે ઊંચા પ્રકારે સધાય છે ત્યારે હલો અનુભવ તો આપોઆપ થાય છે. આ વિશુદ્ધિ એ અખ્યાતમાનસોપાનનું આરંભનું પદ્યિયું છે. વિશુદ્ધિ એ અખ્યાત-પ્રવેશમાં પ્રવેશ કરવા માટે પ્રવેશદ્વાર છે. ખામ દોષથી પ્રત્યેક માધકે અંતઃકરણ અને બહિરુ કર્મેણી શુદ્ધિ સાધવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. સું છુટી તરવાર જેમ તેવા વીરના હાથમાં હોવા છતાં યથાથે કાપે કરી શકે ? સારમાં સારો સદિયો બચિશી કમળથી સુંદર અક્ષર લખી સકે ? નહિ જ. જ્યાં સુધી કર્મેણી-સાધનો સારા વિશુદ્ધ ન હોય ત્યાં સુધી તેનાથી કાપ કરનાર જમે તેવો કુચળ કારીગર ઊંચા પ્રકારે કંઈ પણ કરી શકે નહિ. આ અંતઃકરણ તથા બહિરુ કર્મેણી શુદ્ધિ એટલે ચિત્તશુદ્ધિ અને શારીરિક શુદ્ધિ.

આ બે શુદ્ધિમાં પ્રથમ આપણે શારીરિક શુદ્ધિ માટે વિચાર કરીએ. શારીરિક શુદ્ધિ સાધવામાં સાધકે પોતાના આદારપ્રતિ ખાસ ધ્યાન આપવાની અમત્ય છે. આદારના અંતિમ પરિણામથી મનને પણ પોતપણ મળે છે. જેવું પોતક તરફ આદારમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે તેવી બસર મન પર થાય છે. આદાર મનરગુણ ઉત્પન્ન કરનાર છે કે શબ્દ કે તમેયુક્તને ઉત્પન્ન કરનાર છે તેનો વિચાર કરી આદાર મદબુ કરવો જોઈએ. ઉપનિષદમાં રખડુ ઇર્ષાનું છે કે, આદારગુણા સદગુણિઃ, સત્યગુણા ધૃષ્ટા સ્મૃતિઃ આદારની શુદ્ધિ થાય છે ત્યારે જ શુદ્ધિની શુદ્ધિ થાય છે અને શુદ્ધિની શુદ્ધિ થતાં દુરા રમ્ભનરૂપ ખ્યાનની સિદ્ધિ થાય છે. પૂર્વે આધ્યાત્મિક સાધન સાધનાર બ્રહ્મજીવનું રંગ, કંદમળ જેવો સારિય આદાર આ જ કારણથી મદબુ કરતો. માટે શારીરિક શુદ્ધિ સાધવા માટે પરીમતઃસાધના તેમ જ સર્વ માલક, ઉત્તેજક કે ઉદ્દીપક પદાર્થોનું સેવન અથોઅ છે. યોગમુર્ચિદાયાનું જીએ રમેઈ કરનાર પામકની પચિત્તા તેમ જ આચરની શુદ્ધિ માટે બી બામિનીબ્રહ્મમાં ખાસ ખ્યાન જોવું છે, તો પછી શુદ્ધ સાત્વિક આદાર માટે તો કહેવું જ શું ?

માત્ર સાત્વિક આદાર મદબુ કરેલ પૂરતી અધ્યતનના અખવાયી શારીરિક શુદ્ધિ રહાય એમ નથી, પરંતુ આદારના પ્રમાણ પ્રતિ પણ વિશેષ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. જમે તેવો સાત્વિક આદાર પ્રમાણથી વિશેષ મદબુ કરવાથી તે તામસી રંગે પ્રકટાવે છે. સુધા કરનાં એક માત્ર પણ વિશેષ મદબુ કરવો જોઈએ નહિ. ખ્યાન કે સંયમ જેમાં સાધન સાધવાની અનિવાર્યતા સાત્વિક આવી શુદ્ધ જગ્યની બાબત પ્રતિ જેમ જેમ વિશેષ ધ્યાન આપે છે, તેમ તેમ તે સાધનની વિશેષ

મુખીય આવે છે. ગીતા કહે છે કે યુક્તદારવિદારણ યુક્તપેષ્યસ્ય કર્મણુ....., યોગે મતિઃ કુ વદા યુક્તાદાર-વિદારવાગ્દાને જ આ યોગ સંસાર દુઃખનો હણનાર થાય છે. વાણ તથા જલ માટે બે ભાગ રાખી પેટના ખાડીના ભાગમાં અન્ન નાખવાનું છે. અને પેટલા જળ કે દરિ તામની ધૂન કરે કે ધીનનોમાં કલાકના કલાક ખેલે છતાં છઠ્ઠાનો નિમક ન કરતાં ભોજનથી ઉઠતો દંડી દંડીને જરે અને પેટ તમામ્મ કરે તે મોઈ કાલે પણ ચિત્તશુદ્ધિને સાધી શકતો નથી. જ્ઞાનશિરિષ્ટમ ઉપર રિશ્તિ કરવાની મન્થવાળા જિયાસુએ મિતાદાર પ્રતિ અત્યંત લક્ષ્ય આપવાની અચ્ચત છે. ભગવાન ચંકશ્યાન 'સાધનપંચક' માં મિસૌરવ મુગ્ધવામ્ ભોજનને-અન્નને ઔષધ ગણી પ્રદણ કરવા કહે છે. દવાના ડોઝ કે ઔષધનું પ્રમાણ જેવી રીતે માન્યપૂર્વક શરીરને લાભ થાય તે પ્રમાણે લઈએ, તેવી રીતે આદાર પણ આરોગ્ય ટકાવી રાખવા માટે પ્રમાણપૂર મેલો લેઈએ. આરોગ્ય હોય તો જ આધ્યાત્મિક સાધનો થઈ શકે, શરીરમાં વ્યાધિ થતાં અન્યથાઈ થઈ ન શકે તો પછી શુદ્ધિનિરોધ-સંવચ્ચ જેવાં સાધન સાધવાની તો વાત જ શી કરી? મિતાદાર શારીરિક શુદ્ધિ સધાવે છે એટલું જ નહિ પણ આધ્યાત્મ તથા સત્ત્વજલની વૃદ્ધિ કરે છે. મહાત્મા ગુણસીદાસજી મિતાદારના 'સંબંધમાં થું' કહે છે તે અચ્ચ કહેા: 'અપ્યદાર અતિ સુખદાયી, દેવલક્ષી હોત ગદાઈ.' જેણે ઘડતલ-દેવતલ પોતાનામાં પ્રકાશવુ હોય તેણે મિતાદારનું સેવન કરવું નોંધ્યે. એક મહામાણે કહ્યું છે કે, " પેટ નહિ શારી, અભ્યાસ સુખકારી. " ખરેખર જરૂરમાં વિશેષ અન્ન પચાવી જડતા આવે છે અને શુદ્ધિના વિષયમાં મજજ કામ કરી શકતું નથી. તો પછી આધ્યાત્મિક સાધનમાં વિશેષ રૂચ ન થાય? ચિત્ત-પ્રકાશને અનુભવ કરવામાં સાધનોનું વર્ણન કરતો નીચેના એક શ્લોક સ્મૃતિપર તરી આવે છે તેમાં પણ મિતાદારને સ્થાન આપેલું છે. દુક્ખાવાહો લ્યુખોજ્જવાનિ, મૌન, તિરાઠા, કલ્યાણરોધઃ આથી સ્થપ્ત થાય છે કે શારીરિક શુદ્ધિ માટે સાત્ત્વિક આદારની જેટલી જરૂર છે તેવું કરતાં પણ મિતાદારની વિશેષ જરૂર છે કારણ કે પ્રમાણ કરતાં વિશેષ પ્રમાણમાં લંબિલો સાત્ત્વિક આદાર તામસ આદાર જેવું જ રસ પ્રકાશવે છે. તે ઉપરાંત એ વાત લક્ષમાં રાખસા જેવી છે કે એક જ ટકે પછી આદાર સેવા કરતાં બે ત્રણ ટકે થોડા થોડા આદાર મેલો એ શુદ્ધિ માટે લાભપ્રદ છે. એક વખત જમનાર પક્ષા મનુષ્યો ફાળીને જાય છે, પરંતુ તેમ કરવાથી તેમને થયાર્થ લાભ થવાનો નહિ. ભલે એક વખત જાયો, પરંતુ મિતાદારનું સંબંધન કદાપિ થવું ન નોંધ્યે. વળી સાધનાભ્યાસવા વિશેષ આગ્રહવાળા સાધકોએ તો બને તો વચ્ચે વચ્ચે થોડા દિવસ માત્ર પ્રચાદી પદ્યર્થ સેવાનો અભ્યાસ પાડવો નોંધ્યે. આ પ્રમાણે શારીરિક શુદ્ધિ પ્રતિ વિશેષ લક્ષ્ય આપતાં ચિત્તશુદ્ધિ સત્ત્વ સધાય છે. હવે ભોજનમંદણ એ યજ-પ્રાણાગ્નિદાન જેવી રીતે બને તે વિષે વિચાર કરીશું.

(અપૂર્ણ)

મંત્રયોગ.

(જનુસંધાન તર્કિક ૪૪ ના પૂર્વે ૩૮૨ થી.)

પ્રજુવેચ્યારજુ કરતે કરતે સાધક સાધધાન રહીને કમઘઃ કૃષ્ય ભૂમીમાં વિચરતાં વિચરતાં વિશાન્તિ રચાતીનું જાન રાખીને-જાન જામત્ રાખીને-આગળ વધતો જાન છે તેને તે તે વિશાન્તિ રચાનમાં જાડાનુંદો સેષ અને કમઘઃ અધિક અધિક જનુભર થયો જાવ છે. એ કમને યત્ન-પદપ્રાપ્તિ, એમ પારિશાવિક કબ્જામાં કહે છે. યત્ન સાત કહેવામાં આવે છે. કોષ્ઠ યત્ન, અધઃ યત્ન, મધ્ય યત્ન, વ્યાપિતી યત્ન, સમતા યત્ન, ઉન્નતા યત્ન અને મહા યત્ન.

યત્ન એ નામ આપવાનું કારણ એ છે કે એ રથને પ્રાણુમંચર અને મનઃમંચાર થતાં ચબ્જોથી ન કહી શકાય તેવું પરિચિન્ન પોતાપણાતું અક્ષિમાન ગળી જાય ત્યારે જનુભરાઈ સચ્ચિદાનંદ રૂપ, અધઃ યત્ન એ પ્રાણુરૂપંદની પૂર્તી કરવામાં રહેલી મનઃ રિયતિ.

મધ્ય યત્ન—કમઘઃ રથૂત રથૂત બારના પરિવાય પુરતર યત્ન સદ્ય બાવને જનુભરાતી કંઈ-તાણુ-મ્-મધ્ય સદ્યા અને સદ્યાપ્રત્ય પ્રાણુવિશાન્તિને સમયે કલ્યાણીત વિશાન્તિ રૂપ રિયતિ, તેનું નામ મધ્ય યત્ન. નાદાન્ત પવન્તના સપસત પાછને યાન પાડી ર્ધ ઇન્તિ પદ્ધતિ રિયતિ યાન તેને કોષ્ઠ યત્ન કહે છે.

પરતરતી વ્યપ્તિ જનુભરાતાં ને રિયતિ યાવ છે તેને વ્યાપિતી યત્ન કહે છે.

સમતા—મહ પ્રાંત થતાં જનુભરાતી રિયતિનું નામ સમતા કહેવાય.

મનરૂપંદની અજાવાતમઃ રિયતિ ને ઉન્નતા કહેવાય-એ સત્ યત્નનો પરિવાય કહી સર્વવશા વિચરતું સચ્ચિદાનંદ થન પામ વિવરતનો જનુભર ને રિયતિમાં યાવ છે તે રિયતિ-સાતમ્ મહ યત્ન કહેવાય છે. તે રિયતિમાં સપસત આવ અને અભાવરૂપક પદાર્થો રરપ્રકાય રવાધથી નક્કિન રૂપે કાણે છે એટલે સમસત એનું પ્રકથન થવાથી મહાસત્તા રૂપે જનુભરાય છે. એ જ મહાસત્તા. અધઃ રથ પ્રોટામાં વ્યાપ્ત રૂપે રહે છે, અને આ સપગ્ન જગત્ વિચિત્ત રૂપે એ જ પ્રકાશથી પ્રગયિત થયને કાણે છે. કુંઠામાં એ જ એક વ્યાપક મહા પ્રકાશમાં પોતાની રવનંત કહિને લાગે બિન્ન બિન્ન ઉપધિએને લીધે સ્વશામાય રૂપે રહે છે.

ને પુરતની સિદ્ધાન્તિ યાનકહિના વિશાન્તે લીધે આ વાગ્દને સમજવાને અને તેની દદ અવજા કરવાને સમર્થ દોષ છે તે દદ અવજાના નરે યાનકહિના અવજાનત યથી તન્મવજાને લાક પાછી કૃતાર્થ થાય છે, અને ને પુરતની છુદિ આ સદાસર્વમાં અજામન પામતા નેટલી શુદ નથી તેને વેરેશીને કસજ્જ્વાલ પ્રગિષ્ટ કહેવામાં આવેલી છે.

આ સદ્ય સચિનું જાદિ કારણ જગા કહેવાય છે કારણ એ જગા જ આ સચિને ઉપજાવે છે, પાલે છે, વ્ય કહે છે, પોતામાં સમાવે છે, અને સુધિકારિ પોતામાંથી પ્રાદ કરે છે. એથી આ સચિનું કારણ જગા કહેવાય છે. એ જગાને વિષ્ણુ ઉપજાવે છે, પાલે છે, અંદાર કહી પોતામાં

સમાવે છે અને પાછા સર્વિદકાને પોતામાંથી બહાર પ્રકટાવે છે. એથી વિષ્ણુબ્રહ્માનું કારણ કહેવાય છે વિષ્ણુનું કારણ એ જ રીતે રૂદ્ર કહેવાય છે. રૂદ્રનું કારણ હિરણ્ય અને હિરણ્યનું કારણ સદાશિવ મનાય છે. અને એ સદાશિવનું પણ કારણ સદૃશતમ બાવરૂપે શિવ કહેવાય છે. એટલે કે જગત્ કારણ બ્રહ્મા, એ વિષ્ણુનું કાર્ય, અને એ કાર્યનું કારણ વિષ્ણુ, એમ સદાશિવ પર્વત સમજવાનું. એ સદાશિવનું કારણ પણ શિવતત્ત્વ. એ શિવતત્ત્વ કોણનું કાર્ય નહિ, પરંતુ એ શિવતત્ત્વનું કાર્ય સદાશિવતત્ત્વ. આ પ્રમાણે કાર્યકારણબાવ સમજવો. કારણ કરતાં કાર્ય હંમેશાં સ્વૃષ્ઠ હોય છે અને કાર્ય કરતાં કારણ હંમેશાં સદૃશ હોય છે. સૃષ્ટિનો અનુભવ પ્રાણસંચારકારી થઈ શકે છે, અને પ્રાણનો સંચાર હૃદયમાંથી થાય છે તેથી સૃષ્ટિ કરતાં બ્રહ્માનું સ્થાન સૈવાત્મમયા યાતાઓ હૃદયમાં માને છે. અને એ પ્રમાણે ઉત્તરોદય કારણરૂપ તત્ત્વોના અધિષ્ઠાતાઓનું સ્થાન હિર્ણ્ય હિર્ણ્ય બાજમાં માનેલું છે. વિષ્ણુનું સ્થાન કંઠમાં, રૂદ્રનું સ્થાન તાલુમાં, હિરણ્યનું બ્રૂમધ્યમાં, હૃદયના મધ્યમાં સદાશિવનું સ્થાન અને બ્રહ્મરૂપમાં શિવતત્ત્વનું સ્થાન માનેલું છે.

પ્રાણસંચારની સાથે મનનો સંચાર પણ મનની લઈને ચિત્તરતિની એકાગ્રતા કરીને, તે તે સ્થાનમાં ખ્યાન કરતાં તે તે દેવતાઓનો માહાત્મ્ય સાધક સાંધી શકે છે.

એમ સામાન્ય જુદાના સાધકોને માટે એ કારણત્વાત્મી પ્રક્રિયા વર્ણવેલી છે એમ યોગ-જમમાં કહેવું છે. એ કારણત્વાત્મી પ્રક્રિયા તે તે સ્થળે વિભાનિ કરી સ્વાત્મચક્તિને એક દેશાવસ્થિત કરી, તેનું સમસ્ત બળ એકત્ર કરી એકેક પદ ઉલ્લંઘન કરતે કરતે સાતમા સિદ્ધપદમાં ફરી કામ ચતુર્થી કૃતાર્થ થવાય છે.

એ કારણત્વાત્મપ્રક્રિયા નોંઢે કાલત્વાત્મ પ્રક્રિયા પણ સંમજવા જેવી છે. પ્રાણસંચાર સોળ તુટિ પર્વત બહાર પ્રસરતો થાય છે, અને એ જ રીતે અંતઃપ્રસાર પ્રાણ સોળ તુટિ પર્વત અંતર થાય છે. પ્રાણનો હૃદય ઘર્તા, પ્રાણોદય ચિન્તા નહિ બાસતી, જ્યાં અને અંતરમાં નહિ બાસતી નીલ, પીત, શીત, હિષ્ણ, સુખદુઃખાત્મક વસ્તુઓ પ્રાણના હૃદયથી જ અસ્તિત્વમાં આવે છે, પ્રાણના હૃદયથી જ ટકી રહે છે અને પ્રાણનો સ્વર ઘર્તા લય થાય છે. એ જ પ્રાણોદય સ્વત્મચક્તિને લઈને ઉઠે છે તેથી જ એ સ્વાત્મચક્તિમાં પ્રાણનો લય માનવામાં, પ્રાણોદયને સમયે કાલને દેખનારા, પ્રાણવિલપન સમયે કાલનો અભાવ અનુભવનારા પોતાના આત્માને પ્રકાશમય પરમાત્મારૂપે નિદાણી કાલ અને તેની ક્રમપનાથી પર ચિયતિ અનુભવે છે.

અમલાવને પ્રાપ્ત કર્યાં સિવાય નિરુપશ્ચિક સર્વજ્ઞાપક પ્રકાશરવરૂપ આત્માનું સ્વરૂપ બાળ થઈ ચક્રવૃત્ત નથી. અને એથી એ સમ્યક્ બાળ પ્રાપ્ત કરવા માટે સામ્ય સાધનાની અતિ આવશ્યકતા છે. આશંખ્ય વિચિત્ર બેઠેથી ભારિત થયેલું અંતઃકરણ સર્વજ્ઞાપક એકરૂપ સર્વસ્રષ્ટવત્ત્વનો જસનીથી અનુભવ કરી ચક્રવૃત્ત નથી, તેથી એ સમતત્ત્વનો અનુભવ વધતો જાય, સ્વચ્છાદિજન્ય વિનિષ્ક બેઠેના અંતઃકરણ ઉપર પડેલા સંસ્કારો શમન પામે એ હૃદયથી આમરસત્ત્વ અનુભવની પકિયા શિવ યોગીઓએ મોખી

કાંદી ભજતુ દિતાયે' સિદ્ધ પ્રસિદ્ધદાસ પ્રચરમાં મૂકી છે. એ સામરસાનુભવની કમલઃ શાત વૃત્તિઓ છે: આત્મ સામરસ, અંતર સામરસ નાદી સામરસ, શક્તિ સામરસ, બાષ્પિની સામરસ, સમતા સામરસ અને તરત સામરસ.

આત્મ સામરસ-પોતાના આત્માને પુનઃજન્મ માન સહિત માનસક્રિતરસ રૂપે ચેતન્ય માત્ર સ્વયંપ્રકાશ આત્માતરસમાં સંયોજ કરીને પરસ્પર વિદેશ વ્યવસ્થી રહિત મર્ધ અવિદેશ આવર્ત વિશાન્તિ પમાડી સમરસ કરતું તે.

કુંજકના બગીચી પ્રાણપાત્રને સમાન કરી કઈ એ સમાન રિપતિમાં સમાન વાપુદાસ સર નાદીઓનું આક્રમણ કરતું. એમ યમાન વાપુદાસ આક્રમણ થતાં દેહમાં રહેલી સંયત્તી નાદીઓ ઉંચે નીચે અને ચારે તરફ પ્રચરેલી પેંચાઈ આવે છે, સર્વનો સંબંધ એકીમતને પામે છે, અને એ નાદીમાં રહેલા વાયુ પ્રાણવાયુ એકે સમરસ બાવને પામી ભવ છે. એથી સમગ્ર નાદીઓનું સુપુરુષ નાદી એકે સમાન છે, એ નાદી સામરસ, આત્મ સામરસ અને નાદી સામરસ સાખ્યા પછી સાધકે મંત્ર સામરસ સાધવાનું. સાધકાન ચિત્તવાળો સાધક મન્ત્રોચ્ચારણ કાલે પ્રાણુની પછુ બેન્ડ મંત્રિ ધાલે છે તેવું જ્ઞાન બાવનાદાસ સંપાદન કરે. એ પ્રાણુ હવે ચરને ચરને નર્મ પાત્રિ અબકા રરૂપને ધારણ કરે છે તે સદાશિવ સ્થાનમાં નાદમાં શીત ધમેકું ચિત્તવન કરે.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયન્તીમહોત્સવનું આહિત્ય—અં ૧૯૮૯.

પુરુષ વિભાગ—એક શ્રેયસ્યાધકનો અન્ય શ્રેયસ્યાધકમતિ પત્ત.

॥ ૐ શ્રી ॥

શુભકર્મ, તા. ૩૧-૧૦-૨૩, મંત્રજગર.

પરમ પ્રિય શ્રીયુત બાઈ.....

શ્રી મહાપ્રાણી ભજ સર્વ કુલગ પ્રવર્તે છે. આપ સર્વ પણ તે જ પ્રસુશીના અનુગ્રહથી મુખ-
કૃપ દર્શા. પરમાત્માની વિશિષ્ટ કૃપાથી અને આપણા પુત્રના સંસાર પોતથી, આપણો પુણ્ય સંબંધ
ધરો છે, અને શ્રી શ્રેયસ્યાધક વર્ષના એક પવિત્ર અને પ્રતિષ્ઠાક બંધુવર્ગમાં આપણે એકાદ
છીએ. પરમકૃપાળુ પ્રભુનો અને શ્રી સદગુરુ પરમાત્માનો પરમ ઉદ્ધાર આપણે માનવો જોઈએ છે.
જન્મનું સ્વાર્થના સંજયો: પ્રણ છે, નિષ નવા માલ છે અને તુ છે. તેમાં કંઈ નવીનતા નથી,
પ્રતંતિ નથી, મુખ નથી. નર્મ સુધી સ્વાર્થ, દેહકર્મજન્ય અને રધગ રિવધુઓને પોતાજ મળવું
દોષ, કંચન કમિની અને માનવાન મળતાં દોષ, ત્યાં સુધી જ એ સંબંધો રહે છે, અને લાલ પીંગા
રેખા છે. પણ તે સ્વાર્થના અને વૃન્દ વાસનાના સંજયો ધીમે ધીમે લખાતા જાય છે. આપણે:

સંબંધ દ્વારિકા વિષયોની શાસ્યોના ચલુતર ઉપર રચાયેા નથી. આપણે સંબંધ પરમાર્થના પદાઃ ઉપર, સંગીન પાયા ઉપર રચાયેા છે. આપણે સંબંધ દ્વારિકા સુખો પ્રાપ્ત કરવા માટે નથી થયેા, પણ આત્માની રચાયેા સુખો માણવા માટે થયેા છે. આત્માથી આત્મા જાણવા માટે થયેા છે અને તે રીતે પરમાત્માના પરમ યેમને સાધવા માટે થયેા છે.

શ્રેયસસાધક તરીકે જ્યારથી ને શાંતિ પુરુષ અથવા એ જોળખાવના પત્ન કરે છે ત્યારથી હૃદયમાં નવી ઊર્મિઓ અનુભવે છે. તે સ્વાર્થ, અસત્ય, પ્રપંચ અને જમનની લક્ષી મિથ્યા વાતો, વિચારો અને નિષ્ક્રિયોને ગોળુ ગમે છે. તેનું હૃદય હૃદય, જીવંતગામી થાય છે. ઉત્સાહ, પ્રસન્નતા, સહિષ્ણુતા, સત્કર્મ, ભક્તિ વગેરે તેનામાં પ્રદર્શની નીકળે છે, અને તેના મધુર સુગંધ તે ચારે દિશામાં ફેલાવે છે.

શ્રેયસસાધક એક શૂન્ય શબ્દ નથી. તે ગંભીર અર્થસૂચક શબ્દ છે. તેમાં બળ, તેજ, નિર્ભયતા, પ્રસન્નતા, સેવાભાવ, નમ્રતા, વિવેક, જોમ આપણની શક્તિ, સંસ્કારની અનેક વિષ જળા જવાની શક્તિ, અને પરમાર્થના સાધનના મીઠા પુંટમાં પીવાની આગ્રતા, એ સર્વ તેનામાં સદૃશ છે. કષ્ટમરણ અને કષ્ટપરણ સર્વ દેશ, જાળ અને પરિસ્થિતિમાં તેના લક્ષણ છે. કષ્ટમરણમાં સદાનુભૂતિ અને અન્ય વસ્તુમાં સૌમ્ય નિરોધ, તટસ્થતા, કમસલાની ન્યાય આપવાની વાટ, તે જુએ છે. શ્રેયસસાધક કૌતુહલ યતો નથી, તેમ પ્રમાદી પણ યતો નથી. હૃદયથી જાળ લીતાવે છે અને પ્રાપ્ત કરવાને કરતાં, કષ્ટમરણમાં પ્રીતિવાળો રહી પ્રસન્ન રહે છે.

શ્રેયસસાધકનાં લક્ષણ અને કર્તવ્ય, આપણે આપણા અનેક સદૃશ્યોદ્ધાર અને આપણા પરમ ઉપાર્થ મી સદૃશ્ય, ગુરુદેવ, શ્રીમાન વિધવાંશ આદિ સમર્થ મદ્ય પુરુષોની દિગ્ધ વાણી દ્વારા જાણ્યા છે. તેમનું પુનઃ પુનઃ સ્મરણ વાચન વગેરે ઉપરિચિત કરી આપણા કર્તવ્યની સર્વ દિશામાં આપણે સાવધ રહેવું ધટે છે, અને આપણા જોય તરફ આગળ અને આગળ વધવું જોઈએ છે. સામાન્ય મનુષ્ય માટે નિત્ય નૈમિત્તિક કર્તવ્યો અમુક જ હોય છે અને તેમાં તેની હિંસાજિતો અને અને સમય આધુષ્યો દાખ થાય છે. પણ ને પુરુષો, શ્રેયસસાધક જેવા, આ જગતમાં ઉત્તમોત્તમ અગ્રિમરને પામવા સજ્જ થયા છે, અને જેમનું જોય ઉત્તમો ઉત્તમ મુકરર થયું છે તેમનાં નિત્ય નૈમિત્તિક કર્તવ્યો વિશેષ મદ્યવાળાં, સદૃશ અને સાવધાનતાથી સેવવાનાં હોય છે. શ્રેયસસાધક વાણીમાં કહેવાયથી આપણું કશું વગર નથી પણ જ્યારે તેના મનમાં આપણા શરીર, મન, જીવિ આદિ સર્વ કોષમાં હોય તેવા ઉત્તમો જાય છે, ત્યારે આપણું નરુ રૂપાંતર થઈ જાય છે. આપણું રૂપ અને સદૃશ શરીર ખદલાઈ જાય છે. આપણી સર્વગામી મોટી નૃતિઓ નવા અર્થની સૂચક થાય છે અને તેનું પ્રતિનિધ જગતમાં કાંઈ જાવનવું પડે છે. શ્રેયસસાધકનો અવધાર અને પરમાર્થ જગતનાં જીવોને અટકાવે દેખાય છે પણ તે કંઈએ આકર્ષક પ્રિય, અધુર અને યાનથી વરપૂર હોય છે. પણ આથી એમ કહેવું કે માનવનું નથી કે શ્રેયસસાધક જાય જ ન કરે, તેનામાં દેશ ન હોય. જુલ થવી અને દેશ હોવા, એ માનવ દેહમાં આશ્ચર્ય જોવું નથી, તે સ્વાભાવિક છે. પણ આ બૂલ અને દેશ ઉચ્ચ

વરદની સિદ્ધિના અર્થક પ્રપત્નમાં અલગપણ જાય છે, તેમનું રૂપાંતર થઈ જાય છે. બૂધ અને રોષ અર્થક સુખની સીડી ઉપર ચઢવા માટે સાધન રૂપ થઈ રહે છે. શૂંષ અને રોષ સાધકના પ્રપત્નને વધારે દડ અને ભગવાન કરનાર થઈ પડે છે, રૂઢિતના ઉત્પાદક થાય છે. અને પરિણામે શ્રી ઇષ્ટ-કૃપાથી પરમાર્થની પરમ સિદ્ધિના પાયા રૂપ થાય છે. - શેષસ્થાપક બૂધ અને રોષનાથી કામમ કદી પણ રહેતો નથી. તેનાં તે પત્નીઓ કરે છે, અને તેના ઉપર ભેરથી પણ કાળી ઉચ્ચ કન્યાઓ ભાગત થાય છે.

પ્રિય ભાઈ ! ઉપરનું મંત્રણ મારી પોતાની શુદ્ધિ અને જ્ઞાપ્તિ માટે કૃપુ છે. તમને બોધ આપવાનો મારો ધર્મ નથી અને આ રથએ આણવ નથી. મારા વિચાર અને પ્રેરણાદન આપનાર થઈ પડે, અને તમારા શરણ મુકીને આશીર્વાદ મળે, થોડા પ્રેરણા મળે અને શ્રી ઇષ્ટનું રમણ આપણા પરમાર્થ સંબંધના વિચારથી વૃત્તિમાં રમ્યા કરે, એ જ મુખ ભાવનાથી પ્રેરણ આપણું વિવેચન કૃપુ છે.

શ્રી ઇષ્ટ તમારું સર્વ રીતે કલ્યાણ સાધી અને એક સદગુણ તરીકે રહી અનેક બંધુઓના ઉદારજીમાં સહાયક થાઓ એ જ પ્રાર્થના.

શ્રી. ભોગીલાલ જે. ઝોઝાલા
છત્તરપરણ સહ સપ્રેમ જયગુરુવંદન.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયંતીમહોત્સવનું સાહિત્ય—સં ૧૯૭૭.

શ્રી વિભાગ—'બોધક અને રસમય વાર્તા.'

[લેખક : મુલોચના બહેન.]

એક તપસ્વિનીની જીવનકથા.

કેનાળાના દિવસ હોવાથી પ્રવીણા તેના કુટુંબક મહાગણેશ્વરના મંદિર, શ્રીનથ, શાંતિ-પ્રદ સ્થાનમાં આવી હતી. આનંદ, વિમલિ, આરોગ્યાદિને લઈને જ નર્મી આખાં દર્તા જેથી સર્વ પ્રાતઃમયે તથા સાંપ્રમયે થવાવશ્યક વિચિત્ર રીતે શુદ્ધ દવા, વ્યાયામ, ઇલિસીંદરથી મેળવાતા વિવિધ લાભો મેળવવા અર્થે રેવના જતા.

આ કુટુંબનાં નાનાં મોટાં સર્વ મનુષ્યો કેજવાયેલાં સુશીમ, વિનયી ને વિવેકી દર્તા, જેથી તેમણે વિદ્યા, કલાની વૃદ્ધિ કરી હતી, તેથી જ હૃદયની કેજવણી પણ ઉચ્ચ પ્રાણની પ્રાપ્ત કરી હતી. આ કેજવણીની પ્રાપ્તિથી આ કુટુંબ જેના જેના સહવાસમાં આવતું તેને પણ પ્રિય થઈ પડતું. એકાદ પ્રીતિને મેળવતું નહિ, પરંતુ સાથે સાથે તે અન્યને પોતાને પ્રાપ્ત સદગુણો અર્પણ.

પ્રતિદિવસ આ કુટુંબ રરવા માટે જરૂર હતું, જેથી આ મહાબળેશ્વર જેવા રચનામાં જે જે મનુષ્યો બહાર જામથી આવ્યા હતા તે સર્વની દષ્ટિના વિષયરૂપ આ કુટુંબ ધર્મરથ હતું.

પ્રવીણા આ કુટુંબમાં સર્વથી અધિક સુશુણ્ડપણા સ્ત્રી હતી. કેવલ સુશુણ્ડને પ્રાપ્ત હોવા ઉપરાંત કેષક સંવિશેષ તેનામાં હતું, જે આપણને આજગ ઉપર જણાવે. તેને એકાંત જીવન પ્રિય હતું જ્યાં તે સર્વની પ્રીતિ મેળવી ચકલી હતી તેમ અન્યમાં પ્રેમ ઉપભવી નહોતી હતી. એકાંતવાસ, એટલે તેને ચમત્તાં હતાં, પણ અ્યારે અ્યારે સમુદાયમાં ભગતી ત્યારે ત્યારે કેમના પ્રતિ તિરસ્કાર, અણુચમ્પે કે ગીટીયાપણ્ડ જતાવતી નહિ, તેની દષ્ટિ વિશાલ હતી. દમ્ય ઉદાર હતું.

નિત્ય નવીન નવીન રચણે પ્રવીણાઆદિ સર્વ બહાર ન્તાં. સર્વ પોતપોતાના દષ્ટિબિંદુથી આનંદ અનુભવતાં હતાં, ધણે ભાગે પ્રવીણા એકાદ એકાંત જગ્યા યોધી સ્વતંત્ર ભેસતી, બીજાં બધાંને તેના સ્વભાવની માહિતી હોવાથી તેને અનુકૂલ થકે તેમ ભેસવા દેતાં, વચમાં જરજક કરતાં નહિ.

પ્રવીણા નિત્ય નિવૃત્તિથી ભેસી ઈધરની આ અગમ્ય કૃતિને નિહામતી, કુદરત પણ આ રચણે પૂર્ણ રીતે પ્રકાશી હતી, જેની વિચાર ચેલ્લી અખંક વચ્ચે કમતી હોય તેવાના વિચારો આ રચનામાં યાદી જતાં, સુંદર દરવર્ગ મન પરિવાહ રહેવાં હોય તેવું સર્વને લાગતું; ત્યારે પ્રવીણા કે જેવું મન અનેક પ્રકારની અજ્ઞાતિમાંથી ચાંતિને શોધનારું, એક જ ચિંતનમાં લાગે. કાળ રડી રહેનારું, રિષર હવું, તે આ રચણે આરતા સદાજ રરભાવે નિઃશંકર ધર્મજગત હોય એવું પ્રવીણાને અનુભવાવું. આથી તે વિશેષ પ્રસન્ના હતી.

એક કિંવદ્ય નિત્ય વિષય પ્રમાણે તે એક મોટા પદાક પ્રતિ ભેઈ રહી હતી ત્યાં તેની દષ્ટિએ એક અદ્ભુત દમ્ય ભેયું.

એ પર્વત અતિશય મોટા હતો, તેની કેટલાંક શિખરો આકાશને બગડી રવાં હોય એવું દરથી જોવાયને જણાવું. તાજ વનરપતિથી ભરપૂર હોવાથી એકદમ લીધે જણાવે. કોઈ કોઈ રચણેથી પાણીનાં અણો વહી રવાં હતાં. આ ભેતાં જ પૂરવાં અધિમુનિના જીવનનું સ્વરણ સદાજ ઘણ જાવતું. પ્રવીણા જાંત ચિત્તે રિષર દષ્ટિથી ભેઈ રહી હતી. એટલામાં એ પર્વતના શિખર સાથે ભેજાઈ રહેલા આકાશ પ્રતિ દષ્ટિ રચાવનાં કેટલાંક સુંદર સુંદર રંગનાં અણો ધણ જ વેગથી જતાં ભેજાં કેટલાંક જતાં રસાં, તેમ તેમ બીજાં આરતાં પણ હતાં. એજામાં એક રંગેન રંગનું અણ જણાયું. તે તત્કાળ ખસી જવું જણાયું નહિ. યોદી સજ જ નહિ યક હોય ત્યાં પ્રવીણાએ હાં ભેયું ! તે અણમાં બાકી બાકી આપતિ જણાવા લાગી. પ્રવીણાએ વિચાર્યું કે ક્યારની હું રિષર દષ્ટિથી ભેઈ રહી છું, ભેતાં મારો દષ્ટિ-દેષ જ આ જણાવામાં કારણ રપ છે. અગિયો યોગી નાખી આમલેમ ભેતાં પુનઃ દષ્ટિ ત્યાં જ રચવાઈ જાંતિ અમત્ત લાગી. પોતાની ધારણા સંત્ત ભાસી.

હવે તો યરીર રપજ જણાવા લાગ્યું. આમર્ષ ! આમર્ષ ! આમર્ષના ઉદ્ધાર મળતાં

પ્રવીણાથી બોલાઈ જવાયું, કે આ તો ઠોઠ ઠી જણાય છે. અમ્ર અગપાઈ મયું. ઘરીર રચાઈ રહ્યું. ત્યાં એક પક્ષુ તેજસ્વી સ્વેતવસ્ત્રધારિણી, તપસ્વિની સી જણાઈ. -

પ્રવીણાના આશ્ચર્ય અવધિ નહોતો. ધણે દૂર ચિખરે રિચત તે તપસ્વિનીના સૂક્ષ્મ હાવભાવો જણાતા નહોતા; તો પક્ષુ પ્રવીણાના આંતર અને તે તે પવિત્ર આકૃતિને ધણી સારી રીતે પોતાનામાં અંકિત કરી લીધી હતી. પાંચ સાત ક્ષણમાં તે આકૃતિ અદ્દશ યઈ ગઈ, સાથે સાથે પ્રવીણાના સંબંધીઓ પણ સાપંદાળ યઈ જવાથી આવી પહોંચ્યા. સર્વ ઉઠ્યા.

માર્ગમાં કેટલોક સમય સર્વ કંઈ પણ બોધ્યા વિના ચાલ્યા જતા હતાં. પ્રવીણાના પગ ચાલવાનું કામ કરી રહ્યા હતા, મન તપસ્વિનીમાં ભેગઈ રહ્યું હતું, જેથી વાતચીત કરી શકે તેવી તેની સ્વતંત્રતા નહોતી. ઘેર આવ્યા પછી કોઈએ પ્રશ્ન કર્યો: પ્રવીણા બહેન આને રાજ કરતાં પણ વિશેષ શાંત યઈ ગયાં છે, એનું કંઈ કારણ કોઈને સમજાય છે ?

પ્રવીણાએ ચર્ચા ધાળી, તેણે જોયેલું દર્શક કહી બતાવ્યું. કેટલાક આશ્ચર્યભાવ જ દર્શાવી રહ્યા. કોઈએ જાતિ કહી, કોઈ સ્વભાવ કહ્યું. પ્રવીણાએ કોઈ રીતનો વારવિવાહ ન કરતાં સર્વેનું કહેલું અચળ કયું. તેણે પ્રત્યક્ષ જો જોયું હતું તે કહી પણ જાતિ, સ્વભાવ કે તર્કરૂપે સ્વીકારી શકે એમ નહોતું.

બીજે દિવસે આ સર્વ જ્ઞાતાં પ્રવીણાએ પોતાના ગુરુદેવ ઉપર સખી મોકલ્યા. ઉત્તરની રાહ જોતી તે પ્રતિક્ષણ અધિક સત્ચિંતનમાં રહેવા સામી. આશ્ચર્ય તેના આંતર મનમાં તે દિવ્ય દર્શન રચાયું હતું ત્યારથી તેના ઉત્સાહ અધિક વધ્યો હતો. કોઈ જ્ઞાતાં જળનું બાન રહુરહું અનુભવતી આતંકમાં રહેતી.

આ પ્રસંગ પછી આઠેક દિવસે સર્વને સ્વસ્થાને જવાનો વિચાર થયો હતો. જતાં પહેલાં પુનઃ એક વાર તે સ્થાનપ્રતિ પ્રવીણાને જવાનું મન હતું. તે નિશ્ચયપૂર્વક જાણતી હતી કે વારંવાર તેનું તે દર્શન ક્યાંથી ભેઈ યશીય, છતાં જેમ પ્રુણ તીર્થમાં જ્યાં મનુષ્યોને હ્રિતિ રહે છે તેવી વૃત્તિ પ્રવીણાને ઊઠી હતી. જવાના આગલા દિવસે સર્વ ત્યાં ગયાં, સૂક્ષ્મ રીતે પ્રવીણાએ અવલોકન કર્યું. કંઈ જ ન જણાયું. છતાં પ્રેમભાવે હૃદયે તે સ્થાનને તપસસાર કરી પ્રવીણાએ આંતર ઉદ્દેશ્ય કહ્યા કે 'હે અમ્રમને ગમ્ય કરનાર ગુરુદેવ ! આપ જ આ સ્વસ્થનું યાન કરાવી પારી ઉત્પત્તિ કરશો.'

ઘેર આવી જોતાં ગુરુદેવને પગ આપ્યો હતો. તેઓથીએ ઉત્તરમાં જણાયું હતું કે 'પરમાત્માને શોભ જણાશે સારે ભવે સ્વપ્ન કરશે.' આટલું કોઈમાં પ્રવીણાને અત્યંત હર્ષ થયો, દોડેશો વ્યતિકર જાતિરૂપ કે સ્વસ્થન નથી તેનો નિશ્ચય થઈ ગયો.

પ્રવાસથી આ કુટુંબ સ્વસ્થાનવાસી યઈ ગયું. યોગ દિવસ સર્વને તે સુખ, સુદૃઢ સ્થાનનું સમજાય રહ્યું. સમય જતાં વિરમરજી યથા લાગ્યું. પ્રવીણા એક જ તેનું નિરમાણ કરી યજી નહોતી.

ગુરુદેવના વચનની સિદ્ધિ ક્યારે થશે, એ વિચાર તેના નિત્યનો હતો. તે વિચારની કે શું તપસ્વિનીના ઝવન જેવું મારે ઝવન કરવાનો આ સંકેત હતો !

વળી તેનો ઉત્તર તે પોને જ પડી કાઢતી કે એ તેના ઝવન જેવું મારે ઝવન કરવાનું હોય તો શી રીતે કરવું, મને તે કોણ જણાવે ? આ પ્રકારના તકને વચ થતાં તત્કાળ ગુરુદેવનું વચન સ્મરણમાં આવતાં સાવધ થતી, વિચારતી.

‘અનુકૂલ ગિતિને આકર્ષી લાવનાર વા તેને દૂર કરનાર આ ચંચલ મન છે. આ મનને જો નિઃશંકપણે પ્રાપ્ત થાય તો પ્રતિકૂલ વિચારોનો પ્રવાહ સદાજમાં નિર્મૂલ થઈ રહે, પ્રતિકૂલ વિચારો નિર્મૂલ થતાં એક સુરિશ્વર સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. એક જ વૃત્તિના એક જ પ્રકારના વિચારો વાતાવરણમાંથી અનુકૂલ પ્રસંગોને આકર્ષી શકે છે. આ સમજીને જાણવામાં જતાં ગુરુદેવના વચનમાં પલ્લુ શંકા ધરતું આ મુઠ મન લગાડું નથી ! વાસ્તવે શુરુ થાય ત્યાં જાડી સાધો સ્વતંત્ર અહમ્મો લઈ કરી નાંખવો જોઈએ. જ્યાં સુધી તે ૫૫૨ અભિમાન ખાસ કરે છે ત્યાં સુધી તે યથાર્થ સાધક વા સિધ્ધ ન ગણી શકાય, એવું વારંવાર યાદમાં તથા મહાપુરોષથી જાણવું છે, તથાપિ વારંવાર શંકા, વારંવાર શંકા ! કેટલી અલમતા ! — આ રીતે વિચારી મળપૂર્વક મનના વેગને દબાવતી, ગુરુદેવમાં વિશ્વાસ ધારતી પ્રવીણા યથા પ્રાપ્ત કાપ કરતી સમય જાણતી.

આ રીતે કાપ કરતાં ધુનઃ એક અતિકર બન્યો. નિરુત્તિના સમયે તે સ્તી હતી. કંઈક કંઈક નિદ્રા હતી, કંઈક જાગ્રતિ હતી. ત્યાં તે પેલું સ્તીકરીર જણાવું. અત્યંત સમીપ હોવાથી સ્પષ્ટ જોઈ. હૃદયમાં ને હૃદયમાં પ્રવીણાએ પ્રજ્વાલ કર્યા.

કાલુજર સ્વરૂપ જોતાં સુગ્ધ બની રહી. અનુપમ સોદગંધ જોરવળું, એ જોરવળુંમાં હલવાની ઉર્જિતતા વિશેષ જુદી રહી હતી. પ્રેમશર્મા, ખુશારી દર્શાવતાં, રમણીય, મોહક, આકર્ષક તેજો, યોગિને દર્શાવતાં. હાલભાવ દર્શાવતી તે તપસ્વિની પ્રતિ અતિશય મુક્ત, મધુર, વિનયી સ્વરે પ્રવીણા બોલીઃ માતા ! પેલા દિવસ પર અવસોકેલી દિવસના સ્મરણે હું આપને ઓળખું છું તે છું સત્ય છે !

આ અવળું કરી તે દિવ્ય ઓળે મંદ રિશતપૂર્વક હાથમાં નેત્રો કાઢ પ્રદર્શિત કર્યો. પ્રવીણા કંઈક પૂજ્યની તૈયારી કરે છે, ત્યાં તે સ્વપ્ન વિલાસ. સ્તીકરીર અદરવ યસું.

પ્રવીણાએ હવે દહ માનું કે ‘ગુરુદેવના વચનમાં જોટલી શંકા સ્પુશની હતી તેટલો સમય વિતંબ થયો. જ્યારે મનને દહ કરી વચનમાં અનુકૂલ ભાવના ધારી ત્યારે આજનો પ્રસંગ જોવા ભાગ્યશાલી થઈ. પ્રવીણા હવે એ સત્ય સ્વીકારતી હતી કે ગુરુદેવ અવશ્ય આ અતિકરનો મર્મ જણાવતી.

વિવિધ પ્રકારનાં કામો ઉકલવાનાં જાંઘ થતાં એક જ વિચારનો પ્રવાહ પ્રવીણાના હલવામાં વહેતો હતો. આ તેના વિચારના પ્રવાહે અનુકૂલ સ્થિતિ રમી. ધુનઃ તેને પ્રવાસનો યોગ આપ્યો.

એક તીર્થક્ષેત્રમાં તેને જવાનું થયું. આ પ્રુવણ ક્ષેત્ર તાપી નદીના સમધીપ તરે આવ્યું હતું. શિવરાત્રિના પરમ પુનિત દિવસે એક શકે દૂર આવેલા શિવાલયના દર્શન અર્થે પ્રવીણાનું જનું થયું. સર્વ સાધીએ સ્નાન કરી, રહ્યાં કરી, સમીરની ધર્મશાળામાં વિરામ લેતાં બેઠી. પ્રવીણા નદીના તટે એક ખડક ઉપર ઇશ્વરમંદર આવેલી બેઠી હતી. સાંધાએ જ ગુહ્યપ્રતિ જવાનું હતું. તેથી નિવૃત્તિપૂર્વક આ સ્થલે વિશ્રાંતિ લેવાનો વિચાર સર્વેએ કર્યો હતો અને પૂર્ણ અનુકૂલતાથી, શાંતિ-પૂર્વક પ્રવીણાએ ઇશ્વરમંદર જવાનું સ્થાન શોધી કાઢ્યું હતું.

પ્રુવણ સ્થાન હતું. પ્રુવણ દિવસ હતો. સદસા પ્રવીણાનું ચિત્ત તે કારણથી અંતર્મુગ્ધ થયું હતું. અંતરૂપાથી પૂર્ણ ઉત્સાહના તાવને આવતા અનુભવની હતી, એ તરંગ સાથે એક વિચાર એ તેને આવ્યો કે આપ્ત દિવસે પ્રુવણને ઉદય થાય ત્યારે જ ઈશ્વરાર્થની સિદ્ધિ યથા થશે, એનું આ યોગ્યે માનવું. તે પ્રુવણ ક્ષણે તે આ જ સમયની કે આ જ ક્ષણ કેમ ના હોય શકે.

આયોરે પણ તે ધન્ય ક્ષણનો અનુભવ થયે ત્યારે તે આ ક્ષણમાંની જ એક હતી. આ વિચારથી પ્રવીણા અંતરૂપી પ્રતીતિના પૂર્ણરત્નો અનુભવ કરતા લાગી.

અરેખર, તેના જીવનની ધન્ય ક્ષણ આવી લાગી. એક જીવનપ્રદ સ્વપ્ન સંભળાયો: 'તેજ ઉપાસ, ' આટલા શબ્દો સંભળતાં તેજ ખુશી થઈ. તે કું લુએ છે ? નદીના સામ તટ ઉપરના ખડક ઉપરથી પેલી દિવ્ય તપસ્વિની આવી આવે છે. એના જ પ્રવીણાથી બોલી જાયું: અરે ! આ તો એ જ ! આ સુહૃદની સાથે તે ઉભી થઈ. ઉભી થઈ મઠ નદિ પશુ તે તપસ્વિની આવતી હતી તે પ્રતિ તેના ચારણ ચાલવા લાગ્યા, તપસ્વિની સમીપ આવી લાગી. પ્રવીણાએ સંક્રિતપુરુષના આદ્ય સ્વરૂપે પ્રેમપૂર્વક નમસ્કાર કર્યો. આત્મભાવથી તેનો હાથ પકડતાં, કંઈ પણ બોલ્યા વિના આગળ ચાલવા પ્રારંભ કર્યો. ત્યાં કેવલ મનુષ્યોની અરજ જરૂર નહોતી, એવા એક મોટા ખડક પાછળ પાછળ સ્થાન તપસ્વિની બીએ યોગ્ય મંથી ત્યાં બેસવાનો બાવ પ્રવીણાને સ્પષ્ટ થયો.

પ્રવીણાની આ સમયની સ્થિતિ વિદ્યારણ હતી. જેને જાતિ રૂપ તકે જણતી સ્વપ્નમાં જોતી હતી તેને દૃષ્ટિ સમીપ હાલતાં ચાલતાં, પૂર્ણ જાનવાળી સ્થિતિમાં જોતાં તે નિર્વૃત્ત જની રહી હતી. નદીતટથી આ સ્થાન સમીપ આવીને આવતાં જતાં ફેરી બેસેલા પંથો જેમ કાપે કરી જતાવે, તદ્વત્ તેનો આ અપાર થયો હતો.

તપસ્વિનીએ પ્રવીણાને હૃદયમત બાવ સંકુલ રીતે જણી ભીલો. જેથી તેણે જ ચોક્કસનું સ્વ ક્યું. પ્રવીણાને આ દિવ્ય ભીલો સ્વર પ્રથમ જ અવજી કરવાનો હતો. આ સ્વરે તેને ચોદિન કરી તેમ જાગૃ કરી, કેમકે આ અન્ય સ્વરો જેવો નિર્માલ્ય હતો નહિ. તે અગ્રપદ, સામર્થ્યપદ અને તેટલો જ પ્રેમચક્ષુ હતો, એ સ્વરમાં સચિદ્રેય ચોદિની હતી.

(અપૂર્ણ.)

લવાજમ સંબંધી.

જેમણે લવાજમ નહિ મોકલ્યું હોય તે દલે સત્તર મોકલી આપવા ફૂપા કરે વર્ષ લગભગ ૩૬૨ થવા આવ્યું છે. જેમનું લવાજમ નહિ આવ્યું હોય તેમના પર પચાસમેા અંક વી. પી.વી. મોકલવામાં આવશે. સભ્યો તથા બંધુઓ આ અંક મળે સત્તર લવાજમ મોકલી આપશે.

શ્રી સદ્બોધમન્દાર.

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીએ એપરસાધકોને તથા સભ્યોને પ્રસન્નપાત ને પત્રો લખ્યા હતા તેમાંથી એકક બાજોતો આ ગ્રન્થમાં સમઢ કરવામાં આવ્યો છે. આ ગ્રન્થમાં વેદાન્તના સિદ્ધાન્તોથી જોતજોત, આભાસવૃદ્ધને ઉપયોગી વિચારો આપતા રસવાળા દૈવિયી જાણના છે. શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનનું 'સ્મરણ' વર્ગે સુન્દર ગુજરાતી સાહિત્યમાં અપૂર્વ રસવાળું છે એમ તેને જોનાર, રચનાર પ્રકાશ પ્રગ્મ લાવથી યથાસા કરે છે. તેથી જ અદ્ભુત આ ગ્રન્થ છે. વાંચનારનું ચિત્ત ઉગ્મ વસ્તુપ્રતિ સદાજ સ્વભાવે આકર્ષાય છે, અને તેમાં દશવિદ્યા વિચારોને આચારસિદ્ધ કરવા વેમ પ્રકાશ છે.

ગ્રન્થમાં શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજીની સુન્દર ત્રિરંગી
છબી તથા હસ્તાક્ષર મૂકવામાં આવ્યા છે.

છાવનમાં ઉગ્મ અક્ષર, ઉત્કર્ષ તથા સુખ અનુભવના ;દોષ તે આ પુસ્તક તત્કાલ મંગાવો,
મૂલ્ય : રૂ. ૨-૦-૦ (પોસ્ટેજ મૂલ્ય)

શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવત્સ્તોત્ર.

(રચનાર : શ્રોમતી જયન્તીદેવી.)

પ્રથમ પૂજ્ય શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રભગવાનના અપૂર્વ મહિમાને જાણત કરનાર વક્તવિયક વૃત્તમાં લખાયેલું આ સુંદર સ્તોત્ર દાઢ પ્રસિદ્ધ થયું છે. રચનામાં પૂ. ગુરુદેવની દ્વિરંગી પ્રવિભા મૂકવામાં આવી છે. મૂલ્ય : રૂ. ૦-૬-૦ પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૧-૦.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ છુવતની સર્વોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’નો નિત્યસેનદસ

“છવત ઘડો.”

॥ ૐ શ્રી ॥

—ૐ— મુલ્તવી રાણો. —ૐ—

વર્ષ : ૪ અંક : ૪૮
સં. ૧૯૬૪, વેશાખ કૃષ્ણ ૭
સનિવાર
તા. ૨૧ : ૪ : ૧૯૬૮

પ્રત્યક્ષદાર :
અવસ્થાપક, આરિયમન્દિર
વડોદરા.

વાર્ષિક લેખાનુભા—
દિનદર્શી : રૂ. ૫-૦-૦
દિનદર્શકાર : રૂ. ૫-૦-૦

શ્રી આરિયમન્દિર :
નિવાસીને શુભના મુકામ
પાઠ્ય સંસ્થા.
દાન દેવાપાત્ર સંસ્થા
સંદર્ભ કરના પાત્ર સંસ્થા.
નિવાસીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
નિવાસીના આરિયમન્દિર
મથલી સંસ્થા.

સ્વલ : વડોદરા,
આ પત્ર શ્રી લક્ષ્મી ઉદ્યોગિક
પિં. પ્રેસ, રાવપુરા, ભાગ
કાગેની ખલીમાં-વડોદરામાં
છાયાલાલ લાલભાઈ પટેલ,
શ્રી શ્રેયસ્સાધક વર્ગ વરદણી
પ્રકાશક :
અભિનંદન સંસ્થા ૦ વિરેલી
મટિંગાપુર્ણ અને પ્રકાશક
શ્રી નિર્મલ-દેવાન,
વડોદરા, એ સ્થળેથી પ્રેસિડ
કર્મ. તા. ૨૧ : ૪ : ૧૯૬૮

આ જગતમાં અખંડ જોતું કશું જ નથી; તેથી
આજનાં દુઃખો આવતી કાલ જોના એ જ રૂપમાં કરી
દેખાવાનાં નથી. પ્રતિફલતાની આજની કસોટી જે તમને
અતિ અસહ્ય લાગે છે, બીજો કોઈ વિદ્યાર્થી પ્રસંગ બને
(કાંઈ સહાય-અનાયાસ સહાય-આવી મળે) નહિ તો
અત્યંત કષ્ટમદ લાગે છે તે કસોટી અથવા પ્રસંગ, થોડો
સમય જ વીત્યા પછી જોયો ને જોયો કરી દેખાવાનો નથી.
કારણ કાંઈ અખંડ નથી. આથી ધૈર્યપૂર્વક શ્રદ્ધાળુ
રહો, પરમાત્માની દયાળુતામાં વિશ્વાસ દઢાવતા રહો,
વધારે વધારે પ્રેમમય બનો, દલતાથી-અતિ દલતાથી
સહી લો. આજ આરણું કરી લેતાં કાલ તમને જ તમારું
દુઃખ હલકું લાગશે. આજ શાયે બતાવે; કાલથી
તમારું તેના ઉપર સ્વામિત્વ સ્થપાતું અનુભવશે.
આજતું પ્રતિફલ આજ જોતું કાલ નથી જ રહેતું. તેથી
આજ અકળાવાતું મુલ્તવી રાણો, અને કાલ તમને
અકળાવાનો પ્રસંગ જ નહિ આવે.

શ્રી મુલ્તવ.

સુખપ્રાપ્તિ.

પ્રિય બંધુઓ!

મનુષ્યની દૃષ્ટિ એક જ વસ્તુને ધ્યાની રહી છે. એ વસ્તુ તે સુખ. નાનું આગક કે વૃદ્ધ જેને ભ્રેશો તે જાણુશી કે તે સુખને શોધે છે. અઘોરાન તેને માટે પ્રયત્ન કરે છે, કોઈ આપાર તો કોઈ નોકરી, કોઈ પ્રવાસ તો કોઈ વિવિધ પ્રકારની શ્રમ કરવા મથે છે. આ સર્વનો હેતુ સુખની પ્રાપ્તિ. અનેક પદાર્થો મેળવવાના છતાં મનુષ્યની દૃષ્ટિ સુખને અનુભવતી નથી. પદાર્થમાં સુખ માને છે, પણ વારતવ દષ્ટિથી વિચાર કરતાં સુખદુઃખના કારણે રૂપ કોઈ પણ વસ્તુ નથી. કારણ એક વસ્તુ એકને સુખકર સામે છે, બીજાને દુઃખપ્રદ બાકી છે. અને તેથી નિશ્ચય થાય છે કે સુખ દુઃખના કારણે રૂપ વિશ્વના કોઈ પણ પદાર્થ નથી, પરંતુ મનુષ્યનું અંતઃકરણ જ કારણ રૂપ છે. અંતર જેને સુખરૂપ માને છે, તે પદાર્થ તેને માટે સુખપ્રદ છે; અન્યને માટે નહિ, બે વસ્તુમાં સુખ આપવાનું સામર્થ્ય હોય તો પ્રાણી માનને સુખકર બાસતું નોંધે, પણ દષ્ટિ કરતાં તેમ જાણી શકે નથી, કોઈ વિદ્યાર્થી, કોઈ ઔરમાં તો કોઈ યુવક, કોઈ ધનમાં સુખ માને છે, અને તેમ ધવામાં તેમનું અંતર હેતુ રૂપ છે મનુષ્ય જેમાં સુખ જોઈ શકાય છે, તે સ્વાસ્થ્ય સુખ નથી. અર્થક ટકનાર સુખ વિશ્વની કોઈ પણ વસ્તુથી મળતું નથી, કારણ જન્મત મિથ્યા છે. તે એનાથી મળતાં સુખો શી રીતે રચાયી રહે ? સત્ય સુખ તો એ જ છે કે અંતઃકરણનું વિશ્રાન્ત, સંકુચિત હૃદયમાં જન્મત સુખની વાવવા, સાલવા રહે છે. વિશ્રાન્ત પામેલા હૃદયમાં સ્વરૂપ સુખની ધ્રુવો ઉદભવે છે, જે કદી પણ વિનાશીપણાને પામતી નથી. ન્યાં પૂર્ણતા છે ત્યાં જ સુખ, સૌન્દર્ય, ઐશ્વર્ય, પ્રકાશ પ્રગટે છે. પેલી બીડાવતી ધુબકળા લુગો અને ખીતેડું ધુબ લુગો, તરત જ જાણી શકે કે ખીલેલા ધુબમાં સુરતા, સુગંધ કળી કરતાં અધિક પ્રમાણમાં છે, કિત્તીયાનો ચંદ્ર અને પશ્ચિમાનો ચંદ્ર ભેદનાં જોવાનો બેઠ તત્કાલ જ દષ્ટિએ આવશે. એક જ ચંદ્ર હોવા છતાં પશ્ચિમાએ એ પૂર્વેરૂપમાં વિકાસને સાધે છે, તેજસ્વી બને છે, જન્મતે પ્રકાશિત કરે છે. વસ્તુના વિકાસમાં અદ્યતન સામર્થ્ય રહ્યું છે.

આપણું અંતર એ વિકાસ પામે તો સુખ સદૃશ તેના પ્રતિ આકર્ષાય છે. તેથી આરંભમાં જે કંઈ પ્રયત્ન કરવાનો છે, તે સુખને માટે નહિ પણ વિશ્રાન્ત માટે કરવાનો છે. પ્રકાશ જોઈતો હોય તો પ્રથમ દીપકને પ્રકટાવવાનો થતા કરવો પડે છે, તેમ સુખને માટે પ્રથમ વિકાસને સાધવો પડે છે.

અંતઃકરણના વિકાસ માટે અંતરની શુદ્ધિ થવી જોઈએ. મસિન હૃદય કદી વિકાસને પામતું નથી. બહારના વિવિધ પ્રયત્નો સક્ષિતતાને ટાળતા નથી; એને યોગ્ય પ્રયત્ન થાય છે ત્યારે જ હૃદય શુદ્ધિ પામે કે એને માટે યોગ્ય સાધન સત્યરૂપે સંવય માન્યું છે, સંવયથી જ વિકાસ થાય છે. સંવય વિનાના સર્વ વત્નો મિથ્યા છે, કૃષ્ણ સુખને આપનારા છે, અને તેથી જ સમારંભમાં સંવયને પ્રધાનતા આપી છે, સુખ બહારના પ્રદેશમાં નથી, પણ આપણા પોતાના મનમાં જ છે. ઉંડાણમાંથી રહેને ઝેંચનાર વૃક્ષ અર્ધક નવપલ્લવિત રહે છે. બહારથી જળને મટેનાર ઊંઘ કદી કદી કરમાઈ જાય છે.

સંવમ એટલે શું ? આત્માના જ્ઞાન અને સામર્થ્યના વહેતા પ્રવાહની મધ્યમાં રચવાયું, સુખના મૂળમાં રચવાયું, પૂર્ણ વૃત્તિના રચનામાં આવ્યું.

બંધુઓ ! મુખને શોધનાર આપણે સંવમને જ બગવાનપણે સાધવો જોઈએ, સમારંભના વ્યાધ સ્પષ્ટા પશુ એ જ સંભળાવી રહ્યા છે, ધરણુ કહે.

સુખમયે કંઠીએ જઈ, સંવમમાંથી વહી,

ઠોઠી આ સપજા તાનને;

ગુરોરી પ્રકિત મહી, આગસ કિરણી દહી,

ધરીએ અવિચલ આનને.

સંવમદ્વારા સુખના મૂળમાં ફરવાનો પ્રયોગ કરે છે. જન્ય મિથ્યા વિવેચના લેખને ઠોઠી, આગસને ત્યજી, આન કરે એમ જણાવે છે, જતાં આપણા મનમાં સંકો ઉઠે છે કે સંવમમાં સામર્થ્ય કયો ? તો કહે છે કે—

સંવમની સપજા ગ્રંથિએ, સંવમ સમય છૂટી જતી,

સાચું શું છે જોડું શું છે, વસ્તવ પ્રતીત તો યતી,

હસકા વિવેચના મોહની, આસક્તિની યાત્રી હતી,

અતિ ઉચ્ચ વક્ષ્યો સાધવા, તત્તિ મનનમાં ઉડતી,

આ સદૃશ્ય સપજા મહી, જાહાતર શુદ્ધ ધર્મ,

આશીર્વાદે નિજ પ્રાણને.

સંવમ, આસક્તિ વગેરે દોષ છે ત્યાં પર્વત વચ્ચે સંકુચિત રહે છે. બાહ્યતાશ્રી શુદ્ધિ વિકાસના હેતુરૂપ છે, એ આપણે વિચારી મધ. સંવમદ્વારા સંવમની નિવૃત્તિ, સત્ત્વની પ્રતીતિ યાચ છે, એની ખાત્રી સંવમસિદ્ધ થી વિશ્વવંદ્ય પણુ આપી રહ્યા છે.

આપણા મધ્યમિંદુરૂપ, આપણા મળરૂપ થી ગુરોર પશુ એ જ ઉપદેશ આપે છે:—

જે મળે ન વિશ્વ કર્મથી, જે મળે ન સિંધુ તર્મથી,

જે મળે ન રાત્રિ કર્મથી, જે મળે ન શ્રુતિ ઉચ્ચર્મથી,

તે સપણું મળવું સાધે આન પરમ,

ઉધિરમય વર્ણિતરેતો જન દોષ અધમ,

સાધે સંવમ સહિ આવે, ઉપ્સિત રજને પ્રકટાવે,

અજ્ઞાન માત્ર નિશાવે, સામર્થ્યપૂર્ણ તે કહાવે.

સંવમસિદ્ધિ યાત્રા નહિ મૃત્યુ જન્મ,

કાં જે તેનું નહિ સિન્ન સ્વરૂપથી અદમ.

આનું સંવમનું અપૂર્વ માહાત્મ્ય સદૃશ્યરેતે જણાવ્યું છે. આપણને આજ સુધી અનેક પ્રવચનદ્વારા સંવમ સધવાને સૂચવતા. ઉધિરના અનુગ્રહથી આપણને વર્ષમાં ચાત દિવસને, સુષોમ પ્રાતઃ યાચ છે. સંવમને અનુકૂલ વાતાવરણ મળે છે. સંવમ સમયે આપેલા ઉપદેશ—

વચનો સહસ્રા વૃત્તિમાં જામત પાવ છે સર્વ પ્રકારની હિતમ સામગ્રી પ્રાપ્ત છે એવા સમયનો સદુપયોગ સાધી શેવો એ આપણું કામ છે

સમારંભમાં મળતા બહારના વિવિધ આનંદો બોજાવીએ, પણ તેમાં આસક્તિથી જોડાઈ ન જઈએ એટલી સાવધાનતા રાખવાની છે, કારણ સાચા સુખને પામવાનો આપણે આશય છે એ આશયને સત્વર સિદ્ધ કરાવનાર સાધન સંયમ છે, તો તેના પ્રતિ જ આપણી વૃત્તિને વાળી અનુભવી પુરોષોના વચનો સર્વદા સત્ય જ છે એ અઢા દુર્લભ તેમણે વ્યતાવેલા સાધનમાં આમઠ ધરવો એ સાચા સાધકનું કર્તવ્ય છે

શુક્રદેવ વાર વાર ઉપદેશ આપતા કે તમે તમને તપાસો, અતરૂનું શોધન કરો બહા કેવાં મર્મસૂચક વચનો ! મનુષ્ય જન્મને તપાસે છે, પણ પોતાને તપાસતો નથી, તેથી સદા સકુચિત રહે છે. પોતાના અતરૂનું શોધન કરતાં સત્સુખની કેવી દાઢ લાગે છે, સત્સુખને અનુભવે છે પદાર્થો સુખદુઃખના હેતુરૂપ નથી પણ અતરૂરૂપ જ છે એ નિષ્કપ કરી તેની મુદ્ધિ માટે પ્રયત્ન કરી અતરૂનો વિદ્યાસ કરાવે આગદ રહકાવવો, અને તે સમયમદાર જ થઈ શકે છે એમ દરેકણે માનીને સંયમ સાધવા ઉપ પ્રયત્નને સાધવો, એ જ આપણું સમારંભમાં તથા જીવનમાં મુખ્ય કર્તવ્ય છે

શુક્રદેવના કૃપામંદરકે શીઘ્ર ચત્રમાં જામન થઈ અનુપમ સુખના બોક્તા થઈ રહીએ એ જ અધિસાધ્ય

શ્રી જગદેવી.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધન ચર્તાક ૪૨ ના પૃષ્ઠ ૩૬૬ થી)

આ પ્રમાણે સંક્ષેપમાં આ ત્રણ પ્રકારની અવિદ્યાનાં સ્વરૂપો છે, પણ એ ત્રણે અવિદ્યાના આધારરૂપ, એ ત્રણેની માતારૂપ અને સર્વ સંસારપ્રવચના પરમ આધારરૂપ અવિદ્યા તે ચતુર્થ પ્રકારની અવિદ્યા છે એ અવિદ્યા તે અનાત્મ વસ્તુમાં આત્મશુદ્ધિ થતી તે છે. આત્માનું યાન થવા પછી કોઈને કોઈ ભૂતિની અવિદ્યા રહેતી નથી તેથી આત્મામાં અનાત્મ શુદ્ધિ થવાને સાક્ષાત્ સંભવ નહિ હોવાથી અન અનાત્મામાં, એ અનાત્મ વસ્તુ છે તેમાં આત્મશુદ્ધિ થતી તેનું નામ ચતુર્થ પ્રકારની અવિદ્યા કહી છે, ત્યાં જે અત્યંત મદ શુદ્ધિલાગ્યા છે તેમને પોતા ॥ શરીરથી બહારના અનાત્મ પદાર્થોમાં આત્મશુદ્ધિ થાય છે અપુત્રાદિનાં શરીરોમાં 'એ મારાં છે' એ પ્રકારનો મનસ્વસંબધ તો રિદ્ધાનેને પણ થાય છે પણ કેટલાંકને તો એ મનસ્વસંબધ એટલો દૃઢ થયેલો હોય છે અને એટલી કઠણ સુત્રી વધેલો હોય છે કે તેઓ અપુત્રાદિનાં સુખદુઃખે પોતાને બરાબર તેટલા જ સુખીદુઃખી માને છે અને કોઈ કોઈ તો પોતાને તેથી અધિક સુખી દુઃખી માને છે, અપુત્રાદિને સદાજ સુખ ચર્તા પોતાને થોડા નદ મળ્યો હોય તેમ સમજે છે, અને તમને સહજ દુઃખ ચર્તા એમને જીવ માર કપાઈ જાય છે, એમનું હૃદય કોઈ કોઈ જવાનું બાકી રહે છે આવા મનુષ્યોને એ અપુત્રાદિ શરીરો વિષે અલ શુદ્ધિ રચ્યપણે નહિ હોય છતાં

અતઃકુદિયી યતા કારો યાવ છે તેથી અદઃકુદિ જ મળુની પડે છે. આ જ પ્રકારે ઠાઈ ઠાઈ થઈકુદિ મનુષ્યોને લન આદિ મારે પણ એટલે મમત્વાપ્તાસ થયેલા હોય છે કે તેઓ પોતાના પ્રાણુથી પણ લનને પ્રિય મણે છે, લનને જ જાણે પોતાના આત્મરૂપ મણે છે. કદાચ આ મમત્વાપ્તાસની પરાક્રમ મળીએ તો પણ પ્રાણુઃ સર્વને પોતાનાં ઘડીરૂપ અત્મત્વ પદાર્થો વિશે તે આત્મકુદિ થયેલી નિર્વિરાદ દેખાય છે. ત્યાં ઘડીરમાં કારણુઘડીર, સિંચઘડીર અને સ્પૃશ-ઘડીર એ વળનું ગ્રહણ થાય છે. સર્વ પુરુષોનું કારણુઘડીર તે પ્રકૃતિ અથવા અવ્યક્તનું બળ છે. પૂર્વે પ્રકૃતિ આદિ તરવેના પ્રતિપાદનમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રત્યેક વિઠારની, આસપાસ તેના પોષક ભ્રમ રૂપે તે વિઠારનું જ ઉપાસન કારણુ હોય, તે વિઠારની જે પ્રકૃતિ હોય તેનું વાતાવરણ રહે છે અને એ જ તે તે વિઠારનું બધ કહેવાય છે. જેમ જલની અંદર તરતીતતી ઝાળા ફરી શૂણ હોય તો તે ઝાળા જલમાં તરતી રહે છે, તેથી આસપાસ જલનું વેગન ધર્ષ રહે છે, તે જ પ્રમાણે સર્વ વિઠારના અણુઓ પોતાની પ્રકૃતિના દ્રવમાં તરતા રહે છે. આપણે જાણીએ છીએ કે સર્વ સ્પૃશઘડીરો બંધાય છે ને રુદ અને રેતલના સંમેલનથી ને એક પોતા (સેલ) રૂપ આલ મળતી પિંડી થાય છે તેથી જ વિઠાર યતી રચાય છે. એ પોતાની અંદર એક જાતનો દ્રવ રહે છે તેને દલનું સાવનમ પ્રોટોપ્લેઝમ નામ આપે છે અને એ પ્રોટોપ્લેઝમના મધ્યમાં ખરા ઘડીરૂપ જે એક સ્પૃશ ભાગ રહે છે તેનું નામ ન્યુરિસિયસ છે. એ ન્યુરિસિયસ જેમ પ્રોટોપ્લેઝમમાં તરવું રહે છે, જેમ પ્રોટોપ્લેઝમ એ ન્યુરિસિયસને પોષણ આપે છે તે જ પ્રમાણે આ પ્રકૃતિના દ્રવમાં સિંચઘડીર તરવું રહે છે અને એ સિંચઘડીરને પોષણ આપવું રહે છે. એ પ્રકૃતિનો દ્રવ તે કારણુઘડીર છે. એ કારણુઘડીર પ્રકૃતિના અણુરૂપ હોવાથી અવ્યક્ત છે, એના ધરો સ્પૃશ દ્વારને પામેલા હોવા નથી તેથી થણા જાતને એનું યાન દોઢ નથી. પણ જેઓ યાઅ-કારા એનું યાન પ્રાપ્ત કરી પછી એને જ આત્મકુદિવડે ઉપાસે છે તેમને એનું સ્પૃશ યાન થાય છે અને તે પુરુષો પૂર્વે કહી ચલા તે પ્રમાણે પ્રકૃતિવધ ધર્ષ રહે છે. આ પુરુષોને આ કારણુઘડીર જે અત્મત્વ વરણ છે તેમાં આત્મકુદિ થયેલી છે, એ અત્મત્વરૂપ કારણુઘડીરને તેઓ "દુ" એ રૂપે જાણે અને છે અને તેને સીધે જ ઉપાસવાનો જાર પ્રયત્ન કરી છતાં તેઓ દેવસ્વરૂપ મેદાને પામના નથી, પણ સંસારાન્તર્ગત પ્રકૃતિલવ નામની રિલિનિ જ સાચ પામે છે. તેથી આ કારણુ-ઘડીરરૂપ અત્મત્વ વરણમાં આત્મકુદિ તરતીતતી મદતમા સિદ્ધિય ધતર સર્વને હોય છે છતાં એ કારણુઘડીરનું સ્પૃશ યાન નહિ હોવાથી એમાં યતી આત્મકુદિરૂપ આ અર્થમાં પ્રધાનની જવિદ્યા પણ સર્વને તેટલી સ્પૃશ હોતી નથી.

સર્વ પુરુષોનું દ્વિતીય ઘડીર તે સિંચઘડીર છે. એને સિંચ કહેવાનું કારણુ એ છે કે એ પ્રકૃતિમાં લયને પામે છે. આ ઘડીરના અવધેવોમાં મદન તરર એટલે જુદિસંતર અથવા ગિત, અંદકાર, લન, પાંચ યાનેન્દ્રિય, પાંચ ક્યેન્દ્રિય, અને પાંચ બૂત સુદ્યનું સુદ્ય ઘડીર-એકાંતી મળુના કરવામાં આવે છે. આમાં અંદકારના બુદિમાં સમાવેલ ફરી ઠાઈ ઠાઈ રમતે સુદ્ય તરવેનું સિંચઘડીર પણ કહેવામાં આવે છે, પણ તે સાથે વિરોધ નથી, કેમકે એના અવધેવો ત્યાં પણ

આ જ મળાય છે. આ અવયવરૂપ તરવોમાં પ્રથમ તરવ તે મહત્ત્વ અથવા શુદ્ધિ છે. એનું વિવેચન પૂર્વે મહત્ત્વ તરવના પ્રસંગમાં તથા ચિંતાના પ્રસંગમાં વિસ્તારથી કરવામાં આવ્યું છે, છતાં આ પ્રસંગ પ્રાપ્ત થવાથી સંક્ષેપમાં જણાવીએ છીએ કે એ શુદ્ધિ તરવના અભ્યુત્થાન મુખ્ય ધર્મ તે અપવસાય છે. અવકાર કરનાર સર્વ પ્રાણીઓ “ હું ” આ કરવા અધિકૃત છું ” એ પ્રકારે અભિમાન ધરી “ તેથી મારે આ કરવું છે ” એ પ્રકારના નિશ્ચયને કરે છે, અને એ નિશ્ચય કરી પછી પ્રવૃત્ત માય છે—એમ સોંકમાં પ્રસિદ્ધ છે, ત્યાં “ મારું એ કરવું છે ” એ પ્રકારનો જે નિશ્ચય તે અપવસાય છે અને એ જ શુદ્ધિનો અસાધારણ ધર્મ છે, આ પ્રકારની શુદ્ધિ મર્યાદા પ્રધાનપણે સારવું કાર્ય છે, પણ એ અભ્યુત્થાન સપાટી ઉપર સર રહે છે, છતાં એ ત્રિશુભાદિમઠા પ્રકૃતિનું કાર્ય છે, અને તેથી ત્રિશુભાદિમઠ છે, આથી કાઈ કાઈમાં સરવશુભની પ્રધાનતા અને ધીર એ શુભોની ઔભુતા હોય છે, અને તે શુદ્ધિસર સન્નિધિ કહેવાય છે, કાઈમાં રજસની પ્રધાનતા અને સાર તથા તમસની ઔભુતા હોય છે, અને તે શુદ્ધિસર મળસ કહેવાય છે તથા ઇતરમાં તમસની પ્રધાનતા અને રજસ તથા સરવની ઔભુતા હોય છે તેથી તે તામસ કહેવાય છે.

(અપૂર્વ.)

શુદ્ધિ.

(અનુસંધાન મતીક ૪૭ ના પૃષ્ઠ ૩૯૮ થી.)

નાની મોટી પ્રત્યેક ક્રિયામાં જ્યારે વિચાર બળે છે ત્યારે તે હ્રમ્ય રજ પ્રકટાય છે. વળા તે ક્રિયા વિચારપૂર્વક—વિધિસર કરવામાં આવે છે ત્યારે જ અપ્પ કાળમાં વિશેષ લાભપ્રદ થાય છે. ધાસ કે મને તેવા કચરાની તાપણીમાં જુતની આદુતિ આપવામાં આવે તો તે ધસ કે હોમ કહેવાય નહિ, પરંતુ વિધિસર યમના કૃંડમાં મત્રાચ્ચારસહ અગ્નિમાં આદુતિ આવે તો તે ધસ કે હોમ કહેવાય અને ફલની પ્રાપ્તિ થાય. વિધિ વિનાની ક્રિયા ફક્ત પ્રકટાવતી નથી એટલું જ નહિ પણ પ્રસંગે તેથી દાનિ થવાનો પણ સંભવ છે. આમ હોવાથી જોજનપ્રકણ કરવાની ક્રિયા પણ વિધિસર કરવાની અત્યંત અગત્ય છે, શાસ્ત્રોમાં આ જોજનપ્રકણની ક્રિયાને યજ્ઞનું રૂપ આપવામાં આવ્યું છે અને તે વિધિસર યજ્ઞ મહાન પુણ્યને પ્રકટાય છે. તેથી શારીરિક શુદ્ધિનું ફલ પ્રાપ્ત કરવા સામકે તે ઉત્તમ પ્રકારે કરવાની છે. જોજન પ્રકણ કરતા પૂર્વે મંત્રથી અન્નને પવિત્ર કરી અપોષણ વિધિ કરી પ્રસન્નતાપૂર્વક પ્રાણાગ્નિમાં ભાવનાપૂર્વક અન્નની આદુતિ અર્પણ કરવી જોઈએ. આપણા પરમ કૃપાળુ ગુરુદેવ ધીમન્ તયેન્ન મળવતે જોજનપ્રકણ આરંભમાં “ હે ! વૈશ્વાનર સુપ્રસન્ન બનજો આ અન્ન આદુતિથી ”.....અને અંતે આ અન્નથી “ પ્રભુ પુષ્ટિ આપી સત્ત્વગ્ન પ્રકટાવજો, ”.....વૈશ્વાનરની રત્નિ જોલવાનો કમ રચાથી સામાન્ય મનુષ્યને નજીવી જણાતી ક્રિયા કેવી ઉત્તમ રીતે કરવાની છે અને તેથી જેનું મહાન ફલ પ્રાપ્તી થાય છે તે પ્રતિ સાધકનું હૃદય બેંચું છે. આ પ્રમાણે વિધિસર કરેલી જોજન ક્રિયા તે રત્નિમાં દર્શાવેલા, સામર્થ્ય, સુરપતા, સત્ત્વગ્નદાદિ ફલ પ્રકટાય છે, શાસ્ત્રો કેવી હ્રમ્ય ભાવનાપૂર્વક આ ક્રિયા

કરવા સૂચવે છે ? શાઓ કહે છે, લવં મણા રમો વિષ્ણુઃ મોક્ષા દેવો મહેશ્વરઃ કેવી ઉચ્ચ ભાવના ! બરેબર જેને અખાતમસાનના ગિરિશુંબર રિવિન કરસાની ઇચ્છા હોય તેણે ચિત્તશુદ્ધિને ઉપકારક શારીરિકશુદ્ધિ સધાવનાર સર્વ ક્રિયા વિચારપૂર્વક ઉત્તમ પ્રકારે સુધારી એકબે એમાં શું આશ્રય ? મિતાદાર અને વિધિ માટે સાધવાનતા સેવવાની અમત્ય છે તે જ પ્રમાણે પ્રત્યેક પ્રાસનું વધાર્યું સર્વજ્ઞ થવાની પણ જરૂર છે. પ્રત્યેક પ્રાસનું જરૂર સર્વજ્ઞ ન થાય તો તેમાં રહેલું પોષકતત્ત્વ—અવનતત્ત્વ અન્યથાથી ઘૂઠું પાણું નથી અને તેથી સત્ત્વમયને પૂર્વે લાભ મળતો નથી. આથી ૨૫૪ થાય છે કે લપસપાટ કરી મોટા મોટા ભોજનના મુખમાં ખૂબી શુદ્ધ આદાર, મિતાદાર કે ચર્ચણક્રિયા પ્રતિ લાડ ન આપતાં, ઝાંધણું તે ઝાંધણું એવા વિચારથી ભોજનક્રિયા કરવાને શારીરિકશુદ્ધિને વધાર્યું લાભ પ્રાપ્ત થતો નથી, એટલું જ નહિ પણ તે અન્યથી બનતા, તેવા શરીરમાં સત્ત્વ પાણુ વિશારી—અશુદ્ધ થવાથી તેની ઇચ્છા પણ વિશારી—કમવત્ થાય તો પછી ચિત્તશુદ્ધિની તો આશા જ રી ? માટે ભોજનમહત્વની ક્રિયા પ્રાણાગ્નિદેવત્રય યર્થઉત્તમ ફલપ્રદ થાય તે માટે પ્રાસ લક્ષ આપવાની અખાતમસાના પ્રવાસીને અનિવાર્ય અમત્ય છે. નાનામાં નાની ક્રિયા પણ ઉત્તમ પ્રકારે સાધવાથી ઉત્તમ ફલ સત્ત્વ પ્રાપ્ત થાય છે એ વિષય સાધકે લક્ષમાં રાખી પ્રત્યેક ક્રિયા કરવાની ખાસ જરૂર છે.

ઉપવાસ—અત્યાર સુધીમાં આપણે શરીરશુદ્ધિ નિમિત્ત આદાર, મિતાદાર અને ભોજન-મહત્વ વિશે વિચાર કર્યો. હવે આ શુદ્ધિમાં ઉપવાસ કેવા ઉપયોગી છે તે વિશે વિચાર કરીએ, શરીરમાં એકલા યથેચ્છા ક્યારેના ફલ કરવા માટે તેમ જ જરૂરને વિશ્રાંતિ આપવા માટે ઉપવાસ પાલન કરવાની અમત્ય છે. શરીરમાં કયો—૧૪ એકો યવાથી જરૂરજિ બધા થતા પધારીવચ્ચ યર્થ જગત્કારે દિવસેના દિવસ કુદરત અનુક્રમવન કરાવે અને ડોક્ટરોને દંડ રૂપે દ્રવ્ય અપાવે તેના કરતાં જે તનુમંદિરની શુદ્ધિથી પરમાત્માને દિવ્ય પ્રકાશ પ્રાપ્ત થાય તે તનુમંદિરના કમ્પાસ-મંદનો સ્વેચ્છાથી ઉપવાસ પાલન કરી શકે માટે ફલ ન કરવી ? શાઓ એશ્વરશી વડે વ્રતપાલન કરવાનો વિધિ આ દેવુથી જ પ્રભેધિ છે. મહાત્મા ઈશુક્રિસ્ત, મહામહા પર્ગંબર, મહાવીર સ્વામી તથા અપિ બુનિયોએ પણ ઉપવાસનું પાલન કરી આપણને તેની મહત્તા સ્પષ્ટી છે. આપણા અશુભ ધર્મ, વસ્ત્ર મળવાણે પણ એકત્રીસ દિવસ માત્ર જલપર રહી ઉપવાસની ઉપયોગિતા પ્રતિ આપણું લક્ષ આકર્ષ્યું છે. અઠરાગિમાં એક નિર્ણયિત કરેલે દિવસે ઉપવાસ કરવો. જલસિવાય ફલ જેવી જ વસ્ત્ર પણ તે દિવસે ન લેવાનો આગ્રહ રાખવો. આ પ્રમાણે ઉપવાસના સેવનથી શરીરનો કયો નિરુપ થવાથી-મનને અખોચ પોષણ બંધ થશે અને તેથી મનના રજુલ મંદનો ફલ થશે. આરંભમાં કંઈક કઠિનતા જણાશે પરંતુ અખાસ થતાં ઉપવાસ કરવો વિશેષ સરલ ભાસશે એટલું જ નહિ જરૂર આનંદ તથા ચિત્તપ્રસાદનો પણ અનુભવ થશે. જેમ જેમ અખાસ શુદ્ધિ પામશે તેમ તેમ પ્રકમ અલ્પભાવી પણ શુદ્ધિને લાભ પ્રાપ્ત થશે અને શરીરમાં ઉચ્ચ નવોન અલ્પભા ૨૫૪થી ઉપવાસને દિવસે મનને સદ્વિચાર, ઉચ્ચ ચિંતા કે કષ્ટરસરણ્યમાં ભોજના આગ્રહ સાબરની શરીર સાથે વિશેષ મનની વિશુદ્ધિ પણ સધાશે.

કયાવાન—શરીરમાંથી કચરાને દૂર કરી શરીરની અને કુર્તિની વિશુદ્ધિ માટે વ્યાયામની પથ્થુ જરૂર છે. આબોચિયાનું જલ મધ્યસ્થિ છે. પરંતુ વહેતું જલ નિર્મલ રહે છે. તલવારજેવું સાધન ઉપયોગ ન થવાથી કટાર્થ નબ છે; તે જ પ્રમાણે હલનચલનવિના શરીરમાં પથ્થુ મલ-કચરા અને જડતા વૃદ્ધિ પામે છે. વ્યાયામ શરીરમંડ બાળે છે, જુનાં પરમાણુ ટાળે છે, નવા પરમાણુ લાવે છે અને નવીન બળ ઉપજાવે છે. વ્યાયામ ઉત્સાહ આર્નક અને રસપૂર્વક કરવાથી મધ્યસ્થ લાભ થાય છે, તે વિના માત્ર પરિશ્રમ મજૂરમારક કરવાથી ન્યૂન લાભ થાય છે. વ્યાયામ માટે અનેક પ્રકારની પદ્ધતિઓ કે રમતરમતોમાંથી પોતાને અનુકૂલ એકાદ પસંદ કરી તે ખુલ્લી હવામાં નિયમિત રીતે સતત કરવાથી પૂર્ણ લાભ થયા વિના રહેતો નથી. આપણો મુખ્ય ઉદ્દેશ ચિત્તની વિશુદ્ધિ સાધવાનો છે, તે ખાનમાં શબ્દી વ્યભાષનું સેવન કરવાનું છે. મદ્ય કે પહેલરાનના જેવા ઉદ્દેશથી સાધકે વ્યાયામનું સેવન કરવાનું નથી. પરંતુ જેથી શરીરનો કચરા દૂર થાય અને શુદ્ધિ સધાય તેવા પ્રકારના મધ્યમગર વ્યાયામનું ઉત્સાહ અને રસથી સેવન કરવું જોઈએ. શારીરિકશુદ્ધિ માટે યોગના કેટલાક આસનો પથ્થુ પથ્થી ઉપયોગી યર્ધ પડે એમ છે. પરંતુ તે દરેકજ નિયમિતપણે અને પદ્ધતિપ્રમાણે કરવાં જોઈએ. તેના મધ્યસ્થ યાત્રવાળા મધ્યમશાલક કે તેના સાચા અભ્યાસી પાસેથી શીખીને તે કરવાં જોઈએ. પ્રાણુને જ્ય કરી તે દ્વારા મનોજ્ય-ચિત્તશુદ્ધિ સાધવાનાં યોગના અષ્ટ સાધનોમાં આસનોને પથ્થુ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. એક મહાત્મા આસનોના સંજ્ઞામાં કહે છે કે,

“Asanas make you strong and healthy and eradicate many diseases” “Constipation is removed by the practice of Bhujang, Salab and Dhanur Asanas.” “Sheershasan is King of all Asanas. It transmutates seminal energy into Ojas, developes memory and intellectual capacity, and removes lot of ailments.” Pachimottasan removes fat, increases the gastric fill and eradicates diseases of the stomach.

કાવાર્થ—આસનો તમને મજબૂત, આરોગ્યવાન બનાવે છે અને ઘણા વ્યધિઓને દૂર કરે છે.

“સુજન, સલભ અને ધનુરાસનના અભ્યાસથી જઘોઠાઓ વ્યધિ દૂર થાય છે.”

“શીર્ષાસન સર્વ આસનોમાં શિરોમણી છે. તે વીરનું ઓજસપ્રમા રૂપાન્તર કરે છે. સ્માશુદ્ધિ અને બુદ્ધિશક્તિના વિકાસ કરે છે, અને અનેક રોગોનો નાશ કરે છે.”

“પચિમોત્તાનાસન ચરબી દૂર કરે છે, જઘનને પ્રતીત કરે છે અને ઉદરના વ્યધિઓનો નાશ કરે છે.” (અર્થ.)

મં ૫૦ શેલત.

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોત્તમતા.

“ શ્રેયસ્સાધક નો નિત્યસન્દેશ :

“ જીવન ધોડો. ”

વર્ષ : ૪ મ્ક : ૪૯
સં ૧૯૯૨, વૈશાખ કૃષ્ણ ૧૪
શનિવાર
તા ૨૮ : ૫ : ૧૯૩૮

પત્રચલકાર :
અવસ્થાપક, યાદિયમનિરૂપ
જડાદશા.

વાંચકે લેવાનું :—
દિનમાં : ૨, ૪-૦-૦
દિનબદાર : દ્યયિતિન.

શ્રી યાદિયમનિરૂપ :
વિદ્યાપીઠે બહુવા મુકવા-
યાજ સંસ્થા.
દાન દેવાયો સંસ્થા.
સહાય કરવા યાજ સંસ્થા.
વિદ્યાપીઠે સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
વિદ્યાપીઠે યાદિયમનિરૂપ
મળતી સંસ્થા.

સ્વલ : જડાદશા,
આ પત્ર શ્રી હરિદાસી હરિદાસી
પ્રિ, પ્રિય, રાવપુરા, આજ
કાલેની બહુમાં-જડાદશામાં
છાડાવા લાલભાઈ ખડે,
શ્રી એવસ્થાપકનું તરફથી
પ્રકાશક :

શાન્તિનિર્વાહ અંક ત્રિવેદી
મટિંગાધુ અને પ્રભાસી
શ્રી નિયમ-વ-વ્યાન,
જડાદશા, એ સ્વલેથી પ્રસિદ્ધ
કથુ. તા ૨૮ : ૫ : ૧૯૩૮

॥ ૩૦ ૩૧ ॥

વિમ્બ અને ઉપાધિ

ઉપાધિથી કરવાનું, વિભવથી નહિ. વિષ્ણુને પ્રાપ્ત
વસ્તુ તેમના ઉપાધિરૂપ નથી, વિભવરૂપ છે. ઉપાધિ કર્તૃ-
ત્વઅભિમાન રખાવે છે, વિભવ નહિ. તેમાં કંઈ બધ તે
તેની તેને ચિંતા નથી-જ્ઞાન નથી. મનુષ્યને ઉપાધિ ન
હોય-વિભવ તે જોઈએ. વિભવ વિનાનો મનુષ્ય જ નથી.
ઉપાધિ ત્યાજ્ય તેમ વિભવ સ્થિતિ શાસ્ત્ર છે. સાધુની
સાધુતા પણ ઉપાધિરૂપ હોય ત્યાંયુધી દુઃખક. વિભવરૂપ
યતાં સુખક થાય. સાધુની રસમી કંથા બધ તે દુઃખ ન
કરાવે તે તે તેના વિભવરૂપ છે. કંતાનની કંથા બધ ને
દુઃખ થાય તે તે તેના ઉપાધિરૂપ છે. જે સ્વભાવરૂપ મળેલા.
વિભવને ત્યજે છે, તે પોતાનામાં રહેલા સ્વાભાવિક-વિષ્ણુ-
ત્વને ત્યજે છે. મનુષ્યે પોતાનામાં રહેલા શ્રદ્ધાપણને,
વિષ્ણુપણને અને શિવપણને જાળવવાની જરૂર છે, બધે
તે ત્યાંની કે સંસારી હોય. ત્રણે વસ્તુ ઉત્તમ રૂપે પોતાનામાં
પ્રકટાવે તે જીવન ઉચ્ચતમ થાય.

શ્રી ગુરુદેવ.

શ્રી યોગસાર.

(અનુસંધાન ચતુર્થક ૪૮ ના પૃષ્ઠ ૪૧૪ થી.)

આ પ્રકારે એ શુદ્ધિસરવના તથા વિભાગ પડે છે અને એને લીધે જ અમુક અનુબ્ય સાત્ત્વક છે, અમુક રાજસ છે, અમુક તામસ છે ઇત્યાદિ લૌકિક વ્યવહાર થાય છે. તેમાં પણ એ પ્રધાનતા અને મોહતા સૌમાં સરખી હોતી નથી અને તેથી સાત્ત્વક શુદ્ધિસરવમાં પણ સરવની પ્રધાનતાના તારતમ્યને લીધે અનંત બેઠ હોય છે, તે જ પ્રમાણે રાજસ શુદ્ધિસરવમાં પણ રાજસની અને તામસ શુદ્ધિસરવમાં પણ તમસની પ્રધાનતાના તારતમ્યને લીધે અનંત બેઠ થાય છે વળી જે ધરતે એ શુદ્ધિની મોહતા તેમાં પણ તારતમ્ય હોય છે અને તેને લીધે પણ એક જ વર્તનના શુદ્ધિસરવમાં અનંત બેઠે થાય છે, આમ હોવાથી સર્વ શુદ્ધિસરવના અણુઓ એક બીજાથી ભિન્ન છે અને કોઈ પણ એ શુદ્ધિસરવના અણુઓ સંપૂર્ણ અલે એક સરખા હોતા નથી, છતાં પ્રતિપાદનની સુકરતાને લીધે સારિક, રાજસ અને તામસ એ ત્રણ વર્તનમાં સર્વ શુદ્ધિસરવના અણુઓનાં તર્ગીકરણ કરાય છે. આ ત્રિવિધ બેઠને લીધે એ શુદ્ધિનો મમ, યાન, વિરાગ, ઐશ્વર્ય એ ચાર સરવના કાપ તથા અધર્મ, અશયન, રાગ અને અનૈશ્વર્ય એ ચાર તમસનાં કાર્યો મળી આઠ ધર્મો ઉપલબ્ધ થાય છે. ત્યાં જે અબુદ્ધ્ય અથવા નિ શ્રેયસનો હેતુ છે તે ધર્મ કહેવાય છે આ ધર્મો બે પ્રકારનો છે: (૧) અબુદ્ધ્યના હેતુરૂપ અને (૨) નિશ્રેયસના હેતુરૂપ, યાન, યાન આક્રિતા અનુષ્ઠાનથી ઉત્પન્ન થનાર ધર્મ તે નિ શ્રેયસના હેતુરૂપ છે. અબુદ્ધ્ય એટલે ઉત્તમ કોઈની પ્રાપ્તિ તેને સધાવનાર ધર્મ અબુદ્ધ્યનો હેતુ કહેવાય છે અને કેરૂપ એટલે મોહ તેને પ્રાપ્ત કરાવનાર ધર્મ નિ શ્રેયસના હેતુરૂપ છે. એ કેરૂપ અથવા મોહ એ અર્થ નિશ્ચિત શ્રેયસ્ છે મારે નિ.શ્રેયસ્ છે. યાન એટલે શુદ્ધિ તથા પુરુષના સાક્ષરકારણારા મતું એ બેના બેહતું યાન, એને જ તરવડાં પણ સાક્ષરકાર કહે છે કેમકે એ જ્યયાથ યાન છે અને પૂર્ણ યાન છે. એ યાનની પ્રાપ્તિ થવા પછી પ્રાપ્તબ્યનો અંત આવે છે. વિરાગ એટલે રાગનો અભાવ અથવા રાગથી વિરુદ્ધ ચિત્તની રિપિનિ એ વિરાગ ચાર પ્રકારનો છે: યતમાનસંયા, વ્યતિરેકસંયા, ઓન્નિપ્રસંયા અને વશીકારસંયા. રાગદ્વેષાદિ શુદ્ધિરથ વિકારોનું નામ કાપાય છે. એ કાપાને લીધે સર્વ ઇન્દ્રિયો પોતપોતાના વિષયોમાં શ્રેયસથી રહે છે. એ કાપાને પકવ કરી નિવૃત્ત કરવા મહેતો વિષય દેવદસનમાં કરાતો જે આરણ્યક ચત્ત તે યતમાનસંયા નામનો વિરાગ છે. એ પરિપાચન ક્રિયાનું અનુષ્ઠાન કરતાં કેટલાક કાપાય પકવ થાય છે અને કેટલાક અપકવ રહે છે. તેમાં અમુક અમુક પકવ થયા અને અમુક પકવ થયા નથી એ પ્રકારે પકવ કાપાય તથા અપચાન કાપાવનો બેઠ પાડેા તેનું નામ વ્યતિરેક-સંયા વિરાગ છે. જે કાપાય પકવ મધ મધા છે તે નિવૃત્ત થવા છે અને તેથી ઇન્દ્રિયને

પ્રવૃત્તિ કરાવવા તે અસમર્થ છે છતાં ઔત્સુક્ય માત્ર રૂપે તે મનમાં જ રહે છે. તેને પકડ કરી ક્ષય કરવો તેનું નામ ઐશ્વર્ય સંગ્રહ છે. અથવા ઇન્દ્રિયોમાં રાગદ્વેષાદિરૂપે પ્રવૃત્તિ થતી જ્યારે છતાં તેનું મનમાં અવસ્થાન થવાથી એ મનરૂપ એક જ ઇન્દ્રિયના માન, અપમાન આદિ વિષયોવિષે રહેલા રાગદ્વેષાદિનો રાગદ્વેષાદિના ચાનપૂર્વક કરાતો ક્ષય તે ઐશ્વર્યસંગ્રહ નામનો વિરાગ છે. આ તથા પ્રકારની ભૂમિકાની સિદ્ધિ થવા પછી “હું” વિષયને વચ્ચે નથી પણ વિષયો મારે વધ છે” એ પ્રકારની જે વિરાગની સિદ્ધિ દશા થઈ રહેતી તેનું નામ વશીકારસંગ્રહ છે. (આ ચારે પ્રકારના વિરાગનું સ્વરૂપ આમળ સાધનનિરૂપણપ્રસંગે વિસ્તારથી આવે છે તેથી અત્ર પુનરુક્તિ કરી નથી.) આ ચારે પ્રકારનો વિરાગ તે ક્ષુદ્ધિનો ધર્મ છે અને સારિત્વ ક્ષુદ્ધિમાં સત્ત્વની પ્રધાનતાના પ્રમાણમાં એનો ઉદય થાય છે. અર્થાત્ ધર્મ તે અધર્મ છે કે જેને સીધે અણિમા (સહમ ધર્મ જવાનું સામર્થ્ય), લક્ષિમા (લઘુ-દલકા ધર્મ જવાનું સામર્થ્ય) કે જેવો સંસ્કાર રક્ષિતનું અવશ્યંભન કરી યોગી સંપ્રેક્ષકમાં ચડી શકે છે વગેરે), ચરિમા (સુરૂપણ, કારિપણ) કે જેને પામેલો યોગી હજારો મનુષ્યવડે પણ ખસેડી શકતો નથી), મદિમા (મોટાપણ-અણિમાથી ઉત્પન્ન), પ્રારિત (કે જેના બધાથી ભૂમિતિપર ઉમેલો યોગી ચંદ્રમાને પણ અંશુલિના જમવડે રપઈ કરી શકે છે), પ્રાકાશ (કે જેવડે એની ઇચ્છાનો કોઈ પણ ભૂત અભિપ્રાય કરી શકતા નથી, જેમ જલમાં કુલગી મારી પાછા નીકળાય છે તે જ પ્રમાણે ભૂમિતિમાં-પૃથ્વીમાં-પણ પ્રવેશી બહાર નીકળી શકાય વગેરે સામર્થ્ય), વચિત્વ (કે જે બધવડે ભૂત અને ભૂતનાં સપનાં કાર્યો-વિચારો-આ યોગીને વધ વળે છે), ઇચિત્વ (કે જેવડે એ યોગી ભૂત અને ભૂતનાં વિચારોને ઉત્પન્ન કરી શકે છે, અમુક અમુક રચનામાં ગોઠવી શકે છે અને તે જ પ્રમાણે અ્યારે ત્યારે વિશ્વાવી પણ શકે છે) અને કામાવસાપિત (એટલે સત્ત્વજ્ઞતા, જેવો સંકલ્પ કરે કે તરત જ તેની અવસ્થા ધર્મ રહે) એ સિદ્ધિઓનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે. આ ચાર તે સારિત્વ ક્ષુદ્ધિના ધર્મો છે અને એ ચારથી વિપરીત જે અધર્મ, અચાન, અચિત્ત અને અધર્મ તે તામસ ક્ષુદ્ધિના ધર્મો છે. ક્ષુદ્ધિની પ્રવૃત્તિમાત્રમાં રજસૂની અપેક્ષા રહે છે, રજસૂનીના કાંઈ પણ પ્રકારની ક્રિયા થઈ શકતી નથી. તેથી આ આઠ ધર્મોમાંથી જગત્સાદિ ધર્મોરૂપ અશુદ્ધિથી રહિત હોવાથી શુદ્ધ છે. છતાં તે અન્યાય દશામાં ઉપર વર્ણન કર્યું છે તેમ ઉપદ્રવ ધર્મ રહે છે. ક્ષુદ્ધિની દૃષ્ટિને પ્રકાશ કરતી એ પુરુષોના વ્યાપાર છે જ નહિ તેથી પુરુષ દષ્ટા થતો નથી. ઉદાસીન અને કૂટરચરે સ્થિત થઈ રહેલા છતાં તેના પ્રતિબિંબકારા ક્ષુદ્ધિ ચેતનવતી થઈ રહેવાથી પુરુષમાં દષ્ટાતરનો એ દશામાં આરોપ થાય છે. આથી સિદ્ધ છે કે જેમ હું મનુષ્ય છું છતાં પ્રતીતિઓ કેવલ આન્તરૂપ છે તે જ પ્રમાણે હું ચાનગણો છું, હું કુખી છું છતાં પ્રતીતિઓ પણ આન્તરૂપ જ છે અને તેથી પુરુષનું જે વાસ્તવ સ્વરૂપ કશું તે આધિત થઈ નથી અને તેકણે અવકારકાલનો અનુભવ પણ ઉપપન્ન થઈ શકે છે.

(અપૂર્ણ.)

કામ કરવું તે.

હૃદયના સાચા ભાવપૂર્વક.

હૃદયના પૂર્ણ ઉદ્દેશ્યથી.

સંપૂર્ણ આધરમના ત્યાગપૂર્વક.

કોઈ પણ પ્રકારના બદલાની આશા વિના.

કોઈની પણ સહાયની અપેક્ષા રાખ્યા વિના.

પાછળ પણ આપણા વખાણ થાય છે કે કેમ તે એ પણ જાણવાની રચકા વિના,

કપોત મળતાં છતાં, જેનું કામ કહ્યું તેના પ્રતિ અણગમો ન ઉપજાવતાં,

કામ કરવાને બદલે અન્યને ત્યાં પ્રવેશી તેના હિંદ્ર જોવાની કુતૂહલક વૃત્તિથી નહીં,

ધુંધવાતા મુખથી, કડવી વાણી સંભળાવતાં કે તાથું કરવાના ભાવથી નહીં.

કોઈને ઉપરથી સારું ઘસાકવાના હેતુથી નહીં

કિંમિત્ત પણ કે ઇને દોષા પ્રકટાવ્યા વિના.

કોઈની સામે વલણ કરવાના વિચારથી નહીં.

સદજ પણ દેવભાવનાને યોગ્ય ન મળે એવી સાવધાનતાથી.

શુદ્ધ શુદ્ધિપૂર્વક અને સુદૃઢ અવસોકન કરીને.

સમજણપૂર્વક, વિવેકવૃત્તિથી

કરીને કહી બતાવવાના શુદ્ધ વિચારથી રહીને.

સમયસૂચકતા વાપરી, ચાતિસહિત.

ક્રોધ, લાભ, મોહનો જય સાધીને.

જેનું કામ કહ્યું હોય તેની નિંદા ન કરતાં.

પ્રતિકૂલ પરિસ્થિતિની મધ્યમા રહીને.

વચ્ચની લાલસા ત્યજીને.

કોઈને ઉતરી કામ કાઢી લેવાના દુશ્મન ભાવથી નહીં.

આપણી સંપૂર્ણ શક્તિનો ઉપયોગ કરીને.

સેવકધર્મની સાચી નીતિ સમજીને.

ફલની ધ્રુવ આરંભથી જ મૂકીને.

પૂર્ણ સેવાભાવથી ક્રિયાનો મર્ગ જાણીને.

રાય વૃત્તિને મૂળમાંથી દાળી ફાંદીને.

પ્રતિકૂલ વચનો સહન કરીને.

કામ એ યરીર અને મનની શુદ્ધિ સાથે છે એ વિચારથી.

શુદ્ધ નિષ્ઠાથી, રચક શુદ્ધિથી, પૂર્ણ આનંદથી.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયંતીમહોત્સવનું સાહિત્ય—સં ૧૯૭૭.

શ્રી વિલાસ—‘એક બે રસમય વાર્તા.’

[લેખક : સુલોચના બહેન.]

એક તપસ્વિનીની જીવનકથા.

(અનુસંધાન ચર્તાક ૪૭ ના પૃષ્ઠ ૪૦૭ થી.)

મારા માતાપિતા દલેથી પૂર્ણ સ્નેહભાવથી મારું સંસ્કૃત કરતાં મારા શુભ ભાવિની પ્રતીક્ષા કરતાં રહ્યાં. હું પણ મારા પૂર્વ સંસ્કૃતના યોગે તથા ઉત્તમ પિતાના ધ્યાનથી હું એ સદ્ગુણો, વિચારો, વર્તન કરતી થઈને જીવાવા લાગી. આ જોતાં માતાપિતા પણ ચોતાને ધન્ય માનવા લાગ્યાં.

આ રીતે સમય જતાં એક કન્યાને આપણું ઘરે તેણું અપૂર્વ શિક્ષણ મારી માતાએ મને આપવામાં અપૂર્ણતા રાખી નહોતી. હવે કરતાં થોડા વય થતાં તેના વિચારો માતાપિતા કરતાં, જરૂર મારા ભાવિનું તથા પેલા યોગીના વચનોનું સ્મરણ કરી રાતિપૂર્વક રહેતાં.

પુનઃ એ જ યોગીએ પિતાને દર્શન દીધું. યોગીએ એટલી જ સચવા કરી કે ‘ઢરઢારમાં એક ભવિષ્યમર્મ એક ઉત્તમ અભ્યાસી છે, જેને દલે મુદરાધ્યમમાં પ્રવેશ કરવાનો સંધિ આવી લાગ્યો છે તે તમારી કન્યાને શોધ છે, ત્યાં જઈ તેને મળે. સર્વ રીતે શુભ યશ.’

યોગી આદર્શ વચનો કહીને ગયા. મારા પિતાએ વાઙ્માળા માતાસાથે વાત કરી તે પ્રુપ્ત રચાતપ્રતિ પ્રયાણ કરું. ઢરઢાર આવી પહોંચ્યા. માર્ગમાં એક ઋષિકુમાર મળ્યો. તેણે જ મારા પિતાને પૂછ્યું ‘તમે શ્રીનરથી આવો છો ?’ પિતાએ કા કહી.

તે ઋષિકુમારે પોતાની સાથે આસવા પિતાને દર્શાવું. તેઓ તેની સાથે આસવા લાગ્યા, મારા પિતાને આ બધા પ્રશ્નોથી મારે વિશે અધિક અધિક પ્રોતિષ્ઠ મદદ લાવના ઉપજવા લાગી. તે સાથે પિતાના સંબંધથી સ્નેહભાવે દ્વંદ્વ ઉભરાતા લાગ્યું.

ઋષિઆશ્રમ જીજ્ઞાસો. આશ્રમના કુખ્ય અધિવસતાના દર્શન કરી પિતા એક આસને બેઠો. તે ઋષિ પૂર્ણ પ્રતિભાશુકલ, યાનકુકલ, કેરી એકવર્ણન જીજ્ઞાતા હતા. આ તપસ્વીના સિધ્ધિ. સર્વોત્તમ દોષ એવું સર્વને સમજાવ તેમ કહ્યું.

પ્રસન્ન વદને તે અધિષ્ઠાતા બોલ્યાઃ ‘તમારી કન્યામાટે શોધ અભ્યાસી તેવાર છે. તમને યોગીએ જીજ્ઞાસું છે તે સત્ય છે.’ એમ કહી મારે માટે જે ઋષિકુમાર પેલા યોગીએ કહ્યો હતો તે જતાવતાં તે પુરો થઈ ‘આ સર્વ રીતે શોધ છે. આ કુમારસાથે લગનથી જોડાઈ તમારી કન્યા લૌકિક, પારલૌકિક સુખને પ્રાપ્ત કરશે. સ્ત્રીપુરુષે લગન કરી કેવલ પાપરતામાં જ જીવન ગાળાવું નથી. કેંસા લેંસા વિચારોથી ઉત્તરોત્તર પરાપરે એક યજ્ઞ આત્મવિદ્યાસ કરવાનો છે. આ અજ્ઞાતારી તથા તમારી કન્યા પરસ્પર સર્વ પ્રકારે અનુકૂલ દોષાગી તેઓ, મુદરાધ્યમ કેવા દોષો જોડાએ તેનું દર્શન જનતમગી મૂકશે, એ નિઃસંદેહ છે; જેથી સુખપૂર્વક જમ રશે.’

આ સાથે તે ઋષિકુમારને પણ કહેવાયોત કે-દો કહી આશીર્વાદ આપો ઉત્તમ ઉત્તમ ઋષિવંશના અને તે યોગીના વચનપ્રમાણે સ્વપ્ન થયું માતાપિતાના અનંતો અવધિ નહોતો તેમનો શુભાશીર્વાદ મેળવતો હું" પતિગૃહવાસિની યદ્ય

મારા જીવનનું મધ્ય બિંદુ મારા પતિ દત્તા એક પતિરૂપે નેદલા નેદલા ધમો યજ્ઞે સૂચવ્યા છે તેનું યોગ્ય જ્ઞાન તેમને પ્રાપ્ત હતુ. વિશેષમાં અદ્વયપીથમમાં ગુરુબ્રુજેથી ગૃહસ્થાશ્રમની અત્યંત, કેવો ગૃહસ્થાશ્રમ યોગ્ય કહી શકાય, યોગ્ય ગૃહસ્થાશ્રમ કરવાનું કર્તવ્ય, સર્વ અર્થનું દંડ જેથી તે એક સર્વોત્તમ ગૃહસ્થ દત્તા, સર્વોત્તમ પતિ દત્તા

વચનમાં જન્મ્યોતી લક્ષ્મી કે કેરીજાને આ સર્વ વિચારોની શ્રુત્ય પડી હતી, ગૃહસ્થજીવન-ગ્રામ દારિક જીવન કેવુ હોયુ જોઈએ, આ જીવનમાં સ્ત્રીપુરુષોનું શું કર્તવ્ય છે, પરસ્પર કેવા વિચારથી ઉન્નતત્રામી જાતી થો-આ સ્વયંજીવે તેના વિચારોના મુખ્ય વિષય દત્તા, તે જ વિચારો તપસ્વિત્રીના મુખેથી શ્રવણ કરતાં તેના પતિને અત્યંત આનંદ લાગતો-કોઈ પ્રમ પૂછવા કૃતિ વૈષ્ણવાણી યતી જન્મ્યાતી ત્યાં તે તાપસીની આરા રમરજીમાં આપતી, જેથી જતિ સમી રહેતી ત્યાં તો યાંકાનું સમાધાન યદ્ય જતુ.

હવે મૂલ પ્રસંગ જોઈયું

તે તપસ્વિત્રીની વાણી અસ્ખલિત વહી રહી હતી જાણે જન્મવમાં પુરુષો નેદલી સ્ત્રીની અધમતા, નિષ્કૃષ્ટતાનો નિર્ણય કરે છે, તેવા સંસ્કૃત વિચારો મારા પતિના નહોતા સર્વ વિષયોમાં તે ઓરે સદ્ભાગી કરવી એવું તેમનું મતવ્ય હતું કેવલ કોઈ ઊછેરનાં અને રસોડાનાં શબ્દની શબ્દી તેને જનાતી કેવી એવું કહી તે માનતા નહિ તેમ એવી સ્વતંત્રતા પણ તેમને પ્રિય નહોતી કે દાસ ગૃહસ્થ એ દલકા છે તેવી ઓએ તે ન કરતાં, ગૃહસ્થસ્થા ન રાખતી પાકેલાનું જ્ઞાન ન હોય તોપણ કીક એવા વિચારોને પણ તે પ્રધાનપણે રચાપતા નહિ સ્ત્રી, એ અધીનના હોવાથી તેને જોયપાયાં કેળવવામાં ન આવે તો જેમ ચોત્તાના એક અંતે સકેવો યવાથી અથવા એવો જ કોઈ વ્યામિ યવાથી જે જ્ઞાન થાય છે તેનું જ ગૃહસ્થાશ્રમનું એક અંગ તે પુરુષ છે, પીણુ અંગ તે સ્ત્રી છે. જેવી એક ઉન્નતિના ચિત્તે રિચત હોય અને અન્ય કાદવમાં ભૂમિમાં રમેદોળાતી સ્થિતિમાં હોય તેવા ગૃહસ્થાશ્રમની શી કુરંયા ? આ પ્રકારના વિચારોએ તે મારામાં અનેક સદ્વિચારો રચાપતા, સદ્ગુણોનું સિંચન કરી અને ઉન્નતિના માર્ગે દોરવતા હતા આ કર્તવ્ય તે તેમના ગૃહસ્થજીવનનું મુખ્ય કર્તવ્ય હતું. અત્યારે જાણે પુરુષો આ મુખ્ય કર્તવ્યપ્રતિ દષ્ટિપાત ભરજો પણ કરતા જન્મ્યાતા નથી વ્યાપાર કેમ કરવો, કબ કેમ ભેટું કરવું, ઉપરીતી મરજી કેમ સાચવવી-આ ચિંતાય વળી ન્યાતભતમાં મોગ કેમ મળી શકાવાય-આથી અધિક લો દેશોન્નતિ થી રીતે કરતી દેશમાં સ્ત્રીઓનું શું કર્તવ્ય છે, તેમની સુધારણા કરવા સમાજ કે કોઈ આશ્રમોની રચાપના કરવી-આવા આવા વિચારો નિપજ કરતા જોવામાં આવે છે પરંતુ ચોતાના જ ગૃહની, ગરે ગૃહની એ પણ ચોતાના જ જમની ઉપેક્ષા કરે છે (અપૂર્ણ)

કેટલું સોચનીય !

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ જીવનની સર્વોચ્ચ મતા.

‘શ્રેયસ્સાધક’ એ નિત્યસન્દેશ :

“જીવન ધોડા.”

વર્ષ : ૪ અંક : ૫૦
સં. ૧૯૨૪, એપ્રિલ મુદ્રણ ૭
શનિવાર -
તા. ૪ : ૧ : ૧૯૩૮

પત્રવ્યવહાર :
અવસ્થાપક, ચારિત્ર્યમંદિર,
પટોદરા.

વાર્ષિક લવાજમ :—
દિવસ : ૨, ૫-૦-૦
દિવસ : ૨૫ દિવસ.

શ્રી ચારિત્ર્યમંદિર :
વિવાહીને કબુલા મુકા-
શાસ્ત્ર સંસ્થા.
દાન દેવાશાસ્ત્ર સંસ્થા.
સહાય કરવા શાસ્ત્ર સંસ્થા.
વિવાહીને સંસ્થા આપ-
ના સંસ્થા.
વિવાહીમાં ચારિત્ર્યમંદિર
મળતી સંસ્થા.

સ્વયં : પટોદરા.
આ પત્ર શ્રી સર્વેશ્વરી કચેરી,
પ્રિ. પ્રિ. રામચંદ્ર, અમર
કાળેની ગ્રામીણ-વડોદરામાં
પાટાલાલ દાસભાઈ પટેલ,
શ્રી એક્સપ્રેસમાં તારીખી
પ્રકાશક :
ગાંધીનંદલાલ અંબા દિવેલી
મદિ હાંપુ અને પ્રકાશકો
શ્રી વિશ્વવંશ-કલાન,
વડોદરા, એ સ્વયંથી પ્રસિદ્ધ
મુદ્ર. તા. ૪ : ૧ : ૧૯૩૮

॥ ૐ શ્રી ॥

સદ્વચનો.

+++ હુબળા થાઓ, એવા હુબળા થાઓ કે અખંડ
પ્રભુને જ વળગી રહેવાય.

+++ હુઃખનું કારણ નીચી વસ્તુનું સ્વામિત્વ. જે
હુઃખરૂપ જે નીચું તેમાંથી સ્વામિત્વ હઠાવી ઠાંથામાં
સ્થાપે. જેને ત્યારે હુઃખરૂપ જાણે ત્યારે તેને નીચું
સમજી ઊઠી દે.

+ + + + +

નિઃસ્વંકરૂપ થતું હલકો થઈ શકે, પછી ઊડી શકે.

+++ પારખને પ્રસન્ન કરવાથી આપણે પ્રસન્નતા
પામવાની કળા શીખીએ તે આપણી પ્રસન્નતા
વધારે જળવાય.

XXX શરીરની ક્રિયાઓ ઉપર અંકુશ લાવવાથી
મન જીતાય છે. મનના વિચારમાં અંકુશ લાવવાથી શરીર
જીતાય છે. શરીર અને મન જીતનાર જગત્ જીતે છે.

શ્રી ગુરુદેવ.

શાન્તિ

પ્રિય બંધુઓ !

જીવનની સર્વોત્તમ અવસ્થા, સાધનના ફળરૂપ સ્થિતિ તે શાંતિ છે. મોઢ પશુ ક્રિયાના અંતમાં શાંતિ ન પ્રકટે તો બાલકને કે વધારા ક્રિયા થઈ નથી સાધનનો અવધિ શાંતિ છે. સર્વે મોઢ શાંતિને ઇચ્છી રહ્યા છે, કારણ કે સઠ્ઠની સિદ્ધિ શાંતિમાં છે. પ્રકૃતિ પણ વસ્તુમાં અગત્યના ઉપભોગને તેને પરિણામે શાંતિ કરે છે. સમુદ્ર ભરતીના સમયે અગત્યના શાંતિ બને છે. દહિ મંથનદ્વારા અગત્યના સ્થિતિ થાય છે, ત્યારે તેમાંથી સત્ત્વર નવનીત મળી આવે છે અનેક યોગ્ય પ્રકૃતિના અને આવી શાંતિનો અનુભવ થાય છે. અને તેથી નિર્ણય થાય છે કે એકવચ્ચ યોગ્ય ને મોઢ પશુ સ્થિતિ હોય તો તે અંતરની શાંતિ અવસ્થા છે. એ સ્થિતિમાં જ સંકલ્પનું શમન, અને સઠ્ઠની સિદ્ધિ થાય છે. શાંતિ અનેક વસ્તુઓને તબાહ કરે છે; કેટલીક વસ્તુને બરે છે. શાંતિ એક અસ્થિર સ્થિતિ છે. શાંતિને માટે વાસ્તવિક ફળ જેમાંથી નથી મળતું, એવી નિદાને પણ આપણે ઇચ્છીએ છીએ. નિદા ન આવે તો આપણું મનજી અવસ્થિત થઈ જાય છે, અને તેથી જ આપણે દિવસ કામ કરીને નિદા લઈએ છીએ. નિદા ને કે સાચી શાંતિની ઇચ્છારૂપ સ્થિતિ છે તો પણ તેને પ્રાણી માત્ર ઇચ્છે છે, અને તેથી સમજાય છે કે શાંતિ સુખના છે.

શાંતિ જીવ અનુદૃશ્ય પ્રતિદૃશ્ય પ્રસંગમાં દર્શક જેટલે અનુભવતું નથી, સદા સમસ્થિતિમાં રહે છે આવી શાંતિ પ્રવલના અવધિએ પ્રકટે છે. અને તેથી જ સદાકાલની ઉપયોગિતા વર્ણવાય છે. આપણે દિવસ કામ કરનાર રબૂર રસથપણે નિદા લઈ રહે છે. તેવી નિદા દિવસનાર બેઠી રહેનાર મનુષ્યને આવતી નથી, એ ધણે રથને નોંધ્યે છીએ. નાનું બાળક અનેક રમતોમાં પ્રવૃત્ત રહે છે. તે બાળક ધસધસાટ ઊંચ લે છે. બાળકને કદી આમતેમ આગાદી પાસા ફેરવતાં નિદા લેવી પડતી નથી તેનું કારણ એક જ છે કે એણે દિવસનાર ચરીરને જીવ આપ્યો છે. તે જ પ્રમાણે યોગ્ય સાધનથી અધિત યથેર્થ મનસ્થિતિથી આપણે શાંતિના લોકના ધણે છીએ. સાધન વિના ને શાંતિ પ્રકટતી હોય તો સાધનને તમા સદાગ્રહની આવરણકતા રહે નહિ પરંતુ પૂર્વકાગથી તેની આવરણકતા મનાય છે, તેથી સિદ્ધિ થાય છે કે આરભમાં સાધકે સાધનો સેવનાં નોંધ્યે.

કર્મ સાધનો દ્વારિકા શાંતિને તથા કર્મ સાધનો રસાયણ શાંતિને ઉપભવે છે તેનો નિર્ણય મનુષ્યે કરવાનો છે. કુધા લાગી હોય તો કુધા નિરુત્તિનો પ્રવલ સેવનાં નોંધ્યે. કુધા લાગી હોય અને તે સમયે મોઢ વ્યથાર કે એવો મોઢ વસ્તુનો પ્રવલ થાય તો જૂન સાચી નથી. ને ઉદ્દેશ હોય તેને અનુરૂપ પ્રવલ થવો નોંધ્યે. આપણે સાધક શાંતિને ઇચ્છીએ છીએ તો તેને અનુદૃશ્ય સાધનો સાધના પ્રતિ આમરૂ તથા પ્રેમ પ્રકટવાવાની જરૂર છે.

જન્મના મનુષ્યો અને તેમ કહે, પણ તેથી કવચાનું નથી. કારણ આપણે ઉદ્દેશ અન્યથી જિનન છે. બીજાને સંકલ્પના જૂઠાં વાગવાં છે, આપણે તેને સિધ્ધિ કરવાં છે, ચુકના

અનુગ્રહથી ભરપૂર છે કે સંકલ્પોનું શમન એ જ શાંતિનો અગ્રણી ઉપાય છે. તેથી સદા પ્રાપ્ત સાધનોમાં ભગવાન રહેવું એ કર્તવ્યરૂપ છે.

જન્મનું સત્તા, જન્મતનું યાન વગેરેથી મળતી શાંતિ ક્ષણિક છે, એ આજ સુધીના અનુભવે આપણું હૃદય કહી રહ્યું છે. અને તેથી જ્યાં જન્મત નથી, જન્મતવિકાર નથી એવી શાંતિને અનુભવવા આપણે મથીએ છીએ—સમારંભમાં આવીએ છીએ.

જ્યાં સર્વ કાંઈ બહારનું બુદ્ધાંશ છે, એવું સ્થાન તે આપણું હૃદય છે. હૃદયમાં જીવન્મુક્ત સાધન સંયમ છે. જેટલા પ્રમાણમાં અંતરમાં જીતરી રહીએ તેટલા પ્રમાણમાં તેના ફળને અનુભવીએ છીએ, અધ્યાત્મસમૃદ્ધ ચર્મ એ છીએ. પ્રવલ એક વાર સરળ ન થાય તો તેથી વિરોધ ન થતાં પુનઃ પુનઃ એનો એ જ યત્ન આદરવાનો છે. સાધનના અવધિએ પૂર્ણ શાંતિ મળે છે એ આપણે જાણીએ છીએ તો પછી વિરોધ થવાનું શેષ પણ પ્રયોજન નથી, સાધને પકડવા જઈએ ત્યારે એ વધારે વેગથી ઊછળે છે, ઊડકાવતો યત્ન કરે છે; છતાં પકડનાર બંધને પામતો નથી તો આખરે સપને પડે છે. તે પ્રમાણે મનને અંદરમાં ધારતાં એ વધારે વેગ ધરે, એ સ્વાભાવિક છે. પણ એ શાંતિથી યત્ન ચાલુ રહે છે તો મનને અધીન કરી શકાય છે. મન સાધુ આવી આવીને મને તે કલાદય મુચાવે તો તેના પ્રતિ અલક્ષ કરીને હૃદયમાં જીંદે જવાનો વેગ પ્રકટાવના, થોડે કાલે મન નિર્જળ થઈ જશે. મન આપણું છે; મનના આપણે નથી. સર્વોપરી સત્તા જેની છે તેનો જ આખરે વિજય થાય છે.

સુખદુઃખનું જ્ઞાન કરનાર મન છે. એ જ્યાં નિઃસંકલ્પ થયું એટલે સર્વ અસ્વસ્થતા યમી જશે. એક બળવાન સંકલ્પ કરીને સંયમસિદ્ધ પુરુષો શાંત બને છે અર્થાત્ નિઃસંકલ્પ રહે છે; સંકલ્પને બળ આપે છે, અને એ સંકલ્પ પ્રમાણે કાર્ય બને છે.

સર્વ કરણનો નિરોધ કરીને આત્મપ્રદેશમાં આવીને રહવું, એ જ શાંતિનું સાધન છે. તત્ત્વવિચારો, યોગીઓ, કાકતો એ જ કહે છે. શાંતિ એ જ તેમનું ધ્યેય છે. આપણું પણ તે જ છે. જેને માટે બહારની કેઈ પણ કારે કચકૂટ કરવાની નથી, બહારના પદાર્થો ઊઠવાના નથી, રજુકાંઠામાં જીવન્મુક્ત નથી, ગિરિ ગદગદો શોધવાના નથી, માન હૃદયમાં જવાનું છે. અહો, કેવું સરળ સાધન ! મનુષ્ય ધારે તો એક ક્ષણમાં કરી શકે.

પ્રિય બંધુઓ ! સંયમથી અંતરાલમાં પ્રવેશો; આઝકડી પ્રવેશો, પ્રેમથી પ્રવેશો. જન્મતનું એક પણ સ્થાન, એક પણ પરિશિયત, એવી નથી કે જે અખંડ શાંતિનું જ્ઞાન કરાવે. જે વસ્તુએ ક્ષણિક છે તેનાથી અખંડ શાંતિ શી રીતે મળે ? જે અખંડ વસ્તુ હોય તે જ અખંડ શાંતિ આપે છે. એવી વસ્તુ તે આપણું સ્વરૂપ છે—શાંતિનું પ્રભાવસ્થાન છે. સ્વરૂપને સ્પર્શી રહેતાં જન્મતો એક પણ ભવિષ્ય એવો નથી કે જે અપાણી શાંતિનો ભંગ કરે; કારણ બદિમુખતાના સ્વભાવધર્મને આપણે તે સમયે કલ્પથી ગયા હોઈએ છીએ.

પ્રકૃતિના સામાન્યમાં બળજબાદ છે; સ્વરૂપસામાન્યમાં અપૂર્વ શાંતિ છે. સંયમથી બદિમુખતાના સ્વભાવધર્મને અંતર ઊંડે છે, તેથી શરીરની સંયમમાં બળવાન રહેવાનો યત્ન કર્યો.

બદ્ધરની પ્રવૃત્તિમાં સદ્વિચારથી અને સંપત્તિમાં એકાગ્રતાથી આમળ વધી રાકાય છે. સત્પ્રવૃત્તિ સેવવાની અમ્લય છે. શુભ પ્રવૃત્તિ અને સંપત્તિમાં જપ્તી મનને અમિત કરવું જોઈએ. પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિની ઉત્તમ દશાથી આમળા ભગવત મનને નિદિત કરાવે. એ નિદા અવરમ શાંતિ આપશે.

આવી નિદાને પામેલા ને સ્વરૂપગાનમાં જોએલા શીમાનું વિશ્વવંદ શું કહે છે. શ્રવણ કરો. 'આવો...આવો...હીમા...હીમા...હીમા હાલના અંત, રત્નમ પ્રદેશમાં આવો, આજે આ જોવા પ્રપલ્લ હશે તેવો નિત્ય હાલમાં જીનશવાનો પ્રપલ્લ શાંતિથી, સ્વસ્થતાથી કર્યો કરાવે. નિયમિત સમયે કરાવે. આમદથી કરતા જ રહેવો. ચિત્તિશક્તિમય મનની તથા શરીરની શાંત, અચલ, અક્રિય સ્થિતિ એ જ સાચી વિશ્રાંતિ છે.'

જંબુએ ! આ આરાધનસાર આપણે તેવી વિશ્રાંતિ મેળવવાની છે. 'ધાન કારણ આદિ અનેક શાંતિના સાધનો ગુરૂદેવે આપ્યાં છે. તેના મધ્યમાં ઉપયોગ કરી, શાંતસ્વરૂપ ગુરૂદેવમાં તન્મય થઈ, એકતાને અનુભવી, શાંતિના કોઈ વિપ્રસન્ન મુખમાં લીન થઈ, 'અમ મે' શી ભાષા જમરાયા' એ સ્કથિ આ જ્વનમાં સેતા રોષ જ્વનને વિતાવીએ, એ જ આજે આપણા શાંત ખતેલા હાલની ધૃષ્ટા તથા અભ્યર્થના.

શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

શ્રી જાં દેવી.

શ્રી ઉપેન્દ્રજયંતીમહોત્સવનું સાહિત્ય—સં ૧૯૭૭.

શ્રી વિદ્યાગ—'બોધક અને રસમય વાર્તા.'

[લેખક : સુલોચના બહેન.]

એકે તપસ્વિનીની જીવનકથા.

(અનુસંધાન ગતિકે ૪૭ ના પૃષ્ઠ ૪૦૭ થી.)

'હેમ બાસિકા ! તારા ગુરૂદેવનું વચન સિદ્ધ થયું ?' આ પ્રશ્નને પ્રશ્ન કરી તપસ્વિનીએ પ્રતીજ્ઞાને મક્કરે તેનાં મુંદર હમ્ત ફેરવતાં મૃદુ હાસ્ય કર્યું.

પ્રતીજ્ઞા પોતાને અનુષ્ઠિતમાંથી ભગવાવરણમાં આવતી જણાઈ. તેના શરીરના હસનચસન આપાર થવા લાગ્યા, નેત્રોમાં ચેતન જણાયું.

તે તપસ્વીએ પુનઃ તેના પ્રતિ વિદ્યારણ નેત્રથી જોયું. આ પ્રકારે જોતો જ કંઈક થાકારો પ્રતીજ્ઞાને થતો સમજાયો. તે સંપૂર્ણ યાનવાળી, ભાનવાળી થઈ ગઈ.

તે સ્ત્રીએ પુનઃ પ્રશ્ન કર્યો, 'તારા ગુરૂદેવનું વચન સિદ્ધ થયું ને ?'

આ વચન શ્રવણ કરતાં જ પ્રતીજ્ઞાનું વાહુરિયાન ઊપડ્યું. અર્થાંત ભાવશર્મા હાલથી તે બોક્ષી ! માતા શુ માશ ગુરૂદેવે જ આપને અર્ધો બોક્ષ્યા છે ! ગુરૂદેવની વાર્તા આપે દર્શાવી નહોતી !

મેં કરી પણ મારા ગુરુદેવઆશ્રમમાં આપને જોવા નથી. આજે મારી અતિ સ્તબ્ધ બની ગઈ છે. આપ જ હવે આ સહાયતા રોડટ કરો. હું અત્યંત છું, જેથી અવિનયથી, આવેશથી બોલી હોઉં તે પ્રતિ ઉપેક્ષા કરી મારા હૃદયની વાતો બહુ સમાધાન કરવા કૃપા કરશે. આટલું કહી પ્રતીજ્ઞા તપસ્વિનીના મુખપ્રતિ જોડ રહી.

તપસ્વિનીએ કહ્યું તારા ગુરુદેવ તે મારા પણ ગુરુદેવ છે. હું અનેક વખત આશ્રમમાં આવી છું, કોઇના જાણવામાં તે નથી. તેમ થવામાં ગુરુની આજ્ઞા છે.

પ્રતીજ્ઞાથી વચમાં જ બોલી ઉઠવું: મને સિખર ઉપર જજ્ઞાવામાં, સ્વપ્નમાં જજ્ઞાવામાં, આજ પ્રત્યક્ષ થવામાં શું ગુરુદેવની આજ્ઞા છે ?

ગંભીર ધ્વનિથી 'હા' એટલેા ઉત્તર તપસ્વિનીએ આપ્યો.

પ્રતીજ્ઞાનું હૃદય આ ક્ષણે ગુરુદેવનું સુગુમાન કરી રહ્યું હતું. ગુરુદેવનું સમસ્ત યજ્ઞ આવતા પ્રેમથી, ભક્તિથી તેનું હૃદય દ્રવ્યું. નેત્ર સજ્જ થયાં.

આ વિચારથી સાવધ યતાં પ્રતીજ્ઞાએ તપસ્વિની પ્રતિ યાચના કરી કહ્યું: આપ કોઇ દિવસસ્વરૂપા દેવી છો. આપનું વૃત્તાંત તેવું જ અનન્ય, બોધક, નિતાપદારક, આધારિક દર્શી, તો આપને તેના કંઈ પ્રતિબંધ ના હોય તો ધવજ કરાવી મને આગ્રહાણી કરો, યુગિત કરો.

કાંતિપૂર્વક કંઈક ગંભીર ધ્વનિમાં તપસ્વિનીએ કહ્યું: બાલિકા! ગુરુદેવની આજ્ઞા સિવાય મારાથી કંઈ જ યજ્ઞ સહનું નથી; હું યંત્ર છું તે આલક છે, હું હાકમસિની આ પૂતળા છું, તે પ્રાણ છે, તે જીવન છે. જેથી મારી જીવનકથામાંથી જે જે વાતો મને કહેવાની આજ્ઞા થઈ તે જ હું કહી શકીશ. મારાથી સ્વતંત્ર રીતે કંઈ જ કહેવાય નહિ. તારા સપ્નના પ્રશ્નોના ઉત્તર આ જીવનમાંથી મળી આવશે. તું જે મારે નિત્ય મથન કરે છે તેના રોડટ આથી યજ્ઞ જશે. માત્ર એક જ વાતો તને જજ્ઞાવવાની છે કે તમારું સુધી હું મારી વાણીને અટકાવું નહિ ત્યાં સુધી એક પણ પ્રશ્ન મધ્યે પૂછીશ નહિ. તને કતબનું જ્ઞાન થશે, દિશા અન્ન થશે, ચંકા નિરૂત થશે. આ પ્રકારે માત્ર તારા મગ્ન થવામાં ગુરુદેવનો સંકેત છે. એ સંજોગોના મારી સપ્નના પ્રવૃત્તિ છે.

જ્યારે તે યોગિની પ્રતીજ્ઞાને સપ્નના સ્વપ્નના કરતી હતી ત્યારે તેના નેત્રની ખુમારી અલૌકિક જજ્ઞાતી. તેની પ્રતિકાથી પ્રતીજ્ઞા અજાણ ગઈ હતી. કંઈ પણ પૂછવાનું તેને રહ્યું નહિ, એક જ વિચાર તેને પ્રકટશે તે એ હતો કે ગુરુદેવે આ દેવી દ્વારા જ મારું દિલ કવું યોગ્ય જવડું છે, જેથી પ્રશ્નપરંપરા ઉપજવતાં ગુરુની આજ્ઞાનું ઉલ્લેખન કવું જ કહેવાય, આ રીતે વિચાર કરી લઇ તે આવધ યજ્ઞ બેઠી.

• એટલામાં તપસ્વિનીએ કહ્યું: તારા સહિચારનો પરિચય થયો છે, જેથી તું ગુરુકૃપા મેળવના આગ્રહવાની થઈ છે. સહગુરુ દરજ્જા પ્રાપ્ત કરી જે જીવનનો વિકાસ કરવા થતો આદરતા નથી તે વારતત કલ્યાણને પામતા નથી થવાય કતબને મારે પ્રમાદ રહિત ઉત્પાદકપૂર્વક ચાલનારને થી ગુરુદેવ સમય આવે અનેક રીતે મારું હૃદયો વિનંત રહેતા જ નથી. તે અનેક પ્રકારના

સહવિચાર, સત્ક્રિયા નિત્ય કરી છે, જેથી હવે એક સધિ, સરળ માર્ગ શુભેચ્છાની કૃપાથી નળથી તું સંપૂર્ણતાને પ્રાપ્ત થશે.

આટલી સૂચના કરી તેણે તેનું જીવન કહેવાનો આરંભ કર્યો.

મારો જન્મ આગથી આઠાસ વર્ષ પૂર્વે શ્રીનગરમાં થયો હતો. મારા માતાપિતાએ પુત્રની આશા રાખી હતી તેમાં પુત્રીજન્મથી તેમને શોક થયો. માતા ક'ંઈક વિચારવાળી હતી, જેથી યોગ્ય શબ્દોમાં પિતાનું સમાધાન કર્યું; પરંતુ પિતાને શાંતિ ના થઈ.

મારા પિતાને એક સમયે એક યોગી જેવા જગ્યાતા પુરુષે નિદ્રામાં ઘૂંસી દીધું. પિતાએ પૂછ્યું: આપ કોણ છો ? તે યોગી પુરુષે જણાવ્યું: હું દિગ્માલયવાસી યોગી છું. તને એક વાત કહેવા આશ્ચર્ય છે. તું પુત્રીજન્મથી મોક ના કર. એ પુત્રીથી જ તારું કલ્યાણ છે. તેનાં લગ્ન કરવામાં ઈતાવળ ના કરીશ તેને માટે યોગ્ય પતિ તૈયાર થાય છે. પિતાએ પૂછ્યું: તે ક્યાંથી મળશે ? સમય આવે મળી આવશે, યોગીએ કહ્યું. પિતાને આટલું જણાવી તે યોગી ચાલ્યા ગયા. નિદ્રા પૂર્ણ થઈ.

મારા પિતાએ મારી માતાને આ વાત જણાવી. આ વાત વધારે સમયે રસીકારણમાં અન્ય કારણ પણ મળ્યું. અમારા કુટુંબના એક વૃદ્ધ જોષી કે જે જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં પૂર્ણ હતા તેમણે પણ પેલા યોગી પુરુષને મળતાં જ વચ્ચેના કાઠમાં હતા. વિશેષ એ પણ સ્વયંચું કે તમે પુત્રવૃક્ષાનો ત્યાગ કરી આ પુત્રીથી સુખી થાઓ. આ એક સામાન્ય કન્યા નથી. અગાઉ મનુષ્યો માત્ર પુત્રમાં અહોભાગ્ય સમજી પુત્રીના રક્ષણમાં, પાલન કરવામાં, વિદ્યા અપવામાં—સર્વ પ્રકારે ઈપેક્ષા રાખે છે. તેણે તમે ન કરશો. માતાપિતારૂપે પ્રગટે શિક્ષણ આપવામાં સમાન ધર્મ રહ્યો છે. જો પુત્રીને પણ બીધર્મનું ચચાર્ય હોવા પ્રકારનું શિક્ષણ આપવામાં આવ્યું હોય છે તો એ અસુર પડ્યો, પતિને, બાલકને પ્રત્યેકના ધર્મ પ્રમણે સુખી કરે છે. આ સંપત્તિ તમે સંસ્કારી હોવાથી પૂર્વના દષ્ટાંતથી સમજો છો. જેથી બાકી ! હું તમને સત્ત્વ કહું છું કે આ કન્યા પ્રતિ દેશ પણ અપક્ષ ન કરશે. તે એટલી શુદ્ધિસંપન્ના, યાનસંપન્ના થશે કે તમે સદગ પ્રયત્ન કરશો તો તમે પ્રગતના પ્રમાણમાં અનેક મધ્યે રહ જોશ છકશે—નેટલી તેનામાં યોગ્યતા છે આ કન્યામાં પૂર્ણ યોગ્યતા સ્વતઃ છે, પણ તેને પ્રકાશમાં લાવવાનું કાર્ય તમારું છે. ધણું સુંદર બીજક હોય પણ તેને બુનિમાં રોપી વિધિપૂર્વક જલસંચયન, આતર આદિથી ચોપવામાં ન આવે તો ક્યાંથી તે સુંદર રહ અર્પી શકે ? તમારું કર્તવ્ય આટલું જ છે. તેને સમયે સમયે વધ વધતાં, જે જે શુભો જોવામાં આવે તેને અનુકૂલ વિચારથી ચોપતા રહેજો. તત્કાલ તે તમારો બોધ ગ્રંથણ કરી લેશે. સ્વસ્થમાં એ જ સ્વયંચું છું કે આનંદપૂર્વક આ કન્યાનું રક્ષણ કરતા રહેજો. આટલી વચ્ચેના કહી તે વૃદ્ધ જોષી ઠાઠાયા. માતાપિતાએ તેને દક્ષિણા આપી વિદાય કર્યા.

(અપૂર્ણ.)

(આગળ માટે એયસ્સાધિક અંક ૪૬ પૃષ્ઠ ૪૨૩ જુઓ.)

શુદ્ધિ.

(અનુસંધાન ગતીક ૪૯ ના પૃષ્ઠ ૪૨૧ થી.)

આહુત્યકરણશુદ્ધિઃ યરીરશુદ્ધિ વિષે કરવા ચોક્કસ વિચારો કરીને હવે આદ્યકરણો-ઈન્દ્રિય-શુદ્ધિ વિષે વિચાર કરીએ. ચિત્તશુદ્ધિ માટે યરીરશુદ્ધિ જેટલી અગત્યની છે તેના કરતાં પણ ઈન્દ્રિયશુદ્ધિ વિશેષ અગત્યની હોવાથી તે પ્રતિ વિશેષ ધ્યાન આપવું પડે છે. રમણ યરીર કરતાં ઈન્દ્રિયો સૂક્ષ્મ હોવાથી ઈન્દ્રિયોની શુદ્ધિ તરફ વિશેષ સાવધાનતા સેવવાથી યારીરિક તેમજ માનસિક ઉભય પ્રકારની શુદ્ધિને સદાય પ્રાપ્ત થાય છે. ઈન્દ્રિયોના સદુપયોગથી કે દુરુપયોગથી કેવો લાભ કે હાનિ થાય છે તે વિષે વિચારપૂર્વક તેઓદ્ધાર ક્રિયા કરનાર ધણા જોઈતા મનુષ્યો હોય છે.

આપણે હસ્ત તથા પાદના ઉપયોગ રીતે વિચાર કરીએ. હસ્તથી સુખાત્રને હાનિ કરવાથી, જન સમાજને ઉપયોગી ધણ પડે એવા વિચારપૂર્ણ લેખ લખવાથી, પ્રસંગે ઠોઠ પણ કામમાં હસ્તદ્ધારા સદાય અર્પવાથી, રાગીની સેવા કરવાથી તેમજ વિવિધ પ્રકારની સેવાથી હસ્તની શુદ્ધિ થાય છે. વળી સદ્ગુરુ કે સંતોની સેવાથી જે શુદ્ધિ સધાય છે તે તો કમળામાં પણ આવે એમ નથી. તેમનું પૂજન અર્ચન, તેમની પાદસેવા, તેમનાં વસ્ત્ર ધોવાથી, તેમને માટે પાચકનું કાર્ય કરવાથી, જલ લાવી યરીરને સ્વદસ્તથી તેલમહાનપૂર્વક અગર તે વિના યરીરને ચોળા સ્નાન કરાવવાથી, તેમને માટે પુષ્પમાળા બનાવવાથી, અગર હસ્તથી ઠોઠ પણ પ્રકારની સેવા કરવાથી હસ્તની શુદ્ધિ બને તેના દ્વારા ચિત્તશુદ્ધિ ઉત્તમ પ્રકારે થાય છે. બારની પોતે વિદ્વાન ન હોવા છતાં થી સંસ્કારમાર્ગનાં વસ્ત્ર ધોવા જેવી સેવાથી શુભ્રપાધી ત્રાટકામાં જન્મે. અંજલિ જેવા વૃષ્ટિએ સ્વદસ્તે ધંટી ફેરવી ક્રિયારને વચ કબંધું સુપ્રસિદ્ધ છે. સ્વદસ્તે માળા ફેરવવાથી, રામ નામ કે અન્ય મંત્રો લખી તે કપડેને સમર્પણ કરવાથી, શીતન કે ધૂન પ્રસંગે લાલિત વગાડવામાં કે તાલી પાડવામાં હસ્તનો ઉપયોગ ધરાયો, સત્યુરુષને પ્રણામ કરવાથી, સત્યુરુષાનિમિત્ત પાત્ર સાર કરવાથી, તેમનું સ્થાન સાફ કરવાથી, તેમજ સત્યુરુષ માટે હસ્તદ્ધારા કરાતી ઠોઠપણ ક્રિયાથી હસ્તની શુદ્ધિ થાય છે. યજ્ઞીએ અપિચ્છાશ્રમ સ્વચ્છ કરવા-હસ્તથી માર્ગની પકડી જેવો સાબ પ્રાપ્ત થઈ તે સુપ્રસિદ્ધ છે. પરાદિત માટે હસ્તદ્ધારા ધતી ઠોઠ પણ ક્રિયા હસ્તની શુદ્ધિ કરવામાં ઉપયોગી છે, પરંતુ સત્યુરુષની સેવામાં યતો હસ્તનો ઉપયોગ બને કે સુણ શુદ્ધિ સધાવે છે. કહેવત છે કે ‘ હાથે તે સાથે ’ તે ધણી મર્મપૂર્ણ છે. મનુષ્ય દારે તો હસ્તથી ધણું ધુણ રળી શકે બને મરણ પશ્ચાત્તે જ પુવવ એને સડાપરપ ધણ પડે છે—એટલે કે ખરી કઠાણી કરવામાં હસ્ત ઉત્તમ સાધન છે. જે પ્રસંગે હસ્તની શુભ ક્રિયા આત્માર્ત માટે મનુષ્યને ચોક્કસ જતાવે છે તે જ યમાણે તેનાથી વિરુદ્ધ પ્રકારની હસ્તની ક્રિયા મનુષ્યને પશુથી પણ દલિલ બતાવે છે. મંત્રસિદ્ધિના સંજંઘમાં હજી છે કે:

પરાન્તેન મુલં દમ્બં હસ્તં દાયં પ્રતિપ્રદાતુ

પરત્નિમિર્મિતો દમ્બં કુતઃ સિદ્ધિઃ કલિયુગે ।

આ શ્લોક સ્પષ્ટ જણાવે છે કે પ્રતિગદ્ધ કરવાથી હસ્ત હનન થાય છે એટલે કે અપવિત્ર-
અશુદ્ધ થાય છે. શુભક્રિયાથી પવિત્ર બનેશો કર વર આપી શકે છે, તેના સ્પર્શથી બાધિ પણ
નિવૃત્ત થાય છે અને શુદ્ધિપ્રદારા સેવામાં પણ પ્રાપ્ત પણ શુભકામના પ્રારંભ કરાવવાની
પ્રથા છે. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે હસ્તદ્વારા નાની મોટી કાંઈ પણ ક્રિયા વિચારપૂર્વક કરવી અને
તેથી જ્ઞાનચિરિતા શુદ્ધિની વિશેષ સંપીષ જવા યોગ્ય બનવું એ આપણું કર્તવ્ય છે.

જેવી રીતે હસ્તદ્વારા ચિત્તશુદ્ધિ સાધવામાં સહાય મળે છે તે જ રીતે આપણા પાદથી
પણ શુદ્ધિનો લાભ પ્રાપ્ત કરી શકાય. તીર્થાટન કરવામાં, સત્યરૂપના દર્શન માટે ગાલવામાં,
પરોપકાર નિમિત્ત હેરા આવવામાં, દેવ કે ગુરુની પ્રદક્ષિણાની શુભ ક્રિયા કરવામાં અને તેવી જ
શુભ ક્રિયામાં પાદનો ઉપયોગ થાય છે ત્યારે પણ તેથી થતા પુણ્યદાતા શુદ્ધિ થાય છે.

હવે નેત્રેન્દ્રિયની શુદ્ધિ વિશે વિચાર કરીશું. નેત્રેન્દ્રિયનો ઉપયોગ શા પુરુષ વિષયનું દર્શન,
દર્શનદ્વારા નેત્ર અનેક વિષયનો સંબંધ કરે છે. પરંતુ જો અભ્યાસમાંથી વેગપૂર્વક પ્રવૃત્તિ
કરવી છે, અગર દિવ્ય જ્ઞાનનો જે અનુભવ કરવાની તીવ્ર જિજ્ઞાસા છે તેવા સાધકે તે વિવેક-
પૂર્વક નેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. જે રૂપના દર્શનથી અંતઃકરણમાં મોહ કે વિકાર પ્રકટે,
કર્તવ્યનું વિસ્મરણ થાય, તેને યોગતાના ઉચ્ચપદથી અલગ કરે તેવા વિષયનો સંબંધ સાધકે સેવવા
યોગ્ય નથી, નેત્રેન્દ્રિયના વિવેક વિનાના ઉપયોગથી શુદ્ધિને રચાને ચિત્ત ઉપર રાજસ તામસ દબાવવા
થરના થર જામે છે. વળી શ્રેયસ્સાધક એ સામાન્ય મનુષ્ય નથી, પણ સદ્ગુરુનો સંબંધ ઘણાથી
મનુષ્યમાં પણ તે ઉત્તમ કાટિમાં રાવાથી તેણે પ્રત્યેક બાબદાર કરતાં પાતાની ઇન્દ્રિયોને નિયમમાં
રચાવવી જોઈએ. સર્વમાં શુભદર્શન કરવાથી—શુભદષ્ટિથી નેત્રની વિશુદ્ધિ સત્તર સધાય છે. કૃપાણુ
શુદ્ધેવ કહે છે:

દષ્ટિ જતી અન્નપ્રતિ, ત્યારે એક નિયમ ધૃં જાળ,

ન્યાય સુદષ્ટિથી ન્યાય, ન કંઈ જિદ્દ કાળ, પવિત્ર પ્રેમાળ,

શુભો સ કાળ, હવે.

ત્યારે નેત્રથી પ્રેમ અને પ્રમુખતાનાં ટિરંગો પ્રકટે છે, અપકાર કરનાર પ્રતિ પણ હાથ
દષ્ટિથી જોવાય છે, નેત્રથી અમૃતભર્ષા લાવ વહે છે, ઉપરથી અશુભ જાણતી વરુના ઝમ-
ભાગમાં રહેલા આત્મા પ્રતિ જોવાનો નેત્રદ્વિત્તે અવ્યાસ પડે છે, ત્યારે આપણે વિશેષ વિશુદ્ધિ
સાધી પરમાત્માની વિશેષ અને વિશેષ નિહટ જવા યોગ્ય થઈએ છીએ. એક સીના રૂપનાં દર્શનથી
મોહ પ્રકટેતા આત્મા ચરીર પંત્રમાં વિકાર પ્રકટે છે, અને ચંત્રનાં અણુ અણુ અશુદ્ધ થતાં આપણું
ઉચ્ચપદથી અધ પતન થાય છે, અને તે સ્ત્રીનું સીંદવે પરમાત્માની વિમુક્તિ રૂપ છે, એવી
આત્મભાવનાથી તે સ્ત્રીનું દર્શન કરતાં આપણું ઉચ્ચપદ પ્રતિ ત્રમન થાય છે. સદ્ગુરુનો પ્રાપ્ત
સદ્વિચારો કે જગાદિ સાધનને આવે પ્રસન્ને ઉપયોગ ન થાય તો પછી તેનો ઉપયોગ ક્યારે થવાનો ?
(અપૂર્ણ.)

શ્રેયસ્સાધક

એટલે

માનવ હવનની રાવોત્તમતા.

‘શ્રેયસ્સાધક નો નિત્યસન્દેહ :

“ હવન ધરો. ”

॥ ૩૦ શ્રી ॥

આપણે કોણ છીએ : સેવક કે સ્વામી ?

બીજને માટે જે કામ કરે તે સેવક, પોતાને માટે જે કામ કરે તે સ્વામી. કામ મમે તે દોષ પણ બીજને ખાતર કર્યા યદુ એટલે કરનાર સેવક હશે. આપણી ખાતર કાંઈ કામ કરીએ ત્યારે આપણે આપણા સ્વામી બન્યા બન્યું આપણે એટલામાં કયો વાળાએ, એ ને આશ્રમખાતર કે આશ્રમના નિયમખાતર વાળાએ તે આપણે સેવક બનીએ છીએ, એ કહેશે. આપણે આપણી ખાતર આપણા સ્વામીખાતર આપણા કમવખાતર વાળાએ છીએ તે આપણે તેના સ્વામી બનીએ છીએ. પરીક્ષાખાતર આપણે વચીએ તે પરીક્ષાના સીકર બનીએ છીએ, આપણા દિતખાતર આપણામાં જાનની જુદાખાતર ને આપણે ભણીએ તે એ કિંધા વડે આપણે આપણા સ્વામી બનીએ છીએ. આશ્રમના નિયમ ખાતર લાલચ કરીએ, વખતસર નાહીએ કે ઉપાસના કરીએ તે એ બધી કિંધા કરી આપણે સેવક જ રહીએ છીએ. પણ એ જ કિંધા આપણી ખાતર આપણે કરીએ છીએ તે આપણામાં સ્વામિતા ઉપજાવીએ છીએ-એટલે આપણે શીક થવાને વધારે લાલચ બનીએ છીએ. બીજના કમને પણ ન્યારે આપણું પોતાનું પ્રમદ કરીએ છીએ તે બનેલાં આશી-શીક-બનીએ છીએ. આપણે ઉત્તમ કામ કરવાથી બીજ આપણી માટે મરજવાળા રહે છે, એટલે આપણે એમના સ્વામી જ થઈએ !

વિવાદી બાધ્યા ! કાંઈ પણ કારું કામ કરે, અને તે બીજની ખાતર નહિ, પણ તેમની પોતાની ખાતર કરે. બીજની ખાતર કરવામાં સ્વેચ્છપણું રહેતે, પોતાની ખાતર કરવામાં સ્વામીપણું રહેશે. આપણી ખાતર ન્યારે આપણે કાંઈ પણ કામ કરીએ છીએ

વર્ષ ૧૯૨૪ સ્થાનક : ૫૧
સં. ૧૯૨૪, નેપ યુગ ૧૨
સાનિવાર
તા. ૧૧ : ૬ : ૧૯૨૮

પત્રવ્યવહાર :
અવસ્થાપક, આરિયમન્દિર
વડોદરા.

આર્થિક લેવાદેવા :—
વિનંતી : ૩. ૫-૦-૦
વિનંતી : ૬૫ સિદ્ધિમ.

શ્રી આરિયમન્દિર :
વિવાદીને કાલુષ્ય મૂલ્યા-
યાગ્ય સંસ્થા.
દાન દેવાયા સંસ્થા
સંદાય કરવા પોત્ત સંસ્થા
વિવાદીને સંસ્કાર આપ-
નાર સંસ્થા.
વિવાદીમાં આરિયમન્દિર
મંદીર સંસ્થા.

સ્થાન : વડોદરા,
આ પત્ર શ્રી હરમી ઉદ્ધેશીક
પ્રિ. શ્રેય, રામપુરા, બાજ
કાનેલી મંદીર-વડોદરામાં
પ્રાણાવા લાલચાઈ પડે,
શ્રી શ્રેયસ્સાધકવર્ષ વાર્ષી
પ્રકાશક :
આવિનંદવાય ૨૫૦ મિનેટી
મટી ડાખું અને પ્રકાશકે
શ્રી વિશ્વવંદ-લવાન,
વડોદરા, એ સ્થળેથી પ્રસિદ્ધ
કર્તુ. તા. ૧૧ : ૬ : ૧૯૨૮

ત્યારે તેને માટે વધારે કાળજી રહે છે. વધારે સ્ક્રમ કરવા પાત્ર કરીએ છીએ. અને જે બાબતમાં જે સહીયા વધારે કેળવાયલા છે તે, તે બાબતમાં રવામી કહેવાય છે બીજાની સેવા કરવી, બીજાનું કામ કરવું-પછી તે એકનું હો કે અનેકનું-પણ તે આપણા હિતને માટે કરીએ છીએ, એમ સમજીને કરતાં એ કામ આપણામાં રવામિત હાવે છે. શું થયું કે રોચક, એ સહ વિચારે. *

શ્રી ગુરુદેવ.

શું કયું ?

શું કયું ? આ પ્રશ્ન આપણે આપણને-પોતાને જ પ્રતિદિન-રતિસહ પૂછવાનો છે. માનવજીવન પાંચી યરીયી, મનથી, વાણીથી, લુહિયા, છદ્ધિયોથી, ચિતથી, સંકપથી, આત્માથી "શું કયું" એ પ્રતિ જો કદાં અપાયું તો આવી માનવતા મળી રહે છે

કેવળ મનુષ્યછરીર મળવું એમાં જ મદદતા નથી, પણ તેનાથી ઝાઝ પછ રીતસુ યોગ્ય કાર્ય-ઉત્પત્તિ અપનાવે કાર્ય થાય છે, તો જ મનુષ્યની આવા મનુષ્યરૂપે મણના યથા થી શું કરવું, શું ન કરવું એ સમજવાની શક્તિ મનુષ્યને પ્રાપ્ત છે. તે શક્તિનો યોગ્ય ઉપયોગ યવાથી ઉત્પત્તિ છે દુરુપયોગ યવાથી અવનતિ છે. અને તેથી જ મનુષ્યને પોતાને ઘિરે કપાં જવું, કેવા જવડું તેની જવાબદારી છે.

મનુષ્યનું રયાન એવું છે કે તપાસી તે દેવ, ઈશ્વર થતાં યતાં સાક્ષાત્ મહાવરૂપ થાય છે અથવા તો પશુ, પક્ષી, કીડ, વગરવતિ, પાપર પશુ થાય છે. અને આ સર્વ યત્રમાં રોતે જ કારણરૂપ છે, મનુષ્યની ક્રિયા જ તેને ઉચ્ચ વા અધમ બનાવે છે.

આ પ્રકારે પોતાની ક્રિયા પોતાને રચનાર છે. એ આત્મ સમજનાર પ્રતિકષ્ણે જીવનને તપાસતાં જોયા જ કરે છે અને વિચારે છે કે "શું કયું" "શું કરવાનું."

સર્વક્રિયા કરવા માટે કંઈ અણક કાલ વા રયાન અથવા અણક પરિસ્થિતિ જોવાની રહેતી નથી. પ્રતિકષ્ણે તે માટેની તૈયારી જ હોવી જોઈએ જીવનના પ્રત્યેક પ્રસંગો, પ્રત્યેક સ્થળે જોવી જ આપ્યા કરે છે કે તમારો કંઈ પણ પાત્રી મેવાનો યોગ હોય છે. પણ તે ક્યારે ? ન્યારે આપણે આપણને ઉપરનો પ્રશ્ન પૂછતાં હોઈએ ત્યારે જ. પ્રાત કાલથી તે સૂતાપર્વત અનેક રીતથી કંઈને કંઈ રૂપમાં વિકાસ પામવા અર્થે અનેક રીતનાં કતોબો આવી મળે છે, તેને સમજીને સાધતાં ઉત્પત્તિના પંથ સરળ બને છે.

સુંદરમાં સુંદર રમણીય પ્રાત કાલ જે સમયે રરમાવથી જ વાતાવરણ શુદ્ધ હોય છે, તે સમયે આપણે આપણને પૂછીશું કે, "શું કયું?" છરીરના આરોગ્યઅર્થે, આજસપ્રમાણના ત્યાગઅર્થે, નવીન બજની પ્રાપ્તિઅર્થે, પરમાત્માથી ઐક્ય સાધવા અર્થે, કેટલી વ્યાપારમની ક્રિયા કરી ? કેટલા શ્વાસપ્રશ્વાસ અને પ્રાણ વામો કપાં ? ન્યારે સારીએ સ્થિતિ રિશસને પામતી કમી રહી છે તેવા સુરૂપ કાને આપણે પણ મિથ્યા કાચકળણ મૂકી કેટલા અને કેવા પ્રસન્ન રદયા અને કન્યને કપાં ? નિયમિત કમોપાસનાથી શ્રીયુક્ત વા ઝાઝ પશુ ઉપારવની એકતા કરવા વત્તા અર્થે ? પવિત્ર અને શીત વાતાવરણને રચનાર સુંદર ઝોનો અથવા પ્રમાત ઠીંગળો કપાં ?

રૂઢ શુદ્ધિ વિચારતાં આ સર્વમાંની એક પણ સહેલી કિંવા આપણાથી જની હોય એમ જણાતું નથી અને તેથી જ વારંવાર આપણે આપણને પૂછવાનું રહે છે કે 'શું કહ્યું?'

વળી વિચારીએ. દિવસવારમાં કેવલ શુદ્ધરૂઢિથી થોડું પણ મોઢતું કામ સેવાશક્તિથી ક્યું છે? કોઈને મથાશક્તિ દાને આપી આપણા જીવનને ઉન્નત બનાવવા ચોખ્ખાકામ પત્તાં ભર્યાં છે? શું વાણીથી કોઈને ઉત્સાહપ્રેરક, પ્રેમનાં વચન, શાંતિનાં વચન, આનંદનાં વચન, કોઈના શુભશુભને ઠરાવનાર વચન વડવા પત્તાં કર્યાં છે?

મનથી કોઈનું પણ શુભ થાઓ એવા વિચારો રાતરેપણ ત્યાગઅર્થે કરવા સાવધાનતા સેવી છે? શુદ્ધિથી અનેક પ્રકારના સન્નિધરો સેવવા આગ્રહ પ્રકટાવ્યો છે?

કોઈ પણ તન, મન, ધનના દરિદ્રને પ્રસન્નતાપૂર્વક આશાસનજનક હૃદયસંદાન કરનારા મીઠા શબ્દોથી રીઝવ્યા છે?

પતિ, પત્ની, બાલકો, કુટુંબીવર્ગપ્રતિ વર્તવાના ચોખ્ખા ધર્મો મનને પ્રસાદ રાખતાં, સર્વને વ્યાનંદ આપતાં સાધવા પત્તાં કર્યાં છે? આજ આજ અનુદારનાં કામોં, ધર્મો સાચવતાં પ્રતિજ્ઞતા પ્રાપ્ત થતાં ઉન્નતિને પામતું છે અને તેથી જ ઉન્નત યજ્ઞ રક્ષાય છે એવા વિચારો વિચાર્યા છે?

સ્વસ્થમાં દાહતાં, ચાલતાં, બેસતાં, ઊઠતાં, બેસતાં કલકૃતિ કરવાની હોય છે; કેમકે આ સર્વ ક્રિયામાં યતી બૂલો જ મનુષ્યને મનવપણું પ્રાપ્ત કરાવી શકતી નથી.

ઉપર વિચાર્યું તેમ એવી એક પણ ક્ષણ નથી જતી કે તે સર્વમાંથી કોઈને પણ મોઢ રીતે કંઈપણ શુભ કર્યું કરી આપણે વધવાની તક ન મળે હોય. તક તો મળ્યા જ કરે છે; પણ તેપ્રતિ ઉપેક્ષા કરી અવિચારવાળું વર્તન કરાયથી જ મનુષ્ય આગળ વધેલો તો નથી જ પણ મોરે લાગે પાછળ જ પડે છે.

કંઈને કંઈ મનુષ્ય કરે તો છે જ; કામચલા રહે તેમ નથી. છતાં તે સર્વ કિંવા ચોખ્ખરૂપમાં હોતી નથી. કારણ માત્ર એક જ છે કે કંઈ પણ શુભ શું કહ્યું, એ આપણે આપણને પૂછ્યું જ નથી.

જીવનના અનેક પ્રસંગો એવા હોય છે કે તેમાં સાવધતા રાખતાં સર્વ કંઈ ક્રિયામાં લીડું પામી રક્ષાય છે. અનુદારમાં આવી પડતા ધણા પ્રસંગો એવા હોય છે કે તેમાં અનેક રીતોના સંવન સાધતાં વિશાસને મેળવી રહેવાય.

પ્રતિદશ્યની પ્રતિ ભોત 'શું કહ્યું' અને 'શું' કરવાનું, એવો ઉદ્દેશ નીકળી શકે તેમ છે. થોડું પણ સારું અને સાચું કર્યાં વાપ છે કે નહીં એ જોવાની જગ્યા છે. માનદર્શકોએ માગે ધણા બતાવ્યા છે. આપણે તેને જાણીએ છીએ, છતાં તેપ્રતિ અલ્પ કરવાથી આને કોંઈ શિવતિએ પહોંચવાની અભિલાષા સિદ્ધ થતી નથી. સત્ય રીતે તો એ અભિલાષા જ નથી, માત્ર કેવળતા હોય છે.

જાણવાનું સર્વ જાણવા છતાં કરવાનું ક્યું નથી. આથી જ 'આને શું કહ્યું?' એ પ્રશ્ન વારંવાર આપણે આપણને પૂછતા રહી કંઈ પણ સુકર્તવ્ય, મનથી, શુદ્ધિથી, ચિત્તથી, ઘરીથી, મનથી, કરવા પ્રતિદશ્ય ઉત્સુક રહેતું જોઈએ.

દિવસવારમાં અનેક બૂલો કરતાં છતાં જો એક પણ શુભ કર્યાં વધે તો તેનું જગ જામરો. બીજે દિવસે આગ્રહ વિશેષ પ્રકટશે. આવા, પીવા, બેસા આદિની નિત્ય થતી ક્રિયાથી પણ જીવી ચિત્તિ પામી રક્ષાય; પણ તે ક્યારે કે તે કિંવા કરતાં જે સાવધતા રાખવી પડે તે રાખી રક્ષાય તો જ.

આપણી દિવસવારનું આનંદ રાત્રે તપાસી જુએ તેમ આપણે પણ 'શું કહ્યું?' એ દિવસને અતિ તપાસતાં જો એકાદ પણ સહેલિ કરીએ તો જાણવું કે આપણે આખા દિવસનો જીવનઆપાર નિરર્થક નથી અને એથી જ પુનઃ પુનઃ વિચાર્યો કરીશું કે,

શું કહ્યું અને શું કર્યું?

શ્રી પ્રમો બહેન.

શુદ્ધિ.

(અનુસંધાન મર્તક પૃ ના પૃષ્ઠ ૪૩૧ થી.)

દુઃસામે યજ્ઞનો ઉપયોગ ન કર્યો તો યજ્ઞ ધારણ કરવાથી શો લાભ ? બંધુઓ ! સદ્યશુ કે સત્યુત્થનાં દર્શન, આકાશ, નદી, ઉપવનાદિ ઇન્દ્રિયની લીલા દર્શનના પ્રગટી દરમિત્તે દર્શન, નેત્રથી સદ્યશુ અધ્યયન વગેરે નેત્રની શુભ ક્રિયા આપણા ચિત્તને પરમાત્માનો પ્રકાશ બદિર પ્રકટાવવા વિશેષ યોગ્ય બતાવે છે. જેનાં નેત્ર કોષાગ્નિથી લાક્ષણિક બને, જેનાં નેત્રથી ઇર્ષ્યાની જ્વાળાઓ પ્રકટી અન્યનાં હૃદય પ્રગળે, જેનાં નેત્ર મોહ અને ઝેરની ઊંઘા ઉઠાળે, જેનાં નેત્રથી વિદ્યારના કુચારા ફૂટે, જેનાં નેત્ર ચાંચરથી ક્ષણે ક્ષણે ચંચલ બને, જેનાં નેત્રથી તિરસ્કારનાં તીર છૂટે તેની મજાના સાધકમાં, મનુષ્યમાં કે પશુમાં, યોમાં યાવ ? મનુષ્યો જન્મ કરે, સ્તેત્ર કે પક કરે, ઉપાસના કરે, પરંતુ ઇન્દ્રિયની વિમુદ્ધિમાટે ઇન્દ્રિયાના સદ્વ્યાપર સેવના સાવધાનતા ન સેવે તો હજી હજારો કૂચરીમાં બાજ્યા જેવું યાવ એમાં શું આશ્ચર્ય ? ખરેખર, જેને ચિતાપ્તિ સમાવી પરમાત્મની પ્રાપ્તિ કરવી હોય તેણે તો અષ્ટપદર ઇન્દ્રિયશુદ્ધિમાટે આવશ્ય રહેતું પડે છે. સર્વમાં શુભ દર્શનનો અભ્યાસ થતાં, સર્વમાં સર્વત્રભાવની શુભ દષ્ટિ થતાં, અંતઃકરણમાં અનેક શુભ સંસ્કાર એકત્ર થતાં, તેથી વિમુદ્ધિ અસ્થ કાલે સ્વભાવ છે. મરિચિકના કાંદાથી સમય જલ્દાપ છે તે પ્રમાણે મનુષ્યના અંતઃકરણના રરરપનું દર્શન પણ તેના નેત્રથી યાવ છે.

નેત્રેન્દ્રિયની વિમુદ્ધિમાટે ત્રાટક ઉચ્ચ સાધન છે. ત્રાટકથી કમે કમે નેત્રેન્દ્રિયનું ચાંચલ થયે છે, અને સ્થિરતા વધે છે. રસ્તે ચાલનાં કે બેઠાં હોઈએ તે વખતે પણ નેત્રને મમે તેમ કાઠરિયાં ખાંચવા ન દેતાં-દષ્ટિને વારંવાર મમે તેમ બટકવા ન દેતાં, સ્થિરતા સેવનાનો અભ્યાસ પાડવાની જરૂર છે. બેઠાં હોઈએ તે વખતે વાતો કે અન્ય પ્રયોગવિના દષ્ટિને વિદ્યાગ પ્રદેશમાં વ્યાપવા ન દેતાં સમીપના મર્શદિત પ્રદેશમાં ત્રાટકપૂર્વક રચાવવાની જરૂર છે. આપણા પૂજ્ય શ્રી વિશ્વવંશની ચર્ચાનું અવલોકન કહ્યું હતું તેને આ વાત સદૃશ સમજશે. આ પ્રમાણે ત્રાટકના અભ્યાસથી, સંજમ કે ખાતરી યોગ્યતા સત્વર પ્રાપ્ત યાવ છે. ત્રાટક સિદ્ધ થતાં આપણા ખેવનું આપણામાં તેમ જ અન્ય સ્થાનમાં પ્રત્યક્ષીકરણ થઈ શકે છે. ત્રાટક સિદ્ધ થતાં કોષ પણ વળુના ગર્ભે બાજમાં-અંદરના બાજમાં દષ્ટિ પ્રવેશી શકે છે અને તેને કોષ પણ જાતનું આવરણ બાધ કરી ચક્રનું નથી. અધ્યાત્મમાર્ગની સાધનામાં ત્રાટક એક વિષમ સાધન છે. કૃપાળુ સુએવ તેમ જ અન્ય મહાપુરુષે-હારા મારા ધરણ કરવામાં આવ્યું છે કે ત્રાટકનો વધાર્થ અભ્યાસ સાધકને સમાધિનેથી ઉત્કૃષ્ટ ભૂમિકાપર રચાય છે. વધાર્થ યોગી, સેવ કે કુદ્યુક્તનાં લક્ષણ વિશેષ એક સ્થાનમાં અન્ય લક્ષણનું વર્ણન કરતાં પ્રારંભની પ્રથમ પંક્તિમાં-દષ્ટિ સ્થિતિ પલ્લવ વિવર દવાદાર-કંઈ પણ અવધર્મન વિના દષ્ટિની સ્થિરતાને એક લક્ષણ તરીકે દર્શાવે છે. સ્વામી ચિવાનંદજી Yogic Alphabetમાં ત્રાટકચંબમાં કહે છે કે, Tratal helps concentration of the mind and removes diseases of the eyes. બીજાથઃ ત્રાટક મનની એકાગ્રતા સાધવામાં સહાયક છે અને નેત્રના

બાધિ હર કરે છે. પરંતુ જ્યેષ્ઠિ, જિંદુ કે કોની વસ્તુપર, તેમ જ કોના રંગની વસ્તુપર માટક કરવું તે વિધિ કોઈ યોગ યાતા કે ગુરુદાસ વ્યવસ્થાની જરૂર છે. આપણા વર્ષમાં પણ આ સાધન પ્રચલિત છે. તેથી સ્વરૂપસુખાનુભવની છત્રચાગા સાધકે નેત્રેન્દ્રિયની વિશુદ્ધિકાશ મિતપુદ્ધિમાટે સર્વમાં શુભદર્શનદાશ સર્વાત્મભાવનાનો તેમ જ આત્મિકતા ક્ષવષાટે ત્રાટકતો અજ્ઞાસ સેવવાની ખાત્ર જરૂર છે. ઉન્નત ધર્મદિયો મનમાં-ચિત્તમાં જે સ્થાન અજ્ઞાનપ્રકાર પ્રકાશ છે તેની સાથે વૃક્ષનામાં કવેદામાં થએલા મહત્ત્વની અજ્ઞાનપ્રકાર તેમ જ વિચારમાં નથી. માટે સાધકે તે ઉન્નિવરણ માટે બાદ પ્રવર કટિબદ્ધ રહેવાની જરૂર છે.

(અપૂર્ણ)

શ્રીગુરુગૃહે

“ શ્રીગુરુગૃહે રહેવું એ ખોડાની બગરૂપર રહેવા સમાન છે. ” “ અખંડ સાવધ રહેવાનું કામ છે. ” “-એવું મજા અનુભવી પુરોહિતો કહેતા આવ્યા છે. આમાં મણુ ૧૬૫૫ રહેણું છે. તે સરળ, અને તેમ નબો, એમ ન દોષ તો જ અનુભવી, આમાં પુરોહિતો આવી સાવધાનતાની દાક્ષ કરતા રહે.

શિષ્યે અથવા સાધકે પ્રથમ તો મનવાણીકર વર્ણવ શખવો પડે છે. અનેક રીતનો સંવધ પાળવો પડે છે. યમ, દમ તો ધરીએ અને પછે આચારમાં સદા ઉતારવા પડે છે. અને તે સાથે વૃત્તિમાં ગુરુની ગુરુતાનું જાનવનારે તપરે જનમવ શખવું પડે છે.

ગુરુગૃહે રહેવું એટલે ગુરુની ગુરુતા, ગુરુનો પ્રેમ, ગુરુનું જ્ઞાન, ગુરુની કામા, રવા, ગુરુનાં સર્વોત્તમ ઉચ્ચ દક્ષણો વૃત્તિમાં આરક રખનાં શીખવવું કામ અને જ્ઞાન. ગુરુગૃહે રહ્યા છતાં ગુરુની ગુરુતા તનમનની કિયામોમાં ઉભાવ નહિ. ગુરુની છ.પ મન, વાણી, હરપર પર પડે નહિ, અને જોડને તેમાં પોતાના અર્દમમના વિચારોમાં અદનાવા દરીએ, તો સો વર્ષ ગુરુગૃહે રહ્યા છતાં, પાંડોનો જગદ હરતો રહેવા છતાં, ધેરને ધેર રહે છે તેમ તે સાધક અથવા શિષ્ય પોતાનામાં કંઈ પણ ગુરુના મેળવી શકે નથી. તેનો ગુરુગૃહે વાધ મિલ્યા હરે છે.

ગુરુગૃહે રહી “કું” તો, ગુરુને મોડો સેવક, કું ગુરુનો પરંપ્રે પુત્રી, કું અધિકારી, મારાની આ સર્વ અર્થે, અને કું બેસાડું, બેસાડું કે નસાડું, ” એવી મિત્તા અર્દવાનના જનમવ થાય તો તે ગુરુની સાચી કક્ષિત નથી. તે કક્ષિત નામ, રખતા કંજની છે, અધિકારના મોહની છે. ગુરુના વાતવર અરજીનો તેમને રપક નથી. ગુરુની કક્ષિત કંજ અને સતતા અભિમાનથી પર છે. તેમાં પ્રેમ છે, નસવા છે, નિર્ભજતા છે, વિરેક છે, કાંતિ છે, સદાકર છે, મન વાણી અને હરવત્ત એક ભાવ છે, ગુરુની ગુરુતા જેમાં તેમાં રખત તરતી રખત અને છે. ગુરુકક્ષિતની નિચાની ગુરુની ગુરુતા પ્રવર કરવામાં છે. આચારમાં અને વિચારમાં તે ઉતારવામાં છે. વાણીથી કહેવામાં કે બોલ આપવામાં નથી. તે તો તનમનના જાણી રસવસ થઈ ગમેલે કન્યાઓમાં છે, સંજ્ઞાઓમાં, મિત્રે, કિષોરે, જંપુજા, મોડી, સર્વ જનતામાં ગુરુના ઉચ્ચ ભાવો અને આદર્શો ભેગા, વિચારવા અને ગુરુની હાવ પરમાં અને પોતાનામાં પાડી

શ્રી ઉપેન્દ્રજયંતીમહોત્સવનું સાહિત્ય—સં ૧૬૭૭.

શ્રી વિભાગ—^૧ બોધક અને રસમય વાર્તા.

[સેષક : સુલોચના બહેન.]

એક તપસ્વિનીની છવનકથા.

(અનુસંધાન અંક ૫૦ ના પૃષ્ઠ ૪૩૦-૫૦૧.)

આરે મારા પતિ અનેક વિચારોએ મારી ઉન્નતિ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે મેં મારી જિત્તિમાં બીજા કરવા યોગ્ય કર્તવ્યનો નિત્ય વિચાર કરી દું તેમને અતિશય રહેતી હતી. જેની રીતે યુગ્મને મૃદરૂપમનની નેખમણરી અને જાળમણરી છે તેટલી જ ઓની પણ છે, જેની રીતે યુગ્મને યોગ્ય કર્તવ્ય જાણ્યું છે, તેમ ઓછો પણ તેની જ રીતે રચ્યું હતી તથા અવિચારી નેચામાં આવે છે. પ્રલેખ વિચારમાં પરપરના વિરોધો થતા રહે છે. જેથી એકબીજાની જીવિતામાં વળી રહેલા જણાય છે. જે તે વિચારમાં અત્યંત યત્ન કરેલું નથી. બાધી એક એકને અનુકૂલ થવામાં, પરપરને એક કરવામાં વિચારમેદનો ત્યાગ મેં કર્યો. મોખરે સુમરે કાજ વિચાર માણથી સમજી શકાતો નહિ, તે તત્ત્વજ્ઞ આવેશને વધ થતી નહિ, નિરુત્તિથી તે વિચારી જોતી. વિચારતાં પણ ન સમજાવું તે વિનયપૂર્વક તેમાં જાણીતો મારો પ્રયત્ન વિચાર દર્શાવતી. તે તે યોગ્ય દોષ તે કરી કરી માણ પતિ મને અનુકૂલ થઈ જતા. તેમ અનુકૂલ થવા જેવું ન દોષ તે તે જ યુગ્મ મને યુક્તિપૂર્વક, પ્રેમપૂર્વક સમજાવતા. જેથી એક પણ વિચારમાં અમારો ભેદ રહેતો નહિ. અમારું સર્વ પ્રકારે એક દગું. સ્વપુરુષેનું સર્વ અંશમાં એક એ મૃદરૂપમનનું મુખ્ય અંગ. એ સંપાતી બીજું વાચું સંપાત છે.

વિવિધ વિચારોપર દું પતિની સાથે સદચરિણી બની-સદઆમિની બની. મેં મારા મર્મનુસાર તેમની સેવા કરી શ્રીતિ સંપાદન કરી. આ શ્રીતિ મેળવવામાં પ્રથમ મારા મિત્રની પ્રમત્તના હતી. આરે આરે પ્રાતઃકૃષ્ણ સમયે પ્રકટી આવતા ત્યારે પણ દું તે પ્રમત્તનાને ત્વજી શકતી નહિ. પ્રમત્તના મારામાં અધતોર, અધેર અધિને રોગવામાં દાહરૂપ સાધન મને જાણ્યું હતું. કરી પણ દું પતિસંમુખ પ્રમત્ત મુખે જાણી નહોતી. પતિની પ્રમત્તના મેળવતાં મારા પડિપુત્રો સારાંશી નાથ થઈ રહેલો. આ એક પ્રવચન મારા છવનકારે કર્યોવમ થઈ રહ્યું. અનેક પ્રથમે મારી પ્રમત્તનાના રોગને છુટાવી નાખનાર વિરોધી વિચારોને પ્રથમ વાયુ વર્તી એ જ હજી સાવધાનતાનું વચ મારી મારા મતને અંગ કરતી નહોતી. આ એક મતથી મારા દેવનું વરદન મને રહ્યું હતું.

સમજ જતાં મારો જાનર અધિશર શ્રદ્ધિ પામતો નેઈ મારા પતિએ મને ખ્યાનાદિ જિજ્ઞાસા યેછ. તે સંપૂર્ણ યોગ્યમત્ત. યામઅપત્ત પુરૂરદના. તેમનાથી જ દું તે વિદ્યામાં શ્રદ્ધિ પામતી બાધી. બીજાએ જીવિત પ્રકારે વર્તવાર અનેક યોગ્યોપદેશોમાં જાણીને વેત રહ્યો. મળા મળા વિચારો વડે મારી આ જીવિતે તે સમજાવતા. પરંતુ તે સમજી નહિ. એક દું તેમને એક સમજી શકતી હતી, જમવનું રસજ જાણતી હતી. તેજી પ્રારબ્ધનુસાર કરો જે મોખરે કમજીવનમાં પણ તે વેત મારી ના શક્યા. મારી પ્રજા કમજ નેજ તે વિષયે મારા પતિ વારંવાર અર્થતા નહિ.

જાણી વર્તતા યોગ્યમાં દું અદમ કરીર છું કરી વકાતી કળિને જાણતી થઈ. બાધી બાધી કળા મળી મારે પેપો વેત વિદ્યેજ જામન થયે. જમવા મુખેથી અવિદ્ય રહેવાને

અવશ્ય કેળવી દુઃખની નિવૃત્તિ સંદશા હું કરી ચકની, - પણ તેથી પર જે સુખની શુદ્ધિમાં હું રમણ કરતી હતી તેની પ્રાપ્તિ શિવાય મને પૂર્ણ જ્ઞાનદે, પૂર્ણ તૃપ્તિ રહેતી નહિ.

આવી મારી જાનર સ્થિતિ હતી. ત્યાં તો મારા જીવનને અસ્તવસ્તુ કરનાર પ્રસંગ ઉપજ્યો. એક દિવસ મારી જીવિતી સ્થિતિ ભેંઈ બહુ વિષ્ણુજી સંતિથી મને કહ્યું કે, અશ્વત્થવ આ દરવર્ષમાં જીવેલો સિયર શુદ્ધિ ધારણે કરવી, એનાથી વિશેષ શું અર્થપૂર્ણ? જેથી જે સત્ય, સ્વાધી, ચિરંજીવ દર્શી રહેનું આત્મસ્વરૂપ તેમાં જ સિયર શુદ્ધિ, સુખશુદ્ધિ, ધારણ કરવી થાય છે. આ પ્રકારના ચિત્તો તે પશુ અમુક સ્વરૂપમાં પ્રથમ જ મેં તેમનાથી ગ્રવણ કર્યો. તે સ્વરૂપમાં વિદ્યમણતા હતી. તેથી મેં પછપૂર્ણ આજે આ પ્રકારની વાર્તા કરવાને શી હેતુ? સદા—આટલું કહી તેમણે વિષયનું સંપાત્ત કર્યું.

એ સાર દિવસ પછી મારા પ્રાણસ્વરૂપ જેવા જીવનને મેં મારું જીવન માન્યું હતું તેમણે એકાએક ચોતાનું શરીર લખ્યું. મારી જીતિ અજ્ઞાન સારથી ઘણી રહી. મારા પ્રાણસ્વરૂપ તે હોવાથી મારું જીવન રહેતું કુદરત દર્શ, પણ તે દશકામાં પશુ તેમનું સૂક્ષ્મ શરીર કારણસ્વરૂપ થયું. મને તે સૂક્ષ્મરૂપે જન્મ્યાં સુધી તારા આ શરીરથી થયું કરવાનું છે જેથી આ જ શરીર વડે શું મારાથી યાન પામીશ. જરૂર જણાતાં હું મળ્યો. આની સમજા કરતાં તે સૂક્ષ્મ શરીર અજ્ઞાપાક થયું. મેં ત્યારથી જ આ તાપસી જીવન શરૂ કર્યું. તાપસ વેગ વ્યાકર્ણનાર મારા કપો. અનેક સફળચિત્તો પ્રાપ્ત કરતાં રહેદર્શિ એવી તો હુનેવ છે કે તે સ્નેહશ્રિ દર્શતાં મને મળ્યું કંઈ પડ્યું. ન્યારે ન્યારે તે જીતિ અધિક પ્રમાણમાં જામવ થતી ત્યારે મારા પતિ સૂક્ષ્મ સ્વરૂપે આવી મને સમજાવનારો રવાનતા.

સમજ જતાં મારા પૂર્ણ જ્ઞાનદે મેળવવાનો નિશ્ચય વિશેષ પ્રમાણમાં દર યતાં સર્વમાં અરુચિ પ્રકટવા લાગી. આ જ મુગ્ધિત માનવ જીવિતમાં શું સંપૂર્ણ સુખ, સંપૂર્ણ તૃપ્તિ મળી શકે? આવા પ્રશ્નો મારાં મન પ્રતિશુભ ઉપભવવું. વેગ વધ્યો. મારી માનસિક જીતિએ મર્યાદા લાગી. એક જ ચિંતન વ્યવસ્થા લાગ્યું. તીર્થેના યેના જગતમાં એવી એક પશુ રિયતિ નથી કે પ્રાણ ન સમજીએ. આ મારા અનુભવની વાત છે.

જાતાવરણમાં સર્વ પ્રકારનું સામર્થ્ય રહ્યું છે. ન્યારે ન્યારે એકનો એક પ્રવાહ સતત વહે છે ત્યારે તાનુદૃશ સ્થિતિ સ્વયં છે. તીર્થેના અસાધ્યનું સાધન, વ્યવસ્થાનું વ્યવસ્થ, અજાણ્યનું જાણ કરે છે. મારી તીર્થેના આ જ પ્રકારની હતી.

મારા પતિના સૂક્ષ્મ શરીરે આ મારી હજી પૂર્ણ કરી. મારી જાંતર વેદનાને સત્ય સમજા મને પૂર્ણ તૃપ્તિ, પૂર્ણ જ્ઞાનદે આવી સુખી રસવાની હજી તેમણે કરી.

અને હુજીનું જાન યદ્ય નહોતું જતાં પૂર્ણ સુખનું જાન પણ નહોતું. એ તેવી સ્થિતિની પ્રાપ્તિ કરી ચકના હું સમર્થ યદ્ય દર્શી હોત તો કંઈ પશુ કરતોજ, સાતત્ય અવરોધ રહી ચકન નહિ. તેવી સંપૂર્ણ રિયતિ મારી નહોતી. તરફે જ મારા પ્રવલન હોત.

કોઈ દરબે તો કિમાવજીની દંડમાં નિવાસ કરું, ઉમ તાપસરૂપ કરું, વિવિધ પ્રકારની કષ્ટપ્રદ ઉપાસના કરું—આવા વિચારો કરતી જગતના હજી યતાં સાધન મળ્યું.

મારા પતિદ્વારા સૂક્ષ્મ શરીરને છૂટું પાડી સરવાની રજાને હું મેળવી દર્શી તે જાન જાતિ મારે અનુભવમાં કિતાવવાનો સ્વેચ્છા મળ્યો. જતાં આ કળા પૂર્ણ સુખાધ કરી દર્શી નહોતી, પર્વત મારા પતિના સૂક્ષ્મ શરીરની સહાયથી આ સૂક્ષ્મ શરીરનો અર્થ કરી મારા શોકોગોષ્ઠીમાં પ્રવેશ થયે મારા પતિએ મારી હજી પૂર્ણ કરી. પૂર્ણ કરી એટલું જ નહિ પણ તે કાધે મને સંપૂર્ણ કરી, સુખમય કરી, આપકામ કરી.

(અપૂર્ણ.)